

Archief voor kerkelijke en wereldsche geschiedenissen, inzonderheid van Utrecht 1844

<https://hdl.handle.net/1874/27544>

ARCHIEF

VOOR

KERKELIJKE EN WERELDSCH E GESCHIEDENISSEN,

INZONDERHEID VAN

UTRECHT.

abc

J. V. II. d.
ODV 605

ARCHIEF

VOOR

KERKELIJKE EN WERELDSCH E GESCHIEDENISSEN.

INZONDERHEID VAN

UTRECHT.

UITGEGEVEN

ONDER BEGUNSTIGING VAN Z. MAJEST. DEN KONING,

DOOR

J. J. DODT VAN FLENSBURG.

MET EENE VOORREDE

VAN

HERM. JOH. ROYAARDS,
THEOL. DOCT. EN HOOGLEERAAR TE UTRECHT.

IV^c Deel.

UTRECHT,
N. VAN DER MONDE.
1844.

De vijf en dertig brieven, welke de eerste plaats in dit Deel van het *Archief* innemen, en een vervolg uitmaken van die, waarmede het vorige, Derde Deel sloot, zijn gegeven naar de oorspronkelijke brieven, die zich, ten tijde als wij de afschriften daarvan overnamen, in *privaat-handen* bevonden, en van welke wij daarom niet stellig kunnen zeggen, onder wien zij thans zijn berustende. Het is juist deze laatste omstandigheid geweest, die ten aanzien van deze stukken, zoo als anders, onze keus, van hetgene wij in ons werk telkens vooral meenden te moeten opnemen, mede bestuurd heeft.

Van het stuk, betreffende de bepaling der grenzen tusschen Gelderland en Utrecht, berust een oorspronkelijk duplikaat in het Archief der Oud-Roomsch-Katholijken, hier ter stede; waar mede gevonden wordt een notarieel afschrift van de Rekening der opbrengst van de nalatenschap des Aartsbisschops FRE. SCHENCK VAN TOUTENBURCH, welke Rekening een vervolg vormt, van hetgeen wij in het Tweede Deel onzer Verzameling, aangaande dit sterfhuis hebben medegedeeld. Te gezegder plaatse wordt voorts bewaard het origineel der *Computus ecclesiastici*, welke wij daarna hebben doen volgen; van al hetwelk ons het gebruik weder vergund is door zijn Wel Eerw., den Heer Pastoor VAN WERCKHOVEN, met dezelfde vriendelijke voorkomenheid, welke wij ook bij het verzamelen der bouwstoffen voor de vorige deelen onzes werks, van dien gemoedelijken man hebben mogen ondervinden, en waarvan wij trachten zullen de herinnering steeds bij ons wakker te houden.

Hetgeen daarna volgt, uit de Kameraars Rekening, betreffende den Utrechtschen Kerk- en Schoolstaat gedurende de jaren 1600—1618, uit de originele registers getrokken, zouden wij bezwaarlijk hebben kunnen geven zonder den ijver voor den opbouw der Vaderlandsche

Geschiedenis, en de minzame mededeelzaamheid van Jonkh. M^r. A. M. C. VAN ASCH VAN WIJCK, die bij dit Deel, zoo als bij het vorige, onze pogingen krachtdadig heeft ondersteund.

De volgende *Extracten* uit de Resolutiën der Hoog Mogende Heeren Staten Generaal, uit aanleiding van de daarvóór geplaatste woorden van VAN WIJN gegeven, zijn genomen naar het afschrift dier Besluiten, berustende in het Archief dezer Provincie, dat mij door den Heer D^r. P. J. VERMEULEN met eene onbekrompenheid ter beschikking is gesteld en gelaten, die nevens zijne dienstvaardigheid, het doelmatige der schikkingen doet kennen, waarnaar de Ed. Mog. Heeren Staten 's lands van Utrecht, overeenkomstig 's Konings wil, de schatten van hun Archief, in het belang der wetenschappen, willen zien bestuurd.

Van de drie volgende brieven, van Prins MAURITS aan de Ed. Mog. H. H. Staten van Zeeland, berust het oorspronkelijke onder Jonkh. G. J. BEELDSNIJDER VAN VOSHOL, dien wij voor de vergunning verpligt blijven, dezelve te hebben mogen algemeen maken.

Wat de bescheiden, aangaande de onlusten te Utrecht in 1610 betreft, de Besluiten der Generale Staten, zijn wederom getrokken uit het afschrift in het Provinciaal-Archief, waarvan de rede is geweest; de besluiten van den Raad van State bevinden zich in afschrift in het Archief der Oud-Roomsche Kleresie; en voor de Vroedschaps-Resolutiën der stad, werd van de oorspronkelijke registers gebruik gemaakt. Wat de daarna volgende bijzondere stukken betreft, zij zijn grootendeels naar de originelen, gedeeltelijk naar gelijktijdige afschriften, een en ander in het gemelde Archief, onder het nadere beheer van den Heer Pastoor VAN WERCKHOVEN aanwezig, en slechts eenige weinige naar gelijktijdige drukken, afgedrukt geworden. Van de *Annales* FRA. DUSSELDORPII, waaruit ten slotte een extract, hiertoe betrekkelijk, is gegeven, bezit onze Academische Bibliotheek het origineel; een veel leesbaarder afschrift echter bevindt zich in het Archief der Oud-Roomsch-Katholijken.

Het origineel van den brief van PAUW aan HUYGENS, bezit Jonkh. G. J. BEELDSNIJDER VAN VOSHOL.

Wat de daarna volgende zes en veertig Staatkundige Brieven betreffen, zij zijn genoegzaam allen gegeven naar het origineel, slechts weinigen naar afschriften, zoo als dit een en ander onder elken brief afzonderlijk is te kennen gegeven. Ook van deze geldt, hetgeen hier boven van de brieven is gezegd, waarmede dit Deel begint.

Van de Resolutiën, bij de Vroedschap van Utrecht genomen aangaande het Kerk- en Schoolwezen, gedurende de jaren 1600—1616, geldt in allen deele, hetgeen hier boven gezegd is aangaande het, uit de Rekeningen van den eersten stedelijken Kameraar medegedeelde.

De Ordonnantiën eindelijk, op het Goudsmeden- en het Marsluiden-gild, waarmede dit Vierde Deel van het *Archief* wordt besloten, zijn genomen uit een oorspronkelijk stedelijk Register, welker berustende onder Jonkh. G. J. BEELDSNIJDER VAN VOSHOL, welken ook hiervoor onze dank betuigd wordt.

J. J. DODT v. FL.

Geschreven in Mei, 1844.

TJIDREKENKUNDIGE OPGAVE

VAN DEN

I N H O U D.

1582—1661. Utrechtsche Gilden-zaken.	
<i>a.</i> 1582—1644. Goudsmeden-gild.	572—585.
<i>b.</i> 1541—1661. Maarsluiden-gild.	585—592.
1550—1583. Computus ecclesiastici.	
<i>a.</i> 1530. GERARDI SUGGERODE, episcopali sede vacante, de quinque ecclesiis deputati.	50—55.
<i>b.</i> 1552. HENRICI BEN, de bonis fabricae ecclesiae Trajecten.	55—58.
<i>c.</i> 1560. JOHANNIS A BRHESEN, de bonis fabricae ecclesiae Traject.	58—64.
<i>d.</i> Computationes de administratione domus et scholae S. Hieronymi, de annis 1578, 1583, 1584, 1585.	65—73.
1552. Landscheidinghe tusschen die Gelderschen ende die van Utrecht.	52—41.
1580. Reckeninge PAUWELS JOOSTENSZ., van de administratie, die hy gehad heeft in den sterfhuuse van den aartsbisschop FRE. SCHENCK VAN TOUTENBURGH.	42—49.
1585—1588. Rekeningen van den eersten Kameraar, dienstbaar gemaakt aan de kennis van Utrechtsch Kerk- en Schoolstaat.	74—102.
1600—1604. Staatkundige brieven.	278—328.
1600—1618. Resolutiën der Vroedschap van Utrecht, aangaande de Kerk- en Schoolzaken.	329—371.
1604—1607. Resolutiën der Generale Staten, meer onmiddelijk betreffende de Geschiedenis der Beschaving.	105—127.
1610. Resolutiën der Staten Generaal, van den Raad van State en de Vroedschap van Utrecht, aangaande de Alteratie te Utrecht in 1610, met andere daartoe behoorende stukken.	129—277.
1615. Brief van PAUW uit Aleppo, aan CHR. HUYGENS.	277.
1619. Drie Brieven van Prins MAURITS aan de Staten van Zeeland.	127 sq.
1628. Brieven der Utrechtsche Gecommitteerden ter Generaliteit aan hunne lastgevers, uit den jare 1628.	1—51.

BRIEVEN

DER

UTRECHTSCH E GECOMMITTEERDEN TER GENERALITEIT

AAN HUNNE LASTGEVERS.

UIT DEN JARE 1628.

(*Vervolg van 't Archief, III., bladz. 400.*)

XXV.

Edele Mogende Heeren.

Syn Princelicke Excell. een verleden Saterdag, des morgens, in den raedt van staten synde besongierende op 't stuck van de fortificatien, heeft aldaer uyt haer Ho. Mog. vergaderinge ontboden den heere griffier Goch, ende door deselve haere Ho. Mog. doen aendienen, vande magistraet van Amsterdam versocht te syn, eens een keer van een dag of twee in haer stadt te willen doen, 't welck syn Excell. mit kennisse van haer Ho. Mog. ende heeren Gecommitteerden Raeden van Holland, van meninge is op morgen, synde Maenendach, te effectueeren. De heeren Gecommitteerde Raeden van Hollandt, hebben neffens syn Princel. Excellentie gecommitteert, de heeren Bleeswyck ende Broockhoeven, die neffens syn Excell. by die van Amsterdam heur debvoir sullen doen, te willen verstaen, tot de verantwoordinge vande vyff specien. Op gisteren, synde Saterdag, is by haer Ho. Mog. geresolveert, op't verplaetsen vande Generaels vande convoyen ende licenten. Abbas, die tot noch toe tot Amsterdam is geweest, sall althans in het noorderquartier tot Hoorn comen, ende den Burgermeester Eck van Aernhem, soon vanden Scepen Eck, Raedt althans tot Rotterdam, sall weeder in Abbas plaets tot Amsterdam comen; die van Zeelant tot Rotterdam, ende Wolphert Berndtsen soon weder in Zeelant, ende Barnada, als oldt synde, blyft tot Doccum. Den Ambassadeur van Vranckryck, D'Espesses, heeft van synen Coninck brieven gegregen, om in Vranckryck te comen, ende aldaer van weegen synen Coninck met onse Ambassadeurs te besoegeeren, als hebbende de beste kennisse van saeken van dese onse landen; laet oock verluynen, alsdan hier weder te sullen comen, om te resideeren. Aisma scryft uyt Hamburg vanden 19. Marti, olde styl, dat de Keysersche ende Spaensche de versochte scepen laten vallen; dan by die van Lubeeck insisteeren sy noch. Scryft oock, dat men seyt, dat des Graeff van Mansvelt volck gedestineert soude syn, nae't landt van Gulick te trecken; wordt oock geaffirmeert, dat de tweejaerige trefvez tusschen de Coningen van Polen ende Sweeden gebrocken souden syn, ende dat in Julio een byeencompste op nieuws aangestempt sal worden, om alles sien te hervatten. Den heer van Oesterwyck advyseert uyt Venetien, vanden 24. Martii, als dat den Hertoch van Savoyen sich heeft verbonden met Spaengien, tot den oorloch op Montferrat, ende dat den voor-

IV.

1.

seyden Hartoch de fransche clederen nytgetogen heeft, ende spaensche clederen aengetogen heeft. Het *Rendez-vous* is omtrent Verceillie, den hertoch van Mantua licht ses duysent man te voet, ende duysent peerden, vertroost sich op Vranckryck; die van Venetien lichten drie duysent man te voet. Den Hartoch van Savoyen heeft op 't versoek vanden Ambassadeur van Vranckryck, syne toerusting van oorloghe veerthien daegen uytgesteldt, de Keyzerschen worden uyt Lubeck, Bremen ende Hamburch, mit alle nootdrufte waeren gespyst, de heeren Ambassadeurs in Vranckryck synde, adviseeren uyt Paris vanden lesten Martii, dat den Coninck nergens toe en wil verstaen, off de alliantie defensive mit den heer van Langerack gemaect, eerst sy geaggreëert, ofte daerinne geconsenteert. Den heere tressorier du Bye, leyt in een sobere staet, soo dat doctor Rumff t'nemael van syne reconvallescence despereert. De vrouw van der Aa is deesen naemiddag in den Heere gerust, waermede deese besluytende, sullen wy neffens onse dienstelicke gebiedenisse,

Edele Mogende Heeren, toewenschen eene geluckige, lange, gesonde regieringe, ende blyven,
Uwe Edele Mogentheiden dienstbereyde,

G. v. HERTEVELDT, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

Uyt den Hage desen 30. Martii, olde styl, 1628, Sonnendach des avonts.

XXVI.

Edele Mogende Heeren.

Wy sullen alsnoch verwachten, 't gene tusschen Uwe E. Mo. ende de heeren van Hollandt over d'impositie vanden turff den bodem van Hollant rakende, ende die van daer wtgevoert werdt, gepasseert is, ende daerby het instrument, 'twelck Uwe E. Mog. accordeert de Vechte te bevaren sonder eenich empeschement, ende d'impositie van nieuwe tollen, etc.

Seventich vande Brandenburgsche troupes, in garnisoen tot Soest, hebben Ravensberch met een escalade verovert, waerinne lagen 25 haeneveeren.

De Syndicus van Aken schryft alhier aen eenen in 't particulier, vandat de Furst van Nienburch tot Prage byden Keyser geobtineert soude hebben wtstel vande sequestratie vande Gulicksche ende andere, aldaer contentieuse landen, ende dat 's Keyzers troupen van daer souden gerevoceert werden.

Den Koninck van Ungarien, tusschen dewelcke ende d'Infante van Spaengien een houwe-lyck beraempt was, leyt aen de kynderpocken.

Beroerende de tydinge wt verscheiden andere quartieren, sullen wy ons refereren totte byleggende stucken, ende voer den tyt schryvens werdich anders nyet hebbende, bidden wy Godt, etc.

In 's G. Hage, den 19. May, 1623.

U E. Mo. dienstwillige dienaers,

A. PLOOS, A. v. ZUYLLEN v. NYEVELT, ANTHO. DE RODE.

XXVII.

Edele Mogende Heeren.

Wy senden hyer nevens copie van 't schryvens vande heeren Gesanten in Engelant, van den 6. dezer, nae den nieuwen styl, ende propositie by dezelve aen den Coninck gedaen, d'welcken U E. Mog. sullen gelieven te mesnagereen ende te besorgen, dat daarvan geene copyen gemaect en worden. Den Coninck is zeer ontstelt geweest (naer luyt van 't Engelsche advysen) in de ydinge, dat zyne vlote is vertrocken, van voor het canaal van Rochelle,

sonder eenich effort gedaen te hebben, om de vivres binnen te brengen. Den franschen Capt. is binnen geroeyt met een schuyt, van die op de Theemse werden gebruyckt, ende heeft de Rochelloisen vertroosting gebracht, dat de armade ten eersten stercker soude wederkeeren. De acte van het consent vande subsidien, by 't parlement geaccordeert, is noch nyet in handen vanden Coninck; met eenen soude werden overgelevert aen zyne Mat. een request; het is aldaer vol suspitien, d'welcke toenemen, nu men hoort, dat de ruyterye, die in Vrieslant wert gelicht, is apparent om over te comen. Veele aldaer oordeelen, dat die in dat ryck geen goet en zal doen. Die vande Oostindische Comp^{ie} in Engelant, hadden tegens de Comp^{ie} dezer landen seeckere req^{ie} aen 't parlement overgegeven, ende in druck vervaardicht, waer op noch gedrukt zyn commentarien van eenige bladeren papiers. Men vercoopt oock tot London opentlyck seeckere boecken vande verre reysen vande Engelschen, in d'welcke hatelyck gesproken werdt vande Nederlanders. De advisen vande toerusting ter zee in Spaignien, werden, zoe wt Vranckryck als Engelant, gecontinueert; in Engelant is aengecomen den Secretaris vanden Prince van Piemont, St. Boraccio, die met de Ambassadeur van Savoyen by den Coninck audientie heeft gehad. Zyne compste vermeerderd het achterdencken, dat Savoyen door zyne ministers soeckt te vereenigen Engelant ende Spangien; aldaer was mede aengecomen een gedeputeerden van Hale, d'welcke claecht, dat d'Engelschen die van Hale tegens belofte hebben schade aengedaen; compt om te versoeken reparatie.

Doordyen heer Calandrini pretendeert voor 't onderhoud vande Schotten, wt Staden gecomen, nyet beloofd te hebben, ende dat zyne beteyckende acte daertoe niet en behoert te werden geëxtendeert, sulcx men alhier verstaet, is goet gevonden deselvige Schotten, leggende tot Harderwyck ende Elburch, te doen casseeren, mits by hem Calandrini deselve betaelende vanden tyt die hier te lande zyn gecomen, totten tyt van cassatie toe.

Op gisteren arriveerden alhier de gesanten van dezen staet naer Polen ende Sweeden gezonden. Hier mede bidden Godt den Heere Almachtich,

Edele Mog. Heeren, voor uwer E. Mog. welstant ende voorspoet in regieringe. In 's Graevchage, den 2. Juny 1628.

Die missive ende propositie wt Engelant en connen niet gesonden worden, wy sullen sien of de missiven metten eersten sullen connen senden.

U E. Mog. dienstwillichste dienaers,

A. PLOOS, G. VAN HERTEVELT, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTH. DE RODE.

Lopende de vergaderinge houdt den heere Gunter, secretaris vanden Coninck van Dene-marcken, aen, dat men noch eenich weynich tyts de schotsche comp^{ie} voornoemt wilde onderhouden, tot laste vande subsidien; de resolutie sullen wy hierna overschryven.

XXVIII.

Edele Mogende Heeren.

Opte repartitie by den Raet van Staten gedaen, tot vervallinge vande onkosten der besettinge van Tielrewerdt, hebben wy met den heer advocaet Vianen (die wy meenden totte *poursuite* vande dolencien der heeren van Hagensteyn gelast te wesen) gesproken, d'welcke moveert verscheyde consideratien, waer omme wy met onsen last behoorden te supercederen, waervan hy t'synder overcompste, d'welcke wesen sal binnen drie ofte vier daegen, naerder bericht aen Uwe E. Mog. ofte heeren voornoemt sal doen, ende en sullen wy hierinne nyet doen tot nader ordre.

Naer wy onder de handt connen vernemen: sullen de heeren staten van Hollandt delibe-

reeren, omme te beramen expedienten, waer door souden comen te cesseren de clachten van Uwe E. Mog., de provincien van Zeelant ende Vrieslandt, off by gebreke van dien, te resolveeren, in wat voegen men deselve provincien sal geven contentement.

Gisteren, als oock desen morgen, ontfanckt Zyne F. D. advertentie van verscheyde oorden, van dat de vyandt met 60 cornetten peerden de Mase gepasseert, naer Embden ende den Bosch soude syn gemarcheert, ende dat het crychsvolk van boven wt Lutsenburch, Limburch ende Valckenburch neerwaerts sackt.

Wt Vranckryck en is niet schryvens weerdich aengecomen. Wt Engelandt werdt by brieven van den 10. July verwitticht, dat men aldaer mit allen vlyt de vlote prepareert, dan binnen 14 dagen nyet gereet sal connen werden. Particuliere advisen, voor twee dagen aengecomen, waeren meldende, dat den Hertoghe van Buckingham selfs mede soude gaen; de publicke trecken 't zelfde in twyffel, ende is weynich apparencie, dat syne Hoehcyt by de tegenwoordige constitutie van tyt en sake, ende geduerende syne soo groote onaengenaemheyt by een yeder, wt 't ryck sal willen gaen. Het parlement is gescheiden, met resolutie, omme in Octobri toecomende weder by een te comen.

In Italien is de treves den 27. vande verleden maent geëxpireert, ende prepareren haer de partyen tot continuatie vanden oorloge. Den hertoghe van Barbançon hadde last, vier dusedent man in Brabant ende andere Spaensche Nederlanden te lichten, omme nae Italien te transporteeren, men verstaet als nu synen last gerevoceert te zyn.

De tydinge wt Luckstadt melden, dat Crimpen rontsomme beset is, ende dat de keyzerschen alle toevoer wt Hamburch werdt gedaen, sonder 't welcke sy al voor lange beyde de belegeringen soudn hebben moeten opbrecken.

Wt den heere Hartevelt sullen U E. Mog. verstaen hebben, dat de gedeputeerden vande Engelsche en Schotsche kercken in dese landen ter vergaderinge van haer Ho. Mog. overgelevert hebben gehadt seeckere haer bericht op de vi. art. haer door den ambassadeur Carleton ter handen gestelt, wy senden als nu de copyen. Gemelte gedep^{te} is alleen tot antwoordt gegeven, dat de voorsz. kercken sullen hebben te volgen d'ordre vande Nederlantsche kercke. Hyer mede sullen wy, vermits haeste, desen eindigen, ende de Almogenden bidden, U E. Mog.

Edele Mogende Heeren, te verleenen geluck ende voorspoet in regieringe. In 's Gravenhage, desen 7 July 1628.

U E. Mog. dienstwillige dienaers,

A. PLOOS, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

XXIX.

Edele Mogende Heeren.

Wat t'sedert 't vertrek vande heeren Ploos ende van Hartevelt, scrivens weerdich, ons alhier is voorgecomen, sullen U E. Mog. uit dese missive ende hier neffens gaende stucken verstaen, daertoe wy ons refereeren. D'ambass. van Vranckryck vertreckt van daeghe van hier op Berghen op Zoom, ende soo voorts op Andwerpen naer Vranckryck te lande over. Secrete advisen uyt Genua melden, datter geen apparentie en is van Spinola overcompste, veel weiniger van gelt. De duysent Engelsche ruyters, die men aldaer wilde doen delogeren, seydt men eenighe provisie gecregen te hebben, soo dat daer deur weinig apparentie is, deselve te casseeren, maer welleer in garnisoen voor eenige maenden te leggen, ofte by coniventie, een *cavalcado* in 't stiff van Munster, om een teerpenning te hebben, toetestaen; de consenten vande respective provintien syn een verleden Saterdag in de vergadering van haer Ho. Mog. ingebracht ende gelesen, ende in handen vande heeren Raeden van Staeten

gestelt, om die te examineeren, ende een serieuze brief aen die van Zeelant geschreven, ten eynde sy nyet langer en willen difficulteren de betaelinghe der Franchoisen vanden Hertoghe van Candale ende Hauterive, ende den ridtmeester Haeften op haere provincie gerepartieert ende onbetaelt gelaeten. Waarmede deese besluytende, sullen wy nae onse dienstelycke gebiedenisse,

Edele Mogende Heeren, Godt Almachtich bidden; Uwe E. Mog. regeringe geluckelick te willen seegenen, blyvende ondertusschen,

Uwe Edele Mogende dienstbereyde,

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

Actum 's Gravenhage, desen 14. July, olde styl, 1628, op Maenendach.

XXX.

Edele Mogende Heeren.

Den heere ambassadeur van Denemarcken is tot afgescheyt vereert met een gouden ketten van acht hondert guldens, treckt naer Engelandt, ende is by haer Ho. Mog. niet getraceert ofte defroyeert.

Van daeghe is gearresteert d'instructie voor de heeren, die nae Vrieslandt sullen reysen.

Syn princelycke E. heeft van daeghe, vanden gouverneur van Emmerick, den heer van Diden, tydinge becommen, dat capiteyn Wolff ende eenighe ruyters vanden ridtmeester Keetzken ingebracht hebben tot Emmerick drie hondert ende veertich peerden, ende dertich vande keyzerschen dootgeslagen, ende een lieutenant ende vyf soldaeten gevangen, die men bevolen heeft te laeten gaen, om geen neutraliteyt te breecken.

Den commandeur Dorp is belast, in cas eenighe scepen uyt Ostende loopen, om de Moscovers vaerders aen te tasten, deselve te volgen.

Den burgemeester Teresteyn insisterde gisteren om rapport te doen, 't welck wy met een dexteriteyt dien dach ophielden, ende hebben 't selvige van daeghe niet cunnen belletten, hoe well wy instantelicken versocht hebben, een halfven dach 't rapport te willen ophouden, haer Ho. Mog. verseeckerende, dat die heeren gecommiteerdens van die provincie van Utrecht, ende die vande stad van Arnhem, op morgen hier sullen syn, die men verstaet, alsse gecommen sullen syn, hooren sal mit kennisse van syn Exellentie, ende is eyntelick by de vyff provincien verstaen, dat den heere Teresteyn voort sall gaen mit het begonnen werck. Waarmede ick my seer gedienslich gebiedende, sal syn ende blyven,

Edele Mogende Heeren,

Uwe Edele Mogende dienstwillige medebroeder,

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT.

In 's Gravenhage, desen 18. July, olde styl, 1628, op Vrydach des avonts.

XXXI.

Edele Mogende Heeren.

T'sedert 't vertreck vanden burgermeester Weede, is alhier niet voorgevallen. De heeren Brunninx, Schaffer ende Scotte, vertrecken van dage van hier naer haere opgeleyde commissie. Den admiraal Dorp adviseert, dat de custen van Vlaenderen overal op de been syn, ende op haer hoede, voorgevende, kennis te hebben van een aenslach. In Schuertken voor Dunckercken, leggen elf scepen vanden vyant, mit musquettiers wel voorsien, sy hebben alomme oock gereedt veel schepen om uyteloopen, soo tot Ostende als elders daer omtrent. Die van Zeelant blyven weygerich te betaelen, ende op haere repartitie aen te

nemen, de Franse compaignien ende den ridtmeester Haeften, excuseeren oock de bezen-
dinge van hare Ho. Mog. gecommiteerdens tot in 't leste van Augusto, ende eer staetsge-
wys, om veelderhande besoignen, die voir moeten gaen, om alles te prepareren, niet te
cunnen vergaderen. Aisma scrift in 't particulier, dat de coninck van Denemarcken met
zyn oldste zoon, met ses hondert man, den negenden July binnen Strason gecomen, doende
den vyant deslogeren uyt de voerste wercken ende retranchementen; scrift oock met Ham-
burch, Bremen ende Lubeck, in redelicke correspondentie te staen. Waarmede dese beslui-
tende, neffens onze dienstelicke gebiedenis sullen wy,

Edele Mogende Heeren, God Almachtich in gesontheit ende prosperiteyt ende gelucksalige
regieringe bevelen, blyvende,

Uwe Edele Mog. dienstwillige,

G. VAN HERTEVELT, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

In 's Gravenhaige, desen 28. July, olde styl, 1628. Des heer raedtpensionaris dochter is
aen de kinderpocken desen verleden nacht gestorven.

XXXII.

Edele Mogende Heeren.

Hoc well wy nae acht urhen des avondts wierde geseit, dat eenige posten solden ryden,
hebbe ick geoordeelt U. E. Mog. toetesenden deze bygaende tydingen, gisteren gecomen,
ende van daeghe, door dien de Franse 't sout opcoopen, en de schepen, op de Eems leg-
gende, te revoceren, ende 't vierde part vande convoyen ende licenten te verpachten ge-
resolveert. Ick sende mede hier by gaende placcaet tegens het uytgeven ende ontfangen van
den silveren floryn, tot Embden geslagen, daer toe ick my referere, ende anders niet heb-
bende, sal ick neffens myne dienstelicke gebiedenis Godt Almachtich bidden,

Edele Mogende heeren, derselver regieringhe voerspoedelick ende geluckelick te willen
zeegenen, blyvende ondertusschen,

Uwe Ed. Mog. dienstwillige medebroeder,

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT.

Die van Sandtvliet aen des vyant syde, hebben eergisteren nacht genomen onse galey,
leggende omtrent Steenberghen op de stroom, mit volck, mit al, ende de werken omtrent
Berghen op den Zoom hebben goede voortganck, soo dat het inlaeten van water syn ope-
ratie soo wel doet, dat alle de polders hun caeden hebben moeten verhoogen.

I lens, 's G. Hage desen eersten Aug., olde styl, 1628.

XXXIII.

Edele Mogende Heeren.

Mibais adviseert uyt Calis, vanden 5. Augusti, dat den baron de Fontaine tot Dunckercks
gecomen is mit vier duysent man te voet ende vier compaignien peerden, maecken aldaer re-
doubten, ende waepenen alle hare scepen aldaer, ende bevelen se te holden onder het fort,
als mede de scepen van Ostende bevolen te commen onder het fort. Den voorseyden Mi-
bais wordt voor een jaer in syn commissie gecontinueert.

De gecommiteerde raeden van Zeelant adviseeren haere Ho. Mog., dat de staten van
Zeelant tegens den 21. Augusti bescreven synt, soo dat eerstdaechs de deputatie aldaer voort
sal gaen, ende Hollandt op morgen daertoe nomineeren sal.

Hier gaet by seecker manifeste vande rechte successie van het hertoghdom van Mantua, daer to wy ons refereeren, ende na onse dienstelyke gebiedenisse,

Edele Mogende Heeren, derselver toewenschen een gelucksalige, gesonde regieringe, blyvende,
Uwe Edele Mogende dienstwillige medebroeders,

G. v. HARTEVELT, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

Cracou adviseert uyt Elseneur, vanden 16. July, *stilo novo*, dat de tydinge van het innemen vande stadt . . . . . nochte de doot vanden coninck van Poolen geen van beyden waer is; schryft oock, dat Wallesteyn vier duyzent man voor Strason verloren heeft.

Ilens den Haghe, desen 2. Augusti, olde styl, 1628.

XXXIV.

Edele Mogende Heeren.

Hier by sullen U E. Mog. ontfangen de resolutie van haer Ho. Mog., op't gerapporteerde vande heeren Bruyninx, Schaffer ende Schotte, beroerende het beneficieren vande boven Rhynde ende Iselstroom respectie.

Syne Ex^{te} sal op Vrydach oft Saterdag een keer op Bergen op Zoom doen.

Den heere Reael adviseert byden synen, vanden 5. deser, wt Weenen, dat hy op te brieve van van recommandatie van haer Ho. Mog. ende zyne schriftelycke remonstrantie aen den keyser binnen Weenen overgegeven, om syne relaxatie, geen ander antwoordt en heeft bekomen, dan dat syne Majest. tot hem bewogen was, ende over syn versoeck aan den hertoghe van Fritlant geschreven hadde. Ende nyet anders schryvens weerdich, occurrerende, sullen wy den Almoghenden bidden, U E., etc.

's Gravenhage, desen 3. Aug., 1628.

U. E. Mog. dienstw. dienaers,

A. PLOOS, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHO. DE RODE.

Dus aenstonds compareren de burgermeester van Delft ende Rotterdam, relateeren het groot gecrys ende gescrey op de Mase, overmits drie van 's vyants schepen, 16 off 17 vande visschers schepen in den grond gehackt hebben, ende meerder schade souden hebben gedaen, ten waere Bolckvanger van Zierikzee, wesende admirael onder de visscherye, hem mannelyk hadde gequeten, ende alleen, eenen geheelen dach tegens de voorn. drie vyandelyke schepen alleen hadde gevochten, ende deselve 's anderen daechs weder gesocht.

XXXV.

Edele Mogende Heeren.

Gisteren, nae de predicatie, heeft syn Excell. den heer president Haersolte gecommunicceert seker advys, gekomen vuyt Brabant, inhoudende, dat de scepen vande Holl. Westindische compagnie twee scepen vuyt die Indische silvervloote, genomen ende veroverd souden hebben. Godt geve, dat het waer sy.

Men adviseert vuyt Hamborch, vanden (?) July, dat Wallesteyn van Strazon naer Meckelenburch getogen soude syn; ende Reaell schryft vuyt Weenen, vanden 26. July, dat den keyser ende den criesraet gemeent syn de neutraliteyt niet eerst te breecken.

Den hartoch van Savoyen heeft in 't landt van Luyck doen verwen (!) ofte lichten vyftien hondert ruyters, die men seyt naer den voorsz. hartoch te marcheren.

De paus ende de Venetianen soecken den Italiaenschen oorloch t'accorderen.

Het is een fregat ende geen galei, die by de viandt genomen is voor 't stoofgat op de

Schelde, ende de viandt is mit acht chaloupen daerop aen gecomen, slapende de schiltwachten, dan is de capiteyn daerop doot gebleven. Die van Santvliet hebben dit exploit gedaen. De admiraliteyt van Amsterdam scrift, ordre gestelt te hebben op 't revictualiseren van haer scepen, leggende opte custen van Vlaenderen, waermede wy ons seer gedienslich sullen recommanderen, ende blyven, etc.

Uwe E. dienstwill. medebroeders,

G. v. HERTEVELT, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHO. DE RODE.

Inden Hage, desen 4. Aug., olde styl, 1628, op Manendach.

(*Een opgespeld papiertje*):

Den hertoch van Wirtenberch scrift Bilderbeeck na drie daghen siekte gestorven te syn.

(*Fol. verso van den brief*):

De heeren Essen, van der Dussen ende Goch, scriven vanden 9. Augusti uyt Leeuwaerden, den derden Augusti bi die presente heeren volmacht. audientie gehadt te hebben.

De vlote van Engellant wordt met alle macht gereedt gemaect, ende de heer Ciscill ende Joachimi synt op wech herwaerts over te comen mit capiteyn Emmekens.

De heere agent Carleton, heeft gisteren verclaert, dat de acte vande ontslaginge vande 3 Oostind. scepen in Engellant den 23. July by den koninck in den raet ter presentie van enighe Oostindische bewinthebbers is geteekent. Actum in de vergaderinge van haer Ho. Mo. den vierden Augusti, olde styl, 1628, op Manendach toe 8 uren.

Den grave van Vasques heeft met geweld gewilt, dat de scepen van Oostindien in zee zouden loopen.

Post datum (op een blad a part.)

De vice-admirael Liefhebber heeft een Saterdach, des morgens tusschen tien ende ellef uren, tot savents toe, geclamt den admiraell vande Vlaemsche vloot, comende uyt Oostende, geheeten Michieltus Rombout, ende deselvige verovert zynde, hy sellefs ende meest alle officiers daerop doot gebleven. Ende het veroverde scip hadde op veerthien metale stucken, ende ses ysere stucken. De viandt was acht scepen starck, ende Liefhebber zeylden capiteyn Hendrick Michielsens Withooft verby, synde van des viants volck, dewelcke Liefhebber aenriep ende tegens Liefhebber zeyde, *compt my aen boort*, daertegens Liefhebber seyde, *ick moet uwen admiraell hebben*, dien hy clampte, als boven verhaelt is. De zeven scepen vanden viandt namen de vlucht naer Engellandt, ende worden van negen van onse oorlochscepen vervolcht. Men heeft oock daarna seer horen scieten, soo dat men meent, datse aen malcanderen zyn geweest, daer noch geen tydinge van en is. Liefhebber heeft drie man doot ende acht gequest. Zyn Excell. vindt goet, dat Quast ende Berchum in see zullen gaen. De haringvanghers sall men oock veradverteren, dat se hun byhebbende oorlochscheper by den anderen willen houden. Den vice-admiraell Liefhebber sal by hare Ho. Mo. mitt een goldt ketten vereerd worden. Gescreven in de vergaderinge van haer Ho. Mo., des morgens toe negen uren, op Manendach den 4. Aug., olde style. Ende by ons onderteyckent,

G. v. HERTEVELT, A. v. ZUYLLEN v. NYEVELT, A. DE RODE.

XXXVI.

Edele Mogende Heeren.

De heeren gesanten in Vranckryck synde, adviseeren uyt Parys vanden derden Augusty: hier en curreert gans nyet; oock comen de tydingen met soo groote variatien, selver tusschen

de principaelste ministers, dat wy qualick weten wat te geloven. Voor Rochelle staen de zaecken in de ouwe pointen; de vloete van Engelant wert van binnen ende buyten verwacht, sy sall de mate nae 't succes stellen; 't schynt, dat de Fransche trouppen niet sullen cunnen passeeren alle de valleien in de geberchten, vresende gelycke insolentie, alse in 't marcheren overal betoont hebben, stellen hun daertegens, ende zoe wordt daer beneffens den hertoch van Savoyen soo machtich geseyt, dat hy met noch eens soo stercken lichtinge, niet en soude zyn te forceeren; ende scriven oock over Cales, haer Ho. Mo. secreete last ende beveel ontfangen te hebben. In Engelant wordt ontkent het tractaet met Spaingien ingegaen, adviseeren vanden elffden Augusti, nieuwe styl, dat den abt van Scaila, ambassadeur van Savoyen, voor eenige daeghen van onze gesanten aldaer syn afgescheyt hadde genomen, als gereset synde, uyt Engelandt over te vaeren, soo hy seyde op Vlissingen; scriven oock uyt Engelant, hier synt onlanx veel personen in geestlicke en weerlicke staeten gevordert off van plaetse verandert. De grave van Werckchester onlanx gestorven synde, is den president gemaect *garde du privé seau*, den tresorier president, den cantzeler van Execker, Weston, tresorier, ende in plaetse van Weston, een genant Borret; den graeff van Sussock is door overgifte vanden hertoch van Buckingham, gemaect gouverneur de *Cinq ports*, de soon vanden overleden Spenser, eertyts ambassadeur extraordinaris in Nederlandt, is aengesteld ambassadeur ordinaris by Uwe Hooch Mogentheyden. In 't hoff vande coninghinne is camerling gemaect den grave van Dorzet, Gonoring vice-camerling, Carleton viconte. Scriven oock, dat het vertreck vanden hertoghe van Buckingham, mit de vloete, uytgesteld is tot den 14. dezer. Die drie gearresterde Oostindische scepen syn noch niet gecomen, ofte ten vollen gerelaxeert, edoch sal men deselvige mit groot gelt uyt hare handen moeten coopen; terwylen den vice-admirael Liefhebber ende capiteyn Peckins het scip van Ostende verover hebben, is men bevrees, dat de vyants scepen gelopen syn onder de harinxvangers, overmits by d'onsen geen ordre in 't navolgen en is gehouden, ende d'een voor d'ander nae vaste toe huis commen, sonder ordre, instructie ofte commissie naegecommen te hebben, doende iedereen, wat hy wil, soo datter eens exempel gestatueert sal moeten worden. Men meent, in cas onze capiteyns den anderen wel hadden verstaen, dat alle de acht scepen vanden vyant, peryckel souden gelopen hebben, waer over haer Ho. Mog. genootsaect syn, een uyt Hollant ende een uyt Overissel te zenden, neffens die fiscaels ende gecommiteerden raeden vande admiraliteyt van Rotterdam, om sich op alles t'informeeren, ende voorts ordre te stellen, omme alle scepen, gereset leggende, ende die ingecommen zyn, weeder in zee te zenden, ende stricktelyck het commandement van ieder zyn vice-admirael over syn exquadre te obedieeren, ende nae te commen, 't gene hun bevolen sal worden, op pene, etc. De heeren raeden van staeten recommandeeren zeer de betaelinghe van Jan Bouchet, commis aen de Scenckeschans, over d'incoop vande rieswercken, waervan op U E. Mog. gedepecheert is, ordonnantie van thien duyzent ses hondert guldens, welke betaelinghe wy tot U E. Mog. discretie ende dispositie stellen, alsoo den voorseiden Bouchet expres syne reyse by U E. Mog. daerom doe, ende gaern hadde, dat wy U E. Mog. 't selvige serieuselyck wilden recommandeeren.

De heeren Bas, van Hartevelt ende Jenzema, uyt den raet van staten, sullen een toecommende Saterdagh van wegen hare Ho. Mo. van hier reysen naer Zeelant, aen den heeren staeten aldaer, omme haere defecten ende onbetaelde compaignien te voldoen ende acntenemen, urgeeren. Den cheurfurst van Brandenburgh persisteert t'eenemael by de gedane cassatie vanden oversten Gent, ende andere strydende tegens het tractaet van aliantie. De heeren Bruyninx ende Schaffer hebben van hare reyse aen haer Ho. Mog. noch geen rapport gedaen, waarmede wy neffens onze dienstelycke gebidenisse,

Edele Mogende Heeren, wy U E. Mog. toe sullen wenschen een gezonde en geluckzalige regeringe, ende blyven,

U E. Mog. dienstbereyde medebroeders,

G. VAN HARTEVELT, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

In den Hage, dezen 7. Augusty, olde styl, 1628, op Donderdach des morgens.

XXXVII.

Edele Mogende Heeren.

'T geene Cracou adviseert, sullen U E. Mog. uyt beyde dese bygaende brieven verstaen, daer toe wy ons refereren.

Aisma schryft, vanden 26. July uyt Hamburch, dat Wallesteyn met syne belegeringe voor Straalsondt opiniatreert, spaerende geen forces van canon ofte volck. Den convent vande geestelicke cheurforster tot Bingen ende die reyse vanden cheurvorst van Ceulen naar Munchen, ende van daer naer den keyser, ende verscheiden ombraigen vanden hertoch van Bavarien, tegens het huys Oostenryck, meent men, dat een rupture of een vrede sall cyndelick causeeren. Monseur Durant, geweest gouverneur vande Geluckstadt, is by den coninck van Denemarcken, noopende syn achterstall, geassigneert geweest op de subsidien van Denemarken, by haer Ho. Mog. te betaelen, welcke assignatien, om de goede qualiteyten ende comportementen vanden voorschreven Durant, by haere Ho. Mog. met eenparige stemmen aengenomen is, hem te voldoen, synde vier en twintich hondert ryexdaelders, waermede wy ons seer gedienslich recommandeeren. Ende

Edele Mogende Heeren, Godt Almachtich in gesontheyt, voorspoet ende gelucksalige regeringe toewenschen, blyvende,

Uwe Ed. Mog. dienstbereyde medebroeders,

G. VAN HARTEVELT, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

Actum ter vergadering van haer Ho. Mog., desen
7. Augusti, olden styl, 1628, op Donderdach.

XXXVIII.

Edele Mogende Heeren.

Gisteren by den raedt van staeten ingegeven synde aan haer Ho. Mog. dit bygaende advys, op 't verleenen vande sauegarden, als oock by die heeren van Hollandt, dit bygaende extract, uytte resolutien vande heeren staeten van Hollandt ende Westvrieslandt, om te beneficeeren de verpachtinge vande convoyen ende licenten, hebben meest alle de gecommiteerdens vande respective provintien, daervan copie genomen, om met hun principalen te communicateeren, ende haer Ed. Mog. meeninge ende verclaeringe, dewyle de verpachtinge tegens prima Septembri sal geschieden, ende billetten uytgeschreven sullen worden, ieder provintie een toecomende Dinsdach, daer op de meeninge van syne principaelen ofte bedenkinge sall op inbrengen, 't wellick ick aengenomen hebbe, U Ed. Mog. mede over te scicken, om ons te reguleren nae derselver resolutie, ende in cas wy tegens deselvige tyt U Ed. Mog. verclaeringe daer op niet en cryghen, sullen wy ons op 't behaegen van ons principalen, met beyde de overgegevene advysen conformeeren. Wat Aisma vanden 26. July ende Bredenrode vanden vierden Augusti scriven, daervan copie hier by gaet, sall ick my tot den inhouden van dien refereren. De vyff scheepen, die ingecomen waeren, heeft men de matrosen twee maenden gagie gegeven, ende synt datelick met een goede couragie weder door

last van syn Excell. ende haer Ho. Mog. in see geгаen, ende onse scepen hebben last, alle Franse ende Engelsche schepen, die eenige van onse scepen op see genomen hebben, mede aen te tasten ende op te brengen, waarmede neffens myn dienstelyke gebiedenis,

Edele Mogende Heeren, ick U E. Mog. toe sal wenschen een gesonde en gelucksalige regeringe, ende blyven,

Uwe E. Mog. dienstwillige medebroeder,

In den Hage, desen 8. Augusti, olde
styl, 1628, des Vridaechs savonts.

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT.

Den commissaris Hoghenhouck is van daeghe vande Geluckstadt aengecomen.

XXXIX.

Edele Mogende Heeren.

Hoewell ick van daeghe, van weger onse provincie, ter vergaderinge van haer Ho. Mog. gecompareert hebbe, hebbe ick evenwel U E. Mog. wel willen verwittighen, dat een toecomende Donderdach alhier verpacht sal worden het vierde paert vande convoyen en licenten.

Hierneffens gaet copie van 't verbael vande inspectie ende visite, by de heeren Brunninx, Schaffer ende Scotte, op de cribben ende wercken, omtrent Schenkenschans ende Iselloordt gedaen, daer toe ick my referere.

De heeren Bas, van Harteveldt ende Jenzema, syn een verleden Saterdag van hier naer Zeelandt gereyst, nopende haere opgeleyde commissie aldaer aen de heeren staeten.

De vergadering vanden 19., vande Westindische compaignie, is wtgeschreven tegens den 28. deser, op welke vergaderinge van weeghen haer Ho. Mog. gecommiteert syn de heeren Bruninx ende Adrichem.

Den coninck van Engelandt seydt men, dat naer Scotlant reyst, om aldaer gecroont te worden; middelertyt blyven onse gesanten in Engelandt leggen.

Onder de cleyn visscherye hebben de vyandts scepen eenige schade gedaen, soo dat van daeghe last is gegeven, dat alle die schepen, in de Maas liggende, datelicken in see sullen gaen. Waarmede

Edele Mogende Heeren, ick my seer gedienselick gebiede, en blyve,

Uwe dienstwillige medebroeder,

In den Haghe, desen ellefden Augusti, olde
styl, 1628, Manendach omtrent twalef urhen.

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT.

XL.

Edele Mogende Heeren.

De vergaderinge vande heeren staeten van Hollandt is voor drie dagen gescheyden.

De gecommiteerdens van haere Ho. Mog. in Vrieslandt, hebben haere commissie ter intentie ende tot genougen verricht, wtgesondert het point vande defecten in de subsidie totte admiraliteyten, waer over de volmachten vertogen waeren, omme aen haere principalen rapport te doen.

De brieven vande commandeerende officieren in de bovenquartieren aen zyne Excell., contineren versameling vanden vyant, ende dat tot Wesel veel volck was aengecomen, mitsgaders tot Venlo de brugge gereet gemaect wierden, ende dat d'advertentien van verscheyden oerden, mentioneerden van een dessein ende surprise, die den vyant op Groll soude voorhebben.

Het vierde paert vande convoyen en licenten is op huuden verpacht voor den tyt van een jaer, om m^o xlix^m gl., hebbende 't verleden jaer gedaen m^o lxi^m gl.

By het fort in 't schuytgen leggen xi schepen, ende syn op 't selvige fort ende strange eenige stucken canons gebrocht, omme te beletten het sinken vande schepen, 't welck aldaer een groet geroep maeckt, vastel. gelovende, in cas van voortganck, dat de haren *inutil* sal worden gemaect. Wt Ostende waeren viii scheepen onder het commando vanden grave van Wacke wtgelopen, waarvan drie ingecommen ende de reste by 's landts schepen naer gejaecht syn; de schepen door de Oostindische comp. doen equipereen, die dus lange omtrent het eylant van Wight gecruyst hebben, syn omtrent de custen van Vlaenderen gecomen, boven dewelcke den admirael aldaer by hem is hebbende xii schepen en iii jachten.

Den hertoghe van Buckingham houdt hem geoffenseert over het drucken van seekeren brief, by des keyzers biechtvader geschreven, in den Hage gedrukt, continerende verscheyden injurien tegens syne hoocheits persoon; men heeft ordre gestelt, omme die inne te trekken; de gesanten en hebben tot noch toe vande coninck nyet connen comen de acte van ontslaginge der Oostindische schepen, men spreekt aldaer van een nieuwe ordre of voet van accommodatie des oorlochs tusschen beyde de croonen, ende dat die geschiede, ten minsten getenteert soude werden, soo wanneer den hertoghe met de Engelsche vlote omtrent Rochel soude wesen gecomen, ende sulcx *hinc inde* by gearmeerde partyen, met exclusie vande gesanten van haere Ho. Mog., die men in Vranckryck ende te Rome geloof, dat yets voordelick voor die vande gereformeerde religie soude willen bedingen. Vande gelegenthey van Rochelle en weten wy niet te schryven, gaende die tydingen, die comen, met soo grote variatie, dat men qualick weet wat te geloven. Men meent dat het voor Rochelle staet in d'oude poincten. De vlote wt Engelandt werdt van binnen ende buten verwacht; zy zal in . . . de mate naer het succes stellen.

Het schynt, dat de Fransche troepen, naer Italien gedestineert, nyet sullen connen passeeren, alle de valciën in 't geberchte, vresende gelycke moetwil ende insolentie, alsse in 't marcheeren overal gepleecht hebben, stellen hun daer tegens, ende werdt den Savoyaerds soo machtich gehouden, dat hy met noch eens soo stercke lichtinge niet en soude wesen te forceeren. Hyer mede bidden wy den Almogende, U Ed. Mog.

Edele Mogende Heeren, te verleenen geluck ende voorspoet in regeringe. In 's Gravenhage, desen 14. Augusti, 1628.

U E. Mog. dienstwillige dienaers,

A. PLOOS, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

XLI.

Edele Mogende Heeren.

Hetgene haer Ho. Mog. op 't rapport vande heeren Bruninx, Schaffer ende Schotte geresolveert hebben gehadt op 't voltrecken van seeckere wercken omtrent 's Gravenweerd, hebben U E. Mo. wt de overgesondene cotype connen sien. Op 't gene dienaengaende aen den heere Teresteyn ende andere gecommiteerden geschreven was, heeft syne E. daerop het bygaende gerescribeert, 't welk in handen vanden raet van state, om advis gestelt synde, is 't selfde advys gesien, geresolveert, als wt de bygevoechde resolutie, van date den 2. Sept., gesien can worden. Daer sal dienen gelet, dat by de overcompste in die vande heere Teresteyn gementioneert, dat wesen sal den 12., nyets in prejudicie van voorgen. resolutie en werde voorgenomen.

Syne F. D' is op huden ten half neghen uren vertrocken met een *suite* van v^e personen,

is tot dese tyt gehouden, door den doop vande heere Veers dochters kyndt, wacover als getuygen de coninck van Bohemen ende mevr. de prinsesse gestaen hebben, ende het banquet op gisteren gegeven is.

Wy senden over het scriyvens vande gesandten in Vranckryck, vanden 18. deser, waerop, naer soo menichfuldighe instantien, mit alle circumspectie sal dienen gelet ende op eenige pointen by U E. Mo. geresolveert, waarvan die van ons binnen twee ofte drie daghen overcomen sall, U E. Mo. naerder eclaircissement sall connen geven.

De gecommitteerden van Hollandt hebben de verleden weeck door expresse last van hare principalen overgelevert sekere pointen van mesnaige, waarvan U E. Mo. de cotype by desen sullen ontfangen. Hyer mede ons gebiedende, sullen den Almogenden bidden,

Edele, etc. 's Gravenhage, desen 25. Augusti, 1628.

U E. Mo. dienstwillige dienaers,

A. PLOOS, A. v. ZUYLLEN v. NYEVELT, ANTHO. DE RODE.

XLII.

Edele Mogende Heeren.

T'zedert 't vertreck vanden heer Ploos is alhyer niet bysonders schryfweerdich voorgevalen, als alleenlick aengecomen een missive vanden admiraell van Dunckercken aen de gevangens, tot Rotterdam sittende, waer van copie, als oock een van Brederode, hier neffens gaet, daer toe wy ons refereren, als oock 'tgeene Aisma uyt Hamburch vanden 16. deser is scrivende, hier by gaande, van daeg gecomen.

Den heere raedtpensionaris verhaelden desen voormiddach, dat vyff en twintich keurlingen vanden vyandt met een chaloup in 't landt van Walcheren, tusschen de zanden gecomen waeren, om te stroepen, hebbende een veerman gedwongen, aen te leggen, om vivres te hebben, ende die niet hebbende, syn gelopen aen den haeck, synde een vervallen schansken, die welcke sy ingenomen hebben, soo dat de boeren aldaer deselve schans beset hebben, ende alle die vanden vyandt gevangen hebben genomen, ende binnen de stadt van der Veer met vliegende vendel gevangen hebben gebrocht.

Uyt de copie vande missive, hier bygaende, aen de respective admiraliteyten, sullen U E. Mog. sien den geprefigeerden dach, aengescreven om hier te compareeren, van welcken dach, synde den 25. September, *stilo novo*, wy U E. Mog. well notitie van hebben willen geven, omme U E. Mog. meeninge ende beveel daer op te doen ofte te verstaen. Waer mede wy ons seer gedienselick sullen gebieden ende syn en blyven,

Edele Mogende Heeren,

Uwe Edede Mogende dienstwillige medebroeders,

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

In de vergaderinge van haer Ho. Mog., desen 28. Augusti, olde styl, 1628, op Donderdach.

XLIII.

Edele Mogende Heeren.

Van daeghe, op de middach, seyt men, dat uyt Engelandt een bode gecomen is, aen de courte tot Dellif, als oock aen den coninck van Bohemen, mede brengende van Londen, dat een Saterdach verleden acht daegen, tot Postmuyden, den hertoch van Buckingham, vanden lieutenant Welton met een mes in syn slaepcaemer dootgesteecken soude syn, 't welck wel een groote verandering soude causeeren.

De dolcerende participanten in de Oostindische compaignie requeste wordt gesonden aen de gecommiteerden tot Amsterdam vande seventhienen, om advis daer op te hebben. d'Engelschen hebben drie Oostindische scepen ingecregen, hier toecomende.

Het geconcipeerde plaacet op die cruysdaelders, wordt gesonden in 't concept aen de respectie provincien, omme daer op te hebben resolutie ende advyss van ieder van syn principalen, daer op wy sullen wachten, ende U E. alvorens toe senden.

Bilderbeeck adviseert vanden tweeden September, uyt Ceulen, dat graeff Wolff van Mansvelt is overleden, ende dat de keyzerschen voor Strason verloren hebben, soo doodt als verloopen, twintich duysent man.

Uyt Vranckryck, vanden 25. Augusti, by de heeren van Soemersdyck ende Vosberghen ende Langerack, wordt gescreven, dat die Franchoisen in de Alpes vanden hertoch van Savoyen ende coninck van Spaegnien volck, de nederlage hebben gehadt, soo datter ettelycke duysent Françoisen gebleven synt.

Men seyt oock, dat die van Rochelle voor 't geheele jaer noch vivres hebben. Waermede ick desen sal eindigen ende my in U E. Mog. gratie sall dienstelyck gebieden, ende een gesonde, gelucksalige regieringe sal toewenschen, ende blyven, Edele Mogende Heeren,

Uwe Edele Mogende dienstbereyde medebroeder,

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT.

In den Hage desen 29. Aug., olde styl, 1628,
des avonts laet, mit de poste, op Vridach.

XLIV.

Edele Mogende Heeren.

Wy zenden U Ed. Mog. het geprojecteerde plaacet vanden cruysdaelder van Brabant, ertzhartogen Albertus ende Isabella, als by den coninck Philips lest geslagen, gecontrefeyt naer den ouden Bourgoenschen cruysdaelder, doch van minder gewichte, ende by onse plaacetten niet hoger gevalueert, als ten pryse van seven en veertich stuyvers. d'welck men soo heele als halven ende vierendeelen voor billioen sal verclaeren, in cas U E. Mog. goetvinden, 't selvige ick gescreven, oft ons anders te lasten, daer nae wy sullen reguleeren.

Syn princel. Excell. is des Dinsdaechs savonts geweest tot Geertruydenberch, des Woensdaechs tot Willemstadt, Donderdaechs tot Steenberghen, ende van daer op Bergen op den Zoom, alwaer zyn Excell. noch is.

De geruchten vanden dood vanden hertoch van Buckingham, tot Postmuyden gesciet, door den lieut. Velton ofte Schelton, continuert noch, daer by geseyt wordt, dat den voorschreven hertoch, daechs te vooren, den voorzeyden lieut' broeder seer gequest ofte dootgeeteecken hadde, welke tydinge uyt de courte van Dellif compt, hebbende den coninck ofte de coninckinne van Boheemen daer van geen seeckere tydinge, als hiervoren vanden courtmeester tot Dellif verhaelt is.

Men houdt het voor seker ende gewis, dat die van Rochelle voor 't lopende jaer noch vivres synt met vivres, ende dat die Francoysen geslagen synt. Waermede deze beslytende, sullen wy neffens onze dienstelycke gebidenisse een gesonde en geluckzalige regieringe toewenschen, ende syn en blyven, Edele Mogende Heeren,

Uwer E. Mog. dienstbereyde medebroeders,

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

Ilens den Hage, desen 30. Augusti, olde styl,
1628, des avonts, op Saturdach.

XLV.

Edele Mogende Heeren.

Wt Rotterdam coempt advis, vanden 13. Septembris, dat een jongen, wt het schip van capiteyn Suerbier wt Vlaenderen gecomen, voor seecker verclaert, dat het schip vanden voorn. capiteyn by twee Oostendenaers is genomen, doch wordt daer by gesejdt, dat hy het gewillich overgegeven soude hebben.

Den heere Gunter, secretaris van syne Mat. van Deenmarcken, heeft schryvens wt Gluckstadt, vanden 5. dezer, houdende, dat dien morgen eenen wtval wt deselve stadt gedaen was, ende 't hoofquartier opgeslagen, in brandt gesteecken, eenige wercken geslecht, ende den generael van Schonenburch, drie capiteynen, eenyge lieutenants ende fendrichs: met vyftich soldaeten gevangen binnen d'Gluckstadt gebracht, ende syn over de honderden vande keyzersche doot gebleven.

Op dese tyt niet vorders hebbende, als de nevensgaende copie van Elseneur, sullen hiermede, naer onse gans dienstige gebiedenisse in U E. Mog. gratien, den Almachtigen bidden, Edele Mogende Heeren, voor den welstandt van U E. Mog. regeringhe, desen 4. Sept. 1628.

Uwer E. Mog. gans dienstwillige,

A. VAN ZUYLLEN VAN NIEVELT, ANTHONIS DE RODE.

XLVI.

Edele Mogende Heeren.

Deesen naermiddach ontfangen wy brieven wt Paris, vanden eersten Septembris, meldende onder anderen, dat den meire binnen Rochelle met brieven aen de cardinael de Richelieu geëxuseert hadde d'incivilliteyt vande waecht, dat 's coninx heraut, die gesonden was, omme die stad opteëyschen, niet en was geadmitteert, als geschiet zynde buyten kennisse vande magistraet, versouckende, dat d'inwoonderen hierover in geen wyder indignatie van zyne Mat. en mochten worden gebracht, als begerende te blyven syne getrouwe ondersaten; hier van is een expres courier aen de coninginne moeder gecomen, met instructie, off die van Rochelle in 't wterste gebreck van vivres souden syn, den wech wilde banen tot een accoord, nochtans is op dien zelven tyt een van hun soldaten achterhaelt, gaende mit brieven nae Montauban, omme hun te verseeckeren, dat ze welgemoet en geresolveert waeren, totten alderutersten op hun secours te wachten.

Ondertusschen heeft den coninck ordre gegeven, om Bordeaux te doen fortificeeren, vresende, dat d'Engelschen daerom een dessein mochten hebben.

Den hartoch van Rohan marcheert nae Montauban, daer nu wederom wel 200 Edelluyden uyt Guyenne teffens binnen zyn gecomen. Den oorloch schynt daer seer te willen onteesteecken, om dat de coninghinne moeder nu opentlyck claecht, dat den coninck van Spaengie, door handen vanden hartoch van Savoyen, die sterck met gelt blyft voedende, niet jegenstaende van Vranckrycx zyde alles wordt bygebracht, wat men meynt te connen dienen, omme de Spaensche vrientschap te mogen meriteeren ende te behouden, ten minsten tot dat men die vande religie meester sal syn geworden.

'T leger vanden marquis, dat nae Montferrat meynden te passeeren, is te rugge gekeert. 'T voetvolck; dat over de XII^m sterck was, is soe seer verlopen, datter geen hondert man van by den anderen en zoude connen gebracht worden; clagen over gebreck van vivres, van munitie ende van ordre. Die ruyterie blyft noch in corps, wel 1000 ofte 1200 peerden.

Men blyft hier in Vranckryck in grote vervreemdinghe van U Ho. Mog., ende wy willen hopen, dat het alleen geschiet, omme voor een zeeckeren tyt sich nae de Spaensche humeuren en intressen te vougen, opdat 's conincx voornemen jegens die vande religie andersints niet geturbeert en werden, sulcx dat Uwe Ho. Mo. haere verseeckertheyt naest God op hun eygen wyshey, unie, middelen ende mesnage moeten bouwen; soe lange de belegeringe van Rochelle niet ten eynde zy gebracht, schynttet, dat men alle haer Ho. Mo. actien in suspens (!) blyft houden, oft geschiet met voordacht, omme de confidentien met Spangien vaster te stellen, oft op hope omme U Ho. Mo. daer door op andere poincten, die openstaen te verhandelen, ende wy excuseeren, beter te bewegen; doch wat wy bybrengen, dat blyft voor Rochelle sonder de minste antwoort, sulcx dat alle Uwe Ho. Mo. actien, schulden, clachten, oock die van hare ondersaten, buyten consideratie werden gestelt.

Verders op dese tyt niet hebbende als de nevengsaende copien, sullen ons in U E. Mo. goede gratien gansdienstel. gebieden ende den Almightigen bidden,

Edele Mog. Heeren, voor den welstant van U E. Mog. regeringe. In den Hage, desen 4. Septembris, 1628.

Uwer E. Mog. gansdienstwillige,
A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

Huyden hebben d'heeren gedeputeerden ter generaliteyt vande provincie van Hollant ter vergaderinge geproponeert de verantwoordinge vande vyff specien, op den voet als die copielijck hiernevens gaen, versouckende dat de aenwezende gedeputeerden vande andere zes provincien aen haere heeren principalen soodanige debvoiren wilden doen, dat d'selve in hare provintien mochte ingewillicht worden, ende dat het consent, daer toe dienende, tydelick mocht ingebrocht worden, ten eynde alles op dese eerst aenstaende beschryvinghe vande E. Mog. heeren staten van Hollant mocht werden gearresteert ende in treyn gebracht.

Daer by doende, dat het hun niet mogelyck en was, haere grote quote, daer op zy gestelt zyn te connen opbrengen, ten zy dat de provintien hun (als oock yder hen zelfs) daer mede willen accordeeren.

ANTHONIS DE RODE.

XLVII.

Edele Mogende Heeren.

Seker bekent persoon scryft vanden derden Sept., vuyt London, dat de heeren, soo ordinaris als extraordinaris ambassadeurs, den 24. Augusti vuyt Londen syn vertoogen naer Potsmuyden, om den coninc aldaer te spreken, ende dat den heer ambassadeur Joachimi syn afgescheyt soude nemen van syn conincklyke Majt., ende mede soude brengen die 3 Oost-Indische schepen, die men voor seker hielt ontslagen te syn; den selven persoon, synde een dienaer, scryft: gisteren morgen, tusschen tien ende elf uren, is by den hertoch van Buckingham, tot Postmuyden, gecomen den heere van Soubizen, met een goede suite van Fransoisen, onder dewelcke deselve was den lieutenant Feiltz. Den heer van Soubize willede den hertoch van Buckingham communiceren eenige georegen franse tydingen, is de voorn. lieutenant aengecomen, ende heeft vuytgetogen een opstecker, ende met 't selvige mes den hartoch in 't hart gesteecken, seggende de hartoch: O ghy schelm, ghy vermoort my. Ende 't volck, verbaast synde ende vuyt de camer gedrongen synde, waerby den voorsz. Feiltz was, ende gecomen in den voorzaele, heeft men de Francoisen de schult willen geven, 't welck Feiltz horende, seide openlyck in de voorzaele: Ick hebbet gedaen, ende niet de

Francoisen. Scryft oock mit een *post datum*, seecker persoon van Postmuyden gesproocken te hebben, die van daer quam, ende gesien te hebben 't doode ligchaam van Buckingham. Tot Emmerick syn aengecomen enige keyserl. commissarissen. Den heer van Diden urgeert te weten, hoe hi hem, naedemaell sy hem geen souffisante paspoort hebben vertoont, hoe hi hem hierinne gedragen sall. 'T welck men tacite in 't secreet geseyt, sall preterieren, tot dat syn Excell. weder van Berghen op den Zoom gecomen sall syn. Waer mede ick dese beneflens myne dienstelycke gebiedenisse sal eyndigen, ende blyven,

Edele, etc.

U E. Mog. dienstwillige medebroeder,

A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT.

Ins den Haghe, desen sesten September, olde styl, 1623, op Saeterdach des nademiddaechs, tegens den avont. Wy sullen een toecomende Maendach met den ordinaris schipper copie vanden Engelschen brieff oversenden, van Jacob Brauw.

(Blaadje a part) *Post datum*:

Myn heere, dewyl dese tydinge van daech voor de middach quam, hebbe ick geoordeelt soe haest doendelyck, U E. Mog. mede toe deylen, de audientie vande heeren van Soelen, Teresteyn ende Overlander, van weghe 't rapport vanden Isselstroom, is van daghe uytgestelt tot een toecomende Maendach toe. Den heere burgermeester vd. Lingen, staet op syn vertreck naer Vlaenderen, hebbe ick ontboden ende hetzelfde geseyt, begerende daerby te willen zyn.

XLVIII.

Edele Mogende Heeren.

Syn princelicke Excell. is een voorleden Dinsdach, des avonts, mit een scip van Steenberghe alhier in den Haghe aengecommen ende des Woensdaechs uyt ieder provincie een by haer Ho. Mog. bewellecompt geweest. Syn Excell. heeft zeer goet contentement vande aengevangen fortificatiewercken, die men maeckt tot Steenberghe ende Bergen op den Zoom, die al van dit jaer qualick volmaeckt sullen syn, principalick die van Bergen op den Zoom. Syne Excell. is op deze gedane reyse in Zelant nochte in Vlaenderen niet geweest, heeft evenwel in Zeclant aen de heer Mandemaecker gescreven, om by de heeren staeten aldaer de last vande heeren Bas, ende van Hartevelt versoek op 't serieuste tot een goede resolutie te recommandeeren. Den raet van staeten synt geauthoriseert te scriven aen den heer van Diden, dat zyn E. wel gedaen heeft, aen te holden de gecomene keyserse commissarissen aldaer, ende als so men seyt, dat Reaell by den keyzer vrigelaten is, daer men althans by retorsie wel soude cunnen gaen, is verstaen, dat den heer van Diden de voorzeyde commissarissen sal ontslaen, ende heur reyse sall lacten doen naer Heussen, om heur last te volgen. Syn Excell. heeft den heer canzelaer van Gelderlandt versoekt, hem mede tot Heussen, by die openinge te transporteeren, gelyck die van Gelderlandt daer oock ymants by sullen committeren, om te letten, 't geene Meurs, Limers ende den Duffel souden moegen aengaen. De heeren, die een verleden Maendach 't rapport vande Isselstroom hebben gedaen, ende by ons overgesonden, versoecken tot het repareren ende stoppen vande cribbe ende open gat aen 't hooft van Schenckenschans, twaelf duyzent guldens, daer toe den raedt gelast is, by de provintien te scriven om deselvig penningen. Wy sullen dien aengaende U E. Mog. meninghe ende resolutie daer op verwachten, om ons daer naer te reguleeren, anders sullen wy onse overgesondene verclaeringe niet te buyten gaen, by Fredrick Matyssen eens Dinsdach gesonden. Den lieutenant admirael Quast, by zich hebbende drie schepen ende een

jacht van 't landt, heeft gisteren tot Schevelingen aen strant gejaecht een fleut van Dunckerken, groot tusschen de 80 ende 90 last, op hebbende vier metaele stuckjens ende negen ofte thien isere stuckjens; door de garde van zyn Excell. synt gisteren avont alhier ingebracht, op de gevangen poort, daer inne begrepen eenige van haer ophebbende gevangens in de sestich persoonen, die alhier des daechs sitten op ses stuvers, gelyck de vyant d'ousen doot. Tot Rotterdam zyn eenige gevangens vanden vyandt uytgebroken. Den capiteyn heeft zyn ryrock laeten vallen, maer hy is voor zyn persoon mit een golt ketten ontcomen, die men meent zyn cours genomen te hebben naer Haerlem, synde alle de officiers op de been, door last vande heeren staeten van Hollant, om hem te vervolgen *cum suis*, als by zich hebbende wel gelt, soo men seyt, hy ende syn jongen. Den doot vanden hertoch van Buckingham wordt voor secker gehouden, ende geseyt, dat den coning van Engelandt, den grave van Hollandt, soude gemaect ende gegeven hebben, het groote admiraalschap, als oock het groote escuierschap van Engelandt. Men seyt, dat gisteren avondt een Engelsche bode mit brieven gegaen is aen de coninginne van Bohemen nae Rhenen. Cracou schryft vanden derden September, dat den coninck van Denemarcken voor Usedom verloren heeft sesthien hondert man ofte meer. Den coninck van Sweeden is een van zyn beste scppen gesoncken, op hebbende tsestich halve metaele canonnen, is gecomen door 't open stooten van een venster. Den heer ambassadeur Lier schryft uyt Venetien in 't particulier, dat den paus in 't hertochdom van Montferraet voor een maent gemoyenneert heeft een stilstant van wapenen. Waermede naer onse dienstelicke gebiedenisse, sullen wy U E. Mog. Godt Almachtich in gesontheit ende voorspoet, met een geluckzalige regeeringe toewenschen ende blyven,
Edele Mogende Heeren,

Uwer E. Mog. dienstwillige medebroeders,
A. VAN ZUYLEN VAN NYVELT, ANTHONIS DE RODE.

Post datum. Die gevangens sullen gestelt worden ter judicature vande admiraliteyt, daeronder datze resorteeren, ende aldaer gesonden worden. Hens den Hage, desen elffden September, olde styl, 1628, op Donderdach des middachs.

XLIX.

Edele Mogende Heeren.

Als de saeck dient ende voorcompt, sullen wy ons reguleeren nae 't scrivens by U E. Mog. door Joris, den bode, ons overgebracht; middeler tyt sullen wy ons adresseeren aen de heeren van Hollant, om by deselvige gesecondeert te worden.

Versheyde Cleefsche steden is aengeschreven, geen volck des keyzers van 't regiment vanden heer van Neerssen in te willen nemen, ten sy dat se gemeent syn, de neutraliteyt te breeken, ende de Brandenburchse raeden op poene vande vier maenden uytstel verleendt, te verliesen in cas sy sulcks toestaen.

Den broeder van Reaell heeft, vanden 30. Augusti, uyt Weenen scrivens van syn broeder gecregen, die haer Ho. Mog. bidt by de handt te willen nemen de relaxatie van syn gevangens broeder by de keyzerschen, 't welck met syn Excell. ende raedt van staeten gecommunicert sal worden.

Den oversten Carpenon, met een Denemarcksche gesante, syn alhier aengecomen. Men presumeert, om eenich volck op onse frontieren aen te nemen; edoch hebben sich noch niet aengegeven om audientie te hebben.

Uyt Paris is, vanden 8. September, by onse ambassadeur aldaer geschreven, dat men heur aldaer wil doen geloven, indien d'Engelsche vlote binnen dese maent niet en compt

om Rochelle t'ontsetten, dat ze daernae te laet sal comen. Hier gaet de roep, datter veel luyden van honger in Rochelle dagelicx sterven.

Hierneffens gaet t'scryvens van Cracou ende 't geene Laurentius Rostock geproponeert heeft, daer toe wy ons refereren, ende neffens onse dienstelicke gebiedenisse,

Edele Mogende Heeren, Godt Almachtich in gesonde, gelucksalige regeringe sullen bevelen en blyven,

Uwe E. Mog. dienstbereyde dienaeren,
A. VAN ZUYLLEN VAN NYVELT, ANTHONIS DE RODE.

In den Haghe, desen 15. September, olde styl, 1628, op Manendach des naemiddaechs.

'T sedert den 21. Juny syn onse gesanten in eenige vergaderinge getreden, om malcanderen te communicereen 't gevoelen van heur principalen in Vranckryck. Seker persoon van Amsterdam heeft vercregen vyftich jaer octroy, nits hebbende attache, om van quaet landt goet landt te maecken, vereregen.

L.

Edele Mogende Heeren.

'T sedert 't vertreck vanden heer van Hartevelt van hier, is een verleden Saterdag gelezen een brief vanden 20. September, nieuwe styl, uyt Londen gescreven by de heeren Randwyck ende Pauw, meldende, dat de vlote naer Rochelle voorspoedelic was afgevaeren, ende dat den hartoch van Buckingham, op syn vertreck den coninck gebeden hadde, soe hy op die reyse quame te sterven, dat zyne Mat. zyn staeten ende bedieninge wilde geven aen zyn vrunden ende verwandten; den coninck ende coninchinne toonen sich seer geneycht aen zyn erfgenaemen ende naeste vrunden. De coninck heeft tot de bedieninge des admiraels plaetse, by provisie, verordineert vier persoonen, te weeten, de heeren Weston, tresorier, grave van Pennebrouck Stuart, den secretaris Conway, ende den gewezen ambassadeur Carleton. Den generael Morgan is hier, ende is mit den heer ambassadeur Joachimi met die gearresteerde Oostindische schepen in Zeelant aengecomen. Den Franschen ambassadeur, mr. Beaugi, is tot Bruyssel syn afgescheyt gaen nemen, d'welcke men seyt in vyff ofte zes daeghen in den Haag te zullen zyn. Syn Genade, den graaff Ernst van Nassau, stadtholder, is weder van hier vertogen, ende men sal de Engelsche aengenomene ruyters, in Vrieslandt ende in de Stadt ende Ommelanden leggende, met gelt aidancken. Van den 17. zyn d'Engelschen t'seyll gegaen, ende den 18. heeft men niemants vande scepen gesien, soo dat de grave van Lindsay met een goede wint uytgelopen is geweest. Den coninck is mit het hof tot Windsor gecomen; beyde de hoven vanden coninck ende coninchinne synt over den hertoch van Buckingham in den rouw.

Den coninck van Engelant scryft, vanden tweeden Augusti, aen haer Ho. Mo., in faveur vanden heer generael Morgan, in Frans, dit naevolgende:

Ayant fait choix de nostre feal bien aimé et bien estimé serviteur, le chevalier Morgan, pour estre nostre colonel general des troupes, que nous employons a présent au service de nostre trescher oncle, le roy de Denemarq, comme aussy du renfort, que nous luy envoyons par cy apres, selon la resolution, que nous avons prinse sur ce point, priant le susdit Morgan de permettre d'acquiter de ceste charge et de le continuer comme colonell et capitaine en votre service, avec le paye et avantage appartenants a ces charges.

Wy zullen ons verder refereren tot de Engelsche tydinge vande vlote ende brief van Brederode, hier neffens gaende, ende ons zeer gedienselick gebieden, ende U

Edele Mogende Heeren, Godt Almachtich in gezonde ende geluckzalige regeringe bevelen, blyven U,

U E. Mog. dienstwillige medebroeders,

A. v. ZUYLLEN v. NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

In den Hage, desen 22. Sept., olde styl, 1628.

LI.

Edele Mogende Heeren.

'T geene den orateur Haga adviseert, als mede Cracou, senden wy U E. Mog. hier bygaende, als mede seeker advys vanden tweeden October, uyt Delft gescreven, met het carga van twee schepen ende een barck, comende uyt de Hondures, veroveret in Westindien omtrent de Havana, door de vloot sceepen onder den admirael Peter Adriaenssen, van Vlissingen, daer toe wy ons refereren, niet twyffelende, of U E. Mog. hebben van Amsterdam verstaen de goede tydinge van retouren, uyt de zee gecomen.

Wy willen oock niet nalatich wesen U E. Mog. te adviseeren, dat de gecommitteerdens vande respective admiraliteyten alhier, aengecomen synt, volgens ons scriven voor dezen overgezonden, soo dat U E. Mog. daer inne tot onze decharge gelieven te deputeeren, soo U E. Mog. ten meesten dienste van onze provintie staetsgewys geresolveert, sult bevinden te behooren nodich te zyn.

Gisteren morgen is by de heer president, comende van zyn princeel. Excell., voorgestelt, de nieuwe compaegnien te continueeren voor eenigen tydt, ende ieder compaignie te reduceeren op hondert coppen, ende omvrage daerop gedaen zynde, is by alle de provintien by gevolch van d'andere provintien tot de continuatie ende reductie verstaen, ende hoewel de heeren van Hollandt daer toe mede inclineren, hebben haer E. Mog. voor een dach of twee hun beraedt ende bedencken genomen, om heur resolutie daer op intebrenge, 't welck men genoegsaem voor een arrest holdt.

Die vande Geluckstadt souden wel tot een extremitet geraecken, in cas daer niet meerder sorch worde voorgedragen; sy synt binnen in de stadt acht leningen ten afteren, 't welck tachtich duyzent gulden is, edoch wordt hope gegeven, dat den commissaris Hogenhouck met hondert duyzent guldens derwaerts zal gaen, synde 't gelt gecomen uyt de respective provintien. U E. Mog. sullen weldoen, dat de gecommitteerdens alhier ten minsten eens 's weeks kennisse mogen hebben, wat penningen ende hoe veel den ontfanger generael, ofte zyn commisen uyt onse provintien tot subsidie ontfangen heeft, alsoe hy gestadich claecht, datter geen gelt uyt de provincien en compt, daer wy nochtans altoos verclaeren, dat onse provincie de Denemarckse subsidien, admiraliteyten ende betaelinge vande binnenlantsche sceepsapiteynen ten afteren synde, met gereet gelt, tot groote beswaernisse van onse provintie, betaelt wordt onze aengenomen quota, wenschende, dat ieder provintie dede als de provintie van Utrecht doet, 't welck den ontfanger oock wel wilde, dat by ieder provintie geschiede, soo hy ons in 't particulier by wylen seyt

Den ridtmeester Balfour houdt seer aen, om met zyn compaignie te peerde, die zeer schoon is, genomen te worden in dienst van haer Ho. Mog., daer weynich apparentie toe is, hoewel hy een uytnemende fray geëxperimenteert ridtmeester is, die zyn vader zaliger ende hy zelfs de landen getrouwe diensten hebben bewezen; het schynt, dat hy naer Englant sal reysen, by synen coninck, ende uyt deze landen met miscontentement ende groote pretentien.

Gisteren quam hier een bode van Groeningen, die zyn Genade graeff Ernst Casimir van Nassau, stadtholder van Vrieslant, etc., onderwegen gemist is, verhopende zyn Genade in den Haeg te vynden. Denselvigen bode quam om syn Genade de tydinge toe brengen, dat zyn Genade joncxte soon Maurits ende eenige dochter, beyde tot Groeningen aen de kinderpokken gestorven waeren.

Teuntjen van Someren, lieutenant vande compaegnie vanden ridtmeester Bax, een vande beste guides van 't landt, heeft met omtrent 50 ruyters ende vier roers, min ofte meer, by de hoghe Catte Bay boven St. Truyen geslaigen het convoy vande compaegnien peerden vanden vyandt, die welcke conveyeerden die bagagie vanden hertoch van Modena, een Italiaens heer, vri synde, maer door 't convoy syn goederen onvry gemaect, verscheyde juweelen geconfisqueert . . . . .

Waarmede deze eindigende, sullen wy na onze dienstelicke gebidenisse, Godt Almachtich in gesontheyt, voorspoet ende geluckzalige regeringe bevelen ende syn en blyven,
Edele Mogende Heeren,

Uwe dienstwillige medebroeders,
A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

De heer ambassadeur Joachimi is alhier gisteren avondt gearriveert, sal morgen audientie hebben. De twee Oostindische scepen zynt in Zeelant angecomen, het derde is in Texel ingelooopen.

In den Hage, desen 25. Sept., olde styl,
1628, op Donderdach voordemiddach.

LII.

Edele Mogende Heeren.

Wy hadden gemeent, Uw E. Mog. eenige particulariteyten over te schryven vande belegerde stadt Rochelle, ende 't ontset by de Engelschen voorgenomen, doch vernemen daarvan noch nyet anders, als dat een wel bekend ende lofweerdich schipper relateert, dat de Engelsche vlote in de Baey van Rochelle gearriveert was, ende dat hy op Manendach verleden acht daghen van Hitterts te zeyl gaende ende in zee wesende, omtrent twee mylen (andere seggen vyf mylen) vande voorsz. stadt gehoord hadde een groot gedruys, sulcx, dat syn schip scheen te daveren, wesende een teeken, dat by de Engelsche met haer vuyschepen, eenich effort op 's conincx wercken is gedaen, met wat succes, verhopende wy allen seer te vernemen ende U E. Mog. deelachtich te maecken.

Op Sondach verleden is tusschen 10 ende 11 uren in de huysinghe vande kynderen van Hogerbeets, staende op de Kneuterdyk (als des 's morgens vroeck den schepen tot Amersfoort, van Dam, mit een vande selve dochters naer Amersfoort, omme 't huwelyck, tusschen hunl. besloten, te solemnisieren, vertrocken was) de vergaderinge der Remonstranten gestoort; ende dewyle de bailliu de personen, daerinne bevonden, opteyckende, syn de glasen door de jongens inne gesmeten geweest, ende soude d'insolentie verder gelopen hebben, ten waer de heeren vanden rade provinciael ende een corporaelschap soldaten sich aldaer hadden gepre-senteert. Op gisteren is alhier gepubliceert het bygaende placcaet. Hyer mede bidden wy God, etc.
's Gravenhage, den 2. Oct., 1628.

U E. Mog. dienstw. dienaers ende medebroeders,
A. PLOOS, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHO. DE RODE.

Edele Mogende Heeren.

By onse laetste hebben wy geadviseert, 't gene by seker wel bekend ende lofwaardich schipper, van Hitterts comende, gerelateert was, wt hetwelcke, alhoewel bleeck, dat de Engelsche armade eenich effort op 't 's coninck wercken voor Rochelle schenen gedaen te hebben, all op den 11. dezer, soo en is evenwel zedert van 't effect, ten eenen ofte ten anderen zyde, geen advertentie met allen gecomen, daer op men eenige staet soude connen maecken. Brieven wt Cales, vanden 8., en maecken daer van gene mentie, als oock nyet en doen die vanden 9., by hare Ho. Mo. ambassadeurs wt Londen geschreven. Wy en vynden nyet goet Uwe E. Mog. in 't aenschryven van lopende contraricerende tydingen te abuseeren, allenlick en connen wy nyet verbygaen, dat ter vergaderinge gerapporteert is, dat den resident Carleton, wt seker bode tot Londen, den thienden gescheyden, verstaen soude hebben, dat aldaer ten zelve dage, naer den noen, een post van Portsmouth soude wezen gearriveert, mede brengende, dat eenighe vande Engelsche victualieschepen binnen Rochelle souden syn gecomen, naer een furieus gevecht, in 't welcke den admirael Willugby synen eenen arm hadde verloren; wy en derven dit voor authentycq nyet voort deylen, ende wachten met groter devotie alle uren pertinente advysen van 't succes, ten welcken eynde desen tot op den middach ongesloten sullen laten, op hope van sekere advertentie.

D'ambassadeurs van dezen staet in Vranckryck, doleeren van tyt tot tyt over 't cleyen respect, 't welck men haere E. E. aldaer defereert, sulcx dat zyl. niet dan mit grote disputatie ende tot prejudicie van hare meesters aldær en verblyven, seggende seker te wezen, dat men haer in *omnem eventum* in de handelinge van accommodatie der twee cronen niet en sal admitteren, ende urgeren haere revocatie.

De ambassadeur Beaugy, die voor ordinaris van wegen zyne Mat. van Vranckryck alhyer compt resideeren, ende eenige jaeren in 't hof van Brussel in deselfde qualiteyt geresideert heeft, werdt van daghe ofte morgen verwacht; was al op Vrydach tot Bergen aengecomen. Op zyne receptie es naer 't oude gebruyck ordre gestelt.

In Vranckryck, Engelandt ende te Venetien wordt versocht ende ten deele geloofd, dat men alhyer van vrede ofte treves met den coninck van Spaengien tracteert.

Aen den coninck van Sweeden sal werden geschreven ende versocht, dat zyne Mat. wil afschaffen de ondraechelycke tolln ende impositien, die d'selve van d'ingesetenen deser landen es nemende. Syn oock eenige gecommiteert, omme met syne Mat. resident daer over te spreken.

Den heere Laurens Rostock, afgesandt der stede Straelsund, wesende vande keyzersche geblocqueert, heeft een tyt lanck alhier aengehouden om raet ende hulpe; syne E. is gegeven ten deele excusatoire ende ten deele dilatoire antwoordt.

By de gecommiteerden van haer Ho. Mo. vande steden van Hollant, in competenten getale ende by de respective admiraliteyten wordt dagelicx gebesoigneert opte naerder ordre tot veylinge vande zee. Eenige Duinkerckers hebben haer in 't noorderquartier aen lant begeben, mit voornemen, soo geseyt wordt, vanden heere van Warmenhusen ende anderen te lichten; eenige van hen zyn tot Haerlem gevangen gebracht.

Opte intercessie, van die van Dordrecht, daer over audientie gehadt hebbende, is den gewesene fiscael Berck in plaetse van Louvesteyn geaccordeert in Beyerlandt hem te mogen begeben onder seeckere cautie van van daer niet te wycken.

Den ontfanger generael Doubleth versoeckt by reqⁿ resignatie van zyn staet op zyn broeder Philips Doubleth, waerop genomen is advis vanden raede van state.

Syne Excell. heeft de vergaderinge aen doen dienen, dat zyne raeden Montens ende Verdoes by deselve zyne Excell. over Brabant nae Oraingien gesonden sullen worden.

De commandeur binnen Brefoort heeft het stedeken Ratinge, by surprinse vermeystert, ende de comp^{ie} cavallerie vanden vyandt, die den ritmeester Monclair eenigen tyt geleden, geresigneert heeft, daer wt gelicht. Hyer mede ons gebiedende in Uwe E. Mog. goede gratie, bidden den Almogenden,

Edele Mogende Heeren, voor Uwe E. Mog. prosperiteyt ende voorspoedige regeringe. In 's Gravenhage, desen 6. Octobris, 1628.

U E. Mog. dienstwillige dienaers,

A. PLOOS, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

LIV.

Edele Mogende Heeren.

De heeren staeten van Hollandt hebben door haere extraordinaris gecommiteerden ter generale vergaderinge ten hoogsten gedoleert over het dilaieren vande repartitie der schulden vande respectie admiraliteyten, sustinerende, dat sonder die, eenige steden nyet sall mogelijk wesen de schattinge wt haere gemeente te crygen, dewyle sommige VII oft VIII tonnen gouts aen de voorsz. admiraliteyt ten achteren zyn, versonckende, dat de repartitie by der handt mochte worde genomen. De voorsz. extraordinaris gecommiteerden hebben mede gevordert ende de vergaderinge van Hollandt gecommuniceert gehadt de laeste resolutie desen aengaende by haere Ho. Mog. genomen ende by ons overgesonden, waer by alsoe bevonden werden de restrictien by ons ende de heeren van Vrieslandt doen annoteren, werden wy gepresseert ons te verclaeren opte geprojecteerde termynen, weshalven Uwer E. Mog. intentie daer over metten eersten sullen verwachten.

Van 't overgaen van Crimpen sal de bygaende vande resident Aitsma bericht doen. Om gewichtige redenen wert goetgevonden, noch hondert dusent gl. voor Luckstadt by wissel over te maeken, ende hebben de respectie gecommiteerden aengenomen alle debvoiren by haere principalen te doen, ten eynde elck syne quote binnen ses weecken daer inne furnere, sulcx mede die van Hollandt belooft hebben, nyettegenstaende haer E. Mog. xxx maenden betaelt hebben. Wy twyffelen nyet, of uwe E. Mog. sullen in desen haeren gewoonlycken yver continueeren.

Het placcaet, verbiedende den uytvoer van tarwe en rogge, sullen uwe E. Mog. ontfangen hebben, ofte metten eersten ontfangen.

Wy hebben vanden silvere prince nyet geschreven, omdat eenigen tyt de tydingen daer van soo variabel syn geweest, dat die nyet alleen van dach te dach, maer somwyle oock van ure tot ure den anderen hebben gecontrarieert, ende wy blyven noch in deselve onsekerheyt, nyet connende anders affirmeeren, als datter vier schepen daer van voor Scheveningen syn geweest, waervan het schip *Utrecht* mit een jachte in 't Goereesche Gat, ende 't schip *Hollandia* in 't Texel innegekomen syn, alwaer men oock secht de twee anderen bygecomen te wesen, hoe wel te vooren geruchte is geweest, van dat die naer de Eems waere geloopen. Wy syn scrupuleus hyer van veel, om voorsz. redenen, sonder seeckerheyt te schryven, niettemin werdt by persoonen, hen dies verstaende, geoordeelt, dat de vlote byeen moet wesen, om dat geen meer scheepen op en donderen, ende wel mochte achter Irlandt ofte Schotlandt versteken wesen. De bode sullen wy een dach of twee ophouden, op hope van seekere tydinge.

Dewyle de gesanten van desen staet in Vranckryck bynae een geheel jaer sonder yets te

verrichten, ende so sy schryven, tot cleynachtige van deze republicque geweest syn, is twee oft drie reysen gedelibereert, of men haer afscheyt sal laeten nemen, omme aen haer Ho. Mog. rapport te doen, ende de saecke van alliantie alhyer tot sluytens aff te doen, off dat men haere instructie op dit poinct ten dele soude veranderen ende ter contemplatie van 's coninx intentie yets elargeeren, sonder dat tot noch toe eenige resolutie heeft genomen connen worden. By aldien Uwe E. Mog. ons desen aengaende nyet speciaels en belasten, sullen wy daer inne doen, sulcx wy ten meeste dienste vanden lande, in conscientie sullen bevinden te behooren. Het laatste schryvens vande voorsz. gesanten sullen Uwe E. Mog. by desen copyen ontfangen, als mede de prys vande waeren binnen Rochelle, gedurende het beleg. Wt Engelandt is in lange geen advertentie gecomen.

De verleden weecke syn by gecommiteerden uyt yder provincie met doctor Coenradus, Elias Trip, Godin ende van Loo, twee conferentien gehouden opte erectie van de camere van assurantie by haeren *cum suis* voorgenomen, wesende de poincten daer van by haere E. E. schriftel. overgelevert, d'welcke by onderlinge communicatie beschaeft ende gedresseert wesende, de provincien toegesonden sullen werden, ten fine van consent. Wy sullen trachten die vooraf te doen copieeren ende over te senden, ende ons vorders gedragende totte brieven vande commissaris Hogenhoeck, sullen den Almogende bidden,

Edele Mogende Heeren, voor Uwer E. Mog. voorspoedige regeringe. In 's Gravenhage, den 24. Novemb. 1628.

Uwe E. Mog. dienstwillige dienaers,
A. PLOOS, A. VAN ZUTLEN VAN NIEVELT, ANTHONIS DE RODE.

LV.

Edele Mogende Heeren.

Wt Italien verneempt men, dat den Spaegnaert enen aenslach had gehadt op de retranchementen van Mantua, aen de riviere Oglio, sonder succes. De submission vanden hertoch van Rhetell, zyn by den keyzer van gheen effect. Naer d'advysen wt Weenen, medebrengeende, dat zyne Mat. verstaet, dat den Spaegnaert ende Savoyaert sullen behouden, 't gene zy in 't Montferrat geoccupeert hebben, den hertoghe van Mantua het Mantuase besitten, ende den keyser Casal, tot dat alles by wegen van rechten gedecideert soude wezen.

Tot Venetien was gecomen een Fransch edelman, in materie van staet wel geoeffent, ende de interesten vande princen ende republicquen wel verstaende. De senaet heeft twee edelluyden met eenen secretaris, om hem te hooren, gecommiteert; zyne propositien lopen daer op, dat, indien deselve republicque blyft steunende op Vranckryck, haer selfs in groot peryckel stelt, alsoe van daer nyet als passie, irresolutien, ofte ten besten vallende, boutaden te verwachten zyn, by 't leven van den coninck van Vranckryck, maer selfs van alle zyne naeste erfgenamen, dat, indien die van Venetien hare anders inevitable ruine, haer van wegen 't huys van Oostenryck ende de Jesuiten over 't hoofd hangende, willen voorkomen, zy den hertoghe van Mantua ende de desseins (dien hy voorstelt vande Grisons ende Switsers) moeten secondeeren, opentlyck, oft mit notabele geltsecours, dat itelve tyt is, dewyle den coninck van Spaignen werck heeft voor Casal, 't welck verloren zynde, alle remedien desperaet soude wesen.

De voorsz. republicque heeft den 15. dezer geresolveert, alle hare domeynen in *terra firma* ende lyffrenten te vercopen, 't welck, zo gezegd wordt, een grote somme sal belopen. D'apprehensien zyn aldaer groot ende werden vermeerdet door de merites vande coninck van Spangien, tot Genua, van waer geadviseert werdt, dat den ouden adel tegen den nieuwen

adel ende de gemeente is, de eerste aenhangende den coninck van Spaignen, ende de leste de vryheyt.

Vanden vrede tusschen Vranckryck ende Engelandt, en heeft men niets naerders, als in den overgesonden brief vande heeren van Somersdyck, Vosbergen ende van Langerack. Hyer hebben twee ofte drie dagen geruchten *incerto authore* gelopen, dat in Vranckryck een generale *embargo* was gedaen op alle de goederen der Nederlanders, wt sake d'ingesetenen wt dat ryck merckel. by het nemen vande silvere prinse souden wesen geinteresseert, als hebbende aen de Spaensche coopliden, op Westindien handelende, veel wtstaende. Eenige menen deze geruchten veroorzaect te wezen, vermits zeker particulier arrest, op .... gedaen vande Westindische compagnie, het welke onder de cautie van Lx^m guld. weder afgedaen is.

De imperialisten beletten de op ende afvaert van d'Eemse, ende hebben Lieroot bezet, om dat den captn. Roussel daer op geweken is. Syne G. grave Ernst hadde op deselvige riviere twee schepen van oorloge gezonden, ende daer van aen zyne Exell. advys gegeven, ende versocht te verstaen de intentie van hare Ho. Mo. ende van deselve zyne Exell., waer op noch nyet en is geresolveert.

De extraord^e gecommiteerden, in competente getale op gisteren ter vergaderinge weder compareerende, hebben op nieu instantelick aengehouden, dat de repartitie vande schulden der adm^e mochte werden gemaect, te meer, dewyle de stadt Rotterdam (wyens borgeren in de voorsz. schulden is competeerende omtrent zeven of acht tonnen goudts) weygeren soude, eer sulcx gedaen zy, in eenige besoesnes, soo van consenten als anders te treden, waerop goet gevonden is, dat deze repartitie by der handt zal werden genomen. Deselve extraordinaris gecommiteerden verclaerden, dat goetgevonden was, naer Rotterdam te senden eenige wt de gecommiteerde raeden, omme haer . . . . op de voorsejde ende 't vercopen vande actien te informeeren, ende dat die gerapporteert hadden, dat weynige vercocht waeren, ende de copers door de trage betaelinge geen behoorlicke interesse en conden consenteren, andersins, soo daer eenich vordele op geweest was, dat de gecommiteerden die souden hebben genaest.

Doctor Conradus is wedergekeert by zyne medestanders, gelast om op 't point van erectie vande camer van assurantie met de gecommiteerden van haer Ho. Mo. in vordere communicatie te comen. Het overgeleverde concept contineert onder anderen, om te hebben den hondersten penninck over alle de provincien, daer mede een yeder ingeseten als dan voor participant bekent soude worden, assistent. . . . van eenige schepen; item 't verdeylen van de compagnie in 4 camers, als een tot Amsterdam, een in Zeelandt, een in de Maes, ende een in Noorthollant, met het getale vande bewynthebberen in yder camer, in de 1^e - 15, de 2^e - 9, de 3^e - 9, de vierde 7. Het voorsz. eerste point, waerop conferentie gehouden is, werdt geoordeelt inpracticabel, doch dat het met een furnissemment van 't equivalent, by de provincien te furneeren, wel can gericht werden.

Op 't schryven van Uwe E. Mog., by brenger dezese overgebracht, sal dienen voor bericht, dat de heeren raeden van staten voor desen gelast syn, het instrument van Wezel ten dienste vanden lande te gebruycken. Wy hebben met eenige van deselve raeden gesproken, d'welcke verclaerden, dat 'tselvige instrument zeer groot was, ende 't selve gebruyckende, tot bewaeringe van dien ... comp^m soldaten van noden souden wezen, dat het by deze wyntersche dagen te costelick, ende by vorst ende hoge stroomen nyet bruyckbaer, ende in allen gevalle van cleynen effecte, t'zy de dienste, daer mede te maecten, met ryswercken werde gesecondeert.

Belangende 't vierde point van Uwe E. Mog. schryvens, daer toe zyn de heeren raeden van staten gelast, oock zoo sulcx nodich, de stercke hand te bieden, dat sulcx noch nyet

en is in 't werck gestelt, verclaeren die vanden raedt voorsz. d'oorzake te wezen de hoge wateren, ende dat, die gevallen wezende, den last dien aengaende in 't werck zal werden gestelt; oock by de autoriteyt zoo nodich, daer toe mede zyne Excell. acte heeft gedepecheert; by aldien Uwe E. Mog. vermenen, dat by ons yet naerders in dezen dient gedaen, sullen wy, daer van verwitticht wesen, doen, 't gene Uwe E. Mog. vorders goet sullen vynden.

Vande vordere silvere prinse en is sedert onze laetste nyet aengecomen. Hyer mede bidden wy den Almogenden,

Edele Mogende Heeren, voor Uwe E. Mog. voorspoedige regeringe. Geschreven in 's Gravenhage, den 26. Novembris, 1628.

U E. Mog. dienstwillige dienaers,

A. PLOOS, A. VAN ZULLEN VAN NYVELT, ANTHONIS DE RODE.

LVI.

Edele Mogende Heeren.

Twee predicanten wt het landt van Cleve hebben versocht, dat hare Ho. Mo. gelieven wilden de restitutie vande kercken aen de geestelicken tot Emmerick ende Rees, nyet toe te staen, ten zy vande syde vanden hertoghe van Nieuborch nyet alleen de kerken van Wesel, maer oock in den landen van Gulik met eene gestelt werden in den standt, als die waren voor date vande turbatie; waerop goetgevonden is, te resolveren, dat op dit versoeck sall werden gelet, so wanneer de voorsz. restitutie binnen Wesel gepresenteert sall werden, waermede de voorn. predicanten ende met een *viatico* syn gedimitteert.

De kerken in Vrankryk zyn in een deplorablen staet; de verseeckeringe, soo weinich die hun noch overig is, schynt men haer te willen benemen. Den paus, gemoveert door redenen van staet, sage gern, dat den koning die oorloge in Italien transporteerden, latende die vande religie in 't ryk voor eenigen tyd in ruste, ende heeft tot dien eynde all voor enigen tyt tot discharge van syne Maj^{te} conscientie in desen, een brevet overgesonden, ende doet alsnu door den Nonce, om gemelte consideratie van staet, anhouden, dat Hochgedachte zyne Majest. die vande religie wilde geven *tempus deliberandi* voor drie jaren; dan, soe geschreven werdt, sullen de redenen van conscientie preponderen de reden van staet. De koninck is met het hoff den 18. van Rochelle vertrocken, gelaten hebbende d'ordre als in de bygevoechde missive, continerende de vordere occurentien in 't selve ryk, daer toe wy ons sullen gedragen. Op 't verblyff ofte rappel vande gesandten van desen staet in de ryken van Vrankryk ende Engelandt, en is finalicken noch nyet geresolveert.

Op 't stuck van assicurantie heeft men eenige reysen door gecommiteerden met doctor Conradus, gelast by syne confratres, die in 't begin vande weecke vertrocken syn, gecommuniceert; desen naemen meenden wy dese sake soo verre gebracht te hebben, dat het concept daervan in 't begin vande aenstaende weke de provincie hadde toegesonden connen werden. Dan, den heer Conradus versoeckt wstel van 't besoigne tot op Dynsdach, tegen welken tyt zyne confraters geschreven hebben, alhier te sullen wesen.

De Duynkerkers syn sterck in zee, hebben 17 by den anderen omtrent drie mylen vande Mase geweest, ende leggen noch een groot getal in schuytgen. De infante doet alles equipperen wes haer mogelyk, ende de schepen met vele soldaten armeren, oock mette gevangens, omme opte Vindemie-vaerders, ende de Westindische silvere prinse te passen, over welcke prinse t'Antwerpen groote verslaghenheit is, ende werdt van daer geadviseert, dat de Italiaensche ende Portugeesche cooplieden niet ter beurse en comen.

Hier hebben geruchten gelopen, dat de generael Piet Heyn met de vlote versteken ende in de haven van Breston soude leggen, ofte, gelyke andere, in de haven van Mildfort, alles sonder enige seeckerheyt.

De imperialisten continueren noch in 't beletten van 't op ende afvaren vande Eemse, vermeerderen mede haer correspondentie binnen Empden.

Hier mede sullen wy Godt den Heere bidden, etc. In 's Gravenhage, desen 29. Nov., 1628.

U E. Mog. dienstwillige dienaers,

A. PLOOS, A. VAN ZUYLLEN VAN NYVELT, ANTHONIS DE RODE.

LVII.

Edele Mogende Heeren.

Haere Ho. Mo. van tyt tot tyt veradverteert wordende van 't groot getal der Duykercksche scepen, soo die al zee genomen als die noch geprepareert worden, ende ten deele gereet syn, hebben goetgevonden, tot resistentie ende afbreuck van dyen, te belasten de vier esquadres, mitsgaders de scepen, gedestineert tot besettinge vande custen van Vlaenderen, dat zy hun zullen begeven naer de hoofden, ende daer omtrent houden, om by den anderen oft meerendeel vergadert zynde, daer naer met gemeene macht, onder alsulcken commandeur, als zyne Excell. ordonneren sal, den vyant te soecken, gelyck mede goetgevonden is, vermits de groote moetwillicheyd van eenige matrosen, die over de quade betalinge jegenwoordich nyet en hebben te claegen. Den heere Eck ende fiscael Sylla, nevens de heer Nobel, tot Hellevoetsluys wesende, te committeren, omme informatie te nemen, eenige belhamsels te verseecken ende alhyer te brengen, daer toe haere E. by zyne Excell. patent mede gegeven es, om, soo sulcx nodich, daertoe eenich volck van oorloghe tot wt den Briel te gebruycken. De raet van staten wort daegelicx op 't hoogste geimportuneert vande voerlieden, wt Uwer E. Mog. ende andere provincien, mitsgaders d'aennemers vande fortificatiewercken, omme te hebben betaelinghe, monterende tot een grote somme, waertoe alhyer geen middel es, ende voorgeschlagen werdt, omme de ruinen vande crediteuren ende poursuivanten, nyet connende tot haeren deuchdelick achterwesen geraken, voor te comen, de provincien te versoecken, eene goede somme te willen opbrengen, in minderinge van 't consent totte legerlasten van 't lopende jaer acht ende twyntich, doch en is daer op nyet geconcludeert.

Tot defensie ende conservatie vande Geluckstadt, hebben haer Ho. Mo. door gecommiteerden doen contracteeren een wissel van c^m gl., die seecker coopman Leuwen *cum sociis* aengenomen heeft te remitteeren aen Hogenhoeck op Hamburch, te weten van 14 dagen te 14 dagen xxv^m gl., daer tegens haer Ho. Mo. gehouden sullen syn, acht daegen naer dat by quitantie vande voorsz. commissaris Hoogenhouck vande gedaene betaelinghe sal wesen geblecken, aen voorn. van Leuwen in banco precies tot Amsterdam te restituereen voor yeder ryxdaelder, by hem als voren uitgesteld, vyftich st., ende vier penn. hollants, tot avance, sonder meer. De gecommiteerden vande provincien hebben aengenomen, aen hare principalen te recommandeeren, dat zonder eenige faulte haere quote ter goeder tyt in handen vanden ontfanger generael werde gefurneert. U E. Mog. sullen, nae haere gewoonlicke discretie ende yver, weten te oordeelen, hoe vele, tot conservatie van credit, daer aen gelegen is, ende vertrouwen wy rustelyck, dat van Uwe E. Mog. zyde hyer inne egeen manquement en sal vallen.

Vande vloot vanden admiraal Pieter Heyn syn twee scepen in Engelant gecomen, namentl. 't scip *Haertem* in Wight en *Munnickendam* in Valmuydt, die al met d'andere scepen van

de vlote syn verstecken geweest, ende en verneemt men vande voorseyde admirael ende vlote nyet.

Omme 't landt te dechargeeren van twee duyzent gl. jaerliex, den grave van Bacclou be- looft, tot dat met eenighe notabele charge onder de Schotsche natie soude wezen verzien, ende de officiers aende andere zyde gepreteriert werdende, nyet en souden werden gedegouteert, is geresolveert de 2 Schotsche regimenten in drie te reformeeren, ende om 't landt met nieuwe tractementen voor de officieren niet te belasten, geraetsaem gevonden, by advis van zyne Exell. ende vanden rade van state, yder comp^{te} van deselve natie met twee cop- pen te verminderen.

Den prince van Portugael is paspoort geaccordeert voor 14 dagen, omme tot Culemburch te comen ende aldaer zyne dochter te spreken.

Den coninck van Vranckryck was te Versailles, 4 mylen van Paris, gecomen, by de con- ninginne moeder, aldaer mit banquetten gefestiveert. Op zyne receptie wert ordre gestelt, ende vande xxxiiij^m borgers sal een achtste paert daer toe geëmployeert werden. De procu- reurs generael vanden coninck, in der tyt, syn gewoon naer St. Marten een solemneele plaidoye te doen, meerendeel dienende tot aenmaeninge, sonder distinctie van personen, vande Gereformeerde ofte Catholycke religie, onpartydich recht ende justicie te administree- ren; de jegenwoordighe heeft St. Martin verleden een plaidoye gedaen, vol invectiven tegen de heretiquen ende de heresie, mit verhael vande onheylen, daer wt gesproken. Hyer by gaet d'inscriptie, die zyne Mat. op de piramiden tot Rechelle heeft doen stellen.

Wt England en is nyet scryvens weerdich aengecomen; van 't ongeluck des brandts, het geheele iogement vande heer ambassadeur Joachimi geconsumeert hebbende, sullen Uw E. Mog. al vernomen hebben. Wy sullen ons gebieden aen Uwer E. Mog., ende dezelve, Edele Mogende Heeren, de bescherminge des Allerhoogsten bevelen.

In 's Gravenhage, den 8. Decembris, 1628.

Uwer E. Mog. dienstwillige dienaeren,

A. PLOOS, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

Aengaende de verdere occurrentien sullen ons gedragen tot de bygaende brieven van Bre- derode, Cracou ende Hartman.

LVIII.

Edele Mogende Heeren.

Op 't gene Uwe E. Mog. by den haere vanden 23. Nov. lestleden begeert hebben te we- ten, sal dienen tot bericht, dat de heeren van Hollandt hare vergadering van staten, al over enighen tyt begonst hebben, ende, dat wy verstaen, dat Gelderlandt, Zeelandt, Vrieslandt, Stadt ende Landen, de haren sullen wtschryven tegens in Januario toecomende.

Den heere Serooskerken, gecom^{de} van wegen de adm^t in Zeelandt, heeft ons versocht, de- wyle by Uwe E. Mog. alnoch egeen penningen voor de schepen op der selver repartitie en syn gefurneert, wy wilden 't furnisement van dien recommanderen, ten eynde die gedaen mochte werden aen den solliciteur by d'adm^t tot Utrecht gestelt, ofte dat die U E. Mog. door gedep^{de} geliefte over te senden, ende de betalinge selfs doen. Wy willen nyet twyfe- len, off by Uwe E. Mog. en sal dese sake naer syn gewichte beharticht werden.

D'admiraliteyt van Amsterdam hebben alhier een wt het midden van haer gesonden, om- me te doleren, dat sy wt egeene provincie gelt becomen, nyet tegenstaende alle debvoiren, wtgesondert, dat de heeren van Hollant haer geassigneert hadden op Amsterdam, welcke stadt een goede somme aen de adm^t aldaer in dit jaer geleent, poochde te corten. Den

gecommitteerde dede daerby, dat aen zyne principalen geschreven was, sulcx U E. Mog. wt het schryvens van hare Ho. Mo. sullen vernemen, welck schryvens wy niet tegenstaende onse *sustien*, vandat het soude wesen een *mal-entendu*, nyet en hebben connen beletten, sustinerende enige vande provincien, dat sulx diende gedaen ten regard vanden ontfangen zelfs, die sonder naerder inquisitie blyven souden in blasme, hoewel hy onschuldich mochten wesen.

Vande vlote des generaels Piet Heyn, en durven wy niets sekens affirmeren, van 't incomen der schepen *Gelderlandt*, *de Wille Leeuw*, *Haerlem* ende *Monickendam*, ende hoe geseyt werdt, dat enige van huul. de voorn. vlote omtrent Wight soude hebben gelaten, sulen Uwe E. Mo. wt Amsterdam ende van elders veradverteert wesen; wy weten daer nyet sekens by te doen. Vande compste van seecker schip in Bristol, spreekt het bygaende memoriken.

Eer wy desen gesloten hadden, werdt gedelateert, dat den heere Schotte schryvens soude ontfangen hebben van Vander Perre, medebrengeende, dat de vloote voorn. voor de Wielingen soude wesen.

Den agent Carleton heeft advis, dat Velton gehangen is, ende alle de staten vanden her-toge vergeven, ende tot groot-camerling gestelt den grave van Carlisle, tot admirael den grave van Pembroke, ende syn broeder tot groot-hofmr., ende Hamilton tot grand-escuyer. De vloote was aldaer ingecomen, de soldaten gelicentieert ende betaelt, ende soo veele van 't bootsvolk of matrosen, als men enichsins heeft connen misschen. Men soude aldaer alsnu besich wesen met deliberatie, streckende tot conservatie vanden coninck ende 't ryck van Denemarken. Tot het scriven vanden resident Aisma, sullen wy ons refereren ende den Almoghenden bidden, etc.

's Gravenhage, den 11. Dec., 1628.

U E. Mog. dienstw. dienaers,

A. PLOOS, A. v. ZUYLLEN v. NYEVELT, ANTHO. DE RODE.

LIX.

Edele Mogende Heeren.

Naer dat 's daechs te voren dese bygaende vanden capitein vander Hapt, mede leden vande vlote vanden admirael Piet Heyn, was aengecomen, werdt op huynen haer Ho. Mo. opden avondt door doctor Conradus overgelevert die vande voorsz. admirael zelfs, vanden 7. ende 16. deser, wt welken journael U E. Mog. van 't langwylich achterblyven der vlote sullen kunnen oordeelen.

Van 't garnisoen binnen Amsterdam gesonden ende de redenen waerom, sullen Uwe E. Mo. van aldaer, als door de gedane publicatie bericht wesen. De magistraet heeft aen syne Excell. geschreven ende aen de staten van Holl. verclaert d'inneming gefondeert te hebben op de onbehoorlyke proceduren, by enige hare borgeren, regelregt streckende tegens de publicque autoriteyt ende de personen ofte sommige van dien, die deselve becleden, in den Haghe aengevangen, ende Hoochgemelde syne Excell. ende haer E. Mo. verseekert van hare oprechte intentie ende resolutie, streckende tot maintien vande Gereformeerde religie, ende dat men haer E. te onrecht verdacht maectken, als offse haer hielden gemiscontenteert over de gepasseerde saken, waervan sy ten hoochsten waren contesterende ende protesterende.

Belangende de tydingen wt Vranckryk ende andere quartieren, sullen wy ons refereren totte bygevoechte copyen. Ende God de Heere Almachtich bidden,

Edele, etc. In 's Gravenhage, desen 13. December, 1628.

U E. Mo. dienstwillige dienaers,

A. PLOOS, A. v. ZUYLLEN v. NYEVELT, ANTHO. DE RODE.

Edele Mogende Heeren.

Wy hebben gehoopt gehadt, van dach tot dach, eenige seckerheyt te connen schryven vande overcompste vande silver prinse, daer toe dat de brieven vanden heere pensionaris Boreel vanden 25. dezer, nae den nieuwen style, aen zyne Exell. seckerheyt schenen te geven, om dat de magistraet van Vlissingen aen die van Middelburch verwitticht hadden, dat een officier vande vlote, aldaer tot Vlissingen aengecomen was, relaterende, dat den admirael Heyn met de vlote voor de Wielingen was, dan zyn daer nae bevonden capers, dat is vryenering-vaerders, te wezen; midlerwyl loopt een ronde maent om, van dat de wynt goet ende de voorsz. admirael in Valmouth ende daeromtrent met zyne schepen is geweest, waer door eenige meenen, (met ofte zonder reden, leert de tyt) dat hy den vyant al te veel tyts geeft, omme haere aenslagen ende ende equipagic te ordonneeren, ende naer d'advysen van sommigen, souden 17 Duynckerkers, wel gemonteert ende gemant, omtrent de voorn. plaetzen, ende, nae andere seggen, tusschen de hoofden leggen, die evenwel eenigen oordeelen, dat geen zee hebben connen houden, ende door tempeest gedrongen zouden wezen de haven te kiezen. De memorie van 't schryvens, hyervan mentionerende, alsmede vande pretensie der Engelschen, ter saecke vande toll of 't coustnim over 't ontladen van een gailioen, gaet hiernevens, ende wert over al, 't gene voorsz., by hare Ho. Mo. ende zyne Exell. conform selvige memorie, aen de gezanten in Engelant ende d'admiralen Dorp ende van Berchem geschreven, die met hare ende andere 'slandts schepen, door contrarie wyndt, noch in de havenen leggen. By een yder wordt geloofd, dat, de wynt goet blyvende, de voorn. vlote met de volle maen sall overcomen, die door contrarie wyndt ende vorst, ettelicke maenden, tot dienst ende contentement vande vyanden ende andere enviousen, aldaer wel souden connen werden gearresteert. Godt de Heere Almachtich wil haer *in salvo* overbrengen.

De schulden vande admiraliteyten zyn in handen vanden heere tresorier gestelt, omme daervan de repartitie over de provincien te maecken, 't welck gedaen wesende, sal men onze naerdere verclaeringe over de geprojecteerde termynen afvorderen, waer op wy als noch de resolutie van Uwe E. Mog. sullen verwachten.

Hyer by gaet een billet van notificatie, van wegen d'infante, over 't openen vande licenten van eenige specien gedaen, ende by die van Antwerpen, soo men bericht werdt, om een goede somme van penningen verworven.

De heeren staten van Hollandt hebben geconsenteert, in 't gene by den rade van staten tot betalinge vande fortificatiewercken ende andersins, in mindering van 't consent tot de legerlasten van 't jaer 1628, versocht is, sonder welke 't lant buiten confusie ende de werckbasen buiten ruine niet en sullen connen gehouden worden.

Alhier is voor weynige dagen gearriveert de heer Roid, gewezen ambassadeur van wegen zyne Mat. van Groot Brittanien, tot Constantinopel, ende wordt den grave van Carlisle, die tot Amsterdam is, alle uren verwacht. Van elders wert gadviseert, dat het seecker is, dat van wegen Engelant op 't renouvellement van tractaet met Spaignien is getracteert, ende dat de coninck van Spaignien alvorens begeert, dat van d'Engelschen den coninck van Bohemen ende van Denemarcken soude werden geabandonneert, ende wt het selvige tractaet gesloten.

Den cardinael de Richelieu, door de victorie van Rochelle moedig geworden, spreekt niet dan *sesquipedalia verba*, trotschelyk Engelschen, ende andere bejegenende, ende doet hem

de apparentie totten vrede tusschen byde rycken nyet wel op, door dien hy sustineert, dat, alvorens het schip *Thoray*, by de Engelschen voor desen genomen, gerestitueert, ende de *suite* van 't hofgezin vande coninginne van Groot Britannien, volgens de matrimonieele capitulatiën, herstelt moet werden; ende hebben de gezanten van dezen staet haer soo verre laten brengen, dat zy een memorie hunl. dienaengaende by den gemelten cardinael behandigt, naer Engelant hebben gezonden, waer door haer, in plaetse van danck wel blasme mochte bejegenen.

De republicque van Venetien houdt den hertoge van Mantua de lippen boven het water, met het senden van 15 duisent croonen ter maent, heeft een expresse edelman afgeveerdicht, om wt den hertoge te verstaen, hoe lange Casal noch houden can, om 't zelfde verstaen, op zyne saken met Vranckryck te consulteren, ende ordre te helpen stellen, *dum Romae deliberatur, Saguntum perit*; het collegie vande gedeputeerden van selvige republicq, hadde totten continuatie van 't subsidie voor desen staet geresolveert, dan 't selfde in 't *pregadi* gebrocht wezende, zyn de meeste ballen contrarie gevallen. Ende ons vorder gedragende tottet gene de agent Brederode wt Basel schryft, sullen de Almogende bidden,

Edele Mogende, voor Uwer E. Mog. voorspoedige regeringe. In 's Gravenhage, desen 24. Decemb., 1628.

Uwer E. Mog. dienstwillige dienaers,
A. PLOOS, A. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT, ANTHONIS DE RODE.

LANDTSCHHEYDINGE

TUSSCHEN

DIE GELDERSCHE ENDE DIE VAN UTRECHT.

(1552.)

Omme achtervolgende u luyden, myne heeren, den commissarissen, deur bevell ende ordonnantie vande Ma'. vande coninginne van Hongryen ende van Boheemen, regente ende gouvernante, etc., gedeputeert ende gecommiteert, omme te verstaen op scheidende ende verordenen der limiten, ende die bepaelinge vanden twee lantschappen, als, van Geldre ende Utrecht, omtrent bisschop Davidts grift, met datter aenleeft, etc., bevel, ordonnantie ende dispositiiff den naerbeschreven parthyen schriftelicken gepronunchieert in Octobry 1552, te poseeren in 't cortte, van weegen des procureur generaels s'hoofs ende der landen van Utrecht, metsgaders der gemeen geërfden vandien, de feyten dewelcke sy luyden intendeeren te vougen tollen anderen feyten, tanderen tyden voor u luyden geposeert, omme tsamentlicken die te probeeren ende verifieeren, ten eynde hem luyden mochte toegewesen werden die fynen ende conclusien gestelt ende getoucheert achter in 't eynde van desen, ofte andere sulcke als ghy luyden, myne heeren, *ex officio et ex deductis, probatis seu meritis causae*, sult bevynnen best oerbaerlicxst, versueckende tot dien eynde, recht ende justicie, hem op als gedaen ende geadministreert te werden, jegens die voecht des raets, verordent in den lande van Geldre, metsgaders de gemeen geërfden van denselfden landen, in dese parthye formeell, ende dit onder alle behoirlicke presentation, oblatien ende protestation, nae rechte ende style gewoenlicke ende geuseert, u luyden, mynen heeren, eedell. officie in ende op als implorerende:

In den yersten, alsoe daer drie poincten syn, daer 't geheel different ende debath van parthye op rust, ende die decisie van der geheelder saecke op staet, als in den yersten, omme te weten, waer men de limiten vanden voorn. twee lantschappen, van Utrecht ende van Geldre, ende de uysterste paelen van dien behoert te nemen voir een gesceyft derselfder.

Merckelicke van daen, daer de *Cromme Eem* omtrent het Geldersche sluyken ofte schut aengaende es, uytten zuydtoesten ten noerden, tot aen de *Horncolck* toe, alsoe die van Utrecht pretendeeren ende wel hopen te bewysen;

Off aen seker pretense *Blynde Eem*, by die vanden lande van Geldre buyten alle billicheyt voertgesteld;

Ende dat point aengaende, omme te fundeeren d'intentie van die vanden landen van Utrecht, soe stellen sy in feyt, dat de limiten van denselfden landen, van beghin dat *bisschop Davidts grifte* noch lange ongemaect es geweest, in 't maecken, ende oock lange daer naer, hem bestreckt ende geëxtendeert hebben, over *bisschop Davidts grift* tot aende *Cromme Eem* toe, soe verre als die selve *Cromme Eem* beghintsell neempt, ende ten eynde toe d'selfve haer bestreckende es, te weten tot den *Horncolck* toe.

Soe dat de *Cromme Eem* een gerechtelike gescheytsel es vanden voorn. twe lantschappen, sonder dat men aenscou sal nemen opte pretense *Blynde Eem*, buyten enyge apparentie van waarheyt opgeworpen by den Gelderschen gelanden.

Overmits dattet *ex inspectione oculari* blyckt, dat alle die erven ende die gronden, leggende aen de Stichtse ofte Utrechtsche syde, commen vuyten westen, ten oosten hem extenderen aen de *Cromme Eem*, dwers over *bisschop Davidts grift*.

Ende dat deselve erven ende gronden hem extenderen als boven van allen ouden tyden, ende langher enyge menschen memorie gehuecht van elckerlicke geacht, gereputeert ende genoempt syn geweest voer Stichtsche ofte Renensche gronden, erven ende landen.

Item, dat dyen achtervolgende de proprietarissen vandyen, ende oeck respective de pachters van allen ouden tyden, ende merkelicke de laetste jaerscaeren (!) al advenant ende in der brete vanden gronde gelegen, westwaerts over *bisschops Davidts grifte*, die totte *Cromme Eem* gebruyckt, gehoydt, ende geweydt hebben, sonder yemandts contradictie tot op den dach van huyden.

Als namentlicken het convent van Rhenen, als eygenaers, ende heure respective pachters, vuyt oersacke van hemlieden erve, meestdeels gelegen vande voirn. grift gebruyckt, gehoyt, geweydt hebben, oostwerts van dyen XXIII roeden VIII voeten erve, tot aen de *Cromme Eem* toe, merkelicke noch huyden op den dach.

Item, dat die dellinge, sleuck ende leechde, de *Blynde Eem* by den Gelderschen gelanden gebaptiseert, noyt voer een scheytsel gegraven ofte gelegen heeft, mer es allene gegraven by den bruyckers vanden Renensche hoylanden, tot beschudde ende conservatie vanden erve die sylyeden hebben leggende, ten oosten over *bisschops Davidts grift* tot aen de *Cromme Eem* toe, ten eynde die deur 't water van deselfde *Cromme Eem* nyet bevloeydt ende verdrincken en soude.

Alsoe deselfde bruyckers over menich jaeren eene hoochte ofte somerdyckken hebben doen maecken omtrent drie roeden breete lancks deselfde *Cromme Eem*, verbesigende ende nemende tot dien die eerde wter plaetsche ofte leechde gegraven, die als nu die *Blynde Eem* gebaptiseert wort.

Item, ende dat diversche geerfden vanden Renenschen hoylanden ende erven, ende merckelicken die vanden convente tot Rhenen, liggende eensdeels ten westen over die voorn. grift tot in de *Cromme Eem* XXIII roeden ... ganck, comende vuyt de erve, daervan boven gearticuleert es, *articulo nono* deser feyten, gebruyckt, geweydt, gehoydt ende gepossideert hebben.

Item, dat die pretense leechde, by den Gelderschen, ghenaept de *Blynde Eem*, haer nyet en continueert vanden beghintsell vande *Cromme Eem* totten *Horncolek* toe, merckelycke nyet en appareert, ofte bevonden en wordt in de plaetschen die smal syn, omtrent ende tusschen *bisschop Davidts grift* ende de *Cromme Eem*, als in *Volderbrouck* ende andere erven daervan noortwestwaerts gelegen.

Sal noch by oculaer inspectie ende andersins wel blycken, datter diversche andere ende menichfuldige scheygruppelen gegraven syn, streckende vuyten hoylanden van Rhenen diverse geerfden toebehorende, tot aen de voorn. *Cromme Eem*, gantselyck deur de pretense *Blynde Eem* gaende.

Als tusschen Henrick Beyers landt ende den *Poetkamp*, ende weder tusschen denselfden ende 't lant, toebehorende die van *Leefdate*, ende noch weder tusschen dat ende *Helchmichmaet*, die Keyz. Mat. toebehorende, 't welck voerts weder gesceyden wordt bevonden van der canonicken lant van *der Horst*, ende soe voert weder tusschen den landen ende erven van der kercke van Rhenen, van *Zweer Henricks cum suis*, vanden convente van Rhenen van Dyerick de Bruyn, van die van *Soudenbalch* ende noch van gelycke tusschen negen

percelen van erfven, die men met gelycke scheygruppelen sal bevynden vanden anderen verdeylt ende afgegraven te syn, dewelcke scheygruppelen oerspronck nemen, ende hem bestrecken als boven vanden anderen geposeert es geweest.

Item, boven alle de voigarticuleerde Utrechtsche sloeten, sal noch blycken, dat de sloet, bepalende *Vogelaerscamp*, die ten noorden vanden berch van Rhenen afstreckende es, ende haer continueerende es, over *bisschop Davidts grift* tot in de *Cromme Eem* toe, vuytwaterende die erfven ten beyden zyden van dyen gelegen, als in huer vuyterste paelen.

Item, ende oeck, dat de eygenaers vanden selfden *Vogelaerscamp* oeck goede possessie gehadt hebben over *bisschop Davidts grift* tot in de *Cromme Eem* toe, sonder becroen van yemande, soe dat overmits sulcke goede gebruyck by den gelanden vande Utrechtsche syde gehadt over die grift voirt, van 't *Geldersche sluysken* af tot aen den *Horncolck* toe, te rechte geconcludeert wordt, de *Cromme Eem* verclaert te worden, te wesen een gerechtel. gescheysel der voirn. twee lantschappen, als van Geldre ende Utrecht.

'T welck oeck noch bevesticht wordt overmits de Keys. Mat. als erfheere der landen van Utrecht, continueerende d'oude possessie der bisschoppen, *ante translationem temporalitatis in Caesarem*, terstont *ab ipsa translatione*, vercregen heeft gehadt over *bisschop Davidts grift*, regel rechte, dwers over de Utrechtsche hoylanden, 't gebruyck vande maete, te weten, de possessie van seker camp, lanck LX roeden ende breede LXXV, responderende op deselve Mat' camp, gelegen aen de westsyde der grifte *Helmichs maet* genaempt, vanden welken voeren verhaelt es ar^o XV van desen.

Hier by vougende, dat, soe wel de principale camp, *Helmichmate* genaempt, als die mate, daer van dependeerende, omtrent die XXXV jaeren, by tyde der bisschoppen ende totter selfder behouff by Lambert Jansz. ende Roelof Geritsz., ten beyden seyden van der grift gehoyt ende gebruyckt syn geweest, merckelicken aen de *Cromme Eem* toe, over de prentense *Blynde Eem*, negen jaeren achter een.

Item, dewelcke mate camp, groot vier mergen, over de grift Keys. Mat' rentmr. t'Utrecht verhuert heeft gehadt menich jaeren, sonder contradictie van yemanden, duerende het leven van heer Kaerle van Egmont, ten tyde hy het furstendom van Geldre occupeerde, ende in levenden lyve was, totten jaere XL toe incluyt, buerende tot de Keys. Mat. prouffyt, daer van die jaerlixte pachten van Symon Voel pachter principael van denselfden camp.

Ende overmits het verloop, gecommen in Geldre omtrent den voorsz. tyt, ende overmits de voorn. rentmr. verstaen hadde Symon Voel syne pacht in 't heymelicke eenyge gelanden in Geldre overgedaen hadde, soe es 't, dat de huyre voorn. denselfden Symon Voel genomen es geweest, ende deselfde *Helmichmaets camp* verhuert geweest aen Visscher, als doen schout van Rhenen, die 't selfde oeck ten beyde syden der grifte van bisscop Davidt gebruyckt ende gehoyt heeft gehadt, als andere pachters van te voeren 't selfde gebruyckt hadden.

Ende al es 't, dat by joncker Jan van Renesse tot Wageningen, ende andere Geldersche, aen Visscher zeker indracht gedaen es geweest, soe es nyetemin naer enyge communicatie deselfde indracht afgedaen geweest, ende by provisie 't gebruyck toegelaten geweest den voirn. Visscher ende andere Keyz. Mat' pachters, die sichtent die voirn. vier mergen maets tot aen de *Cromme Eem* toe, vredelick sonder croot ofte contradictie van yemanden gehoyt ende gebruyckt hebben, betaelende Keyz. Mat' rentmeyster, daer van jaerlicx de pachten tot noch op den dach van huynen.

Soe dat mitsdien blyckt te rechte gesustineert te worden, dat de *Cromme Eem* verclaert sal worden by vonnisse, te wesen een gerechtige limite ende scheysell der voirn. twe landen van Geldre ende Utrecht.

Comt hier nu voirts te bethonen aengaende 't tweede point, wesende alhier in different,

te weten, waer men van 't point van de voirn *Horncolck* ende den houck van dyen aff vuyten suydoesten naer den noortwesten behoirt te baekenen, omme te designeren de vuyterste paelen ende limiten der voorn. twe lantscappen, ende dit ten eynde van te commen tot een gerechtich gesceyt vande voorn. twe landen van Geldre ende Utrecht.

Ende ten eynde, dattet soude mogen blycken, dat de geërfden vanden landen van Utrecht duer *Bisschops grift* noortoostwärts aldaer geërfst syn geweest, ende possessie vandien gehadt hebben. als aen de *Cromme Eem* toe, soe wert hier gestelt in feyte, dat de *Cooters* van dien dyck ofte der grasburgers van Rheenen goedt, tot aen den scutters van Rhenen venen in syn rechte linie breet es xc roeden, dat het selfde oock over *bisschop Davidts grift* voorn. ten noordoestsyde tot aende Geldersche palen streckt inde lengte van xxxv roeden.

Item, dat de veenen vande scutters tot Rhenen voersz., streckende tot aen *Pyckers grave* toe, syn inde rechte linie breet hondert ende veertich roeden, ende strecken hem insgelycx tot aende Geldersche palen toe, over die voorn. grift inde lengte van xlv roeden ende daer van syluyden by hem selven ofte by heuren pachters possessie altoes off gehadt hebben, over meenich jaeren, ende oock langer dan menschen memorie gehuecht.

Item, tot verclaringe ende deductie vande voorn. possessie, stellende in feyte, dat die voorn. oude scutters over menich jaer, soe vuyt hemlyuden, als in den naem van hueren medegrasburghers, de *Cooters* in de possessie, besit ende gebruyck syn, die voirn. landen die sy respective voirn. hadden, streckende over de voorn. grift, in de voorgearcicleerde lengde, ende die verhuert ende te pachte gegeven gehadt, over de xlii jaeren leden, aen Udo de Boucop, ende oock aen den heeren van Hersloe, ofte aen hemlyeden boulyeden, buerende jaerlicx daer van sekere besproken quantiteyt van byere ende gansen in de plaetse van pachte.

Item, dat Willem Beyer, borger tot Rheenen, wesende coninck vanden voorsz. onde scutters in den jaere xv^e ende acht, hebbende voer syn mede regeerders ofte schutmeesters, Aert Francken, ende salige Evert Lyster, gesyen heeft ende geweten, dat eenen huysman uyt de Veluwe, van wegen Udo de Boucop tot Rheenen gecomen es, als de scutters metten anderen teerden, als de *gaye* gescoeten hebbende, ende voldede de voorn. scutmeesters mit gelde, dat hy aldaer gaf, voer sulcke gansen ofte byer, als by Udo voorn. ofte synen boulyeden beloofd was als pacht, voer 't gebruyck vanden voorn. erfven, liggende als 't voersz. es, over bisschops grift, als dependencien vanden Veenen der voorn. scutters, metsgaders der voirn. *Cooters*.

Item, dat deselfde pacht nyet voer een jaer alleen betaelt ende voldaan es geweest, mer tot vele ende diversche jaeren sonderlinge dat die plach te geschieden byden boulyuden vanden voorn. Udo op sonnendach naer St. Jans dach midsomer, als die voirn. oude scutters van Rheenen ter feesten van 't Sunt Joost tot Amerongen plaegen te vaeren.

Jaer, dat meer es, soe sal blycken dat deselfde scutters, bevyndende enyge vreedme beesten vuyt Gelderlant weydende op hemlyeden landen, over bisschops grift, ten noortoosten van den selfden, hebben deselfde doen gerechtelyck scutten ende daer af doen voeren.

Item, ende syn de voirn. scutters ven Rheenen nyet alleene geweest de gheene, die gebruyckt hebben de appartenan. van hemlyeden veenen over *bisschop Davidts grift*, streckende tot aen de Veluwe ten noortoosten, inde breedte, dat dye lagen op de Renensche syde ten suydtwesten.

Alsoe hier gestelt wort in feyte, dat het meestendeel der burgeren van Rheenen soe gemeenlyck over des voorn. bisschops grift noortoostwärts plaegen te graeven, de appartenan. van hemlyeden veenen, als aen de Renensche syde ten suydtwesten.

Want alhier noch gestelt wordt in feyte, ende sal oock geverifieert worden, dat de voorn.

bisschop Davidt aenbestadende 't graven vande voorn. grift, aen sekere personen, mits daer voer belovende ettelyke sommen van penningen; heeft noch den aennemers toegeseyt alle den turf, die sy lyeden in 't graven van deselfde grifte, daer wt souden hebben mogen haelen.

Ende dat syne Hoochweerdicheyt, omme te badt de voorn. belofte te mogen doen, te voeren met die van syne lantsaeten, ende de ghenen, die in de Rhenensche ofte Stichtsche veenen geërfst waeren, ende doer de voorn. grift mochten proufftyeren ende verbeterd worden, ofte andersins bereyft, enen leendach gehouden heeft gehad, ende met hemlyeden allen geaccordeert.

Sonder dat by parthye adverse, ofte van wegen der gheërfden des furstendoms van Geldre, geverifieert sal kunnen worden, dat eenich van hemlyeden op die raminge ofte concept vande gravinge der griften voorn. geroupen es geweest, ofte dattet van node was dien aengaende met hemlyeden te commen in communicatie, ende dit overmits de voorn. bisscop hemlyeden lant ofte gront nyet roeren en wilde, ofte eenichsins te naergaen, op dat hy mitten hertoge in der tyt gheen twist, het graven aengaende, hebben en soude, ofte deur 't graven in ongemack comen.

Soe dat des voorn. bisscops hoochweerdicheyt, gravende notoirlyck in *proprio* allene alle die kosten gedaen heeft van 't graven vande grifte, laetende noortwestwaerts ter Veluwen, aen d'andere syde der grifte, een merckelicke groote erve wesende, als doen notoirlyken gehouden voer een Stichtsche ofte Utrechtsche gront.

Mede soe staet wel notanter te attendeeren, dat, waert sake, dat *bisschop Davidts grift* tot dien eynde waere gegraven geweest. omme te wesen een scheytsel van beyde lantschappen, in sulcke geval soude ongetwyffelt deselfde grift gegraven hebben geworden tot coste van beyde de lantschappen, welcke alsoe nyet geschiet ofte gebuert en es.

Dan, es deselfde grift gegraven geworden alleenlyck wt ende opten Stichtschen bodem ende Utrechtse gront wt *supra latius articulatam fuit*.

Ende die grift voirgenoompt gemaect wesende, soe es by den heere vanden lande, als bisschop Davidt, saliger memorie, een jaerlicxe schouwe gheordonneert geweest, waer naer dat men deselfde grifte jaerlicx te schouwen ende te onderhouden plach, 't welck alsoe in der waarheyt blycken sal, est noot, hy den schouwbrief, daer van synde.

Ende, indien 't oock anders geschiet waere geweest, soude ongetwyffelt de schouwe wel mede geraempt, gesloten, gemaect ende verordonneert hebben geweest by den furst oft hertoge van Gelder, als by bisschop Davidt geschiet es geweest, ofte ten alreminsten gelyckelicken met malcanderen ende by beyde parthyen, ende van huere beyden weegen gedaen geweest hebben, als 't nyet gesciet ofte gebuert is geweest.

Hier by gevoucht, dat het veen, toebehoorende den ghemeen bueren van Rheenen, 't welck synen principalen aenvanck heeft over *Pyckers grave*, in de regte linie, breet sal bevonden worden, beginnende van Udo van Boucops goet, ende soe voert aen 't goet van Arckelens, over *bisschop Davidts grift* in der lengde van vyftich roeden, daer van de voorn. borgeren possessie off gehad hebben.

Item, aen 't goet vanden heere van Arche ende Hackvoert, wordt de voorn. borgeren veen lanck bevonden over desselfs bisscops grifte, ten noortoesten, over de LXX roeden.

Item, sal oock bevonden worden, dat der *Cooters* veen, gelegen omtrent die *Santvoir*, die welcke groot es ses hoeven, maeckende sess ende tnegentich mergen, en soude dieselfde haer mate ende taxe nyet kunnen gecrygen, ten waere 'sy *necessario* over die grift ginge, want sy nae die veen boucke boven breet syn XLV, ende beneden 1^e ende tien roeden, soe moet het veen lanck syn, seven hondert ende omtrent L roeden.

Ende merckelicken worden die veenen vanden voorn. burgren van Rheenen aen den *Sant-*

voir noortoostwaert ter Veluwen werdt, streckende deur des voirn. *bisscop Davidts grift*, in de lengde bevonden hem te bestrecken tot over die XLV roeden.

Sulcx, dattet oeck sal blycken by den mate, dat deselfde gemeen burgeren veenen voirn. van Rheenén oeck, voirts tot aenden veenen, gelegen in de Veluwe, ende dewelcke Gillis van Ryndsdyck hem pretendeert te competereen in de lengte over *bisscop Davidts grift*, hem extendeeren in 't diepste, tot over de LX roeden.

Jaer, dat meer es, sullen die veenen van Wouter van Grootvelt, liggende in de Reensche veenen, bevonden worden hem te extendeeren over *bisschop Davidts grift*, tot aen de veenen, die noortwestwaerts, jegens hem ter Veluwen wert geleegeen syn, ende merckelicke aen den veenen vanden heere van Pallandt tot by de hondert roeden, inde possessie van dewelcke te gebruycken ende graeven hy Wouter altoos sonder contradictie van yemande geweest es, ende oeck syn voersaten, langer dan menschen memorie gehuecht.

Alsoe 't blycken sal, dat die selfde Wouter, doende acte van possessie, heeft doen graven over die voorn. grifte acht dachwerck turfs, lanx ter Veluwen wert, wtbringende xcvj roeden in de lengde, ende dit all over *biscop Davidts grifte*, al advenant van den veenen ende de breedte van dien, die hy leggende heeft inden voorn. Rheenensche veenen.

Overmits welke possessie ende gebruyck van turf te graven, over die voirn. grifte van *bisscop Davidt* gehadt by die van Rheen en in de lengde als voorsz. es, soe hebben die vande Utrechtse syde te rechte hemlyeden tweede baecke gestelt, noortwestelyck vuyten syden ende sydtoesten, tusschen den voorn. Wouter van Grootvelts veen ende *Mulers veen*, daer aen liggende.

Hier by gevoucht, dat het oeck blycken sal, dat vele meer andere veengenoten, vande Stichtsche syde over *bisscops Davidts grift*, veele acten van possessie gedaen hebben inde veenen, die slyeden als dependentien vande Rheenense veenen leggende hadden vanden *Zantvoert* af tot naer *Veltgens* ofte *Abts grave* toe.

Alsoe by secker segell ende brieff, die Dyerick de Bruyn heeft tot Rheen en, in date XIII° xiiij, *ipso die Magdalene*, blyct, dat Daniel Heynricksz. ende Wilkem syn wyff, Rutger de Bruyne ende Marie syn wyff, overgaven voer schepenen van Rhenen, eenen mergen veens, gelegen in *Capelle loot* ende in Cornelis van Rhyninghen veen, over die grifte, welcken veen die voorouders desselfs Dyerick die Bruyn, naerde voorn. overgifte veel jaeren gebruyckt ende doen graeven hebben menichmael ende tot diversche stonden.

Insgelycx aengaende de geërfden vande Rhenensche syde in *Mulaerts veen*, omme te bewysen de proprieteyt, ende de possessie vandien sal blycken by extract der registre van Rheen en, dat Claes Spynder vercocht heeft gehadt aen Egbert van Suylen, twee ende een halven mergen veens, over *bisscop Davidts grift*, welke voersz. veen op die voersz. grifte ten noortoosten breet moste syn xv roeden, sulcx dat metende ter Veluwen werdt, daer de voersz. twee ende een halve mergen geleegeen waeren volgende de voorgaende vercopinge lanx hondert roeden, de mate aldaer bevonden sal worden.

Ende in teycken, dat Egbert van Suylen ende synen nacomelingen vande voorn. veenen in possessie geweest syn, ende deselfde naerde transporte gegraven hebben, soe sal men *ad oculum* bevynden, in de voorn. veenen gruppelen gegraven te wesen, in der manieren als men opde Stichtsche syde van allen ouden tyden gewoonlick es geweest van doene.

Sal noch gedoceert worden, dat eenen Steven Gheritsz, als possessor van het veen van Pieter Hubertsz., het gebruyck van denselfden veen gehadt heeft in 't graven over *bisscop Davidts grift* voirn., over de xxvii ende xxviii jaeren, te weten, als gegraven hebbende negen dachwercken lengde over de voirn. grift, maeckende naer coustume vanden landen hondert ende acht roeden.

Ende sal oock bevonden worden, dat over die grift dagelicx gegraven geweest es, in Dyerick van Rhenens veen, 't welck een stuck es, gelegen gemeender vooren metten veenen van Pieter Hubertsz., daer van in 't voorgaende articule, ende dit al onbecroent van yemande.

Insgelycx sal oock blycken, dat Jan van Hemert, als hoofmeyster des bisscops van Utrecht, by synen pachter Rutger Janssoen gebruyct ende possessie gehadt heeft over de voirn. grift met graven, als genouch bethonen de gruppelen, die in 't hoofmeesters veen bevonden worden, ende dat deselfde possessie van graven, Oth van Keerssen van Rheenen, successeur van denselfden Jan van Heemert, by den voorn. Rutger, synen pachter, gecontinueert heeft gehadt.

Hierby gevoucht, dat eenen Henrick, die brouwer, in 't eynde van 't selfde hooftmeesters veen, over *bisscop Davidts grift*, rustelick ende vreedtelick, ende oock onbecommert van yemande, tusschen die achte ende negen dachwerck lengde, maeckende omtrent hondert roeden, gegraven, ende den turf wech doen vueren heeft.

Item, ende dat voorts de pachters van des Commandeurs tot Rhenens veen, in possessie syn geweest van het selfde te graeven over de grifte van *bisscop Davidt*, es 't selve elckerlycke genouch kenlyck, ende wort oock geverifieert uyten gruppelen, leggende over de grifte, t'eynden van deselve veenen, recht vuyt.

Item, van des Commandeurs veen tot Ernst van Euwickx veen, ende van Jan van Harn, die t'samen *Wycker veen* genaemt worden, als gecomen wesende van Ghysbert van Wyck, streckende over *bisscop Davidts grift*; soe sal blycken, dat 't selfde altyt by den voorn. personen gegraven, ende over de grift voort. ten noortoesten gebruyct es geweest, onbecroent van yemande, merckelyck alsoe sy lyeden den xxviii^e dach van Meye, anno xv^e xlv, over die voern. grift noch turf hadden staende, by hem lyeden aldaer gegraven, ende en soude oock van voirts over de grift te graven nyet gecesseert hebben, ten waere van wegen der Keyz. Mat. by den commissarissen 't selfde hem in den voirn. jaere verboden hadde geweest.

Wt alle welcke acten van possessie, boven gededuceert, genouchsaem verthoont wordt, dat, soe voer 't graeven van *bisscop Davidts grift*, de burgeren van Rheenen, soc gemeenlicke over die selfde grifte plagen te graven, t'eynden die zelfde heure veenen ten noertoesten, als aen de syde van Rheenen ten suytwesten, ten aenschouwen ende wel weten van den geëerfden vande Geldersche syde, ofte oyt geseght vermeten ofte gesustineert hebben gehadt, de grift van *bisscop Davidt*, te wesen een scheytzel der twee lantscappen, als, van Gelre ende van Utrecht, als de Gelderschen, als nu wel frivolick hebben begonst voert te stellen.

Item, stelt noch hieren boven die procureur van Utrecht in feyte tot bethoen, dat 't lant van Utrecht streckende es over die voorn. grift, ten noortoesten ter Veluwen, dat de voorn. bisscop Davidt, doende graven de voorsz. grifte, oostwerdt vanden Santwert, ten noorden, heeft oick doen graven eenen *wyck* ofte *sway*, daerinne die scepen ofte sambruesen mochten wenden ende hem keren, omme, geladen wesende mei turfve, alsulcx weder nae den Rhy te varen.

Item, welcken *sway* ofte *wyck* menich jaer gelegen heeft ten aenschou van eenen yegelicken, ende es gereputeert geweest, te leggen op eenen Stichtschen bodem, die by den voirn. bisscop was doen graven, *praesumptive ac infallibiliter in proprio fundo seu territorio, et non in alieno*, alsoe hy nyet en sochte mitten furst von Geldre enygen twist, maer alle accordt ende gebuersaemheynt t'onderhouden.

Soe, dat wt alle desen wel bewesen wordt, dat de tweede baecke, gestelt op 't eynde van Wouter van Grootvelts veen, ende daer hy possessie over de grift gehad heeft, van te graven, te rechte by die van Rheenen gestelt es, welcke tweede baecke huer respect neemt op den derde baecke, op des Commandeurs veen, daer oock die van Rheenen possessie

gehadt hebben, merckelick oock alsoe daer naest gelant syn Eerst van Ewyck ende Jan van Harn, die insgelycx in possessie van graven geweest syn, ende meede besonder op 't hoofmeesters veen, van wyens possessie nyemant ignorantie off en kan pretenderen *ex superius latius deductis*, ende daer af genouchsaem blycken sal, ende dat daeromme de lantsceydinge aldaer te rechte genomen wordt.

Hier by gevuecht, dat achtervolgende ende vermoegens diversche lootboucken van die Rhenense veenen, het cleyn veen van wylen den fursten vanden lande van Utrecht daer naest gelegen, nu toebehoorende Keyz. Mat., in de lengde moet hebben thyen ende een halve hondert roeden veens, welck lootboucken van allen ouden tyden voer oprechte lootboucken gehouden, geacht ende gereputeert syn geweest by eenen jegelicken.

Ende dit selfde veen, meetende van 't *Sunte Cuneren wech* tot *bisscops Davids grift* voorn., wordt alleene bevonden in de lengde te hebben omtrent seven hondert ende LXIX roeden.

Soe dat Keyz. Mat. daer aen felen, schillen ende gebreecken soude, indien 't selfde soude behoiren te steuyten, op de voirn. grift meer dan II^c LXXXI roeden veens in de lengde.

Mer indien 't selfde veen voerts over de voirn. grift gemeten wordt in syn lengde aen *Abts graeff* (alsoe 't hem oock van allen ouden tyden ende boven menschen memorie bestrect heeft), beginnende het meeten van *Sunte Cuneren wech*, soe sall 't selfde bevonden worden syn lengde te hebben van thyen ende een half hondert roeden veens, daer oock die vierde baecke behoert gestelt te weesen.

Item, ende sal 't selfde oock mede insgelycx hier aen well blycken, dat, maeckende een gescheytsel, aldaer van gheen gescheytsel en es, soe behoert men sulcke gescheytsel te vynnen in 't middell van die twee bergen, te weten, des berchs streckende achter Eede, ende den Renenschen berch, ende mits soe doende sal bevonden worden, dat de voorn. *Abts graeff*, soe verre des keyzers veen streckt, in 't voersz. scheytsel is leggende.

Ende dattet mede es een oudt seggen ofte *communis, vulgaris fama*, dat deze voersz. *Abts grave* van enen abt van 't Sunte Pauwels t'Utrecht, van wegen des bisscops van Utrecht, tot conservatie van syns hoochweerdicheyts veen, soe verre als 't selfde streckende es in syn lengde, ende by consent vanden furst van Geldre gegraven soude syn geweest voer een scheytsell van beyde de lantscappen.

Ende dat bisscop Davidt, saliger memorie, mette gemeen Renensche veengenoten dier tyt aldaer synde, voersz. grift in 't hartghe van deselfde principale veenen, ter plaetsche daar die als nu gerenoveert es, heeft doen graven, uyt dier oorsake ongetwyffelt allene, overmits die groote lengde, die deselfde Renensche veenen noch hadden, voerts streckende daer syn hoochweerdicheyts veen eyndende ende afgaende was, op dat ze te commodiuelicker ten beyden syden elcx syne veenen souden hebben mogen doen graven ende ten oerbaer brengen, tot hoeren meesten oorbaer ende prouffyt.

Alsoe 't oock nyet te geloeven en es, dat deselfde grift voer een lantsceydinge op dat eynde vande Renensche veenen gegraven ende geslegen soude geweest syn, ende dit by den redenen boven verhaelt in 't brede by den inhouden vanden XXXII, XXXIII, XXXVIII, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII, XXXIX, XL, tsestich ende LXI artuculen van dese jegenwoordige gescreven ende gheposeert, daertoe alhier gerefereert wordt, omme cortheys wille, ende omme redyten te schuwen.

Want waert alsoe geweest, dat die Gelderschen aldaer dier tyt veenen hadden gehad op der ofte omtrent der griften voersz. (als neen), souden ongetwyffelt huere veenen een gescheytsel hebben doen graven, als nyet geschyet en is.

Oock mede souden ongetwyffelt wel gesecht ende begeert hebben, die selfde grifte mede te

becostigen, omme die mede te genyeten, ende voerts geprocureert, dat deselfde hadde meugen gegraven ende geslegen worden, in 't gescheytel beyde der lantscappen (als neen) ende oeck nyet geschiet en es, opdat sylleden mede hunne veenen ten meesten oerbaer hadden meugen bruycken, als de gheërfden vande *witte Eeder* veenen, ende andere nu ter tyt well hebben kunnen doen.

Overmits de veenen, ten tyde als de voirn. bisscop Davidt de voirn. grift deede graven, tot grote estime waeren, gelyck die nu syn, overmits het vernyeuwen vande voirn. grifte.

Ende omme cyntelicke voorts te verthoonen, dat de vyfde baecke te rechte gestelt ofte geraydt es geweest, ofte als noch behoort gestelt ofte geraeydt te worden, op't point, daer *Veltgens graeff* ende *Abts graeff* vergaderen, soe staet te considereren, dat het point van *Veltgens graeff* geweest es van allen ouden tyden, langer dan menschen memorie gehuecht, ende noch heden opten dach, es een scheytel tusschen de landen van Utrecht, ende de landen van Geldre, als parthyen, te weten de Geldersche selfs bekend hebben.

Ende op 't gene deselfde Geldersche lantgenoten varieerende *a primo proposito*, als nu poghen te willen maynteneren, dat *Veltgens graeff* soude strecken verby daer *Abts graeff* scheidende es, seght hy procureur mitsgaders de ghemeen gheërfden vanden Uyterschen ende Rhenensen veenen, dat sylleden 't selfde well expresselyck ontkennen, hem referreerende totte oculaer inspectie van der plaetsche, ende tot myne heeren de commissarissen, denwelcken te contrarie vandien gebleeken is.

Te meer alsoe diversche getuygen seggen, dat van allen ouden tyden *Veltgens graeff* altoes geweest es, een gescheyt tusschen die landen van Utrecht ende van Geldre, alsoe meest alle de Geldersche bryeven, vanden veenen spreekende, hem bepaelen aen *Veltgens graeve* ten westen, ofte op d'een syde aen *Veltgens graeff*, ofte hem streckende syn aen *Veltgens graeff*, 't welck all conform es mette gemeene natuere van alle lantscheydingen, die in *dubio* naervolgende d'oude brieven haer reguleeren.

Ende alsoe deur 't gundt voorsz. es van der syde vanden procureur generale, metsgaders van dien vande Renensche veenen ofte gheërfden vanden landen van Utrecht aen derde pointe vande voorn. difficulteyten, soe es t'evident, dat alhyer nyet meer en rest te disputeren dien aengaende.

Concluderen daeromme de voirn. procureur 's landts van Utrecht, metsgaders die gemeen gheërfden in den Rhenensche veenen ofte landen, ten eynde dat by sententie diffinitive in desen te pronunchieeren, geseyt, verclaert ende uytgesproken sal werden, dat *bisschop Davidts grift* gheen lantscheyding en maect, ende dat de Geldersche veenen hem totten selfden nyet en extendeeren, maer dat de *Cromme Eem*, daer die aen ofte omtrent 't *Geldersche sluytsken*, ofte *schut* aengaende es, uytten suytoesten ten noorden aen den *Horncolek* toe, een gerechtige lantscheydinge es der voirn. twee lantscappen van Geldre ende Utrecht, ende metsdien dat alle Renensche hoylanden over *bisschops Davidts grifte*, hem streckende tot in die *Cromme Eem* toe, in de voorn. bepaelinge ende te wesen vanden lande van Utrecht; ende voerts soe veele het aengaet, 't gene gelegen es vanden voirn. *Horncolek* ende den houck van dien vuyten suytoesten ten noortwesten op 't point toe, daer Keyz. Mat. veen off gaet ende scheidt, ende voerts tot point van *Abts graeff* ende *Veltgens graeff*, sal insgelycx voerts verclaert worden, te weten, datter een baecke gestelt sal worden teynden de lengde van omtrent hondert roeden, over des voirn. *bisschop Davidts grifte*, ter Veluwen wert tusschen het gescheyde van Wouter van Grootvelts veen ende Mulaerts veen, rayende vuyten houck vanden *Horncolek*, sulcx als boven, ende dat hieren boven noch sekere andere baeck van gelycke over *bisschop Davidts grift* ter Veluwen wert gesteken ende gestelt sal worden, theynden de lengde van hondert roeden, tusschen 't gescheyt van des

Commandeurs tot Rhenen ende des hoefmeesters veen, raeyende vuyten suytoesten naer noortwesten, opten punt daer Keyz. Mat' veen afgaet ende scheyt, daer oeck een baecke behoert gestelt te worden, om soe voerts te raeyen op 't punt van *Abtsgrave* ende *Veltgensgrave*, te weten, daer die in een commen ende vergaderen, verclaerende oeck nyetemin, dat alle de veenen, tusschen de voorseide limiten gelegen te weesen vanden landen van Utrecht ende de gheërfden vandyen, respective al advenant van hemlyeden veenen over d'ander syde vander griften toe te behoren, sall noch oeck hierenboven byde selve sententie verclaert worden, *dat het point, daer Veltgensgrave ende Abtsgrave vergaderen, nietsgaders deselfde Veltgensgrave ende oeck die Abtsgraef voerts streckende, langes die EEDER veenen tottet eyndt vande Keyz. Mats veen voergen.*, te wesen een gerecht gescheyt ende limite vanden lande van Geldre ende van Utrecht, sulcx dat den geërfden vanden Gelderschen veenen westwärts over deselfde *Veltgensgraef*, egheen recht en competeert, hoedanich 't selfde wesen mach, sulcx dat men byde selfde sententie enen yegelicke vanden voern. parthyen, volgende 't gene voorsz. es, wel behoert te ordonneeren, hem van nu voort-aen te reguleeren, voegen ende schicken, elcx in 't gebruyck vanden synen, volgende 't gene voorsz. is, sonder d'een den anderen eenich incombement (!) ofte ongebruyck te mogen doen, ter contrarien, maeckende de voern. procureur ende erfgenoten der landen van Utrecht, ingevalle van contradictie, eysch van costen, scaden ende interesten, implorerende nyetemin ende anders doende, *prout supra latius in capite* van desen. M. VOSSIUS.

Jan van Someren, weleer schout ende oeck burgemr. geweest hebbende tot Rhenen, out omtrent tachtich jaeren, verclaert by synen eedt, op 't VI, VII, VIII, IX, ten XXII artuculen toe incluyt, LV ende LVI art. vande voorsz. feyten, dat alle de Rhenense erven aen dese syde vande grifte gelegen, 't sy hoylanden oft weylanden, strecken over die grift tot aen die *Cromme Eem* toe, ende dat de scheygruppelen, tusschen denselve erven gelegen, oeck gaen tot in de *Cromme Eem* toe, ende dat de *Cromme Eem* altyt geacht is geweest, voor een gescheyt sel tusschen Utrecht ende Gelderland, ende nietemin seyt, daer sommige erven syn, aen de Rhenense syde, die over de voorsz. *Cromme Eem* gaen; seyt, dat de *Blynde Eem* altyt aen de Utrechtse syde geweest is, als hy anders nyet en weet; seyt, dat de mate hoylant is aende Stichtse syde competerende, ende *Helmichermate* mede; seyt, wel gekent te hebben Jan van Hemert, bisschop Davidts hooftmr., diewelcke seeckere veen hadde inde Rheense veenen, van hem genaemt 't *Hooftmeesters veen*, ende weet wel, dat hy selver syn veen gebruyckte over die grift ter Veluwenwaert, ende dat d'andere geërfdens inde voorsz. Reense veenen, hun veenen over die grift gebruyckten, maer hoe veel roeden sy daer over groeven en weet hy niet; seyt, dat hy als schout beset heeft binnen Rhenen Herman Ryers, en woonde inde Veluwe, die *bisschop Davidts grift* mede hadde helpen graven, omme van hem certificatie te hebben, hoe verre die Rheensche veenen over die voorsz. grifte streckten, ende dat denselven Herman doen verclaerden, dat bisschop Davidt selver op die grift quam, daer die gravers stonden ende groeven, seggende tot hen: »gesellen, en graeft myn neef van Gelre niet te nae,» ende dat zyluyden gravers syn Gen. ter antwoord gaven: »dat sy op verre nae den Gelderschen gront niet en raecten,» ende toonden syn G., hoe verre dat des Gelderschen gront daer af was, hem leydende tot *Abtsgrave* toe; segt, dat hy Henrick de Brouwer in dese artuculen geruert, wel gekent heeft, ende dat deselve Henrick wel omtrent de acht dachwerck lengte over die grift ter Veluwewaert gegraven heeft, ende dat een dachwerck twaelf roeden inde lengte maect; seyt, dat den Gelderschen hier voortyts die van Rhenen over die grift gravende, teynde haer Rhenense veenen aen dese syde niet en plagen te beletten, dan naderhant hebben hem daerinne begonst letsel te maecten, ende meer en wist hy niet. *Non subscripsit propter infirmitatem.*

HET
STERFHUIS EN DE NALATENSCHAP

VAN

DEN AARTSBISSCHOP VAN UTRECHT,

FRE. SCHENCK VAN TOUTENBURCH.

(Vergel. het Archief II., bladz. 249).

II. Rekeninge Pauwels Joostensz., Secr. der kercke ten Dom t'Utrecht, van alzulcke administratie ende bewynt, als hy gehadt heeft inden Sterfhuyse vanden hoogwaardigen heere Fredrick Schenck, Vryheer van Toutenborch, in zyn leven Eertsbisschop t'Utrecht, geduerende d'absentie ende gevanckenisse van mr. Dirck Verhuel, Secr. der kercke van Ste Marien t'Utrecht, als specialyck gecommitteert zynde totte gehele administratie des voorsz. Sterfhuyse.

ONTFANCK.

Inden eersten, ontf. vd. erfhuysmr. van Utrecht, in minderinge hy als noch schuldich mochte wezen, vanden vercoften huysraet, 369 gl. 5 st. 4 p., daer inne gereeck. is een ordon. vd. gedeputt. vd. sterfhuyze, tot behoef van juffr. Sophia Muylerts.

Item, 7 Oct. 1680, hebben die heeren gedepp. vd. sterfh. desen ontfanger aengetelt: Inden eersten, 166½ fransche croonen, tot 55½ st.

It., 160 dobbel nederl. gl., tot 2 gl. 4 st.

It., 20½ Utrechtsche croonen, 't stuck tot 55½ st.

It., 130 goltguldens, 't stuck tot 43 st.

It., 49 penn. van 9 st.

Aan stuyvergelt, 20 gl. 5 st.

It., op den 8. Oct. is desen ontfanger by gedepp. noch aengetelt, 't gunt hier na volcht:

Inden eersten, 59 ryders, 't stuck tot 32 st.

It., 11 Hoorns gl.

It., 3 Berchs gl.

It., 7 penn., 't stuck tot 9 st.

It., 2 lange cruyssen, 't stuck tot 2 gl. 16 st.

It., een pistolet van 2 gl. 14 st.

It., 20½ Andries gl., 't stuck tot 2 gl. 4 st.

It., 2 golt gl., 't st. tot 2 gl. 3 st.

It., 4, soo Batenborsche als Nimmesche ducaten, 't stuck 50 st.

It., 11 halve goude realen, 't st. tot 2 gl. 6 st.

It., een Climmergulden van 25 st.
 It., een Utrechtsche gulden van 25 st.
 It., 2½ Philippus gl., tot 48 st. 't stuck.
 It., 92, soo Eemder, Climmer als Deventer gulden, 't stuck tot 25 st.
 It., aen payement, 2 gl. 10 st.
 It., 7 keyzer gulden, 't stuck 40½ st.
 It., 540 ongeclopte Utrechtsche stuvers, 't stuck een blanck.

*Ander ontfanck, soo vanden huysfr. van
 mr. Dirck Verhuel voorsz., als van
 zeeckere vercofte zilverwerck.*

Inden eersten, ontfangen opten 13. Oct. 1580, vande huysfr. van mr. Dirck Verhuel vande penn., als noch onder haer berustende, 400 gl.

It., vanden heer Pieter van Honthorst, can. t'Oudemunster, van coop van twee zilvere leden van hoge potten, wegende 12 loot, min een vierendeel, d'once 40 st.

It., van mr. Jo. Bogaert, deeken S. Peters, van een noet met silver beslegen, wegende 2 merck 1 once 15 engels, d'once 34 st.

It., van Dirck Muylert, van coop van eenen zilveren wl (!), die voet vergult, weg. 1 merck 5 once 16 engels, d'once 2 gl.

It., vanden heer Direk Muylert, van een zilvere vergulde Magdalenen busch mitte historie van St. Jan om de rant, wegende 2 merck 3 oncen 4 engels, d'once 45½ st.

It., van Fre. Schenk, van een cristallyne pasglas, met een zilvere vergulde voet ende een zilvere dexel, wegende 5 once, d'once 44 st.

It., van mr. Beernt van Coesfelt, van een Duytschen becker, t'Antwerpen gemaect, mit een wapen met een vergulde leu in blauw velt, wegende 8 merck 15 engels, d'once 46 st.

It., van mr. Beernt van Coesfelt, van een Duytschen becker, oock t'Antwerpen gemaect, wegende 6 merck 4 once 9 engels, d'once 46 st.

It., van mr. Beernt, van een Duytschen zilveren becker, mede t'Antwerpen gemaect,

wegende 6 merck 1 once 10 engels, d'once 46 st.

It., van Fre. Schenck, van een Duytschen becker, ongeteykent, wegende 2 merck 4 once 9 engels, d'once 42 st.

It., van Cornelis Ellertsz., van een cockieltgen van paerlemoeder, 14 gl.

It., van joncker Tymen Sloet, van een ander cockieltgen van paerlemoeder, 11 gl.

It., van Bruyn Ellertsz., goutsmit, van een vergulde schroef ende een confytschael, binnen vergult, wegende 4 merck 5 oncen 2½ engels, d'once 45½ st.

It., van Symon Symonsz., goutsmit, van een zilvere vergulde kelck, een pateel ende twee pullen, wegende tsamen 2 merck 3 oncen 17½ engels, d'once 2 gl. 9. st. 4 p.

It., van Symon Symonsz., van een grote zilvere, op sommige plaetsen vergulde Magdalenen busch, mit wyngaert rancken, met zyn dexel, wegende 3 merck 7 oncen 7½ engels, d'once 2 gl. 6 st.

It., noch van Symon Symonsz., van een zilvere medicyn becker ofte Magdalenen busch, mit zyn dexel, mitte wapenen van Egmont, Antwerpsche ceur, wegende 3 merck 1 once 12½ engels, d'once 2 gl. 4 st.

It., noch van Symon Symonsz., van een noet met silver beslegen, met zyn dexel, wegende 2 merck 4 oncen 12½ engels, d'once 37 st.

It., van Bruyn Ellertsz., van een zilvere vergulde cruys, wegende 4 merck min 2½ engels, d'once 2 gl. 5 st. 1 blanck

It., van Symon Symonsz., van 4 stucken totte steel van't voorsz. cruys, wegende 4 merck 4 oncen min 1½ engels, d'once 2 gl. 1½ st.

It., van mr. Beernt van Coesvelt, van een paerlemoeder, 6 gl.

It., van Hendrick Joosten, muntmr., van een goude pater noster mettet cruys daer onder aen hangende, wegende tsamen 8 loot min 1½ engels, d'engels 24 st.

It., van J. Thymen Sloet, van een golt kettentgen, wegende 2 loot 2½ engels, d'engels 24 st.

It., van heer Willem v. Cleeff, domheer, van een kannichge van Amans ofte Venets por-

cheleyn, om 3 gl. 10 st., mitsgaders van het dexel van 't zelfde kannichge, wegende 9 engels, d'engels 24 st.

It., van J. Tyman Sloet, van een golden borduersel (op) een joffren hoofd (te zetten), wegende 29 engels, d'engels 24 st.

It., van Henr. Joosten, muntmr., van een golt kettentgen, weg. 6 loot 7 eng., d'eng. 24 st.

It., van Fre. Schenck, van een signeet, mittet wapen van 't bisdom, wegende 13 engels, d'engels 24 st.

It., van Didrick Muylert, domheer, van 2 cleyne vergulde zoutvaetgens, wegende 3½ loot, 't loot 21 st.

It., Henr. Joosten, muntmr., van een golt borduurzel op een joffren hoofd te zetten, wegende 2 loot 6 eng., d'eng. 22 st.

It., van Dirck Muylert, domheer, van een misbroots doosken, vergult, wegende 6 loot, 't loot 21 st.

It., van Ja. Tymans, van een waterpot van paerlemoeder, 40 gl.

It., van heer Pet. van Honthorst, canon. t'Oudemunster, van twee vergulde zoutvaten van paerlemoeder, wegende 23 loot, 't loot tot 20 st.

It., van J. Lubbert van Zuydoort, borgemr. t'Utrecht, van een Duytschen vergulden beecker, mittet wapen van Groeningen, wegende 8 merck ende een quart van een ounce, d'once 2 gl. 6 st.

It., van Ja. Tymans, vande beste myter, 8 gl.

UITGEVEN.

Inden eersten, betaelt Jan Cost, secr. van myn G. heer voorsz., als gestelt zynde toezien-der ende boeckhouder over die kercken, 19 gl. 13 st. 4 penn., uyt zaecke van 't slot van zyn reekeningen.

It., Jan Jacobsz. Vries, snyder, vd. rouwclereren van joff. van Ameyde, zuster van den proost van Leyden ende Ernst Muylert, byde Plompentoorn, 3 gl. 10 st. It., noch, vandat door bevel vande voorsz. gedepp. met missive gereyst is aen den gouverneur van Noorthollant, 8 gl., mitsgaders noch 15 gl., ter cause hy met brieven vande gedepp. voorsz. geweest heeft tot Ghendt, aen zyn Ex^{te}, dezelve adverterende van 't overlyden van myn G. heere, d'eertsbisschop, 26 gl. 10 st.

It., heeft den erfhuysmr. dezen ontfangen in plaetse van gelde overgegeven quitantie van joffr. Sophia Muylerts, spreekende op heer Dirck Muylert, van 20 Carolus gl., die haer E. by myn heeren, die gedeputeerden voorsz. toegeleyt zyn opden 26. Sept., anno 80.

It., Pauwels van Schorell, van leveringe van 18 toortsen, 't stuck 15 st., 13 gl. 10 st.

It., mr. Beernt van Coesfelt wten naem van Wouter Philipsz., certyts paige van myn G.

heer d'eertsbiss. voorsz., van loon, 4 gl. 10 st.

It., Adr. van Hyndersteyn, als scryver van 't sterfhuys, ende Corn. van Cuyck, voor haren dienst, int sterfhuys, elck een gulden.

It., Anna Roetert, Cornelisz. wed., geva- ceert inden sterfh. 8 dagen, als die goederen by den erfhuysmr. vercoft zyn geworden, daechs 5 stuvers.

It., Anna Henricx dochter, wed. wylen Jacob van Berck, vandat sy 18 jaeren die con- sistorie van 't geestelicke hoff bewaert, geha- vent, schoongemaeckt, ende die consistorialen daerinne alle rechtdaegen daer wt ende in- gelaten heeft, 10 Carolus gl.

It., Aart de Coman, van leverantie von 2384 pont vleysch, 268 gulden 8 st.

Joris van Lamsweerde, vandat hy 1 jaer gedient heeft voor secretaris, 42 gl.

Heer Nicolaes Beerntsz. die Roye, vandat hy zyn G. omtrent 13 jaeren, zoo alhier binnen Utrecht als capellaen, als oock op den huyze te Duersteden als casteleyn gedient heeft, ende dat hy als casteleyn, in grote, jae in zyns lyfs peryckel twee ofte driemael geweest is, 40 Carolus gl.

It., mr. Beernt van Coesfelt, van wegen 't

convent van St. Agnieten, uyt zaecke zy over zyn G. geluyt hebben, 3 gl.

It., Volcker Both, tot behoef vande convente van Bethlehem, ter cause s'over die doot van zyn G. tot 13 reyzen geluyt hebben, 3 gl.

Mr. Aert van Eyck, wt zaecke hy zekere *Epitaphium carminibus* (!) gemaect heeft van zyn G. ende den gedepp. vanden sterfhuyze gepresenteert, 6 gl.

It., Cornelis Both, vandat hy geleverd heeft diverse specien van zydewerck, als: canifas, swellich, knopen ende diergelycken, in 't sterfhuys voorsz., alse, tot maeking vande rouwclereren van Jacob Thymansz., den jongen Boetzelaer, die knecht van Rataller, Volcker Both, joffr. Muylerts ende meer andere, 27 gl. 14 st.

Herm. van Schayck, dienaer van mr. Dirck Verhuel, ter cause hy inden sterfhuyze geschreven heeft, ende overzulcx wel eenen roumantel, als andere dienaers, behoorde gehadt te hebben, dan in recompense van zyn diensten is hem hyde gedepp. toegeleyt 6 Carolus gulden.

Gysbert Wyss, slootmaecker, van verscheyde sloten ende sloetelen, 2 gl. 13 st.

It., Jacob Jansz., glasvercoper, 160 soe bier- als wynglaesen, gebesicht inden sterfhuyze, 't stuck 7 oertgens.

Cornelis Adriaensz., backer, inden sterfh. geleverd, op den kerfstock, aen broot, 63 kerven, elcke kerf 1 gl.

Johan van Meteren, als gemachticht vande wed. van Joraien Buddeman, in zyn leven kerckmr. vanden E. heeren Karel Schenck, in zyn leven Vryheer tot Toutenborch, 111 gl. 11 st. 8 penn., als rest van 160 gl., van geleverde waren, die hy van eenige crediteuren vande voorsz. Jonker Carel van Schenck op hem genomen hadde.

J. van Meteren, als gemachticht van Ger. Smit, 258 gl., van materialen, op den huyze van Toutenborch, in 't leven van zal. heer Carel van Schenck.

It., Jac. Tymansz., 340 Car. gl., die hy betaelt hadde Peter Vosch, wyncoper, wt

zaecke vande generale middelen, van 34 aem ryuse wyn.

Beernt Geerloffz., backer, van broot geleverd in 't sterfhuys, 6 gl. 13 st.

Fre. Schenck van Toutenborch, tot behoef van 't convent vanden Daell, 30 st., vandat zy over die doot van zyn G. geluyt hebben.

Jan Buth Huyberts, wyncoper, 321 gl. van 7 aem min 7 taecten ryuse wyn, die aem 47 gl.

Bernt Stell, wyncoper, van 10½ aemen, mitsgaders zekere taecten rynsche wynen, geleverd in 't sterfhuys, elcke aem 47 gl.

Dirck de Goyer, brouwer, van diverse bieren, gelev. in 't sterfhuys, 103 gl. 18 st. 8 p.

Fre. Schenck van Toutenborch, tot behoef van Peter die Ridder, eertyts geweest hebbende dienaer van zyn G., 15 gl., wt saecke van verdient loon, ende noch 12 gl. van syn cledinge, die hy alsnoch aen syn G. ten achteren was.

Jan Wolff, als geweest hebbende procureur fiscael van zyn G., 12 gl., van een halff jaer pensie.

Peter Thomaesz., glaesmaecker, 44 gl., van een glas, die zyn G. gegeven hadde ten huyze van Joncker Johan van Renesse.

Jacob Tymansz., tot behoef van Jan Christiaensz., Thonis Thonisz. ende die provoost van 't vendel van Jan Grieffoensz., 12 gl., vandat zy door bevel vande gedepp. het sterfhuys met een rot scutten bewaert hebben.

Jan Adr. Jansz. Versteech, barbier ende chirurgyn van zyn G., 6 gl., van zeker *unguentum* geprepareert ende in der forme gedecoqueert.

Ger. Splinter, schilder, vandat hy geschildert heeft het groot wapen van zyn G., hangende voor de groote poort van 't hof archiepiscopael, ende acht wapenen, leggende op 't graf van zyn G., in als 3 gl. 7 st.

Mechtelt Francken, cremster, 28 gl. 14 st., van 164 pont keersen, in 't sterfh., 't pondt 3½ st.

Corn. van Bueren, eertyt cock ende dispensier van zyn G., vandat zyn G. hem zyne schulden van zyne diensten geseth heeft om-

trent Agnetis anno 1571, daer zynen tyt noch liep tot Mey toe, daer door hy verteert ende schade geleden soude hebben 24 gl. Item, dat hy zyn G. vyf jaren lang zyn neewerck bestelt heeft, daervan hem jaerlicx zoude competeren 6 gl., mackende 30 gl. It., dat zyn huysfrou noch zoude resteren van zyn G. linnewaet een jaer wasschen, 18 gl., ende meer actien, die de voorsz. van Bueren op zyn G. pretendeerde, daer voor hem by die gedepp. by advys vande kynderen van zyn G. toegevoecht 31 gl.

Hendrick Hagenow, nu schoolmr. tot Leyden, vandat hy alhier over zekere jaeren voor zyn G. geschreven heeft diverse copyen, zoe met Italiaensche, Latynsche als Hoochduytsche letteren, 30 gl.

Gerrit Aelbertsz. ende Jan Berentsz., wt zaecke zy voor ende achter 't lyck van zyn G. gedragen hebben die twee zware wapens, 6 gl.

Corn. Zegerman, droogscheerder, wt zaecke hy geschoren heeft 47 ellen roulackenen, die ell 2½ st.

Beernt Geerlofsz., backer, 51 gl. 10 st., van broot by hem geleverd.

Joffr. Cornelia van Eyck, dochter van joffr. Sophia, die zal. heeren Gerrit Muijlers echte dochter was, heeft by requeste aende vrunden ende gedepp. vd. sterfh. vertoont, dat zy mede was vd. geslachte van zyn G., ende zoo zy zonderlinck nyet en hadde, om af te leven, versocht een gedachtnisse van zyn G., waerop haer toegeleyt is *ex gratia* 50 Car. gl.

Mr. Jo. van Heurn, doctor in der medicynen, ter cause hy het doot lichaem van zynder G., in der nacht ontboden zynde, gevisiteert ende geschout heeft, 4 gl. 4 st.

Jan Jansz., bidder, heeft by requeste gedoleert, alzoehem voor zyn getrouwe diensten nyet meer als een roumantel ende 8 gl. aen gelt toegeleyt en was, daer ter contrarie in 't sterfhuys van bisschop Egmont, hoger memorie, den bidder van hoeft te voet gecleet, ende bovendien noch vier pont groot aen gelt gegeven is, verzouckende overzulks meerder loon, waer op hem noch vier gulden toegeleyt.

Mr. Wouter Liefinck, apothecaris, van 40 welrieckende balletchens, die by hem geleverd zyn in 't sterfh. voorsz. ende zoo onder die vrunden als gedepp. voorsz. uytgedeylt, 18 gl.

Dirck van Hardert, proo. in den hove van Utrecht, van verdient sallaris, in 't proces dat zyn G. gehadt heeft, hangende voor den hove voorsz., in cas van maintenue op ende tegens heer Dirck Rataller, beroerende zekere vicarie in de capelle buyten Wyck, 3 gl. 8 st.

Claes Jacobsz., borger t'Utrecht. als man ende voogt van Catryntgen Mertens dochter, zyn huysvrou, 8 gl., van verdient loon, dat zy als dienaersse van zyn G. verdient heeft.

It., alzoeh Jannichgen Gerritsd', v. moeder vande huysfrou van mr. Beernt van Coesfelt ende Cristina Dirx dochter, moeder v. Fre. Schenck, aen die gedepp. voorsz. verzochten alimentatie, waerop die gedepp. Jannichgen voorsz. toegeleyt hebben een jaerlicxe lyfrenten van 100 Carolus gl., tot haren lyve, ende Cristina voorsz., mits dat haerl. elck in promptis wten sterfh. betaelt zoude worden een half jaer van haer voorsz. alimentatie, zoo ist dat dezen ontfangen haerl. het voorsz. half jaer in promptis betaelt heeft, 112 gl.

Gysb. de Backer, 30 st., voor een linnen zack hem toegezonden, die in 't uytdeylen vd. witte brooden verloren is.

Jan Corn. van Helmond, wt zaecke van levering van rouhoeden, hantschoenen, zyde linten en hosen voor de heer van Boetzelaer, voer de zoon vanden drost van Vollenhoe ende den capellaen, 20 gl. 4 st. 12 penn.

Ja. Jacobsz. van Royesteyn, van levering van hoeden ende andersins, voor Adriaen v. Rhenen, den outsten zoen vanden drost van Vollenhoe, 19 gl. 7 st.

It., Anna Stammen, is by de heeren gedepp. voorsz., om Godswille gegeven, vermits haer armoede, 6 gl.

Heer Jo. Rengers, can. St. Jans t'Utrecht, wt zaecke hy den drost van Vollenhoe 13 daegen lanck in zyn huys geaccommodeert heeft, des avonts ende smorgens aldaer etende, 12 gl.

Corn. Bor, droochscheerder, 12 gl. van dat hy elf ellen voor joncker Jeroen Ra-

taller ende noch elf ellen roulaeckens voer Adr. van Rhenen geschoren heeft.

Jo. Splinter, geleverd het laecken totte rouclederen van j. Jo. Sloot, drost van Vollenhoe, voer 116 gl. 13 st. 8 penn.

Corn. Cornelisz., steenhouwer, 2 gl. 3 st., van arbeytsloon, by hem verdient in 't afnemen ende wederom mit loot in te zetten die stacketting om die sepulture v. zyn G.

Jo. Cost, dispensier in 't sterfh., 16 gl. 17 st. 2 p., van verschoten penn. totte spyze, geteert inde scheydelmaeltyt vande gedeputeerden.

Corn. Jacobsz., in de handt, cremer, 112 gl. 18 st. 14 p., van alderhande specie ende zuycker, in 't sterfhuys geleverd.

Jan Bruynensz., laekenkoper, 19 gl. 10 st., van het voederlacken, by hem geleverd, onder de rouclederen van . . . Gardyns, haer dochter ende haer maecht.

Aeltgen, Jan du Gardyns weduwe, als castelynesse van bisschops hof t'Utrecht, heeft by requeste myn heeren den gedeputeerden voorsz. verthoont, dat haer noch resteerde ter cause van haeren dienst, vier jaeren gaige, 's jaers 15 gl., dat zy oock bovendien in gevanckenisse hadde moeten ontfangen ende bewaeren heer Nicolaes Symonsz., wt Vlaenderen, d'welcke zy suppleante opte bovenste camer, vanden 20. Aprilis anno 1567 totten 25. Augusti daer aen volgende, cost ende dranck wtgeroyckt heeft, waerna de voorsz. gevangen vande voorsz. camer gebracht is inde benedenste kercker, alwaer hy gevanckelyck gezeten heeft totten 20. July 1574. belopende tzamen 2493 daghen, binnen welcken tyt zy hem oock wtgeroyckt heeft bier ende broot. Item, dat zy suppleante voor zeeckere materialen, reparatie ende arbeytsloon verschoten heeft, vermogens specificatie, 13 gl. 2 st., verzoekende van al 't gene voorsz. is, betaellinge, waerop die gedepp. haer suppleante toegeleyt hebben 4 jaeren gaige, 's jaers 15 gl., noch voor de montcosten van heer Nicolaas, gevangen, voor de eerste 126 daghen, daechs 6 st., maeck. 37 gl. 16 st., ende voor de andere 2493 dagh., daechs 3 st., belop. 373 gl.

19 st. It., voor de reparatie voorsz., 13 gl. 2 st.

Robbrecht Petersz., 3 Car. gl., in plaetze van een roumantel, vandat hy zyn G. nae zyn overlyden ontleet heeft.

Heer Symon, vicarius t'Oudemunster t'Utr., een tyt geweest hebbende zyn G. capellaen, wezende een oudt verdreven heer wt Hollant, 3 gl.

Jan Cost, secr. van zyn G., tot behoef vd. capellaen, secret., paige mit twee meechden, 17 daelers, 'tst. 30 st.

Nicolaes Ernst van Upen, 44 gl., v. wolle laecken, by hem totte rouclederen van j. Nicolaes van Zuylen, schout der stad Utrecht ende zyn dienaer geleverd.

Jacob Thymansz., 4 Car. gl., die by de gedepp. die buermeechden tot een gedachtenisse van zyn G. toegeleyt zyn.

Jacob Thymansz., 28 gl. 2 st. 8 pen., van negen weeken renthen, ende noch 6 gl. 14 st., van 12 coppel velthoenders.

Robbrecht Petersz. mit zyn vennoten, betaelt 7 gl. 12 st., vandat syl. 12 nachten bewaecht hebben, het zilverwerck van zyn G. op haer zelfs cost.

Heer Peter van Weyerdt, capellaen van zyn G., 12 gl., over een jaer gaige.

Digna, Anthonis dochter, ondermeecht in de keuken van zyn G., van een jaer gaige, 15 gl.

Thoentgen Jansz. dochter van Eemmenes, keuckemeecht, 12 gl. 5 st., als reste van haer loon, mitsg. tot behoef vande paige van zyn G., haer neefgen, 12 gl.

Dirckgen, weduw van mr. Jan van Elst, pockemeester, 18 gl., vandat haere man voorsz. vande pocken gecureert heeft gehadt een Fredrick, hastart zone vanden heere van Toutenborch, dat hy oock ten huize van dezelve een vrouwe, die van gelycke ziekte aldaer lach, doorstecken heeft, sulcx dat zy daer aen gestorven is, d'welcke d'voorsz. mr. Jan heeft moeten tot zynen costen ter eerden brengen, 18 gl.

Heeren vice-domdeeken ende capitle ten Dom, in afkortinge vande memorie, die zyn

G. gehouden is inde Domkercke te mortificeren, overmits zyn begraeffnisse aldaer, 100 gl.

Hubert Hermansz., backer, 2 gl. 10 st., van dat hy geleverd heeft 100 weggen, d'welcke den armen proveniers van Oudemunster gedeylet zyn in St. Victoers capelle, volgende die gewoonte vande kercke van Oudemunster, als aldaer een prelaet ofte canonic overleden is.

Floris Jansz., wantsnyder t'Utrecht, 41 Car. gl., van leveringe van 't laecken, totte rouwclerden van heer ende mr. Floris Heermaele, canonic t'Oudemunster ende officiaal v. myn G. heere d'eertsbisschop.

Coenraet Heg, tinnegieter, 55 Car. gl. 1 st. 13 pen., vandat hy in 't sterfh. verhuert heeft vanden 16. Augusty totten 6 Octobris, maekende 42 dagen, 19 dosyn, zoo scottelen, als telieren ende kannen, 't dozyn 's daechs 1 st.

Jan Cost, secr. v. zyn G. en dispensier vd. sterfh., 36 gl. 18 st. 12 pen., die hy verschooten hadde aen arbeytsloon vande reparatie vd. huysen Episcopael t'Utrecht, bier, broot, torf, keersen ende andersins gebezigt in 't sterfh.

Claes Knyff ende Jacob Jacobsz., 18 gl. 15 st., van geleverde hoeden, hosen ende lindt, voor den dienaar van Rataller ende Pauwels Joostensz.

Joffr. Sophia, mr. Gerrit Mulerts dochter, 25 gl., welcke haer, als mede wezende een vande naeste vrunden van zyn G., toegeleyt zyn, by provisie tot haer reysgelt, mits dat myn E. heeren die gedepp. haer in goede gedachtenisse houden zouden, in 't absolveren ende claren des boedels, nae wteysch ende gelegenheyt vander zaecke.

Fre. Cornelisz., cuper, 3 gl., vandat hy zedert den overlyden van zyn G. inden sterfh. tot diversche reyzen, zekere wynen verlaten, kerfstocken gemaect heeft, ende andere diergelycken arbeyt.

Alidt, Jans du Gardyns wed., 200 Car. gl., die haer by die gedepp. voorsz. toegeleyt zyn voor cost ende dranck, vier ende licht, voor haer ende haere familie, die haer in 't aenveerden van 't casteleynschap belooft waeren,

gelyck haer voorzaet casteleyn van 't Bisschops hof alhier binnen Utrecht, als zyn G. alhier resideerde, genoten hadde, te weten, alle dagen een kan wyns, mitsgaders bier, cost, vier ende licht.

Alidt, Jan du Gardyns wed. voorsz., 9 gl., vandat zy na 't overlyden van zyn G. gespreyt heeft tot diversche dagen 360 bedden, van elcke bedde een halve st.

Daniel Gysbertsz., coster op St. Martyns toorn alhier, 15 gl., die hy aen zyn G. noch ten achteren was ten tyde van zyn G. overlyden, wt zaecke hy zyn G. hof ende wyngaert gegardineert hadde, mitsgaders van diverse reyzen te luyden op cantate ende andersins.

Jan Ariaens, snyder, 4 gl. 8 st., van 't maecken vande rouwclerden voor myn E. heer mr. Johan Bogaert, decken St. Peters t'Utrecht.

Heer Ausonius van Galama, out-domdecken t'Utrecht, als een mede gedeputeerde v. myn G. heeren die gedepp. voorsz., om te reyzen aen d'Ex^{te} des princen van Orangien, ende d'zelve een memorie ofte gedenckenisse van zyn G. te presenteren, tot reys- ende teergelt gegeven die somme van 60 Car. gl.

Jacob Colyn, 8 gl., vandat hy door begeerte van myn E. heeren die gedepp. gemaect heeft een patroon van een sepulture.

Die huysmeesters vanden armen weeshuyze binnen Utrecht, 300 Car. gl., die de weeskinderen voorsz. toegeleyt ende geaccordeert zyn by myn E. heeren die gedepp. voorsz., tot een aelmisse ende om die weeskinderen daarmede te cleden.

Willam Hermansz. van Otterspoor ende Jan Cornelisz., als succentoers, mitsgaders die choralen der kercken ten Dom t'Utrecht, 25 Car. gl., die hemluden by myn E. heeren die gedepp. toegeleyt zyn voor de leges ende arbeytsloon, dat hemluden competeert, ende zyluden ten achteren zyn, sedert het overlyden van zal. heer ende mr. Jacob van Oprode, in zyn leven suffragaen van zyn G., maekende tamen vier jaeren, van 't zingen, als zyn G. plach te wyen.

Bernt Stel, wyncoper binnen Utrecht, 10

gl. 10 st., van 15 quarten wys, die welke by myn heeren die gedepp. geschoncken zyn den capiteyn ofte oversten . . . ., wezende gelogeert ten huize van heer Adriaen van Zuylen, decken St. Jans.

Jan Hagen, 15 st., van 10 glaesnaglen, tot zynen huize gehaelt, ende aen de huizinge van 't hof archiepiscopale verbezicht.

Opden . . . Octobris 1580 zyn by myn E. heeren die gedepp. gecommiteert h. Pet. van Honthorst, Fre. Schenck ende Jac. Thymansz., met de tegenwoordige ontfanger, om te reyzten tot Wyck op Duerstede, ende aldaer te inventariseren alle die mobilia, aldaer noch berustende, toecomende het sterfh. van zyn G., waerinne d'voorsz. gecommiteerden gevaceert hebben twee dagen, ende heeft Ja. Tymansz.

voorsz. verschoten, totte oncosten aldaer gedaen, boven 't gunt heer Pieter v. Honthorst gedebourseert heeft, 15 gl. 8 st.

It., alzoo joncker Joachim vanden Boetzelael, tegens dezen rendant geprocedeert heeft voor den gerechte der stad Utrecht, omme te hebben inventaris van 't vercofte zilverwerck, daertegens den rendant hem geopposeert heeft, mit advys van myn heeren gedepp., zoo is den rendant eyntelick daerinne gecondemneert mitte costen, die getaxeert ende by den rendant betaelt zyn, 15 gl. 8 st.

It., in 't opslaen ende vercopen van 't zilverwerck, betaelt aen treckgelt, in als 34 gl. 6 st.

It., den muntmeester, van zyn assistencie in 't estimeren van 't zilverwerck, 3 gl.

It., voor een stopbeurse betaelt 27 st.

Op huyden hebben myn E. heren die prelaten ende capittelen vande vier (!) ecclesien binnen Utrecht, alse, vanden Dom, Oudemunster, St. Pieter ende S. Marien, capitulariter in 't cleyn capittelhuize ten Dom vergadert wesende, gedeputeert ende deputeren by desen den weerdigen Edelen ende hoochgeleerden heren Joh. v. Duvendoerde, canonik ende scholaster ten Dom, ende Folckaert van Montsymba, canonick t'Oudemunster t'Utrecht, omme te reysen tot Dortrecht, ende aldaer ten meesten oerbaer vande vyff ecclesien binnen Utrecht, inde munte ofte aen enighe andere personen te vercopen 't silverwerck, toebehorende het bisdom van Utrecht, nu door 't overlyden van, hoochl. memorie, heeren Frederick Schenck van Tautenborch, eertsbisschop in syn leven, in bewaernisse van deselve vyff (!) ecclesien wesende, op conditien, dat myn heren vande vyf ecclesien voorsz., gehouden zullen zyn, den toecomenden bisschop, zoo verre 't noot is, ende hy daertoe gerechticht zal zyn, zoo veel penniñghen voor 't selve silverwerck te refunderen, als van 'tselve gecomen sal zyn; ende dit al, om daarmede te copen zekere provisie van coorn, tot behoef vande inwoonderen ende gemeenten der stad Utrecht, in tyde ende stonde, als zulks van noode wesen sall; belovende de voorsz. praelaten ende capittulen haerl. voorn. gedeputeerden hiervan t'allen tyden te vryen, indemneren, costeloos ende schadeloos te houden.

Actum, den 22. Dec., 1580.

Doer expres bevell vande voorn. capittelen,
P. JOOSTENSZ., *nls.*

Twee silveren autaar candelaelers, wegende drie merck een once 10 engels.

Vier altaer pullen, 1 merck 7 onc.

Een wierooockvat, 5 merck 7 onc.

Een silveren Salvators beeltd mit een duyfgen, tsamen 22 merck 7 onc. 15 eng.

Een silveren becken onder een lamp, met een ketting, 8 merck 12 eng.

Een silver wywater vat, 2 merck 7 onc. 12 eng.

Een silver vogelken, 1 merck.

Twee silv. waterbecken, 7 me. 7 onc. m. 5 eng.

Een wywatersquast, 3 onc. 15 eng.

Een groote vergulde kelk met een pateen, 4 merck 3 onc. 5 eng.

Den bisschops staff aen vyff stucken, 12 merck 2 onc. 5 eng.

Een vergulde kelk met een pateen, tsamen 2 merck 7 onc. 5 eng.

Een silver vergult cruys met drie beeltgens, 5 merck 3 onc. 10 eng.

COMPUTUS ECCLESIASTICI.

I. Computatio mei Gerardi de Suggestode, decani ecclesie Sancti Salvatoris Trajectensis, vicarii generalis, episcopali sede Trajecten. vacante, a quinque ecclesiis Trajecten. deputati, incipien. a vicesima die mensis Decembris anni xv^e vicesimi noni usque ad quartam diem mensis Augusti in anno xv^e tricesimo, scudato quolibet computato pro triginta stuferis monete curren. Hollan.

De permutationibus, 27 scud. 12 st.

De episcopalibus, 4 scud. 15 st.

De licentia testandi et magno sigillo.

Item, pro licentia, quod soror Johanna Heetvliet, professa in conventu ordinis regularissarum in Geervliet, posset se transferre ad conventum strictioris ordinis in Gandavo ad instantiam Adriani de Heetvliet, reddituarii generalis dni comitis de Hoochstraten, gratis, quia maxime auctoritatis apud eundem.

(Et alia.) Tertia summa, 9 scud. 7 st.

De confirmationibus, mortificationibus, approbationibus et indultis.

Item, pro licentia transferendi ymaginem Sancte Anne cum clenodys ex capella in Huysen, penitus ruinosam ad ecclesiam parochialem ibidem, 1 scud. 12 st.

Item, pro absolutione Dni Jacobi ex alio a juramento prestito per metum patris sui ad effectum agendi contra eundem super bonis maternis, quia filiusfamilias et pauper, 20 st.

Item, pro translatione juris patronatus a priore conventus regularium prope Leyerdorp vicarie site in capella conventus beate Elisabeth in Haga Comitibus ad castrum Dni Gerardi de Assendelft, situm prope Beverwyck, gratis, quia presidens curie Hollandie.

Item, pro reservatione pensionis viginti flo-

renorum aur. ex fructibus mense capitul. Al-denzelensis pro Ludolpho de Hattem, vicario eccl. b. Marie Traj. et nepotis magistri Gosewini de Hattem, canonici Sancti Salvatoris Traject., contemplatione ejusdem et magistri Leonardi Herdinck, secretarii primi dni comitis de Hoochstraten, sub beneplacito, gratis.

Item, pro extinctione hospitalis de *Symonshaven*, partium Hollandie ordinati ad recipiendum pro una nocte peregrinos, inter quos major pars rybaldi sunt et nebulones et applicatione bonorum ejusd. hospitalis, que modica sunt, ad alios pios usus, pro una medietate, pro structura et reparatione ecclesie de *Symonshaven* et reliqua parte ad usus elemosynarum Sancti Spiritus loci ejusdem pro pauperibus Christi inibi degentibus, 4 scud.

Item, pro diminutione cotidiane misse ad tres missas ad vitam Dni Everardi de Abbenbroek, duntaxat ratione vicarie Scti Luce in ecclesia parochiali nova Delfensi propter demolitionem quarundam domorum prope portas opidi Delfensis ad eandem spectantium, 2 scud.

Item, pro sigillo commissionis ad visitandum conventum S. Ursule in *Nederelten*, prope Embricam, quia conventus pauperrimus et continue gravatus militibus, 11 st.

(Et alia.) Quarta summa, 38 scud. 25 st.

De dispensationibus et purificationibus.

Item, pro purificatione dispensationis ap^{to} Jaspars Lanck, ex subdiacono et soluta ad omnes ordines, et similiter pro Melichore de Lanck, filiorum (!) Dni Wilhelmi de Lanck, cancellarii ducis Gelrie, ex gratia 4 scud.
(*Et alia.*) Quinta summa, 19 scud. 21 st.

De majori sigillo officialatus curie Trajectensis, in causis.

Sexta summa, 10 scud. 3 st.

De questoribus fabricae ecclesiae Trajectensis.

Item, de quaestu S. Anthonii, 1 scud. 12 st.
S. Theobaldi, nihil.
S. Cornelii, 1 scud. 12 st.
S. Huberti, 1 scud. 12 st.
S. Quirini, 1 scud. 12 st.
Nostrae Domine, 1 sc. 12 st.
Venerab. Sacramenti, nihil.
Summa, 7 scud.

De relaxationibus ecclesiarum pollutarum.

Item, de relaxatione interdicti ob violentiam ecclesiae et cimiterii in *Haxberghen*, partium *Twenthie*, 1 scud. 12 st.

Item, de relaxatione dni *Zwederi*, curati in *Lochum* ad tempus vi mensium ad impetrandum rehabilitationem ad cauthelam a sede apostolica, quia coactus ad se defendendum, commisit homicidium, 1 scud. 12 st.

Septima summa, 11 scud. 6 st.

*De dimissoriis, 2 scud. 24 st.**De licentia celebrandi in portatili.*

Item, pro licentia celebrandi in altari portatili in capella St. Anthonii in *Bolswerda*, partium *Frisie*, 1 scud. 12 st.

Item, pro licentia celebrandi in portatili in capella b. Marie virg., infra limites eccl. paroch. b. Mart. in *Bolswerda*, 1 scud. 12 st.
Summa, 2 scud. 24 st.

De consecrationibus altarium et reconciliatione.

Item, pro consecratione altaris contubernii *vandie cremers*, in ecclesia *Goudensi* in honorem S. Nicolai, 5 scud. 18 st.

(*Et alia.*) Summa, 19 scud. 26 st.

De rescriptis in Frisia et de pensione Frisie.

(*Post alia.*)

Item, de pensione sacramentorum sacri olei et crismatis in Frisia recepti a dno Jo. Rudde, cap^{no} vicarie Seti Nicolai in ecclesia *Daventrioniensi*, 7 scud. 14 st.
Octava summa, 35 scud. 8 st.

De parvo sigillo officialatus curie Trajectensis.

Item, Johannes Boelen, vicarius ecclesiae *Trajectensis* habuit custodiam et administrationem istius parvi sigilli et assignavit pecunias inde provenientes, videl. summam octoginta quatuor flor. et duorum stufer. monete *Holl.* Dno Johanni *Vorstio*, decano et officiali *Traj.* et non vicario, prout consuetum est, prout per quitantiam ipsius dni decani et per cedulam dni Jo. Boelen superscripti, ideo hic nihil.

De cathedradico, quod assum appellatur, et solvitur a curatis in sessione synodali feria tertia post dominicam cantate, et in crastino Remigii.

Item, Jo. *Spierinck*, recepit et tradidit pecunias inde provenientes dno Jo. de *Medenblick*, canonico S. Salvatoris *Traj.* et non vicario, prout est consuetum, et ideo hic nihil.

De recognitionibus factis coram officiali Traject.

Item, vicarius, sede vacante, nihil recepit de recognitionibus; si officialis aliquid receperit, ignorat.

Nona summa, nihil per vicarium.

*Sequitur de decretis, videlicet de clericis
admissis ad sacros ordines super ti-
tulo primonialii (!) sabbato post in-
vocavit, nona mensis Martii.*

Decima summa, 53 scud. 6 st.

*De legibus Dni, etc.
de excessibus et correctionibus.*

(Post alia.)

Item, pro correctione dni Nicolai Wilhelmi, presbyteri in Huekelum, quia prolem suscitavit ex consanguinea in quarto consanguinitatis gradu, ignoranter et populo nesciente, sed ex propria confessione, pro scrupulo conscientie sue, 2 scud.

Undecima summa, 4 scud.

De sigillo ad ordines.

Item, hoc officium commisit dns prepositus S. Salvatoris, vicarius principalis, magistro Johanni Lombaers, secretario s. pensionario opidi Euscoducensis deservien. sub quinto denario juxta antiquam consuetudinem, qui ulterius administrationem et scripturam membranarum commisit Johanni Byndop.

Recepi successive a prescripto Jo. Byndop, ratione literarum ministratarum ad ordines omnes minores et majores, ducentos triginta quatuor flor. Holl., inde detractis expensis, custodia et legibus sigilli ad ordines et deservitura (!), necnon quinto denario pro prescripto magistro Johanne Lombaers, manet libere pro R^{mo} Dno centum sexaginta duo flor. Holl., fac. 108 scud.

Item, a provisorio Goylandie dns Gerardus de Vollenhoe, presbyter animarum ecclesie S. Salvatoris Traject., computavit de clandestinis, quia nullam aliam jurisdictionem habuit, sede episcopali vacante, deducto quinto denario pro laboribus et scriptura. Mansit libere pro Dno R^{mo}, 3 scud.

*Recepta a provisoribus cantate mensis Maji
in anno tricesimo pro presta hoc est
ad computum futuri anni.*

Item, imprimis a dno Jo. Wynter, provi-

sore quatuor officiorum Flandrie, etc., 24 scud. 20 st.

Item, a dno Henrico Polderman, provis. jurisdictionis Wallacrie, etc., 400 scud.

Item, a dno Petro Speck, provis. Suyt-bevelandie, etc., 66 scud. 20 st.

Item, a provis. Amsterlandie, etc., 23 scud. 10 st.

EXPOSITA

IN SUPRADICTO OFFICIO VICARIATUS.

Item, solvi dno Petro Braem, sermocinanti in congregatione synodali coram clero totius diocesis cantate Maji in anno tricesimo, 1 scud. 12 st.

Item, solvi dno Laurentio Hertoghe, episcopo Ebronensi, de mandato R^{at} Dni prepositi S. Salvatoris, centum flor. Holl., ratione pensionis unius medii anni in festo nativ. Jo. Baptiste cesse in anno tricesimo, juxta cedula manus sue proprie, 66 scud. 20 st.

Pro cera rubra et viridi, 2 scud.

Item, solvi mgr. Bernardo de Haerlem, tanquam vicedecano ecclesie Traj., quia in absentia decani Traj. per totam mensem Januarii anni tricesimi, ut officialis, sede vacante, 3 scud. 4 st.

Summa omnium expositorum, 160 sc. 12 st.;
Qua summa expositorum subtracta a summa omnium receptorum, quae fuit 541 sc. 3 st. manet receptor debens Do. R^{mo} 380 sc. 21 st.

Fac., scud. pro triginta stof. computato, in moneta Holl., 571 flor. Holl. 1 st.

Hec inventa est conclusio presentis computationis, et visitata per prelatos et alios deputatos quinque ecclesiarum Traject. die XXI° mensis Februarii, anno XV° tricesimo tercio.

Wilh. de Trajecto Superiori nts. ex mandato.

Item, propter guerras et diversas expensas diversimode per p. Zuggerode factas pro defensione jurisdictionis et propter etiam diversa servitia ejusdem Zuggerode prestita R^{mo} dno cardinali fuit ex concordia de prefata summa executoribus ejusdem quondam Zuggerode per R^{dm} prepositum S. Salvatoris, vicarium car-

dinalis principalem defalcatum, ita quod finalis summa debita remansit, 3 fl. Caroli de 20 st. (!)

Inde adhuc subtractis 25 f. Phli pro prelati et canonicis, notario camere et aliis de quinque ecclesiis, qui interfuerunt computationi, manet libere pro R^m dno cardinali, 268 flor. Caroli de 20 st. et 15 st.

MICHAEL DE ENCKENVOIRT.

Ego Michael de Enckenvoirt, Dei gratia prepositus et archidiaconus ecclesie S. Salvatoris Trajectensis, procurator Reverendissimi domini, domini Wilhelmi, cardinalis Derthuisensis, Episcopi Trajectensis, approbo supradictam computationem domini Gerardi Suggesterode, decani Sancti Salvatoris, Vicarii, sede vacante, etc., ratificando acta per eundem in

dicto officio, et recognosco, quod sui executores, videlicet Johannes Slacheck, prepositus majoris ecclesie Trajectensis, Arnoldus Buser, dominus Goswinus Hattem Sancti Salvatoris, et Lambertus ten Dun majoris ecclesie Trajectensis canonici, et Franciscus de Nyenrode, de reliquis ex domo mortuaria dicti quondam Zuggesterode, decani, bene et legaliter ad manus meas satisfecerunt, quitando eosdem.

Actum Trajecti in domo papali decima octava Martii, anno millesimo quingentesimo tricesimo tertio.

Quod ego Michael, prepositus supradictus attestor manu propria hic subscripta

Ego michael de Enckenvoirt, quito et approbo manu propria, ut supra.

II. Computatio Dni Henrici Ben, canonici Trajectensis, de bonis fabricae ejusdem ecclesie Traject. de anno xv^c tricesimo quarto.

RECEPTA

Hec sunt recepta de bonis, etc.

Item, a procuratore sancti spiritus in Trajecto 20 s., monete civitatis, fac. 4 st. Holl.; facien. 5 st.

Item, de tribus domibus et areis stantibus *opten Dam*, spectan. ad juniorem presbyterum animarum, nunc ad magistrum Adrianum Ryck, unam marcham argen., marcha pro 4 scut. computata; fac. 10 flor. 15 st.

Item, de domo et area, stante *inden Regenboge*, spectan. ad seniorem presbyterum animarum, nunc ad magistrum Ghysbertum Zael, mediam march. argent., marcha uti computata; fac. 5 flor. 7 st. 3 alb.

Item, de cellario in *Gruenewoude*, a procuratoribus ecclesie civilis 20 st. monete civitatis, fac. 5 st. Holl.; facien. 5 st.

Item, a Joanne Rutgeri Gysberti, de cellario juxta pontem urbis, 13 gross. Flan.; fac. 13 st.

Item, a Nicolao Joannis, parochiano in

Cortryck, de 3 jug. unum scut. antiq., scuto pro 45 st. computato; fac. 2 flor. 5 st.

Item, in *Maurick* ab altarista Sancte Catherine, de 5 jug. 3 L. civitatis; fac. 12 st.

Item, a curato in *Horner*, occasione legati Johannis de Wit, ex domistadio dotis pastoris ibidem, singulis annis, 5 st.

Recepta a questoribus.

Item, de questu beati Martini, patroni nostri gloriosi et nostre domine, ab Hugone de Asperen et Thoma Jacobi hoc anno sil. 31 fl. Karoli imperatoris moderni, facien. in levi moneta, 38 flor. 15 st.

Item, de questu sancti Cornelii a Dno Gerardi de Hasselt, 160 flor. Karoli; fac. 200 fl.

Item, de questu s. Anthonii a Dno Johanne de Huges, procuratore S. Anth. ad x annos, quolib. anno pro 300 flor., solvit hoc anno ex concordia, 160 fl. Ka., fac. 200 fl.

Item, de questu Ven. Sacramenti a Corn.

de Reimerswael, unam libram grossorum, 7 fl. 10 st.

Item, de questu S. Theobaldi a Wessello de Lengel hoc anno 125 flor. Ka., etc.

Item, de questu S. Huberti ab Hermanno vande Pol, 260 flor. Ka., etc.

Item, de questu S. Quirini a Dno Adriano de Boimmel, 100 flor. Ka., etc.

Recepta extraordinarie.

Item, de admissione Dni Jaspari de Renneborch, ad prebendam vacantem per obitum dni Martini de Leeuwenberch, 55 fl. aur.

Item, adhuc de admissione dni Gerbrandi Symonis ad prebendam dni Frederici Scenck, prepositi S. Petri vacantem via permutationis 55 flor. aur.

Item, ab eodem de admissione supplementi ejusdem prebende tres marcas argent., marca pro 9 flor. aur.

Item, de admissione dni Johannis Verhuel, ad prebendam dni Gerardi de Reness, vacantem via permutationis, 55 flor. aur.

Item, de admissione Cornelii Vincentii, decani S. Salvatoris, ad prebendam D. Michaelis de Enckevoirt, prepositi dicte ecclesie S. Salvatoris, 55 flor. aur.

Item, a vicecurato nostro in Sassenhem, de pensione annua centum flor. Holl., etc.

Item, de locatione antique domus choralium de termino Victoris a°. XXXIII, et pasche a° XXXV, 3 flor. 15 st.

Item, recepi sigillum argenteum Dni Reverendissimi, Dni Wilhelmi de Enckevoirt, cardinalis, episcopi, dum vixit, Trajecten., ponderis novem unciarum, qualibet uncia pro 30 st., etc.

Sequuntur exposita per me Henr. Ben, etc., in eodem officio sub anno prescripto juxta

12 cedulas a magistro Nicolao mihi traditas.

(Praeter alia.)

April. Jaspas Zwersz. heeft een nye bel geleverd voor een oude, voir 't heilighe sacrament te bellen, etc., 3 st. 6 d.

Julius. Item, Bruyn, de snyer, vier vanen

gemaect opten toren, daeraen verdient 12 st.

It., tot dese vanen gecoft 2½ elle root laken, d'el 10 st. 3 wit. *It.*, 1½ ellen fustayne, die el om 4 st.

Item, Styngen, met huer anderde, hebben dat coeperwerck schoen gemaect aen 't heyligh graff, etc., 26 st. etc.

Item, gegeven den gesellen, die S. Ponciacens kas gedragen hebben, die hebben verdient nae ouder gewoente, tsamen 2 gl. 10 st.

Item, Van Noyen heeft gemaect een vyer-cante lyste, om 't heylighe sacrament te dragen, daeraen verdient 22 st. etc.

Item, Jacob Nobel heeft die voeten met gout gemaect, daer men 't heylighe sacrament op draecht, ende voert mede die borch mede gestoffeert, daeraen verdient 2 gl. etc.

August. Item, Claes, Stoffel ende Bernt, hebben aen onse lieve vrouwen, staende after aen den toorn doir, gewrocht, tsam. etc., 2 flor.

Item, Jan van Noyen, van sonnen ende mannen te maiken, van snyden ende lymen, die-selve te schilderen, etc., 3 flor. 8 st. 6 alb. etc.

Item, Dirc, mr. tymerman, heeft die steyger gemaect ende voorby die orgel verscoten, etc., 25 st.

Sptbr. Item, Lambert, stroeydecker, heeft bisscop Davidts glaes een dach gestopt mit stroey, etc., 7½ st. etc.

Octob. Item, Gocyert, die steenhouwer, heeft die maent verset ende dat capetteel of-gereyt ende die libry wat gemaect, tsamen 6 st. etc.

Item, Dirc, de tymerman, heeft op't groete capittelhuys de vensteren vermaect, etc., ende dat hoeft te verhangen, om die beelden te setten, etc., 2 gl. 16 st. 3 wit.

Item, Arys Heynrix heeft ons kerck een zeyll geleent aen ons lieve vrou, om 3 st.

Novemb. Item, Joachim, die schilder, met van Scayc, die hebben die borders ge-verft aen ons lieve vrouw, daeraen verdient 10 st., etc.

Item, Willem, die lanternmaker, heeft onder de toorn die lanteern vermaect van hoern, 3 st. 9 wit.

Decemb. Item, mr. Cornelis, inden Dom,

sa. ge., heeft die joes (!) Jaerlix besproken tot hoer vastenavont, om Sinte Ponciaens kas en Agnyten kas wt ende in te bueren, tsamen 16 st., etc.

Item, aen die put, repen ende emmers, op het kerckhof, mettie ketten, ts. 9 st., etc.

Febr. Item, Jacob de Malre, heeft ons kerk gemaect 10 emmers, daer Sinte Marten op staet, 25 st., etc.

Item, Jan van Noy, heeft ons kerck gemaect een nye kiste in 't koer by S. Agniet, daeraen verdient 2 fl., etc.

Cornelis, die beeltsnyder, heeft aen 't sacramentshuys met die voey, dat men omme draecht om 5 st., etc.

Noch voert gemaect aen Sunt Ponciaen syn hant mittet mes, daeraen verdient 10 st., etc.

Noch aen bischop Arckel verdient 3 st., etc.

Herman van Vryhuysen heeft betaelt vandie kerkenroyen mit die statie roey, tsa. 2 fl., etc.

Hier na volgen die jaercedulen.

Jan van Volpen, die mandemaker, heeft geleverd vyf traelyen in 't scoell, 7½ st.

Pous, die lyndreer, heeft geleverd opten toern 8 pont aenden clepell, noch aen S. Ariaens clocke 20 p., noch Sante Thomas ende Benignus 47 p., tsamen 6 gl. 2 st.

Item, betaelt Bruyn, die snyer, vandat hy inde sacristy genaeyt ende die ornamenten gemaect heeft, etc., 15 st., etc.

Noch denselven betaelt van zynen diensten, wyn ende water te ministreren, van dye eerste misse te luyen, die coolen te bewaren, ende daervan vuer te maken op 't choor, etc., 6 gl.

Exposita in pensionibus fabricae.

Item, thesaurario nostro pro secundo luminari ante Ven. Sacramentum unam marcham argenti, etc.

Item, eidem de una lampade, instituta per Dn. Joannem de Hamersteyn, 2 flor., etc.

Item, adhuc ex testamento Dn. Nicolai de Lavennis (?), propositi Leydensis, etc., pro

missa quotidiana in altari ante reliquias S. Martini celebranda, etc., 31 flor. 10 st.

Item, solvi M. Adriano Ryck, ministratori presentiarum pro memoria Dni Frederici de Baden, episc. Trajecten., que servatur in ecclesia nostra, presentibus Dnis quinque ecclesiarum, etc., 56 flor. 22 wit.

Item, Petro Duyrmond, pro ramis in festo translationis beati Martini, etc., in festo pentecostes, dedicationis etc., 3 fl. 7 st. 6 alb.

Item, Godefrido de Geldria, primo virgifero nostro 1½ mod. tritici, etc.

Item, campanario nostro, pro antiqua observatione et consuetudine capitulari pro pulsatione magne campane et pro pinguedine, 2 flor., etc.

Item, pendentibus vela in Dominica: Invocavit, duas takas vini, etc.

Item, Vicario R^{ctissimi} Dni nostri Trajecten. pro cera ad sigillandum, nihil.

Exposita pro candelis.

In primis, de candela ardente ante reliquias S. Agnetis per totum annum 15 pond. cere.

Item, de candelis ard. die noctuque ante reliquias S. Agnetis in festo et per totam octavam, 6 p. cere.

Item, ante reliquias S. Agnetis in vigilia b. Martini et in nocte nativitatibus Dni, optie leuwen, 5 p. cere.

Item, ante reliquias b. Agnetis optie blakers, 2½ p. cere.

Item, pro candela pascale ard. ante imaginem b. Marie, 24 p. cere.

Item, in festo Ven. Sacr. ad processionem eod. die 4 toers de 12 p. cere.

Item, eod. die et per totam octavam aen gedreven keersen, 9 p. cere.

Item, Dominica infra octavam Sacramenti de 2 tedis de 6 p. cere.

Item, de candelis ardentibus in singulis festis beate Marie V., ante Beethleem et ante reliquias SS. Vironis, Urbani, Benigni, Elisii et Adriani et in festis eorundem 6 p. cere.

Item, in profesto b. Martini de prima stella pendente in medio chori de 4 p. cere.

Item, adhuc 4 stelle pendentes in novo opere 18 p. cere.

Item, in festo S. Crucis de duabus candelis, 2 p. cere.

Item, pro augmento candelarum ante imagines apostolorum in choro ecclesie nostre per totum annum, 50 p. cere.

Item, in summis festis ante reliquias, *voor die kassen*, 5 p. cere.

Item, pro viridi cera per totum annum 1 p.

Item, pro rubea cera per totum annum 1 p.

Item, feria quarta post pascha in processione, 4 tede, 12 p.

Item, in festo S. Mathei apostoli in processione, 4 tede, 12 p.

Item, in festo S. Mathie apostoli in quadrag., 4 tede, 12 p.

Sum. 202½ p., facit 45 fl. 11 st. 3 alb. *etc.*

Item, pro pensione et factura harum candelarum, 15 st.

Summarum exposit. pro candelis et pensione, 57 fl. 17 st. 9 alb. 3 d.

Exposita in pensionibus prebende defunctorum.

Syndico ecclesie nostre, 3 gl. 15 st.

Item, sacristis ecclesie nostre pro custodia librorum et signatura lectionum, 20 st.

Adhuc eisdem pro compositione horologii nostri ante chorum, 25 st.

Item, pro calepodiis, calceis et chyrotecis nostre Domine, duorum angelorum Symonis et Josephi, in festo purificationis beate Marie Virg., 20 st., *etc.*

Item, in cena Dni pro vino dominorum decano duas tachas, et viginti quinque capitularibus, cuilibet unam tacham, advocato, syndico et sculteto cuilibet unam quartam, *etc.*

Item, Wilhelmo Wilhelmi, virgifero, sculteto nostro in *Oudelle*, 6 st. *etc.*

Item, thesaurario pro scutellis et fructibus et una p. cere, ministrat. capellanis Sanctorum Johannis evangeliste et Jacobi, 10 st. *etc.*

Item, tribus clavigeris cuilibet, 10 st. *etc.*

Exposita extraordinarie.

Item, pro refectione dominorum in dominica: Laetare Jherusal., in domo Decani nostri Traj. 18 quartas vini, quarta pro 3 st., *etc.*

Item, Petro Duyrmond, pro caputio suo, 6 st.

Item, Ghysberto organiste de 12 mensibus, quol. mense 3 fl., fac. 36 flor.

Item, adhuc eidem pro tabbardo suo, 6 fl.

Item, adhuc eidem de domo sua, 4 flor.

Item, socio prepositi de decem dicis panis in cena Domini ministratis, *etc.*

Item, solvi Dno Lubberto Richardi, celebranti missam Dni Johannis wten Elswert, singulis feriis sextis, unum stuv., *etc.*

Item, canonicis deferentibus reliquias Sanctorum Ponciani et Agnetis in profestis eorundem, qualibet vice, cuilibet unam quartam vini, *etc.*

Item, 12 vicariis, qui in cena Dni astiterunt Dno suffraganeo in consecratione sacri crismatis, cuilibet 15 alb., *etc.*

Item, sacristis pro palmis, quastis et aliis necessariis in sacristia, pro malleo novo, pro cancella viminea, 7 st. 6 alb.

Item, sociis celebrantibus missam Ven. Sacramenti feriis con . . . . retro summum altare ex institutione D. Margarete de Broeckhuysen dicenda hora semi-octava, una cum ministracione panis et vini, 3 flor. *etc.*

Item, choralibus ecclesie nostre pro decantatione misse nostre domine post matutinos, 9 flor.

Item, chorisociis ecclesie nostre pro perpetua missa quotidiana per D. Hermannum Tulman, canonicum, singulis diebus hora semi-octava missa sancte crucis finita in capella Domine nostre per vicarios nostros vicissitudinaliter celebrantes, 11 flor., *etc.*

Item, Joanni Nachtegael, antiquo servitori ecclesie nostre juxta prothocollum de anno xxviii undecima Octobris, ad vitam suam quolibet anno, 6 flor., *etc.*

Item, solvi de mandato capituli in primitiis Volpardi Bernardi, dudum choralis ecclesie nostre, duos flor., *etc.*

Item, sexta Januarii anno XXXV, solvi Joanni Petri de Jeucht, misso ad consilium Cesaree Maj., in Haga Comitibus in facto jurisdictionis prepositure Westfrisie, contra illos de Horn et Enchuysen c. sociis, 25 st., etc.

Item, capitula quinque ecclesiarum propinarunt domino Episcopo Brixen., legato Cesaree Maj. una cum suis collegiis, fac. pro ecclesia nostra sex quartas, quarta computata pro 3 st.

Item, x Maji capitulum propinavit dno comiti de Buren unam amam *deelwyns*, emptam pro 12 flor., etc.

Item, capitulum nostrum propinavit in conventu de *Bethlehem* extra Trajectum, presentibus decano, Leuwenberch, Nyevelt, Renesse, pro vino 31 st.

Item, solvi de mandato capituli Johanni Ysbrandi alias Focx, janitori curie Trajecti, 17 st., etc.

Item, capitulum propinavit suffraganeo celebranti summam missam in festo Pasche, sex quartas vini, etc.

Item, solvi de mandato capituli de expensis factis per dnos Johannem Reael et Henr. Godefridi, una c. deputatis ecclesie S. Salvatoris, missos *in't Wael*, super inspectione aggeris Lecce, et ad videndum statum et ordinandum limites ejusdem pro parte eccl. nostre, 25 st.

Item, solvi de mandato capituli Wilhelmo Johannis in *Scalckwyck*, pro factura et reparatione aggeris praed. et aliis requisitis pro parte ecclesie nostre, 12 flor., etc.

Item, capitula quinq. ecclesiarum propinarunt domino comiti de Hoechstraten XL quartas vini, pro $3\frac{1}{2}$ st., fac. pro nostra ecclesia 12 quartas, etc.

Item, capitula quinq. eccl. propinarunt R^{do} Dno Archidiacono Attrebaten. et aliis consiliariis Ces. Ma. et illustriss. regine Hungarie XXX quartas vini, etc., pro nostra eccl. 21 st., etc.

Item, solvi sexta die mensis Dec. pro sucario et vino in venditione antique Domus choralium, 2 flor., etc.

Item, solvi de mandato capituli *meester* Jac. de Milde, qui missus c. magistro Nicolao Ruys,

IV.

can. eccl. S. Salvatoris tot *Hagesteyn ende optie Vaert*, om te doen recoll. zekere certificatie, beruerende den geschoten dyck *in't Wael*, 18 st., etc.

Item, solvi de mandato capituli magistro Johanni Boelen, notario, in causa heresis contra Johannem Wynter, Lutheranum, pro salario suo, 8 flor., etc.

Item, decima sexta Januarii capitulum nostrum propinavit domino de Gaesbeek, *inden Hulck* 12 quartas vini, etc.

Item, prima Augusti missi fuerunt dni Decanus Joannes vander Vorst van Loenbeke, Henr. Ben, Henr. Godefridi et Lambertus ten Duynen, can. Traj. in *Berchambacht* et *Haestrecht*, ad visitandum aggerem et terras ecclesie nostre, et habuerunt in expensis c. curru, 2 flor., etc.

Item, betaelt Alaert Brants, goutsmit, van onsen kerken roeden te maken ende van sulver, dat hy geleverd heeft, tsamen 11 flor., etc.

Item, noch hebbe ich Alaert Brants geleverd aen zulver, negen onsen, die ic ontfanghen hebbe aen een zulver zegelle van bisscop Enckevoirt, die once voir 30 st., etc.

Item, betaelt Antho., die boeckbynder, van 't myssael op 't hooghe autaeer te verbinden, 45 st., etc.

Noch deselven betaelt van dat corporaelkystgen, mit slooten gemaect ende leer daer aen gedaen, 3 st., etc.

Item, betaelt een schilder, die die wapens gemaect heeft op x emmers, van 't stuck $2\frac{1}{2}$ st., etc.

Item, solvi de mandato capituli dno Fra. Beyer, notario, pro instrumento appellat. et aliis contra Do. Albertum Piggium, etc., 28 st., etc.

Item, fratribus S. Jheronymi de certis scripturis in missali summi altaris et in aliis libris juxta manum D. Adriani Ram librarii, 4 flor., etc.

Item, solvi dno fratri Wilhelmo de Merlo, commiss. abbatis S. Cornelii, de vii denario ex oblationibus et clemosynis questus P. Cornelii, 23 flor., etc.

Item, solvi dno Theod. de Malsen, ex parte dni Gysb. de Montfort, quondam campanarii

nostri pro pulsatione mortuorum de termino omnium sanctorum etc., 3 flor., etc.

Item, solvi dno Johanni Beyer, notario, pro mandato inhibit. pro sigillo et executione

ejusd. mandati executi contra dominos decanum et capitulum eccl. S. Petri Traj. in facto decimarum in *Elst*, etc., 3 flor.

III. Computatio Domini Johannis a Bruhesen, canonici Trajectensis, de bonis fabricae ejusdem ecclesiae, de anno xv^o LX inchoan. 1^a Martii, in moneta currenti civitatis Trajecten., videl. flor. pro xx Holl. computatus.

Summa prima, 26 fl. 15 st.

Recepta a questoribus.

Item, de questu Sancti Martini, patroni nostri gloriosi, hoc anno, nihil.

Item, de questu S. Cornelii et S. Quirini a Johanne de Campis, 28 fl.

Item, de questu nostre Domine, nihil.

Item, de questu S. Anthonii a Dno Joanne de Asperen et Rutgero de Ommen, 80 fl.

Item, de questu Venerabilis Sacramenti, nihil.

Item, de tribus cursibus S. Huberti, et de questu S. Theobaldi, episcopi, a D. Joanne de Asperen, 36 fl.

Recepta de testamentis etc.

Item, recepi a conventu carthusianorum prope Trajectum, pro precio cujusdam ferree ciste de consensu capituli predicti conventui divendite nostreque ecclesiae per executores dni Johannis de Bovinia (ut narratur) derelictae, 36 fl.

Recepta de immolationibus et extruncis.

Item, recepi pro sigillo dni Henrici Godefridi, vice-decani nostri, ponderante in argento etc., 36 st.

Recepta extraordinarie.

Item, de locatione antiquae domus choralium a Gertrude Lieverdinex, per ipsam a capitulo nostro emptam, de termino Paesche et Vict. anno xv^o LX, recepi per deductionem ex prebenda dni Galame, confratris nostri, 7 fl. 4 st.

Item, recepi a camerario civitat. Traj. pro tertia parte reparationis factae circa pontem dni Martini et ediculae ejusd. pontif., 88 fl. 14 st. 3 alb. 2 d.

Item, recepi pro admissione D. Ottonis de Malsen, ad supplementum, vacans per obitum D. Henrici Godefridi, pro 3 marcis argenteis, 27 fl. aur. de pondere, quolibet computato pro 32 st., fac. 42 flor. 4 st.

Item, recepi a D. Johanne Beyer, tanquam executore dni Henrici Godefridi, pro ipsius sarcophago ab ecclesia nostra empto, 45 st.

Item, a R. Dno Johanne vande Vecht, decano nostro tanquam magistro fabricae anni LVI, quos plus receperat, quam exposuerat juxta conclusionem rationis de eodem anno LVI ab ipso redditae, 59 fl. 19 alb.

Recepta de fructibus prebende defunctorum juxta spargiam de anno LVIII inchoante Remigii.

779 fl. 4 st. 10 alb.

Recepta de reportationibus ecclesiarum.

14 fl. 10 st.

Summa summarum omnium receptorum ordinariorum, extraordinariorum et reportationum simul, 1737 fl. 18 st.

Sequuntur *exposita* per me D. Johannem a Bruhesen, cano. Trajecten. in eodem officio fabricae, sub anno predicto, juxta XII schedulas de XII mensibus a M. Tielmanno, episcopo Archilatomo, mihi traditas.

In Martio. Item, Antonis, onsen kerken scobator, 3 gl. 8 st. 7 alb.

Item, die wed. van Herman van Royen, houtcoper, aen hout, verbesicht aen 't toerntgen boven die sacristy, aen die clocken op die toorn, *etc.*, 4 gl. 4½ st.

Item, Aert, die tyerman, heeft gewrocht aen het toerntgen boven die sacristy, ende die glasemaker die leeren helpen rechten ende weder neer leggen, oock gesteygert ende op den toorn gewrocht, aen die clocken, *etc.*, 2 gl. 10 st.

Item, Henr. Blom, glasemaker, heeft op Sinte Michiels capelle, op de toorn, een glas verloyt, *etc.*, 2 gl. 3 st.

Item, Cornelis, die smit, van die clepel in die clocke Michaelis, die gebrocken was, ende weder gemaect, *etc.*, 5 gl. 9 st. 3 alb.

Item, Joost, die lyndrayer, enen reep aen het uerwerck, wegende 56 pont, 't p. 1 st., noch 10 p. clepelyndt, noch 2 p. driedraets ende 2 p. lapsnoers, 3 gl. 10 st.

Item, Joost voorsz., aen die clock Salvator, 12 p. lyndts, 12 st.

Item, Anna Adriaensz. d'., heeft gemaect den riem vande clepel Martini, noch gemaect den riem van die clepel van Salvator, noch gemaect den riem van die clepel van Michael, 2 gl. 12 st.

Item, Ger. van Asperen, leydecker, op 't huys van Hagesteyn, *juxta schedulam manu drosati nostri subscriptam pro parte ecclesie nostre*, 37 st. 6 deys.

April. Item, Aert, die tyerman, een pulmet in 't school, op den toorn die clepelen in die clocken opgewonden, gehangen ende vast gemaect, noch het steyger ofgedaen ende op den toorn het beygerereetscap toegestelt, gemaect een steyger voor 't glas aen de toorn op Ste Michiels capelle, tsamen 6 gl. 18½ st.

Jun. Item, Melchior, die sloetemaker, een sleutel aen die deur van het koer, by die sacristy, 2 sleutels in 't schoel, noch 2 sleutels in 't pandt vande deur op 't choraelhuys, een blocksleutel op de kercke, een sleutel vd. toorn, 2 sleutels van het heylich graf after het koer, die arcke op ende of gedaen, noch een sleutelriem vermaect voor den ondercoster in de sacristy, van 't huerwerck t'onderhouden, ts. 30 st. 6 alb.

Item, Frans, die zaelmaeker, een casseburry becleet met root leer, 9 st.

Item, die gesellen vande loedze, vande kassen of- ende weder op te setten, 2 gl. 10 st.

Item, die vrouwen, die 't coperwerck op 't koer ende van 't heylich graft gescuert hebben, 2 gl. 5 st.

Aug. Item, Jacop, den autaeer decker, heeft gehaelt, tot reparatie van 3 vanen, die men Magdalene op den toorn uytsteect, 5 ellen fusteins, d'elle 4 st., noch 1½ elle roots, d'elle 11 st., voor 't maken van 3 nieuwe vanen heeft hy verdient van 't stuck 6 st., van d'ander twee te repareren 5 st.

Item, Jan Block heeft gestoffeert die burry vandie kasse van St. . . ., daer aen verdient 16 st.

Item, Jan Bartsz., steenhouwer, heeft gewrocht aen die glaesform in 't cruyswerck aen de zuytzyde vande kercken, ende daer by een stuck borduer gehouwen ende weer inne gebrocht onder een yzere roeye, daer het uytgeborsten was, tsamen 9 dagen, 's daegs 8 st.

Item, Gabriel Cornelisz., coperslager, vermaect een blaker aen de lamp voor het heylich sacrament, daer aen verdient 2 st.

Sept. Item, Henr. Blom, glaesmaeker, heeft gestopt drie stucken inde vorm tegens het orgel over, aen de zuytzyde vande ker-

cken, boven in 't harnas vande form, die eene helfte in nieu loot geset, in die eene helfte van dese form in 't harnas nieu verscreven ende gebacken, 24 voet min een vieredeel, die voet 6 st.; item, in die andere helfte van die selfde form, boven in 't harnas, drie lange arket stucken verloyt mit een vierkant pandt, ende daerinne nieu verscreven $2\frac{1}{2}$ voet, die voet 6 st.; noch in 't cruyswerck, aen de noortzyde vande kercken, in 't glas van byschop David, zal, gestopt ende verscreven 9 stucken ende een viercant stuck in 't glas van die heere van Montfoirt, after 't koer; noch in 't glas van heer Franck van Borselen nytgenomen drie panden mit een arket stuck ende die verloyt, *etc.*, 33 gl. 5 st.

Item, Jan Bartz., steenhouwer, heeft 4 eysers tot des organisten huysse in een raempt gehouden ende mit loot gegoten.

Oct. Item, Vincent Willems, goutsmit, heeft een sulveren scuytgen gelapt, daer 't deckzel afgebrocken was, van zyn sulver daertoe gedaen, $7\frac{1}{2}$ engelsch, beloopt 12 st., ende het maken 10 st., tzamen 22 st.; noch 2 sulveren pullen gelapt, daer die deckzelen afgebrocken waeren, ende een die voet ontstelt ende weder gemaect, van zyn sulver daertoe gedaen, $1\frac{1}{2}$ vieredeel, beloopt 6 st., van 't maken 5 st., facit 11 st.; noch een roey gelapt, die gebrocken was, 2 eng. van zyn sulver daertoe gedaen, beloopt 4 st., van 't macken 6 st., tzam. 10 st.; noch een vergult roeckvat, daer die ketten afgebrocken was, weder gemaect ende schoon gemaect, tzam. 10 st.; noch een roey vermaect, die gebrocken was, toebehoirende Tielman, die loodsmeyster, daer aen verdient 10 st.; noch een silveren becken met een lampet schoon gemaect, daer aen verdient 10 st.; noch een vergult overdeekt copgen, met heer Marcus van Wezen wapen, daer die schroef af gebrocken was ende weder gemaect, daer aen verdient 12 st.; noch een wit wyeroocks vat gerepareert, $2\frac{1}{2}$ eng. van zyn sulver daer toe gedaen, beloopt 4 st., van 't macken 6 st., tzam. 10 st.; noch die groote statye roeye gerepareert ende schoon gemaect, 20 st.; noch een sulvere cruys, dat gebrocken

was, weder gemaect, ende $11\frac{1}{2}$ eng. van zyn sulver daer toe gedaen, beloopt 36 st., ende van 't maken 2 gl., tzam. 3 gl. 16 st.; noch twee cruysvanen gerepareert, die gebrocken waren, daer aen verdient 20 st.; noch 5 sulveren beelden schoon gemaect, van welke vyf een gebrocken was ende weder gemaect, ende vyf eng. van zyn sulver daer toe gedaen, 8 st. belopende, ende van 't stuck 12 st., facit 3 gl. 8 st.; noch seven sulvere candelaers schoon gemaect, waarvan daer twee afgebrocken die pypen, daer is van sulver toegedaen een loot, beloopt 16 st., ende van 't soonmaken 't stuck 12 st., fac. 5 gl.; noch een becken met een lampet schoon gemaect, verdient 10 st.; noch een roey schoon gemaect, die gebrocken was, die mr. Jan, die barbier, draegt, daer aen verdient 5 st.; noch een gouden cruys gerepareert, daer aen verdient 15 st.; noch een scakel aen een wit wyeroocks-vat gemaect, verdient 5 st.

Item, Henrick Blom, after 't koor een stuck in 't Cleefs glas, ende 2 stucken in Mynens glas, ende een in 't Brederoys, ende 5 stucken in Zweetens glas, ende een stuck bezyden Zweetens glas, ende 2 panden mit een arket heel vast gemaect, 3 gl. 4 st. 6 p.

Nov. Item, betaelt Jan de Roey, als procurator van die fraters van Sinte Willebrort, van een clock, die myn heeren vanden Doem van hoer gecoft hebben, wegende 63 pont, 't p. 4 st.; item, voor 't cruys mit het vaentken, weecht 16 p. yzers, 't p. 1 st.

Item, Cornelis Martens, heeft betaelt voor elf quaterne parkements, daer men inne scriven sal *vilam. St. Suyberti*, elcke quaterne voir 3 st. min een oortgen.

Item, gecoft van die lazarus een spinne-webs bezem met een schovet, tzam. 4 st.

Item, Jan, die steenhouwer, heeft dat Marienbeeld versedt, daeraen verdient 4 st.

Item, Henrick Blom, glazemaker, heeft gemaect die lantern indie scuddemantel, daeraen verdient 4 st.; noch in de scuddemantel, dair die heeren hoir choorclereren in sluyten, gestopt acht ruyten.

Summa mensium XII, 362 fl. 17 st.

Item solvi Jacobo Jacobi juxta schedulam suam annualem de annua sua pensione, cessa prima Octobr., anno XV° LX, 9 sc.

EXPOSITA

In pensionibus fabricae.

Item, solvi thesaurario nostro de secundo luminari ante Venerab. Sacramentum, unam marcā argentei puri, marca computata pro 4 scutis ant. et 4 placis Dordrac, scuto pro 36 st.

Item, adhuc eidem de una lampade instituta per Dn. Joannem de Hamersteyn, 36 st.

Item, adhuc minori camerario ex testamento M. Nicolai de Lavenis, prepositi Leydensis, qui ordinavit et solvit ex fabrica nostra predicta pro missa cotidiana in altari ante reliquias Sancti Martini celebran., 12 scuta aur. etc., 25 fl. 4 st.

Item, solvi Dno Hermannō Cronenborch, ministratori presentiarum pro memoria Dni Frederici, marchionis Baden. quondem episcopi Trajecten., que servatur in ecclesia nostra, presentibus Dominis quinque ecclesiarum, 32 fl. aur. et 4 st.

Item, magistro choralium ex parte M. Walteri de Delft, 24 st.

Item, adhuc eidem magistro choralium ex parte mri Arnoldi Bueckelaer, in augmentum pensionis III novorum choralium, 5 fl. 8 st.

Item, adhuc eidem de quadam camera ecclesie nostre ex parte organiste 9 p.

Item, solvi Cornelio de Aertsberghen, primo virgifero nostro 1½ modios tritici etc., 4 fl. 12 st. 8 alb 2 d.

Item, solvi eidem pro tabbardo suo etc., 6 fl.

Item, pendenti vela in dominica: invocavit, 2 takas vini etc., 18 st.

Item, campanario nostro ex antiqua ordinatione capit pro pulsatione magne campanae et pinguedine simul, 2 fl. 2 st. 6 alb.

Item, thesaurario nostro de 3 lampadibus institutis per magistrum Johannem de Molendino et una per Dominum Adrianum de Naeltwyck, et adhuc una per Dn. Abraham de

Leeuwenberch, pro qualibet unum scutum aur. etc., 10 fl. 10 st.

Summa expositorum in pensionibus fabricae, 113 flor. 7 st. 2 alb. 2 d.

Exposita pro candelis.

Inprimis, de candela ardente ante reliquias S. Agnetis per totum annum, 22 p. cere.

Item, de candelis ardentibus die noctuque ante reliquias S. Agnetis in festis et per octavam, 6 p. cere.

Item, ante reliquias S. Agnetis in vigilia S. Martini et in nocte nativitatē dñi, *opde leeuwen achter dat koer*, 5 p. cere.

Item, ante reliquias Sancte Agnetis in candelabris, 2½ p. cere.

Item, pro candela paschali ante reliquias S. Martini ardente, 24 p. cere.

Item, in festo Venerab. Sacramenti ad processionem eodem die, de 4 tedis, 12 p. cere.

Item, eodem die *aen gedreyde keersen*, et per octavam totam simul, 9 p.

Item, dominica infra octavam sacr., de 2 tedis, 6 p.

Item, de candelis ardentibus in singulis festibus beate Marie Virginis *ante Bethleem* et ante reliquias SS. Wironis, Urbani, Benigni, Eligii et Adriani, in festis eorundem, 6 p.

Item, in profesto beati Martini, de prima stella pendente in medio chori, 3 p.

Item, de aliis 4 stellis pendentibus in novo opere, 18 p. cere.

Item, in festo Sancte Crucis de 2 candelis, 2 p.

Item, de candelis ardentibus in festis diebus, 8 p.

Item, pro augmento candelarum ante imagines apostolorum in choro ecclesie nostre per totum annum, 50 p.

Item, in nocte nativitatē Dni sub summo altari super angelos, 3 p.

Item, pro rubea cera per totum annum, 2½ p.

Item, pro viridi cera per totum annum, 3 p.

Item, *opde melten-stocken*, 2 p.

Item, Dominica post ferias S. Petri ad Vincula, pro 4 tedis, 12 p.

Item, in die XI millium virginum in processione, pro 4 tedis, 12 p.

Summa candelarum et annue pensionis, 55 fl. 12 st. 3 alb.

Exposita in pensionibus prebende defunctorum.

Item, sacristis ecclesie nostre pro custodia librorum et signatura lectionum in choro et aliis servitiis, 36 st.

Item, adhuc eisdem pro . . . . ad ornatum chori in 4 stationibus 30 st.

Item, adhuc eisdem pro cera ad sigillandum per totum annum, 8 st.

Item, solvi Dnis Wilhelmo de Ameronghen, Decano S. Salvatoris c. suis sociis Heemradis aggeris Lecce etc., 4 fl. 4 st.

Item, solvi pro calepodiis, calceis et chirotecis nostre Domine, duorum Angelorum Symonis et Joseph in festo purificationis juxta schedulam preceptoris choralium, 22 st.

Item, tribus clavigeris, cuilibet 8 st. et Decano nostro 16 st.

Item, in coena Dni pro vino Dominorum videl. Dn. Decani 2 takas vini, et pro 19 capitularibus, nuncio et ejus substituto, duobus notariis cuilibet unam takam, advocato, syndico, sculteto et ejus substituto et procuratori, unam quartam, fac. etc. 12 fl. 7 st. 6 alb.

Item, Petro de Scramproy, sculteto nostro in Oudella, 6 st.

Item, fratribus minoribus unum modium tritici pro 3 sermonibus in XL^{ma} in majori capitulo habitis, modis tritici hoc anno computat. pro 3 fl. Item, adhuc eisdem pro passione Dni a fratre Bartholomeo predicata, scut. aur. pro XLII computatum; adhuc eisdem pro XIII sermonibus in ecclesia nostra habitis in diversis festivitibus pro quolibet sermone, 3 st.

Item, fratribus predicatoribus pro 3 concionibus latinis in XX^{ma} in majori capitulo habitis unum modium tritici etc., adhuc eisdem

pro 16 sermonibus in ecclesia nostra habitis, pro quolib. 3 st.; et adhuc pro 2 sermonibus in inventione et exaltatione S. Crucis pro quolib. 6 st., fac. 6 fl.

Summa expositorum in pension. prebende defunctorum, 217 fl. 19 st. 2 alb. 2 d.

Summa expositorum ordinar. simul. 386 fl. 18 st. 1 alb,

Exposita extraordinarie.

Item, pro refectioe dominorum in Dominica: Letare Jherusalem, in domo Dni Mauriti ab Erckelens, ex antiqua consuetudine 12 fl.; item, adhuc 3 fl. pro salmone, et consumpte sunt in vino tam a Dominis quam vicariis et servitoribus ecclesie una cum portione absentium 160 amphore vini, qualib. computata pro 4 st. 3 alb.

Item, pro refectioe sociorum eodem die, 11 fl. 18 st.

Item, pro mundificatione scutellarum, 12 st.

Item, solvi Gysberto Melchioris, organiste de XII mensibus, quolib. mens. juxta ordinationem capituli 3 fl. Holl.

Item, adhuc eisdem pro tabbardo suo 4 fl. 16 st.

Item, solvi magistro choralium de domo organiste, 4 fl. 10 st.

Item, solvi socio prepositi de 37½ dicens in coena Dni ultra taxam ministratis, modio hoc anno comput. etc., 2 fl. 17 st. 11 alb.

Item, canonicis deferentibus reliquias sanctorum Pontiani et Agnetis in profestis eorundem etc., 32 st.

Item, solvi XII vicariis, qui astiterunt Dno suffraganeo in coena Dni, in consecratione sacri crismatis, cuilib. unum stuf. 12 st.

Item, lotrici sacristie, que lavet per totum annum vestes lineas, mappas scilicet albas, sudaria et corporalia, et confracta reparavit, prout in schedula, 15 fl. 8 st.

Item, solvi sociis celebrantibus missam Venerab. Sacr., singulis feriis retro summam altare ex institutione Dne Margarete de Brocchuisen, de . . . . hora semi-octava una cum

ministracione panis et vini singul 3 fl. aur. etc.

Item, solvi decano et subdicano, ministris altaris nostre Domine post matutinas ex institutione D. Wilhelmi de Weerdenborch, cuilibet quatuor seuta aur. etc.

Item, solvi thesaurario nostro pro scutellis et fructibus et l. p. cere, ministris ministris altaris Sanctorum Johannis Evangeliste et Jacobi, in festo purificat. b. Marie Virg. et Sixti Papae juxta ordinationem Dni Nicolai de Lavennis etc.

Item, solvi xvi choralibus ecclesie nostre juxta decretum dominorum, tam ex parte magistri Cornelii de Wacl, Archilatomi nostri, quam nova ordinatione capituli et augmentatione Dominorum pro decantatione misse nostre Domine post matutinas 16 fl. Horn.

Item, sociis in loedza ex parte ejusd., 16 st.

Item, chorisociis ecclesie nostre de perpetua missa quotidiana per Dominum Hermannum Tulman, concanonicum nostrum instituta, singulis diebus hora semi-octava, missa Sancte Crucis finita, in capella nostre Dne per vicarios nostros vicissitudinaliter celebran. 18 fl. Phi., quolib. fl. pro 25 etc.

Item, solvi ex ordinatione capituli duobus choralibus acoelitis ecclesie nostre pro eorum laboribus factis in xl^m in reconciliandis pueris et consecratione crismatis etc., 32 st.

Item, solvi Dno Cornelio Engelberti, indulgentiario nostro pro salario suo de singul. mens. flor. 7 fl. 4 st.

I^a summa expositorum, 223 fl. 12 st. 2 alb.

Item, solvi Alberto Venroy, nuncio civitatis, quod fecerat quater in anno per campanam prohiberi, ne ad turrim deferantur sordes, 12 st.

Item, curavi confieri 7 mappas lineas ad usum summi altaris ex lineo panno, per R. D. Hortfelder, Epm. Subinicen. pro memoria ecclesie nostre derelicto, et dedi pro filo carmosino ad cruces, 38 st.; item pro mercede consutricis 2 fl. 4 st. etc.

Item, emi Antwerpia a mercatore quodam sericario, Johanne Butendyck, 42 ulnas holo-

terici panni nigri, ad conficiendas 3 casulas sacerdotales, 2 dalmaticas diaconi scil. et subdiaconi; item, trium albarum phylacteria sen lymbos, 2 preterea cappas chorales, singul. ulnam pro 5 flor. et 4 st.; sed quia prescripte ulne non sufficiebant ad premissas vestes conficiendas, adhuc adferendas curavi ab eodem mercatore per fratrem meum juxta ipsius quitanciam 3½ ulnas, qual. pro 5 flor. computata.

Summa igitur totius holoserici efficit 235 fl. et 18 st. Verum in diminutionem hujus summe vendidi prescripto mercatori 31½ ulnas holoserici panni, quem ecclesia nostra in memoriam R^m Dni Georgii de Egmond, episcopi quondam nostri, sibi reservavit, singulam ulnam, quia materia vilissimi erat precii et maculis cereis interpersa, pro 42 st., fac. 62 fl. 3 st. Item, emit idem mercator adhuc a me 4 ulnas similis holoserici, sed in permultas partes discissi, quibus in iisdem exequiis summi altaris nostri superior pars obvolata fuerat, singulam ulnam pro 36 st.

Item, dedi pro confectione prescriptorum ornamentorum, et reparatione crucis ad precipuam casulam sacerdotalem pertinent., ceterisque per artificem expositis, juxta ipsius cedulam et conventionem a me cum ipso initam in presentia Dni Conradi sacriste, 28 fl. 4 st.

Item, pro confectione tertie casule sacerdotalis, que sub premissis ornamentis non erat comprehensa, propter defectum holoserici, postea ex Antwerpia huc transmissi juxta ipsius cedulam, 2 fl.

Item, dedi Cornelio Wouteri, choralis ecclesie nostre pro salario scholastico unius anni juxta antiquam consuetudinem, 28 st.

Item, curavi confici 10 pulvinos ex stragulis, s. opere textili ecclesie nostre, per D. Hortfelder, Sibinicen. Epm. derelicto ipsiusque gentilitiis armis insignito; emptus est inprimis ad hanc rem lectus antiquus cum cervicali, 7 fl. 10 st.; item, x pelles coriace rubee singul pro 9 st., adhuc pro plumis 16 st.; item, pro mercede confectricis, 30 st.

Item, pro 5 ulnis panni grisei Anglicani pro tabbardo Anthoni scobatoris ex gratia

hoc anno ipsi per capitulum donato *etc.*,
11 fl. 5 st.

Item, pro 1½ ulna panni vulgo dicti *canifas* ad vestem prescriptam *etc.*, 6 st. 3 alb.

Item, pro 6 ulnis subducitii rubri Trajecten. ad eandem vestem suffulciendam *etc.*, 32 st.

Item, pro 3 ulnis rubrorum sericorum funiculorum totidemque alborum *etc.*; item, pro filo serico, *etc.*, ad dictam vestem, *etc.*, 5 st. 3 alb.

Item, pro confectura ejusd. tabbardi, 11 st.

Item, pro 4 literis argenteis S. M. P. N., prescripto tabbardo ex decreto dominorum superimpositis, quas emi a vidua Petri scho-batoris, predecessoris hujus Anthonii, ponderan. in argento, 2 fl. 8 st.

Item, numeravi M. Cornelio, rectori scholarum pro descripta in membranis *vita S. Snytberti* ex mandato capituli juxta cedulam ipsius pro singulo folio, 2 st., fac. 7 fl. 8 st.

Item, pro compactura ejusdem libri, 10 st.

Item, numeravi M. Georgio Stryt, cano. Traj. tanquam mgro fabrice juxta ipsius quitantiam, 200 fl.

Item, assignati sunt mihi per capitulum super hac ratione mea defalcandi 65 flor. Carol., ab ecclesia nostra pro rata ipsorum parte debiti commissariis quinque ecclesiarum, qui in negotio novorum episcopatum proxima vice ad ducissam Parmensem pro conservatione jurium et bonorum ad easdem ecclesias pertinentium, legatione perfuncti sunt, hos igitur hic detraho ad bonum computum, quia per me in eadem protectione expositi sunt 82 fl.

II^a summa expositorum, 569 fl. 8 st. 6 alb.

Summa summarum omnium expositorum,
1551 fl. 17 st. 5 alb.

Sequuntur restantie.

Summa rest. 6 fl. 14 st.

etc. . . . .

qua abstracta a summa omnium receptt.

manet receptor debens, 179 fl. 6 st. 3 alb.

Detractis hinc pro 24 capitularibus canonicis, notario et nuntio capituli ac socio loedze pro quolib., flor. Arnoldi.

Manet receptor debens, 159 fl. 22 alb. 3 d.

Hieronder stond met de eigen hand van BRUHESEN geschreven:

Quam pecuniam solvi ad manus D. Georgii Stryt, quarto die Maji a. 1562 juxta ipsius quitantiam.

Op de rugge stond door BOXHORN eigenhandig geschreven:

Dit te restitueeren aenden heere Gysb. Lap van Waveren, rechtsgeleerde te Utrecht.

En daaronder was weer door LAP VAN WAVEREN geschreven:

Recepi a Domino Marco Suerio Boxhornio, qui ex hoc computu quedam Selandie divisionem spectantia descriptioni inseruit, uti videre licet in opere suo Selandico.

IV. Computationes de administratione domus seu scholae S. Hieronymi.

1. Computatio seu status D. Bartholomei Gozens apud Divum Virginem canonici, de rezeptis et expositis per ipsum circa administrationem Domus seu scholae Hieronymianae Trajectensis.

Sequuntur recepta per me Ba. Gozenum, ca. D. Virginis ex schola s. domo S. Hieronymi citra finem Octobris a°. LXXVII° atque exposita de eisdem usque ad diem primam Maji a°. LXXVIII, quae in ordinem sunt reducta, ut successor intelligat, quae restent, etc.

Summa recepta ex locationibus, 100 R. 9 st.

Item, rezept die XV Novembris anno LXXVII a D. Henrico Terbeecke a Coesvelt super patena argentea oppignorata, spectante ad dictam domum, 6 fl. 14 st.

Item, die XX Novembris eodem anno, rezept ex custodia argentea, qua conservantur hostiae, D. Wilgero de Moerendael oppignorata juxta chirographum, 6 fl. 11½ st.

Item, die XII Januarii, ratione calicis argentei, oppignorati Wilgero de Moerendael, pro 38 fl. 9 st.

Item, die octava Decembris a°. LXXVII, rezept pro diversis argenteis a monetario Trajecten., per R. D. decanum S. Salvatoris dividendis et in memoriali specificatis, 100 fl. 16 st.

Item, rezept a se ipso pro calice oppignorato, 40 fl.

Summa argenteorum, 275 R. 16 st.

Sequuntur ea, quae idem Gozens rezept ex precio scholastico puerorum, a praeceptoribus diversis et a D. Cornelio Henrici, ad eam rem deputato super . . . . anno, incepto Victoris anno 77. et finito Paschae a°. 78.

Primo, die XXVIII Dec. an. LXXVII, rezept IV,

a D. Cornelio Henrici, ratione trimestris, id, quod a diversis, presertim extraneis receperat, 11 fl. 12 st.

Item, ab eodem ex pecunia soluta, inclusis 10 st. Aemilia soluto, 6 fl. 6½ st.

Item, die XXII Jan. rezept adhuc pro tribus pueris ab eodem Cornelio Henrici, 2 fl. 17 st. Ex pecunia solemnii 5 st., 3 fl. 2 st.

Item, die VII Martii ab eodem rezept rursus juxta scedulas ab eodem servatas, 13 fl. 3 st. cum medio, salvo, quod deerant 7 st. cum medio, ergo ponit 12 fl. 16 st.

Item, VII Aprilis an. LXXVIII a domino Cornelio, lectore sextae classis rezept, ratione stipendii scholastici per ipsum collecti juxta scedulam quandam, 30 fl. 1 st.

Item, die XXVI Martii an. eod. rezept a magistro Jacobo Westerhoven, lectore septimae classis et octavae ac nullistarum, juxta suam specificationem, 42 fl. 15 st., quos ipse receperat a suis; deinde XII Aprilis eod. an., rezept adhuc ab eodem, ratione trium adolescentium, 2 fl. 15 st., 45 fl. 10 st.

Item, die XIV Aprilis an. LXXVIII, rezept a magistro Joanne Avezaet, lect. quintae classis, 39 fl. 1 st.

Cum Aemilio non computavi, a quo D. Cornelius Henrici, rezept pro nonnullis et mihi in summa praetacta reportavit, ergo hic nihil, sed postmodum dicitur, nihil hic.

Cum Eickio computavi quidem, verum, quia adhuc eidem debetur, ideo de eodem postmodum latius, nihil hic.

Notandum est autem circa precium scholasticum istud, licet esset taxatum ad dalerum Germanicum in specie, valentem nunc 38 st., diversi tamen recusarunt solvere integrum,

aliqui causantes paupertatem, aliqui autem, quod in principio non esset significatum; similiter diverso non solverunt pecuniam solemnem, frequentius tamen moniti; ideo oportebit per novum rectorem prospicere, ut deinceps occurratur his difficultatibus. Est tamen significatum, quod deinceps debeant dare dictum dalerum in specie aut valorem, nisi sint pauperes, quo casu, si velint esse mediocres, tenuitate ipsorum intellecta, non fiet aliqua difficultas; idque, ne, qui fuerunt voluntarii ad solvendum, reddantur per refractarios involuntarii.

Summa precii scolastici est, 148 fl. 7½ st.

Summa omnium receptorum, 524 fl. 13 st.

Exposita de praemissis.

Domino Cornelio Henrici, patri quondam domus Hieronymianae, concessit IX die Sept. an. LXXVII, 34 fl., ut supercederet prosecutione venditionis, quae fiebat per decretum, horti et fundorum adjacentium, quam summam idem Gozens tradidit in solutionem juxta concordiam. Rursus eidem XXIV Nov. annumeravit 66 fl., juxta suum chirographum. Item, die decima Decembris eod. an. annumeravit, 52 fl. 14 st., facit simul 142 fl. 14 st.

Domino Cornelio de Duerstede, alteri pensionario concessit 10 fl., quos postmodum eidem in solutionem assignavit juxta concordiam. It., adhuc VII Novembris, solvit eidem 12 fl. Item, solvit procuratori ejusdem ex illius commissione . . . . Hugoni Egberti van Enschede, 8 R. Item, adhuc Dno Corn. de Duerstede VII Dec. anno LXXVII alios 22 fl., 14 fac. simul 50 fl. 4 st.

Wilhelmo de Vianen, janitori curiae Trajectensis solvit vacationes de consensu Duerstede, et commiss., qui promiserant pro D. Corn. Henrici solvere medietatem, ratione ejus, quod deserviebat scholae simul, 19 fl. 17 st.

Magistro Gerardo Heide, advocato, ratione stipendii deserviti in causa dicatorum pensionariorum, juxta specificationem, 5 fl. 19 st.

Domino Gerardo Vuystingh, ad bonum computum solvit decem fl., ratione pens. decursae, 10 fl.

Secretario Verhuel, ratione pensionis seu redditus Lichtevoert, solvit duabus solutionibus, 40 fl. 12 st.

Solvit Aemilio Uytten Engh, collectori quatuor stuferorum super quolibet jugerum in Lopick constitutorum, ratione quinque jugerum ad domum Hieronym. spectantium, 20 st.

Solvit item pro 5 juger., ratione 5 stuferorum ad molam ordinatorum, 25 st.

Restituit monetario duos fl. 16 st. de consensu commiss., quia in argenteis duas partes cupreas receperat, ob quas eidem argentea minus valebant, 2 fl. 16 st.

Solvit nuntio, qui profectus est Noviomagium pro rectore acquirendo, 38 st.

Pro duabus executionibus factis in Dn. Henricum et magistrum Anthonium, 6 st.

Pro mandato impetrato in curia Trajectensi ad prohibitionem scholarum particulariorum, 10 st.

Summa 267 fl. 7½ st.

Alia exposita circa stipendium praeceptorum, debitum ratione medii an. incepti LXXVI Victoris et finiti Paschae anno 77, attento, quod schola fuerit clausa.

Magistro Aemilio Busonis solvit restam stipendii eidem debiti, ratione praetacti medii anni incepti Victoris an. LXXVI juxta quitanciam, 10 fl. 16 st.

Arnoldo Eickio, ex simili causa, solvit juxta chirographum, 30 fl.

Domino Cornelio . . . ., lectori sextae classis, ex simili causa, 28 fl.

Magistro Hieronymo de Asperen, lectori tertiae classis erant addicti L. fl., super quibus ipse recepit a pueris 7 fl. 4 st. Similiter soluti eidem 24 st., uti patet ex computo rectoris; ergo restabant 41 fl. 12, super quibus ad bonum computum, distinctis vicibus, solvit uxori ejusdem, primo 12 fl., postmodum 8 fl., deinde 6 fl. Deinde XXIV Fbr. an. LXXVIII adhuc 4 fl., item die XXVIII Martii anno 78, 4 fl. Ergo soluti sunt 34 fl. Ita, ut debeantur solummodo 7 fl. 12 st. Pono igitur hic 33 fl.

Summa haec facit, 102 fl. 16 st.

Exposita in solutionem praeceptorum de medio anno incepto Vict. an. LXXVII et finito Paschae an. LXXVIII.

In primis, solvi Aemilio Busonio pro trimestri, 20 fl.

Dno Corn. lect. vi classis solvi, 35 fl.

Mgro Jacobo lect. vii et viii class., 38 fl.

M. Joanni Avezaet lect. in v class., 35 fl.

Arnoldo Eyekio ad bonum computum, 13 fl.

Summa, 131 fl.

* *Alia exposita circa reparationem domus.*

Summa, 53 fl. 10½ st.

Exposita nomine Cornelii de Duerstede, quae veniunt ipsi deducenda in summa eorum, quae ipsi debentur.

Summa 44 fl. 11½ st.

Item, supradicta exposuit D. decanus S. Petri, juxta scedulam per ipsum Dno Gozens traditam, imprimis pro viminibus, 2 fl. 8 st.

Cornelio fabro lignario 3 fl. 5 st. Item, Theodoro cementario 38 st. Item, dum laboraret, soluti sunt pro cerevisia 4½ st., summa 7 fl. 15½ st.

Summarum praecedentium simul, 617 fl. 11½ st.

A qua si deducatur summa acceptorum praemissa, videl. 524 fl. 13 st.

Remanet summa, quam dicta domus pure debet eidem Gozens, 92 fl. 8½ st.

Item, exposuit idem Dns Gosens supra omnia praedicta, 7 fl., quos solvit pastori in Bodegraven, seu ejus fratri juxta ordinationem dominorum commiss., 8 fl. 10 st.

Excurrit ergo summa Dno Gozens debita, 100 fl. 3½ st.

Die II Maji an. LXXVIII, metu, ne peterentur argentea praedicta oppignorata ad usum statuum, visum fuit, illa potius divendere et precium inde accipere, quam relinquere in periculo. Quae sunt divendita 93 fl. 13 st., unde detractis 45 fl. Domino Moerendael et 40 fl. Dno Gozens redditus, remanent adhuc 8 fl. 13 st., quos si ex summa superius Dn. Gozens debita detraxeris, remanent duntaxat debiti D. Gozens, 91 fl. 10½ st.

Subsignatum erat W. DE AMERONGHEN, commiss. Archiepiscopi Trajecten. Deinde paulo inferius W. VUESELS, eccles. Trajecten. commiss. 29 Jan. Deinde adhuc ulterius erat subsignatum, BUYLINGIUS, prior regularium Ultrajecten. sbst.

Lecta, auscultata et collationata est haec praesens copia cum suo originali a praedictis dominis propriis manibus signato, et reperta est cum eodem de verbo ad verbum concordare, quod attestor.

GOSVINUS VD. HOVEL, nts. publ. 1583.

2. Computatio Henrici Apshoven, can. b. Mariae Trajecten. super administratione conventus et scholae S. Hieronymi, super an. xv^c LXXVIII Remigii inchoante usque Remigii anno revoluto.

Recepta de bonis pactiv. ejusd. conventus.

Summa, 75 fl. 18 st.

De cameris et domibus ejusdem.

Summa, 12 fl.

De mercede scholastica.

Item, a M. Reynero Sarcerio, rectore ad festum Paschae pro uno semestri et pecunia solemnibus, 133 fl. 16½ st.

It., ab eod. Rectore circa Remigii pro altero semestri et pecunia solemnibus festorum, 146 fl. 17 st.

Item, a M. Cornelio et M. Jacobo praeceptoribus, etiam de mercede schol., 12 fl. 15 st.
Summa, 313 fl. 8½ st.

De certa supellectili divendita.

Item, de 82½ pond. stanni in scutellis, pro unaquaque 3½ st., facit 13 fl. 7 st.

Item, de 50 p. stanni in cantharis, libra pro 2½ st., fac. 6 fl. 5 st.

Item, pro uno parvo cacabo, 1 fl.

Item, pro magno braxatorio cacabo librarum 686, qualibet libra pro 4½ st., fac. 154 fl. 7 st.
Summa, 175 fl. 19 st.

De mutuo quinque ecclesiarum Traject.

In primis, 14 Octob. 78 recepi a D. Therborch, pro majori cathedrali ecclesia, 25 fl.

Ab ecclesia S. Salvatoris, 25 fl.

Ab ecclesia S. Petri, 25 fl.

Ab ecclesia S. Mariae, 25 fl.

Ab Arnolde Esch, privato suo nomino pro ecclesia S. Joannis, 12 fl.

V^a Summa, 112 fl.

De secundo mutuo sive contributione quatuor ecclesiarum Trajecten. in mens. July, anno 78.

Ab ecclesia S. Salvatoris, 40 fl.

Ab ecclesia S. Petri, 25 -

Ab ecclesia S. Joannis, 15 -

Ab ecclesia S. Mariae, 30 -

VI^a Summa, 110 fl.

De contributionibus privatorum benevolentium Dominorum quinque ecclesiarum.

In majori metropolitana ecclesia.

Ger. Ram, 3 fl.

Johannes Axelius, 6 -

Engelbertus Bruhesen, 6 -

Maximil. Walscaple, 12 -

Folcardus Aytta, 3 -

Steph. de Haefsten, 4 -

Adrian. a Schayck, 30 st.

VII^a Summa, 28 fl. 10 st.

In Sancto Salvatore.

Wilh. ab Amerongen, Dec., 6 fl.

Jac. Cuyntorff, 6 -

Petr. ab Honthorst, 6 -

Adelbertus a Nyenburch, 6 -

Folcardus Montisima, 6 -

VIII^a Summa, 30 fl.

In Sancto Petro.

Jac. Verhaer, 6 fl.

Jo. Bogaert, 4 -

Jo. Valerius, 4 -

Jo. Verhaer, 3 -

Wilger a Moerendael, 3 -

Matheus Sipeens, 2 -

Henr. Honthorst, 3 -

IX^a Summa, 15 fl.

In Sancto Johanne.

Jasper ab Hamstede, 3 fl.

Steph. Rumelaer, 4 -

Bern. Vten Engh, 3 -

Jo. de Renesse, 4 -

Jo. de Castro, 3 -

Leon. de Greve, 4 -

Jo. Renghers, 3 -

Arno. Esch, 6 -

Rudo. Strenght, 3 -

Gu. Boghaert, 3 -

Jo. Crap, 4 -

Vicarii

Godefri. Scyff, 1 -

Ja. Lystrius, 2 -

X^a Summa, 43 fl.

In Sancta Maria.

Executt. Jo. de Hoghelande, Dec. p. m., 20 fl.

Lamb. vd. Burch, Dec. praeter 6 fl., antea datas, addidit in-

super hoc anno, 6 -

Jo. Drolshaghen, praeter 6 fl. quon-

dam etiam datas, addidit pro

hoc anno, 6 -

Ja. Ram, 6 -

Henr. Apshoven, exceptis 6 fl.,

alias datis, hoc anno, 6 -

Ger. Wyckersloot,	6 fl.
Jo. Taets ab Amerongen,	6 -
Theod. Thibault,	6 -
Corn. de Jongh,	6 -
Jac. Therspill,	6 -
Ger. Bor de Amerongen,	4 -
XI ^a Summa,	78 fl.

*De contributionibus secundarii cleri
Trajectensis.*

Commendator domus theutonicae	
Ja. ab Ameronghen,	8 fl.
Abbas S. Pauli,	25 -
Abbas S. Laurentii in Oestbroec,	10 - 1 st.
Prior conventus Carthusiensis,	18 -
XII ^a Summa,	61 fl. 1 st.

De contributionibus nobilium.

Adrian vander Burch, graph.,	6 fl.
De Wael,	1 -
Henr. Inghersmitten,	29 -
XIII ^a Summa,	8 fl. 9 st.

De contributionibus civium Trajecten.

Jo. Andr. Crap,	6 fl.
-----------------	-------

De contributionibus virginum et viduarum.

Emerentiana de Muyden, magistra begginaghii,	6 fl.
Mechteldis, Henrici Duys vidua Delphen.,	6 -
XV ^a Summa,	12 fl.

Summa summarum praecedentium,	1000 fl. 15 st. 8 d.
Summa restantium,	12 fl. 7 st.
Quibus detractis a summa omnium recepto- rum, quae fuit,	1101 fl. 5 st. 8 d.
Manent recepta,	1088 fl. 18 st. 8 d.

EXPOSITA DE PRAEMISSIS.

*De stipendio annuo rectoris et prae-
ceptorum.*

In primis, solvi M. Reinerio Sarcerio, rectori pro terminis nativitatis Christi, paschae, nativ. Jo. Bptae et Remigii juxta conventionem, 260 fl.

Eid. adhuc loco honorarii pro expensis suis deferendi supellectile Herderwica, semel 20 fl.

M. Arnoldo Eyckio, tanquam lectori quartae classis pro quatuor terminis, ut supra 100 fl.

Eid. Arnoldo adhuc de certis restantiis praecedentis anni, 20 fl. 12 st.

M. Johanni Avezaet, lectori quintae classis pro quatuor etiam trimestribus, 80 fl.

M. Cornelio Judoci, lectori sextae classis pro quatuor similibus terminis, 71 fl.

Eid. adhuc de praecedente anno, 12 fl.

M. Jacobo Westerhovia, lectori septimae, octavae et nullistarum hoc anno, 63 fl.

Item, M. Petro Verreyken, praecedenti rectori, tam ratione stipendii sui, quam etiam honorarii tempore discessus simul, 16 fl.

Item, M. Aemilio, tempore discessus sui de beneplacito dominorum commissariorum, 8 fl.

Item, viduae M. Hieronymi, piaae memoriae, de restanti stipendio scholastico, 6 fl. 12 st.

I^a Summa, 658 fl. 4 st.

De redditibus redimilibus, quibus conventus gravatur.

Summa, 98 fl. 19 st. 8 d.

De redditibus vitalibus s. pensionariis.

Summa, 189 fl. 9 st.

*De reparatione conventus ac scholae
aliisque oneribus ejusd. domus.*

Item, Jacobo cursori pro literis affigendis domui Aemilii, 1 st.

Item, Henrico nuntio, qui Harderovicam

profectus fuit, pro moderno rectore adducendo, 6 fl. 16 st.

Item, quibusdam, qui cacabum braxatorium dissolverunt et vexerunt ad ponderandum, 21 st.

Item, D. Cluetinck, vicario S. Petri, pro certis missis in templo S. Hieronymi celebratis, 15 fl.

....

VI^a Summa, 123 fl. 16 st.

S^t. omnium expositorum, 1070 fl. 9 st. 10 d.

Quibus detractis a summa receptorum, quae fuit 1088 fl. 18 st. 8 d.

Manet presens administrator debens, 18 fl. 8 st. 14 d.

3. Computus Ven. D. Lamberti vander Burch, Decani ecclesiae S. Mariae, tanquam administratoris scholae et conventus S. Hieronymi, super anno xv^c lxxxii, Remigii inchoante.

(Summa I. et II. omissis).

De mercede scholastica.

Item, recepi hoc toto anno a Reinero Sarcerio, rectore de mercede puerorum una cum festis solemnibus, 490 fl. 14 st.

De contributionibus quinque ecclesiarum aliarumque quarundam personarum.

A capitulo S. Salvatoris recepi, 30 fl.

A capitulo S. Petri, 22 fl.

In S. Johanne a Buchone a Montzima, 24 fl. Castro, 3 fl. Greve, 4 fl. Esch, 3 fl. Carp, 6 fl.; facit simul, 40 fl.

Item, ab executoribus Max. Walscaple, 6 fl.

Ab Adriano vander Burch, graphiario, 5 fl.

Item, a Liberto vander Moelen, 3 fl.

Item, ab Emerentia de Muyden, magistra Begginaghii, 6 fl.

EXPOSITA HUIUS ANNI.

(Summa I. II. et III. omissis).

De stipendio annuo rectoris et praepceptorum.

In primis, solvi M. Reinero Sarcerio pro stipendio suo integri anni cessi Remigii, 260 fl.

Item, eidem rectori de duabus lectionibus ultra primam conventionem tertiae classi impensis, cess. ut supra, 20 fl.

Item, M. Arnoldo Eyckio, 100 fl.

Item, M. Johanni Avezaet, 80 fl.

Item, M. Cornelio, 72 fl.

Item, M. Adriano ab Oirschot....

4. Computus Dni Folcardi a Montsima, Canon. ad S. Salvatorem Traj. de administratione bonorum conv. et scholae S^{ti} Hieronymi, de anno B. Remigii inchoante usque ad Remigii 84.

De bonis pactivis ejusd. conventus.

Prima Summa, 152 gl. 10 st.

Recepta de domibus et cameris dicti conventus.

Secunda Summa, 47 gl.

Recepta de mercede scholastica.

Recepi a Mro Reinero Sarcerio, rectore hujus scholae mercedem scholasticam unius anni cessi in festo Remigii LXXXIII, una cum pecunia festorum solemnium et restantiis praecedentis semestris simul excurrentem ad 558 fl. 4 st.

Summa per se.

Recepta de contributionibus quinque ecclesiarum et aliorum.

Prima, a Dno Stephano de Haefen, can. maj. eccl. ex ordinatione et consensu capituli praedictae ecclesiae in sublevamen onerum scholae prefatae, 25 fl.

Item, ex parte capituli nostri contribui ad usum scholae praedictae ex gratia speciali, et, ne traheretur in consequentiam quoque onerum scholae, 30 fl.

Item, a Dno Wilgero de Moerendael, can. apud S. Petrum, recepi similiter ad usum scholae praedictae, 18 fl.

Item, a Dno Arn. Esch, can. S. Joannis recepi similiter ad usum scholae ex parte capituli sui, 18 fl.

Item, a Dno Corn. de Drenckwaert, can. D. Virginis recepi ex parte ecclesiae suae in subventionem scholae, 25 fl.

Item, ex parte secundarii cleri et quorundam civium scholae addictorum propter rerum omnium penuriam et temporum calamitatem, nihil recepi.

Summa quarta, 116 gl.

Summa totalis omnium receptorum excurrit, 872 gl. 14 st.

EXPOSITA DE RECEPTIS PRAEDICTIS.

De redditibus perpetuis.

Summa prima, 5 gl. 17 st. 2 d.

De redditibus redimilibus.

Summa secunda, 77 gl. 18½ st.

De pensionibus vitalibus.

Summa tertia, 120 gl.

Exposita de mercede s. salario rectoris et ludimagistrorum.

Primo, solvi Mgro. Rein. Sarcerio, etc., ut an. praec.

Item, M. Arnaldo Eickio, lectori quartae classis, etc., idem.

Joan. Everard. Avesaet, lect. v class., etc., ut an. praec.

Item, M. Cornelio Judoci, lect. vi class., id.

Item, M. Adriano ab Oirschot, lect. septimae classis de salario suo unius semestris cessi. in festo Paschatis an. LXXXIII, qui tum scholas reliquit, 30 fl.

Item, M. Wilhelmo de Bont, pro altero semestri cessi. Remigii LXXXIII, qui in locum M. Adriani praefati per dominos commissarios

ad id munus assumptus fuit, solvi ex conventionione, 25 fl.

Solvi M. ab Hoze, Boxtelensi, lectori octavae classis, mercedem suam sex mensium a festo paschatis LXXXIII incipientium, quo tempore is per commissarios in ludimagistrum assumptus fuit, sub annuo salario quadraginta florenorum, et cessam Remigii LXXXIII, fac. 20 fl.

Summa quarta, 207 gl.

Exposita extraordinaria.

Solvi Hermanno Joannis cum socio, pro extrahendis lapidibus, qui ex ruina muri juxta ecclesiam in fossatum civitatis ceciderant, 2 fl.

Item, solvi Henrico de Cothen, qui describi curavit formulam conditionum reaedicandi praedictum murum collapsum, 3 st.

Item, eid. solvi de scitu et consensu Dominorum commissariorum, pro certis suis laboribus et pro bis mille quadringentis quinquaginta lapidibus ab illo emptis juxta ejus schedulam et specificationem, 23 fl. Item, adhuc duodecim florenos, loco honorarii et

liberalitatis ergo donavi eod. tempore constructionis muri, ut opus construeretur eo solidius et perfectius, facit simul 35 fl.

Item, solvi Rodolpho N. pro cancellis vimineis affixis ante fenestras vitreas in schola, simul 34½ st.

Summa quinta, 76 gl. 3 st. 1 d.

Summa omnium expositorum, 891 gl. 18 st. 11 d.

Qua collata cum summa omnium receptorum, quae fuit 872 gl. 14 st.

Manifestum evadit plus per me esse expositum, quam receptum, 19 gl. 4 st. 1 d.

Sed, quia adscriptos expensis 27 st. 2 d., datos Guilhelmo Lamsweerdio, quaestori non numeravit et similiter quatuor st., debitos conven. Da., veniunt in diminutionem, etc.

LAMBERTUS VANDER BURCH.
ARNOLDUS ESCH.
PETRUS AB HONTHORST.
FOLCARDUS MONTSIMA.
WILGERUS A MOERENDAEL.

5. Computatio Arnoldi Esch, can. S. Joannis, tanquam administratoris scholae et conventus S. Hieronymi, super anno XV^cLXXXIII Remigii inchoante usque ad Remigii anno LXXXV.

De bonis pactivis.

I^a Summa, 180 fl. 10 st.

De domibus et cameris conventus.

II^a Summa, 51 fl.

Recepta de mercede scholastica.

Item, a M. Reimero Sarcerio, rectore scholae pro mercede scholastica, una cum pecunia festorum solemniis, simul 544 fl. 14 st. 1 st.

Recepta de contributionibus quatuor ecclesiarum et aliorum.

In primis, a Dno Folcardo Montsima, nomine ecclesiae suae S. Salvatoris, 30 fl.

Item, a Dno Wilgero a Moerendael, nomine eccl. S. Petri, 13 fl.

Item, ex parte eccl. S. Joannis, 12 fl.

Item, ab Alberto Foeck, nomine ecclesiae S. Mariae, 20 fl.

Item, a D. Ar. Driel, praeposito Abbatiae S. Pauli, recepi tres nobiles fln., fac. 19 fl. 10 st.

Item, a venerabili D. Buchone a Montsima, praeposito S. Joannis. 12 fl.

Item, a Liberto vander Moelen, recepi 3 fl. 5 st.

IV^a Summa, 109 fl. 15 st.

Totalis omnium receptorum, 885 fl. 19 st. 12 d.

EXPOSITA DE PRAEMISSIS.

De redd. perpetuis.

Summa I^a, 5 fl. 18 st. 7 d.

De redd. redimilibus.

Summa II^a, 88 fl. 5 st. 8 d.

De pensionibus vitalibus.

Summa III^a, 120 fl.

Exposita de mercede et salario rectoris et ludimagistrorum.

Summa IV^a, 622 fl.

Exposita extraordinaria.

Item, solvi Wilhelmo Adriani Spele, de

novis scalis, quas vocant *brantleeren*, conventui taxatis pro tribus domibus, qualibet ad 12 st., fac. 36 st.

V^a Summa, 23 fl. 6 st. 7 d.

etc. —

Visa, audita et approbata est haec computatio D. Arnoldi Esch, die 4^a Fbr. 1586, praesentibus dominis commissariis subscriptis:

LAMBERTO VANDER BURCH.
FOLCARDUS MONTSIMA.
WILGERO A MOERENDAEL.
PETRO AB HONTHORST.
ARNOLDO ESCH.

Deductis quatuor flor. decem st. decem d. praesenti computationi, debitis ex computatione anni 1580, remanent penes computatorem plus recepti viginti quatuor flor. tres st. 5 d., quos adnumeravit Folcardo a Montsima, de consensu dominorum commissariorum supra-scriptorum, in solutionem computationis sui anni 1583, teste manus suae suscriptione, Actum, Martii, 1586.

FOLCARDUS MONTSIMA.

DE

REKENINGEN

VAN DEN *EERSTEN* KAMERAAR,

DIENSTBAAR GEMAAKT

AAN

DE KENNIS VAN UTRECHT'S KERK- EN SCHOOLSTAAT
MET DEN AANKLEVEN VAN DIEN (*)

VAN DEN JARE 1580 AF AAN.

1580—1581.

(Cameraer: ADR. v. MEERLANT.)

's Bisdoms silver. Van Jan v. Leemput, als gehadt hebbende den ontfanck vd. penningen, gecomen van 't aengehaelde ende *vercofte silver* des bisdoms van Utrecht, ontfangen die somme van 900 ponden, ende dat by maniere van leeninge, om met andere penningen verstreckt te worden tot betalinge vd. maentelyke quote, etc.

Predikanten. Werner Helmich, dien. des Woorts in de gereformeerde kercke Christi binnen Utrecht, betaelt de som van 24 p., ende dat tot betalinghe vande montcosten van *twee dienaren des Woorts, uyt Vlaenderen*, die, in afwesen van sommige predicanten, alhier de gemeente gedient hebben, ses wecken lanck, blyk. by ordinantie des raets, in date den 4. Sept. 81, etc.

Hermanus Modetus, dienaar des Woorts alhier t'Utrecht, betaelt de somme van 50 ponden, hem byden rade toegeleyt boven syn pensie, voor een jaer huys Huyre, verschenen Paeschen anno 1582, blyk. by ordon. des raets, den 7. Aug. 1581, etc.

Menyn. Mr. Joos de Menyn, raet inden

hove van Hollant, betaelt de somme van 60 ponden, hem geschoncken vande moeyte ende arbeyt, by hem gedaen, als by syne Excell. gecommiteert neffens den heere v. Cloetingen, om te verhoren ende slissen de questie, verresen tusschen de magistraet ende hopluyden deser stadt, omme parthyen aen wedersyden daerop te horen, ende eyntelyk een ordonancie te concipieren, waerna een yder ten beyden syden hem verstaen sullen hebben te reguleren, blyk. by ordon. des raets, in date den lesten July anno 1581, ende attestatie daer toe dienende, etc.

Du Jardyn. Guil. du Jardyn, coopman, de somme van 5300 ponden, ende dat tot leeninge ende in voldoeninge vd. contracte, byden rade deser stadt met hem aengegaen ende gemaect den 6. Fbr. 1581, daerby hy aengenomen heeft verscheiden manufacturen, den schamelen burgeren ende ondersaten deser stadt te leeren, daer tot 400 personen deur onderhouden souden moghen worden, ende te restitueren t'eynden de vier jaren, alle jaer een vierendeel, breder vermogens den voorsz. contracte, ende voorts blyk. byde gerechtel. bekentnisse ende condempnatie voer desen gerechte gepasseert, den 30. July 1582, etc.

(*) Wat hier anders nog gegeven wordt, beschouwe men als toegift.

1581—1582.

(Cam.: ADR. v. MEERLANT.)

Opten 4. Sept. 1581 syn ter fortificatie behoef deser stadt vercoft alle de materialien van *Sinte Meertens capelle inden Weerde*, etc., voor de somme van 289 L. — It., de materialien van 't *Convent v. Bethlehem*, voor de som van 1570 L. — It., de materialien van 't *Convent v. Outwyck*, voor de som van 1610 L. — Opten 12. Mart 1582 seker huysinge ende erve vd. Carmeliten, genoemt *het Moelenhuys*, voor de som van 570 L. — Opt. 23. Jul. 82, 28 voeten erfs inde lengte, in den *hof vd. Carmeliten*, achter *het Molenhuys*, voor 28 L.

Britsen. Ontfangen van mr. Henr. Joostensz., muntmeyster, 35½ L. 14 sc., uyt sake hem van stadswegen vercoft ende geleverd syn 5 *britsen*, die de stadstrompers te dragen plaghen.

Leenbank. Pedro Ormea, tafelhouder binnen Utrecht, is op den 20. Augusti anno 1581, by den rade toegelaten, alhier binnen Utrecht te mogen houden *tafel van leeninge*, voer den tyt van 16 jaren, op sekere ordonancie daarvan gemaect, mits gevende dese stadt tot een recognitie, tot behoef vd. armen, de eerste vier jaren, 's jaers drie hondert ponden, ende de andere jaren 's jaers 350 ponden. Waerop hy voer 't eerste jaer, verschenen den 20. Aug. 82, betaelt heeft Abraham van Cleeff, tot behoef vande schamele jongens, meechden ende kynderen, die de manufacture leeren by den statmeester te Preckers, de somme van 300 ponden, ende de andere 100 pont an Floris van Weede, tot behoef als boven, alle hetwelk alhier verhaelt ende gestelt wordt, tot ontlastinge vanden rendant, voor memorie.

Predicanten. Werner Helmich, predicant ende dienaer des Godelyken Woorts, binnen Utrecht, 325 L. 4 sc. 9 p., van alsulke oncosten, als er gevallen syn in 't yerste opbouwen der evangelische kercke binnen Utrecht, inde jaren 1578 et 1579, ende by

sommige particuliere burgeren verschoten syn geweest, alles breder blykende byde specificatie, by den rade belieft, den 27. Augusti anno 1582, etc.

Simon Hebelinius, dienaer des Woorts binnen Utrecht, by den rade toegevoecht tot de oncosten gedaen in 't opbrecken ende herwerths comen, ende voer de schade in syn huysraedt ende voerraet daerdeur geleden, blyckende by de ordon. v. date den 2. Jan. 1582, etc., 50 L.

Harmannus Elconius, dienaer des Woorts alhier, hem toegevoecht in respecte als boven, by ordon. 5 Mart 1582, 50 L.

Tako Sibrandi, oock dienaer des Woorts, alhier beroepen vuyt Vrieslant; uyt gelyke sake als boven, 50 L., by ordon. 12 Nov. 1582.

Du Jardyn. Guil. du Gardyn, 100 L., ende dat aen oortgens, tot behoef vd. schamele kynderen, by hem te Preckers de manufacture leerende, blyckende by quitancy van 17 Febr. 1582.

Uurw. v. S. Nicol. Roel. Jansz. v. Royen ende Aert v. Cuyck, als gecommitt. tot den ontfang ende uytgeven van 't maecken van 't *nywe uurwerk* met den aanleven van dien, van Sinte Nicolaes kercke, in mindering van 300 ponden, als reste van 600 ponden, by den rade den geburen van S. Nicolaes beloof, tot voltrekkinge vd. voorsz. sake, 67 L.

1582—1583.

(Cam.: FRA. v. SNEECK.)

[Geene verandering.]

1583—1584.

(Cam.: DIRC PYLL.)

M. Cuper. Maillart Cuper, betaelt 4 p. 7 sc., voor 't verlos, geleden in 't oversetten vd. penningen, laest gesonden aen *de studenten te Geneven*, blyk. by ordon. 23 Jul. 1584, etc.

Wtenbogaert. Johan Augustynsz. Wten Bogaert, dienaer des Goddelyken Woorts binnen Utrecht, toegevoecht, totte costen by hem gedaen, soe in de reyse van *Geneven* her-

werts, als alhier, eer hy aengenomen werde ende hem oefende met propositien ende andersins tot sinen dienst noodich, blyk. by beliefnisse des raets, in date den 8 Jan. 1585, met quitancy, etc., 25 L.

1584-1585.

(Cam.: D. DE GOYER.) [Als 1582-1583.]

1585-1586.

(Cam.: JOH. V. LEEMPUT.)

Hiero. School. Ontfangen vd. rectoer van *S. Hieronymus Schole*, 53 L. 5 sc., gecom. van 't schoolgelt vande jongens van qualite, 't selve school gefrequenteeert hebbende van Paeschen tot Victoris 1586.

S. Excell. De pachtenaers vanden visch-excys laten corten de som v. 114 L. 7 sc., die sy ten achteren gebleven syn aen den merckmeyster van *Syne Excell.*, ter cause van visch in den onslach voor Syn Excell. gemynt ende gecoft, daervan sy tot geene betalinge hebben kunnen geraken, nyet tegenstaende alle behoerlyke debvoiren daerinne gedaen, etc., waeromme de raet gelieft heeft, dat de excysmr. deselve somme an syn pacht sal mogen corten, etc.

P. Buys. D'excysms. vd. wynsys deses jaers laten corten de som van 288 L. 4 sc., ende dat van wegen ende ten behoeve van Wouter Dirxsz. Borchorst, als man ende voocht van Luytgen Herbert v. Payenborchs weduwe, ter cause van alsulcke teercosten ende gedroncken wynen, als ten huysse v. Herbert voornoemt gedaen syn by mr. Pauls Buys, aldaer hyden burgerhopluden in verseeckeringhe gebracht, met den bevelhebers ende burgers, die op hem wachten, sedert den 9. July 1586 tot den 15. Aug. daeraen volgende, ten welcken daghe deselve Buys deur authorisatie van 't gerecht, (gedaen op de verclaringe vande burgerhoplieden, vandat Syn Excell. hem belast hadde, dat men voorsz. Buys in stricter gevangnisse stellen soude) by den substituyt-schout gebrocht is op Hasenberch, sonder dat

yemants deselve costen betaelt heeft, waeromme de raedt deser stadt, na menichfuldige requesten ende sollicitatien, insiende de gelegenheit der saken, by maniere van provisie, geconsenteert heeft den voorsz. Wout. Dirxsz., dat hy deselve costen sal mogen corten aen de excysen, die hy der stadt schuldich is; ende also onderhouden ter tyt toe by sententie of andersins, gekent ende verklaert sal syn, wie deselve penningen schuldig sullen syn te betalen, alles blykende by behoerlyke specificatie ende remonstrantie, mitsgaders de beliefnisse des raets, daerop gegeven den x. Jan. 1588, met quitantie daer toe dienende.

Ander uytgeven, gedaen tot onderhout vande predikanten ende appen-ditien vandien.

Wernerus Helmichius, predicant ende dienaar des G. Woorts, betaelt 450 L., als: 400 L. voor een jaer tractemts ende 50 L. voor een jaer huysuur, beyde verschenen Victoris 1586.

Nicolaus Sopingius, (aldus.)

Harmannus Elconius, (aldus.)

Harmannus Moded, *uts.*, voor drie vierendeel jaers tractemts, eyndende den 14 Spt. 1586, soe 't eerste vierendeel jaers by Claes van Sompeken, anderde cameraer, betaelt is, ende een jaer huysuur.

Johannes Wten Bogaert, *uts.*, 75 L., voor een vierendeel jaer tractemts, verschenen den eerst. Novembr. 1585.

Johannes Wten Bogaert, *uts.*, 350 L., voor drie vierendeel jaers tractement, verschenen den lesten Augusti 1586, nae advenant als andere predicanten genieten ende een geheel jaer huysuur, verschenen Victoris 1586.

Cornelius Martini Rodenburch, *uts.*, 450 L. voor tract. ende huys., versch. Vict. 1586.

Tako Sibrandi, *uts.*, 225 L., voor een half jaer tractemts ende huysuur, verschenen Paeschen 1586.

Tako Sibrandi voorn., noch betaelt die som van 600 L., hem by den rade toegevoecht,

voor alle syn doleantien, ende alle beloften die hem in 't herwerts comen enichsins gedaen mogen syn, van een jaer gagie tot een afgescheydt ende andere actien van gelede schade, breder in syn requeste vervat, soo hy met de andere dienaren des Woorts, die nu in als veracordeert waren, sich nyet en heeft begeert te conformeren, ende deur dien van sinen dienst verdragen is, alles breder blyckende by syn requeste ende ordonnantie des raets, daerop gegeven, 19 May 86.

Petrus Barck, pred. ende dienaar des G.W. opte Vaert, betaelt 80 L., voor een jaer tractements, hem van stadswegen toegeseyt, ende verschenen Remigii 86.

Petr. Barck voorn., noch 100 L., om jegens den aenstaenden winter hem eenichsins mede te versorgen, tot dat op syn onderholt versien sal syn, by ordo. 8 Aug. 1586.

Jan Augustynsz. Wten Bogaert, 20 L., van een half jaer loons, syn vader competerende, ende verschenen 11 Fbr. 86, vandat hy als schoolmr. in de geref. kerke gedient heeft, etc.

Aert Andriesz., 40 L., voor een jaer loons, versch. Joh. te midsomer, an. 86, vandat hy als coster der geref. kerke gedient heeft, etc.

Mr. Henr. Cornelisz., organist, 18 L. 15 sc., ytt sake hy sedert den 1. May anno 85, totten lesten Januar 86, dus $\frac{3}{4}$ deel jaers, als organist in de kerke van S. Marien, voor en na de predicatie die gemeente aldaer gedient heeft, daer voor hem toegevoecht syn jaerlycx 25 ponden, mak. voor de drie vierendeel jaers, blykende by acte des raets etc., 18 L. 15 sc.

Mr. Henr. Cornelisz., organist voorn., noch 18 L. 15 sc., van gelyken dienst noch drie vierendeel jaers gedaen, ende geeynt primo Novemb. 1586, etc.

Willem Willemsz., 25 L., een jaer gagie, vandat hy de gemeente in S. Marien kerk als coster gedient heeft, uytgaende May 86, etc.

De erfgenamen van mr. Augustyn Wten Bogaert, 70 L., voor een half jaer gagie, mr. Augustyn verschenen den 11. Aug. 86, ter cause van 't schoolmeesterschap.

S. van 't onderh. der PP., 3722 L. 10 sc.

*Ander uytgeven, gedaen tot onderhoud vd.
Rector ende de Schoolmeesters van
S. Hieronymus schole van deser
stads wegen aangenomen.*

Mr. Johannes Arcerius, rectoer, betaelt voor een vierendeel jaers gagie, verschenen 18 July 86, vandat hy als rectoer de voorn. schole bedient heeft, daervoor hem toegevoecht syn boven vry huysuur, jaerlycx 550 ponden, blykende by acte van aenneming des raets, in date den 18 Apr. 86, mit quittance daer toe dienende, waeromme alhier 137 L. 10 sc.

Mr. Johannes Arcerius, noch voor het andere vierendeel jaers gagie, geëxpireert den 18 Octobr., etc., 137 L. 10 sc.

Mr. Anthonis Gybertsz., aengenomen tot schoolmr. *tertiaë classis*, betaelt voor syn gagie, een half jaer lang, eyndende 10 Oct. 1586, blykende hyde ordon. ende taxatie des raets op 't loon vd. schoolmeesters, gestelt den 2. Aug. 1586, etc., 150 gl.

Bernardus Zwerdecroon, aengenomen tot schoolmr. *quartaë classis*, betaelt voor een half jaer loons sines diensts, geeynt als boven, 150 L.

Johannes Caesarius, aengenomen tot schoolmeester *quartaë classis*, voor een half jaer loons, etc., 137 L. 10 sc.

Isebrandus Johannis, aengenomen tot schoolmeester *sextaë classis*, voor een half jaer loons, als boven, 112 L. 10 sc.

Johannes ab Everdingen, aeng. tot schoolmr. *septimaë classis*, een half jaer loons, 100 L.

Johannes ab Everdingen, noch voor een half jaer arbeyts ende dienste, die hy mede gedaen heeft, om te leeren de kynderen in *octava classe*, by ordon. van 21 Oct. 1586, 50 L.

Summa, 975 L.

1586-1587.

(Cam.: FRA. GERITZ. BOGAERT.)

Vanden rectoer van S. Hieronymus school ontfangen, etc., 63 L.

Predikanten. Wern. Helmichius, *etc.*, 1 jaer tr. ende huish., 450 L. — Nic. Spingius, id., 450 L. — Harmannus Elconius, id., 450 L. — Jo. Wten Bogaert, id., 450 L. — Corn. Martini, id., 450 L. — Harm. Moded, id., 450 L.

De samenlyke predicanten ende dienaers boven genoemt, noch 112 L. 10 sc., heml. 20 Oct. 87, by schoudt ende borgermrn. toegevoecht ende den 14. Nov. hyden rade geapprobeert, ter cause sy enen geruymen tyt de plaetse vd. sevenden dienre bewaert hebben, *etc.*

Harm. Elconius, *etc.*, 150 L., hem byden rade toegevoecht in zyne noot ende om andere consideratien, by ordon. 'sraets, 19 Aug. 86.

Petr. Barck, pred. *etc.*, op de Vaert, voor een jaer tractement, hem van stadswegen toegeseyt, ende versch. Remigii 87, 80 L.

Aert Andriesz., coster, 10 L., voor een vierendeel jaer gagie, versch. Remigii 86.

Aert Andriesz., *etc.*, voor een geheel jaer gagie, *etc.*, als coster, versch. Remigii 87, hem byden rade toegevoecht 1 Fbr. 87, 100 L.

Gerit Quirynsz. v. Meyendael, 40 L., voor een jaer gagie, versch. xi Aug. 87, vandat hy als schoolmr. de geref. kercke gedient heeft, by acte van aenneminge.

Corn. v. Leeuwen, sieckbesoecker, 100 L., voor een half jaer gagie, versch. Paesch 87, ter cause v. syne dienst, blyck. by ord. des raets 7 Aug. 87.

Corn. v. Leeuwen voorsz., 100 L., voor een half jaer gagie, versch. Remig. 87.

Hiero. School. Mr. Jo. Arcerius, rectoer, een jaer gagie, versch. 18 Oct. 87, 550 L. — Mr. Anto. Gysbertsz., schoolmr. *tertiaeclass.*, een jaer gagie, versch. 10 Octbr. 87, 300 L. — Bern. Zwerdecroon, schmr. *quartaeclass.*, een jaer g., 300 L. — Jo. Caesarius, schmr. *quintaeclass.*, een jaer g., 275 L. — Ysbrant Johannis, schoolmr. *sextaeclass.*, een jaer g., 225 L. — Jo. ab Everdingen, schoolmr. *septaeclass.*, 200 L. — Augustinus Vrolo, schoolmr. *octav. class.*, uts., 150 L. — Aug. Vrolo, uts., huishuur, soe hy geen woningh en heeft gehad in 't convent van S. Hiero., 14 L.

Trello. Heer Charles van Trello, ridder, heer van Schulleberch, scholtes deser stadt, tot onderhoudinghe van syn dienres vander justicie, welverstaende, dat dit gedaen is *ex gratia*, voor dese reyse, ende sonder dat hetselve getrocken sal moghen worden in consequentie, by ord. 10 Nov. 86, 48 L.

Moded. Herm. Moded, ter cause vd. costen ende teeringe, by hem gedaen over ende op de reyse van *Engelant*, daertoe hy gecommitteert is geweest, by spec. ende ordon. des raets, daerop gegev. 20 Apr. 87, 466 L. 12 sc.

Rattaller. Phil. Rattaller, ter cause vd. costen, *etc.*, als hy gehadt heeft, in syn reyse gedaen *aende Mat. v. Engelant*, den 22. Dec. 86, by specif. ende ordon., uts., 446 L. 1 sc.

1587-1588.

(Cameraer: — ?)

Predikanten. W. Helmichius, 450 L. — Nic. Spingius, 450 L. — H. Elconius, 450 L. — Do. Wtenbogaert, 450 L. — Corn. Martini, 450 L. — H. Moded, 450 L. — Die samentlike ses predd., *etc.*, voor de dienst. v. een sevenden, uts., 450 L.

Aert Andriesz., uts., 100 L. — Corn. v. Leeuwen, uts., 200 L. — Gerit Quirynsz. v. Meyendael, uts., 40 L.

Mr. Henr., organist, voor een jaer gagie, versch. Victoris 88, vandat hy 't orgel Sinte Marien bedient heeft, 25 L.

S'. van 't onderh. der pred., 35 15 L.

Hiero. School. Mr. Jo. Arcerius, rectoer, uts., 550 L. — Anto. Gysbertsz., uts., 300 L. — B. Zwerdecroon, uts., 300 L. — Jo. Caesarius, uts., 275 L. — Ysbr. Johannis, uts., 168 L. 15 sc., voor $\frac{3}{4}$ jaers, geeynt 10 Jul. 88. — Jo. v. Everdingen, uts., 212 L. 10 sc., een jaer gagie, versch. 10 Oct. 88, ter cause hy eerst in *septima* ende daer na in *sexta* gedoceert heeft. — Anto. a Raweswaey, ter cause v. 3 maenden diensts, versch. 10 Oct. 88, vandat hy in *septima class.* gedoceert heeft, 50 L. — August. Vrolo, uts., 150 L.

Materialien v. Oudemunster. Ander uytgheven, gedaen deur ordinantie des raets ende magistrats deser stat, tot behouf van verscheyden arme personen, in respect van 't ransoen, tot behouf vanden armen bedongen ende gecomen vande vercopinge vande materialien van Oudemunster kerk, 171 L. 10 sc.

P. Buys. Joriaen v. Geldermalsen, gewesene cipier op Hasenberch, 100 L., hem toegevoecht voorde gedane teercosten v. mr. Pauwels Buys, aldaer gebracht hyden substituyt schout, geassisteert met Reinier Vereem, hoptman, Abra. v. Cleeff ende andere bevelhebbers, den 20. Jul. 86, ende voorts aldaer in bewaringhe gehouden tot den 7. Nov. daer aen volgende, ende voor alle moeiten met hem in de voorsz. tyt gehadt, ende alle diensten, hem gedaen, breder in syn requeste aengetoghen, ende dit alles behouden deser stadt hore actie, op den genen, die dit te betalen by justitie gecondempneert sal worden, blyk. by appte des raets, 28 Jul. 88.

Prouincq. Gerrit Prouincq, genaemt v. Deventer, anderde burgermeester deser stadt, betaelt de somme van hondert ende vyftich ponden, daeraff hy belooft heeft bewys te doen ende ordonnantie te leveren, alles blyk. syn handschrift vd. 14. Mart 87.

NB. Dese post doorgehaalt ende *in margine* geapp.: By gebreke van ordonantie geroyeert, ende sal rendant hem adresseren anden selven Deventer, om van hem te hebben ordonnantie of bewys, daer hy ter naster rekeninghe deselve somme mede sal moghen profiteren.

1588—1589.

(Cam.: GYSB. ANTHONISZ. v. VOORST.)

Ontf. vd. rector van S. Hieron. schoole, 198 L. 11 sc. 3 p.

Predikk. W. Helmich, 450 L. — N. Soping, 450 L. — Herm. Elconius, 450 L. — Jo. Wten Bogaert, 450 L. — Corn. Martini, 450 L. —

Herm. Modetus, 112 L. 10 sc., $\frac{1}{2}$ jaers tract. ende huish., verschenen Corsmisse 88.

De voorsz. ministers tsamen 112 L. 10 sc., van $\frac{1}{2}$ jaers, voor den dienst vd. zevenden predikant, 20 Oct. 87, by den schout ende burgermern. toegevoecht, ende den 14. Nov. by den rade geaprobeert.

Corn. van Leuwen, *uts.*, 200 L. — Aert Andriesz., *uts.*, 1 L. — Werner Helmichio, tot behouff vd. *sanger* inden Dom, de somme van 10 L., wt sake deselve in de Domkerke voor ende na de predication, de psalmen opgeheven ende in 't singen geintoneert heeft, den tyt van een vierendeel jaers, verschen. Nov. 88.

Summa, 3785 L.

Hiero. School. Mr. Jo. Arcerius, rect., $\frac{1}{2}$ jaer gagic, versch. 18 Apr. 89, 275 L. — Mr. Antho. Gysbertsz., $\frac{1}{2}$ do., 150 L. — Bernh. Zwerdecroon, *uts.*, 150 L. — Jo. Caesarius, *uts.*, 137 L. 10 sc. — Jo. ab Everdinghen, *uts.*, 112 L. 10 sc. — Antho. van Ravesway, 100 L. — Aug. Vrolo, *uts.*, 75 L.

Mr. Jo. Arcerius, rector, noch 100 L., in respect vd. opsegginghe syns diensts ende d'e-migratie daer nae te volgen, blyk. by appost. des raets, lest. Fbr. 1589, *etc.*

Mr. Reinerus Sarcerius, aengenomen rect., inde plaetse van Arcerius voorn., 168 L., als 150 L. voor $\frac{1}{2}$ jaer gaige, syns diensts, als rector ende lector *tertiaae classis*, gedaen, versch. 1 Oct. 89, ende noch 18 L., hem toegevoecht voor syn opbreken tot Weesp ende wederkeren alhyer.

Mr. Antho. Gysbertsz., lect. *IV. classis*, 80 L., wt sake van $\frac{1}{2}$ jaer gaige syns diensts, in 't voorsz. classe gedaen, versch. 7. Oct. 89.

Guil. de Bont, aengenom. schoolmr. in *V. classe*, 50 L., voor $\frac{1}{2}$ jaer gaige, versch. 1 Oct. 89.

Jo. ab Everdinghen, schoolmr. in *VI. cl.*, 45 L., wt sake als voren.

Peter Coeck, schoolmr. *VII. cl.*, 25 L., blyk. als boven.

Arnold. v. Bostell, schoolmr. *VIII. cl.*, 32 L., wt sake blyk. by ordonantie.

Somma, 1500 L. 11 sc.

Mr. Henr. Cornelisz., organist, betaelt de somme v. 25 L., een jaer gagie, versch. Allerheilig. 89, vd. orgeldienst in S. Mariekerk.

Klokkespel. Den voorn. Mr. H. Cornelisz., 12 L. 10 sc., $\frac{1}{2}$ jaer gagie, vandat hy 't uurwerk op 't stadthuys waergenomen, gestelt, ende twe mael des weeks daerop gebeyert heeft, tot recreatie vd. borgerye, versch. 4 Jun. 89.

Pröuinincq. Desen cameraer hadde in syn voerg. rek. gestelt anden anderden burgermr. Deventer betaelt te hebben 150 L., die hem aldaer geroyeert syn, ende soe nochtans promptel. blyckt by 't hantschrift vd. voorn. burgermr. Deventer, vd. 14. Maart 87, dat hy rendant hem, (als representerende den anderden burgermr., wiens bevelen den cameraer staen te obedieren) de voorn. penn. heeft aengetelt, dat hy rend. ooc syn wterste debvoir, om naerder bescheyt vd. selven burgermr. te hebben, gedaen heeft, hoe wel hy daertoe niet en heeft konnen geraken, waeromme hy 't verlos vandien niet en behoort te draghen, soe brengt desen rendant, om deselve redenen, nochmael alhier in 't uytgeven, 150 L.

Apostille: Dat den cameraer vorderen sal aende burgermrs. Ruysch ende Deventer, waer, off in wat sake dese penningen geemployeert syn, op pene van deselve op hunl. te verhalen, ende daerof te leveren acte, binnen 3 maenden.

1589—1590.

(Cam.: DIRC PYL.)

Ontf. vd. rector, etc., 258 L. 9 sc. 6 d.

Predikk. W. Helmich., 100 L., voor $\frac{1}{4}$ jaer, versch. Lichtmisse 90. — Id., 25 L., huysch., versch. Paeschen 90. — Id., 25 L., voor syn portie, ter cause vanden dienst, die hy in 't voorjaer te meer gehadt heeft, overmits d'af-dankingh vd. vyfden pred., by ordon. 4 May 1590. — Jo. Wten Bogaert, 100 L., $\frac{1}{4}$ jaer, versch. 30 Nov. 89. — Id., *uts.*, 100 L., versch. 28 Fbr. 90. — Id., 25 L., huur. — Id., 25 L., voor meerdere moeyte etc., *uts.*

N. Soping., 125 L., $\frac{1}{4}$ tr. ende huur. — Id., 61 L., hem op syn te kennen geven toegevoecht, 25 voor $\frac{1}{2}$ jaer huur, ende 36 L. voor eene vereeringhe ende andere pretensien, in syn requeste verhaelt, by ord. 13 Apr. 90. — Cornel. Martini, 100 L., voor $\frac{1}{4}$ jaer gagie. — Id., 125, als Soping. — Henr. Caesario, 425 L., als 100 L. voor syn opbreken tot Schoonhoven alhier te comen, 50 L., voor syn dienst tot Paesch. 90, 300 L. voor $\frac{1}{2}$ jaer tract., versch. 90, huur 25 L.; soe hem hyde raedt des jaers toegevoecht syn 600 L. voor syn dienst ende 50 L. tot huysch., by acte 30 May 90.

Gerrit van Blochoven, mededienaer, etc., 50 L., ter cause hy, eer hy eintelyk was aengenomen, alhier op grote costen in een herberghe hadde gheleghen, ende anders, breder blyk. by req. ende ordo. des raets, 30 Mart. 90. Denselv. 325 L., voor $\frac{3}{4}$ jaer gagie en huyschuur. — Johanni Andellio, mededienaer etc., 100 L., in recompensie van costen ende moeyten, in 't transporteren van hem, syne familie ende huysraet, van Heusden alhier, blyk. ord. 11 May 1590. — Id., 250 L., voor $\frac{1}{2}$ j. tr. et huur, soe hy aengenomen was 's jaers op 450 L., boven noch andere 50 L. tot syn huysch., by ord. 30 May 90 ende approb. van 29 Jun.

Corn. v. Leuwen, 150 L. voor $\frac{3}{4}$ jaers. — Aert Andriesz., *uts.*, 70 L., voor een jaer, als voor 't eerste half jaer 50 L., (soe hem 1 Fbr. 87 toegeleyt waren des jaers 100 L.). ende 20 L. voor het nae half jaer, synde syn gagie daarna vermindert op 40 L. 's jaers.

Desen cameraer noch betaelt aen Doct. Jeremias ende Walterus Roy, 100 L., hem toegevoecht in plaetse van een vereeringe, wt sake sy als geleent, voor sekeren tyt het Woort Godes alhier gepredickt ende de gemeente gedient hebben, blyk. by beliefstenisse des raets, 23 Fbr. 90.

Laur. Nyhoff, 33 L., wt sake hy den tyt van 15 daghen, in Januario 1590, in coste onderhouden heeft de ministers Doctr. Jeremiam ende Walterum, mitsgaders Caesarium dry daghen, die hy des daghes aengenomen hadde om 20 sc., belopende vermogens beliefstenisse des raets, vd. 20 Apr. 90, 33 L.

Joncker Adriaen van Zuylen, deken S. Jans, betaelt 82 L., wt sake van alsulcke maelytyden, als doctor Jeremias, Walterus Roy, heur huisfr. ende anderen, by henluyden ten eeten geweest synde, inde maenden van Januario ende Februario 1590, terwylen syl. alhier der kerke ende gemeente waren dienende, tot den selven heer deken hebben geteert, breder blyk. by specif. byden rade belieft, 30 Marty 90.

Jacob Schendel, wyntapper, 27 L., wt sake hy getapt ende ten behoefte vd. voorsz. ministers, doct. Jeremias ende Walterus Roy, laten volghen heeft 45 quaerten frans. wyns, ten tyde sy eerst tot Nyhoff ende nae totten deken v. S. Jan waren gelogeert, yeder quaert tot 12 sc., by belieftenisse des raets vanden 22 Jul. 90.

Bernt Stell betaelt 98 L. 10 sc., van alsulke maelytyden, als by doctor Jeremias ende Walterus de Roy voorsz., oeck eenige vd. magistraet tsynen huysse geteert, ende wynen gedroncken syn, sedert den .. Dec. 89 totten 23 Fbr. 90, breder by specif. belieft byden rade van 27 Jul. 90.

Bernt Stell betaelt 107 L. 8 sc., v. alsulke maelytyden, als by Henr. Caesarius, minister, sedert 28 Fbr. 90 tot 12 May daeraen volg. tsynen huysse gelogeert, eer hy finalike was aengenomen, syn geteert ende wynen gedroncken, breder by specificatie, etc.

Bernt Stell betaelt 8 L., van eenighe maelytyden, by Joh. Andellius, mede minister, te synen huysse, in Apr. 90 geteert ende oeck eenige wynen toen gedroncken, etc.

Jacob v. Pommel, raet, betaelt 98 L. 6 d., van alsulke costen, als hy gehadt heeft inde reyse op Leyden, den Haghe, Delft, Rotterdam, Dortrecht, etc., in 't vervorderen van 2 ministers, dese doct. Jeremiam ende Walterum, alhier te crygen, omme voor sekeren tyt de gemeente alhier te dienen, blyk. by specif. byden rade belieft 5 Jan. 90.

Ja. van Bommel, noch 19 L. 3 sc., wt sake van oncosten, als hy gehadt heeft in de reyse op Gorckum ende Heusden, blyk. by specif. van 16 Febr. 90.

Ja. v. Bommel, 13 L. 1 sc., van oncosten in de reyse op Schoonhoven, in 't versoeken van Henr. Caesarium, ministrum, belieft 23 Febr. 90.

Ja. v. Bommel, 50 L. 16 sc., van oncosten, in sekere reyse op Gorcum, Heusden, Schoonhoven ende Haghe, belieft 6 Apr. 90.

Ja. v. Bommel, 10 L. 4 sc., van oncosten, inde reyse op Gorinchem, etc., by specif. 31 Aug. 90.

Ja. v. Bommel, 6 L., voor sekere dienste, etc. *Hiero. School.* Mr. R. Sarcarius, rector, een jaer gagie, 325 L., versch. 1 Oct. 90, soe hem in 't aennemmen des jaers beloofd was 's jaers 300 L., synde voor 't voer half jaer 150 L., ende daerna opten 4 May 90 geaugmenteert op 350 jaerlicx, bedrag. alhier voor 't na half jaer 175 L.

Mr. Gysb. Anthonisz., *lect. iv^{to}*, 172 L. 10 sc., so hem syn gaige verbeterd is 's jaers op 185 L.

Willem de Bondt, *lect. quint.*, 112 L. 10 sc., so hem syn gaige verbeterd was op 125 L.

Jo. v. Everdinghen, *lect. sext.*, 170 L. 10 sc., verbeterd op 125 gl. 's jaers.

Aert Hose v. Boxel, *lect. sept.*, 72 L. 10 sc.

Peter Coeck, schoolmeester in *oct. cl.*, 75 L.

S^r. van 't onderh. vd. schole, 875 L.

Aelmissen. Jac. Snoeck, als bouckhouder over de aelmissen, die gegeven worden in Ge-reform. kerke, de somme van 35 L. 7 sc., omme gedistribueert te worden by de diaconen onder den armen deser stadt, by ordon. 29 Jun. 90.

Weeskinderen. Jo. Splinter, lakencoper, 32 L. 2 sc., wt sake v. alsulke lakenen ende anders, als hy den huysmeester van 't weesh. by kennisse der regierders deser stadt tot cledinghe v. 2 meyskens, die inden selven huysse souden werden innegenomen, by belieften. 19 Jul. 90.

Mr. Henr. Cornelisz., organist, *uts.*, 25 L.

1590-1591.

(Cam.: DIRC PYLL.)

Vanden rector, 205 L. 5 sc.

Predikanten. Henr. Cassario, dienaer *etc.*, 600 L., voor een jaer tract., versch. 1 Oct. 1591.

Denselven, een jaer huyshuur, versch. Victoris 91, 50 L.

Ger. Blochovio, mededienaer, 447 L. 10 sc., voor een jaer tract., versch. 20 Nov. 91.

Denselven, 50 L., een jaer huyshuur.

Johanni Gerobulo, mededienaer *etc.*, een jaer gagie, gevallen lest. Oct. 91, 500 L.

Denselven, huyshuur, 50 L.

Denselv., tot vervallinge vd. costen, by hem gedaen in 't opbreken tot Harderwyck, ende met wyf ende kynderen alhier (daer by beroupen was) te komen, 50 L.

Wouter Martenswaert, weert in 't *Poortgen*, 33 L. 15 sc., wt sake van alsulke maelyden, als by Gerobulo voorsz., sedert den 6 Nov. 1590 totten 27 daeraen volgende, tot synen huysse syn verteert, de wyn daarmede inne gerekent, by specif. 7 Oct. 90.

Ja. van Bommel, schepen, 25 L. 1 sc., v. oncosten, in 't reysen op Harderwyck, om Gerobulum als pred. te beroepen, by belieftenisse 28 Nov. 90.

Den voorn. v. Bommel, 74 L. 2 sc., van oncosten *etc.*, by hem ende Gerobulo voorsz., gedaen in 't reysen ende wederkeren aende magistr., van Delft, volg. haer commissie, by belieftenisse 1 Maert 91.

Ja. v. Bommel ende Jan Geritsz. v. Lith, 55 L. 8 sc. 9 d., van oncosten *etc.*, in 't reysen met Joh. Gerobulo, volg. commissie, naer Salt Bommel, Gorcum et Workum, by belieftenisse 23 Aug. 91.

Aert Andriesz., *uts.*, geaugment. tot 60 L. — Will. Willemsz., 75 L., over $\frac{3}{4}$ jaers, vandat hy inden Dom, als inde Buyrkerke, voor ende naer de pred. de gemeente met lesen ende de psalmen voor te singen, gedient heeft, 's jaers op 100 L., by ordon. den lest. Mey 91.

Somma van 't onderhout der predicanten, 2060 L. 16 sc. 9 d.

Hiero. School. Mr. R. Sarcerio, rect., een jaer, 350 L. — Deselve $\frac{1}{4}$ jaer de lessen in *quarta* waergenomen ende voor oncosten, vande nywe meesters in deselve schole aengenomen, by ordon. 11 Jan. 91, 36 L.

Jacobo Cauvio, *lect. quartanorum*, 168 L. 16 sc., voor $\frac{3}{4}$ jaer gagie, soe hy 3 Nov. 90 aengenomen is geweest. — Denselven, voor syn opbreken met syn huysgesinne van Naerden alhier te comen, volgens syn acte van aenneming, 12 L.

Will. de Bondt v. Beusichem, *lect. quintanorum*, over een jaer, 125 L.

Peter Couck, *lect. sextanorum*, voor een jaer, 125 L.

Aert Hose van Boxel, *lect. septanorum*, een jaer, 100 L.

Harman Harmansz. Riemsdyk, schoolmr. in *octava classe*, voor $\frac{1}{4}$ jaer, 25 L.

Mathys Geritsz., des voorn. Harman Riemsdyx navolger, voor $\frac{3}{4}$ jaers, 75 L.

Somma *etc.*, 1066 L. 16 sc.

Pr. Maurits. Mr. Jo. van Everdinghen, goutsmit, betaelt de somme v. 873 ponden 8 sc. 9 denier, ende dat voor seker bague, gegarneert met diamanten ende robynen, met een gouden keten daeraen, die van stads weghen geschoncken es den Hoochgeb. Furst, Grave Maurits van Nassau, *etc.*, Stadthouder v. Utrecht, *etc.*, breeder blyckende by specificatie, ordon. des raets vd. 18 Jan. 1591, ende quitantie.

Gerritge van Cleeff, syelaken cooper, 17 L. 17 sc. 6 d., van verscheiden waren, 'haren huysse doen halen, daervan gemaect es een *custodie totte bague*, Syne Excell. geschoncken, blyk. by beliefte specificatie, *etc.*

Betaelt Engelbert vd. Myle, controleur, ende Artus Pels, coeckenschryver van 't hoff van Syn Excell., de somme van 44 L. 17 sc. 6 d., omme deselve te distribueren onder den gesinde van Syn Excell., volg. de lyste, huu byde magistraet deser stadt geleverd, ten tyde Syn Excell. als stadhouder worde aengenomen, blyk. by deselve lyste, ord. 27 Nov. 1590.

Mr. Henr. Cornelisz., organist, *uts.*, 18 L. 15 sc.

1591—1592.

(Cam.: GOERT VANDER EEM.)

Vanden rector, 273 L. 11 sc.

Predikk. Joh. Gerobulo, *etc.*, 500 L. — Id., huur, 50 L. — Henr. Caesario, *etc.*, 600 L. — Id., huur, 50 L. — Ger. Blochovio, *etc.*, 450 L. — Id., huur, 50 L. — Aert Andriesz., *uts.*, verbeterd tot 90 L. — Will. Willemsz., *uts.*, 100 L.

Peter v. Bergen, van toezicht te hebben in den Dom, geduyrende de predicatie, datter geen insolentie van jongens ende kynderen soude gebeuren, ordon. 7 Aug. 92, een half jaer gagie, 8 L.

Summa *etc.*, 1898 L.

Hiero. School. Mr. R. Sarcerius, 350 L. — Ja. Thouw (!), *lect. quart.*, 225 L. — Will. Bont, *lect. quint.*, 125 L. — Pet. Couck, *lect. sext.*, 125 L. — Aert Hose v. Boxtel, *lect. sept.*, 100 L. — Math. Geritsz., *lect. octavae classis*, 100 L.

Somma *etc.*, 1025 L.

1592—1593.

(Cam.: GOERT VD. EEM.)

Vanden rector v. S. Hiero., 304 L. 19 s. 9 d. — It., 314 L. 12 sc.

Predikanten. Jo. Gerobulo, gaige et huur, 550 L. — It., vandat hy den tyt van 79 daghen in cost ende dranck onderhouden heeft Joh. Ambrosium, dienaer des Woorts tot Amsterdam, ter begeerte deser stadt alhier gecomen ende de gemeente gedient hebbende, daechs tot 18 sch., volg. ordon. 3 Spt. 93, 71 L. 2 sc.

Johanni Ambrosio, geschoncken voor synce voorschreven gedanen dienst, by ord. 3 Spt. 91, 50 L. 12 sc.

Henr. Caesario, mededienaer des Woorts alhier, jaers tractement, 600 gl. — Huur, 50 L.

Ger. v. Blochoven, een jaer gagie, 450 L. — Huur, 50 L.

Aert Andriesz., *uts.*, 100 L. — Will. Willemsz., *uts.*, 100 L. — Casp. Venroy, om stilte inden Dom ende Buurkerk te houden, *uts.*, 16 L.

Ja. v. Bemmél, van costen ende vacatien, in Dec. 92 gedaen in de reyse in den Haghe

ende Haerlem, aenden pred. Jo. Amsinck, by belieft. 23 Apr. 93, 29 L.

Ja. van Bemmél, wt sake als voren, in 't reysen naer Amst., Majo 93, versoeckende een *predicant alhier geleent* te worden, by specif. 9 Jun. 93, 35 L. 12 sc.

Ja. v. Bemmél, *uts.*, in gelyke reyse tot Amst., by specif., 21 Aug. 92, 10 L. 13 sc.

Jac. v. Bemmél, ende Oth. Jansz. v. Roen, voor twe diversche reysen op Amst., by specif., 21 Aug. 92, 54 L.

Id., voor gelyke reyse ende oncosten, gedaen aen den magistraet te Amst., belieft 27 Aug. 93, 24 L.

Will. van Sommeren ende Oth. Jansz. van Roen, in de reyse tot Vlissingen, omme te beroopen D. Dan. de Dieu, by specif. 54 L. 10 sc. 6 d.

Jan Geritsz. v. Lith, raet, voor de reyse op den Haghe, by specif. 17 Spt. 93, 42 L. 8 sc.

Deselve, voor de reyse op Amst., omme weder te versoucken Joh. Ambrosium, blyk. als boven, 11 L. 2 sc.

Deselve, voor de reyse als voren, by specif. 8 Oct. 93, 15 L. 19 sc.

Summa vd. Pr., 2274 L. 8 sc. 6 d.

Hiero. School. Mr. R. Sarcerio, *rect.*, een j. gagie, 350 L. — Ja. Tauvio (!), *lect. quart.*, een j. gagie, 225 L. — Will. Bont, *lect. quint.*, *uts.*, 125 L. — Pet. Couck, *lect. sext.*, *uts.*, 125 L. — Aert Hose van Boxtel, *lect. sext.*, *uts.*, 100 L. — Mathys Gerritsz., *lect. oct.*, 100 L.

Somma, 1025 L.

Bibliotheek. Floris v. Wede, 7 L. 10 sc. 6 d., dat hem by slote van rekeninge es competeerende, wt sake syner administratie, gehadt ende gedaen in 't erigeren v. seeckere *bibliotheca*, gestelt in 't choor van Sint Jans kercke alhier, blykende by de voorsz. rekeningh, ende ordon. 22 Jan. 1593.

1593—1594.

(Cam.: JAC. V. BEMMEL.)

Vanden rector, 319 L. 9 st. — It., 328 L. 8 sc. 1 d.

Predikanten. Jo. Gerobulo, *uts.*, 550 L. — Henr. Caesario, *uts.*, 650 L. — Ger. v. Bloehoven, 550 L., mede gestelt synde op 500 's jaers. — Aert Andriesz., *uts.*, 100 L. — Will. Willemsz., *uts.*, 100 L. — Corn. van Leeuwen, *uts.* — Casp. Venroy, *uts.*

Will. v. Someren, raet, van teercost. *etc.*, als by myn heere ende borgermr. Renesse vd. Aa, Jo. Gerob. ende H. Caesarius, ende hem gedaen syn, vanden lest. Jan. tot 3 Fbr. 94, in sekere commissie tot Leyden, by specif., belieft 11 Fbr., 73 L. 9 sc.

Will. v. Someren, *uts.*, in sek. reyse op Amst., by ordon. 11 Mart. 94, 12 L. 10 sc.

Die weerdinne *inden Zwartten Ram* tot Utrecht, van verteerde costen, als by Doctor Junius, van Leyden, alhier ontboden, te haren huys gedaen syn, vanden 16 tot 23 Apr., by ordon. 29 Apr. 94, *etc.*, 22 L. 1 sc.

Gosen vd. Voort, secret., 32 L. 16 sc., voor 4 engelsche nobelen in specie, by hem ter ordon. v. myn heeren burgermrn. ghandtryckt aen Doctor Junio, voor syne diensten ende oock voor syn verschoten vrachten ende oncosten, in de reyse van Leyden tot hier ende wederomme, als voren 32 L. 16 sc.

Avondmaal. Lenaert Scholten, 12 L. 12 sc., ende dan noch 12 kannen rynsche wyns, by syn huysvrouwe Sophia Rycken, *in 't Lam*, den 28 Sept. 89, in 't communiceren ofte uitdeylen des Heilighen Avontmaels inden Dom gedaen, geleverd ende haer niet betaelt, blyk. by req. ende ordon. 's raets, vd. 16 Sept. 94.

Jo. Gerobulo, voor verscheiden extraord. diensten, by ordon. 4 Nov. 94, 50 L.

Gerrit Krols, weert *inden Hulck*, 27 L. 8 sc., v. verteerde costen, als tot synen huys gedaen syn by Ursino ende Conchardo, vuyt de Palts alhier beroupen ende gecommen tot dienaers des Godliken Woorts, met hare huysvrouwen ende familie, ende myn heeren vd. stadt, die hun quamen ontfangen ende welcom heten, by ordon. 14 Oct. 94, 27 L. 8 sc.

Jo. Ursinus, alhier beroupen ende aengenomen tot een dienaar des Godel. Woorts, 210 L., also: 160 L. 11 sc. voorde vrachten ende oncosten, by hem gesupporteert ende

gedaen, om met syn familie ende huysraet tot Franckendael op te breken ende daarmede alhier te comen, ende noch 50 L., hem geschoncken voor syne moeyten, by ordon. 4 Nov. 94, *etc.*

Henr. Conchardus, mede als vooren beroupen ende aengenomen tot een dienaar des Godel. Woorts, bel. 240 L. 3 sc., voor vracht *etc.* gedaen, om met syn familie, boucken ende huysraet, tot Erlebach inde Palts, op te breken ende daarmede tot binnen dese stadt te comen, ende noch 50 L. voor syn moeyten in deselve reyse, by ord. als voren, *etc.*

Den 18 Nov. 94, heeft de cameraer behantreyckt an Doctor Junio, voor syn vacatien, *etc.*, in Novembri gedaen, ende andere diensten, 36 L. *etc.*

Corn. v. Gothen, 12 L. 17 sc., van costen *etc.*, op syn reyse van Loe... tot Utrecht, soe hy beroupen is, om tot Leyden ende elders te studeren, om bequaem te worden tot een dienaar des Godlicken Woorts, by ordon. 20 Jan., 95.

Bernt Stell, anderde cameraer, 118 L. *etc.*, van verteerde costen *etc.*, als tot syn huys gedaen syn by Ursino ende Conchardo, met huere huysvrouwen ende kynderen ende boden, nae dat sy vuyt *den Hulck* gescheiden waren, ende aldaer verwachten, tot dat hare logementen gereet waren, mitsgaders by myn heren, die hem altemet vergeselschap hebben *etc.*, blyk. by specif., 118 L. 8 sc.

Summa vd. Predd., 2980 L. 18 sc.

Hiero. School. Mr. R. Sarcerio, rect., een jeer gagie, 350 L. — Jac. Cauvio, *lect. iv^o*. 225 L. — W. Bont, *lect. v^o*. 125 L. — P. Couck, *lect. vi^o*. 125 L. — A. Hoze van Boxtel, *lect. vii^o*. 100 L. — M. Geritsz., *lect. viii^o*. 100 L.

Somma, 1225 L.

Henr. Conchardus, dienaar des G. W., betaelt 50 L., tot behouff vande erfgenamen van Doctor Sanchio, in recompense v. seecker bouck, by denselven Dr. Sanchio gemaect ende vuytgegeven, den staten ende de stadt v. Utrecht gedediceert, by belieften. 12 May 95, 50 L.

1594—1595.

(Cam.: Secr. v. BEMMEL.)

Vanden rect., 302 L. 17 sc. 7 d. — It., 380 L. 18 sc.

Predikanten. Jo. Gerobulo, 550 L. — Henr. Caesario, 650 L. — Ger. v. Blochoven, 550 L. — Jo. Ursino, 550 L. — Henr. Conchardo, 560 L. — C. v. Leeuwen, Aert Andriesz., W. Willemsz., C. Venroy *uts.* — Jo. Gerob. & H. Conchardo, voor sekere reyse tot Leyden, by ordon. 14 Jul. 95, 28 L. 3 sc.

Summa, 3349 L. 3 sc.

Hiero. School. Mr. R. Sarcerio, $\frac{1}{2}$ j. gagie, 175 L. — Jac. Cauvio ende Corn. Knopio, in syn plaetse gecomen, 225 L. — W. Bont, $\frac{1}{2}$ j. tr., 62 L. 10 sc. — P. Couck, $\frac{1}{2}$ jaer, 62 L. 10 sc. — Aert Hoze, $\frac{1}{2}$ jaer, 50 L. — M. Geritsz., $\frac{1}{2}$ jaer, 50 L.

Den rector Sarcerio, 225 L., voor $\frac{1}{2}$ jaer gagie, verschenen Remigii 95, ytt sake hy wegeus de nywe ordon. op't school, gemaect 3 Fbr. 95, denselven tyt als rector gedient, *secundam classem* mede geregiert ende oock *instituciones juris* in S. Hiero. kercke openbaer voorgelesen ende gedooceert heeft, alles blyckende byde nywe ordon., *etc.*

Jo. Lontius, aengen. *lector tertiae classis*, voor $\frac{1}{2}$ jaer gagie, versch. Remigii 95, vandat hy in *tertia classe* gedient, oock des Sonendaechs in latyn een sermoen gedaen heeft in S. Hier. schole, opden evangely ofte epistel van dien daghe, deselve in't griecx oplesende ende daerna exponerende, blyk. by acte vd. lest. Fbr. 95, 150 L.

Will. Bont, in vi^r. 75 L., $\frac{1}{2}$ jaer. — P. Couck, in vi^r. 75 L. — A. Hose, in vii^r. 65 L. — M. Geritsz., in viii^r. 65 L.

Corn. Coop, *lect. iv^{or}um*, noch 22 L. 10 sc., voor een half jaer huishuur.

Jo. Lontius, *lect. tertianorum*, voor vrachten, om met syn huysvrouw, familie ende huysraet op te trecken ende herwaerts te komen, 31 L.

Somma, 1335 L. 10 sc.

Mr. Lamb. Ysbrantsz., St. timmerman,

75 L., in de kerke van *Ste Jeronimus* gemaect 24 bancken ende alle de *bancken langes de muren*, om by de *studenten ende andere auditores* op geseten te mogen werden, als men lessen ende predicatie doet in de voorsz. kercke, alles breder vermogens sekere bestek daervan gemaect, by ordon. 30 Jun. 95, *etc.* — Id., 65 L. 4 sc. 6 p., van arbeidsloon ande schole van St. Hieron., ande solderinge, deuren ende veynsteren van dien, ende oock van reparatt. aen de rectores ende schoolmrs. woningen, by ordon. *uts.*, *etc.*

Reyer van Zyll, 100 L., wt sake hy van deser stads wegghen ghemaect ende ghestelt heeft in Sinte Hieronymus kerk, ande westsyde, een groot schoon nye glas, daer inne comen alle de wapenen vande heeren vande magistraet, houdende in als dit glas derdalf hondert voeten, by ordon. 30 Juny, 95.

Somma vd. wtgheven, beroerende die goederen v. S. Hiero. convente, ende voorts van't repareren aen de schole, kerke ende de huysen daertoe behorende, 107 $\frac{1}{4}$ L. 17 sc. 10 d.

Bose viant. Dav. Gardanoir, 58 L., tot vervallinge syner schulden ende onderhout syns huysgesins, soe hy hoechlick ende jammerlick vanden bosen viant bevochten wort, *etc.*

1595—1596.

(Cam.: PETER VOSS.)

Vanden rector, 400 L. 7 sc. 6 d. — It., 407 L.

Predl. Jo. Gerobulo, 550 L. — H. Caesario, 60 L. — G. v. Blochoven, 550 L. — Jo. Ursino, 550 L. — H. Conchardo, 56 L.

De vyf ministers, elcx 100 L., in aensieninge des costeliken dieren tyts, by ordon. 27 Oct. 95.

Corn. v. Leeuwen, Aert Andriesz., Will. Willemsz. (inden Dom, Buurk. et S. Jacob), Casp. Venroy, *uts.*

Henr. Caesario, 20 L., synen soon Gerardo Caesario v. stadswegen gesch., by ord. 10 May 96.

Summa, 3801 L.

Hiero. School. Mr. R. Sarcerio, als rect. *secundam classem*, mede geregiert ende oic *institutiones juris* in S. Hieronymus kerke openbaerlick voorgelesen ende gedooceert heeft, 450 L.

Jo. Luntius, *lector tertiae classis*, 300 L., volg. acte van letst. Fbr. 95.

Corn. Cnopius, lect. iv^o. 225 L., by de nywe ordon. — Will. Bont, lect. v^o. 150 L. — Pet. Couck, lect. vi^o. 150 L. — Aernt Hoze, lect. vii^o. 140 L. — Math. Gerritsz., lect. viii^o. 160 L., by req. ende apost. — Corn. Cnop, huur 45 L.

Summa, 1610 L.

1596—1597.

(Cam.: WILL. v. SOMEREN.)

Blochoven. Ger. v. Blochoven, dienaer des Woorts, is 13 Dec. 96, op syn requeste v. gedane diensten *etc.*, gegost een lyfpenzie v. 25 L. 's jaers, op 4 siner kinderen leven, noch dat sekere 6 L. 's jaers, staende tot synen live, op deselve kynderen gestelt sullen worden, ende dat hy an geld soe veel sal suppleren, tot dat de renten tesamen belopen 32 L. 's jaers, daeroff hy gestelt heeft tot live Walburgis syn dochter, out 9 jaer, 8 L., Sara syn dochter, out 7 jaer, 8 L., Henrickgen syn d., out 5 jaren, 8 L., Hester syn d., out 2 jaren, 8 L. 's jaers.

Tafel v. Leeninge. 25 Jul. 97, veracordeert met Pedro Ormea, Jeronimo ende Octaviaen Del Ponte, coopliden Piemontois, dat sy hebben *etc.* souden binnen dese stat Utrecht de Tafel v. Leeninge, op alsulke ord., als daervan gemaect is, ende dit voer den tyt van 24 jaren, mits dat sy deser stadt opbrengen souden 10,000 L., die de stadt loopende de voorsz. jaren gebruycken sal moghen, sonder enich interest daervan te geven, maer alleenlyck gehouden te blyven daervan restitutie te doen op de expiratie van de voorsz. jaren, en sullen sy pachters evenwell gehouden syn, gedurende de voorsz. jaren te betalen, alle jaers, tot behouff vd. armen, 600 L. *etc.*

Vanden rector, 451 L. 18 sc. 9 d. — It., 372 L. 10 sc.

Predd. Jo. Gerobulo, 550 L. — H. Caesario, 650 L. — G. Blochoven, 550 L. — Jo. Ursino, 500 L. — H. Conchardo, 565 L. — De vyf samen, *uts.*, 500 L.

Corn. v. Leeuwen, verhoogt tot 225 L. — Andriesz. tot 125 L. — W. Willemsz. 100 L. — C. Venroy, 20 L.

Waelsche kerk. Johannes Marselot (!), dienaer vande Waelsche kerk ofte gemeente binnen dese stadt residerende, betaelt 300 L., voor een jaer tract., versch. Vict. 97, hem hyden rade toegeleyt, blyk. by acte.

Junius. Doctor Junio, 200 L., hem by den rade toegevoecht, voor verscheyden diensten by hem gedaen, soe in 't generael als particulier, tot vereeninge der kerke Christi ende gemeente deser stadt, als voor seker bouc gheintituleert: *Analitica explanatio supra libr. Mosis Exod.*, deser stadt ghededeert, blyk. by ordon.

S. van 't onderh. der predd. 4335 L.

Hiero. School. Sarcerio, 450 L. — Lontius 300 L. — Cnopius, 223 L. — Bont, 150 L. — Couck, 175 L. — Hoze, 130 L. — Geritsz., 160 L. — Cnop, huur, 40 L.

Summa *etc.*, 1635 L.

1797—1598.

(Cam.: BEERNT UUYTEN ENGH.)

Vanden rector, 407 L. 2 sc. 6 d. — It., 448 L. 10 sc.

Predd. Jo. Gerobulo, 500 L. — Extraord. 100 L. — Huur, 50 L. — H. Caesario, aldus, 750 L. — G. Blochoven, 650 L. — Jo. Ursino, 650 L. — H. Conchardo, 665 L. — Jo. Marseloth (!), 300 L. — Van Leeuwen, 250 L. — Andriesz., 150 L. — W. Willemsz., 100 L. — Venroy, 20 L.

Somma, 4535 L.

Hiero. School. Magistro Johanni Lontio, aengenomen tot rector en *lector in sec. et tertia classe*, 450 L., ende vandat hy oic alle Sondaghen het Evangelium docerende es,

volg. accoord, geapprobeert 24 Oct. 97. — Joanni Lontio, 100 L., tot syn huyshuur, soe hy syn quartier geruimpt hadde voor den *rectorem quartae classis, etc.*

Mr. Corn. Cnopius, *lect. quart.*, versch. 19 Dec. 97, voortaan jaerlyx toegelyt 255 L., by acte 's raets.

W. Bont, 100 L., hem op nye toegeleyt voor $\frac{1}{2}$ jaer.

Mr. Peter Couck, overmits het afsterven van Bont, gestelt *lect. quintanorum*, 112 L. 10 sc., ende daer voor $\frac{1}{2}$ jaer gagie sines diensts van *Domus pauperum* mede te regeren.

Janichge, wed. van mr. W. de Bont, $\frac{1}{2}$ jaer gagie, 50 L. — Mr. P. Couck, *lect. sextan.*, 87 L. 10 sc., $\frac{1}{2}$ jaer gagie. — Mr. Aert Hoze, 87 L. 10 sc., $\frac{1}{2}$ jaer gagie, gestelt in *sexta.* — Voor $\frac{1}{2}$ jaer docerens in *septima*, 80 L.

Mr. M. Geritsz., gestelt in *septima*, 80 L., voor $\frac{1}{2}$ jaer gagie. — Voor $\frac{1}{2}$ jaer docerens in *Octava*, 80 L. — Jac. de Waell, op nye aengenomen tot schoolmeester in *octava*, 80 L., $\frac{1}{2}$ jaer gagie.

Mr. Johan Sarcerius, 100 L., wt sake hy tyde deser rekeninghe de professie *institutio- num juris civilis* openbaerlick ghedaen heeft in S. Hieronymus kerke, waertoe hy byden rade gestelt is in syn vaders plaetse, 30 Aug. 97.

Weeshuis te Berg. op Zoom. Magistrum Jac. Basilium, dienaer des Woorts Gods tot Berghen opden Zoom ende gemachticht v. wegen de regierders derselve stadt, betaelt 200 L., hem byden rade toegevoecht tot *erectie van een weeshuys* binnen de voorsz. stadt van Berghen op den Zoom, by ordon. 12 Dec. 97.

Putius. Jac. Pentius (!), doctor inde medecynen tot Amersfoort, betaelt 16 L., voor 4 daghen vacatien, teringe *etc.*, vandat hy van Amersfoort alhier ghecomen is, omme de pestmeesters alhier te helpen examineren, blyk by ordon. vd. 24 Jul. 98.

Gysb. Pousz., waechmr., 13 p., voor 2 nye vusters ende voor den gaern waghe waer te nemen omtrent vyff maenden langh, *etc.*

Comedie. Joost Jansz. v. Ewyck ende Volck. Jansz., 31 L. 17 sc., ende dat van alsulke winen ende bieren, als by den rectoer, school-

meesters ende gemeen studenten, terwylen sy a°. 98 ageerden opde stads plaetse die *historie van Joseph*, ende daerna, dat sy mit de anderen een maelyt hebben gehouden tot haren huysse, ghelhaelt syn boven die 25 kannen by myn heeren vd. stadt by bilget gheschoncken, alles by ordon. 10 Jan. 98.

Dese cameraer heeft, by kennisse vd. secretaris, in Julio 98 aende huysfrou v. Venrode tot teergelt gedaen, om nae haer man ende kynt te sien, soe daer groote noot was, 3 L. 3 sc.

1598—1599.

(Cam.: HENR. BUTH.)

Molen. Van Meerten Petersz. vd. Ameyde ontf. 3 pondt, wt sake hem den 16 Jul. 1596 gegost is op deser stads bolwerck, achter het Bagynhoff, te mogen erigeren een *wyntmolen*, dienende tot smeden van coper, tot seemtouden ende tot lakenen te vullen, ende voorts 'tselve bolwerck te moghen ghebruicken op de voorwaerden *etc.*, in de acte van date als boven begrepen, *etc.*

Nye borgher: Henr. Aeltz. v. Meurs, *busgieler*.

Vanden rector: 385-10. — It., 411-12-6. *Predd.* Henr. Caesario, 600 f. tr. en 100 gl. augmentatie. — huyshuur 50 L. — Jo. Gerobulo, 500 L. tr. en 100 augmentatie. — huys- huur 50 L. — Jo. Ursino, *ut* Gerobulo. — Henr. Conchardo, do.

Jo. Bergerus, aengenomen tot vyfde pred., $\frac{1}{2}$ jaer tr. 150 L., versch. 1 Nov. 99. — Jo. Masseloth (!), dien. vd. Waelsche gemeente, een jaer tr. 300 L. — Corn. v. Leeuwen, Aert Andriesz., W. Willemsz., Casp. Venrode, *uts.*

Henr. Conchardo, op syn versoeck, by anticipatie, 271 L. 17 sc. 6 d.

Somma, 3256 L. 17 sc. 6 d.

School. Magistro Johanni Lontio, aengen. tot rector ende lect. in II et III classe, 450 gl., als: een jaer gagie, versch. Remigii 99, ende dat hy oock alle Sond. het Evang. docerende is.

Mr. Corn. Cnopius, *lect. in IV cl.*, 255 L. — Mr. Peter Couck, *lect. quint.*, 225 L. — Mr.

Arnt Hoze, *lect. sext.*, 175 L. — Jan Jansz. v. Wael, *lect. in oct. cl.*, 160 L. — Noch hem 33 L. voor een jaer huishuur. — Matth. Geritsz., *lect. sept.*, $\frac{3}{4}$ jaers, als wanneer hy overleden is, 160 L.

Mr. Joannes Sarcerius, wt sake hy de professie *institutionum juris civilis* openbaerl. gedaen heeft in S. Hieron. kerke, waer toe hy by den rade gestelt is, 100 L.

Mr. Andries Jansz., als gesuccedeert *lect. septan.*, in plaetse van za. M. Geritsz., $\frac{1}{4}$ jaers, 40 L.

Somma, 1598 L.

1599–1600.

(Cam.: HENR. BUTH.)

Nye borgher: Joost Elsevier, boeevercoper.

Vanden rector, 363 L. — It., 370 L. 10 sc.

Predd. Henr. Caesario, 700 L., huur 50 L. — Jo. Gerobulo, 650. — Jo. Bergero, 650. — Jo. Ursino, toegeleit tot syn vertreck 300 L. huur 50 L.

Jo. Conchardo, voor $\frac{1}{4}$ jaers, daerinne hy overleden is, 150 L. — In syn siekte toegevoecht 50 L. — Noch 600 L., soe aen syne crediteuren als tot onderhoud van syne wed. ende kinderen. — Noch de huishuur, 65 L.

Jo. Marslotio (!), dien. aende Waelsche kerke, 300 L. — Corn. v. Leeuwen (door augmentatie) 275 L. — Aert Andriesz., 150 L. — Will. Willemsz., 100 L.

Jan v. Grovenberch, vande kinderen onder de predicatie in stilte te houden, 20 L.

Somma, 4185 L.

Hiero. School. Magistro Joanni Lontio *etc.*, soe hy van *tertia cl.* ontlast is, 437 L. 10 sc.

Mr. Corn. Cnopio, *lect. iv.* 225 L. — Peter Couck, *lect. v.* 206 L. 5 sc., blyckende by ontlast. van *domus pauperum* te regeeren. — Mr. Aert Hoze, *lect. vi.* 275 L. — Mr. Andr. Jansz., *lect. vii.* 160 L. — Mr. Jan v. Rurick, *lect. vii.* 160 L. — Mr. Jo. Sarcerius, *uts.*, 100 L.

Magistro Augustino Lollo ab Adama, aengenomen tot *lect. iii. classis*, $\frac{1}{2}$ j. gagie, 150 L.

Alsoe de rector voorn. aengenomen heeft

gratis te regieren *domum pauperum*, 't welck mr. Couck te doen plach, mits dat men de 35 L., die hy daarvan hadde, soude 't selve huis te goede laten, soe heeft desen rendant *etc.* betaelt $\frac{3}{4}$ jaer, 18 L. 15 sc.

Somma, 1695 L. 10 sc.

1600–1601.

(Cam.: HENR. BUTH.)

Vanden rector, 339 L. 10 sc. — It., 339 L. 10 sc.

Predd. Caesario, 750 L. — Gerobulo, 650 L. — Jo. Bergero, 650 L. — Masslotio (!), 300 L. — Van Leeuwen, 300 L. — Hendricsz., 150 L. — Willemsz., 100 L. — Grovenberch, 20 L.

Jo. Antonii, minister in den Westbrouck, aengenomen tot een medesieckbesoucker vd. gereformeerde religie voor een jaer, versch. 15 Spt. 1601, 300 L. — Noch voor syn opbreken *etc.* 75 L. — Jo. v. Soomeren, laken copier, voor alsulk laken, als byden cameraer te synen huysse in doen halen ende doen approprieren tot een eerlyck cleet, den selven Jan Anthonisz., sieckbesoucker, geschoncken, 46 L. 8 sc. — Henr. Schoormondt, over $\frac{1}{2}$ jaer huishuur, wegens den voorn. sieckbesoucker, 27 L.

Gerardus Caesarius, als tot mededienaer des Godtl. Woorts alhier aengenomen, 258 L. 6 sc. 6 wit, alse: 233 L. voer 7 maenden tractements ende 25 L. voor $\frac{1}{2}$ jaer huishuur.

Mr. Corn. Antonisz., mededienaer des H. Evang., 300 L., wt sake hy dese stadt oeck heeft gedient $\frac{1}{2}$ jaer, geexp. 11 May 1601.

Mr. Corn. Anthonisz., mededienaer des H. Ev., 300 L., wt sake hy dese stadt noch heeft gedient $\frac{1}{2}$ jaer, geexp. 11 May 1601.

Lelia Constantia, wed. v. Henr. Conchardo, in syn leven een mededienaer des Woorts alhier, 150 L., op haer oetmoedighe suppl. toegevoecht, hoewel meer als te veele weldaden buyten gewoonte aen haren zal. man in syn leven bewesen, ende dat wt sunderlinge gracie ende compassie tot vervallinge vd. reste

haerder schulden alhier ende voerts tot reysgelt naer Duytschlant. It., de voorn. Lelia Constantia, wed. v. H. Conchardo, 175 L., tot betalinge van $\frac{1}{4}$ deels jaers gagie, verschenen Johannis 1601.

Henr. Schormondt, 27 L., voor $\frac{1}{2}$ jaer huishuur v. Jo. Anthonisz., sieckbesoeker.

Somma, 4278 L. 14 sc. 6 d.

Hiero. School. Mr. Jo. Lontio, 400 L. — Mr. Aug. Lollo, *alias* Adama, 300 L. III. *class.* — Mr. Corn. Cnoop, *lect.* IV. *class.*, 255 L. — Mr. Pet. Couck, *lect.* V., 200 L. — Mr. Aert Hose, *lect.* VI., 175 L. — Mr. Andr. Jansz., *lect.* VII., 160. — Mr. Jo. van Rurick, *lect.* VIII., 160 L., huur 33 L. — Jo. Sarcarius, 75 L., die v. Remigii 1600 tot Julio 1601, *profess. jur. civ.* gedaen heeft, soe hem denselven dienst neffens meer andere deser stads officien is opgeseyt, om redenen breder in des anderen cameraers reeckeninge wtgedruet. — Den regent van 't Pauperhuis, 25 L.

Somma, 1783 L.

De 4 personen, aengenomen omme de doode lichamen ter aerden te brengen, volgd'instructie daerop gemaect, betaelt elck 23 ponden, ts. 92 L., versch. Remigii 1601.

Wouter Brock, als possesseur van sekere vicarye inden Dom, 4 sc.

1601–1602.

(Cam.: JA. v. BEMMEL.)

Caesarius, nye burgher. Henr. Caesarius, dien. des Godtl. Woorts alhier, is by de-regierders deser stadt, voor hem ende syn kynderen, gratis gegeven het burgherschap deser stadt.

Vanden rector, 323 L. 5 sc. — It., 368 L. 2 sc. 6 d.

Predd. H. Caesario, 700 L., huur 50 L. — Jo. Gerobulo, 600 L., huur 50 L. — Jo. Bergero, 650 L. — Doctor Ger. Caesario, aengenom. tot mededienaer, 500 L., huur 50 L. — C. v. Leeuwen, 300 L. — Jo. Antonii, dienaar des Woorts in Westbrouck, ende extraord. sieckbesoucker alhier van dengenen, die met

IV.

die peste besmet syn, 75 L., naer acte v. 8 Jun. 1601.

De wed. van Joanni Masslotio, in syn leven dienaar der Waelsche gemeente alhier, 75 gl., voor dat vierendeel jaer gagie, daerinnen haer man saliger was gestorven.

Job Dure (!), als aengenomen tot een dien. in de voorsz. Fra. kerke, in plaetse van sal. Masslotio, $\frac{3}{4}$ jaer gagie, 225 L.

Aert Andriesz., coster, 150 L. — Will. Willemsz., 100 L. — Jan van Groenenberch, 70 L. — Jo. Anthonii, sieckbesoeker voorn., 50 L., wt sake hy tyde deser rekeninghe den tyt van 2 maenden als sieckbesoeker actueliken gedient heeft.

Somma, 3595 L.

Hiero. School. Mr. Jo. Lontio, 400 L. — Mr. A. Lollo, *alias* Adama, *lect.* III., 300 L., huur 50 L. — Mr. Arn. Cnoop, *lect.* IV., 255 L. — Mr. Peter Couck, *lect.* V., 200 L. — Mr. Aert Hose, *lect.* VI., 175 L. — Mr. Andr. Jansz., *lect.* VII., 160 L. — Mr. Jo. Rurick, *lect.* VIII., 160 L., huur 33 L. — Regent van 't pauperhuis, 25 L.

Somma, 1758 L.

1602–1603.

(Cam.: JA. v. BEMMEL.)

Vanden rector, 348 L. — It., 340 L. 5 sc.

Nye borghers: Claes Jansz., lintwercker. — Mich. Adriaensz. van Menen, passamentwercker. — Barthol. de Moor, passamentier. — Mr. Joris Florisz., chirurgyn. — Floris Aertz. van Driel, trypwercker. — Aert Cornelisz. van Ingen, aptheker. — Rogier Camerbeek, harnasmaker.

Predd. H. Caesario, 750 L. — Gerob., 650 L. — Jo. Bergero, 650 L.

De wed. van Doctor Gerardus Caesarius, in syn leven mededienaer des G. W. alhier, $\frac{1}{4}$ jaer pensie, 150 L., ende $\frac{1}{4}$ jaer huishuur, 12 L. 10 sc.

Everh. Bootio, aengenomen tot een mededienaer des G. W. binnen dese stadt, 400,

12

hem by provisie toegevoucht voor 1 jaer tract., verschenen 2 Aug. 1603.

Corn. v. Leeuwen, 300 L. — Jo. Anthonisz., 300 L., $\frac{1}{2}$ jaer huur, 25 L. It., denselven toegevoucht tot een nachtrock, 50 L.

Job. Durieu (!), dienaer des Woorts in de Fra. kerke, 300 L., een jaer gagie.

Aert Andriesz., 150 L. — Will. Willemsz., 100 L. — Jan v. Groenenberch, 20 L.

Somma, 3912 L. 10 sc.

Hiero. School. Lontio, 400 L. — Lollio 150 L., soe hy vertoghen is naer Swolle een half jaer. — It., $\frac{1}{2}$ jaer huur, 25 L. — Mr. Symon Willemsz., syn successeur, 150 L., verschenen Remigii 1603, een half jaer. — Knoop, 255 L. — Couck, 200 L. — Hoze, 175 L. — Jansz., 160 L. — Rurick, 160 L. — It., Wooning, 33 L. — Regent v. h. P. h., 25 L.

Somma, 1785 L.

De huisinghe onder de Snippevlucht, genaemt *Den Ring*.

1603—1604.

(Cam.: WILL. v. SOMEREN.)

Nye borghers: Ja. Ghybertsz. v. Amersfoort, passementier. — Phil. Baecx v. Arschot, passementier. — Anto. v. Emelaer, goutsmit. — Ja. Henricsz., wt Jutphaes, passementier. — Paul Jansz., bouckbinder. — Ger de Backer, v. Dixmuden, drappenerder. — Pet. v. Outhuysen, goutsmit. — Dirck Joriaensz. Both, glasschryver, wt Montfoort. — Wouter v. Bentem, passementier. — Adolph Haling, v. Gent, silversmit. — Ja. Cornelisz., van Breukelen, drappenerder.

Borgers sonder leges: Gosen Petersz., cuyper, vermits syn vader bewaerder is gheweest vande nieuwe sluis ende daerinne gestorven, ende de bewaerders altyt voor burgers erkent syn; Huych Gherritsz, trommetter opte Buurkerktoorn, gedurende syn dienst worde borger gekent.

Vd. rector, 329 L. 5 sc. — It., 296 L. 5 sc.

Predd. Caesario, 750 L. — Gerobulo, 650 L. — Bergero, 650 L. — Bootio, 200 L.,

voor $\frac{1}{2}$ jaer. — It., 125 van $\frac{1}{2}$ jaer, door augmentatie op requeste. — It., Bootio noch 150 L., versch. 2 Aug. 1604, voor $\frac{1}{4}$ jaers, geaugmenteert den 15 Aug. 1604. — Huur, 25 L. — v. Leeuwen, 300. — Antonii, 300 L. — Andriesz., 150 L. — Willemsz., 100 L. — Groenenberch, 20 L.

Job de Rieu (!), gewesene dienaer der Fra. kerke alhier ende van synen dienst gelicentieert 200 L., hem op syn te kennen geven by den rade toegevoucht.

Den ouderlingen derselver kerke, tot vervallinge vd. oncosten, die dit jaer gedaen syn in 't comen ende gaen van diversche ministers, van diversche steden geleent, eer een ander minister beroupen is geweest, 300 L.

Den voorn. Jo. Antonii, medesiekbesoeker, noch huysuur 30 L.

Somma, 3950 L.

Hiero. School. Mr. Lontio, 400 L. — Mr. Simon Wytfelt, *lect.* III, 300 L., huur 50 L. — Knoop, 300. — Couck, 225 L. — Hose, 175 L. — Jansz. 175 L. — Rurick, 175 L. — Wooning, 33 L. — Reg. van het Pauperh., 25 L.

Somma, 1858 L.

1604—1065.

(Cam.: WILL. v. SOMEREN.)

Nye borghers: Coenraet Geritsz. v. Deventer, glasschryver. — Gelis Symonsz. de Geest, v. Deventer, glasschryver. — Peter Jansz. van Esback, bouckdrucker. — Ja. Jansz. v. Ceulen, harnasmaker.

Vd. rector, 383 L. 1 sc. — It., 266 L. 5 sc.

Predd. H. Caesario, 750 L. — Jo. Gerobulo, 650 L. — Jo. Bergero voor $\frac{3}{4}$, 450 L. Den voorn. Bergero noch *ex gratia* tot vervallinge v. syne gemaecte schulden alhier op syn requeste, 200 L. — Ev. Bootio, 650 L. — C. v. Leeuwen, 300 L. — Aert Andriesz., 200 L., hem 6 Fbr. 1604 toegeleyt. — Will. Willemsz., 100 L. — J. van Groenenberch, 20 L. — Jo. Anthonii, *uts.*, 75 L., voor $\frac{1}{4}$ j.

daer met hy van synen dienst gelicentieert ende bedanckt is, soe door Godes ghenade de voorsz. siekte ghenouchsaem cesseerde.

Charles de Nielles, dien. des Woorts inde Fra. kerke alhier, 500 L., op 't versouck vd. ouderlingen derselve kerke, 24 Spt. 1604 by den rade jaerlyks toegeleyt.

Wtenbogaert. Goosen van Veersen, 161 L. 10 sc., van een *silvere vergulde cop*, vereert den heere Johan Wten Bogaert, dienaar des Godtl. Woorts van Syne Excell., voor alle syne veele ende menichfuldige gedane diensten, inde kerke alhier in 't preken, in 't bevorderen van diverse andere mededienaers van Haerlem, Leyden, Dortrecht, Delfshaven, die men by leeninghe ende oock by beroupinghe heeft becomen ende in verscheiden andere saecken, dienende tot eenicheyt der gemeynte ende opbouwinge der kerke, met goet benoeghen van een yder by hen voorts bewesen.

Wolferit Roelofsz., steensnyder, 8 L. 10 sc., wt sake by *in't dexell vd. voorsz. vergulde cop ghemaect ende ghechiert heeft stads wapen.*

Den voorn. heere Wten Bogaert vereert, noch ter cause als boven, op syn vertreck, met 26 rosenobelen, bedraghende 215 L. 16 sc.

Corn. de Goyer, subst. secret., behantreykt 24 rosenobels, omme daermede te vereren Jo. Mathesium, dienaar des Godtl. Woorts te Haerlem, die de kerke alhier by leeninghe gedient heeft vd. 26 Apr. 1605 totten 27 Jun. daeraenvolg., bedragende 199 L. 4 sc.

Den voorn. subst. secr., gehantreykt 36 rosenobels, omme die te hantreycken D. Adriano vd. Borre, bedienaar des Woorts tot Leyden, tot een vereeringe van syn goede diensten, by leeninge der kerken alhier bewesen, vd. 27 Apr. totten 16 Aug. 1605.

Den voorn. secret., behandicht 20 gelycke rosenobels, te geven Joanni Dibbetio, mededienaar des Woorts te Dortrecht, tot een vereeringe of danckbaerheit van syne diensten, de kerke alhier mede met goet contentement bewesen, sedert den 28 Jun. 1605 totten 21 Aug. daeraen volg., bedrag. 166 L.

Somma etc., 5032 L. 6 sc.

Hiero. School. Mr. Jo. Lontio, 400 L. — S. Wytfelt, 300 L. — Knoop, 300 L. — Couck, 225 L. — Hose, 175 L. — Jansz., 175 L. — Rurick, 175 L.

Jonck. Huge Ruysch, inder tyt regent van 't Pauperhuis etc., 25 L. — De mombaers der nagelat. kynderen v. Jan Rurick, 43 L. 15 sc. —
Somma, 1901 L. 15 sc.

1605—1606.

(Cam.: Jo. v. SOMEREN.)

Nye borghers: Jan Herbertsz. v. Rawesway, v. Culemborch, glasschryver. — Mart. Hovions, goutsmit. — Bart. Geritsz., bombazynwercker. — Gerrit Jansz. v. Antwerpen, haeckmaecker. — Tho. Tack, chirurgyn.

Predd. H. Caesario, 750 L. — Jo. Gerobulo, voor $\frac{1}{2}$ jaer, 300 L., huur 50 L. — Ev. Bootio, 612 L. 10 sc.

Joh. Speenhovio, mededienaar des H. Ev., wt Lingen gecomen ende binnen dese staet wetteliken beroupen, de somme van 600 L., een jaer ord. tract. — Extraord. toegevoecht, vermits syn groot ende beswaerlyk huisgesin, 100 L. Noch voor syn opbreken, 60 L. It., noch tot coop van brandt, 25 L.

Ja. Taurinus, dien. des H. Ev. voorsz., van Delfshaven alhier mede aengenomen, een jaer ord. tract., 600 L. It., voor syn opbreken, 60 L.; huur, 50 L. — Subsidie, 50 L.

Corn. v. Leeuwen, 300 L. — A. Andriesz., 200 L. — Willemsz., 100 L. — Groenenberch, 20 L. — Charles de Nielles etc., 500 L.

Somma, 4477 L. 10 sc.

Hiero. School. Mr. Jo. Lontio, 400 L. — Mr. Symon Wytfelt, 300 L.; huur, 50 L. — Knoop, 300 L. — Couck, 225 L. — Hose, 175 L. — Jansz., 175 L. — Barthol. Christiaensz., *lect. viii^{notum}*, 175 L.; huur, 33 L. — Voor 't Pauperhuis, *uts.*, 25 L.

Somma, 1903 L.

1606—1607.

(Cam.: ANTO. DE RODE.)

Predd. H. Caesario, 750 L. — Ev. Bootio,

650 L. — Ja. Taurino, 670 L. — Jo. Speenhovio, 700 L., als: 600 L. ord. tract. ende 100 L. tot extraord., mitsdien hy met een huys vol kinderen beswaert is. — Nic. van Hemert, voor 1 jaer huur v. het patershuys, dat de voorn. Speenhovius bewoont, 50 L. — Gerit Tielmansz. in plaats van C. v. Leeuwen siekbesoucker, 300 L.

Charles de Nielles *etc.*, 500 L., hem op syn aensouck toegevoecht.

Corn. v. Leeuwen wed., $\frac{1}{4}$ j. gagie, 75 L. — noch aen haer 50 L.

Somma, 4065 L.

Hiero. School. Mr. Jo. Lontio, 400 L. — Toegevoecht op syn vertreck van hier naer Leyden, 75 L. — Noch van verschoten reparatien, 65 L.

Guil. Wirtser, gedoceert hebbende in *secunda cl., phisicam, logicam, etc.*, 300 L. — Dens. Wirtser, op syn vertreck tot afscheyt, 50 L.

Mr. S. Wytfelt, 300 L., huur 50 L. — Knoop, 300 L., huur 45 L. — Denselven, *lect. quartanorum*, noch 172 L., hem op syn versouck, by requeste gedaen, nadat hy vanden voorsz. dienst verlaten es geweest, by den rade toegevoecht tot recompensie van noch $\frac{1}{2}$ jaer tractements ende huur, *etc.* — Couck, 225 L. — Hose, 175 L. — Noch hem op syn doleantien ende het verlaten synes diensts, toegeleit 87 L. 10 sc. — Jansz., 175 L. — Noch als Hose, 87 L. 10 sc. — Christiaensz. 175 L., huur 33 L. — 't Pauperhuis, 25 L.

Somma, 2740 L. 10 sc.

1607—1608.

(Cam.: ANTO. DE RODE.)

Nye borghers: Joris Robbertsz. v. Antwerpen, parfumeerder. — Adolf Carpentiers, passementier. — Moyses Copyn, copergietier. — Peter Geritsz. van Dueren, boeckdrucker. — Adr. Willemsz., schilder. — Fra. Eliot van Antw., goutsmit.

Predd. Caesario, 750 L. — Bootio, 650 L. — Taurino, 600 L. — Jannichge Willemsz.,

conventuale in *S. Cecilie clooster*, 90 L., voor een jaer huur van heur Patershuys op de Neude, hetwelk byden voorn. Taurinum bewoont wordt. — Speenhovio, *uts.*, huur, *uts.*

Ja. Brunoni, alhier van Arnhem mede beroupen *etc.*, 75 L., voor kosten ende moeyten in 't opbreken tot Arnhem *etc.* ende hier te comen. It., 450 L., voor $\frac{3}{4}$ jaers tract. — Gherit Thielmansz. *uts.*, 325 L., synde met 50 L. 's jaers verbeteret. — Andriesz. 200 L. — Will. Willemsz. ter Heyden, *uts.*, 100 L. — Groenenberch, 20 L. — Wed. van v. Leeuwen, 50 L.

Noch behandicht deur secret. Leerdam, den hr. burgermeesteren 300 L., die by haer E. vereert syn den E. heere Johan Wten Bogaert, in recompensie van syn vacatien, verschoten vrachten, teercosten ende anders, in verscheiden deser stads diensten, *etc.*

Charles de Nielles, *etc.*, *uts.*, 500 L.

Dionys Lorain (!), leser der H. Schrifture ende voorsinger der Psalmen Davidts, 30 L., hem byden rade toegevoecht op syn versoeck voor de diensten, die hy de gemeynte der voorn. Fransche kereke inden tyt van vierdalf jaer heeft gedaen, blyk. by syn req. 14 Dec. 1607.

Somma, 4890 L.

Hiero. School. Mr. Bernardus Zwaerdecroon, als byden rade beroupen ende aengenomen tot rector over dese schoole, voor den tyt van elf jaren, innegegaen Vict. 1607, des jaers voor de somme van tien hondert pont, boven 150 L. eens, voor syn opbreken tot Leyden ende transport alhier, op conditien ende instructien, als breder in 't dagelycxse bouck staet geregistreert den 7 Spt. 1607, *et ultra* dus 1000 L. en 150 L.

Mr. Symon Wytfelt, als naer voorgaende licentie van alle die meesters deser schoole, op nieuws weder aengenomen tot *lector iv. classis*, op alsulke instructie alsmede in 't dagelycxse bouck staet geregistreert ende op een gagie van 350 L.

Mathio Caesario, aeng. tot *lect. v. classis*, 350 L. — Mr. Peter Couck, als weder aeng. tot *lect. sextae classis, etc.*, 300 L.

Adriano Mathie, aeng. tot *lect. vii. classis*, 250 L. — Barthol. Christiani, aeng. tot *lect. viii^{or^{um}}*, 300 L.

Mr. Corn. Knoop, langhe jaren gedient hebbende als *lector in iv. classe*, ende vermits de reformatie, als nu inde voorsz. schole van syn dienst verlaten, 270 L. op syn ernstich versoek toegeleyt, voor $\frac{1}{2}$ jaer tr. en huur.

Mr. Aert Hose v. Poxtel, *lect. vi. classis*, uyt commiseratie ende gratie op syn doleanchien ende lamentation voor de laeste reyse, 87 L. 10 sc.

Mr. Andr. Jansz. Kenneweck, gewesen *lect. vii. classis*, op syn nadere doleantien *etc.*, 87 L. 10 sc.

Mr. Andries, noch *ex gratia, etc.*, 87 L. 10 sc. — Voor 't Pauperhuis, 25 L.

Somma, 3160 L.

1608—1609.

(Cam.: CORN. v. DUVERDEN.)

Predd. H. Caesario, 700 L. — Bootio, 650 L. — Taurino, 690 L. — Speenhovio, 750 L.

Carol. Ryckewaert, aengen. 2 Mey 1609, naer het overlyden Jacobi Brunonis, 150 L. voor $\frac{1}{2}$ jaer, huur in cony. v. Brigitten, 75 L. — Thielmansz., 350 L. — Andriesz., 200 L., huur 12 L. 10 sc. — W. Willemsz. ter Heyden, 100 L. — Groenenberch, 20 L.

Ja. Taurino, tot behoef vd. wed. Brunonis, 512 L. 10 sc. — De wed. van v. Leeuwen, 68 L. 15 sc. — Charles de Nielles, 550 L., als wesende mede geaugmenteert.

Augmentatie, byden rade deser stadt gedaen 24 Jul. 1609, op 't ernstich aenhouden ende versouck vd. h. ministers, vd. tractementen derselve bedienaers, alsoe die vd. Duytsche kerke 300 gl., ende vd. Fra. elck 200 gl. jaerlicx vermeerdert, alsoe tot nu toe hebben gehadt, alle gelyke inneguende Remigu 1609, etc.

Ev. Bootio, 104 L. — Speenhovio, 116 L. — Tot de reyse vd. heeren Wten Bogaert, Taurino ende Speenhovio, op Zutphen, om al-

daer te hooren de gaven van D. Dammano, minister aldaer, 84 L. 9 sc. 6 d. — Taurino gerestitueert 12 L. 3 sc. 6 d., aenden bode, *etc.*, tusschen hier ende Zutphen.

De heeren burgermeesteren, den 8 Fbr. 1609 byden rade geautoriseert synde, om verscheidene extraordinaris diensten, byde predicanten deser stadt gedaen, ende oock doen lest in 't vergaderen ende tot een perfecte Catalogus te brengen, alle de boucken der bibliotheque in Sint Jans kercke ende die voorts in orde te stellen, den selven predicanten daeryan thaerder E. discretie te recompenseren, ende desen volgende de voorn. heeren burgermeesteren denselven ministers hebben toegevoecht elck 200 L., wtgesundert Speenhovio, die, mits syn sware huysgesinne, 100 gl. meer es toegeleyt. Item, de wed. sal. Brunonis, 100 gl., ende den coster ofte conchiergie 75 L., ts. 1275 L. wtbrengende *etc.*

Ja. Taurino, *etc.*, 75 L., voor den tyt, dat hy Ja. Brunonem met syn familie, in syn leven een medcdienaer, in syn huysinghe, tot dat desselfs woninge was geappropriert, heeft geaccommodeert.

Allert v. Helsdinghen, gewesen burgmr. ende schep., 460 L., ter cause van costen, in 2 reysen gedaen in 'sG. Haghe, met den heer Speenhovium, bedienaer, ende Werckhoven, raedt, in 't vervorderen der dimissie ende beroup vd. Eerw. heere Jo. Wten Bogaert, *etc.*

Jo. Speenhovio voorn., 81 L. 8 sc., verschoten inde reyse by Do. Ev. Bootium ende hem inden Hage gedaen, om te horen de gaven van Carolo Ryckewaert, *etc.*

Jo. Joh. vd. Vecht, tot behoeve vd. hr. v. Hoevelaken, 100 L., als $\frac{1}{2}$ jaer huur van een huysinge inde Wittevr. straet, opgehouden op de compste vd. hr. Wten Bogaert, *etc.*

De heren Robbr. ende Henr. v. Honthorst, scholaster ende can. t'Oudemunster, gebroeders, 450 L., toegevoecht tot extinctie v. 6 jaren huysinge haerder E. huysinghe op 't Domskerkhoff, mede voordien voorn. heere Wten Bogaert gehuyrt, des jaers om 300 L., daervan al een jaer verschenen ende het derde half jaer innegetreden was, *etc.*

Hiero. School. Mr. Bern. Swaerdecroen, 100 L. — Mr. Jan Swaerdecroen, 550 L. v. syn dienst, in *tertia classe*. — Mr. Sym. Wyifelt, *etc.*, 350 L. — Math. Caesario, 350 L. en 34 L. over eenige extraordinaire repetitien, den jongeren gedaen. — P. Couck, 300 L. — Adr. Mathie, 250 L. — B. Christiani, 300 L. — Evert Verhaer, 120 L., voor 1 jaer loons, versch. 1 Jul. 1609, vandat hy des middaechs ende 'savonts, naerde ordinaris lessen, heeft den studenten leeren schryven, 120 L. — Mr. Andr. Jansz. Kenneweck, gewesen *lect. in VII.*, noch eens *ex gratia*, 87 L. 10 sc.

S^a. metten reparatien, 6039 L. 14 sc. 6 d.

1609—1610.

(Cam.: CORN. V. DEUVERDEN.)

Nye borgher: Corn. Willemsz. Hollander, van Utrecht, boevercooper.

Vanden rector, 325 L. 10 sc. — It., 334 L. 10 sc.

Predd. H. Caesario, 1000 L. voor 1 jaer tract., soe hem ende sync naebestaenden mede broederen hun gagie byden rade, 24 Jul. 1609 elck met 300 L. 's jaers es geaugmenteert. — Huur 50 L.

Ev. Bootio, 900 L., als: 675 L. over $\frac{3}{4}$ jaers, waerna hy deser werelt is overleden, ende noch 250 L., aen syne nagelatene wed. over 't leste vierendeel jaers. — Huur *etc.* 50 L.

Ja. Taurino, 900 L. Huur in Cecilie convent, 90 L. — Jo. Speenhovio, 1 jaer geaugmenteert als voor 1000 L. — Huur in Jerusal. conv., 50 L. — Carolo Ryckewaert, een jaer 900 L. — Huur te Brigitten, 75 L.

G. Thielmansz., 200 L. — Huur 25 L. — W. Willemsz. ter Heyde, 100 L. — J. van Groenenberch, 20 L. — Charles de Nielles, *etc.*, 800 L.

De wed. v. sal. Ja. Brunone, *etc.*, 250 L. tot een jaer alimentatie, versch. lest. Spt. 1610, wesende haer jaerlycx toegeleyt gedurende haeren weduwel. staet. — De wed. van sal. van Lecuwen, *etc.*, 75 L.

Denys Laury (!), 20 L., voor een jaer gagie, voor de dienste die hy inde fransche kerke alhier, soe voor als nae de predicatie met Psalmen te singen als de Heil. Schrifture voor te lesen, heeft gedaen.

Somma *etc.*, 6855 L.

Hiero. School. B. Swaerdecroen, 100 L. Ja. Swaerdecroen, in *III. cl.*, 550 L. — Witfelt, 350 L. — M. Caesario, 350 L. — P. Couck, 300 L. — A. Mathie, 300 L. — B. Christiani, 300 L. — 't Fraterhuys, als't recht hebbende van't Pauperhuis over 2 jaren, 50 L. E. Verhaer, 120 L.

S^a. met de reparat. 3707 L. 15 sc. 3 d.

Ander extraordinaris wtgheven, gedaen van alle oncosten, gevallen in de MUTERYE alhyer, aengevangen den XXI. January 1610, ende een tytlang daerna gecontinueert.

P. Jansz., 72 L. 14 sc., voor vure deelen, balcken, capravens aende brugge vande bolwercken geleverd, ende arbeidsloon, *etc.*

It., Gysb. Geritsz. v. Overmeer en andere, 1012 L. 3 sc. 6 d., ter cause v. hout, tot de *corps de garde*, beddingen van 't geschut ende anders, *etc.*

It., P. van Ravesteyn, busmaker, 369 L., v. 41 musketten aende hopl. geleverd, *etc.*

It., Corn. Mathysz., harnasmaker, 20 L. 10 sc., voor 2 harnassen en voor 't schoonmaken van 22 harnassen, *etc.*

It., Goris Dareth, raey- ende fuquetmak., 15 L. 3 sc., voor fuquetstocken, stampers, *etc.*, aen Adr. v. Crimpen, als een mede aengenomen hopman, *etc.*

It., Gyb. Corn. v. Culenborch, 1638 L., voor 100 musketten ende 52 lange roers aen de nye hopluyden, deur ordon. des raets, *etc.*

It., Henr. Jansz., spiesmr., 27 L., van 3 trommelen, *etc.*

It., Ja. Henricksz. v. Bommel, 951 L. 15 s., voor 423, soe hauwers als rappieren, *etc.*

It., Lamb. Wernaertsz. v. Velthuysen, *c. soc.*, 788 L. 15 s., van bandelieren, rappierhencsels

ende tonnen buscruyts, geleverd aen de vier aengenomen vendels, *etc.*

It., Gysb. Mertensz. v. Hemert, 100 L., voor 100 spiesen ande vendels, *etc.*

It., Merten Gerritsz., doemals secretaris vd. crychsraet der gemeente, 400 L., om by provisie daarmede te betalen verscheyden personen, die gearbeyt hadden, soo aen de fortificatie deser stadt als andersins, oock aende sergenten vd. 4 opgerichte ende weder gecasseerde vendels, *etc.*

It., Will. Cornelisz. *etc.*, voerman, 72 L., verdient in het voeren van het geschut, cruyt, layen, scherp, schanscorven, *etc.*

It., Mr. Ramb. Timmerman, 20 L. 3 sc. 3 d., van arbeysloon *etc.*, in verscheyden wachthuisen *etc.*

It., den 4 schryvers inde poorten, betaelt tsamen 100 L. 10 sc., vandat sy sedert den 20 Febr. sot 23 Apr. 1610, makende 63 dachgen, 's daechs ieder tot 8 stuv., opgeschreven hebben d'incommende personen.

It., Anthonis Antonisz., schout buyten de Wittevrouwen, 13 L., voor de willige rys by hem van die vd. gemeente gecoft, tot het maken van schanscorven, *etc.*

It., Joost Jansz. *etc.*, 30 L., wt sake syl. naederreductie de wal weder geslecht hebben vd. Wittevrouwenpoort tot het nyewe werck, *etc.*

It., Peter Laurentsz. v. Ravesteyn ende den sweertveger, voor het schoonmaken van musquetten, calibres ende sloeten ende anders te maken ende te verbeteren, betaelt volgende twee specificatien *etc.*, 53 L. 8 sc.

It., Dirck van Helsdingen, 36 L. 7 sc., by maniere van restitutie, als diewelcke by syn vader Henrick van Helsdingen, alsdoen anderde burgermr., op een reyse inden Hage waren verschoten *etc.*, 36 L. 7 sc.

It., Jan Thonisz. Nypoort, doemaels schepen, gerestitueert 26 L. 8 sc., by hem verschoten in een reyse met syn confrater de Roode, op Dortrecht, Rotterdam ende der Goude, *etc.*

It., Henr. v. Helsdingen voorn., noch gerestitueert 28 L. 9 sc. 6 d., by hem verschoten in een ander reyse op den Hage, *etc.*

It., Jan Florisz. Nypoort, noch gerestitueert 8 L. 2 sc., by hem verschoten in 't Tollesteech, als hy met syn medegecommitteerden, die geweest waren in Jutphaes aende E. Mo. heren raden v. state, op 't reformeren der burgerwachten ende des nachts buyten bleven, *etc.*

It., Henr. Buth, doemaels noch schepen, betaelt by restitutie 111 L. 13 sc., by hem verschoten in syn reyse mette andere gecomiteerden op den Haghe, *etc.*

It., Ysbrantsz. ende Dieloff Wyertsz., schuytevoerders, 12 L., voor het voeren vd. gecomiteerden tot Woerden ende wederom, *etc.*

It., Corn. v. Weede, doen oock schepen, gerestitueert 44 L., gedebourseert by hem op de reyse met Mr. Joh. van Werckhoven, oock raet, naer Haerlem, Leyden ende Delft, *etc.*

It., Willem v. Ryswyck ende Christ. Vincentsz., 10 L. 14 sc., oncosten ende vacatien in 't informereren in 't Nederquartier, op de brouwerijen ende andere manufacturen, *etc.*

It., Will. Beens, 25 L. 4 sc., voor 72 leere cruytsacken, by hem geleverd in 't artill. huys, *etc.*

It., Corn. Geritsz., tinnegieter, 4 L. 10 sc., voor cogels ende loot, tot 40 L. by hem geleverd, *etc.*

It., Ja. v. Meurs, 54 L. 10 sc., aerbeytsloon & huurpeerden, van 't geschut vd. wal len in 't artill. huis te brengen, *etc.*

It., D. Aertsz., 55 L. 10 sc., van diversche leere sacken over cruyttonnen, *etc.*

It., Ja. Joostensz., cuyper, 5 L. 5 sc., voor 25 buscruyttonnekens, *etc.*

It., Ger. Jansz., 2 L. 14 sc., voor geleverde opsteeksels, hevets *etc.*, by 't geschut, *etc.*

It., Ja. Jansz., 340 L. 10 sc., ter cause v. 2005 pont loots aen cogels, *etc.*

It. Henr. Spycker, alias de Vere, 245 L., ter cause v. 6 laeyen aen 't geschut, by hem gemaect, *etc.*

It., Corn. Jansz. v. Meerten, raeymaker, 86 L. 9 sc., van cordewagentjes-raderen aen cortauwen ende anders, *etc.*

It., Wyll. Bartholomeusz. v. Stangen, 20 L. 14 sc., aen wissers, lepels, aensetters, *etc.*

It., Laur. Lamberts., bussemaker, 8 L., voor arbeysloon, soe in 't artill. huys als met soon in 't schoonmaken van het geweer van capt. Calff gedaen, *etc.*

It., Peter v. Ravesteyn, 39 L. 8 sc., van aerbeysloon aen verscheyden geweren te verstellen, by de cassatie der soldaten te helpen ontfangen, schoon te maken, te smeeren, *etc.*

It., den 4 aengenomen capiteynen in de alteratie, betaelt 400 L., tot looppelt van heur soldaten, *etc.*

It., wordt alhier noch gebracht de somme van 3963 L. 13 sc. 9 d., wesende den geheelen wtgeven van sekere particuliere rekening, by Will. vd. Kemp, clerck, gedaen, ter cause v. verscheyden saken, daerinne gementioneert jegens den ontfanck by hem gehad, soe wel vd. pachters der Ed. heren staten comptoiren, als vd. stadt, die by desen cameraer syn gerembourseert ende voor afgeschreven, goet gedaen den pachters voorsz., wtgesondert de 100 L., gelicht vd. executeurs v. sal. mr. Everhardt vd. Poll., die by apostille v. myn Ed. heeren borgermrs. & schepenen belast syn, een notitie apart in rekeninge te maken, gelyk gedaen is op desen cameraers stadts reeck., fol. 73 hyer vorens, ende nyet te restitueren dan met voorg. kennis v. myn heeren burgermrs. deser stadt, blyck. by de voorsz. gesloten rekeninge, met de verificatie daertoe dienende, *etc.*

It., capt. Ja. Calff, 900 L., by compositie ende constitutie v. lyfrenthen, ter cause van alsulck geweer, als hem inde muterye es affgehaelt ende d'aengenomen soldaten wtgedeylt, *etc.*

It., de stads pachters vd. exchys, verdiepinge ende het tonnegelt opde bieren van 't saisoene van Vict. 1609 tot Lichtmisse 1610, *etc.*, geremitteert aens 400 L. onderlinge en *Vadaant*, *etc.*

It., Nic. Voss ende H. Borchorst, als pachters vande exchys ende staten impost op de wynen vd. voorsz. saisoene, *uts.*, geremitteert 125 L.

It., Ja. Aelten v. Meurs, wyntapper, 11 L. 18 sc., t'synen huys verteert by eenige burgerhoopl. ende aengehouden ingenieurs inde tumulte, *etc.*

It., Ja. van Malsen, fourier, 73 L., daermede hy gecontenteert heeft enyge herbergiers, daer die stalknechts mette peerden van Syn Princel. Excell., inde alteratie geweest syn, *etc.*

It., de 8 gewesene burgerhoopl., 600 L., heml. naer verhoorde rapport vd. hr. schep. Helsdingen sal., naerder mette selve hoopl. gesproken hebbende, byden rade toegevoecht, voor haer gepretendeerde verschot extraord. inde alteratie, dat sy seyden geen gemeenschap te hebben mette contributien totter waken, *etc.*

It., Jan Geritsz., wonende tot Odyck, 12 L., van syne hopsaeken aende singel, ten tyde voorsz. gestaen hebbende, en die vernielt waren, *etc.*

It., Peter Albertsz., 24 L., voor een veltteycken, by hem geleverd Henrick Petersz., een vd. voorn. aengenomen capiteynen inde alteratie, *etc.*

It., Harman v. Borculo, boekvercoper, 7 L. 10 sc., voor het drukken van 150 exemplar. van het *Cort Vertooch*, *etc.*

It., mr. Lamb. Ysbrantsz., v. hout ende arbeidsloon in 't artill. huys, 23 L. 10 sc. — It., G. Gelisz., van 500 pannen *etc.*, op 't voorsz. wachthuys, 73 L. 15 sc. — It., Eelges Loegsz., voor wagen en peerden, om kalck, steen en hout te varen, opte Nuede, tot voltrekkinghe van het voorsz. wachthuys, 39 L. 9 sc. — It., W. Alerts. v. Hoboken, v. calck, backsteen, yselclincers ende estricken, ter plaetse voorsz., 53 L. 14 sc. 3 d. — It., Corn. Henricksz., arbeidsl. *etc.*, aen 't voorsz. wachthuys, 95 L. — It., mr. Lamb., *uts.*, 93 L. 5 sc. — It., Corn. Leydecker, *uts.*, 22 L. 17 sc. 6 d. — It., 39 L. — It., W. Geritsz., v. groff yserwerck *etc.*, aen 't wachthuys *etc.*, 140 L. 10 sc. 3 d.

It., Barthol. van Weede, *c. suis*, geweest synde by Syn Excell. in 'sG. Haghe, betaelt of gerestitueert 63 L. 10 sc., v. verschoten penningen inde voorsz. reyse, blyck. by quitantie *etc.* op den anderden cameraer Straten, die

denselven by desen rendant syn goed gedaen, op dat alle kosten vd. muyterye onder een capittel worden gebracht, *etc.*

It., Ja. v. Medenblich, mede raet inde alteratie, gerest. 40 L. 12 sc. 6 d., v. gelycke voorschot op de reyse inden Hage, *c. soc.* gedaen 2 Maart 1610, *etc.*

It., den adv. Viana, gerest. 132 L. 4 sc., verschoten opte reyse naer Woerden, met 3 raetsheren vd. hove en 3 vd. doen wesende magistraet in Martio voorsz. tot Woerden, *etc.*

It., den gewesene burgermr. ende doen schepen, Henr. Buth, gerembourseert 131 L. 1 sc. 6 d., in Martio voorsz. verschoten op de reyse v. 's G. Hage metten 3 raetsheren vd. hove ende advocaet voorgen., *etc.*

It., adv. Viana, noch 40 L. 13 sc. 6 d., verschoten van 20 Maart tot 9 Apr., *etc.*

It., Ja. Woutersz. Lieftinck, 23 L. 18 sc., vershot opde reyse naer Amsterdam, *etc.* — It., 20 L. 19 sc., vershot opde reyse op 's G. Hage, in Martio, *etc.*

It., Ja. v. Camerick, 36 L., voor vrachtlon, vandat hy eenighe gecommiteerden v. hier gevoert na 's G. Haghe. — *Eid.*, 24 L., voor vracht v. eenighe gecommiteerden voor Paesschen nochmael inden Hage te voeren ende wederom, *etc.*

It., Dirck Jorisz., weerd *inden Wildenman*, 40 L. 12 sc., ter cause van verteerde kosten tsynen huys, by 4 ingenieurs van 't lant ende enyge borgerhoplyuden, als dselve ingenieurs voor dyen dach ende nacht worden opgehouden, *etc.*

It., Ger. Crouze, weert *inden Hulck*, 36 L. 10 sc., van teeringen tsynen huys gedaen, den 29. Martii byde gecommiteerden van Amstelredam ende anderen, *etc.*

(Met noch andere parthyen).

S^t. vd. oncosten, gevallen gedurende de *muyterye*, 17131 L. 10 sc. 6 d.

Ander wtgeven van oncosten ende anders, gevallen in 't erigeren vd. vendels der burgerlicke schutterye ende die ommeganck derselver op kermisse.

It., Henr. v. Wyck, zydelakencoper, 1398 L. IV.

1 sc., van vier nyewe vendels by hem doen maken, ende het stoff daertoe geleverd, als oock de veldteyckens voor den heere collonel, hooftmans ende bevelhebbers der voorsz. schutterye.

It., noch 84 L. 6 sc. 6 d., voor het veltteycken, geleverd myn heere den collonel, Magd. 1611, *etc.*

It., den hrn. hoofmannen vd. jaren 1610 ende 1611 voor het vendel des voetboechs, gerembourseert, als aenden bode, tromslegers, pypers, 31 L. 4 sc.

It., dese cameraer, als hoofm. voor het vendel schutterye vande haecks, heeft mede inde voorsz. 2 jaren gedebourseert 30 L. 19 sc.

It., de hoofm. des vendels vd. Hantbooch *uts.*, 31 L. 4 sc.

It., de hoofm. over het vendel vd. schutterye der Caliberen gerestitueert 31 L. 1 sc. 6 d.

It., alsoe de stacie wynen, daarmede de heere colonell, hoofmannen, haer bevelhebbers ende geheele schutterye Magd. 1610 naerden ommeganck syn vereert, in reckening gebracht syn by Ja. v. Straten, *ergo hic nihil.*

S^t. der oncost. d. schutterye, 1606 L. 16 sc.

1610—1611.

(Cam.: HENR. v. NYENRODE.)

Vanden rector, 330 L. 15 sc. — It., 346 L. 10 sc.

Predikanten. H. Caesario, 1000 L., soe hem ende syn medebroeders hun gagie byden rade 24 Jul. 1609, elck met 300 L. 's jaers geaugmenteert is. — Huur, 50 L.

De nagelaten wed. v. sal. Everh. Bootio *etc.*, 450 L., haer op req^{te} naer het overlyden haers mans, ende voorts op recommandatie vd. h. gecommiteerden des k. raets toegevoecht *etc.* — It., 50 L., voor huysuur v. het Paterhuys, daer de wed. inne gewoont heeft.

Ja. Taurino, 900 L.; huur, 90 L. — Jo. Speenhovio, 1000 L.; huur, 50 L. — Caro. Ryckewaert, 900 L.; huur, 75 L.

Ger. Thielmansz., siekbesoeker, 260 L. 10 sc., voor $\frac{3}{4}$ jaers gagie. — It., noch 50 L., hem

gracieuſelyck op ſyn req^e v. dimiſſie toegeleyt. — Aert Andrieſz., 200 L.; huur, 25 L. — Will. Willemsz. ter Heiden, 100 L. — J. v. Groenenberch (!), 20 L.

Charles de Nielles, *etc.*, 800 L. — Dionys Lorain, *etc.*, 20 L.

Emichge, wed. v. ſal. Ja. Bruno, dienaar des H. Ev. *etc.*, 250 L., tot een alimentatie *etc.* — Aeltgen Ruysch, wed. v. ſal. Ev. Bootio *etc.*, 125 L., voor $\frac{1}{2}$ jaar. — Corn. van Leeuwen *etc.* wed., een jaer alimentatie, 25 L.

S^t. v. het onderh. d. predd. 6492 L. 10 sc.

Hiero. School. Mr. Bernt Swaerdecroon, als rector, 1000 L. — Mr. Jan Swaerdecroon, v. ſyn dienst in *tertia classe*, 550 L. — Mr. S. Wytfelt, *lect. in v. cl.*, 350 L. — Mathaeo Caesario, *quintanorum lect.*, 350 L. — Mr. Peter Couck, *sext. cl. lect.*, 300 L. — Adr. Mathyse, *sept. cl. lect.*, 300 L. — Barth. Christiani, *octav. cl. lect.*, 300 L. — Het Fraterhuis, *uts.*, 25 L. — Ev. Verhaer, *uts.*, 120 L.

S^t. van het onderh. v. S. Hiero. Schole, *etc.*, 3592 L.

1611–1612.

(Cam.: JA. v. CLEEFF.)

Vd. rector, $3\frac{1}{2}$ L. 15 sc. — It., 378 L. 15 sc.

Predd. H. Caesario, *uts.*, 1050 L. — Ja. Taurino, 990 L. — Jo. Speenhovio, 1050 L. — C. Ryckewaert, 975 L. — Isaac Frederici, mededienaar des H. Ev., van Noortwyck wt Hollant alhier wettelyck heroupen synde ende aengenomen tot medebedienaar, 225 L., voor het eerste vierendeel jaers *etc.* — *Eid.* 60 L., voor ſyn oncosten in opbreken tot Noortwyck ende van ſich, met ſyn familie ende mobilia binnen Utrecht te brengen *etc.*; huur in't paterhuys, in plaats van Speenhovio, 50 L.

Aert Andrieſz., 225 L. — Will. Willemsz., 100 L. — J. v. Groenenberch, *uts.*, 20 L. — Charles de Nielles, 800 L. — Den. Loraine, *uts.*, 20 L.

Emichge Laurens, wed. van Bruno, Aelg. Ruysch v. van Bootio, ende wed. Corn. v. Leeuwen, *uts.*

S^t. v. het onderh. der PP., 6167 L. 3 sc.

Hiero. School. Mr. B. Swaerdecroon, als rector, 1000 L. — Jan Swaerdecroon, *etc.*, 412 L. 10 sc., over $\frac{3}{4}$ jaers ſyns ſchooldienſts gedaen in *tertia classe*, ſoe hy op 't leste vierendeel jaers, vermits wegens ſyn quaet com-portement es verlaten *etc.* — Mr. S. Wytfelt, *uts.*, 350 L. — M. Caesario, *uts.*, 350 L. — Mr. P. Couck, *uts.*, 300 L. — A. Mathysz., *uts.*, 300 L. — B. Christiani, *uts.*, 300 L. — Ev. Verhaer, *uts.*, 120 L.

Het Fraterhuis, *etc.*, *uts.*, 25 L.

S^t. v. het onderh. der S. Hiero. Schoole, *etc.*, 3197 L. 10 sc.

1612–1613.

(Cam.: JA. v. CLEEFF.)

Vd. rector, 374 L. 12 sc. 6 d. — It., 403 L. 10 sc.

Predd. H. Caesario, 1050 L. — F. Taurino, 990 L. — Jo. Speenhovio, 1050 L. — C. Ryckewaert, 975 L. — Ysa. Frederici, 950 L.

Rodolpho Zyljo, 16 Nov. 1612 aengenomen tot een mededienaar *etc.*, 600 L., over een jaer gagie. — Wilh. Henrici Nypoort, als 16 Nov. 1612 aengenomen tot een dienaar *etc.*, 600 L.

Aert Andrieſz., W. Willemsz., J. Groenenberch, *uts.*

Charles de Nielles, Den Leyre (!), *uts.* — Aeltg. Ruysch, Emichge Laurens wed. van Ja. Bruno, *uts.*, wed. v. C. v. Leeuwen, *uts.*

S^t. v. h. onderh. der PP., 7965 L.

Hiero. School. Mr. B. Swaerdecroon, rector, 1000 L. — Mr. Wolphert Swaerdecroon, aengen. tot *lect. IIIe cl.*, in plaetse van ſyn verlaten broeder, 5 Oct. 1612, 500 L. — Wytfelt, Couck, Mathysz., Christiani, Verhaer, *uts.*

S^t. van het onderh. vande mrs. van S. Hiero. Schoole, *etc.*, 3250 L.

1613–1614.

(Cam.: CORN. v. DUVERDEN.)

Schoonhuis. Ontfanck van stads vercofte

huysen, genaempt het *Schoonhuys*, in plaetse vd. welke weder gecoft is het huys *Keyserryck*, tot de wage. Het voorn. *Schoonhuys* is den 28. Maart 1614 by openbare opslach met allen syn toebehoren v. vooren tot afteren, vercoft, op de conditie breder als in 't *verpachtbouck v. stads goederen* ende daervan cooper gebleven Lamb. Wernaertsz. van Velthuysen, vry gelts voor 8500 L.

Nye borgher: Crispiniaen vd. Passe, van Arnemuyden, plaetsnyder.

Vanden rector, 403 L. 5 sc. 6 d. — It., 420 L. 15 sc.

Predd. H. Caesario, 1050 L. — J. Taurino, 990 L. — J. Speenhovio, 1050 L. — C. Ryckewaert, 975 L. — Ysa. Frederici, 950 L. — R. Zyllo, 600 L. — W. H. Ny-poort, 660 L.

Aert Andriesz., Will. Willemsz., J. van Groenenberch, *uts.* — Ch. de Nielles, Den. Leure (!), *uts.*

Aeltgen Ruysch, Emichge Laurens, de wed. van C. van Leeuwen, *uts.*

Somma *etc.*, 8069 L. 4 sc.

Hiero. School. Mr. B. Swaerdecroon, rector, 1000 L. — Mr. W. Swaerdecroon, S. Wytfelt, *uts.*

Roeloff van Muyden, *quintanorum lector*, 350 L. — P. Couck, 300 L. — Mr. Diederik Camphuysen, den 24 Fbr. 1614 aengen. tot schoolmr. *in sexta cl.*, in plaetse v. P. Couck, die van desselfs dienst is gelicentieert ende evenwel voor een jaer syn gagie sal genieten, 150 L. voor $\frac{1}{2}$ jaer. — Mr. Adr. Mathysz. v. Bilsen, *sept. cl. lect.*, 300 L. — Mr. B. Christiani, *uts.*, 300 L. — Mr. Ev. Verhaer, *uts.*, 120 L.

Somma *etc.*, 3395 L.

Keyserryk. Wtgeven gedaen ter cause v. coop, van sekere huysinge, genaempt *Keyserryck*, met een huyske daer after aen gelegen aende craen, ende geappropriert tot een wage, biersyscamer ende verblyf voor de bierdragers. Ja. Petersz. Dubien ende Dirc Tholinx, als resp. getrouwd hebbende de dochters van sal. Luvert Thomasz. vd. Well ende mitsdien eygenaers vd. voorsz. huysinghe

Keyserryk, betaelt 8500 L., in volle betalinge der coppeningen vd. selve huysinghe *etc.* — Noch Corn. de Goyer, 700 L. aen de execut. van Ev. vd. Poll *etc.*, voor sekere huysinghe, after *Keyserryk*, byde stadt gecoft, tot prieringe vd. gesworens, *etc.*

1614—1615.

(Cam.: CORN. v. DUVERDEN.)

Vd. rector, 417 L. 15 sc. — It., 420 L.

Predd. H. Caesario, 1050 L. — J. Taurino, soe syn tractement is verbeteret met 100 L. jaers, 1090 L. — Jo. Speenhovio, 1050 L. — C. Ryckewaert, 975 L. — Ys. Frederici, 950 L. — R. Zyllo, 600 L. — Ger. Ny-poort, 660 L.

Aert Andriesz., W. Willemsz., J. v. Groenenberch, *uts.* — Ch. de Nielles, *uts.* 800 L. — Den. Laurens (!), geangmenteert tot 35 L. — A. Ruysch, E. Laurensdr., de wed. G. van Leeuwen, *uts.*

Somma *etc.*, 8092 L. 3 sc. 9 d.

Hiero. School. Mr. B. Swaerdecroon, rector, 1000 L. — Mr. W. Swaerdecroon, *lect. iii^o*, 500 L. — Mr. Sym. Witfelt, *lect. iv. cl.*, 350 L. — Mr. R. v. Muyden, *quint. lect.*, 350 L. — Mr. D. Camphuysen, *lect. sext.*, 300 L. — Mr. Adr. Mathysz. v. Bilsen, *sept. lect.*, 300 L. — B. Christiaensz., *lect. oct.*, 300 L. — Mr. E. Verhaer, 120 L.

Mr. Dirc v. Driel, fra. schoolmr., 50 L., hem op syn aenhouden geacordeert tot verval van syn huysuur voor den tyt v. 2 jaer, *etc.*

Somma *etc.*, 3395 L.

1615—1616.

(Cam.: DOM. BOGAERT.)

Vd. rector, 427 L. 10 sc. — It., 471 L. 5 sc.

Predd. H. Caesario, 1050 L. — J. Taurino, 1090 L. — J. Speenhovio, 1050 L. — C. Ryckewaert, 975 L. — Ys. Frederici, 950 L. — R. Zyl, 600 L. — G. H. Ny-poort, 660 L.

Aert Andriesz., W. Willemsz., *uts.*, J. van Groenenberch, 10 L., voor $\frac{1}{2}$ jaer, ende K.

Stomp, syn successeur, 10 L. — Ch. de Nielles, D. Laurens (!), Aelt. Ruysch, E. Laurensdr., de wed. v. E. v. Leeuwen, *uts.*

S^a. van het onderh. der predd. *etc.*, 8140 L. 10 sc. 9 d.

Hiero. School. Mr. B. Swaerdecroon, *rect.*, 1000 L. — M. W. Swaerdecroon, *lect. III° cl.*, 550 L., soe den 25 Spt. 1615 syn dienst met 50 L. is geaugmentceert, op vorige toesegginge, als hy soude comen te houwen, gelyck hy nu al jaer en dach is geweest ende geboorten heeft verweckt. — S. Wytfelt, *lect. IV° cl.*, 350 L. — Mr. R. v. Muyden, *lect. V^o cl.*, 350 L. — Mr. D. Camphuysen, *lect. VI° cl.*, 300 L. — Mr. Adr. Mathysz. van Bilsen, *lect. VII° cl.*, 300 L. — Mr. B. Christiaensz., *lect. VIII° cl.*, 300 L. — Mr. Ev. Verhaer, 120 L.

Mr. D. van Vliet, *uts.*, 50 L.

S^a. van het onderh. der groote schoole, *etc.*, 3581 L. 10 sc. 9 d.

1616—1617.

(Cam.: DOM. BOGAERDT.)

Nye borghers: Bruno Verdoes, chirurgyn. — Matys Clemensz. v. Aken, bussemaker. — Jan v. Vianen, geboortig van Brussel, chirurgyn. — Clemens Petersz., sweertfeger. — Abra. Hallinck v. Embden, goutsmith. — Hans Quaetgebuyr v. Wynoxbergen, tabacksvercoper.

Vd. *rect.*, 389 L. 19 sc. — It., 420 L. 15 sc.

Predd. H. Caesario, tr. ende h. 1050 L. — J. Taurino, tr. ende h. 1090 L. — J. Speenhovio, tr. ende h. 1050 L. — C. Ryckewaert, tr. ende h. 975 L. — Ys. Frederici, tr. ende h. 950 L. — R. Zyllo, tr. 600 L. — G. H. a Nypoort, tr. ende h. 660 L.

Aert Andriesz., tr. ende h. 225 L. — W. Willemsz., 100 L. — Nic. Stomp, 20 L., over een jaer gagie, vandat hy voor, onder ende na de predicatien inde Domkerke de kinderen in stille gehouden, ende de honden daeruit gekeert heeft.

Ch. de Nielles, 800 L. — Denys Laurens, 40 L. — De wed. v. Bruno & v. Leeuwen, *uts.* Somma *etc.*, 7891 L.

Hiero. School. Mr. B. Swaerdecroon, *rect.*, 1000 L. — Mr. W. Swaerdecroon, *lect. III° cl.*, 550 L. — Mr. S. Wytfelt, *lect. IV° cl.*, 350 L. — Mr. R. v. Muyden, *lect. V^o cl.*, 350 L. — Mr. D. Camphuysen, nu Jacobo Byn, *lect. VI° cl.*, 300 L. — Mr. A. Mathysz. v. Bilsen, *lect. VII° cl.*, 300 L. — Mr. B. Christiaensz., *lect. VIII° cl.*, 300 L. — Mr. P. Verhaer, *uts.*, 120 L. — Het fraterhuis, *etc.*, *uts.*, 25 L.

S^a., mette reparatien, 3744 L. 4 sc. 3 d.

Reinerus van Oosterzee, minister, als hyde magistraet aengenomen voor een jaer, inneg. 1616 May 19, tot siekbesoeker binnen de stadt ende vryheit vandyn, der personen, die mette peste besmet syn ende mogen worden, 330 L. *etc.* — It., noch 15 L. tot betalinge van een bedstede, by hem in syn woninge doen maken, *etc.*

Mr. Ernst de Wael, chirurgyn, by myn heeren vande stadt ende oock hyde broederschap van Leuwenberch's, genaempt *Pestgasthuis*, syn leven lang gedurende aengenomen tot pestmeester, op 400 L. 'sjaers, daervan de stadt 300 L. ende 't gasthuis 100 L. 'sjaers sullen betalen, *etc.*

Anna Thonisdr., wed. van sal. Dav. Bastiaensz., aengenomen tot stads vroetvrouwe, omme alle bevruchte vrouwen, mette contagieuse siekte der peste besmet *etc.*, in haren noot by te staen ende te helpen, ende dit voor 3 jaren, inneg. 8 Spt. 1617, des jaers om 150 L., boven 25 gl., alle jaer by anticipatie.

1617—1618.

(Cam.: HENR. v. DOMPSELAER.)

Nye borgher: Dirc. v. Loon, goutsmith.

Vanden rector, 448 L. 10 sc. — It., 414 L. 5 sc.

Predd. H. Caesario, J. Taurino, J. Speenhovio, C. Ryckewaert, Y. Friderici, R. Zyllo, G. H. a Nypoort. — Aert Andriesz., W. Willemsz., N. Stomp. — Ch. de Nielles, D. Laurent. — Wed. v. Bruno en v. Leeuwen, *uts.* R. v. Oosterzee, *uts.*, 165 L., *etc.*

Somma, 8247 L. 6 sc. 9 d.

Hiero. School. B. Swaerdecroon, W. Swaerdecroon, S. Wytfelt, R. v. Muyden, *uts.* — Mr. Jacobus Byn, *lect sextae cl.*, als gesucecedeert inde plaetse van mr. Dirck Camphuyzen, 300 L. — Adr. Mathysz., B. Christiaensz., Ev. Verhaer, fraterhuis, *uts.*

S^a., mette reparatt. *etc.*, 3855 L. 2 d.

1618–1619.

(Cam.: HENR. v. DOMPELAER.)

Vd. rector, 393 L. 15 sc. — It., 417 L. 15 sc.

Predd. H. Caesario, *uts.*, $\frac{1}{2}$ jaer tr. ende h., 525 L. — Ja. Taurino, gewesene vorige predicant, geaufugieert synde anno 1618 ende daerna in Brabant overleden, is syne wed. 19 Oct. 1618 een jaer alimentatie toegel. 250 L.; huur, *uts.*, 90 L. — Jo. Speenhovio, vorige predicant, gelyke 500 L.; huur, 50 L. — C. Ryckewaert, mede vorige predicant, 450 L.; huur 75 L. — Ys. Frederici, mede vor. pred., 450 L.; huur, 50 L. — R. Zyllo, mede vorige pred., 300 L. — G. Nypoort, oock vorige pr., 300 L.; huur, 60 L.

Charles de Nielles, *uts.*, $\frac{1}{2}$ jaer, 400 L. — W. Willemsz., 50 L.

Dno Bernardo Busschoff, als hyde vroedschap ende kerke aengenomen tot een mededienaer derselver ware ende oude gereform. kerke Christi alhier, 1000 L., als een jaer tractements, *etc.*

Dno Joanni Langio, als aengenom. tot een medebedienaer des H. Ev., $\frac{1}{2}$ jaer tract., 500 L.

Dno Corn. Dugano, *id.*, $\frac{1}{2}$ jaer tr., 500 L.

Noch betaelt den voorn. 3 heeren aengenomen ministeren tsamen 150 L., tot verval der oncosten, gedaen ende geschiet in 't opbreken harer domicilien elders ende die hier te brengen.

Dno Petro Agache, als oock aengenomen tot een ordinaris dienaer inde ware christel. gereformeerde Fransche kerke alhier, 800 L., tot een jaer tractements, versch. 1 Nov. 1619. — It., 100 L., voor diensten der voorn. geref. Fra. kerke, langen tyt als minister bewesen, a^o. 1618, voor syn aenneminge.

Ev. Verhaer, 150 L. — Absalon Jansz. Mallecot, aeng. tot een siekbesoeker, 350 L., over een jaer tractements. — Aert Andriesz. 225 L. — N. Stomp, *uts.*, 20 L. — Den. Laurens, een jaer tr., 40 L. — De wed. van Bruno ende v. Leeuwen, *uts.*

Herm. Wernertsz. Velthuysen, ouderl. der geref. kerke, behandicht 6 dubb. Nederl. ryders, omme die te vereeren Dan. de Maistre, pred van Dortrecht, totte vervallinge vande oncosten by hem gesuporteert in 't comen ende reysen, ende voorts voor syne goede ende getrouwe diensten, de kerke alhier sekeren tytlang bewesen, 67 L. 4 sc. — Ja. Jansz. van Bommel, mede ouderl. *etc.*, gehantreyckt 4 rosenobels, te vereeren D. Betio, *verbi Dei ministro*, voor sekere goede diensten, by syn Eerw. mede een tytlang deser kerke bewesen, 36 L.

H. Caesario, gewesene pred., 200 L., over $\frac{3}{4}$ jaers alimentatie, hem by provisie *etc.* toegeleyt. — G. H. Nypoort, mede gewesene pred., $\frac{1}{4}$ jaers alimentatie *etc.*, soe hem op syn verzoek by requeste gedaen, voor den tyt van een jaer, den 27 Aug. 1619 tot alimentatie toegevoecht is 400 gl., inneg. 1 Jul. 1619, om sich middeler tyt te bedencken, of hy die *acta synodalia* begeert t'onderteekenen, *etc.*

Jo. Speenhovio, gewesene pred., 30 L., voor reparatt. in syne woning. — Die huisvrouw v. C. Ryckewaert, 20 L. 8 sc., voor gelyke reparatien.

Nic. Stomp, 6 L., voor extraord. diensten by hem opde jaermerct, inde kermisse van Magdalene 1619, in 't stilhouden der jongens ende wtkeren der honden inden Domkerke gedaen, *etc.*

Herman v. Doeyenburch, 737 L. 13 sc., ter cause als in sekere specificatie by hem geleverd inder stads secretarye, *etc.*

Ja. v. Medenblick, in 't beroup v. D. Florentio Joannis, dienaer des H. Ev. binnen Sneek, te versoucken syn dimissie, gecombourseert 54 L. 16 sc. *etc.* — Id., ende vd. Lingen, 29 L. 4 sc. 6 d., gedebourseert in 't reysen op Dortrecht ende Gornichem, in kerkelyke saken, *etc.* — It., Medenblick, 99 L. 4 sc.,

vandat hy in syne huysinge gelogeert ende in spys ende dranck geaccommodeert heeft die Eerw. heeren predd. Wilhelmum Baudartium van Sutphen, Sebast. Dammannum aldaer, Alardum Mehemium v. Harderwyck ende Warnerum Teskenmaker v. Cleeff. — Joanni Dibbetio, pred. tot Dortrecht, gerest. 11 L. 4 sc., verschoten in 't reysen op Utrecht met Triglandio, om de kerke alhier met haren dienst te hulpe te comen, *etc.* — Absal. Jansz., mede ouderl. der kerke *etc.*, 12 L. 12 sc. 6 d., verschoten opde reyse naer Amst., om een pred. by leeninge te versoucken, ende oock tot Arnem, tot bevorderinge van het beroup D. Cornelii Dugani, *etc.* — *Eid.* ende Claes Adriaensz., 11 L. 7 sc., van der kerke wegen met D. Modeo geweest synde tot Wyck. — Peter v. Hout, ouderl., 18 L. 13 sc., verschoten inde gedane reyse met Wernaertsz. tot Schiedam, om Hugo Beyers by leeninge te versoucken, tot Leyden, om hem te horen, ende tot Amsterdam in 't versoeken om prolongatie voor den heer Roelof Petersz., alhier geleent, *etc.* — Gisb. Jansz. vd. Well, byden k. rade gesonden, om een pred. tot Eck, inde Betuwe, te halen, ende daerna tot Dortrecht D. Udemannum, goetgedaen 12 L. 18 sc., op dese reyse te oncoste gehadt, *etc.* — H. Wernaertsz., ouderl., 37 L. 5 sc., verschoten inde reyse met van Houten, op Dortrecht, om aen het hoochweerde synodus nationael te versoucken, tot behulp deser kerke, een ofte twee predd. Item, inde reyse tot Meerkerk ende Culenborch, om den pred. Blom by leeninge te crygen, als mede tot Woerden D. Josephum, *etc.* — Corn. Petersz. Swanenburch, 7 L. 12 sc., gedebourseert in 't conduiseren v. D. Udemanno, op Dortrecht, *etc.* — Ja. Liefstinck, 63 L. 10 sc., verschot. inde reyse ten versoecke vd. k. rade gedaen op Soelen ende voorts tot Cleef, omme te becomen den hr. Busshoff, ende Tessemaker eerst by leeninge te becomen, *etc.* — Hans vd. Bossche,

mede ouderl., 40 L. 6 sc. 6 d., verschoten opde reyse met van Houten, op Dortrecht, wt last des k. raets, tot verrichtinge v. kerkel. saken, ende voorts met Claes Adriaensz. op Middelburch, in 't versoeken van een der predd. aldaer, by leeninge voor 6 maenden, *etc.* — Aernt v. Eck, schep., ende D. Velt-huysen, raet, in 't reysen tot Dortrecht, omme te horen prediken 2 predd. aldaer, die ten dienste van dese kerke worden gerecommandeert, 57 L. 2 sc., by hem gedebourseert. — Barthol. Deckers, ouderl., gecommiteert met Busshoff, dienaer alhier, ende Ja. v. Bemmelmel, ouderl., om te reysen naer Leeuwarden in Vrieslant, (als geschiet es), ende te versoucken den Eerw. heere Bogaertmannum (!) *etc.*, gerest. 85 L. 18 sc. *etc.* — Ja. v. Bemmelmel, ouderl., gedebourseert 117 L. 11 sc., tot reysg. voor den here pred. Maistre; item, anden hr. Roeloff Pietersz., die tot 4 diverse reysen op syn costen hier is geweest, ende dese kerk heeft gedient gehadt; oock op de reyse, die syne E. met hun vieren gedaen heeft op Leeuwarden, om den persoon van D. Bogaertmannum; insgel. op Dortrecht, met Florentio te spreken, *etc.* — Noch P. vd. Lingen, ouderl., 301 L. 10 sc. 9 d., oncosten *etc.*, gedaen in diverse reysen, breder in thien distincte specificatien wtgedrukt ende in een sommiere specificatie geredigeert, *etc.* — R. Zyllo, gewesene pred., 45 L., voor reparatt. in syn huysinge doen maken. — Noch Ja. v. Bemmelmel, ouderl., 200 L., om te vereeren D. Bursio, pred. tot Middelburch, om de goede diensten, die syn E. den tyt v. ontrent 6 maenden gedaen de kerke ende gemeente alhier, *etc.*

Somma *etc.*, 13112 L. 19 sc. 3 d.

Hiero. School. Mr. B. Swaerdecroon, W. Swaerdecroon, S. Wytfelt, R. van Muyden, J. Byn, A. v. Bilsen, B. Christiaensz., E. Verhaer, *uts.*, fraterhuis, *etc.*, *uts.*

Somma *etc.*, 3536 L. 6 sc. 1 d.

(CETERA POSTMODUM.)

RESOLUTIEN

DER

GENERALE STATEN,

UIT DE XVII EEUW.

MEER ONMIDDELIJK BETREFFENDE DE GESCHIEDENIS DER
BESCHAVING.

't Schijnt veelen beuzelagtig, soortgelijke zaaken aan te teekenen, maar is dan de kennis van de vordering en van den bloei der kunsten en koophandel eene beuzeling, en wel in ons gemeenebest?

VAN WIJN (ad WAGENAAR X. bl. 42 r. 3) pag. 25.

1601.

Joh. Edmond de Gruyter. Is Joh. E. de Gruyter geaccordeert, dat hy tot laste vande generaliteit inde nieuwe huysinge, die hy heeft doen maken inde graefschap van Buren, sal mogen doen maken de wapenen vande vereenichde provincien. (Oct. 19).

Spaansche Bybel. Is Herman Allertsz., bouckvercooper te Amst., geaccordeert octroy om voor den tydt van 10 naestcomende jaren, alleene inde vereenichde provintien van nieuws te mogen doen drucken den Spaenschen Bybel, verbiedende *etc.*, opte verbeurte vande nagedrukte exemplaria ende daer en boven vande somme van 100 p. vl., te appliceren in *communi forma.* (eod.).

Tapisserie. Is geaccordeert pasporte aen den gecommitteerden vande hertoginne van Tremouille, dat hy sonder eenich recht van convoy te betalen, uyt de vereenichde provincien naer Vranckryck, tot dienst van hare Excell^{te} sal mogen doen transporteren *seker tapisserie*, wesende de *historie van Alexander Magnus*, houdende twee hondert vyf en twintich ellen, ende een quantiteit lynwaet,

gekost hebbende derthien hondert gulden, mit eenich ander goet van cleender weerde, gecost hebbende 150 gulden, alles gepakt wesende in twee houten cassen. (eod.).

Nieuwe molen. Opde requeste van Henr. Willegem, borger tot Middelborch, & Ghysbr. Arentsz., mr. timmerman, wonende tot Almaer, is geaccordeert octroy voor 10 jaren, inde vereen. provincien te maken *etc.*, sekeren nieuwen molen, by hen geinventeert en gevonden, ten dienste om allerhande Brasilienhout, Fausethout, Campeetshout, Provencehout, Fernambouck ende diergel. houten, dienstich en noodich, om mede te verven, tsy mette wint, daer plaetse is, of anderssins te breken ende te malen, ook bequaam, om te gebruyken tot veel andere werken, volgende het getransfigeerde patroon *etc.* (Oct. 29).

Handel op Moscovie. Opde requeste v. Sion Lusch, geaccordeert opene patenten aen alle coningen, princen ende heeren, alsoo deselve voorheeft synen soon Abra. Lusch met noch vyff andere personen te senden in Moscovien, tot directie van syne affairen ende coopmanschappen aldaer, dat deselve *co. etc.* den voorn. Abra. met syne compaignie daertoe wille gun-

nen vrye passagie ende doen doen alle mogel. assistentie ende behulp, des versoekende, in gewoonlyker forme. (Nov. 26).

Mouthaen. Henr. Mouthaen, toegelecht 15 gl., voor seker bouwen, by hem de staten gepresenteert. (Nov. 27).

1602.

Bern. Jansz. Been, componist. Is Bernard Jansz. Been, musicien, toegelegt de somme van 12 ponden vlaems, tot een vereeringe, voor dat hy in musicque heeft gestelt, om met vyff partyen te singen, de geschiedenisse vanden slach in Vlaenderen. (Jan. 4).

Nieuwe Molen. Is Gerit Ryckelsma, koopman tot Amsterdam, geaccordeert octroy voor 10 jaren, op 't maken van sekere coornmolen, by hem geinventeert, gaende met vier steenen, bequaem om in belegerde plaatsen ende legers gebruikt te worden, volgende het patroon, door het octroy getransfigeerd, verbiedende etc. (Jan. 12).

Spaansche Bybel. Op 't different, geresen tusschen Laurens Jacobsz., boeckdrucker tot Amsterdam, opponent ter eenre, ende Herman Alartsz., insgelyk boeckdrucker, impetrant ter andere syde, ter cause van het octroy, byden voorsz. Alartsz. geimpetreert, om alleene inde Nederlanden te drucken den Spaenschen bybel, met de correctien ende annotatien Domini Cipriani Valera, hetwelck den voorsz. Laur. Jacobsz. sustineerde, surreptivelyck by den voorsz. Alartsz. geimpetreert te wesen, nadat hy geweten heeft, dat hy opponent op het drucken des voorsz. bybels met de voorsz. correctien ende annotatien met den voorsz. D. Cipriano was geaccordeert, ende alrede in 't werck getreden uyt de originele copie, die den voorsz. Valera hem hadde geleverd, gelyck hy dat dadelyck dede blycken ende door den voorsz. D. Ciprianum verclaren, welcke Ciprianus oock met eenen scer instantelyck heeft versocht, dat men den voorsz. Laur. Jacobsz. het werck soude laten continueren, ontkennde, dat hy oyt in eenige manieren met den voorsz. Herman Alartsz. yet op het

drucken vande voorsz. bybel soude hebben besloten, daertegen den voorsz. Alartsz. niet anders en wist te seggen, dan dat men bet als een jaer geleden met hem op 't drucken des voorsz. bybels heeft gesproken ende hem onderhouden, ende dat oock daerop den voorsz. Ciprianus tsynen huuse uyt Engelant was ingecomen; gehoort byden staten generael de voorsz. partyen ende gesien de stucken, by deselve *hinc inde etc.* geexhibeert, hebben verclaert, den voorsz. Laur. Jacobsz. het drucken vanden Spaenschen bybel, mette correctien ende annotatt. des voorsz. Cipr. Valera sal mogen continueren ende daarmede in diligentie voortvaren, doch dat deselve Jacobsz. ten aensien dat de voorsz. Alartsz. met hope den voorsz. bybel te drucken een tydtlanck is opgehouden, metten selven Alartsz. sal overcomen op sekere vereeringe of vergoedinge, die hy hem daer voor sal geven, by interventie en toedoen van eenich vande kerke van Amsterdam, ende in gevallen van niet kunnen verdragen, dat de staten aen hem refereren (den bybel gedrukt wesende) daervan naer redelyckheid wtsprake te doen, ordonnerende oversulcx den schout ende magistraet van Amsterdam, en dien dit aengaen sal, namentl. oock den voorsz. H. Alartsz., dese resolutie haer effect te laten sorteren etc. (Jan. 16).

Brocardus Baronius. Is geresolveert, dat men Brocardo Baronio, Italiaen, alhier gecomen, om te openbaren eenighe saken, daerane voor den dienst vande ganse Christenheydt ten hoochsten gelegen is, syne teeringe alhier inde herberge sal afspreken, ende denselven tot syn vertreck naer Engelant, toeleggen de somme van 500 gl. eens etc. (Jan. 23).

Nieuwe molen. Opte requeste van Corn. Cornelisz., wonende tot Uytgeest, gelegen tusschen Haerlem & Alcaer, is geaccordeert octroy voor 12 jaren, te maken en stellen sekere wint- of ros-watermolen, by hem geinventeert met vier, acht, minder ofte meerder crome ofte rechte goten, of ronde pompen, die 't water onder byden spille innemen, en deur 't omdrayen vande selve spille, dragende op een pinne, op ende weder uytmaken

sullen, volg. de modellen, by hem daarvan de heren staten gethoont, ende het patroon aen syn requeste geannexeert. (Jan. 24).

Cornelis Drebbel, rookverdryver. Is Cornelis Jacobsz. Drebbel, poorter tot Alcmaer, geaccordeert octroy voor den tydt van 12 jaren, omme alleene inde vereenichde provincien te practiseren de middelen by hem geinventeert, om alle roockende ende uytslaende schoorsteenen, bequemelyck te doen trecken ende boven ter behoorlycker plaetsen met besloten deuren ende cameran den roock uytloosen, volgende de getransfixeerde patronen, verbiedende etc., op peene van 100 goude realen, te verdeylen *in communi forma*, mits dattet sy een nieuwe inventie, te vooren in dese landen niet gepractiseert ende sonder praepjudicie vande voorgaende concessien. (Fbr. 16).

Inventie om clocken te luyden. Opte requeste van Corn. Eewoutsz. Proot, munitie-meester binnen Geertrudenberg, geaccordeert octroy voor 20 jaren, op syne nieuwe inventie, om de clocken, die te vooren met veel volks hebben moeten geluyt, oft doordien die vast oft onbewegelyck hangen, niet hebben kunnen geluyt worden, geluyt te doen geven, in voegen of die getrocken oft geluyt werden, door de voorsz. instrumenten, met twee mannen alleenlyck, of een van dien, daarvan de patronen syn getransfigeert etc. (Fbr. 22).

Inventie om met water te voorzien. Opte requeste van Pieter Pietersz. Enten, huysman v. Hontsyck (!), is geaccordeert octroy voor 12 jaren, te mogen maken sekere instrumenten, by hem geinventeert, om t'allen tyden, ende besunders van groote droogten, niet alleen de hooge, maer oock bysunders de laage landen met cleyne costen, van goede putten ende bequaem water te voorzien, mits dat het sy een nieuwe inventie etc. (Fbr. 22).

Mornay's bybel der natuur vertaald. Is Joanni Halsbergio, dienaer der gemeente te Amsterdam, toegelecht 200 guldens, voor de dedicatie etc. van seker boeck, geintituleert: *Bybel der nature*, by hem overgeset inde Nederl. sprake, gemaectt originelyck byden heere van Plessis Mornay. (Maart 12).

IV.

Rekelsma's molen te copen. Is begonnen te handelen met Rekelsma, om hem af te koopen den moelen, by hem geinventeert, maer en is noch ter tydt daerop metten selven niet overdragen, dan goedgevonden, dat men den molen nader sal doen visiteren ende priseren, door Muys, den mr. timmerman van Delf. (eod).

Eng. pred. Br. Vincent. Opte requeste van Brian Vincent, predicant vande Engelschen, is geordonneert, dat men deselve soude stellen in handen vanden raet van state, om den suppl. te doen betalen 1275 guldens, een derdendeel daarvan gereet, ende de andere 2 derdendeelen binnen twee vier maanden naestcomende, mits dat haer E. ordre sullen stellen, dat dese betalinge den capiteynen werde gecort, volg. derselver signaturen. (Maart 13).

Rekelsma's molens. Is verdragen met Gerrit Rekelsma, coopm. tot Amsterd., op het maken van 6 molens van syne inventie, met heure furnituren, ten dienste vande generaliteyt tot 1100 gl., voor elk molen, ende Sipesteyn gelast het contract schriftelyk te vervatten ende den voorscreven Rekelsma te doen teekenen. (Maart 14).

Adriaan Sara Romen, chirurgyn. Opte requeste van mr. Adriaen Sara Roomen, chirurgyn, by Syn Excellentie gelast hem in diligentie te transporteren binnen Oostende, ende hem aldaer te houden, is den suppl. geaccordeert, dat hy neffens hem sal mogen assumeren mr. Henrick v. Muys, oyck chirurgyn, tot 24 guld. ter maent. (Maart 26).

Chronyque van Petit. Fra. le Petit, gref-fier van Bethune, 500 gl., voor de presentatie vande Chronycke, by hem vuytgegeven van Hollant, Zeelant, Westvrieslandt, Utrecht, Vrieslant, Overyssele ende Groningen, tot het jaer 1600 toe, sonder nochtans, dat hare Ho. Mog. verstaen met dese vereeringe de voorn. Chronyque voor waerachtich te authoriseren. (Apr. 8).

Instrument om te diepen. Is Mert. Theunisz., borger vanden Briele, geaccordeert octroy voor 10 jaren, om alleene etc. te mogen doen maken seker instrument, by hem geinventeert, daarmede het diepen van alle havens

daer watertogten doorgaen, op een geheel andere manier, die veel beter ende oncostelyker als het uitdelven is, soude kunnen geschieden, door de voorsz. watertogten ofte stromen, verbiedende etc. (Apr. 9).

De afbeeldinghe van Jerusalem. Is Benj. Wright geaccordeert octroy voor 6 jaren, om alleene etc. te moghen drucken de afbeeldinghe der stadt Jerusalem ende andere dingen, de stadt ende tempel toebehorende, sulcx als hy deselve gemaect heeft ende de h. staten gepresenteert, verbiedende etc. (Apr. 17).

Caerte vd. intogt in Vlaenderen. Balth. Florisz., plaetsnyder te Delft, toegeleecht 200 gl. op het werck, dat hy nog heeft te maken vande intocht vd. leger vd. heeren staten in Vlaenderen. (May 3).

Schildery inde raetkamer te Leyden. Ontfangen een brief vanden heer grave vander Lippe, daerby hy versoeckt, dat de heeren staten souden gelieven te bemiddelen byden magistraet van Leyden, dat sy hem onder goede betalinge souden laten volgen een stuck schilderei, inde raetkamer aldaer berustende, van het uiterste oordeel, is goedgevonden, dat men copie vanden brief sal senden aenden voornoemden magistraet van Leyden, ende deselve versoecken, dat sy onbeswaert willen syn, den welgemelten grave in't voorsz. syn versoeck te believen. (May 30).

Balth. Moucheron. Is geordonneert te schryven aende bewinthebbers der Oost Indische Compagnie in Zeelant: Alsoe de heren staten gebleken is by brieven vanden Coninck van Vrankryk, ged. vanden 10 Meerte, dat Syne Maj'. den persoon van Balthasar Moucheron in Vrankryk ontbiet, om met hem op eenige particuliere saken, Syne Majesteits dienst ten hoogsten importerende te communiceren ende den voorsz. Moucheron daerinne te gebruiken, daertoe dat oock den heere van Buzanval van wegen Syne Maj'. seer groote instantie is doende, ende dat deselve Moucheron hem daertoe genoech gewillich aanbiedt, by soe verre dat Lieven de Moelenaer, in syne plaetse in de Compagnie vande bewinthebbers vande Oost Ind. handelinge aengenomen soude mogen

worden, gelyck dat oock de voorsz. heere van Buzanval ernstelyck versoekt, daerinne dat de heren staten Syne Maj'. geerne souden believen, dat de heeren staten daerom versoecken ende begeren, dat die voorsz. bewinthebbers hem daarmede willen conformeren, ende oversulex den voorsz. Moelenaer in plaetse vd. voorsz. Moucheron als bewinthebber te accepteren. (Jun. 3).

Doctor Strobano. Is doctori Strobano toegelegd voor dit jaar 200 gl. extra ord. boven syn ord. gagie. (Jun 6).

Fabricatie van spelden. Is Gabriel Willemisz. van Cleeff, spellemaker van Rotterdam, geaccordeert octroy, om alleene te mogen voeren ende gebryken op syne papieren daerinne hy syne spellen steekt, *een open hant met een liggende leeuwe, dry claverblaerkens, een eenhoorn, twee wildemans mettet wapen van Cleeff*, volg. het getransfig. patroon, verbiedende etc. — It., Claes Pietersz. van Antwerpen, *uts.*, om alleene te mogen voeren ende gebryken *een vogel met een tak inden monde, etc.* (Jul. 4).

Balth. Moucheron. Is op't ernstich aenhouden vanden heer van Buzanval, van wegen den Co. van Vrankryk geaccordeert, dat men anderwerff sal schryven aende bewinthebbers vande Oost Ind. Comp. in Zeelandt, dat sy, postponerende alle particuliere passien ende misleydinge van eenige, Syne Maj'. willen complaceren, accordeerende dat Lieven de Moelenaer inde plaetse van Balthasar Moucheron, als bewinthebber inde voorsz. Comp. worde geaccepteert, dewyl Syne Maj'. den voorsz. Moucheron tot synen dienst ende voorderinge vande gemeene sake begeert te gebruiken, gelyck dat niet alleene en blykt by het overgegeven geschrifte des heren van Buzanval, maer oick by het schryven van Syne Maj'. ende de recommendatie vanden here van Villeroy. (Jul. 5).

Coper-molen. Is Ja. Christiaensz. vanden Briele geaccordeert octroy voor 8 jaren, op seker roelenwerk, by hem gepractiseert, om daerdoor metten water te slaen ende bereiden allerhand coperwerk, root ende geel, bequaem

tot platen, ketels, becken ende draet, mitsgaders alrehande manufacturen, de koperwerken aengaende, volgende het patroon, etc. (Jul. 9).

Nederd. Bybel mette caerten van Plan-cius. Herman Alartsz., boevecoper te Amsterdam, geacc. octroy voor 8 jaren, alleen te mogen drucken in allerley formaet, sekeren Nederl. Bybel, verciert met verscheyden landt-ende plaetstafelen, daarvan in het Woort Gods wordt geseyt, oversien door D. Petrum Planerum, dienaar des Goddel. Woorts tot Amsterdam, verbiedende etc. (Aug. 1).

Andries de Roy geschoten. Syn gelesen 2 brieven van voorschift van Syn Excell. ende den heer Coren, gedateert in 't leger, den 13. ende 14. deses, ten faveure vande nagelaten weduwe ende kynderen van Andries de Roy saliger, die den 12. deser inden avont geschoten is, met requeste daertoe dienende, ten eynde deselve weduwe eenich recompense sou worden toegevoecht, in erkennisse van haers voorsz. mans diensten, is voor als noch uitgesteld, etc. (Aug. 27).

G. Bautonnier over den Zeylsteen, etc. Guil. Bautonnier, heer van Castel Francq in Languedoc, octroy voor 10 jaren, te mogen alleen doen drucken ende vercoopen sekere boucken, te weten:

La Mecometrie,

ende de tablette boucken, geintituleert:

La Mecographie.

mitsgaders een andere, tracterende vande *proprieteten des zeylsteens*, by hem beschreven, verbiedende etc. (Sept. 5).

Festus Hommius. Is Festo Hommio, de heren staten gepresenteert hebbende seker bouck, geintituleert:

Het schatboek der Christel. leere ofte uyllegginge over den Catechismus, gemaecht byden Dr. Zach. Wizenus ende byde vooschr. Hommio vuytte Latynsche, etc., overgesedt,

daervoren toegeleyt 25 gl. (Sept. 6).

Caert van het beleg van Grave. Floris Balthasar heeft gepresenteert het betreck, dat hy gedaen heeft vande belegeringe van Grave,

versoekende octroy, etc., is geaccordeert, dat men de presentatie sal aennemen ende hem daer voor geven 100 gl., met octroy voor dit jaer ende het toecomende. (Sept. 12).

Pas-Caerten. Is Adriaen van Veen, de heeren staten gepresenteert hebbende vyff ronde af bulte paskaerten, tot een vereeringe, daer voor toegeleyt 100 gl. eens, ende geresolveert, dat men denselven sal verclaren, dat de heeren staten verstaen, dat hy op syn tractement schuldich is die gedeputeerde vande provincien exemplaria vande voorsz. Paskaerten, gelyk hem ten tyde van het nemen vande resolutie op syn tractement is aengeseit. (Oct. 30).

Vaert op de kust van Guinea. Opte requeste van Ja. Boureel, Adr. ten Haeff, oud-burgermr. van Middelburg, Jan Engelsz. vd. Burcht, Laur. Bax, Adr. Bommene, Ev. Becker, Lieven de Moelenaer, Sam. Godyn, Chr. Thibout, ende S. Lodew. van Alteren, alle coopl. tot Middelborg, is Laur. Simensz., schipper, ende mr. van seker schip, genaempt *de Son*, groot 120 lasten, geaccordeert commissie in gewoonder forme, om met dit schip te varen nae de custe van Guinea ende Africa, ende aldaer trafique te doen ende herwaerts weder te keren. (Nov. 2).

Nederd. Bybel. Laur. Jacobsz., borger van Amst., octroy geaccordeert 28 Febr. 1590, om alleen te mogen drucken ande doen drucken den Nederl. Bybel, die hy tot syne costen nae de Hebreuwsche ende Griexsche waarheyt heeft laten corrigeren, in verscheyden plaetsen vande O. ende N. T., gecontinueert van andere 6 jaren, etc. (Nov. 4).

Predicant van Oostende verdacht. Gelesen extract van een brief, geschreven byden predikant van Oostende, uit deselve stede, streckende tot achterdenken vander regeringe vanden lande, is goedgevonden, dat men die gecommiteerde raden van Zeelant daarvan sou adverteeren, om den voorn. predicant daeruyt te ontbieden ende eenen anderen in desselfs plaetse te senden, van beter gevoelen wessende. (eod).

Spaensche Bybel. Is Ciprian de Valera, de heeren staten generael gedediceert hebbende

de translatie by hem gedaen vanden Bybel inde Spaensche sprake, toegelecht tot eene vereeringe, 500 gl. (eod.).

Laur. Jacobsz., bouwvercooper tot Amsterd., geaccordeert octroy voor 10 jaren, te mogen drucken den Spaenschen Bybel met de correctien ende annotatien Domini Cipriani de Valera, verbiedende etc. (Nov. 5).

Caerten van het beleg van Grave. Is Florys Balthasaer, plaetsnyder tot Delft, toegelecht voor de caerten vande belegeringe der stad Grave, gedrukt op sattyn, daermede dat hy die gedeputeerde vd. provincien vereert heeft, de som van 250 gl. eens, mits dat hy gehouden wordt, noch te leveren vier caerten, te weten aen den heere v. Wulp, de Jonge, Coren ende Slooth, te betalen byden ontf. gen. (Nov. 6).

Caerte van't overseylen der Spaensche Galleyen. Hans Rem, schilder, wonende binnen Amsterdam, geaccordeert octroy voor 5 jaren, alhier te mogen doen drucken ende vercoopen de aencompste van des vyants galleyen ende hoe dieselve overseylt ende gestrandt syn, verbiedende etc. (Nov. 7).

Capelmeester vd. Co. v. Denemarken. Opte requeste van Mathias Bourbonnois, borger tot Amsterdam, als procuratie hebbende vanden capelmeester des Coninx van Denemarken, meester Gregorius Trehoul, gesien de brieven van voorschriften van Syne Majesteit, is goedgevonden, dat men deselve soude senden aen de heren staten van Utrecht, ende haer Ed. ernstelick recommanderen, dat de sake des voorscr. capelmeesters, sulcx soude moegen worden afgedaen, dat den Coninck, noch de heren staten meer daermede niet en worden gemoeyt. (Nov. 8).

Gereformeerden te Hamburg. Opte requeste van verscheiden coopliden van dese Nederlanden, residerende binnen Hamburch, wesende vande Reformeerde religie, is geaccordeert te schryven aenden eerberen raet vande selve stad ende haerl. te recommanderen, aengesien die suppl. gevluht syn voor de Spaensche tyrannie, omme te mogen genieten den vrydom van heere conscientie, dat haer E. uyt een christelyk medelyden souden willen gedo-

gen, dat de suppl. moegen hebben vrye exercitie van haerl. religie, soo in 't gehoor als begraven van haerlieder dooden inde heerlykheit van Althena, toebehorende den welgeb. hr. grave van Schauwenburch. (Nov. 25).

Honter, Schotsch pred. Den Schotschen predikant Andreas Honterus, provisionelyk tot nader resolutie geaccordeert 100 gl. tot syn onderhoudt, te betalen byden ontfangen generael. (Nov. 26).

Wilh. Swart, componist. Is Wilh. Swert, van Aernhem, wonende tot Amsterdam, geaccordeert octroy voor 6 jaren, alleene inde vereenichde Nederlanden te mogen doen drucken ende vercoopen tseventich stucken musyque, by hem inde Nederl. tale gemaect ende gecomponeert, geheel christelyk ende stichtelyk, verbiedende etc. (eod.).

1603.

Gereformeerden binnen Aken. Opte requeste vande gemeenten vande Duitsche ende Walsche gereformeerde religie binnen Aken, is geaccordeert, dat men ten faveure vande selve remonstranten, aen de stad Aken sal schryven, dat se als een vrye rykstadt, met de suppl., (die uit dese landen daerbinnen gerefugieert syn, om te ontvlien de Spaensche tyrannie) willen civiliseren, sonder deselve eenige molestatie ofte recherche te doen, ter oorsake vande voorsz. religie. (Jan. 17).

Fabricatie v. Turcksche grogreynen. Gelesen een brief van die van Delft, vanden 23. deses, ten faveure van Daniel S.. Jacobsz., ten eynde hem gegunt soude worden octroy, om alleene inde Nederl. te maecken Turcksche grogreynen, gewrocht van wolle of haer van camelynen, in Turquyen gesponnen, by hem geinventeert, is vuytgesteld daerop te resolveren. (Jan. 24).

Bueck-molen. Ontfangen een brief v. borgerm. etc. vander Goude, ten faveure van Gerit Cornelisz., kennipbuecker, ten eynde hem vergunt soude worden het octroy, dat deselve van meeninge is te versuecken, nopende synen bueckmolen, die hy buiten de

voorsz. stadt is hebbende, dat niemant binnen de voorsz. stede, nog in een half myle in 't ronde daerbuyten, enighe kennipmolen soude mogen stellen binnen den tyt van 8 jaren, etc., is ter comtemplatie vande voorsz. recommendatie etc. geaccordeert etc. (eod.).

Nieuwe molen. Is Ghysb. Pietersz., timmerman binnen Leyden, toegelegt 30 gulden, voor het patroon van sekere watermolen, by hem geïnventeert, om water uyt de vesten vd. steden te malen ende andersins, by hem de heren staten gepresenteert. (Jan. 25).

Fre. Houtman's Maleysche Dictionaire. Is Frederick Pietersz. (!) Houtman geaccordeert octroy, om voor den tyt van 8 naestco. jaren alleene inde vereenichde provincien te mogen doen drucken ende vuytgeven een Spraeckbouck ofte Dictionarium, vande Duytsche, Malaysche ende Madagacarse spraeken, met noch veele woorden inde Turxsche ende Arabische sprake daerbygevoecht, mitsgaders een tsamensprekinge inde selve Malaysche ende Madagacarse sprake, by hem gemaect, ende daer en boven noch cenige vaste sterren, dewelcke staen omtrent de Zuytpole tot op omtrent 35 graden besuyden de lienie equinoc-tiael, tot omtrent 300 in 't getal, die den suppleant soo in Oostindie als opte voyagie geobserveert heeft, verbiedende etc., in *communi forma*, etc. (Febr. 4).

Nieuwe slyk-molen. Is Ghysbr. Pietersz., timmerman, geaccordeert octroy voor 6 jaren, alleene etc. te mogen maken etc., secker slyk-molen, by hem geïnventeert, die soo wel achterwaerts als voorwaerts sal malen, tot seven ofte acht voeten diep doorgaens, ende dat om slick, sandt ende anders mede te malen, soo lanck als't reek vanden molen sou moegen wesen, daarvan dat hy 't patroon heeft geexhibeert, verbiedende etc. (Febr. 17).

Den styl van 't bouckhouden. Is mr. Joh. Coutereels, wonende tot Middelborch, geaccordeert octroy voor ses jaren alleene etc. te mogen drucken etc., den styl van 't boekhouden, handelende van verscheiden coopmanschappen ende wisselen, op versheyden landen ende steden, soo in geselschap ende voor

syn eygen rekeninge als in commissie, verbiedende etc. (Febr. 18).

Nieuwe inventien. Is Fred. l'Heremite, inwoonder der stede van Amsterdam, geaccordeert octroy, om voor den tyd van 10 jaren naestcomende, alleene te moghen maken sekere soorten *van molens ende andere ingenien* ende manieren van stalen, yseren, koperen, metalen ende ander herder materien te raspen, ende molesteenen, die men respective can gebruiken tot coren, smout, poeder, calander, polyser, vollers, seemtouwers, schorssen ofte runnen, gal ofte andere specerien, ververien, brasilienhout: sagemolens, ende om allerhande andere materien ende waren te malen, breken ende stoten etc., welke molenwerken, ingenien ende instrumenten, sullen niet alleen kunnen geagiteert ende beweecht worden met water, windt ende peerden, maer sullen oock kunnen gedreven worden met allerhande ledich vee, als ossen, koeyen, runderen, rypeerden, jarige of gespeyne voelens of andere dieren, egeen jock oft last gewoon synde, ja kunnen oock soo portatyff gemaect worden, dat men deselve in alle hoeken, winckelen, camereren, solderen, schepen, lichters ofte andere plaetsen met manskrachte sal kunnen gebruiken, verbiedende daerom etc. (Febr. 25).

Mr. Andries Anthonisz. Astrolabium, etc. Is mr. Andries Antonisz., ingenieur vande generaliteit, geaccordeert octroy, om voor 10 jaren naestco., alleene inde vereenichde prov. te doen maken, vuytgeven ende vercopen, seecker instrument, by hem geïnventeert, dat hy noemt *Astrolabium annulare*, verbiedende etc., mits dat het sy een nieuwe inventie, ende sonder prejudicie van alle voorgaende principale ende particuliere concessien. (Maart 7).

Fabricatie van stafyser. Is Hans Flaminck, jegenwoordich wonende tot Enchuysen, geaccordeert octroy, om voor 12 jaren alleene inde vereenichde provincien te mogen maken etc. stafyser, by hem geïnventeert, verbiedende etc. ende voorts op de pene van 1000 gl., mits dat het sy eene nieuwe inventie etc., ende sonder prejudicie etc. (Maart 21).

Nyewe Nederd. bybel. Opte requeste van

Ja. Canin, boeckdr. binnen Bergen op den Zoom, om octroy, te mogen drucken enen nyeuwen bybel in folio, met Augustyn letter, ende de wederlegginge des Paus bullen, gesonden inde tegenwoordige maent Martio 1603, is het eerste lith afgeslagen, ende goedgevouden, dat men de voorsz. wederlegginge eerst sal doen visiteren byde classikale vergaderinge etc. (eod.).

De zeylwagen van Pr. Maurits. Is Christoffel van Sichein, residerende tot Leyden, geaccordeert octroy, om voor 4 jaren alleene etc. te mogen maecten, drucken ende uitgeven den zeylenden wagen van Syn Excell^{ts}, geinventeert door Sim. Stevin, ende by hem suppl. doen afseycken ende in 't cooper snyden, verbiedende etc. (eod.).

Globus caelestis mobilis. Is Franchois Baloehi toegelecht 200 gl., tot vereeringe ende erkentnisse vd. moeyten by hem gedaen, in 't vinden ende practiseren vd. *Globum caelestem mobilem*, die hy de heren staten heeft gepresenteert ende daervoor haere Mo. E. hem bedanckt ende goedgevonden, dat men hem denselven sou restitueren. (Maart 26).

Jod. Hondii orbis descriptio. Is Jodoco Hondio toegelecht de somme van 300 gl., voor de caerte, by hem de heren staten gedediceert, geintituleert: *Nova et exacta totius orbis terrarum descriptio geographica et hydrographica, etc.*

Henr. Hondii caerten. Is Henrico Hondio, voor seekere caerten, by hem de h. staten gedediceert, die hem syn gerestitueert, toegelecht 25 gl. (Apr 15).

Fabricatie van estricken, gepatroneerde papieren. Is Pieter van Everdingen c. soc., geaccordeert octroy, omme ged. 6 jaren etc. alleene etc., te mogen backen ende vertieren seekere nieuwe maniere v. estricken ofte vloertichelen van diversche couleuren, hier te voren in dese landen nooyt gemaeckt, mitsgaders om oock op deselve maniere te maecten seekere gepatroneerde papieren, alles conform het octroy etc., den h. staten v. Hollant etc., den suppleant verleent etc. (Apr. 16).

Caerte vande defaictie der galleyen. Is Hans Rem toegelecht de somme van 100 gl., voor

de caerte, by hem de heren staten gepresenteert, vande defaictie vande galleyen. (Apr. 19).

De Bulle van Clemens VIII. Gesien d'attestatie vande classis van ter Tholen, ende haer bygevoechde in Brabant, vande visitatie by hem gedaen, van seecker bouxken, geintituleert: *Grondich bericht, aengaende de Bulle van Clemens den VIII., Paus, ter oetmoedighe bede ende begeerte vande Eertshertoghe Albertus ende Infante Isabelle, syne huysvrouwe, dien van Nederlant verjunt ende verleent, om den aflaet vande Jubile des jaers 1600 in desen tegenwoordigen jaer 1603 binnen Brussel te verdienen, die het oude waerachtighe catholycque kerstengelove voorstaen*, is Jacob Canin, boukdr. binnen Bergen opten Zoom, geaccordeert octroy, om tselve bouxke alleen etc. te drucken etc., voor 6 jaren etc. (Apr. 22).

De Zeylwagen van Pr. Maurits. Is Jacques van Ghein, de heren staten gepresenteert hebbende den Zeylwagen van Syn Excell., by hem gesneden ende afgesedt, geinventeert wsende by Sim. Stevin, toegelegt tot eene vereeringe, de somme van 72 gl. (May 9).

Caerte van Jod. Hondius. Is Jodoco Hondio geaccordeert, om voor 8 jaren naestco. alleene etc. te doen drucken ende vercoopen de caerte by hem uytgegeven, geintituleert: *Nova et exacta totius orbis terrarum descriptio geographica et hydrographica, auctore Jodoco Hondio*, verbiedende etc. (May 13).

Recognitie aen Herm. Modet. Is Hermanno Modet toegelecht 200 gl., voor de dedicatie ende presentatie, by hem de h. staten gedaen van seeker bouck, geintituleert: *Grondich bericht vande yerste beginselen der wederdoopscher secten, ende wat veelderley verscheyden tacken een yder met syne aert ende dryven daeruyt gesproten syn, etc.* (May 27).

De Bulle van Paus Clemens VIII. Is Jacobo Baselio, den jongen, predicant tot Bergen opten Zoom, tot een vereeringe toegelecht 50 gl., voor de presentatie etc. van seker bouxken, by hem gemaeckt, geintituleert: *Grondich bericht aengaende de Bulle, etc. uts.* (May 28).

Nieuw diep-instrument. Is Piet. Henricxsz., huystimmerman, ende Ja. Willemsz., zee-

scheepstimmerman, beide poorteren tot Hoorn, geaccordeert octroy voor 12 jaren *etc.* te mogen maecten ofte doen maecten seekere practycque, by hem geïnventeert, om door instrumenten van schoppen ende spaden, lanck omtrent 5 voet, ende breet 3 voet, tot drye, vier, vyff oft sess toe, nae dat den gront hart ofte weeck is, ende dat tselve met windels ende raden werkende, tsy door dienst van een peerdt ofte door menschen handen te diepen alderhant ondiepe gronden ende wateren, tsy van santgronden, cleygronden ofte aertgront, see die dan souden mogen wesen, ende dit alles sonder eenige dammen daertoe te behoeven slaen ofte leggen, in alsulcker voegen, dat dien niet tegenstaende die vaert, vry ende onverhindert door die wateren sal kunnen geschieden ende oock mede gebruykt worden, soo wel te lande als te water, ten dienste van een yegelyk, sulcx versoekende, verbiedende *etc.* (Jun. 18).

Nieuwe practyque aende molens. Is Simon vander Eycke geaccordeert octroy, om voor 12 jaren naestcomende alleene *etc.* te mogen maken *etc.* sekere inventie, by hem gevonden, omme door sunderlinge practycque eenige molens te doen gaen, te voren nooit in gebruyck geweest synde, noch als noch wesende, tot groote commoditeyt ende gerieff van een yeder, verbiedende *etc.* (Jun. 19).

Afbeeldinghe vanden schipstryd voor Bantam. Is Jehan van Cloppenborch geaccordeert 60 gl., tot een recognitie vande caerte gedecciert, vande waerachtighe afbeeldinghe vanden wonderbaren ende gedenkwaardighen schipstryt ende scade, welke in Oost Ind. in 't gesicht vande vermaarde coopstadt Bantam geschiet is, tusschen 5 schepen van dese landen ende de armade vande Co. van Spangien, in 't lest van het jaer 1601. (Jun. 23).

Caerte vande intocht in Vlaenderen. Balthasar Florisz. geaccordeert octroy voor 4 jaren, alleen te mogen drucken de intogt vanden leger vande heren staten generael der vereen. Nederlanden in Vlaenderen *etc.* (Jun. 28).

Afbeeldinghe der victorie op de galleyen. Is Herm. Rem, wonende tot Amsterdam, geaccordeert octroy voor 4 jaren, alleen in 't co-

per te moghen snyden ende nytgeven de victorie, die Godt den lande gelieft heeft te verlenen teghen des vyants galleyen voor het Gat vander Sluys *etc.*, verbiedende *etc.* (*eod.*).

Frederik Houtman's globe. Is Fred. Pietersz. (!) Houtman toegeleet tot eene vereeringe van drye hondert guldens eens, voor de presentatie, by hem de heren staten gedaen, van eenen *globum caelestem*, daerinne staen de sterren, by hem op de Oostindische vaert geobserveert. (Jun. 28).

Petardiers. Is op ernstige recommandatie des Co. v. Vrankryk *etc.* geaccordeert, dat men voor den tyt van een jaer Piere de Regis ende Pierre de Rogine, francoisen, petardiers, inden den dienst van 't lant sal houden, op 30 gl. ter maent, ende dat men hen elck oock een maent opte hant sal geven, om vuyter herberge te geraken. (Jul. 5).

Modelle vande belegering van Oostende. Is Gillis Malet, de heren staten gepresenteert hebbende seekere modelle vande belegeringe der stede van Oostende, by hem gemaect, toegeleert tot een vereeringe 25 gl. (Jul. 16).

Herm. Rennecher. Opte requeste van Hermannus Rennecherus, predikant, is geappointeert, dat den remonstrant hem sal mogen adresseren aen de particuliere provincien, om van deselve te verstaen, of sy hem begeren te gebruycken. (Jul. 18).

Inventien v. van Twisch. Is Reynier Pietersz. van Twysch geaccordeert octroy voor 15 jaren, op seker inventie, by hem gevonden, tot preservatie van veel schepen, namenlyk, dat deselve voortaan gemaect souden worden met een doorschot, geordonneert in een secrete bequame plaetse, lanck ende breet naer advenant de grootte vande schepen, daerop deselve souden worden geordonneert, daermede de voorsz. schepen in een vaerweer ende tempeest met haer grootsyl alleen souden moghen wenden ende drayen ende van een lager wal afsylen, niettegenstaende die wind contrarie souden moghen syn.

Item, noch een tweede inventie, om het marsseyl min of meer, naer believen vande schippers, tot de helft toe te moghen ver-

grootten, omme in goet ende bequaem weder, tot vermeerderinge van seylen, alle vaerende schepen, tsy vrient ofte vyant, te moghen onderseylen, ofte deselve weder te ontkomen, naedat de gelegenheyt soude moghen vereischen, verbiedende *etc.*, op de pene van 1000 L., *etc.*, by soo verre het collegie ter admiraliteit, daer den suppl. naest geseted is, dese inventie oordeelt practicable *etc.* (*eod.*).

C. van Mander's Schilderboek, etc. Is Paschier van Wesburch, boekverkoper tot Haerlem, geaccordeert octroy voor 8 jaren, alleen inde Nederduytsche ende andere talen te moghen doen drucken ende verkopen *het Schilderbouck*, waerinne vooreerst de leerlustighe jeugt den grond der edele vryschilderkonst, in verscheyden deelen wordt voorgedragen, daerna in drye deelen het leven der vermaerde doorluchtighe schilders des ouden ende nieuwen tyts, ende eindelyk de uytlegginghe opten *metamorphoson Publii Ovidii Nasonis*, oock daerbenevens uytbeeldinghe der figuren, alles dienstelyk ende nut den schilders, constbeminders ende dichters, oock allen staten der menschen, verbiedende *etc.* (*eod.*).

Inventie om lynwaet te smallen en te noppen, etc. Is Corn. v. Langenhoven, Pieter Keusen ende Claes Jansz. geaccordeert octroy voor 8 jaren, omme alleene *etc.* te mogen maken seker instrument, by hen geinventeert, om alrehand lynwaet te smallen ende noppen, te polysteren, schoon ende claer te maken, tot gerief vanden coophandel, volgende het patroon te transfigeren, verbiedende *etc.* (Aug. 21).

Inventie voor die metter ziften werken. Is geaccordeert octroye aen Wilh. Dirxsz. van Sonneveldt, wonende in Maeslant, voor 8 jaren, alleene *etc.* te mogen maecken sekere nieuwe inventie, by hem gevonden, tot gerief vande buspoeder-makers, mitsgaders gorters, backers ende allen anderen, metter ziften werkende, te weten, dat hy weinig personen in't opmaken ende curlen van 't buspoeder, des noots synde, in geheel corten tyt veel meer gereet ende opgemaakt kan worden, als 't jegenwoordich soude by meerder personen ende in veel

langer tydt, ende van gelyken naer advenant, voor allen den ghenen, die de ziften gebruiken, verbiedende *etc.* (*eod.*).

Uitvinding van seker toestel aan het backtrog. Is Wilh. Dircksz. van Sonneveldt, inde Suytbuyrt van Maeslant wonende, geaccordeert octroy, om voor 8 jaren *etc.* te mogen maken seecker instrument, by hem gevonden, dienstich voor de backers, hetwelck boven aen een backerstroch gevoecht synde, met een sonderlinge practycke den deegh, soo van rogge, terwe als witte brood, kneedende of tredende is, in plaetse dat men 't selve tot noch toe met de voeten heeft getreden, volgende het patroon, verbiedende *etc.* (*eod.*).

Schotsch pred. Andr. Honter. Item, te depecheren een ordonnancie van 120 gl. *etc.*, tot een vereeringe voor Hontero, de Schotsche predikant, voor de diensten, by hem de heren afgesanten in Engelandt gedaen. (Aug. 25).

Besoarsteenen. Syn hyde weduwe vanden tresorier Valcke overgelevert twee besoarsteenen, gestelt in haer overgegeven declaratie van de rariteiten, die de heere Valcke hadde gecocht by last vande heren staten, *etc.* (*eod.*).

Octroy voor Marc. Swerius. Opt request van Marc. Swerius, dien. des G. W. tot Bergen opden Zoom, is geaccordeert octroy voor 4 jaren, alleene *etc.* te mogen doen drucken seker bouxken, by hem vuyte Grieksche inde Nederlantsche tale getranslateert, geintituleert: *de Oorlochslisten ofte Cryggsstreken der ouden vermaerder crychsoversten*, verbiedende *etc.* (Aug. 29).

Balth. Moucheron. Opt aengeven dat Balth. des Moucheron, onder andere poincten de negociatie der zee aengaende byden Co. van Vrankryk ende Engelandt soude aenhouden, om de twe schepen, genaempt *de Ram* ende *het Schaep*, over twee jaren in Zeelant vuyt-geseilt, inde selve rycken te mogen inbrengen.

Item, dat hy vande Co. van Vrankryk vercregen soude hebben, dat hy syne schepen vuyt Oost-Indien commende, in Vrankryck soude mogen inbrengen, vry van rechten ende thieden vanden admiraal, mitsg. *saulf conduicte*

voor syn persoon ende schepen, om niet becommert te mogen worden, is geresolveert aen des voorsz. Co. te urgeren, nademael dese sake de traficque deser landen teghen is, ende de voorsz. B. Moucheron, die Syn Excellentie ende de stadt van der Vere by contract voor 7 jaren (daerop noch 2 jaren resteren) verbonden is, syn schepen vuyt deselve stadt te reeden ende die aldaer te doen keren ende ontladen, ende dat noch deselve schepen aen des voorsz. Mouchérons crediteurs, hier te lande wonende, met alle het retour, syn verbonden ende specialyk geaffecteert voor heur t'achterheyt, ende op Syn Excell^{ties} commissie, als admirael deser landen, syn vuytgereet, ende dat die daerop verscheyden prinsen hebben gedaen, daer toe soe wel 't gemeen lant, als Syn Excell^{tie} in syn qualityt gerechtigd syn, dat hare Maj^{teit} gelieve ordre te geven, by soo verre de voorsz. schepen in eenige vande havens van Vrankryck of Engelandt incommen, dat deselve na ter Vere in Zeelandt gesonden worden, niettegenstaende de voorsz. octroyen surreptivelyk vercregen, in prejudicie der vereenichde provincien, van Syn Excell^{tie} als admirael generael, de stadt vander Vere, ende voornementlyk van syn crediteuren.

Item, aen den agenten in Vrankryck ende Engelandt, dat sy de voorsz. ordre vande voorsz. Co. arbeyden, te vercrygen, sonder nochtans de voorsz. brieven te presenteren, ten ware den noot dat anders vereyschte.

Item, anden commandeur vande vlote voor Duynkerken, dat hy ordre geve, ingevalle de schepen vande voorsz. Moucheron in zee bejegt worden, by de schepen ter wacht voor Duynkerken ende het cruysen vande zee geordonneert, dat sy deselve met gevoech ofte ongevoech in Zeelant binnen de stadt vander Vere innebrenghen. (Spt. 20).

Caerte vande intocht in Vlaenderen. Floris Balthasaer, plaetsn. tot Delft, toegeleydt 100 gl. eens, voor de caerte vande intocht in Vlaenderen, by hem gesneden ende de heren staten gepresenteert. (eod.).

Prins van Marocco. Wordt den ontf. gen. geordonneert, te rembourseren alsulke drye

goutguldens in specie, als by ordre verstreckt syn aen denghenen, hem seggende prince van Marocco. (Sept. 26).

Balth. Moucheron. Is geord. te schryven aen Ja. Gerbrandsz., vice-admiraal, dat hy het aenstaende hoochstroom gepasseert wesende, twee schepen van oorloge op ende aff, naer Calais wil senden, met last om te beletten, dat de twee schepen van Balthasar de Moucheron, die hy met Spilberg uit Oost-Indie verwacht, binnen Calais niet en loopen, niet tegenstaende oock dat die voorsz. Spilberg ander bevel vanden voorsz. Moucheron soude moegen hebben. (Oct. 13).

Henry Cheriff, Pr. v. Marocco. Is gelesen sekere attestatie vande ministers ende ouderlingen tot Leyden, gedaen den 6. deses, inhoudende, dat Henry Cheriff, prince van Marocques, oudt omtrent 39 jaren, hier voor tyden gedaen hebbende professie vande Mahometaensche wet, hem hadde laten dopen, ende aengenomen de geref. christel. religie, daervan dat hy openbare bekennisse hadde gedaen, ende daerna geleth wesende opde requeste vanden voorsz. H. Cheriff, die hem presenteert te begeven inden dienst van 't landt te peerde, versoekende daertoe eenige assistentie, is geresolveert ende geconsenteert, aengesien de qualiteyt des suppl^{ts}, ende dat 't gene voorsz. is, selden geschiet, dat men denselven inde borsse sal geven 50 gl., ende voorts senden aen den heere grave Henr. van Nassau, met brieven van recommandacien, dat hy hem onder syn comp. ruyteren wil ontfangen ende tracteren tot laste van 't landt, met 50 gl. ter maendt, doen wapenen ende monteren met 2 peerden, een voor hem ende een voor een bidet, ter somme van 100 daelders etc. (Oct. 20).

Pred. te Oostende, Loys Dircksz. Opte requeste van mr. Loys Dircksz., dienaer des G. W. te Oostende, is geaccordeert ten reguarde van het groot garnisoen, datter jegenwoordich binnen Oostende is, ende de menigte der sieken, dat men soude scryven aen de classis van Walcheren, dat sy metten eersten een bequaem predicant willen dispiceren ende naer Oostende senden, om synen dienst aldaer te

doen ende den voorsz. mr. Loys assisteren, tot last van het landt, ende is den remonstrant voor syne extraord. diensten binnen de voorsz. stadtd gedaen, toegelecht 200 guldens. (*eod.*).

Em. v. Meteren. Is binnen gestaen Vennekool, boekdr. te Delft, gevraecht wesende, verclaert, dat hy van nieuws heeft aengevangen te drucken een historiebocck van dese landen, vuytgegeven by Emanuel de Meteren, soo verre hy dat heeft overgelevert, ende dat vuyt crachte van 't octroy, by hem vande heren staten gen. vercregen anno 97, versoekende om redenen by hem wytloopich tegen voorsz. Emanuel geduceert, dat men hem in synen druck egeen empeschement soude willen doen, is goedgevonden, alvorens hierop te resolveren, dat men soude sien de voorgaende *actilata* op den eersten druck van 't voorsz. bouck gehouden. (Nov. 24).

Is geresolveert, dat men den boeckdrucker Vennekool, tot Delft, sal belasten, vande historie van Emanuel de Metere niet te drucken, vermogens het octroy hem geaccordeert, als 't gene hyden autheur selve sal wesen gecorrigeert, ende voornementlyck niets te drucken, Engelant, Schotland of Ierlant aengaende, voor ende alear dat 't selve alhier ter vergadering sal wesen gevisiteert, ende verstaen, dat hy den autheur voor syn correctien ende versochte boeken sal hebben te betalen, soo veel als de heren staten generael sullen arbitren. (Nov. 25).

Caerte vanden Rhynstroom. Te maken ordonantie voor Nathanael Brevesteert, caertschryver, van 9 gl., voor 't maken van 6 caerten, vande gelegenheit des Rhynstrooms tusschen Emmerick ende de Schians van Sgravenweert. (*eod.*).

Caerte vande intocht in Brabant. Is Florys Balthasaer, plaatsnyder, tot vervalling vande costen, by hem gedaen in 't snyden vande kaerte vande intogt van Syne Excell., in Brabant, gedaen anno 1602, die hy de heren staten generael, Syn Excell. ende Welgeb. grave Willem heeft gedediceert, toegelegt boven de 100 gl., by hem ontfangen, noch 100 gl. (Nov. 27).

Mr. Stevin. Geaccordeert een acte voor

Stevin, om de quartierien te marqueren, volgende d'ordre van Syn Excellentie, mits dat men, alvorens de commissie uit te geven, deselve Syn Excell. sal hebben doen communiceren, om Syn Excell. advis daerinne te volgen, synde goedgevonden, dat men Syn Excell. sal onderechten van het tractement, dat den heere van Dorth gehadt heeft, ende van Syn Excell. verstaen, hoe dat men het tractement verdeylen sal. (Dec. 8).

Gehoort door den secretaris Huygens het advis van Syn Excell. van La Vacquerie, quartiermeester generael ende Jch. (!) Stevin, denwelken Syn Excell. eenige verleden jaren achter den anderen te velde heeft geemployeert, om de quartierien af te steken, is verstaen ende geresolveert, dat men den voorsz. La Vacquerie sal tracteren tot 100 gl. ter maent doorgaens, ende Stevin sot 400 gl. in 't jaer, opte qualityt van ingenieur ende afsteker vande quartierien ende andersins, nadat het S. Excell. gelieven sal hem te employeren. (Dec. 24).

1604.

Schotsch pred. Honter. Is Adriaen Hontero, predicant van het Schotsche regiment, voor syn extraordinaris gedaen diensten toegelecht 100 gl. eens, ende verstaen de heren staten, dat hy hem sal hebben te laten gebreycken inden dienst van beyde Schotsche regimenten. (Jan. 10).

Doctor Strobanius. Opte requeste doctoris Strobani, gesien de brieven van voorschriften van Syn Excell. vanden 12. Dec., hebbende de heren staten geaccordeert, dat men desselfs ordinaris tractement sou verbeteren met 100 gl. 's jaers, blyvende het extraord. opten ouden voet. (*eod.*).

Lespinoy, pred. te Oostende. Ontfangen een brief vande dienaren ende ouderlinghen der classe van Walcheren, gedateert 21 Jan. lestleden, daerby sy versoeken, alsoo Franchoys Lespinoy den 15 Dec. laestl. wettelyk beroepen is totten tweeden kerkdienaer binnen Oostende, dat ook deselve beroupinge (naer ernstich ondersoek naer de bequaemheyte sy-

ner gaven ende vromicheyt syns wandels) by de voorsz. classe is bevesticht, dat de heren staten souden gelieven hem soodanige tractement te ordonneren, gelyck deselve naer de swaricheyt ende gevaerlyckheit deser bedieninge sullen bevinden te behoren, is goedgevonden, alvorens hierop te resolveren, dat men desen brief sou stellen in handen vanden raet van state, om te adverteren, wat tractement de gestorven pred. gehadt heeft, ende te adviseren, wat tractement dat men den voorsz. Franchoy's Lespinoy soude mogen geven, om etc. (Febr. 2).

Is Franchoy's Lespinoy hyde classe van Walcheren beroupen tot tweede pred. binnen Oostende, tot hetselve ampt geaccepteert, ende denselven voor tract. toegelecht jaerlicx 600 gl., in conformite van het advy vanden raet van state. (Febr. 23).

Vereeringe aan Dan. Heinsius. Is Dan. Heinsio, prof. tot Leyden, tot een vereeringe toegelecht, voor dat hy de heren staten gededeceert heeft seker bouck, geintituleert: *Hesiodi Aseraei, quae extant c. gr. scholiis Procli, Moscopuli, Tzelzae, etc.*, de som van 300 gl. (Maart 5).

Mr. Stevin. Is het tractement vanden quartiermeester Stevin begroot tot 50 gl. ter maent van 32 daghen. (Maart 6).

Bruynswycks aerdewerk. Opte requeste van Dirck Claesz. Spiegel, van Enchuysen, octroy verleent den 20 Jul. laestl., te extenderen ende augmenteren, mettet verbodt, dat niemant etc. en sal vermogen syn Hessens ende Brunswycks aerdewerk te maken of doen maken van hierlantsche, uitheemsche of ander diergel. aerde, etc., ofte namaken, ende daertoe te gebruiken de roode schil ofte overgietaerde ende witte maclaerde, noch deselve manier van glaserovens ende schyven, die den suppl. is gebruikende, etc. (Maart 12).

Nederl. roers. Alsoo van wegen die Keys. Maj'. gehandelt is met eenen Balthasaer Fischer, coopman van wapenen, om Syne Maj'. te leveren 3000 roers, gemact opte Nederl. wyse, om die te gebruycken tegen den Turck, erfvyandt vande Christenheydt, ende de coopman

versocht heeft paspoort, om de roers in 3 reysen sekerlyk te mogen brengen tot Weenen, hebben haer Ho. Mog. 't paspoort geaccordeert. (Maart 15).

Instrument om greynen te suiveren, etc. Dirck Stoffels, borger van Amst., geaccordeert octroy voor 6 jaren, te maken seker instrument, by hem geïnventeert, om sonder seven metten windt veel schoonder greynen te suiveren, niet alleene van caffstoff, lichte rogge ende drip, maer oock van brandt rhys, volgende het patroon, verbiedende etc. (Maart 24).

Caerte vande tocht in Vlaenderen. Is Florys Balthasaer alsnoch toegelecht de somme van 100 daelders, voor de caerte by hem gesneden ende gedruckt, vande tocht vande heren staten generael in Vlaenderen. (Apr. 17).

Leger-predicanten. Is geordonneert te schryven aen die van Zeelant, aengesien dat tegenwoordich het legher voor de stadt Sluys vast lecht, dat men haer E. versoekt, dat sy met het classe aldaer willen spreken, ende deselve belasten, dat sy verkiesen ende uytmacken twee bequame predikanten, daermede het legher gedient ende de steden ende plaetsen in Zeeland minst gediscommodeert moghen worden, ende dat haer E. deselve predd. willen in 't legher adresseren an Joannem Wten Bogaert, die daerop acht sal nemen, dat die sullen worden geaccommodeert, ende aen de tafelen vanden grave Wilhelm ende grave Ernst geaccommodeert.

It, an gr. Wilhelm ende gr. Ernst, dat haer L. de voorsz. predd., in 't legher comende, quartier willen doen accommoderen met een bequaem hutte ofte tente, ende aen haerl. tafel toe te laten. (May 21).

Caerte van het beleg van Oostende. Is Florys Balthasaer, van Delft, geaccordeert octroy voor 2 jaren, alleene te drucken ende uitgegeven de belegeringe vande stede van Oostende, by hem geannoteert ende in koper gesneden, ende in tweederley formen uitgegeven, volgende het patroon, alhier gepresenteert, verbiedende etc. (Jun. 19).

Caerte vanden tocht in Vlaenderen. Is Florys Balthasaer, plaetsnyder, toegelecht 36 gl.,

voorde kosten, by hem gedaen desen somer, in't volgen van het legher in Vlaenderen, om af te teeckenen ende daerna te snyden den tocht by de heren staten desen somer inde selve provincie gedaen, met de voorgenomen belegeringe vander Sluys. (Jun. 24).

Drusius. Is Joanni Drusio, professor tot Franeker, toegel. 100 gl., voor de dedicatie van: *J. Drusii tetragrammaton sive de nomine Dei proprio, quod tetragrammaton vocant, etc.* (Jul. 7).

Kerkel. Historie. Is Jacob Canin, boekdrucker tot Bergen op den Zoom, geaccordeert octroy voor 10 jaren, te mogen drucken ende vercoopen de Fransche Cronycke ende Kerkel. Historie inde francoysche ende nederl. talen, gelyk die by mr. Philips Lansbergius, minister ter Goes, vuytte francoysche sprake overgeset is, verbiedende *etc.* (Jul. 10).

Ital. boeckhouden. Is Heinr. Waningen, van Campen, bouckhouder tot Amst., geacc. octroy voor 3 jaren, alleene te mogen drucken ende uitgeven *een kleyn handboekken*, inhoudende de gansche onderrichtinge van het Italiaensch boeckhouden, verciert met 300 vragen ende antwoorden, verbiedende *etc.* (Jul. 12).

Pred. te Oostende. Opte requeste van mr. Loys Dircksz., minister tot Oostende, versoeckende 200 gl., tot syn huysuur, is geordonneert advis vanden raet van state. (Jul. 17).

Is mr. Loys Dircksz., pred. tot Oostende, volgende het advis vanden raet van state, toegelecht voor syn extraord. diensten, 200 gl. eens. (Jul. 18).

Uitvinding, om haestig te bouwen etc. Matio Bruzzi, Italiaens Edelman, octroy geacc. voor 6 jaren, alleen te moghen maken off doen maken seker middel, by hem gevonden, om seer haest op te bouwen, allerhande huysen, die van buyten ende van binnen seer aensienlyck in gebou, oock seer sterck, vast ende droogh, ende insonderheyt die vanden brandt geheelyk sullen bevryt ende versekert syn, ende ontwyfelyk oock van minder kosten als die ordinare timmeragie, oock om seer corts eenen seer goeden, vasten ende schoonen muer om eenige steden ofte sterckten te mogen

trecken, verbiedende *etc.*, wel verstaende, dat den suppl., alvorens het octroy te lichten, gehouden sal syn pertinent patroon van syn wercken over te leveren, ende verclaeringe te doen, hoe dat hy tselve sal maken, met mindere kosten brantvry, inde helft min tydts, ende aensienlyck van buiten ende binnen *etc.* (Jul. 31).

Joh. van Waesbergen octroy. Johan van Waesbergen, boeckvercooper ende drucker tot Rotterdam, octroy voor 6 jaren, te moghen drucken:

Christelyke overdenkinge des doods,
ende in 't franchoys:

Meditation chrestienne de la mort,
over 4 jaren gemaect, ende voorde 3de reyse geampliciert by Franchoys van Lansbergen, dienaer des Goddel. Woorts, verbiedende *etc.* (Aug. 13).

Zyde-Molen. Jaspas Benoist, inwoonder der stede van Amsterdam, geaccordeert octroy voor 10 jaren, alleen te maken of doen maken sekere nieuwe molen, volgende het patroon by hem geexhibeert, alhier inde Nederlanden noyt gebruyekt, bequaem om de Chineesche syde, alhier te lande overgebracht, te bereiden, om die te moegen verwerken, aen alderley soorten van syde lakenen, die men tot noch toe vuit Spaegnen, Italie ende andere landen heeft moeten halen, verbiedende opte pene van 100 pond. vl. *etc.*, mits dat de suppl. gehouden sal syn, ten langsten binnen den tyd van 5 maenden naestcomende, de voorsz. molen te stellen in een vande vereenichde provincien, ende daervan te doen blycken by behoorlyke attestatie, ende de voorsz. syne inventie toe te laten maken alleen ende yegelyken, die dat sullen begeren voor de somme van 200 gl. eens, die deselve namen oock gehouden sullen syn den suppl. voor sulke permissie te betalen, behoudelyk dat het sy een nieuwe inventie, met de voordere gewoonlyke clausulen. (Aug. 22).

Wilh. de Swart, componist. Is mr. Wilhelm de Swart toegelecht 25 gl., voor de sangboucken, die hy de heren staten heeft gepresenteert. (Aug. 26).

Psalmen van Dathen en Marnix. Is Barnard Langenes, bouckverkoper ende ingeseten poorter der stad Middelburg, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van ses jaren naestcomende alleenlyk te mogen doen drucken de Psalmen Davidts, soo die inde Nederlantsche tale by Petrum Dathenum overgeseth syn, ende daerbenevens d'oversettinge derselver hyden heere van St. Aldegonde, vuyten hebreuwschen gedaen, mitsgaders oock d'oversettinge vandien inde Francoysehe tale, ende voor elken Psalm de summarien desselfs, mede oock aen de canten den duytschen text, van verse tot verse, verbiedende etc. (Oct. 20).

Presenten voor Vrankryck. Compareren eenige gedeputerde vande Oost Ind. Comp. tot Rotterdam, presenteren de heeren staten eenen *Oost Ind. vogel met eenige Indiaensche harnaschen*, tot eene vereeringe, die de heren staten hebben begeert, om te zenden aen den Co. van Vrankryck. — Den dienaer, die het brengt, een nobel van 8 gl. (Oct. 29).

Fransch-Oost-Indische vaert. Opte remonstrantie vanden hr. van Buzanval, overgegeven by last vanden Coning van Vrankryck, ten faveure van eenighe francoysche cooplyuden, die begeren te bezoeken de Oost Ind. handelinge, ende daertoe van hier geaccommodeert te worden, met schepen, bootsvolck, piloten ende andere commoditeyten, is, naer deliberatie, daerop geresolveert als volcht:

Les estats generaux des provinces unies des Pays-Bas, ayant murement examiné la remonstrance, que le Sr. de Buzanval & Grandchamp, etc., ambass. du Roy très-chrestien leur a présentée par le commandement de Sa Maj^{te} en la faveure de quelques marchans franchoys, qui desirent rechercher le traficque des Indes et employer pour cest effect une bonne et grande somme de deniers, declairent, qu'estant permis aux subjects du royaulme de France, comme estants en bonne amitié avec lesd. provinces unies, d'achapter en icelles pour leur comme dite aussy bien navires, que aultres marchandises et commodités, quil sera fait auxd. marchants en cest achapt toute amitié

et adresse, sils la demandent, sans toutefois que lesd. sieurs estats leur scavroient et peuvent donner aucun espoir d'adresse pour en commencer aucun nouveau traicté vers les Oost-Indes avec les habitans et subjects de ces pays, parce quil a esté promis aux marchants et participans de la compagnie des Oost Indes de ces pays (laquelle a esté erigée, avec un extrême travail, grands despens, et non sans beaucoup contremines et factions dressées par l'ennemie contre cette union) quil ne sera rien fait ny attempte contraire aux capitulations et promesses, qui leur ont esté par eulx faictes, prient par tant lesd. Sr^s estats, quil plaise au Sr de Buzanval en faveure de cest estat et lad. compagnie moyenner auprès lad. Maj^{te}, qu'il veuille accepter ceste responce et legitime excuse pour agréable.

Ainsy faict etc., le premier d'Novembre, 1604. (Nov. 1).

Lombaert te Sluys. Opde requeste van Bartholomeus de Cornel, versockende brieven van octroy, omme binnen Sluys ende omleggende quartier te moghen opregten eene tafel of banque van leeninge, op soodanigen interest, als andere in dese quartierien genieten, is geaccordeert, by soo verre de magistraet der stede noodich acht, datter een lombaert wort gestelt, dat sy yemanden vuytte poursuivanten daertoe sullen moghen verkiesen, die sy aengenaempst sullen hebben. (Nov. 19).

Caerte vande Vlaemsche tocht. Is Floris Balthasar toegelegd 100 daelders, voor de caerten vanden Vlaemschen tocht, die hy vuytgegeven heeft, doch is hem gelast egeene caerten meer te distribueren van eenige voorvallende saken, sonder ordre, ofte dat men hem andersints niet en sal erkennen. (Dec. 14).

Lombaert te Sluys. Opte recomandatatie vande stadt Sluys, by derselver brief vanden 11. deses, is Bartholomeus de Cornel geaccordeert etc. tafel van leeninge binnen Sluys, onder de conditien, die men hem sal accorderen. (Dec. 20).

Gehoort het rapport vande communicatie, die de heren Byl ende Joachimi gehadt heb-

ben met Bartholomeus de Cornel, die versocht de Lombaert tot Sluys, is naer deliberatie geaccordeert, dat men hem deselve sal laten, ende daertoe octroy verleenen voor den tyt van 16 jaren naestcomende, met conditie, dat hy gehouden sal syn, te leenen voor eenen halven stuver 's weeks van elck pont vlaems, ende voor den armen 's jaers 100 gl. eens geven, mitsgaders voor de magistraet der voorsz. stadt te rekenen, om de overerende penningen, die vande vercofte panden sullen procederen, om die den eigenaers vande panden te verstrecken, ofte by gebreke vande selve, tot behoef vanden armen te verdeylen. (Dec. 29.)

Waterwerck. Te despescheren octroy, geaccordeert aen Jehan Wyl, beroerende het maken van seker waterwerck, by hem geïnventeert, om alle leege landen, sonder molens, paerden ofte anderen arbeit droog te maken, voor 16 jaren *etc.* (eod.).

Em. v. Meteren. Opte requeste van Ja. Vennekool Cornelisz., boecdrucker, versoekende te mogen voortvaren inde voldoeninge vande *Historiebouck* van de Metere, ende tselve te vercopen, is opgehouden noch ter tyd daerop te disponeren *etc.* (Dec. 30).

1605.

Zyde-molen. Te sryven aen de bewinthebbers vande Oost Ind. Comp. binnen Amsterdam, dat sy Jaspas Benoist op redelyke termynen vercopen ende laten volgen drye balen Chineesche syde, omme die te verwerken met syne geïnventeerde syde-moelens, dat de heren staten hem de voorscr. syde beloven te betalen, by soo verre aen den suppleante gebrek valt. (Jan. 15).

Fransch-Oost-Indische vaert. Is gelesen een brief, byden Coning van Vrankryck geschreven aen Syne Excell., ten faveure van Pieter Lyntges ende eenige andere coopliden, die voorhebben in Vrankryck equipage te doen naer Oostindien, ten einde men deselve daertoe soude accorderen, alhier te mogen lichten eenige piloten ende bootsvolck, daerop dat Syne Excell. heeft versocht te verstaen der

heren staten advis, wat deselve den Co. sal hebben t'antwoorden, is naer deliberatie verstaen, dat Syn Excell. sal mogen rescriberen, dat deselve niets lievers en souden doen, als Syne Maj' te believeen, maer dat hy daerop mette heren staten hebbende gecommunicceert, vastelyck gelooft wordt, dat de Coning van Spaignien byde *poursuite*, voorheeft ende daertoe arbeyt, in dese landen of buiten 's lands, omme het voorsz. (!) vande voorsz. heren, met de vereeniginge, die sy gedaen hebben, van alle de compagnien te beletten, gevoelende den afbreuck ende seer groote schade, die hy daerdoor lydt, ende considerende daer beneffens het peryckel, dat hem immineert vande traficque in Oost Ind. geheellyck te sullen verliesen, aengesien dat het seker is, dat sonder de continuatie vande voorsz. vereeniginge, de vaert ende negociatie op Oost Ind. moet cesseren, gelyk gebleken is, dat voorde vereeniginge der verscheide compagnien de goeden alhier tegen malcanderen soo hadden opgejaecht, dat er langer niet en was te handelen, hetwelcke wederomme soude geschieden, daer de voorsz. coopliden uit dese landen souden worden niet piloten ende bootsvolck geassisteert, ende want de heren staten tegen het octroy, by hen de Oost Ind. Comp. van dese landen geaccordeert, niet en vermogen te doen sonder de vereeniginge te breken, ende een menichte der voornaemste coopliden van dese landen te ruineren, dat Syne Excell. Syn Maj' sal versoeken, de heren daarvan te excuseren, ende tot dien eynde te considereren, dat de voorsz. Comp. voortane heur schepen ten oorloge toerusten, omme heur traficque met geweld tegen het geweld ende de magt des Conings van Spaignien in Oost Indie te stabilieren, ende denselven aldacr alle mogelycke afbreuck te doen, daarvan dese gepretendeerde Compⁿ de proufyten sonder costen ende peryckel soude comen te genieten tegen alle redenen ende recht. (Jan. 20).

Fabricatie van spelden. Opte requeste van Joost Claesz. vanden Bosch, speldemaker alhier inden Hage, is geaccordeert octroy met seclusie van alle andere speldemakers *etc.*, te

mogen setten of drucken op syne papieren, daerinne hy suppl. syne spelden sal steken, etc., syn merck ofte teycken, wesende een *oyevaer met een crans ofte croon, etc.*, verbiedende meer andere speldemakers etc., 't voorsz. hantmerck ofte wapen, vanden oyevaer etc. te conterfeyten, in wat maniere dattet sy, te weten den oyevaer ofte een ander gevogelte, cleyn ofte groot, den oyevaer eenigsins gelyckende, met wat couleur ofte coupleuren, dat men dien soude mogen naeschilderen ofte nadrukken, tsy onder oft boven, met wat vermeerderinge, dat sulcx soude kunnen of mogen geschieden etc. — It., Piet. Gerritsz., mede tot Rotterdam, octroy, om op syn speldebrieven te mogen voeren, *de roode leeuw sonder croon, etc.* (Febr. 26).

Will. Jansz. (Blaeu). Is Willem Jansz., tot Amsterdam, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van 6 jaren naestcomende alleene in de vereenichde provincien in druck vuyt te geven een bouxken, geintituleert:

Nieuw graetbouck, nae den onden styl vuyt de alder correctste observatien vanden vermaerden astronomo Tycho Brahe gecalculeert ende gestelt opten meridiaen deser Nederlanden,

verbiedende etc. (Mart 19).

Caert van Sluis en Aerdenburch, etc. Is Floris Balthasar, plaatsnyder, wonende tot Delft, toegelegd 200 guldens eens, voor alle syne pretentien van geleverde caerten, gedaene kosten ende moeyten, mitsgaders gedaen afteickeninge van 't lant van Sluis ende Aerdenburch, met het nyewerhavensche gat ende andersints, verbiedende denselven voortane eenige wercken te maken tot last van 't lant, sonder schriftelyck bevel vande heren staten generael of raet van state, ende wordt den greffier belast dese resolutie te stellen in handen vanden raedt, ten eynde haer Ed. daervan kennisse mogen hebben. (eod.).

Antho. Adriaensz. Is Antho. Adriaensz., soon van mr. Adr. Antonisz., op de attestatie van mr. Stevin, vande bequaemheyte desselfs aengenomen inden dienst van het lant, als ingenieur, opten voet ende tractement als

desselfs broeder sal. 't voorsz. officie bedient hebbende, is getracteert geweest (Maart 26).

Blinden van oude zeilen. Te scrijven aen de admiraliteyt te Rotterdam, voor morghen avont gereet te willen doen maken ende schepen, omme naer het legher gebracht te worden, blinden van ouwe zeylen, tot de lenghte van 100 roeden, 10 of 12 voeten hooghe, hebbende litsen ende oogen van boven ende beneden, ende 105 staken, die onder ende boven scherp, ende bequaem syn, om de litsen te vatten. (Apr. 19).

Fransch-Oost-Indische vaert. Opde requeste van Lucas Anthoine Panti, onderdaen vande croone van Vrankryk, versoukende, dat de heren staten souden gelieven ordre te geven, dat Pieter Lyntges, d'oude ende de jonge, vader ende soon, coopluiden tot Amsterdam, volgende de commissie des Coninx van Vrankryk, inde Nederlanden hen souden mogen toereden op Oost Indien, is geordonneert te appointeren: Die staten generael geleth hebbende opt inhouden van dese requeste, verclaeren, dat sy nyet lievers en doen, als Syne Maj^t. van Vrankryk te believeen naer hare vustersten vermogen, voor soo vele den welstant vanden staet deser landen enichsins doet lyden, maer also het versoek der suppleanten (streckende om te maken een nywe negotiatie op Oost Indie) directelyck daertegen is strydende, mitsgaders het octroy by hem die vande Oost Ind. Comp. in dese Nederlanden verleent, hetwelke sy verplicht syn voor het maintainement van hare eere ende credit te onderhouden ende achtervolgen, mitsgaders om die Spangiaerden egeen dore te openen, om de vereenichde Oost Ind. Compagnie, die met soo groote moeyte ende kosten te wege gebracht is, te scheuren, hebben Syne Maj^t. van Vrankryk sulke berichtinge hierop doen doen, dat sy sekerlyk vertrouwen, dat deselve daerinne sal hebben contentement. (Apr. 21).

Willem Jansz. (Blaeu). Is Willem Jansz., van Alcmaer, ende Hermen Alartsz., die de heren staten gepresenteert hebben *een grote werelts caerte*, voor een gratuiteyt toegelegd 25 gl. (eod.).

Is Willem Jansz. van Alcmaer, wonende tot Amsterdam, geaccordeert octroy, voor den tyt van 6 jaren *etc.* te mogen doen drukken ende vuytgeven een groote *mappam mundi*, in twee rondten, by hem yerst uitgegeven, verbiedende *etc.* (Apr. 23).

Doctor Velsius. Opte requeste van D. Johannes Velsius, junior, medicus tot Leeuwarden, is geaccordeert, by soo verre als den raet van state egeenen anderen doctor inde plaetse Doct. Sixti Arcerii en hebbe aengenomen, dat haer E. opte recommendatie des welgeboren heere grave Wilhems van Nassauw, stadholder *etc.*, den suppl. in dienst sullen mogen gebruiken op gelyck tractement, als den voorsz. Doct. Arcerius gehadt heeft. (Apr. 26).

Zuylen rapporteert, dat de heren vanden raet voor advys bedunct, dat men den dienst doctoris Velsii inde plaetse doctoris Arcerii niet en behoeft. Is daerop den greffier belast, grave Wilhem te spreken, om van syn Gen. te verstaen, of 't syn G. oock ernst is, dat deselve hem vanden persoon des voorsz. doct. Velsii begeert te laten dienen, om, ingevalle jae, syne G. daerinne te believen, andersins dat men hem syn versoeck sal afslaen. (Apr. 27).

Is op seer ernstige instantie ende recommendatie des welgeb. heeren grave Willem ende 't goet getuigenisse, dat deselve geeft vande bequaemheit ende ervarenheyt inde chirurgie ende de medicinen vanden persoon van doctor Velsius, sulcx oock, dat de welgemelde here grave verclaert, dat deselve niet alleen syne persoon (daer die noet des mocht vereyschen) themwaerts soude willen vertrouwen, maer hem oock bequaem achten, om tot voordeel van 't gansche leger, ende een yeder soldaet in 't particulier, hoe langer soe meer, gebruikt te kunnen worden, den voorsz. doct. Velsius inden dienst van 't lant, als der medicynen doctor inde plaetse doctoris Arcerii aengenomen, op deselve gagie, als doctor Arcerius heeft gehadt. (*eod.*).

Fransch-Oost-Indische vaert. Compareren gedeputeerden vande Oost Indische Comp., remonstreren ende geven schriftelyk over seker punten tegen de *poursuite*, die Pieter Lynt-

ges hyden Co. van Vrankryk is doende, tot nadeel vande voorsz. Comp. ende den dienst deser landen, versoeckende, dat de heren staten souden gelieven, daerop met sulken ernst te letten, als d'importantie vande saek vereyscht. (Apr. 29).

Te schryven aen Pieter Lyntges, alsoo de heren staten met hem hebben te communiceren eenige saken, den dienst vanden lande aengaende, dat hy nyet laten en wil sich alhier te vinden woensdage naestcomende. (*eod.*).

Zyde-molen. Is Abra. van Tongerlo geaccordeert octroy voor 6 jaren naestcomende, te mogen maken of doen maken seker nieuwe inventie van syde-molens, nooit in dese ofte andere landen gebruykt, met dewelke alleen de rouwe syden sullen kunnen werden gereddet (!), sonder deselve in Italie ofte eenige andere koningryken te dorven versenden, anders als met consent vanden suppleant, ende alle degene, die een moelen binnen den voorsz. tyde sullen willen practiseren, gehouden sullen syn den voorsz. suppl. des jaers daer voor te betalen twee guldens, mits dat het sal staen aen het welbehagen vande borgermeesteren vande steden, d'armen, die an hem een moelen versoecken, voor nyet te hebben, hen tselve toe te laten, of nyet, verbiedende oversulcx een yegelyk de voorsz. moelens na te maken, ofte buiten dese landen gemaeckt, inde selve te brengen, om te gebruiken, by verbeurte vande selve, ende 200 gl. *etc.* Alles op conditie, dat het sy een nieuwe inventie. (May 2).

Recognitie aan Meurs. Is Joanni Meurskio tot een vereeringe, voor seker boucxken, by hem de heren staten gedediceert, geintituleert: *de luxu Romanorum*, 100 daelders. (*eod.*).

Inventien van Drebbel, etc. Opte requeste van Pieter Pietersz., Jan Adriaensz. (Drebbel) ende Willem Pietersz., alle wonende inde Ryp, versoeckende octroy, om alleene voor sekeren tyt te mogen gebruycken de waterconste, by hen geinventeert, soo om onder het water te gaen, staen, sitten, leggen, eten ende drinken, lesen ende schryven, singen ende spreken.

Voorts om eenige bruggen ende sluisen te repareren ofte te nyete te doen, cabels onder

schepen, die gesonken syn, vast te maken, om vuyt den gront te winden.

Voorts mede om peerlen ende andere costelyke goederen opten gront te soeken, mitsgaders om eenige missiven ofte brieven heimelyck onder het water te dragen ende brengen, is goet gevonden, dat men die suppl. sal belasten eenige vuyt dese vergadering, eerst in 't secreet te onderrichten, waerinne dat heure conste bestaet. (May 3).

Is Jan Adriaensz., Pieter Pietersz., ende Will. Pietersz. etc., voor 10 jaren geaccordeert octroy (als voorsz.) etc. (eod.).

Fransch-Oost-Indische vaert. Comparreert Pieter Lyntges, coopman tot Amsterdam, met synen soon, heeft de heren staten tot hare begeerte onderricht vande impetratie in Vrankryk vanden Co. by sekere Franchoyzen van seker octroy, om aldaer te mogen oprechten eene Oost-Ind. Compagnie ende de schepen daertoe noodich, alhier toe te rusten, ende daertoe oock te lichten in dese landen, piloten, schippers ende schipsvolck, gelyck hy de heeren staten heeft getoont d'originele commissie, op hem comparant ende synen soon houdende, mette condition ende instructie, daertoe dienende, verclarende nyet te min, dewyle hy was een lantsate, daert de heren staten soude misgenuegen, dat hy hem inde directie van dese sake soude bemoeyen, dat hy willich is, hetselve te laten berusten, vertrouwende nochtans, ingevalle de heren staten hiernamaels de voorsz. equipagie souden toelaten, dat deselve sullen gelieven goet te vinden, dat hy hem daerinne employere. Nae lecture van alles, is die comparant vande communicatie met synen soon ende syne gedane presentatie bedanckt, ende vermaent hem altyts te willen dragen, als een goet lantsate ende borger van dese landen toestaet, sonder iets tegens het octroy vande vereenichde Oost-Ind. Compagnie in dese landen te willen voor-nemen, dat hy belooft heeft. (May 6).

Globen van Van Langeren. Is Aernt van Langeren tot eene vereeringe toegeleyt de som van 400 gulden, voordat hy de heren staten gedediceert ende gepresenteert heeft eene

IV.

grootte ende twee cleyne *globos terrestres.* (May 31).

Nieuw waterwerk. Is Daniel Coenraetsz., lootgieter, borger van Dortrecht, geaccordeert octroy voor 10 jaren, om te mogen maken een waterwerk, by hem geinventeert, daarmede men gestadich door den wint sal kunnen uitmalen 't water uit de leechste landen, ende 't selve brengen over de dyken, daer men dat begeert, al waren deselve dyken hooch 40 voeten ende meer, mede oock, dat by gebrek van wint, hy 't selve effect kan gedoen, volgende 't getransfigeerde patroon, verbiedende etc. (Jun. 24).

Nieuwe slyckmolen. Is Gerrit Ryckelsma ende Coenraet van Neurenburgh, wonende tot Dortrecht, ende heur erfgenamen, geaccordeert octroy voor 10 jaren, om te maken ofte doen maken sekere slyckmolen, by hem geinventeert, daervan het schep lanck is vyf ende veertich voeten, met twee raders, de ronde cirkelsgewyse van 16 voeten, elck radt met dertich scheppers, breedt synde elck derdehalf voet, dwelck men kan rysen ende dalen nade gelegenheid vande diepte van 't water, daer men 't gebruikt, kunnende werken recht doorgaende vyf voet breed, diep derdehalf ende drye voet in cleye ende andere harde gronden, volgende het patroon te transfigeren, verbiedende etc. (Juny 24).

P. Merula. Is geaccordeert, dat men de dedicatie, die D. Merula, als inden dienst van het lant wesende, de heeren staten doet van syn *Cosmographie*, voor aengenaem sal aennemende ende men op syn vereeringe sal letten, soo wanneer als hy het werck *in forma* sal presenteren, dat men voorts syne *Cronique* met den eersten sal doen visiteren, door eenige daertoe te committeren. (Jul. 4).

Fransch-Oost-Indische vaert. Ontfangen eenen brief van Syn Excell., vanden 19. Juny, beroerende het vervolg van Pieter Lyntges in Vrankryk, tegen d'Oost-Indische Compagnie. (Jul. 8).

Schryfkonst. Jehan vander Velde, francoysche schoolmeester binnen Rotterdam, geaccordeert octroy voor 6 jaren, om te doen

drucken ende uitgeven *syn Schryfkonstbouck*, verbiedende *etc.* (Jul. 15).

P. Merula. Is D^r. Merula tot een vereeringe toegeleyt, voor het boeck, geintituleert: *Pauli G. F. P. N. Merulae cosmographiae generalis libri tres.* Item, *Geographiae particularis libri iv*, die hy de heren staten gedediceert heeft, 100 gonde ducats in specie. (Aug. 6).

Caerte vande belegering van Sluis. Is Flor. Balthasaer, plaetsnyder te Delft, toegeleget 100 daelders, voor de caerte vande afbeeldinge vande belegering vande stadt Sluis, die hy de heren staten heeft gedediceert, mits dat hy gehouden is te leveren 20 caerten, ende wordt daerom gelast hem aen te seggen, egeen caerten meer te snyden, tot last van 't lant, ofte hem op eenigen tocht te geven, sonder expresse schriftelycke last, ofte dat men andersins daervoren niet en sal betalen. (Aug. 10).

Lintmolen. Is Willem Dircksz. van Sonnevelt, voor tyden gewoonst hebbende tot Voorschoten, geaccordeert octroy voor 10 jaren *etc.*, alleene te mogen maken, verkopen ende gebruiken *sekere lintmolen* ofte *getouwe*, by hem geïnventeert, dienstich ende bequaem niet alleene, omme met cleyn middel ende wercken allerlei soorten van linten, maer bovendien door den gestadigen voortganck, soodanige schoon, effen ende gelyck werck, dat selve in schoonheit ende sterckte veel te boven gaet alle andere linten, hyde voorsz. moelen ofte getouwe niet gemaect, volgende het patroon, door het octroye te transfigeren, verbiedende *etc.* (Oct. 3).

't Agentschap in Schollant. Opte requeste van Peter Zibs, versoekende in Schollant geemployeert te worden in plaetse vanden agent D'Amman sal., is nog ter tyt opgehouden daerop te disponeren. (Oct. 15).

Vaert naer Moscovie. Scholten Martensz., schipper tot Staveren, voorgenomen hebbende, omme met syn schip, genaempt *de Fortuyn*, met coopmanschap te vaeren naer Moscovie, Venetie, ende van daer naer Cipris, geaccordeert commissie *in forma.* (Oct. 17).

Fransch-Oost-Indische vaert. Geadviseert

opt schryven des Coninx van Vrankryk, ten faveur van P. Lyntges, ten regarde dat de rupture (!) vande Oost-Indische Comp. daeraen gelegen is, niet alleen tot ondienste van Syne Majesteit ende dese landen, maer oock tot ruine vande Coningen, daarmede de voorsz. Oost-Indische Compagnie gehandelt heeft. (Oct. 18).

Te schryven aen de bewinthebbers der Oost-Indische Compagnie, tot Amsterdam, te adverteren, wat sy estimeren de presenten (die sy naer Vrankryk gedestineert hebben te senden, aen eenige heeren tot vordering vande saken tegen de versochte equipage van Pieter Lyntges, op Oost-Indie), om te examineren of die oock ter cere souden dienen, ende dewyle dat er dry principale heeren syn, die de directie van dese sake hebben, dat sy wel souden doen, dat sy voor den derden oock een present beschicken. (Oct. 29).

Nieuw middel. Opte requeste van Dan. Wilders, gelet wesende opden voet, daer mede hy soude weten in treyn te brengen de drie middelen, hy hem geïnventeert, opte *tabacque*, *caerten* ende *papier*, ende bevonden, dat die souden moeten gepractiseert worden by het innecommen in 't lant, daertoe convoy staet, ende niet opte contumptie is verstaen, dat er egeen apparentie is, dat men selve sal in treyn brengen. (Nov. 2).

Fransch-Oost-Ind. vaert. Ontfangen een brief van Amsterdam, met het derde present, gedestineert naer Vrankryk, (te senden naer Rotterdam an vander Veken, om naer Parys te besorgen aen Aerssen), met last om naer goetduncken te verdeylen aen Rosny, Silley ende Villeroy, ende de sake vande compagnie tegen het gepretendeerde van Pieter Lyntges aen hem te recommenderen. (Nov. 4).

Barnevell's soonen. Den here advocaet van Hollant verclaert, dat hy van meeninge is, syne twee soonen onder den treyn des cheurfursten van Ceulen te senden naer Praegh, ende van daer naer Italien, ende tot dien eynde deselve syne soonen te doen versien met behoorlyke paspoort, versoekende te verstaen, of de heeren staten ten regarde vande jegen-

woordige gelegenheit van tyt ende saken, daerinne eenich bedencken souden nemen ofte swaricheit maken, in welken gevalle hy liever syne soonen soude t'huys houden, diewyle hy egeensins van meeninge en is, syne soonen sonder goede versekertheit te laten vertrecken ofte hasard loopen, is geantwoort, dat de voorsz. heer advocaet daerinne sal mogen doen ende handelen naer syn goetduncken. (Nov. 7).

Hans Vlaminck. Is Hans Vlaminck toegeleyt 100 daelders, voor den goeden yver, getoont, om het verloop in 't stuck vande munte te helpen redresseren, weshalve hy alhier inden Hage eenige dagen gevaceert heeft. (Nov. 14).

Inventie van een pomp. Opde requeste van Jac. Bastiaensz., compasmaker ende pomp-maker tot Delft, versoekende octroy tot het maken van syne nieuwe inventie van pompen, omme inde schepen ende andersins gebruikt te worden, is verstaen, dat den suppleant eerst sal overleveren het model van syne inventie, ende verklaren den prys van elck pompe etc. (Nov. 17).

Is Jac. Bastiaensz., etc., geaccordeert octroy voor 6 jaren, op seker pompwerck, by hem geïnventeert, seer bequaem ende dienstich, soo om t'schip gebruikt te worden als oock tot waterlosinge te lant, verbiedende etc. (Dec. 3).

Generaal essayeur. Pieter Geritsz. Douw, te Dort, essayeur generael, geaccordeert 3 jaren van syn tractement, van 72 gulden 's jaers. (Nov. 29).

Petardiers. Is het tractement van Pierre Rogiers ende Pierre Roquires (!), francoysche petardiers, die byden Coning van Vrankryk syn gerecommendeert, geaugmenteert vande 30 gl. tot 36 gl. ter maent. (Dec. 20).

Ja. Alemains (!), ingenieur. Geconsenteert opte serieuze recommandatie van Syn Excell., dat men Jacques Alemains inden dienst deser landen sal aennemen als ingenieur ende tracteren gelyck andere ingenieurs vanden lande. (Dec. 20).

Wagen-coren-molens. Opte requeste van Ger. Ryckelsma, van Amsterdam, hem beklagende dat Gisbr. Pietersz., van Amsterdam,

hem sou vervorderen na te maken sekere inventie van coorenmolens, by hem gedaen, tegen syn octroy, versoekende etc., is geapointeert, dat hy hem sal hebben te adresseren aen de ordinaris justicie. (Dec. 31).

1605.

Wagen-corenmolen. Is goetgevonden, dat men den secretaris de Bye sal lasten, te spreken met Gysb. Pietersz., die aanbiedt de heren staten te vercopen de corenmolen, by hem aen de hande vande heren staten gestelt, of hy denselven voor een redelyken prys ende op redelyke dagen den lande soude willen laten, ende waervoor etc. (Jan. 1).

Opte requeste van Gysbr. Pietersz., molemaker tot Amsterdam, alhier gebrocht hebbende sekeren *corenmolen-wagen*, by hem geïnventeert ende gemaect, om dien aen 't lant te vercopen, is den suppleant tot syne gedaene kosten toegelegd 20 gl. (Jan. 11).

Zyde-molen. Opte requeste van Gaspar Benoist is, omme eenige goede consideratien geaccordeert, dat den suppleant de drye balen syde, daervoren in recognitie van syne inventie de generaliteit aen de bewinthebbers vande Oost-Ind. Comp. haer credit heeft verstreckt, sal mogen betalen aen het collegie ter admiraliteit t'Amsterdam, met 2000 gl. gereedt, ende die reste in vier toecomende jaren, t'elke jare een vierde part vande selve reste, mits stellende sufficiente cautie ten contentemente van 't voorsz. collegie, dat hy het toecomende jaer het eerste vierdepart sal betalen, ende soo voorts van jaer tot jaer etc., consenterende, dat den suppleant, soo verre hem goetdunckt, sal mogen doen drucken seecker bouwen, geinscribeert:

De geheele conste, d'middelen ende beleyt, omme de sydewormen te winnen, oock t'haren onderhouden wille moerbesien-boomen te sayen, te planten ende op te brengen, etc. (eod.).

Wilt. Jansz. (Blacu). Is Willem Jansz., boecvercooper tot Amsterdam, geaccordeert octroy, omme voor 6 naestcomende jaren al-

leene inde vereenichde provincien te mogen drucken ende uitgeven het pourtret, by hem vande stadt Amsterdam in 't koper doen snyden, verbiedende yegelyken hetselve pourtret in 't geheel of deel, in 't cleyn ofte groot, binnen den voorsz. tyt nae te boetcheren, by pene van verbeurte ende hondert gulden *etc.* (*eod.*).

Fabricatie van spelden. Opte requeste vande gemeene cooplieden ende spelmakers in Hollant, hen beclagende, dat in Engelant verboth vervolgt wordt, ofte alrede vercregen soude syn, dat voortaan egeen spellen, commende vuyt den Nederlanden, aldaer ontfangen ofte vercocht souden worden, is geordonneert, dat men deselve requeste sal senden aen den agent Carron, ende hem te lasten, hem daerop te informeren, ende soo veele byden Coning ende de heeren, Synder Maj'. raden, te doen, dat sulke verboth, tegen den vryen handel van Groot Britannien met dese landen, niet en werde toegelaten, ofte alrede surreptivelyk vercregen wesende, dat Syne Maj'. gelieve hetselve verboth weder in te trecken ende af te doen. (Jan. 20).

Caert vande belegering van Oostende. Is Floris Balthaer toegelegt 50 gl. eens, voor het caertgen vande belegeringe van Oostende, geamplieert totten lesten dach, dat den heere van Marquette vuyttrock. (Febr. 3).

Zijde-molen. Opte requeste van Caspar Benoist, is geappoincteert, dat de heren staten verstaen, dat den suppleant by rechte ofte accoort sal genieten het effect van het octroy, hem gegunt. (*eod.*).

Almanak vd. plaetsn. van Deuticom. Is op 't voorschryven vande stadt Deventer, Baptista van Deuticom, boeckdrucker ende plaetsnyder binnen deselve stadt, geaccordeert octroy ende consent, om, syn levenlanck gedurende, alleene inde vereenichde Nederlanden te mogen drucken, doen drucken ende vercoopen seecker *almanach-boexkens*, onder het wapen der voorsz. stadt Deventer vuytgaende, verbieden allen *etc.* ditselve *almanach-boexkens* na te drukken, vuyttegeven ofte te vercoopen, noch die voorsz. stadts wapen op off onder derselver *almanachen*, ofte den naem

vanden autheur derselve te contrefeyten, sonder consent vanden voorsz. Baptista van Deuticom, opte verbeurte *etc.* (Febr. 16).

J. Lipsius. Is den heere Justus Lipsius, wonnende tot Loven, geaccordeert pasport, omme met 2 syner dienaers den toecomenden somer te gaen naer Spae, omme aldaer de wateren te drinken ende daarna wederom naer Loven te keren. (Febr. 24).

Willem Jansz. (Blauw). Is Willem Jansz., caertmaecker tot Amsterdam, geaccordeert octroy, omme alleen inde vereenichde provincien voor 7 jaren naastcomende te mogen drucken, doen drucken ende vuytgeven *zeecker Zee-caert-boeck*, by hem byeen gestelt ende vergadert, bequaem ende vorderlyk totte zeevaert, mitsgaerders seker nywe paskaerte, by hem nyuwelyk gesneden ende by Cornelis Doedesz. van Edam geïnventeert, inhoudende de navigatie vande Ooster-, Wester- ende Mitlantse zee, verbiedende, deselve caerten ende zee-caertboeck, in 't geheel ende ten deele nae te drucken, ofte buiten de vereenichde provincien nagedrukt, inde selve te brengen, om te vercoopen, opte verbeurte vande selve, boven 300 gl. *etc.* (Febr. 27).

Petarden. Remonstreren de gedeputeerden van Utrecht, dat Syn Excell. den petardier La Roche geiaest heeft te maken 16 petarden van alle soorten, met eene merkelyke qualiteyt van granaten binnen Utrecht, ende die van Utrecht versocht den voorsz. La Roche te furneren de behoefte, daertoe noodich, alhier gelesen, versoekende te verstaen, de goede meeninge vande heeren staten, nadamael de voorsz. behoeften veel syn ende eene merkelyke somme sullen kosten, waer dat die van Utrecht de betalinge daarvan sullen verhalen, ende waer dat sy de voorsz. petarden ende andere ingenien sullen senden, omme bewaert te worden, is na deliberatie, alles geordonneert te bestellen in handen vanden tresorier de Bie, omme van Syn Excell. te verstaen, ofte de voorsz. petarden ende inventien gemaeckt syn expres, tot eenige sekrete saken, omme daarna aen den raet rapport te doen, ende by haer E. gedisponneert te worden, wie dat de betalinge daer-

van sal doen, ende waer dat men de voorsz. instrumenten sal brengen. (Maart 14).

Adrianus Romanus. Item, geaccordeert pasport, gratis, op recommandatie vanden here advocaet van Hollant aen den here Adriaen Romanus, mathematicus ende medicyn vande keiserlyke Majesteit, omme van Loeven te mogen reysen naer Wirtsburch, in Syne Majesteits dienst, met syn dienaer, familie ende bagagie. (Maart 21).

Atlas v. Mercator, door Jud. Hondius. Is Judoco Hondio, voor de dedicatie vanden *Atlante Mercatoris*, by hem voltrocken, gedaen aen de heren staten generael, tot eene vereeringe ende recompensie van syne gedane costen, toegelegd de somme van 700 Carolus guldens. (Apr. 15).

Petarden. Is geconsenteert, dat de heer van Dorth, tot Zutphen, Doesburch ende Grolo, tegen de petards, sal doen maken aen elke stadt tot de concurrentie van 3000 gl., sulks dat de poorten vande selve steden, soe daarmede als met hetgene, dat de voorsz. van harentwege daertoe sullen doen, tegen des vyants surprinsen, mogen syn versekert, dies wort verstaen, ingevalle die 3000 gl. met 't gene dat de steden daerby sullen doen, nyet genoehsaem en syn, om de voorsz. werken te maecten, dat hy, om costen te sparen, eenige poorten sal mogen doen begraven ende besluyten. (Apr. 30).

Aleaulme (!), dechiffreur. Den ingenieur Aleaulme, 50 gl. ter maent, mits dat hy hem daer voren oock sal gehouden syn t'employeren in 't dechiffren van geintercipieerde brieven, die hem te dien eynde in handen sullen worden gesteld. (May 1).

Nieuw waterwerk. Piet. Hygarsz., van Breda, geaccordeert octroy voor 20 jaren, op seker inventie van een nieuw waterwerk, omme te gebruycken op alle valleyen, diepten ende leege landen, om deselve droech te maken, mitsgaders het water op alsulke hooghten te brengen, als in dese landen nooit te voren gesien is geweest, hetwelk gebruikt kan worden bequamelyk by windt, paerden, lopende rivieren ofte weinige menschen, volgens

het getransfigeerde model, verbiedende etc. (May 3).

Psalmen van Marnix. Is Bonaventura de Smith, geseyt Vulcanius, geaccordeert octroy voor 6 naestcomende jaren, alleene inde vereenichde provincien te doen drucken de laetste verbeteringen der psalmen ende lofsangen, soo de heere van Sint Aldegonde deselve gedaen heeft, verbiedende op pene van 100 gl. etc. (May 20).

Doctor Strobanus. De weduwe van doctor Strobanus, om eenige goede consideratien, toegelegd in erkentenis van hares mans saliger extraordinaris diensten, 100 daelders eens. (May 22).

Prins Maurits wapenhandel, door de Gheyn. Op de requeste van Jaques de Gheyn, is den suppleant geaccordeert octroy, omme voor den tyt van acht navolgende jaren alleene in 't coper te snyden ende in druck te mogen vuytgeven, in vier verscheyden talen, het contrefeytsel naer het leven van alle de posturen, die de soldaten in 't hanteren van haer wapenen behoren te gebruycken, elck conform het veranderen van het werck, dat sy presenteren te doen, alles volgende de rechte ordre ende observatie, die Syn Excell. begeert waergenomen te hebben, met de instructie, daertoe dienende, verbiedende een yegelyck etc. (May 29).

Papegay. Te schryven aen de bewinthebbers vande Oost-Indische Comp., de heren staten te adverteren, off sy niet en weten te becommen eenen papingaye (!), tamelick groot, met een roode borst, blauwe, geluwe ende vreempde veren, om voorts te vereeren ten dienste vanden lande. (Jun. 22).

Tapiserie van goud-leer. Is geaccordeert, dat men den groot-canselaar vanden Coninck van Denemarken sal vereeren met eenige tapisseries van goude leeren, ter somme van 500 gl. (Jul. 2).

Lutherschen te Middelburg. Is gelesen de requeste, gepresenteert byde inwoonders der stede van Middelburch, toegedaen synde de onveranderde confessie van Augsburg, ende goedgevonden, dat men den heer Magnus sal

versoecken, aen den magistraet van Middelburch te willen recommanderen, dat sy inde sake willen civiliseren ende deselve met alle discretie ende stillicheyt beleyden ten beghuarde vande Duitsche vorsten, die deser lande gemeene saken toegedaen syn, daerover, dat van gelycken gedaen wordt in verscheyden andere steden vande vereenichde provincien. (Jul. 11).

Ysere armen. Opte requeste van Didier Momion ende Mathieu Homieu, ingesetenen van Calys, piloten van een schip vande voorsz. stadt, hebbende elck verloren heuren rechten arm, in zee, door een stuck geschuts, dat den capiteyn Simon Swaen in haer schip heeft doen schieten, accorderende de heren staten, dat Henrick Meynaert, wonende tot Delft, hem elck sal mogen maecten een yseren arm. (Jul. 17).

Slyp-molen. Claes Willebrantsz., borger te Delft, geaccordeert octroy voor 4 jaren, op seker slyp-molen, by hem geinventeert ende becosticht, omme schoppen, spaden, bylen, houweelen ende allerhande andere gereedschap mede te mogen slypen, verbiedende etc. (Jul. 22)

Petarden. Opte requeste van Dav. Wynantsz. ende Adriaen Jansz Dop, petardmakers, is geappointeert, dat se hem sullen addresseren aen degenen, die hem in't werk hebben gestelt. (Jul. 29).

Ordonnantie op de assecurantie. Op recommandatie van die van Amsterdam, voor 5 jaren geprolongeert 't octroy, dat Barent Adriaensz., boeckdrucker tot Amsterdam, geaccordeert is geweest opten 14. Febr. 1598, op het drucken ende verkopen van sekere ordonnantien ende willekenren, op 't stuck vande assecurantie, hyden gerechte van Amsterdam gemaeckt ende gepubliceert, te weten na d'expiratie vande loopende concessie. (Aug. 3).

Paschier Lammertyn, damastwerker. Opte requeste van P. Lammertyn, is geappointeert, dat de heren staten generael goetgevonden hebben, den suppleant t'employeren, omme in Engelant te brengen, in handen vanden agent Carron, een casse met damastwerk, die deselve Carron gelast is te presenteren aen den prince van Wallis etc. (Aug. 26).

Tapisserie. De heren Symz. ende Joachimi rapporteren, dat sy de besichtichde tapisserie hebben gecocht tot 14 gl. d'elle, 50 gl. opte coop van 225 ellen, in acht stucken van 5 ellen diepte, inhoudende de *Historie van Alexander de Grootte*, bedragende in 't geheel 3100 gl. (Oct. 19).

P. Lammertyn, damastwerker. Goetgevonden, dat men duplicatie vande depesche, die P. Lammertyn, reysende naer Engelant, is medegegeven aen den prins van Gaulis (!), ende den agent Carron, ende voorts aenscryven, dat hy voor deselve Lammertyn eegen octroy en procurere byden Coninck, dat d'ingesetenen deser landen sou syn prejudiciabel. (Oct. 30).

Bybelvertaling. Ontfangen een brief vande gedeputeerde vande staten van Vriesland, van den 4. deser, daertoe streckende, dat de oversettinge des bybels, hyden here Aldegonde begonst uit de hebreusche ende grieksche text, soude mogen worden gecontinueert by Guil. Baudartium, dienaar des Godd. Woorts, is geraden gevonden, dat men dese sake soude laten berusten. (Nov. 23).

Lucas Jansz. Wagenaer. Opte requeste vande weduwe van wylen Luc. Wagenaer, is, in consideratie van grote diensten, hyden selven Wagenaer den lande in syn leven gedaen, geaccordeert betalinge van het jaer pensioen, daerinne dat deselve is gestorven, bedragende 100 gl., mits dat de pensioensbrief daarmede sal blyven gecasseert. (Nov. 27).

Geschilderde bloempot. Geadvisert wesende op 't copen vanden bloempot, om door den here van Buzanval te doen presenteren aen de Coninginne van Vrankryk, ende geresolveert, dat men den schilder, die den bloempot geschildert heeft, inde vergaderinge sal ontbieden, ende daervoor presenteren 1000 gl., sonder meer. (Nov. 30).

Nieuwe molen. Ghysb. Pietersz., molenmaker tot Amsterdam, geaccordeert octroy voor 5 jaren, te mogen maken seker molenken, omme daarmede water uit den lande te malen, hetwelk, sonder hulpe, toedoen, noch gouvernement van menschen, een seer groote

quantiteyt van water, ja meer als de andere molens, met minder cost, yeder ure continueelyk, dach ende nacht, vuyt den lande sal kunnen malen, verbiedende *etc.* (Dec. 13).

Chirurgyn generaal opte vloot. Is Andries Herls, geweest synde chirurgyn generael vande vlooten, die naer Westen syn vuytgesonden, toegeleyt een extraordinaris maent gagie vande buit, die opte eerste voyagien syn verovert ende ingebragt, by soo verre alle d'andere officieren gelycke maent hebben geprofiteert. (Dec. 16).

Fabricatie van Spelden. Opte requeste vande gemeen coopluiden ende mrs. spelde-makers inden lande, syn de suppleanten ge-

acordeert de versochte voorschriften aen den agent Carron, ten einde deselve continueerende syn debvoir, den Coning van Groot Britanniën ende Syne Majesteits raden soude bewegen de inwoenderen van dese landen te continueren haeren gewoonlyken handel met spelden in 't voorsz. ryk. (Dec. 20).

P. Lammertyn's damast. Is P. Lammertyn, damastwerker tot Haerlem, geacordeert ordre op 2092 gl. 10 sc., in betalinge van alsulk damastwerk, als den agent Carron in Engelant gehouden heeft, omme aldaer aen eenige heeren te vereren, volgende desselfs *recepisse*, gedagteekent 19 Oct. 1606. (Dec. 29).

(Het vervolg hierna).

Drie Brieven van Prins Maurits aan de Staten van Zeeland.

(UIT HET ORIGINEEL).

De Prince van Oraengien, etc.

Ed. Mo., *etc.*

Alsoo wy verstaen, dat by U E. Mo. ordre is gegeven billetten t'affigieren jegens den 27. deser toecomende, totte bestedinge van twee schansen, die by ons ende den raedt van state noodich gevonden werden totte de fortificatie van *Eendrecht*, inden lande van Ter Tholen, aen de Brabantsche syde gelegd te worden, ende dat het versouck, dat U E. Mo. gecommiteerden door derselver ordre desenaengaende alhier by de Ho. Mo. heeren staten generael doen, wat gedilayeert wort, waervan nochtans een goede uitkomste verwacht wordt, soo hebben wy U E. Mo. hiermede vrundtlick willen versoecken, sonder prejuditie van 't gene deselve U E. Mo. gecommiteerden alhier ter generaliteyt syn versouckende ende sustinerende, met deselve bestedinge te willen voortgaen, alsoe het saisoen begint te verlopen, ende dat ongetwyfelt deselve wercken hier naer een merckelycke somme meer souden commen te bedragen. Ondertusschen sullen U E. Mo. gecommiteerden de resolutie vande Ho. Mo. heeren staten generael connen afwachten. Ende dese tot geenem anderen eynde dienende, willen wy U E. Mo. hiermede, *etc.*

Ed. Mo., *etc.*

's Gravenhaghe, den 24. April. 1619.

U E. goedtw. vrundt,
MAURICE DE NASSAU.

De Prince van Oraengien, etc.

Ed. Erentf., etc.

Alsoe wy veradverteert waren, dat de gorgen vande bolwercken vande forten, die op den Brabantschen kant nevens de riviere van *Eendrecht* gemaectt worden, seer nauw vielen, hadden wy den ingenieur David van Orleans by ons ontboden, omme te weten, wat daer van was, alsoo wy hem een pertinente teekeninge mede hadden gegeven, gelyck wy verstonden, dat deselve forten souden gemaectt worden; ende alsoo hy ons onderrichtinghe heeft gedaen, dat deselve naauwicheyt is veroorsakende(!), mits de hooghten der wallen, de dosseringe derselver ende dikte der borstweeren, 't welke alsoo verheyschte, omme deselve plaetsen deste meer te verseeckeren, ende dat dit alles can geremedieert worden met de facen van yeder bolwerk XVIII voeten te verlengen, 'twelcke met cleyne costen can geschieden, gelyck den voorn. van Orleans U E. naeder sal connen verclaren; Soo versoucken wy U E. hiermede vruntlyck, de voorsz. verlenginge datelyck te doen besteden ende hyder handt te nemen, opdat 't selve noch dit saisoen mach geffectueert worden. Ende hiermede,
Edele Erentfeste, etc.

In 's Gravenhaghe, den 26. Sept. 1619.

U E. goetw. vrundt,
MAURICE DE NASSAU.*De Prince van Oraengien, etc.*

Ed. Mo., etc.

Alsoe de trefues, gelyck U E. Mo. kennelyk is, nu ten eynde is lopende, ende dat wy sekerlyk daghelyck verwittigt worden, dat den vyandt alle syne steden ende frontieren doet versien ende fortificeren, soo hebben wy, tof onser ontlastinghe, U E. Mo. nochmael willen recommanderen de fortificatie der stede Vlissingen, ten eynde de werken, die aldaer resteren gemaectt te worden, mogen by der handt genomen ende deselve stede buyten surprinse gebracht worden. Wy en willen niet twyfelen, ofte U E. Mo. en sullen tselve bevorderen, doordien de costen seer gering syn, die daerop sullen lopen, alsoo gy naerder vanden ingenieur David van Orleans sult verstaen. Ende hiermede, etc.

Ed. Mo. etc.

's Gravenhaghe, den 10. Marty, 1620.

U E. goetw. vrundt,
MAURICE DE NASSEU.

RESOLUTIEN,

GENOMEN BY HAER HO. MOG., DE HEEREN STATEN GENERAEL,
ENDE DIE VANDEN RAET VAN STATE,

AENGAENDE DE

ALTERATIE TE UTRECHT IN 1610.

MET NOCH ANDERE STUCKEN HIERTOEF BETREKKELIJK.

MERCURII, den iii. February.

Presid.: Jongema. Presentes: Dorth, Ghiesz., Brienens, Warmont, Oldenbarneveldt, Symesz., Magnus, Joachimi, Oenama, Coenders.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff vanden xxiii. January, stilo antiquo, geschreven by de aenwesende staten vanden lande van Utrecht, by den welcken haer E. excuseeren, dat sy voor desen die heeren staten niet en hebben geadverteert vande alteratie binnen Utrecht, binnen vier of vyff dagen herwaerts ontstaen, versoeckende, om redenen in den brief verhaelt, dat de heeren staten soudens gelieven twee ofte drye gequalificeerde persoonen, in der yle ende soe haest als't eenichsins mogelyck is, benevens Syn Excell., naer Utrecht te schicken, omme de saecken te verhooren, ende daerinne behoorlycke ordre te stellen, vertrouwende dat haere Hoge Mogende 't selve als hare goede bontgenoten, terstonts sullen doen, dewyle de saecke qualyck uytstel lyden mach, gelyck haer E. aen Syn Excell. oock geschreven ende versocht hebben, is goetgevonden, dat men Syn Excell. ende den raet van state tegen morgen, ter clocke negen uren, alhier ter vergaderinge sal bescheyden, omme opten voorsz. brief ende dien van Syn Excell. te resolveeren naer behooren.

JOVIS, den iv. February.

Presid.: Jongema. Presentes: die voorsz. et Walenborch.

Compareren ter vergaderinge Syn Excell. ende de heeren vanden raedt van state, ende nadat, in derselver presentie, in deliberatie is geleet geweest, wat men sal hebben te doen, op het versoek vande aenwesende staten van Utrecht, by derselver brief, ghisteren ontfangen, aengaende het gaen van Syn Excell. met eenige gedeputeerde vande heeren staten generael naer Utrecht, omme aldaer de saecken te verhooren, ende daerinne behoorlycke ordre te stellen, ende nadat daerop met alle consideratien was geleth, is eenparichlyk verstaen, dat men noch sal differeren het derwaerts gaen van Syn Excell. ende de begeerde gedeputeerde, maer dat men *eerst sal schryven aen burgermeesteren*, schepenen ende raedt der voorsz. stadt: dat de heeren staten met leetwesen verstaen hebben die misverstanden, die dese dagen binnen Utrecht geresen syn, ende alsoo voor den welstant vande vereenichde Ne-

derlanden in 't generael ende vande provincie van Utrecht in 't particulier, sonderlinge daer aen gelegen is, dat hare Ho. Mog. pertinentelyck vande oorsaecken ende redenen van deselve nade waarheyt worden onderricht, mitsgaders waertoe dat de saecken strecken ende in wat staet deselve syn, omme by tyts te mogen voorkomen de verminderinge, die de geruchten ende rapporten vande voorsz. misverstanden souden mogen veroorsaecken, vande gunste ende affectie, die de coningen van Vranckrycke ende van Groot Brittanie, mitsgaders vande andere princen ende republycken, deser landen vrienden, deselve tot noch toe toegedragen hebben, ende dat hare Ho. Mog. oock op alles te beter mogen letten, ende voorts doen, dat de gelegentheynt vande saecken, ende den dienst van 't lant in 't generael ende particulier vereyscht, dat daerom hare Ho. Mog. versoucken ende begeeren, dat sy haer by den bringer des briefs in diligentie van alle gelegentheynt willen advertteeren, ende niet twyffelende, oft die gemeente en is alreede in stilte gebracht, dat zy by alle goede debvoiren ende vermaningen, dezelve in stilte willen houden, besunder behartigende ende besorgende, dat in de saecken vande religie, vande contributien ende in den staet vanden lande van Utrecht, die leeden ende officiers deszelfs egeen veranderinge en worde gedaen, omme te verhoeden alle onheil in de jegenwoordige ruste vande vereenichde Nederlanden, die apparentelyck geschapen soude syn daer uyt te volgen, behalven dat oock sulcke veranderinge grotelyck soude verswacken den bont ende unie vande provincien, daer door haer deselve met Godes genade, hulpe ende assistentie vande voorsz. coningen ende princen deser landen vrienden haer soe loffelyck gemaintineert ende haere jegenwoordige vryheyt ende ruste vercregen hebben, ende dat sy voorts sullen gelieven te helpen bevoorderen, dat de verpachtinge vande generale middelen vande heeren staten van Utrecht, opten bestempden dach haeren voortganck mach hebben, ende dat by de staten van Utrecht metten allerersten vruchtbaerlyck gebesoigneert ende geresolveert mach worden, opte consenten ende alle d'ander poincten by de propositie vanden raedt van state versocht, mitsgaders op het consent versocht tot assistentie van de possederende fursten vanden lande van Gulich, Cleve, Berge, etc., opdat die heeren staten van Utrecht hare gedeputeerden metten eersten op alles geauthoriseert ende gelast, alhier ter vergaderinge mogen senden.

Item, dat men copie vande voorn. brief sal senden aen de heeren staten van Utrecht, ende haer E. aenschryven, dat de heeren staten generael daerop antwoordt ontfangen hebbende, niet en sullen laten te doen, alles wat den meesten dienst tot behoudenis vande stadt ende lande van Utrecht vereyscht, dat haer E. ondertusschen sullen wel doen, te nemen eene goede resolutie opte consenten ende alle d'andere poincten by de propositie vanden raet van state versocht, mitsgaders op het consent versocht tot assistentie vande possederende fursten vande lande van Gulich, Cleve ende Berge etc., ende daermede haer gedeputeerde metten aldereersten ter vergaderinge wederom senden.

Is voorts aen Syn Excell. geremitteert, op gelycken voet te schryven oft nyet.

Is noch goetgevonden, dat men den bode sal lasten, in de stadt Utrecht comende, te vernemen, of den nyeuwen magistraet den eedt gedaen ende in de bedieninge getreden is; in gevalle ja, die brieven daeraen houdende te presenteren; in gevalle nyet, die op te houden.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Syn gelesen die concepten vande brieven, voordien middach geresolveert te schryven aende heeren staten van Utrecht ende burgermeesteren, schepenen ende raedt derselver stadt, ende gearresteert.

SABBATI, den vi. February, *post prandium*.

Presid. ende presentes die voorsz.

Ontfangen *eenen brieff vande aenwesende staten vanden lande van Utrecht*, gedateert den xxvi. January, *stilo antiquo*, daer by haer E. alnoch insisteren opte compste van Syn Excell. met eenige gecommiteerden vande heeren staten generael tot Utrecht, dan is uytgestelt daerop te resolveren, tot dat antwoord sal syn gecommen opten brieff, geschreven aen borgermeesteren, schepenen ende raedt der stadt Utrecht.

LUNAE, den viii. February.

Presid.: Coenders. Presentes: Ghiesz., Biesman, Dorth, Brienen, Warmont, Oldenbarnevelt, Symesz., Magnus, Joachimi, Jongema, Oenama, Clant.

Syn gelesen *twee brieven vande heeren staten van Utrecht*, by dewelcke alnoch instantie gedaen wordt opte compste van Syne Excell. met eenige gecommiteerde vande heeren staten generael aldaer; is goetgevonden, dat men deselve sal stellen in handen van Syn Excell. ende des raets van state, omme daerop te letten, ende naden middach, ter clocke viieren, inde vergaderinge te compareren, om daerop te resolveeren met gemeen advys.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes de voorsz.

Is ter presentie van Syn Excell. ende des raets van state, in deliberatie geleet, wat men op 't versoek vande heeren staten van Utrecht, mitsgaders van burgermeesteren, schepenen ende raet derselver stadt, *by de brieven vande selve ontfangen* (alle tsamen daer toe streckende, dat Syn Excell. met eenige gedeputeerden vande Ho. Mog. Ed. heeren staten generael tot Utrecht souden comen) sal doen; ende op alles rypelyck geleth, verstaen ende geresolveert, nademacl die borgeren van Utrecht de wapenen hebben afgeleet ende in stilte syn gebracht, ende dat die heeren staten ende de stadt Utrecht beyde instantelyck versoecken, dat Syn Excell. met eenige gedeputeerde vande heeren staten generael tot Utrecht metten eersten souden comen, dat men deselve daer inne sal accommodereen ende believeen, ende Syn Excell. daer toe versoucken, gelyck geschiet, ende alsoe Syn Excell. hem daertoe willich heeft verclaert, syn by de heeren staten generael daertoe versocht ende gecommiteert de heeren Ghiesz., amptman van Bommel, een uyt Hollandt, ende Joachimi uyt dese vergaderinge, ende uyttien raet van state, de heeren Runnia ende tresorier generael de Bie; ende sullen Syn Excell. ende die voorsz. gecommiteerde, tot Utrecht wesende, vande heeren staten van Utrecht verstaen, watter begeert wordt, ende alles doen, na de gelegentheyt, wat mogelyck, omme de religie ende den staet vanden lantschap van Utrecht te maintaineren ende conserveren, sonder daerinne eenige veranderinge toe te staen; mitsgaders daertoe te arbeyden, ende alle mogelycke debvoiren te doen, dat die afgestelde contributie wederom opgericht worden, ende aengaende de riddermatige saecken wordt verstaen, dat syn Excell. met de voorsz. heeren gecommiteerde daerinne sullen doen, nadat de gelegentheyt ende den dienst van 't lant sullen vereysshchen ende toelaten, ende de heeren staten van alles, van tyt tot tyt, van haer gebesoigneerde ende wedervaren adverteren.

Is voorts geordonneert, desen volgende *aen de voorsz. heeren staten van Utrecht te schryven* ende te adverteren, dat Syn Excell. geresolveert is, hem naer Utrecht te vervoe-gen, ende dat de heeren staten oeck goetgevonden hebben, Syn Excell. eenige uyt hare

Ho. Mog. vergaderinge ende vanden raet van state by te voegen, die welcke hen met Syn Excell. opten wech sullen begeven met Godes hulpe, soe haest als dien daertoe bequaem ende reysbaer sal wesen, sonder 't selve langer te dilayereen.

MERCURII, den x. February.

Presid. Coenders. Presentes, die voorsz. ende Walenborch.

Is in deliberatie geleet, wat informatie ende instructie dat men sal geven aen de heeren gecommiteerde, vertrekkende met Syn Excell. naer Utrecht, omme deselve Syn Excell. met raet ende daet te assisteeren in 't redres der saecken aldaer, ende verstaen (naer beoorlycke deliberatie), aengesien, dat die heeren gecommiteerde in den staet van 't lant syn ervaren, ende weten, watter voor den meesten dienst ende welstant vanden lande in 't generael, ende vande provincie van Utrecht in 't particulier vereysscht wordt, dat d'selve sullen met Syn Excell. besoigneren, nade occurentie ende gelegentheyt der voorvallende saecken, ende daertoe sunderlinge arbeyden, dat geredresseert mach worden, voor soe veele als't eenichsins doenlyck is, alles wat in de alteratie daertegen gepasseert is, ende dat voorts alles in goede stilte gebracht ende gehouden mach worden, ende nyet toelaten, datter eenige veranderinge geschiede in de religie, in den staet ende regieringe, nochte in de middelen vande contributie vanden lande van Utrecht, aengesien dat inden eersten aenvanck van de handelinge opten trefues, de provincien malcanderen, Syn Excell. ende den welgeboren heere grave Wilhem, mitsgaders oock die heeren ambassadeurs vande coningen van Vrankryck ende van Groot Brittannië dat alsoo beloofd hebben, omme hare Ma^{te}, Syne Excell. ende den welgeboren heere grave in de voorseide handelinge gerust te stellen, ende dat oock te considereren staet ende daerop wel te letten is, by soo verre als het ierste lith ende oock het tweede geredresseert soude worden, sulcx dat deselve leden beschreven souden moeten worden naer het oude gebruyck, dat in sulcken gevalle daeronder souden compareren verscheden papisten ende andere partydige, ende opten staet niet wel gesint, tot seer groot nadeel ende prejudicie desselfs, ende soe veele de middelen van contributien aengaet, sullen mogen voorstellen, ende die van Utrecht te bedencken geven, oft sy deselve middelen afstellende oft verminderende souden connen evenwel hare quote in de beloofde contributien opbrengen, oock haer secours totte saecken van Cleve presteren, mitsgaders hoe seer absurdt dat het geacht soude worden, dat men oude middelen, die in treyn syn, soude afstellen, ende daertegen soecken nyeuwe onsekere middelen in te voeren, omme de contributien van Utrecht aen de generaliteyt (die nyet ledich en mogen staen) te vervallen, allensints voorts bevooroderende, ende daerop insisterende, dat metten iersten die heeren staten van Utrecht hare gedeputeerden wederom ter vergaderinge vande heeren staten generael senden, met goede resolutie opte consenten, by den raet van state versoecht, by hare E. propositie voor het loopende jaer, mitsgaders totte voorsz. saecken van Cleve, ende is voorts goetgevonden, dat die voorsz. heeren gedeputeerden by den anderen sullen compareren, ende hierna eene *instructie voor hun formeren*, gelyck haerl. dat best sullen vinden, mitsgaders oock, om te adviseren ende resolveren op haer vertreck, 't zy met Syn Excell. ofte daerna, gelyck deselve sullen bequaemst achten, hetwelcke gestelt wordt tot haerlieder discretie ende goet bevinden.

Is voorts goetgevonden, dat men die voorsz. heeren gecommiteerde sal mitgeven *brieven van credentie*, van wegen dese vergaderinge aen de heeren staten van Utrecht, ende die schout, borgermeesteren, schepenen ende raedt der stad Utrecht.

MERCURIJ, den XVII. February.

Presid.: Pieck. Praesentes: Biesman, Brienen, Oldenbarnevelt, Symesz., Magnus, Jongema, Oenama, Walenborch.

Ontfangen ende gelesen *eenen brieff vande heeren gecommiteerde*, wesende tot Utrecht *gedateert den xiv. deses*, ter presentie vanden raet van state, ende in deliberatie geleght wesende, 'tgene daerby wordt voorgestelt, belangende den heer van Brakel, ende het voorgenomen veranderen vande borgerhoplyuden binnen Utrecht, is met gemeen advis verstaenn ende geresolveert te antwoorden, dat den heere van Brakel hem sal hebben te reguleere, naer Syn Excell. ende der voorsz. gecommiteerde raedt ende advis, ende dienvolgende vuytte stadt wederom te vertrecken, ende dat Syn Excell. ende sy by alle wegen ende middelen, daertoe oock sullen arbeiden, ende de saecken daernaer dirigeren, dat dese haer Ho. Mog. E. resolutie, volgende het voorsz. Syn Excell. ende haerlieder advis werdt nagecomen ende geffectueert, den voorsz. heere van Brakel tot dien eynde aenseggende, dat men egeensints in besoigne op syne saecken sal treden, soo lange als hy binnen Utrecht sal blyven; aengaende de voorsz. veranderinge vande borger hoplyuden, dat de heeren staten insgelycx verstaen in conformite van Syn Excell. ende haer L. advis, datmen die oude dienende hoplyuden behoort te continueeren totte eerste vernyeuwinge vande magistraet tot Utrecht, omme egeen meerder oneenicheyt, questien ende misverstanden onder de borgeren door de voorgenomen veranderinge te veroorsaecken, dat daerom hare Ho. Mog. versoucken ende begeeren, dat Syn Excell. ende heeren gecommiteerde dese saecke ende de vordere besoenen in recommandatie willen nemen ende behertigen.

VENERIS, den XIX. February.

President ende presentes die voorsz.

Ontfangen ende gelesen *eenen brieff van Syn Excell. vanden xviii. deses*, tot Utrecht geschreven.

Item, noch *twee brieven vande heeren gecommiteerde*, aldaer wesende, *beyde ten voorsz. dage geschreven*, maer de leste na dat deselve gecommiteerden hadden ontfangen den brief vande heeren staten vanden xvii. deses, ende de saecken daerinne verhaelt geleet wesende in behoorlycke deliberatie, is geresolveert, *dat men Syn Excell.* van het ontfangen vande voorsz. brieven *sal* adviseren ende bedancken, ende *schryven*, dat op het inhouden van deselve rypelyck geleth ende goetgevonden is, de heeren staten meeninge ende intentie daerop aen de heeren gecommiteerden over te senden, om deselve Syn Excell. te communiceren ende het effect daarvan te vorderen, dat hare Ho. Mog. oversulcx versoucken ende begeeren, dat Syn Excell. gelieve dese saecke by der hant te nemen ende alsoo te behertigen, als den dienst ende welstant vanden staet van 't lant in 't generael ende in 't particulier vande provincie van Utrecht vereysscht.

Item, *dat men gelyck advis* van het ontfangen vande voorsz. brieven *sal geven aen de heeren gecommiteerde ende deselve aenschryven*, dat de saecken daerinne verhaelt ende voorgestelt, geleet wesende in behoorlycke deliberatie, hen daerop voor antwoord wel heeft willen voegen, dat de heeren staten volcomelyck vertrouwt hadden, dat op hare Ho. Mog. resolutie ende aenschryven van eergisteren, Syn Excell. ende sy het vertrecken vanden heere van Brakel vuyt Utrecht souden hebben doen effectueeren, dan, terwylen 't selve tot haren leetwesen niet en is geschiet, ende hare Ho. Mog. dat alnoch dienstelyck ende noodich achten, hun senden hierby gevoecht *besloten brieven, soo aen de burgermeesteren ende regierders der stadt Utrecht*

als aen den heere van Brakel, elck apart op 't selve subject, gelyck sy by de copien van deselve brieven sullen verstaen, wesende nochtans daer en tusschen der heeren staten meeninge ende ernstige begeerte, dat Syn Excell. ende sy t'samen ende besunder sullen arbeiden ende by alle vuyterste debvoiren daertoe trachten, omme (is 't eenichsins doentlyck) sonder overleveringe van deselve brieven, het vertrecken des voorsz. heeren van Brakel alnoch te weege te brengen, tot hanthoudinge ende autoriteyt van 't landt ende van Syn Excell. daeraen ten hoogsten by de jegenwoordige constitutie van saecken gelegen is; indien niet, dat sy rypelyck hierop sullen letten, off by het overleveren vande voorsz. brieven, 't sy aen den magistraet alleene, off aen den heere van Brakel alleene, off aen beyde, 't voorsz. vertreck seckerlyck geschieden ende geëffectueert sall worden, opdat de publicke autoriteyt niet en worde geprejudicieert, daer voren sy sonderlinge sullen Sorge dragen, ende dat ten selven eynde d'heeren staten resolutie mach worden naegecommen ende volbracht, 't welcke haer L. alnoch serieuselyck gerecommandeert wordt te willen behertigen.

Item, dat men sal schryven aenden magistraet van Utrecht, dat men hun indachtich houdt vande vermaninge, die de heeren staten hun by haere voorgaende serieuselyck hebben gedaen, ten eynde dat sy daerop sunderlinge soude letten ende toesien, dat in de tegenwoordige gelegentheyte ende constitutie van saecken, binnen Utrecht niet by der hant en soude worden genomen, tenderende tot nyeuwicheyt ende veranderinge in de religie, in den staet ende regeringe 's lants van Utrecht, nochte inde contributie ende die middelen van dien, aengesien dat sulcx nyet als tot groot nadeel ende prejudicie van 't gemeene beste, verachteringe van 's lands saecken, ende seer schadelycke consequentie en soude cunnen geschieden, dat daerom hare Ho. Mog. ten hoochsten verwondert syn te verstaen vuytte advysen van syn Excell. ende die heeren gecommiteerden, dat den heere van Brakel, tegens voorgaende formele resolutie byde regierders der stadt Utrecht genomen, ende byde heeren staten van Utrecht geaprobeert, inde stadt Utrecht gecommen is, ende inde selve noch is blyvende, niettegenstaende de vermaninge, hem by Syn Excell. ende die heeren gecommiteerde tot syn vertreck vuytte selve stadt gedaen, trachtende hem in 's lants regeringe te ingereren, contrarie de voorsz. heeren staten serieuse vermaninge, ende alsoo haere Ho. Mog. dit voorstel ende dese maniere van doen, des heeren van Brakel achten van groot bedencken, daerop byden jegenwoordigen loop der saecken, met alle leden ende verstandenen wel staet te letten; dat daerom d'selve hare Ho. Mog. ernstich begeeren is, dat sy daerinne promptelyck willen versien, ende dat doende den voorsz. heer van Brakel lasten, vuytte stadt Utrecht datelyck te vertrecken, op dat de saecken, die den welstand vanden lande aengaen, opte instantie ende het aenhouden van Syn Excell. ende die heeren gecommiteerden gevordert, ende voorts opte swaricheden, aldaer ontstaen, rypelyck geleth, gebesoigneert ende gedaen mach worden naer behoren, de selve ten eynde gebracht wesende, dat daerna by dengenen, dien dat toestaet, op desselvs heeren van Brakel particulier gedaen sal worden, sulcx als behooren sall.

Item, dat men sal schryven aen den heere van Brakel, dat die heeren staten generael ten hoochsten verwondert syn, dat hy by dese gelegentheyte ende constitutie van saecken, tegens voorgaende formele resolutie, byde regierders vande stadt Utrecht genomen, ende byde heeren staten vande selve lantschap geaprobeert, hem binnen Utrecht heeft laten vinden, ende dat hare Ho. Mog. noch veel vreempder voorcompt te verstaen, dat hy tot noch toe inde selve stadt gebleven is, nyettegenstaende ende onaengesien de vermaninge, die hem by Syn Excell. ende die heeren gecommiteerde serieuselyck is gedaen, ten eynde hy vuytte stadt soude vertrecken, opdat door syne presentie aldaer, ende het voirderen van syne particuliere saecken, 't geene tot dienst vande generaliteyt ende den welstant vanden

staet van 't landt, mitsgaders tot ruste ende eenicheyt vande stadt van Utrecht in 't particulier nodich isende promptelyck dient afgehandelt, nyet en soude worden beleth ofte verachttert, ende alsoo dit voorstel ende dese syne procedure de heeren staten mishaget, ende hare Ho. Mog. alnoch oordeelen, dat syn verblyven binnen Utrecht in dese gelegentheyde de gemeyne saecke schadelyck is, dat derhalven derselver hare Ho. Mog. ernstige meninge ende bevel is, dat hy hem vuyt deselve sal hebben te vertrecken, sonder des te syn in gebreke, opdat de publieque saecken, ende 't geene ten dienst vander generaliteyt, mette ruste ende eenicheyt vande voorsz. stadt aengaet, afgehandelt wesende, alsdan op syne particuliere saecken mach geleth ende gedaen worden nae behooren, daerane dat alsdan hare Ho. Mog. de goede handt sullen houden, daerop hy hem sal hebben te verlaten.

Is voorts gelast, dat men copie sal senden aende heeren gecommiteerde, vande brieven, die geordonneert syn te schryven aen Syn Excell., die magistraet van Utrecht ende den heere van Brakel.

LUNAE, den XXII. February.

Presid.: Oldenbarnevelt. Presentes: Pyeck, Dorth, Biesman, Brienens, Cromhout, Symesz., Magnus, Jongema, Oenama, Coenders.

Ontfangen eenen brief vande heeren gecommiteerden tot Utrecht, vanden XX. deses, daer mede overgesonden wordt het *Recueil*, vergadert uytte vyf geschriften, overgegeven van wegen de gemeente binnen Utrecht; is goetgevonden, dat men naerder schryven sal verwachten, alvooren daerop t'antwoorden.

JOVIS, den XXV. February.

Præsentes de voorsz. Warmont, president.

Is gadviseert opten brief, gisteren ontfangen vande heeren gedeputeerden tot Utrecht, ende alles naer behooren geconsidereert ende bewogen wesende, is eenparichlyck geresolveert daerop t'antwoorden, dat d'heeren staeten alnoch verstaen, in conformite van hare Ho. Mog. voorgaende met gemeen advis geschreven, dat haer E. by alle wegen ende middelen sullen arbeiden ende de saecken daer nae beleyden, dat den heere van Brakel hem vuyte stadt Utrecht vertrecke, opdat egheen oorsaecke gegeven en worde by syn verblyven, tot meerder verachtteringe vande gemeene besoignen ende ander ongemack, ende dat sy besondere daerop sullen hebben te letten, ende soo veel te effectueeren, datter egeen veranderinge en worde toegelaten inde religie; item, inde regeringe vanden staet vande lantschap van Utrecht, namentlyck nyet inde twee eerste leden vanden selven staet, maer dat de selve leden gelaten worden *in terminis*, ende die limiten vanden voet, die in wesen ende 't gebruyck is geweest, totte leste generale alteratie binnen Utrecht; noch oock in het stuck vande contributien; dat hare Ho. Mog. oversulcx versoucken ende begeeren, dat sy (hem hiernaer reguleerende) die voorsz. saecken, met Syn Excell. sulcx willen betrachten ende behertigen, als hare Ho. Mog., Syn Excell. ende hun dat toevertrouwen, ende deselve weten den dienst ende welstant vanden staet deser landen, nae de jegenwoordige gelegentheyde ten hoochsten te vereytschen.

Eod., post prandium.

Ontfangen eenen brief vande heeren gedeputeerde tot Utrecht, vanden XXIII. Febr.

VENERIS, den v. Marty.

Presid.: Magnus. Presentes: Pyeck, Biesman, Dorth, Brienem, Warmont, Oldenbarneveldt, Cromhout, Walenborch, Symsz., Jongema, Jelisz., Coenders.

Compareren die heeren doctor *Sebastiaen Egbertsz.*, gecommiteerde raet vande heeren staten van *Hollant*, ende Albert Joachimi, gecommiteerde vande heeren staten van Zeelant, tot deser vergaderinge van Utrecht, alhier by Syn Excell. gesonden, hebben, naer presentatie van haren *credentsbrief van Syn Excell.*, gedateert tot Utrecht den III. deses, gerapporteert het gebesoigneerde binnen deselve stadt, by Syn Excell. ende die heeren gecommiteerden vande Ho. Mog. heeren staten, benevens derselver Syn Excell. gecommiteert, mitsgaders 't gene wat inde voorsz. stadt, geduerende hare presentie aldaer, tot gisteren nae den middach toe, is gepasseert, ende gelesen synde *de stuoken, daertoe dienende*, hebben van wegen Syn Excell. ende heeren gecommiteerde op alles versocht, te verstaen d'heeren staten goede meninge, hoe dat Syn Excell. ende haer E. hun vorder sullen hebben te dragen, ende wat sy in der saecke hun opgeleght sullen hebben te doen; is goetgevonden, dat men de resolutie sal houden in bedencken, tot naden middach, ende ondertusschen de overgebrachte stuken stellen in handen vanden raet van state, omme op 't voorsz. rapport te formeeren haerlieder advis.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz., Basse, Egbertsz., Joachimi.

Compareren die heren raden van state, ende is communicative (haer E. advis gehoord) geadviseert op het gedaen rapport vande heeren gecommiteerden van Utrecht wedergkeert, maer nyet eyntelyck daerop geresolveert, dan de saecke in bedencken gehouden tot morgen.

SABBATI, den vi. Marty.

Presid. ende presentes die voorsz.

Syn wederom ter vergaderinge gecompareert die heeren raden van state, ende, haer advis gehoord, op het gedaen rapport vande heeren doctor *Sebastiaen Egbertsz.* ende Albert Joachimi (alhier by Syn Excell. gesonden, volgende desselvs *brief van credentie, gedateert den iv. deses*), van 't gene dat by Syn Excell. ende die heeren gecommiteerde vande Ho. Mo. Edele heeren staten generael tot dier tyt toe, soo metten heeren staten van Utrecht als oock metten magistraet derselver stadt is gehandelt, is, na rype deliberatie, (met alle behoerlycke consideratien geleth wesende opte gewichticheyt, importantie ende consequentie vande saecken, voor de conservatie vande publiceke autoriteyt vanden lande, mitsgaders van Syn Excell. in 't particulier) eenparichlyck, met gemeen advis verstaen ende geresolveert, dat die voorsz. heeren rapporteurs in diligentie wederom naer Utrecht sullen vertrecken, ende Syn Excell., mitsgaders die heeren gecommiteerden verclaren, dat die resolutie ende 't begeren vande Hoochgemelte heeren staten generael is (omme in alles genoech te doen), dat Syn Excell. ende haer L. sullen gelieven die geeligerde ridderschap ende cleyne steden, die magistraet ende borger hopleuyden tot Utrecht, met alle goede redenen, manieren ende middelen van inductien te bewegen, omme de saecken te stellen aen de decisie van syn Excell. ende die heeren gecommiteerden; ende by soe verre als deselve daertoe niet en willen verstaen, off daerinne bewilligen, daer by souden begeren te vougen, eenige onbehoerlycke conditien ofte constrainte, dat in sulcken gevalle Syn Excell. rondelyck sal gelieven te verclaren, dat sy mette gecommiteerden vande heeren staten generael, ende sulcke andere

vande geeligerden ende die vande ridderschap, mitsgaders d'officieren vande staten van Utrecht ende andere, die Syn Excell. sullen begeeren te volgen, (die welke Syn Excell. sal nemen in syn *sauvegarde*) begeert vuytter stadt te vertrecken, ende 't selve metter daet alsoe doen ende effectueeren, bescheydende die vande stadt Utrecht hare gedeputeerde in den Hage te senden, omme aldaer met volkomen kennisse de geheele gelegentheyt vanden saecken te examineeren, ende voorts daerinne te doen naer behooren, ende by aldien als Syn Excell. ende sy beter souden bevinden tot afhandelinghe vande saecke, dat eenige meer gecommiteerde in ene naerder frontierplaetse van het Stift Utrecht souden commen, ende dat Syn Excell. ende de heeren gecommiteerde, beneffens die geeligerde vande ridderschap, mitsgaders eenige vande stadt, d'officieren vande staten van Utrecht (best vande saecken geïnformeert wesende) hen aldaer souden willen vinden, omme de saecken met volcommen kennisse verstaen, geexamineert ende afgehandelt te worden, sullen Syn Excell. ende heeren gecommiteerde 't selve toestaen ende daerinne bewilligen by accommodatie.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Is de voorsz. resolutie, op de saecken van Utrecht, voordien middach genomen, geresumeert, ende eyntelyck, gelyck deselve ingestelt is, gearresteert, ende goetgevonden, *dat men aen Syn Excell. sal schryven* ende versoucken, die te willen nacommen ende effectueeren mette heeren gecommiteerde, gelyck Syn Excell. ende gecommiteerde dat toevertrouwt wordt, mitsgaders den welstant ende dienst vanden lande dat vereysscht, gedragende hun voorts hare Ho. Mog. totte voorsz. resolutie, ende 't gene die afgesonden heeren gecommiteerde, die over het nemen vande selve geweest hebben, Syn Excell. sullen refereren.

Hier nae hebben die heeren gecommiteerde, voor haer vertreck, versocht te verstaen de goede meeninge vande heeren staten, voor ierst, of het geviel, dat de begeerde submittie wordt geaccordeert, hoe verre dat sy sullen mogen toegeven, hare instructie te buyten gaen ende vande selve wycken.

Item, wat Syn Excell. ende heeren gecommiteerde sullen doen, by soo verre als sy tot Utrecht commende, bevinden, dat die geeligerde ende ridderschap die leste articulen, by den magistraet overgegeven, hebben geteeckent.

Item, oft eenige vande geeligerde ende vande ridderschap t'haerer aencompste tot Utrecht latiteerden, ofte vuyt de stadt waren vertrocken, wat sy sullen hebben te doen.

Item, wat sy sullen hebben te doen, oft die geeligerde ende ridderschap, oft een van dese twee leden weygerde de begeerde submittie t'accordeeren:

Is nae deliberatie verstaen ende geantwoort, nademael de geproponceerde poincten onseker syn, dat men daerop mits dien niet eyntelyck en can geresolveeren, maer by soo verre als Syn Excell. ende de heeren gecommiteerde yet sulcx voorvalt, dat deselve overvoet by dach ende nacht die heeren staten generael daervan sullen adverteeren, ende sal alsdan daerop naer behooren geresolveert ende Syn Excell. ende heeren gecommiteerde advis gegeven worden.

JOVIS, den xi. Marty.

Presid.: Jongema. Presentes: Biesman, Dorth, Brienen, Cromhout, Magnus, Jellisz., Coenders.

Ontfangen ende gelesen twee brieven vande heeren gecommiteerde tot Utrecht, gedaenteert den IX. ende X. deses, is uytgesteld daerop te resolveren metten raedt van state, tot naden middach.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Compareren die heeren raden van state, ende gedelibereert wesende op het innehouden vande twee brieven, voor den middach ontfangen vande heeren gecommiteerde tot Utrecht, is met derselver advis geresolveert daerop t'antwoorden, dat d'heeren staten vuytermaten seer verwondert syn, inde procedueren aldaer gevallen tsedert de wedercompste vande heeren gecommiteerde, dan dat hare Ho. Mog., dies niet te min te vreden syn, ten aensien dat de beschryvinge vande staten van Utrecht binnen deselve stadt gedaen is, omme morgen aldaer te vergaderen, soe verre die geeligerde die ridderschap (!), ende de gedeputeerde vande cleyne steden compareren, dat mette selve gehandelt worde, opte *overgesonden vyff poincten*, met sulcken verstande, dat alle alteratie vande gemeente sal datelyck ophouden, ende niet meer gepleecht worden, ende dat in sulcken gevalle, ofte by bewillinge vande geeligerde ridderschap ende gedeputeerde vande cleyne steden, ofte ingevalle by submissie, met gemeen consent vande drie leden by decisie d'instructie vande heeren gecommiteerde, soo verre sall mogen te buyten gegaen worden, dat vuyterlyck sal mogen bewillicht worden het ferste lith te augmenteren tot acht persoonen, opten voet van het accordt van het jaer tweentnegentich, ende het gebruyck daerop gevolcht, ende anders nyet, behoudelyck dat deselve persoonen sullen wesen goede patrioten ende vande gereformeerde religie.

Aengaende het tweede lith en verstaen niet, dat daerinne eenige veranderinge sal geacordeert worden.

Belangende het derde, sall by bewillinge ofte submissie ende decisie als voren, dies aengaende gedaen worden, gelyck Syn Excell. ende de heeren gecommiteerde dat best sullen bevinden.

Gelyck insgelycx gedaen sal worden aengaende de brouweryen ende het recolement vande rekeningen, volgende den voorslach vande heren gecommiteerde.

Dan, in gevalle die geeligerde ridderschap ende cleyne steden nyet en compareren, gequalificeert omme het besoigne te vorderen, sullen alsdan Syn Excell. ende die heeren gecommiteerde verclaeren, dat de vergaderinge vande staten van Utrecht beschreven sal worden in eene andere bequame ende versekerde plaetse binnen het Stift van Utrecht oft ter naester frontiere.

Ende sullen die heeren gecommiteerde in diligentie onder dach ende nacht d'heeren staten adverteren, wat deselve hiervan hebben te verwachten, diewyle men verstaet, dat der saecken egheen langer vuytstel en cunnen lyden, sonder groot prejuditie vanden staet van't lant.

SABBATI, den XIII. Meerte.

Presid.: Jongema. Presentes: die voorsz.

Die heeren Doctor Sebastiaen Egbertsz. ende Joachimi, van Utrecht gecommen, hebben, naer presentatie van *haren credentzbrief van Syn Excell.*, gedateert den xi. deses tot Utrecht ter presentie van heer en mr. Anselmus Salmius, licentiaet inde rechten, schepen, ende Jacob van Medenblick, raedt der stadt Utrecht, mitsgaders van mr. Hugo Ruysch, raedt ordinaris in het Hof provinciael aldaer byde magistraet ende gemeente vande selve stadt versocht ende gecommiteert, gedaen rapport van 't gene dat tsedert haer leste vertreck van hier naer Utrecht voorgevallen, verandert ende gebesoigneert is, by Syn Excell. ende de heeren gecommiteerde, ende in wat staet sy deselve tot Utrecht, op haer vertreck tot Utrecht gelaten hebben, hun voorts refererende tot 't gene dat de voorsz. gecommiteerde

van Utrecht, de heeren staten aendien en sullen, van 't gene dat de gemeente versouckt ende begeert, die welke by monde vande voorsz. raedtsheere Ruysch aengedient ende versocht hebben, dat Syne Princel. Excell. by de heeren staten, ten minsten voor soo veele hare Ho. Mog. aengaet, ontslagen soude worden vanden eedt ende plicht, daermede syn Excell. verobligeert is te volgen d'instructie, hem als stadthouder der stadt, steden ende landen van Utrecht verleent, omme meerder autoriteyts te interponeren, tot beslechtinge vande swaricheyt binnen Utrecht ontstaen, hetwelcke dat nootsaekelyck strax dient gedaen, insiende den grooten noot ende het peryckel, daerinne de stadt Utrecht jegenwoordich is, door de gemeen ambachtslyuden ende arbeyders, metten ghenen die deselve aenhangen, die van ure tot ure haer dreygen inde wapenen te begeven, ende gelyckelyck de trommel te slaen ende inde huysen te vallen, 't welck niet sonder groote bloetstortinge ende groot geclach en soude commen te cessen, hetwelcke tot noch toe mette andere borgerye, te weten, mette adelborsten ende musquetiers, die haer in wapenen begeven hebben, beleth is geweest, sulcx dat in desen met extraordinarie goede, genouchelycke middelen dient geremedieert, ende deselve datelyck byder hant genomen, verthoonende de cleynicheyt vande differenten, waer doore men eegen gemeente ende soo loffelycke stadt in peryckel behoort te stellen; hierop gedelibereert ende behoorlyck geleth wesende opte importantie vande sake, alvoren te resolveeren, is goetgevonden, dat men die voorsz. gedeputeerde vande stadt Utrecht door den greffier sal doen versoucken, dat sy haer *geproponeerde by geschrifte willen vervatten* ende overgeven, omme daerop metten raedt van state te communicereen, ende derselver advis te verstaen, die voorsz. gedeputeerde van Utrecht hebben desen volgende overgegeven hare instructie, hiernaes geinsereert:

Instructie voor die E. heeren Anselmus Salmius, licentiaet in de rechten, schepen, ende Jacob van Medenblich, raedt der stadt Utrecht, mitsgaders mr. Hugo Ruysch, raedt ordinaris in den Hove van Utrecht, by de gemeente der voorsz. stadt versocht, te samen gecommiteert, om te reysen aen de Ho. Mog. heeren staten generael in 's Gravenhage.

Inden eersten sullen die gecommiteerde de heeren staten generael aendien en, dat Syne Princel. Excell. by hare Mogende, ten minsten voor soo veel haer Mog. aengaet, ontslagen wordt vanden eedt ende plicht, daer mede Syn Excell. verobligeert is te volgen de instructie, hem als stadhouder der stadt, steden ende landen van Utrecht verleent, om meerder autoriteyts te interponereen, tot beslechtinge vande swarigheyt, binnen Utrecht ontstaen.

Dat sulcx nootsaekelyck strax dient gedaen, insiende de grote noot ende het peryckel, daer inne de stadt van Utrecht jegenwoordich is, deur de gemeen ambachtslyuden ende arbeyders, mitten ghenen die denselven aenhangen, die van ure tot ure haer dreygen in de wapenen te begeven, ende gelyckelyck de trommel te slaen, ende in de huysen te vallen, 't welck niet sonder bloetstortinge ende groot beclach en soude commen te cessen, ende 't welck tot noch toe mitte andere borgerye, te weten, mitte adelborsten ende musquetiers, die haer in wapenen begeven hebben, beleth is geweest.

Sulcx dat in dese extraordinarie mit goede genouchelycke middelen dient geremedieert ende deselve datelyck by de handt genomen.

Die gecommiteerde sullen mede de staten generael voordragen de cleynicheyt vande differenten, waer deur men geen gemeente ende soo loffelycke stadt in peryckel en behoort te stellen.

Actum in de vergaderinge vanden rade, op den stadthuyse te Utrecht, desen II. Marty 1610, *stilo antiquo*, geteekent J. DE LEERDAM.

SONDACH, den XIII. Meert.

Presid. ende presentes die voorsz.

Syn ter vergaderinge gecompareert die heeren raden van state, ende aen deselve sommier rapport gedaen wesende vande gepasseerde saecken tot Utrecht, item, vande veranderinge aldaer gevallen, ende in wat staet dat die heeren Egbertsz. ende Joachimi de saecken gelaten hebben, mitsgaders voorgelesen d'instructie vande gedeputeerde vande stadt ende gemeente van Utrecht; is daerop verstaen haer E. advis, ende eyntelyck op alles na behooren geleth, met gemeen advis verstaen ende geresolveert voor antwoordt op het geproponeerde vande gedeputeerde vande magistraet ende gemeente te verclaeren, dat men in alles, wat tot welstant der stadt ende gemeente tot Utrecht is streckende, deselve begeert te believen, ende soe vele aengaet de versochte ontslaginge vanden eedt by Syn Excell. aen de generaliteyt opte commissie ende instructie, als stadhouder vande lantschap van Utrecht gedaen, dat men behoorlyck vindt, daerop, (nae communicatie met Syn Excell., die heeren gecommiteerde vande heeren staten generael, ende alsulcke vuytte geeligeerde ridderschap, gedeputeerde ende stadt ende steden van Utrecht, ende die dienaers vande vergaderinge der heeren staten, kennisse vande saecke hebbende, die sekerlyck ende sonder uytstel hen sullen mogen vinden binnen der stede van Woerden, als naeste frontiere), promptlyck te resolveeren, ende dat ten selven eynde de heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende groot Britannien, eensamentlyck die heeren staten generael ende raedt van state (hen) tot Woerden zullen vinden opten XVI. deser, naden nyeuwen styl, omme aldaer met Syn Excell., die voorsz. heeren gecommiteerde, die geeligeerde ridderschap ende gedeputeerden vande stadt ende steden te communicereen ende promptlyck te resolveeren, tot meesten dienste der voorsz. stadt ende goede gemeente van Utrecht.

Is voorts desen volgende goetgevonden, dat men die voorsz. heeren ambassadeurs sal versoucken, naden middach alhier ter vergaderinge te willen compareren, ende dat men haer E. vande voorsz. resolutie sal onderrichten, ende deselve versoucken, dat haer E. gelieve hun mette heeren staten tot Woerden, ten fyne voorsz. te laten vinden.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Syn ter vergaderinge gecompareert die heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende Groot Britannien, mitsgaders die heeren raden van state, ende in derselver presentie gelesen synde het concept vande resolutie, voordien middach opte saecken van Utrecht genomen, is 't selve eyntelyck gearresteert, gelyck dat hier na volcht geinsereert, ende syn die heeren ambassadeurs versocht, hun dienvolgende tot Woerden te willen laten vinden, die welcke daerinne hebben bewillicht.

Die staten generael vande vereenichde Nederlanden, gehooft het rapport vande heeren Doctor Sebastiaen Egbertsz. ende Albert Joachimi hare gecommiteerde, van 't gene binnen de stadt Utrecht op hare last is gepasseert, sedert hare leste compste aldaer, ende oock de propositie van mr. Hugo Ruysch, raedt inden Hove provinciael van Utrecht, Anselmus Salmius, licentiaet inde rechten, schepen, ende Jacob van Medenblick, raedt der stadt Utrecht, gedeputeerde vande burgermeesteren, schepenen, raedt ende gemeente derselver stadt, volgende hare brieven van credentie ende instructie, in date den tweeden deser,

stilo veteri, ende op alles rypelyck geleth, oock het advis vanden raedt van state, eensamentlyck het goet bevinden vande heeren ambassadeurs vande coninckl. Ma^{en} van Vranckryck ende Groot Britannien daerop verstaen, hebben na rype deliberatie verclaert, ende verclaren by desen, dat hare Ho. Mog. met ernst ende affectie die heeren burgermeesteren, schepenen, raedt ende gemeente der voorsz. stadt Utrecht, in alles, wes tot welstant der stadt ende gemeente streckt, begeeren te believen, ende soo vele aengaet die versochte ontslaginge vanden eedt, by Syne Excell. aen de generaliteyt opte commissie ende instructie, als stadthouder vande lantschap van Utrecht gedaen, vinden behoorlyck daer op na communicatie met Syne Excell., hare Ho. Mog. gecommiteerde ende alsulcke vuytte geeligerde ridderschap, gedeputeerde vande stadt ende steden van Utrecht, ende die dienaers vande vergaderinge vande heeren staten, kennisse vande zaecke hebbende, die seeckerlyck ende sonder vuytstel hen sullen mogen vinden binnen der stede van Woerden, als naeste frontiere, promptlyck te resolveren, tot welcken eynde de voorsz. heeren ambassadeurs eensamentlyck die heeren staten generael ende raedt van state hen tot Woerden verhoppen te vinden opten xvi. deser, na den nyeuwen styl, omme aldaer met Syn Excell., de voorsz. heeren hare gecommiteerden, den geeligerden, ridderschap ende gedeputeerden vande stadt ende steden te communicereen ende promptlyck te resolveren, tot meesten dienste der voorsz. stadt ende goede gemeente van Utrecht. Gedaen in den Hage, den xiv. Marty, 1610.

Is voorts, met advis vande voorsz. ambassadeurs ende raedt van state, goetgevonden, dat men Syn Excell. ende heeren gecommiteerde vande voorsz. resolutie sal adviseeren ende senden copie, mitsgaders vande instructie vande gedeputeerde der stadt ende gemeente van Utrecht, ten eynde om tytelyck te mogen adviseeren die vande geeligerde ende ridderschap die absent syn, mitsgaders die cleyne steden, opdat deselve hen tytelyck tot Woerden mogen laten vinden.

Hier nae syn de gedeputeerde vande stadt ende gemeente van Utrecht ter vergaderinge bescheyden, ende is deselve de voorsz. resolutie by monde aengeset ende verclaert, dat men haer die by geschrifte sal ter handen stellen.

LUNAE, den xv. Meerte.

Presid.: Jellisz. Presentes, Biesman, Brien, Huygens, Warmont, Oldenbarnevelt, Cromhout, Verius, Magnus, Joachimi, Jongema, Coenders.

Te schryven aende burgermeesteren ende regierders der stede van Woerden, dat die heeren staten generael mette heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende Groot Britannien, ende den raedt van state geresolveert syn, morgen aldaer te comen, ende dat oock aldaer sullen compareren Syn Excell. Graef Hendrick, die heeren gecommiteerde vande heeren staten generael ende andere vande staten van Utrecht, dat daerom hare Ho. Mog. begeeren, dat sy ordre terstonts willen nemen, dat alle die heeren, bequamelyck nade gelegenheyt mogen worden gefourieert ende geaccommodeert, maer voornamentlyck die heeren ambassadeurs.

MARTIS, den xvi. Meerte.

Volgende de resolutie, voorleden Sondach genomen, op het geproponereerde vande gedeputeerde vande stadt ende gemeente van Utrecht, syn die heeren staten metten raedt van state ende die heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende Groot Britannien vuytten Hage naer Woerden vertrocken, ende opten avondt aldaer gecommen.

Presid.: Jellisz. Presentes: Biesman, Dorth, Brien, Huygens, Schagen, Oldenbarneveldt, doctor Egbertsz., Symesz., Magnus, Joachimi, Jongema, Coenders.

Is, ter presentie vande heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende van Groot Britannien, van Syn Excell. ende den raedt van state, geresumeert de leste resolutie, met advis vande voorsz. heeren ambassadeurs ende raedt van state, in den Hage genomen, opte saecken van Utrecht, namentlyck, op't rapport vande heeren doctor Sebastiaen Egbertsz. ende Aelbert Joachimi, gecommitteerde vande Ho. Mog. Edele heeren staten generael, van't gene dat binnen der voorsz. stadt Utrecht is gepasseert, tsedert hare laetste compste aldaer, ende oock de propositie van mrs. Hugo Ruysch, raedt inden Hove provinciael, Anselmus Salmius, licentiaet inde rechten, scepen, ende Jacob van Medenblick, raedt der stadt Utrecht, gedeputeerde vande burgermeesteren, scepenen, raedt ende gemeente derselver stadt, mitsgaders den brief, die dienvolgende aan Syn Excell. is geschreven, ende geproponeert wesende, (nademael die heeren ambassadeurs, Syn Excell., den raet van state, staten van Utrecht ende die gedeputeerde van burgermeesteren, scepen ende raedt, mitsgaders vande gemeente derselver stadt alhier binnen Woerden, volgende de resolutie, by de heeren staten generael den xiv. deses genomen, ende Syn Excell. geadverteert zyn gecomponeert), wat voet van besoigne dat men voor het beste ende bequaemste sal moghen voornemen, is nae deliberatie eenparichlyck, ende met gemeen advis verstaen ende geresolveert, dat men partyen elck appart alhier ter vergaderinge sal bescheyden, ende hooren derselver doctantien, ende pretentien, ende voir yerst die gedeputeerde vande stadt ende gemeente van Utrecht, ende sien haren last ende wat deselve hebben te proponeeren ende voor te dragen.

Desen volgende syn ter vergaderinge gecomponeert mrs. Pieter van Leeuwen, Hugo Ruysch ende Henrick de Wildt, raden inden Hove provinciael, Anselmus Salmius, licentiaet inde rechten, ende Cornelis van Weede, scepenen, mitsgaders mr. Johan van Werckhoven, raedt, ende Cornelis van Vianen, advocaet der stadt Utrecht, ende nade gedane presentatie van derselver comparanten *credentzbrief*, gedateert den vi. deses, *stilo veteri*, hebbende van wegen die magistraet ende gemeente ierst gecongratuleert ende verwillcompt met alle beleefte complimenten van gebiedenissen ende presentatien, die compste vande voorsz. heeren ambassadeurs vande Coningen, vande Ho. Mog. heeren staten generael ende raedt van state tot Woerden, ende alle tsamen dienstelyck bedanckt voor de genomen moeyte, om tot accommodatie vande differenten ende beroerten, binnen Utrecht ontstaen, tot Woerden te commen, verclaerende, dat ten hoochsten noodich is, dat dieselve spoedichlyck geschiede, tot voorcominge van inconvenienten ende periculen van plonderinge ende andere, ende al is't soo, dat hen de proceduren vande gemeente mishagen, dat sy evenwel (daertoe by d'selve sericuselyck versocht synde) nyet en hebben mogen laten hun te laten gebruycken, om de saecken te helpen accommodereen ende de gemeente vuytte wapenen in ruste te brengen.

Hier nae hebben de comparanten in't lange verthoont de swaricheyt ende onlust, die binnen Utrecht is geresen, ende dat deselve soo verre toegecomen is, dat daer binnen voort-aen nyemant en is versekert van syn lyff ende goet vande schamele gemeente, die haer hadden begonst op te werpen, die welcke tot noch toe door die borgerhoplyden, officieren ende adelborsten in officie is gehouden geweest, verclaerende, dat sy wel bereyt waren de oorsaecken ende redenen vande voorsz. swaricheyt ende alteratie vande gemeente te ontdekken, maer alsoo deselve te seer odieux syn ten reguarde van eenige particuliere, ende omme andere consideratien, dat sy dat sullen nalaten, ten ware dat sy wierden gepresseert omme de voorsz. ontdekkinge te doen, hetwelcke sy aen dese vergaderinge remitteerden, hebben

voorts verhaelt, in wat voegen dat de gemeente in 't beginsel van hare alteratie *verscheyde remonstrantien*, inhoudende haer doleantien ende pretensien schriftelyck hebben overgegeven, daer van d'selve prompt redress hebben versocht, ende dat die magistraet een *receuil daervan* gemaect ende die gereduceert hebben *in vyff hooftpointen differentiael*, gelyck als die schriftelick by den magistraet overgegeven, ende als nu sommierlyck by de comparanten verhaelt syn, mitsgaders 't gene dat diesaengaende in presentie van Syn Excell. ende die gecommiteerde vande heeren staten generael is gebesoigneert, remonstrerende voorts, dat die magistraet niet lievers en souden sien, dan dat tot beslechtninge vande voorsz. pointen differentiael op het spoedichste goede bequame middelen beraempt mochten werden, omme de gemeente in stilte te brengen, ende dat deselve magistraet eghene beter ofte bequamer middelen en souden weten voor te stellen, dan dat voor yerst afgedaen worden de brouwerijen ten platten lande, in conformitie vande resolutie vande heeren staten generael tot Delft genomen den eersten Meerte XV° LXXXIII, ende daertoe de neeringen, ambachten ende manufacturen tsedert 't selve jaer XV° LXXXIII ten platten lande ingevoert, ende voorts de neeringe van zyde ende wolle lakenen, mitsgaders van 't sout *etc.*, dat voorts geapprobeert worde het concept ofte ordre, gemaect op het creëren vanden magistraet, Syn Excell. ende heeren gecommiteerde behandicht, ende want de reuene (!) vande reekeningen was beliest, dat die magistraet te vreden was de voirder differentiael pointen te stellen ter arbitragie van Syn Excell., als stadtholder, mits dat Syn Excell. daertoe alvorens soude worden geauthoriseert ende diesaengaende gerelaxeert vanden eedt, die Syn Excell. ter contrarien gedaen soude mogen hebben, ende dat die vuytspraecke daervan soude geschieden binnen Utrecht, op soo cort interval als doenlyck is, ondat alle twist ende ongemack t'eerder soude mogen cessen, alles naer breder inhouden van *haer comparanten instructie, gedateert den vi. deses, stilo antiquo, die welcke sy in originali hebben overgegeven, benevens het verbael, binnen Utrecht gehouden, van 't besoigne aldaer gevallen den ii. deses, stilo antiquo*, nadat sy alle de voerGEDRAGEN pointen met hare redenen hadden gededuceert ende becleet, versoeckende iterativelyck zeer instantelyck (nadien dat het die heeren ambassadeurs, oyck die Ho. Mog. heeren staten generael, Syn Excell. ende raet van state gelieft heeft, de moeyten aen te nemen om haer alhier te laten vinden) dat haer soude gelieven 't voorsz. versoeck te accordeeren, daer mede de differenten gevonden ende geaccommodeert, ende de gemeente vuyt de wapenen gebracht soude mogen worden, daer toe dat sy comparanten haer hebben gepresenteert te laten employeeren, achtende dat daer inne te min swaericheyts behoort gemaect te worden, omme dat Syn Excell. inde decisie vande differentiael pointen sal mogen gebruycken, het advis vande hoochgemelte heeren staten generael ofte van derselver gecommiteerde, by soo verre als hem dat alsoo goet dunckt, doende instantie, dat Syn Excell. soude gelieven wederom binnen Utrecht te commen, gelyck deselve dat aen de gemeente beloofd hadde, aengesien dat sy anders als met contentement qualyck in de stadt souden derven keeren.

Nae desen syn inde vergaderinge gecompareert die aenwesende heeren staten van Utrecht, ende is haer E. verhaelt het geproponeerde, midtsgaders het versoeck vande voorsz. gedeputeerde vanden magistraet ende gemeente der stadt Utrecht, ende voorgelesen derselver brief van credentie ende instructie, met *het verbael gehouden van het gebesoigneerde binnen Utrecht den ii. deses, stilo antiquo, by hun overgegeven*, ende voorts afgevraecht, oft haer E. yets hadden daertegen te seggen ende te verthoonen, die welcke (nadat hare E. daerop met malcanderen hadden gesproken, voor yerst die heeren ambassadeurs, die heeren staten generael, Syn Excell. ende den raet van state, verwillecommende ende bedanckende, voor de moeyten die deselve aengenomen hebben, om alhier te commen, tot accommodatie der saecken ende differenten tot Utrecht) hebben geexcuseert, van dat men hun imputeert

als oft sy oorsake souden syn ende schult hebben vande ontstaen swaricheyden ende beroerten, omme dat sy nyet by tyts opte clachte vande gemeente en souden hebben versien, want dat met waarheynt alsoo nyet en sal bevonden worden, maer wel ter contrarie, dat mits de cortheyt des tyts, hun gelaten, zy dat niet en hebben kunnen gedoen, als hebbende haer de gemeente binnen middelen tyde in de wapenen begeven, verhalende, hoe dat de alteratien binnen Utrecht waren ontstaen mette proceduren aldaer gepleecht, die als noch continueren, versoeckende dat daertoe geadhibeert soude worden de noodige remedie ende gerepareert 't gene dat met geweld ende tegens de gerechticheyt vande staten van Utrecht, soo by het innevoeren van eenen nyeuwen magistraet ende 't gene daer vuyt gevolcht is, als andersints, gepleecht is, ende alle saecken gestelt in sulke punten, als die syn geweest voor date vande geresen beroerten ende gedane veranderinge, ende dat men achtervolgende d'unie hun wil hant houden ende conserveeren in hare rechten ende gerechticheyden, ende namentlyck maintaineren het tractaet, by hun gemaect met Syn Excell., daerop dat Syn Excell. als stadhouder vande landtschap van Utrecht is aengenomen, ende deselve landtschap eedt gedaen heeft, ende dat hun die voorgelesen stucken in handen souden worden gestelt, omme die te visiteeren ende daerop naerder te letten tot nae den middach, hetwelcke haer E. geacordeert is.

Eod., den xvii. Meerte, naden middaach.

Die staten van Utrecht syn wederomme ter vergaderinge gecompareert, ende is haer E. voorgehouden, dat de heeren staten generael overgeleet hebbende de veranderinge vande saecken, binnen Utrecht geschiet, bevinden datter maer drye middelen en syn, om tot het redres te commen, als te weten by accoord, submissie ofte extremitet, dat tot het middel van accoord hare Ho. Mog. egheen apparentie en sien, hebbende het middel van extremitet, syne difficultet ende consideratien, ende dat sy daerom het middel van submissie wel het bequaemste souden achten, maer dat sy meest becommert ende beladen syn inde noodige assurance voirde heeren staten van Utrecht, om wederom binnen Utrecht te keeren ende aldaer te besoigneren, dat hare Ho. Mog. daerom begeerden derselver meeninge ende advis daerop te verstaen.

Die staten van Utrecht hebben hierop verclaert, dat sy geleth hebbende op het geproponeerde vande gedeputeerde vanden magistraet ende gemeente der stad Utrecht, mitsgaders op derselver instructie ende overgegeven verbael, gehouden van 't besoigne, gevallen binnen Utrecht den tweeden deses, *stilo antiquo*, daer inne seer sobere stoffe bevinden, om te brecken voorgaende beloften ende solemnele tractaten, ende contracten, ende namentlyck het tractaet met Syn Excell. gemaect, daerop dat d'selve als stadholder vande landtschap van Utrecht is aengenomen, die welcke by eede beloofd heeft deselve te onderhouden, ende noch min fundaments totte begeerde ontslaginge van Syn Excell. eedt, daarmede deselve aende heeren staten generael ende staten van Utrecht is verplicht, omme te mogen doen de decisie vande als noch resterende poincten differentiael, doch dat sy evenwel daerom nyet en syn genegen tot extremiteten, als de saecken by middelmatige wegen te hulpen souden syn, ende dat sy oversulx wel te vreden syn, haer te submitteren aen de heeren ambassadeurs, staten generael, Syne Excell. ende raet van state, nopende d'infractie van 't gene dat by dit tumult is geattempteert tegens d'ordonnantien ende gerechticheyt vanden lande ende het maintainement vande staten, desgelyck oock nopende het poinct vande geeligerde ridderschappe, vanden magistraet, vande neeringen ten platten lande ende vande rekeningen, maer dat sy wel kunnen mercken, dat het dessein vanden tegenwoordigen magistraet van Utrecht voirder strict als tot dese poincten, sulx dat mette submissie ofte accommodatie van

dese pointen, de saecken niet geholpen en sullen wesen, begeerden daerom, dat die heeren staten generael ende Syn Excell. tegens de voorsz. attentaten ende geweldten behoorlyck gelieven te voorsien, gelyck haer Ho. Mog. selfs verstaen ende geschreven hebben, dat daerinne behoorlyck geremedieert ende versien moste worden, ende dat oock sulcx volgende d'unie behoort, maer dat vooral wel moeste geleth worden opte versekeringe vande staten, als die in den lande ofte stadt van Utrecht weder vergaderen ende besoigneren souden, ende daer benevens in soo verre alser augmentatie soude dienelyck bevonden worden, dat personen worden genomen, gequalificeert, vande reformeerde religie, naturele vanden lande van Utrecht, ende niet factieux noch officianten, ende dat deselve niet worden gereuoceert, verclaerende, dat sy bevinden, dat het gecommuniceert verbael vanden II. deses veel te milde is geextendeert, ende oock andersints niet en verstaen, dat de verclaringe, by eenige vuyt vrese ende swackheyt gedaen, eenige vande leden vande staten van Utrecht vermacht te prejudicieeren, overmits dat terselver tyt de constitutie vande saecken binnen Utrecht niet toe en liet, dat men met vry- ende sekerheyt soude besoigneren ende adviseeren.

Die vande ridderschap verclaerden, dat sy haer nopende d'augmentatie vande ridderschappen (als henluyden de nominatie ende presentatie van dien alleene competerende) niet en konden submitteren, maer dien aengaende begeerden te blyven by hare gerechticheyt, die hun Godt ende de nature gegeven heeft, ende dat sy oock niet konden submitteeren 't point vande neeringen ende brouweryen ten platten lande, alsoo daer meer andere Edelluyden ende dorpen syn gerechticheyden hebbende, behalven dien dat sy haer eygen recht ende gerechticheyt, ende hun alleene competerende, nyet en begeren te submitteren noch verminderen noch hare kinderen sulcke blame natelaten.

Die steden hebben verclaert, dat sy het point vande afdoeninge vande neringen ende brouweryen ten platten lande mette stadt Utrecht sustineren, doch by moderatie ende accommodatie, dan dat sy evenwel mette andere staten ende leden versoeken afdoeninge ende reparatie vande nyeuwigheden, binnen Utrecht gepleecht ende geattempteert, als henluden seer mishagende ende prejudiciabel synde, voegende, dat sy haer mette regeringe vande heeren staten van Utrecht seer wel contenteeren ende te vreden waren, ende derhalven oock versoeken, dat deselve moegen mainteneert worden.

De voorsz. verclaringe vande staten van Utrecht gehoort, is, met advis als voren, goetgevonden, dat men de submissie, by haer E. geaccordeert, die gedeputeerde vande magistraet ende gemeente vande stadt Utrecht sal aenseggen, ende deselve gedeputeerde met goede redenen onderrichten, dat men niet en siet de differenten soe promptelick af te doen, als den noot vereyscht, dan by het middel vande submissie vande selve aen dese vergaderinge, die welcke sy te min behooren te difficulteren an te nemen, omme dat de meeninge ende intentie is, dat men op alle de pointen differentiaal, mitsgaders opte remonstrantien ende dolciantien vande gemeente, mit alle consideratien rypelyck sal letten, ende daerop in alle redenen ende billigheyt bejegenen ende contentement geven, ende synde de voorsz. gedeputeerde desen volgende ter vergaderinge verschenen, is hen de voorsz. onderrichtinge gedaen ende afgevracht, of sy comparanten gelast syn, om oock de decisie vande voorsz. differentiale pointen aen dese vergaderinge te stellen ende te submitteren, ende namentlyck mede het point vande versekeringe aengaende het besoignereen vande heeren staten van Utrecht staetsgewyse ende andersints voor haere persoonen in deselve stadt.

Die welcke daerop verclaert hebben, dat sy egheene andere last en hebben, als in haer overgegeven instructie en is vervat, ende dat sy nyet en souden derven bestaen, voirders yets over hen te nemen, diewyle sy met alle haer gedane debvoiren, de saecken voirders niet en hadden kunnen gebrengen, dan dat die magistraet ende gemeente geconsenteert heb-

ben de decisie vande differentiale punten te stellen an Syn Excell., als stadtholder van Utrecht, edoch soe verre als die heeren staten generael souden urgeeren, omme naerderen last te gecrygen, dat sy hun daerom naer Utrecht souden moeten transporteren, omme sulcx den magistraet ende gemeente voir te houden, insisterende niettemin alnoch opte ontslaginge van Syn Excell. vanden eedt, die deselve aen de heeren staten generael gedaen heeft, alleenlyck om de voorsz. decisie vande differentiale poincten te mogen doen, ende vorder niet, diewyle datter niet meer te hopen noch te verwachten en is vanden magistraet ende gemeente by desen tyt, als sy by geschrifte overgegeven ende versocht hebben.

JOVIS, den XVIII. Meerte.

Is den heer van Brakel opte verclaring van Syn Excell., vandat hy denselven alhier te Woerden heeft beschreven te comen, omme de Ho. Mog. heeren staten generael syne saecken, doleantien ende pretensien voor te dragen ende te remonstreren, ten selven eynde geaccordeert syne versochte audientie.

Die welcke dien volgende inde vergaderinge gecompareert synde, heeft verthoont die debvoiren ende sollicitation, die hy tot syne groote costen veel jaeren achter den anderen by de heeren staten generael, Syn Excell. ende den raet van state gedaen heeft, omme in syn eere ende gerechtigheyt geredintegreert, ende dienvolgende als riddermatig onder die ridderschap vande lantschap van Utrecht (welcke gerechtigheyt hem niemant en vermochte te nemen sonder infamie) beschreven te worden; item, dat het verbot hem gedaen vande stadt Utrecht te frequenteren, soude werden afgedaen; ende ten derden, dat het different op syne rekeninge, by recolement vande selve, byder hant genomen, ende onpartydichlyck afgedaen soude mogen worden, maer dat hy niettegenstaende alle de voorsz. syn gedaen debvoiren, niet anders en heeft kunnen geimpetreren, als alleene, dat hy hem aengaende de voorsz. syne pretensien, soude hebben te adresseren aende heeren staten van Utrecht, gelyk hy't sedert oyck van tyt tot tyt gedaen heeft, hebbende mette veranderinge vande magistraet tot Utrecht, dese dagen gevallen, vanden jegenwoordigen magistraet vercregen acte van consent, omme d'selve stadt vry ende vranck te mogen frequenteeren, sulcx dat hy daerinne heeft contentement, dan alsoo hy alnoch niet en was geredintegreert, ende dat oock niet en was gedisponeert opte differenten van syne rekeningen, heeft instantelyck versocht (nademael het Syn Excell. gelieft heeft, hem alhier te beschryven, omme syne doleantien d'heeren staten voor te dragen), dat hare Ho. Mog. gelieve op beyde de poincten te letten ende daerinne te accorderen, verclaerende, dat syne meening niet en was, hem in eenige regieringe vanden lantschap van Utrecht voorder te laten gebruycken, ende presenterende hem te verdedigen tegens diegene die hem opleggen, dat hy hem (met) de beroerte tot Utrecht soude hebben hemoeyt. Hierop geadviseert wesende, is met advis vanden raet van state verstaen, het eerste point aengaende, (nademael dat de redintegratie, die den heere van Brakel begeerde, is condependent vande principale saecke, die tusschen die leden vande heeren staten van Utrecht jegenwoordich geventilleert wordt), dat men sal uytstellen daerop te resolveren, tot dat deselve principale saecke sal wesen afgehandelt; dan, wat belangt het tweede, raeckende het different op syne rekening, is geaccordeert, met bewillinge vande heeren staten van Utrecht, dat men van 't selve different een eynde sal maecken, ende dat ten selven eynde den heer van Brakel syne rekeninge, gelyck die geprepareert is, sal mogen stellen, off in handen van des generaliteyts rekenkamer, off van die vande finantie inden Hage, tot syne keuse ende goetbeduncken, omme aldaer gevisiteert ende gesloten te worden, ten welcken effecte die heeren staten van Utrecht aengenomen hebben, van harentwegen

aldaer te senden die stucken, documenten ende verificatien, daertoe dienende, gelyck die byden heer van Brakel overgegeven syn, ende sullen partyen sulcke moegen committeren, als haer goetduncken sal, omme respective de voorsz. rekeninge mette documenten ende verificatien te justificeren ende debatteeren, naer vereysch der saecken.

Is geproponert, aengesien dat die gedeputeerde vande stadt ende gemeente van Utrecht syn gebleven by de poincten van hare instructie, ende egheen hope en geven van vergaderinge, wat dat men inde saecke voorder sal moegen doen, ende met gemeen advis goetgevonden, dat men deselve gedeputeerde noch eens ter vergaderinge sal bescheyden, omme te verstaen, off sy van advis ende meeninge niet en syn verandert, ende de decisie vande differentiale poincten begeren te stellen aende heeren ambassadeurs, die staten generael, Syn Excell. ende den raet van state, ingevalle niet off dat sy verclaeren daertoe egheen last te hebben, dat men hen sal aenseggen, dat men verstaet ende begeert, dat sy naer Utrecht sullen vertrecken, ende debvoir doen om daertoe last te vercryghen, ende daer mede inden Hage te commen, doch dat men hierop ierst sal hooren die heeren staten van Utrecht, omme van haer E. te verstaen, wat hun bedunckt, dat men voir het beste ende de meeste vordering vande saecke, mitsgaders voor den welstant vanden staet van Utrecht sal moegen doen. Desen volgende 't gene des voorsz. is, die heeren staten van Utrecht voirgehouden wesende, hebben deselve voir antwoord verclaert, voor soo vele aengaet de voirgestelde submissie, dat sy hun laten beduncken, dat sy daerop gisteren genoech ample verclaeringe hebben gedaen, ende aengaende de gementioneerde ontslaginge van Syn Excell. van synen eedt, gelyck dat hyde gedeputeerde van Utrecht versocht wordt, dat haer E. tsamen alnoch in verscher memorien hebben, met wat rype deliberatie dat sy met Syn Excell. gehandelt ende getraceert hebben, ten tyde vande delatie van het gouvernement vande provincie van Utrecht, sulcx dat het een ongehoorde sake is, dat een vyfde lith van het derde lith vande staten van Utrecht, alleen met soo cleyn respect des persoons van Syn Excell., sulcke ontslaginge voorstelt, ende dat sy daeromme deselve ontslaginge ende diergelycke veranderinge van 't voorsz. tractaet, aengegaen met raedt, advis ende commissie vande Ho. Mog. heeren staten generael, niet en souden kunnen toestaen, bedanckende Syne Excell. voir de goede debvoiren by hem inde administratie van syn gouvernement, den tyt van twintich jaren gedaen, ende versoeckende, dat Syn Excell. gelieve daerinne te continueren, ende haer E. in haer gerechticheyt ende vryheyt te willen mainteneren, gelyck haer E. Syn Excell. dat toevertrouwen.

Hierop geadviseert wesende, is goetgevonden, nademael die voorsz. heeren staten van Utrecht persisteren by hare submissie ende verclaeringe van gisteren, sonder Syn Excell. te willen vanden eedt ontslaen, dat men die gedeputeerde van Utrecht wederom ter vergaderinge sal doen bescheyden, omme vande selve te verstaen, off sy haer niet naerders en begeren te submitteren, ingevalle niet, deselve aen te seggen als voiren, dat sy naerderen last sien te crygen, ende inden Hage daermede te volgen.

Eod., post prandium.

Is gelesen de requeste van Carolus Niellius, minister tot Utrecht, ende geaccordeert te schryven aenden bisschop ende magistraet van Dornick, in faveur van Daniel Niellius, des suppleants broeder, ten eynde deselve van syn apprehensie soude mogen worden ontslagen ende gefavoreert inde restitutie van syne goederen, die hy vervolcht.

Is geproponert, oft voor den dienst vanden lande niet geraden en is, te maken ende te publiceren seker placcaet, inhoudende, dat egheen religieuse ofte geestelycke personen inde vereenichde provincien en sullen mogen commen noch daerinne blyven, anders als gecleet

in het habyt, daerinne deselve geproffessyt syn, ende ordinarie geleet moeten gaen, maer vuytgestelt daerop te resolveren; dan, is goetgevonden, dat men ondertusschen het placcaet sal concipieeren.

Syn wederom ter vergaderinge gecompareert de gedeputeerde vande stadt Utrecht, ende is hen voorgehouden, dat sy wel kunnen gespeuren met wat affectie ende yver dat de heeren ambassadeurs, staten generael, Syn Excell. ende raet van state, getracht ende gearbeyt hebben, omme de saecken ende differenten te accommoderen ende alles in voorgaende eenicheyt te brengen, als hebbende noch desen dach by alle mogelycke inductien gearbeyt, om die staten van Utrecht te verwilligen, om de decisie vande voorsz. differenten te stellen aen Syn Excell., ende ten selven eynde te willen dispenseren den eedt, by Syn Excell. gedaen, in conformite van haer comparanten versoek, maer dat haer E. daertoe niet en syn te brengen, alsoo dat daerom dese vergaderinge hun comparanten alnoch wel serienselyck hebben begere te vermanen, d'importantie ende consequentie van dese saecke, voir den staet vande vereenichde provincien in't generael, ende vande provincie ende staet van Utrecht in't particulier, rypelyck te willen considereeren ende bewegen, ende ten desen aensien inde versochte nodige submissie accorderen, stellende ten selven effecte vuytten hoofde, 'tgeene dat by hun gemeent ende gesecht wordt, dat die Coningen van Vranckryck ende van Groot Brittannien inde beroerten ende alteratie van Utrecht egheen interest en hebben, aengesien dat het daermede anders gelegen is, gelyck blyct, dat die heeren ambassadeurs, om de saecken te helpen richten, alhier selve mede gecommen syn, ende hen hebben laten gebruycken, hun versekerende, in gevalle van submissie, opte poincten by die van Utrecht versocht, rypelyck ende met alle behoorycke consideratien sal worden geleth, begerende daerom, dat sy hun hierop naerder willen verclaeren, ende by aldien als sy daertoe alnoch egheen naerder last en hebben ontfangen, dat sy willen soo veele doen, ende hun ten besten te interponeren, dat sy dien mogen crygen, ende daermede naden Hage d'heeren ambassadeurs, de heeren staten, Syn Excell. ende raet van state volgen. Maer die voorsz. comparanten hebben wederom verclaert, dat sy egheenen anderen last en hebben noch en weten te crygen, als denwelcken sy verclaert ende by instructie gethoont hebben, ende opdat denselven nyet anders verstaen oft geinterpreteert en worde, hebben verclaert, dat sy dien naerder ende distinctelycker schriftelyck hebben vervat, ende als nu overgeven, insisterende, dat Syn Excell. (nacomende syne belofte de gemeente gedaen) tot Utrecht soude gelieven weder te keeren; maer is hun byde heeren staten geantwoort, diewyle Syn Excell. is gouverneur van meer andere provincien, dat sy hen daerop niet en hebben te verlaten, alsoo hare Ho. Mog. dat niet en sullen toelaten, dair op de voorsz. gedeputeerde wederom verhaelt hebben haren vuytstersten last, ende verthoont met wat grote debvoiren ende moeyten dat sy dien vande gemeente gecregen hebben, om de gemeente in stilte te brengen, ende alsoo 't hare Ho. Mog. evenwel niet en gelieft, Syne Excell. te ontslaen vanden eedt, alleenlyck om te doen de decisie vande poincten differentiael, die sy aen syn Excell. submitteren, dat sy geresolveert syn wederom naer Utrecht te vertrecken, om van haer wederaren rapport te doen, ende de saecke voorts Godt op te geven, ende te verwachten, watter van comen sal. Hier op syn de voorsz. comparanten vermaent, toe te sien, dat tot Utrecht nyet en worde yets geattempteert tegens die personen vande staten van Utrecht, ende derselver officieren, ende dienaers, derselver huysvrouwen, familie, huysen ende goederen, want anders geschiedende, dat men achtervolgende d'unie sulcke attemptaten, soude genootsacckt wesen te verhalen naer behooren, tot last vande stadt ende gemeente van Utrecht. Die comparanten hebben versocht copie autentyck van het geschrifte, by hen als nu overgegeven, met annotatie daerop vande receptie desselfs, mitsgaders restitutie van hare in-

structie ofte copie authentick daarvan, daerinne dat bewillicht is, ende den greffier gelast, hun die tot handen te stellen.

Is in deliberatie geleet, off men 't geschrift by de voorsz. gedeputeerde van Utrecht hier voren overgegeven, schriftelyck sal beantwoorden, ofte alleenlyck daarvan geven *recepisse*; ende na deliberatie verstaen, dat men 't geschrifte in 't corte sal beantwoorden, ende gearresteert wesende, die gedeputeerde bescheyden, ende aende selve alhier overleveren.

Hier na is het concept vande antwoorde gelesen ende gearresteert.

Syn ter vergaderinge wederomme gecompareert de heeren staten van Utrecht, ende is hun aengeseyt, watter inde conferentie mette gedeputeerde vande stadt gepasseert is, ende gecommuniceert het geschrifte, by de gedeputeerde overgegeven, mitsgaders het antwoord daerop gearresteert, versoeckende haere Ho. Mog. vande selve staten van Utrecht te verstaen, hoe dat sy van meninge syn hun te dragen aengaende hare vergaderinge, te weten, off haer E. eene plaetse sullen verkiesen, om te vergaderen ende haer besoignen continueeren, ofte deselve voor eenigen tyt te surceren.

De voorsz. heeren, hierop met malcanderen bnyten de vergaderinge gesproken hebbende, ende wederom binnen gecommen wesende, hebben verclaert, dat sy met droeffnisse hebben verstaen, dat die gedeputeerde vande stadt Utrecht totte versochte submissie vande decisie vande differenten aen dese vergaderinge niet en syn te induceeren geweest, diewyle het is het saechste middel, omme de saecken tot een goet eynde te brengen, ende dat oock dese vergaderinge van meeninge is, wederom onverrichter saecke naden Hage te vertrecken, doch dat haer E. dics nyettemin vertrouwen, ende die heeren ambassadeurs, staten generael, Syn Excell. ende raet van state seer ernstelyck bidden ende recommanderen, de saecken niet te willen verlaten, maer veel meer behertigen, gelyck de provincien by de Unie verbonden ende verplicht syn, tegens alle geweld ende oppressien malcanderen te maintainen, ende tot dien eynde te willen innesien d'importantie ende consequentie van dese sake voor den staet van 't landt, ende amplectereen alsulke middelen, als tot het redres noodich syn, voegende, dat sy de gearsteerde antwoorde goetvinden, ende de heeren staten daervoor bedancken, ende dat sy raetsaem vinden, ende geresolveert syn, omme die van Utrecht min te offendereen, eenige dagen inne te sien, sonder staetsgewyse te vergaderen, ten ware dat de voorvallende saecken ende occurrentien, dat nootelyck anders vereyschten, in welcken gevalle dat haer E. geresolveert syn, hare vergaderinge te houden in eenige vande steden van Utrecht, als tot Amersfoort ofte elders, ende hun ondertusschen alnoch te houden binnen dese stadt Woerden, versouckende verclaeringe, off die Ho. Mog. edele heeren staten generael niet en verstaen, dat sy met haer E. gebesoigneert hebben als staten van Utrecht, hierop is geresolveert, dat men haer E. sal geven de volgende acte:

»Die staten generael *etc.*, hebben verclaert ende verclaeren by desen, dat sy mette aenwesende heeren geeligerde vande ridderschap ende cleyne steden vande lantschap van Utrecht, alhier binnen Woerden syn besoignerende, als representeerende die staten vande selve lantschap. Gedaen ter vergaderinge vande hooghemelte heeren staten generael, tot Woerden den xviii. Meerte 1610.»

Die gedeputeerde vanden magistraet ende gemeente der stadt Utrecht, ter vergaderinge comparende, is aende selve openinge gedaen vande gearsteerde antwoorde, op haer lest overgegeven geschrifte, ende is hen deselve antwoord by geschrifte geleverd, mitsgaders copie authentick van haer overgegeven geschrift, daer op d'antwoorde dient, met het *recepisse* by hen versocht van het ontfangen desselfs, aldus houdende: gepresenteert byde onderschrevene gedeputeerde, soo vande magistraet als gemeente der stadt Utrecht, ter vergaderinge vande Ho. Mog. Edele heeren staten generael der vereenichde Nederlanden, den

xviii. Meerte 1610, mitsgaders copie autentycq van hare instructie; ende is hun voirts de voorderinge vande voorsz. commissie zeer ernstelyck gerecommandeert, alle mogelycke de-voiren te willen doen, dat tot Utrecht van alle datelycheyt ende nyewicheyt gedesisteert, ende die borgers vuytte wapenen gebracht moegen worden, ende toegesien dat nyemant vande vuytgewecken in hare huysen, goederen ende familien beschadicht worden, het welke die comparanten hebben aengenomen, voor soo veele in hen is; ende syn alsoo gescheyden. Ende is hierna met gemeen advis verstaen ende geresolveert, dat men morgen vanhier naden Hage sal vertrecken.

Hierna volcht het geschrifte, by de gedeputeerde van Utrecht, mitsgaders vande antwoordt, aen deselve daerop gegeven:

» Wy ondergeschreven, raetsheeren s'hoofs van Utrecht, verclaren by desen, dat nae voirgaende groote moeyten, arbeyt ende inductie, de burgers ende gemeente der stadt Utrecht, ter presentie van Syn princel. Excell., te vreden syn geweest alle poincten differential absolutelyck te stellen in handen ende inde arbitrage van Syn Excell., als haere stadthouder, mits dat Syn Excell. tot dien fyne, soo by de Ho. Mog. heeren staten generael, als die heeren staten van Utrecht werde geauthoriseert, ende ontslagen vanden eedt, daermede Syn Excell. ter contrarie, soo wel die Ho. Mog. heeren staten generael, als de heeren staten van Utrecht, gastringeert souden mogen syn, voir soo veel die voirstelde poincten differential aengaet, ende voordert niet, ende dat de gemeente van Utrecht ons, in jegenwoordicheyt van Syn Excell., hebben gecommiteert, omme deselve presentatie die Ho. Mog. heeren staten generael ende die twee leden vande staten, ende die cleyne steden 's landts van Utrecht voor te dragen, naerdyen die acht borgerhoplyuden ende die sesthyen gecommiteerde vuytte gemeente geassigneert, met acht persoonen vuyt die magistraet daerop te voirens gehoort hadden alle die adelborsten ende musquetiers, mitsgaders die corporaels vande acht veendelen der voorsz. stadt, beheltelyck dat die vuytspraeke metten iersten sal geschieden binnen Utrecht, mit verclaringe van te sullen pareren alle 't gene by Syne princel. Excell. vuytgesproken soude worden, ende haer te willen dragen als goede patriotten van 't lant, in alle contributien, oyck met conservatie ende hanthoudinge vande ware christelycke gereformeerde religie. T'oirconde is dese by ons onderteyckent den xvii. Marty 1610, *stilo novo*, ende was geteyckent PIETER VAN LEUWEN, H. RUYSCH, H. WILTJUS. Noch leger was geschreven: wy ondergeschreven, als gecommiteerde ende advocaet vande magistraet der voorsz. stadt Utrecht, verclaren by desen, dat, hoewel byde overgeleverde instructie voorslach gedaen wordt, dat vooreerst afgedaen soude behooren te worden het poinct vande brouweryen ende neringen ten platten lande, die voorsz. magistraet evenwel volgens het mondelinge aengeven, ons in het vertreck gedaen inde commissie aen Syn Excell. te doen, (haer) sal conformeren met die borgerye ende gemeente der voorsz. stadt. T'oirconde is dese by ons onderteyckent ten dage ende jare voorsz., ende was geteckent: A. SALMIUS, CORNELIS VAN WERDE, J. WERCHOVEN ende CORN. DE VIANEN.

Nadat by de heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende Groot Britannien, die Ho. Mog. heeren staten generael vande vereenichde Nederlanden, Syn Excell. ende raden van state, in 't lange ende tot verscheyden reysen gehoort syn geweest mrs. Pieter van Leuwen, Hugo Ruysch, ende Hendrick de Wilt, raden inden Hove provinciael, mr. Anselmus Salmius, licentiaet inde rechten, ende Cornelis van Weede, schepenen, mitsgaders mrs. Johan Werchoven, raedt, ende Cornelis van Vianen, advocaet der stadt Utrecht, gedeputeerde vande borgermeesteren, schepenen, raedt ende gemeente der stadt Utrecht, ende het versoeck vande selven, soo vuyte mondelinge verclaringe als scifitelycke instructie ende propositie wel ende volcomelyck verstaen, is byde voorsz. vergaderinge, na rype de-

liberatie geresolveert ende den voornoemden gedeputeerden verclaert, gelyck verclaert wordt by desen, dat na alle gedaen vermaninge, inductien ende andere goede officien inde voorsz. saecke gebruyct, egeen beter noch bequamer middelen heeft kunnen bedacht worden, om op 't spoedichste tot welstant van 't landtschap ende de stadt van Utrecht, metten goede borgers derselver neder te leggen, de questieuse poincten ten wedersyden gemoveert, ende 't gene tot goede versekeringe vande toecomende ruste ende eenicheyt inde voorsz. stadt noodich is, dan dat deselve behooren gestelt te worden tot kennisse ende decisie vande voorsz. vergaderinge, daertoe men die heeren geeligerde, ridderschap ende steden van Utrecht, oyck verhoopte te bewegen, ende 't selve gedaen synde, sal sonder eenich vuytstel die voorsz. beslichtinge gedaen worden, wesende ongeraden gevonden, Syn Excell. alleene daarmede te beswaeren, werden daeromme burgermeesteren, schepenen ende gemeente der stadt Utrecht ernstelyck vermaent, 't selve alsoe goet te vinden, opdat alle vordere onheylen, schaden, moeyten, costen ende beswaernissen vande voorsz. lantschap, stadt ende goede borgers mogen verhoet, ende alles weder in ruste, eenicheyt ende welstant gebracht worden.

Gedaen inde vergaderinge vande hoochgemelte heeren staten generael binnen der stadt van Woerden, den xviii. Meerte 1610.

VENERIS, den xix. Meerte.

Syn die heeren ambassadeurs vande Coningen, staten generael, Syn Excell. ende raet van state van Woerden naden Hage vertrocken.

LUNAE, den xxii. Meerte, *post prandium.*
(Inden Haghe).

Presid.: Coenders. Presentes: Biesman, Dorth, Brienens, Warmont, Oldenbarnevelt, Cromhout, Symesz., Magnus, Jongema, Jellisz.

Is gelesen eenen brieff, byden magistraet van Utrecht geschreven aen Syn Excell., gedateert den thierenden deses, stilo antiquo, op het rapport, gedaen by de gedeputeerde vande voorsz. magistraet ende gemeente van Utrecht, van haer gebesoigneerde mette heeren staten generael tot Woerden, ende het afscheyt by hen van hare Ho. Mog. ontfangen.

MARTIS, den xxiii. Meerte.

Presentes die voorsz.

Syn ter vergaderinge gecompareert die heeren van Moersbergen ende secretaris Ledenberch, gedeputeerde vande staten van Utrecht, hebben gecommuniceert die *brieven*, by haer ontfangen vande heeren, die tot Woerden gebleven syn, inhoudende eenige particulareyten vanden tegenwoordigen staet der saecken van Utrecht, daer by gevoucht wesende copie vande *publicatie*, die byden magistraet aldaer gedaen is, voor de sekerheyt vande geeligerde, vande ridderschap ende gedeputeerde vande cleyne steden, die binnen Utrecht sullen comen, van dat hun niet en sal misschieden aen haere personen, dienaers noch goederen, mitsgaders copie vande *brieven*, die dienvolgende by die van Utrecht aen de steden, namentlyck van Montfoort geschreven syn, versouckende ende recommandeerende, nademael daer vuyt te sien is, dat de saecke binnen Utrecht van dage tot dage verargeren, dat de heeren staten generael souden gelieven de remedie, daertoe noodich, by der hant te nemen, ende soe te behertigen, dat alle voirder periculen ende inconuenienten voirgecomen mogen

worden, die ten lesten souden veroorsaecken de ruine vanden staet van 't landt. Hierop geadviseert wesende, is verstaen, dat de provincien, (willende haeren eedt ende eere betrachten, achtervolgende d'Unie,) dese saecke als van seer groter importantien ende den staet van 't landt ten hoochsten betreffende, behooren ter herte te nemen, ende dat men ten selven eynde die heeren ambassadeurs, Syn Excell., den raet van state ende graeff Hendrick sal versoucken, morgen, ter clocke thien uren, inde vergaderinge te compareren, omme dese saecke te leggen in ripe deliberatie, ende daerop te resolveren, gelyck met gemeen advis bevonden sal worden te behooren.

MERCURIJ, den xxiv. Meerte.

Presid.: Coenders. Presentes: Biesman, Dorth, Brienen, Huygens, Schagen, Oldenbarnevelt, Walenburch, Cromhout, Symz., ende andere extraordinaris gedeputeerde van Hollant, Magnus, Jongema, Jellisz.

Syn ter vergaderinge gecompareert die heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende van Groot Britannien, Syn Excell. ende raet van state, ende gedeliberceert wesende opte saecken van Utrecht (daerop behoort het advis vande selve heeren ambassadeurs, van Syn Excell. ende vanden raet van state), is geresolveert, daerop te schryven aenden magistraet der stadt Utrecht, dat die heeren staten generael hadden vertrouwt, dat sy achtervolgende den afscheyt hare gedeputeerde ende vande gemeente der voorsz. stadt, den xviii. deses tot Woerden by geschrifte gegeven, de differenten ende questieuse punten ten wedyrsyden gemoveert, ende 't gene tot goede verseekeringe vande toecomende ruste ende eenicheyt binnen Utrecht noodich is, mitsgaders tot welstant vande lantschap ende vande selve stadt, gestelt souden hebben, tot kennisse ende decisie vande voorsz. heeren ambassadeurs, van dese vergaderinge, van Syn Excell. ende raet van state, gelyck gedaen hebben die heeren geeligeerde, ridderschap ende steden 's lants van Utrecht; maer, alsoe sy syn gebleven in gebreecke, ende de saecken langer egeen vuytstel en mogen lyden sonder groote prejudicie ende ondienst vanden lande, miscontentement van hare Mat^{te}, ende verachteringe vande saecken van Cleve, dat daerom, met advis als vooren, noodich bevonden is, hun wederom serieuselyck te vermanen, dat sy de voorsz. submissie alnoch willen doen, ende daermede hare gedeputeerde in competenten getale met volcomen last alhier schicken, preciselyck binnen vier dagen na date deses, als wanneer sonder vuytstel de voorsz. submissie ende decisie vande voorsz. differenten in conformite vande unie by der hant genomen ende gedaen sal worden na behooren, verstaende, dat sy ondertusschen sullen desisteren van alle datelyckheit ende nyeuwigheden, omme alle voirder inconvenienten ende ondienst vanden lande voir te commen.

Is voorts verstaen ende geresolveert, by soo verre als die van Utrecht, onaengesien 't voorsz. schryven, in gebreeke blyven, haer te submitteren, ende derselver gedeputeerde alhier met behoorlycke last, ten selven eynde, binnen den voorsz. tyt te senden, dat Syn Excell. van alsnu versocht ende geauthoriseert wordt, behoorlycke ordre te nemen ende te stellen, dat een commandeur met ruyteren ende knechten gereet ende veerdich gemaectt worden, die datelyck naer Utrecht mogen marcheren, omme de stadt tot reden ende debvoir te brengen, dan, die gedeputeerde van Zeelandt ende Overysse, hebben begeert hierby geteckent te hebben; dat dese leste resolutie is genomen met pluraliteyt van stemmen.

De heere ven Brakel heeft, volgende de resolutie in syn saecken, tot Woerden genomen den xviii. deses, gestelt in handen vanden heer Coenders, jegenwoordich presideerende, syne reekeninge, ten eynde omme deselve met ordre vande heeren staten generael te doen leveren in handen vande camere vande finantie van hare Ho. Mog., hetwelcke alsoo goetgevonden

wesende, hebben hare Ho. Mog. gecommitteert den tesorier generael de Bie, ontfanger generael Doubleth, ende die commissen vander Does ende Verhaer, omme de voorsz. rekeninge te visiteeren, de difficulteiten, daerop gemoveert, te examineeren, partyen te hooren, ende deselve difficulteyten aftedoen, ten sy dat sy eenige saecken daerinne vinden (de generaliteyt rakende) van sulcke swaericheyt, die sy sonder rapport van dese vergaderinge niet en souden kunnen afdoen, in welcken gevalle, sullen deselve ter vergaderinge vande heeren staten mogen rapporteren, omme gedecideert te worden naer behoren.

Eod, post prandium.

Presid.: Coenders. Presentes: Biesman, Dorth, Brienen, Huyghens, Schagen, Oldenbarnevelt, Walenburch, Cromhout, Symsz., ende een groot deel gedeputeerde vande steden van Hollant, Magnus, Jongema, Jellisz.

Syn wederom ter vergaderinge gecompareert, die heeren ambassadeurs, Syn Excell. ende raet van state, ende syn in derselver presentie gelesen de concepten, soo vande resolutie voor den middag genomen, opte saecken van Utrecht, als vande missive aen die van Utrecht te schryven, volgende deselve resolutie ingestelt, maer alvooren te arresteeren, is goetgevonden daerop te hooren die aenwesende gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht. Desen volgende die voorsz. aenwesende gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht, ter vergaderinge gecompareert synde, syn hun voorgelesen de voorsz. concepten, die welke, nadat sy daerop met malcanderen hadden gesproken, verclaert hebben, dat sy wel bevinden ende kunnen vermercken vuytte voorsz. concepten, dat men met yver ende affectie inde zaecken van Utrecht voor den welstant vanden staet vande selve lantschap is procedeerende, ende dat het voorgenomen remedie van accommodatie wel is politicq, dan dat sy achten ende het daervoor houden, dat de saecken daer mede nyet en syn te helpen, naer vereysch vande jegenwoordige gelegenheyt ende constitutie vande stadt Utrecht, maer wel dat deselve stadt voor yerst behoort versekert te worden, als wanneer dat men daer nae beter ende sekerder sal cunnen daer binnen verhandelen, datter resteert ende gerequireert wordt, alsmedt de voorgenomen trainatie, versouckende mits dien dat die heeren ambassadeurs, de heeren staten, Syn Excell. ende raet van state gelieve sericuselyck hierop te letten, ende by tyts daerop te resolveeren, alêer de saecken binnen Utrecht commen in meerder verloop, aengesien dat vuytte gedaene publicatie licht te vermercken is, wat die magistraet voor heeft, ende dat hier benevens d'heeren staten generael hun willen verclaeren, off hare Ho. Mog. die geoppresteerde staten van Utrecht begeeren te maintineren, gelyck deselve achtervolgende d'Unie daer inne gehouden syn, opdat haer E. hare saecken daernaec mogen disponeren, ende rechten in 't generael ende particulier, hierop gedelibereert wesende, syn de voorsz. concepten vande resolutien ende missive gearresteert, sulcx als die syn ingestelt, behalven dat geaccordeert is, op het vertoogh vande voorsz. aenwesende gedeputeerde van Utrecht totte missive te voegen, het volgende alternatyff (naer het versoek van dat die van Utrecht, hare gedeputeerde in competenten getale, met volcommen last alhier souden schicken, preciselyck binnen vier dagen na date deses, als wanneer sonder vuytstel de submissie ende decisie vande differenten in conformité vande Unie byder hant genomen ende gedaen sal worden naer behoren) ten ware dat sy liever hadden, dat de differenten mette staten vanden selven lande binnen Utrecht worde afghandelt, in welcken gevalle d'heeren staten d'ander leden daertoe sullen bewegen, mits dat hare Ho. Mog. verstaen, dat sy inde stadt sullen ontfangen noch vier goede compagnien soldaten, opdat hare Ho. Mog. mogen versekert syn, dat die heeren staten van Utrecht, hare officiers ende dienaers, in volcommen verseekeringe, volgende de rechten ende vryheden vanden lande, sullen mogen besoigneren,

aldaer wesen, converseeren, oock passeren ende repasseren, naer haer geliefte, ende dat van gelycken alle goede borgers ende ingesetenen van Utrecht, jegens alle populaire confusien ende desordren, soo noopende haere persoonen als goederen, te beter mogen versekert wesen.

Is voorts eenparichlyck verstaen, met advis als voren, dat men die geeligerde ridder-schap ende die cleyne steden van Utrecht sal maintaineren als staten vande lantschap van Utrecht, in hare rechten ende gerechticheyden, ende goetgevonden, dat die aenwesende gedeputeerde vande voorsz. staten hare confraters hiervan sullen mogen adverteren ende deselve daerop vertroosten, dat die staten generael nyet en sullen gedooogen, dat men hun sal oppresseren.

SABBATI, den xxvii. Meerte,

Presid.: Coenders. Presentes: Biesman, Huygensz, Warmont, Oldenbarnevelt, Berck, Cromhout, Magnus, Joachimi, Jongema, Jellisz., met eenige extraord. gedepp. vande provincie van Hollant.

Ontfangen opden middach *eenen brief vande magistraet der stad Utrecht*, gedateert den xvi. deses, *stilo antiquo*, houdende antwoord opten brief vande heeren staten generael vanden xxiiii., is goetgevonden, dat men den voorsz. brief door den greffier, Syn Excell. sal doen communicereen ende Syn Excell. versoucken, t'avont, ter clocke vyff uren, ter vergaderinge te compareren, om daerop met Syn Excell. advis, mitsgaders vande heeren ambassadeurs ende raet van state te resolveeren, gelyck met gemeen advis voor het gemeene beste sal bevonden worden te behooren.

Item, dat men desen volgende de heren ambassadeurs ende den raet van state sal versoeken, oock ter vergaderinge ter voorsz. uren, ten fine voorsz. te willen compareren.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Volgende de resolutie, voordien middach genomen, syn ter vergaderinge gecompareert die heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende van Groot Brittannien, mitsgaders den raet van state (hebbende hem Syn Excell. geexcuseert op syne indispositie) ende geresumeert wesende den brief, opden middach ontfangen vanden magistraet der stad Utrecht, is geproponiert off men verstaet, dat met dese rescriptie opten brief vande heeren staten generael, vanden xxiiii. deses, aen den voorsz. magistraet geschreven, hare Ho. Mog. begeerte genoeg gedaen is off nyet, ingevalle nyet, off de meeninge noch is, dat men sal persistereen hyde resolutie tot redress, met authoriteyt vande saecken binnen Utrecht genomen, ende deselve datelyck doen effectueeren, ende nadat daerop in 't lange gecommuniceert, gedelibereert ende geadviseert was, is met voorgaende advis vande welgemelte heeren ambassadeurs ende raet van state verstaen ende geresolveert, alsoo bevonden wordt, dat die magistraet van Utrecht niet genoeg en doet, het afscheyt hare gedeputeerde tot Woerden schriftelyck gegeven, noch oock den voorsz. brief aen denselven magistraet hyde heeren staten generael geschreven, dat men sal persistereen hyde voorsz. resolutie, ende deselve datelyck effectueeren, excuteeren ende tot dien eynde ruyteren ende knechten, geschut ende andere behoeften nodich, doen marcheeren, om alsoo die van Utrecht tot reden te brengen, doch dat men die aenwesende heeren gedeputeerde vande staten van Utrecht alhier ter vergaderinge sal bescheyden, ende de voorsz. rescriptie vandie van Utrecht communicereen, mitsgaders openinge doen vande resolutie, daerop alsnu genomen, omme vande selve te verstaen, off sy eenen heteren voet, off eenich bequamer middel weten te adviseeren tot het voorsz. redress vande saecken binnen Utrecht, als by het effectueeren vande voorsz. resolutie.

Desenvolgende syn de aenwesende gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht ter vergaderinge gecompareert, diewelcke, gehoort hebbende de lecture vande voorsz. brieff, mitsgaders de resolutie, met advis vande heeren ambassadeurs vande Coningen ende des raets van state, daerop genomen, hebben verthoont, dat sy bedroeft syn, dat die van Utrecht nyet en hebben geamplecteert het middel van submissie, hun byde Ho. Mog. heeren staten generael voorgesteld, opdat alle extremiteyten hadden naegelaeten mogen worden, maer alsoo sy byde voorsz. rescriptie bevinden, dat dieselve hare Ho. Mog. daerinne noch oock andersints nyet en voldoen, dat sy daerom alles geexamineert, egeen ander bequamer middel en weten te adviseeren tot het voorsz. redress, ende het maintenement vande eere ende reputatie vande generaliteyt, als d'executie vande voorsz. resolutie, bedanckende oversulcks die heeren ambassadeurs, die heeren staten ende raet van state, vandat deselve hare geoppresseerde bontgenooten, achtervolgende d'Unie geresolveert hebben te assisteren ende maintenir, ende recommandeerende, dat daer inne gebruyckt mach worden alle doenlycke dilligentie.

De voorsz. verclaeringe vande gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht gehoord, is eyntelyck geresolveert, dat men de genomen resolutie vanden xxiiii. deses effectuelyck sal executeeren ende tot dien eynde deselve byden raet van state, Syn excell. doen aenseggen ende te bevorderen, dat het nodige volck te peerde ende te voet, geschut ende andere behoeften, mette officieren naer Utrecht in dilligentie mogen marcheren, ende dat Syn Excell. dispiciere op een commandeur generael, om daer over te commandeeren, indien d'indispositie van Syn Excell. niet toe en laet, dat hy hem tot dit exploit employere. Is noch goetgevonden, dat men die voorsz. aenwesende gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht sal vermanen eenige alhier te laeten, omme in dese vergaderinge te resideeren, gelast omme mette gedeputeerde vande andere provincien, op alle voorvallende saecken te besoigneren ende resolveeren naer behooren, voornamentlyck opte consenten by den raet van state, by hare propositie voor het loopende jaer versocht ende de subsidie totte saecken van Cleve, daerop die voorsz. gedeputeerde hebben verclaert, nademael sy alhier maer en syn als gecommiteerde, dat sy sullen besorgen, dat die heeren staten van Utrecht eenige ten fine voorsz. sullen committeeren ende binnen twee off drye dagen ten lanxten alhier senden.

DOMINICA, den xxviii. Meert.

Presid. ende presentes die voorsz.

Is byden heere Coenders, presideerende, voorgedragen dat Syn Excell., opte communicatie hem gedaen byden raet van state, vande resolutie gisteren genomen, inde saecken van Utrecht, versocht heeft naerder daerop te verstaen de meeninge vande Ho. Mog. heeren staten generael, als te weten off haer gelieven is, dat men de stadt sal bloqueeren off alleene den pas totte selve besetten, off die aantasten met geweld.

Item, dat Syn Excell. hem excuseert van het commandement op syne indispositie, ende oock graeff Hendrick op desselvs joncheyt, ende mitsdien voorgeslagen heeft, den persoon van graeff Ernst, ende dat men die colonels inde quartierien soude mogen gebruycken.

Item, dat Syn Excell. versoect te weten, daer men die stadt soude blocqueren, off hy het blocquement sal doen beginnen met het naeste volck, ende de reste daer nae doen volgen, hetwelcke wel thien off twaelff daegen soude aenloopen, alleer alles greeet soude syn.

Item, hoe veel stucken geschuts dat men voor de stadt brengen ende gebruycken, omme de behoeften, daertoe noodich, naer advenant te besorgen.

Item, dat Syn Excell. bedunckt, dat men alnoch eenen brieff aen die van Utrecht soude behooren te schryven, ende deselve noch eens sericuselyck te vermanen totte voorgestelde submissie, ende adviseeren, dat andersints het volck marcheert, om hun tot reden te brengen.

Op alle de voorsz. poincten (het advis vanden raet van state gehoort wesende) is naer behoorlycke deliberatie verstaen ende geresolveert, dat men serieuselyck met allen ernst ende diligentie dese saecke opte stadt byder handt sal nemen ende effectueeren, omme die Coningen eegen offensie te geven, noch hare Mat^m in haer desseins, ende de saecken van Cleve nyet te verachten door het retardement van dese landen assistentie, ende dat men tot dien eynde terstonts voor ierst sal doen marcheeren ende logeeren die naestgelegen compagnien, ende voorts d'andere aen ende aen, ende gebruycken twaelff stucken geschuts ende soe veel stucken meer als behoeven sal vande stucken die tot Dordrecht byden anderen gelast syn te brengen, ten dienste vande Duytsche cheurende fursten, (verstaende de heeren staten, in gevalle datter nyet volcx genoeg en is, omme de stadt in 't geheel te beslyuten ende aentetasten, dat men dat sal doen by quartieren, ende alsoe Syn Excell. overmits syne indispositie hem van het commandement generael excuseert, dat men daertoe sal versoucken den hooggeboren heere grave Hendrick, die in verscheyden belegeringen is geweest, ende syn E. voor den tweeden persoon byvoegen graeff Ernst, ende dat Syn Excell. sal dispiciere die colonnels, die men inde quartieren sal hebben te gebruycken. Wat het voorgestelde schryven aen de stadt belangt, en wordt 't selve voor als noch niet goetgevonden, maer dat men 't volck ierst sal doen marcheren ende t'samen ter plaetse wesende, dat men alsdan voor het hooftpoint vanden brieff sal nemen, dat die vande stadt soo veel volcx sullen innemen, dat deselve versekert mach syn, sonder dewelcke versekeringe niet verstaen en wordt, dat men mette magistraet sal commen in eenige communicatie.

Is voorts verstaen, dat het geheele collegie vanden raet van state hem sal transporteeren, ende houden ten naesten by vande stadt, op *het huys van Suylen off tot Jutphaes*, omme de saecken dies te beter te doen vorderen met goede ordre, ende toetiesen dat het platte landt nyet en worde gefouleert.

Item, dat men die heeren staten van Utrecht sal versoucken, staetsgewyse byden anderen te blyven, omme op alles te helpen stellen ende houden die beste ordre, te weten omtrent den raet van state.

Gedelibereert wesende, off men de twee compagnien Engelschen, binnen Utrecht liggende, daer binnen sal laten, off daer vuyt trecken, is verstaen dat men dese saecke sal laeten op haere beloop.

Is voorts goetgevonden ende geresolveert, dat men de provincien ende naeste steden met eenen welberedenden brieff sal adverteteeren vande oorsaecken, die voor den welstandt ende versekertheyt vanden staet van 't landt, midtsgaders voor de eere ende reputatie desselfs totte voorsz. resolutie veroorsaect hebben.

Die gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht ter vergaderinge comparerende, is haer E. de voorsz. resolutie gecommuniceert, die welcke de heeren staten generael daer vooren wederom hebben bedanckt, ende aengenomen te besorgen, dat hunne principalen, voor soo veele hun aengaet, hun daer nae sullen reguleeren.

Is voorts den raet van state versocht, de voorsz. resolutie Syne Excell. aen te dienen, ende serieuselyck te recommandeeren de saecken byder handt te nemen ende te accelereeren.

LUNAE, den XXIX. Marty.

Presid.: Biesman. Presentes: Dorth, Brienens, Huygens, Warmont, Oldenbarnevelt, Cromhout, Symz. ende eenige andere van Hollant, Magnus, Joachimi, Jongema, Jellisz., Coenders.

Die heere van Dorth rapporteert, dat die hooggeboren heere grave Hendrick van Nassau te

vrede is opte instantie vande heeren staten generael te acceptereen het commandement generael over het volck dat geordonneert is te marcheeren naer Utrecht, versouckende dat syne E. daertoe soude worden gegeven commissie ende instructie, daer naer syner E. hem sal hebben te reguleeren; is daer inne bewillicht ende goetgevonden, dat men syn E. eenen brieff vande heeren staten aen de stadt sal medegeven, innehoudende in substantie, dat hare Ho. Mog. begeeren, dat sy guarnisoen sullen innemen, daermede men vande stadt versekert sy, welcken brieff syn E. daer binnen sal senden, by soo verre als vuyte stadt egeen hostiliteyt en wordt gedaen, andersints doende sal syn E. den brieff by hem behouden.

MARTIS, den xxx. Marty.

Presid.: Biesman. Presentes: Dorth, Brienens, Huygens, Warmont, Oldenbarnevelt, Symesz., Magnus, Joachimi, die gedeputeerde van Utrecht, Jongema, Jellisz., Coenders, Clant.

Is gelesen die commissie voor den hoochgeboren prince, grave Hendrick van Nassau, omme als generael veldtoerste te commandeeren over het leger, dat naer Utrecht marcheert, ende eyntelick gearresteert.

Is oock gelesen het concept vande instructie voor de hoochgemelte heere graeff Hendrick van Nassau; item vanden brieff te schryven aen de stadt Utrecht, ende Syn Excell. mede te geven, ende het concept vanden brieff te schryven aen de provintien, de saecken van Utrecht aengaende, innehoudende de redenen, diewelcke die heeren staten generael tot dese extremiteyten gemoveert hebben, maer goetgevonden, alvooren deselve concepten te arresteeren, dat men die eerst sal communiqueeren aen Syn Excell.

Is ter vergaderinge gecompareert die hoochgemelte prince, grave Hendrick van Nassau, ende Syn Excell. gerecommandeert te willen spoedigen, ende accelereren d'executie vande resolutie, by d'heeren staten generael genomen, opte reductie vande stadt Utrecht, hetwelcke Syn Excell. aengenomen heeft, verclaerende dat syner E. van meeninge is ten selve eynde naden middach te vertrecken, om ten lanxten morgen vroech hem te vinden tot Ysselsteyn, maer dat syn E. d'approchen na de stadt niet en can voornemen, voor dat hy meer volcx by hem hebbe, doch dat syner E. mette yerste veertich vendelen de stadt daermede sal sien te beslyuten, soo naer als syn E. sal cunnen, ende daer na mette reste van 't volck ('t selve aengecommen wesende) die approchen te sullen voirderen met alle doenlycke dilligentie, ten contentemente vande heeren staten, versoekende dat men hem soude geven syn commissie ende instructie; is daer inne bewillicht ende syn E. toegeseet, by soo verre als deselve commissie ende instructie voor syn vertreck nyet en can veerdich syn, dat men die syn E. sal naer senden.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Compareeren die heeren raden van state, verclaerende dat haer E. bereet syn morgen naer Utrecht te vertrecken, omme te effectueeren de resolutie tegen deselve stadt genomen, versoeckende daerop te verstaen het goet believen vande heeren staten, ende off haer Ho. Mog. hun yets meer hebben te commandeeren; hierop geadviseert wesende, is voor antwoord verclaert, dat die heeren staten generael alnoch verstaen ende begeeren, dat die heeren vanden raet haere reyse naer Utrecht sullen spoedigen, ende voirderen met alle doenlycke dilligentie, ende de saecken vande selve stadt soo beleyden, ende de resolutie dien aengaende genomen, effectueeren, dat de stadt niet alleene volcommelick met garnisoen versekert sy, maer oock in

alsulcke poincten gebracht ende gestelt, gelyck die heeren staten van Utrecht dat nodich sullen achten, opdat men niet en behouwe continuelyck daer binnen soo grooten garnisoen te houden, hetwelck de geheele contributien vande provincie van Utrecht jaerlycx soude absorbeeren, verstaende hare Ho. Mog. dat men voor ierst de stadt sal versekeren (boven de compagnien daer binnen wesende) met twaelf goede compagnien te voet ende eene compagnie paerden, alles naer breeder inhouden vande instructie voor den heere commandeur generael ende den raet van state gearresteert, dwelcke sal gestelt worden ende gelaten in handen vanden heere president vanden raedt van state, omme dat die heeren staten generael te meer versekert mogen syn, dat die niet en sal commen in andere handen, gevende alnoch hare Ho. Mog. den raet van state volcommen ende absoluten last, omme de voorsz. saecken van Utrecht metten hoochgemelten heere generael commandeur ende die heeren staten van Utrecht, volgende de voorsz. instructie aftehandelen, sonder dat deselve sullen behoeven, om enich naerder advis te schryven, off daerop te verwachten, omme egheenen tyt te verliesen ende nyet te verachten, hetwelcke de gemeene saecke by dese gelegentheyt nyet en can gelyden, soo ten aensien vande saecken van Vranckryck, als de subsidie, die van wegen dese landen gepresteert moet worden aen de Duytsche cheurfursten ende fursten, oock om te secondeeren syne conincklycke Mat. van Vranckryck.

Is gearresteert het concept vande instructie voor den hoochgeboren prince, grave Hendrick van Nassau ende den raet van state, ende verstaen dat deselve sal gestelt worden ende blyven in handen vanden heere president vanden raet van state, opdat de heeren staten generael te meer mogen versekert syn, dat die niet en sal commen in andere handen.

Is ingelycx gearresteert het concept vanden brieff te schryven aen de stadt Utrecht, ende aen den magistraet te schikken, het leger daer vooren gecommen wesende, by soo verre als die vande stadt eggen hostileyten en plegen off tot reden begeeren te verstaen, volgende de voorsz. instructie.

JOVIS, den 1. Aprilis.

Presid.: Biesman. Presentes: Dorth, Brienens, Huygens, Warmont, Oldenbarnevelt, Symesz., Magnus, Joachimi, die gedeputeerden van Utrecht, Jongema, Jellisz., Coenders, Clant.

Is geacordeert, dat den ontf. gen. in handen van Anto. Monier, contrerolleur van het geschut, sal verstrecken 2000 gl., omme te verdeylen aen de Edellyden ende andere officieren van het geschut, die voor Utrecht geemployeert sullen worden, begrepen inde lyste, die daervan is overgegeven.

Gesien die lyste vande compagnien, die gebruyckt worden totte jegenwoordige expeditie der stadt van Utrecht, is geordonneert deselve te stellen in handen vanden commis Dufresne, omme inde marge te notteeren, welcke compagnien dat gerepartieert ende aengenomen syn, ende wat compagnien dat gedifficulceert worden om *etc.*

VENERIS, den 11. Aprilis.

Presid.: Biesman. Presentes: Dorth, Brienens, Huygens, Brederode, Warmont, Oldenbarnevelt, Berck, Cromhout, Walenburch, Symesz., Verius, Elias Oldenbarnevelt ende andere, Maldereen, Magnus, Joachimi, Moersbergen, Jongema, Jellisz., Coenders.

Die hr. van Moersberch heeft verclaert willich ende bereet te syn, in handen vande heren staten generael ofte vande gecommiteerden van hare Ho. Mog. over te leveren de rekeninge

des heren van Brakel, mette documenten ende pampieren, daertoe dienende, mits dat men den hr. van Brakel sal lasten alle de gravamina, die hy inde selve rekeninghe heeft, schriftelyck over te geven, omme die aen den heren staten van Utrecht overgesonden te worden, omme daertegen te seggen, wes haer Ed. goetduncken sal.

SABBATI, den III. Aprilis.

Presid.: Biesman. Presentes: Dorth, Brienens, Huygens, Warmont, Oldenbarnevelt, Cromhout, Symsz., Magnus, Joachimi, Moersbergen, Jongema, Jellisz., Coenders, Clant.

Is geexamineert die lyste vande compaignien, die inden jegenwoordigen tocht voor Utrecht te velde gebruyckt werden, ende geaccordeert dat den ontfanger generael aen elke vande selve, die byde provincien op hare repartitie niet aengenomen, maer gedifficulceert worden, by provisie sal betalen tot last vande provincien, daerop die staen, (vande welcke hy het remboursement sal hebben te versoucken) een maent gaige.

DOMINICA, den III. Aprilis.

Presid. ende presentes die voorsz.

Ontfangen ende gelesen eenen *briefvanden raet van state, geschreven tot Jutphaes den III. deses*, vermeldende d'aencompste van haer E. aldaer, ende wat deselve met Syn Excell. graeff Hendrick van Nassau ende die staten van Utrecht, tot dier tyt toe gesproken ende gebesoigneert hebben mette gedeputeerde vande magistraet derselver stadt, ende hoe haer E. deselve verafscheyt hebben ende, alsoo de voorsz. briefvermeldt, dat alhier sullen comen die gedeputeerde van Utrecht, inden briefvagementionceert, ende dat gescet wordt, dat die voorsz. gedeputeerde alreede hieromtrent syn, is goetgevonden dat men vuytstellen sal opten voorsz. briefv'antwoorden, tot dat die voorsz. gedeputeerde sullen syn gehoort.

Is oock ontfangen ende gelesen eenen *briefvande heeren staten van Utrecht, vanden XXIII. Marty, stilo antiquo, geschreven tot Jutphaes*, daerby versocht wordt, dat d'heeren staten souden willen tegenstaen, d'onbehoorlycke proceduyren, inden voorsz. briefvermelt, ende op het aengeven vande gecommiteerde van Utrecht, nyet anders te willen doen ofte disponceeren, dan 't gene tot maintenement ende wettige autoriteyt ende gerechticheyt vande staten van Utrecht, mitsgaders vande eenicheyt ende ruste vandien is dienende, in conformite van 't gene dat desen aengaende hier te voren is geresolveert.

Hier nae syn ter vergaderinge gecompareert die heeren mrs. Pieter van Leeuwen, Hugo Ruysch ende Hendrick de Wilt, raden inden Hove provinciael van Utrecht, ende Hendrick Buth, gewesen burgermeester ende nu schepen, mitsgaders mr. Cornelis de Viana, advocaet der voorsz. stadt, diewelcke overgegeven hebben hare opene commissie, gedateert den XXIII. Meerte, *stilo antiquo*, houdende absolute macht, om hen datelyck alhier inden Hage te transporteren byde heeren ambassadeurs, die Ho. Mog. heeren staten generael ende Syn Excell., ende alle poincten differentiael, byde gemeente der stadt Utrecht voorgesteld, te submitteeren inde arbitrage vande heeren ambassadeurs, den Ho. Mog. heeren staten generael, Syne Excell. ende den raet van state, ofte aen hare Ho. Mog. neffens Syn Excell. alleene, sulcx hare Ho. Mog. des believen sal, onder belofte van te sullen nacommen ende achtervolgen, 't gene byde heeren voorsz. gearbitreert ende vuytgesprocken sal worden, gevende mede die gecommiteerde volcomen last, omme nopende d'admissie vande guarnisoenen ende belofte by de Ho. Mog. heeren staten generael, mitsgaders de heeren staten van Utrecht te doen, van alle gepasseerde saecken in vergetentheyte te stellen, te handelen sulcx als nien tot meeste verseeckertheyt vande ingesetenen van Utrecht ende heere goederen sullen bevinden te behooren.

Hierna hebben die voorsz. gecommiteerde geproponeert de poincten van haere instructie, gedateert als voren, ende verclaert dat die vande stadt alnoch te vreden syn, de poincten differentiaal te verblyven ende te stellen inde arbitragie vande heeren ambassadeurs, den Ho. Mog. heeren staten generael, Syn Excell. ende den raet van state, ofte den Ho. Mog. heeren staten generael neffens Syn Excell. alleene, naer haere Ho. Mog. goetduncken.

Item, dat die magistraet te vreden is, t'admitteren het garnisoen byde missive vande heeren staten generael, gerequireert den xxiiii. Marty lestleden, soo heeft (haest?) die magistraet ende de gemeente van Utrecht by haere Ho. Mog. sal wesen verleent goet bescheet, dat alle 't gepasseerde in vergetinge wordt gestelt, met belofte ende volcommen toeseegginge, dat niemant, van wat qualiteyt ofte conditie hy sy, aen lyff ofte goet, daerover sal worden beschadigt, dat ten selven fine die magistraet overbodich is terstonts aen de heeren staten generael te committeren, met absolute last, ende dat middelertyt alle approachen ende date-lycheyden sullen cesseeren.

Hierop de originele instructie gelesen, ende die voorsz. gedeputeerde afgevraecht synde, of sy egeen naerderen last en hadden, hebben gecommuniceert ende overgelevert haere tweede ende naerdere instructie, gedateert als voren, inhoudende, indien geurgeert wordt, tot vermeerderinge van garnisoen, dat sy dienaengaende (hebbende alvorens volcommen beloften ende toeseeggen van nyemant aen syn persoon ofte goederen te sullen misdoen) breder als inde voorgaende instructie sullen mogen handelen, gelyck sy ten meesten oorbaer sullen bevinden te behooren. Item, dat oock voor Remigii toecommende egeen veranderinge inde magistraet en sal worden gedaen, verclaerende te vreden te wesen opte voorsz. conditie inde stadt t'ontfangen noch ses compagnien soldaeten, boven die twee compagnien die daerinne syn geweest, ende dat 't selve was haeren vuyterlycken last, waerop gedelibereert wesende, is met gemeen advis vande heeren ambassadeurs ende van Syn Excell. geresolveert ende voor antwoort verclaert, gelyck hun daernaec oock by geschrifte is gegeven, gelyck hier nae volcht:

Inde vergaderinge vande heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende van Groot Britannien, die staten generael der vereenichde Nederlanden ende Syn Excell., gehoort synde 't gene by heeren mrs. Pieter van Leenwen, Hugo Ruysch ende Hendrick de Wilt, raden inden Hove provintiaal van Utrecht, ende Hendrick Buth, gewesen burgermeester ende nu schepen, mr. Cornelis de Viana, advocaet der voorsz. stadt, op huynen by monde is geproponeert ende daerop gesien hare commissie ende twee instructien, in geschrifte overgelevert, als van date den xxiiii. Meerte, *stilo veteri*, hebben nae rype deliberatie alnoch verclaert ende verclaeren by desen, die ruste ende welstant vande stadt ende vande gemeente van Utrecht, altyts gehadt te hebben ende alnoch te hebben in goede recommandatie, ende oversulcx te vreden te wesen, dat alle 't gene tsedert den xxi. January, *stilo veteri*, in deselve stadt vuyt saecke vande beroerte is gepasseert van wegen den heeren staten generael ende staten van Utrecht, sal worden gestelt in volcommen vergetinge ende gehouden als nyet geschiet, ende dat nyemant, van wat qualiteyt ofte conditie hy sy, in persoon ofte goederen ter oirsaecke vandien sal worden achterhaelt, misseyt ofte misdaen in eeniger manieren, op pene dat die contraventeurs gestraft sullen worden als perturbateurs vande gemeene ruste, aen lyff ende goederen, mits dat tot goede verseeckeringe vande voorsz. stadt ende den goeden borgeren ende inwoonderen vandien, daer inne in garnisoen ontfangen ende geacommodeert sullen worden, acht goede vendelen soldaten te voet, met ende beneffens die vendelen vanden collonel Cicil, ende den lieut. collonel Checq daer vuyt gegaen, ende sulcken commandeur, als daertoe gelast sal worden, ende dat het afscheyt tot Woerden, den xviii. Meerte lestleden, schriftelyck byde voorsz. vergaderinge, den gedeputeerden vande stadt Utrecht mede gegeven, voorts sal worden naegecommen ende achtervolcht, gedaen etc.

Die voorsz. gedeputeerde de lecture vande voorsz. antwoord gehoort hebbende, hebben seer heftelick geurgeert, om te hebben expresse verclaeringe, dat men den tegenwoordigen magistraet continueert tot Remigii naestcommende, als eene soo noodige saecke, dat sonder deselve verclaeringe sy egeen vuytcompste en sien, maer dat men soude vallen in confusie ende extremiteten, ten welcken (fine?) dese saecke geleet wesende in naerder deliberatie, is goetgevonden, dat men die voorsz. gedeputeerde soude verclaren, dat sy hen sullen hebben te transporteeren naer Jutphaes, alwaer deselve daerop bescheet sullen ontfangen van Syn Excell. graeff Hendrick van Nassau, vanden raet van state ende die heeren staten van Utrecht, tot welcken eynde dat men hen pasport sal geven met een acte in geschrifte, dat sy't voorsz. bescheet aldaer sullen vinden, ende is voorts geresolveert, dat men den raet van state sal adverteeren, dat, om beter eenicheyt ende eenparicheyt in dese saecke te houden, d'heeren staten raetsaem vinden t'accordeeren, dat Syn Excell. graeff Hendrick haer E. ende die heeren staten van Utrecht inde continuatie vande voorsz. magistraet van wegen hare Ho. Mog. sullen mogen accordeeren tot Remigii naestcommende, mits dat die magistraet van Utrecht de nominatie, electie, confirmatie, ende wes meer daervan dependeert voor het toecommende, benevens de decisie van alle d'ander differentiale poincten, sullen submitteren aen de voorsz. heeren ambassadeurs, aen de heeren staten generael, Syn Excell. ende den raet van state, gelyck insgelycx het poinct vande afgestelde contributien inde alteratie, ende beloven, by soo verre als die heeren staten van Utrecht hare vergaderinge begeeren te leggen, buyten Utrecht, tot Amersfoort ofte elders, dat sy haere gedeputeerde ter selver plaetse oock sullen senden, gelast omme mette andere leden vande staten van Utrecht te besoigneren ende resolveeren, d'welcke resolutie haer E. aen de voorsz. gedeputeerde schriftelyck sullen mogen geven, ende deselve daermede dimitteeren, sonder dat haer E. dies aengaende aen de heeren staten wederom sullen hebben te schryven off eenigen naerderen last te verwachten.

LUNAE, den v. Aprilis.

Presid.: Warmont. Presentes: Biesman, Dorth, Brienens, Huygens, Oldenbarnevelt, Cromhout, Symsz., Magnus, Joachimi, Moersbergen, Jongema, Jellisz., Coenders, Clant.

Geresumeert synde den brief, geschreven ende afgegaen aen den raet van state, volgende de resolutie, gisteren genomen op het geproponeerde vande gedeputeerde der stad Utrecht, ende op alles gelet, is geresolveert ende geaccordeert te schryven aen den voorsz. raet, dat die Ho. Mog. heeren staten generael niet en twyffelen, off die voorsz. gedeputeerde van Utrecht en syn als nu tot Jutphaes wedergekeert, off deselve en sullen aldaer, terstonts naer het ontfangen van desen, aencommen, ende alsoo de saecken vande voorsz. stad, tegenwoordich in sulcken poincten gebracht syn, dat te hopen is, dat die sullen commen tot accordt, dat haere Ho. Mog. haer E. by expresse wel hebben willen adverteeren, dat deselve te vreden syn, dat geduerende de onderhandelinghe, haer E. die approches ende alle acten van hostiliteyt sullen doen ophouden, ende dat haer E. liever sullen accordeeren de versochte continuatie vande magistraet, tot Remigii naestcommende, als om dit different het accordt nate-laten, doch opte conditien, in hare Ho. Mog. brief ende resolutie van gisteren gementioneert, ende byaldien de saecke daerop soude stuyten, dat die van Utrecht niet meer en souden willen innemen als acht vande beste compagnien, volgende haer E. gedaen presentatie, inde plaetse vande thien, dat haer E. daerom oock niet sullen laten het accordt te treffen, mits dat een goet commandeur vuytte collonels daer over gestelt wordt, omme in de stad wacht te houden naer behooren, haer E. recommandeerende de vorderinghe van het besluyt van dese handelinge, met de meeste diligentie ende sonder eenigen naerderen last van hier te

verwachten, opdat het harasceren van het volck ende het beschadigen vande huysluyden, mitsgaders alle extraordinarisse costen mogen cesseeren.

Compareeren die heeren Doctor Bas, tegenwoordich burgermeester, ende Reynier Pauw, oudt-burgermeester der stadt Amsterdam, gecommiteert van burgermeesteren ende regierders der voorsz. stadt, hebben, naer presentatie van haeren credentzbrief, gedateert den derden deses, gecommuniceert die brieven, byde voorsz. burgermeesteren ende regierders ontfangen, vande magistraet der stadt Utrecht, opte welcke byde vroetschap der voorsz. stadt goetgevonden is, dat burgermeesteren ende regierders souden intercedeeren, dat de saecken van Utrecht tot goeden eynde gebracht souden mogen worden, met contentement vande Ho. Mog. heeren staten generael, sonder bloetstorting, gelyck haer E. ende de voorsz. vroetschap dat gaerne souden sien, hebbende tot dien eynde noch twee andere hare gedeputeerde gesonden in het leger, aen Syn Excell. graeff Hendrick ende raet van state, presenteerende die voorsz. comparanten, indien hare Ho. Mog. d'intercessie vande stadt Amsterdam goetvinden, hun te transporterem byde voorsz. hare mede gedeputeerde in het leger, ten fyne voorsz., remitteerende 't selve ter goeder discretie van hare Ho. Mog.; hierop gedelibereert wesende, is goetgevonden, dat men die voorsz. burgermeesteren ende regierders der stadt Amsterdam, mitsgaders die comparanten voor dit officie ende goede debvoir sal bedancken, ende verclaren, dat hare Ho. Mog., hebbende die redenen die ten eenen ende ten anderen opte voorsz. presentatie dienen geexamineert ende geconsidereert, beducht syn in soo verre als die comparanten in het leger commen, ende de voorsz. gepresenteerde intercessie voornemen, dat die van Utrecht 't selve wetende, daer doore sullen worden gefortificeert, ende oorsaecke nemen tot retardement vande saecke, die jegenwoordich soo naeby gebracht is, dat men verhoopt tot een accoordt te geraecken ende te treffen, gelyck die comparanten hebben verstaen, vuytte communicatie, die hen gedaen is van het gebesoigneerde alhier, gisteren gevallen mette gedeputeerde van Utrecht ende de resolutie, daerop genomen, ende waerop dat alleenlyck het accoordt berust, versoekende mitsdien, dat die comparanten hun willen daerop bedencken ende selfs oordeelen, off ten deesen aensien niet beter en soude syn dat sy schryven, adviseerende dat sy alhier gecommen syn ende verstaen hebbende, wat alhier mette gedeputeerde voorsz. gesprocken is, versoeken te verstaen, wat dat op het afscheyt vande selve gedaen is; die voorsz. comparanten hebben haer aen het goet bevinden vande heeren staten geremitteert ende syn alsoo gescheyden.

JOVIS, den viii. Aprilis, *post prandium*.

Presid.: Warmont. Presentes: Biesman, Dorth, Brienen, Huygens, Oldenbarnevelt, Walenborch, Symz., Magnus, Joachimi, Jongema, Moersbergen, Jellisz., Clant.

Ontfangen ende gelesen *eenen brief vanden raet van state, geschreven tot Julphaes, den vii. deses*, daerby haer E. advertieren, dat sy ontfangen hebbende die brieven vande heeren staten, vanden vierden enden vyfden deses, mette byleggende copien ende acte van resolutie, oock vanden iii. deses by haer E. daerop (naer diversche communicatien met ende tusschen die heeren staten van Utrecht ende die gedeputeerde derselver stadt) soo veel gedaen ende gehandelt is, dat den avont vanden vii. deses eyntelyck het accoordt tusschen deselve is getroffen, sulcx dat heden de thien compagnien 'inde stadt in garnisoen sullen trecken, daervan dat haer E. by provisie d'heeren staten wel hebben willen advertieren, ondertusschen dat sy d'acten van capitulatiën sullen doen gereet maken.

Hierna is noch ontfangen ende gelesen *eenen brief vande heeren staten van Utrecht, vanden xxviii. Meerte*, insgelycx inhoudende advys van 't voorsz. accoordt, maer met meer-

der particulariteyten, biddende, dat de heren staten gelieven te dencken op bequame mid- delen, daarmede dusdanige sware ende periculose inconvenienten voortaan voorgekomen mo- gen worden. De heere van Moersbergen heeft gelycke instantie by monde gedaen.

Is den post, die dese tydinge eerst gebracht heeft, toegelegt 18 gl., ende den bode vande staten van Utrecht daarop gevolcht metten brieff vande selve heren staten, 10 gl.

Gesien de deductien vande grieven, overgegeven byden here van Brakel, tegen die heren staten van Utrecht, ende bevonden wesende dat het geschrifte maer en is eene ongeteekende copie, is verstaen, dat den here van Brakel de deductie sal teeckenen ende qualificeeren, naer behoren, als originael, ende dat men die daerna sal stellen in handen vande heren sta- ten van Utrecht, omme by debat ofte andersins metten alderersten daarop te doen ofte seggen, gelyck haer E. dat sullen goetvinden.

SABBATI, den x. Aprilis.

Presid. ende presentes die voorsz.

Ontfangen ende gelesen *twee brieven*, den eenen *vanden raet van state*, ende den an- deren *vande heeren staten van Utrecht*, beyde gisteren tot Jutphaes gedateert, mette copie van d'acten van wedersyden, daarop het accoord mette stadt Utrecht is getroffen, versou- ckende de heeren staten van Utrecht, die heeren staten generael Syn Excell. graeff Hendrick souden gelieven te verwilligen ende te committeren, omme het commandement over het garnisoen aen te nemen, dan in soo verre als men daertoe nyet en soude kunnen gecommen, advisieren (aengesien dat by Syn Excell. ende den raet van state voorgelagen is, den per- soon vanden collonel Vuyttenhove), dat haer E. dien voorslach hebben goetgevonden, ende in dien gevalle haer daer mede geconformeert, begeerende dat hare Ho. Mog. souden gelie- ven op het innehouden van haer E. brieff regard te nemen, ende op 't voorsz. commande- ment sulcx te versien, dat Syn Excell. haer E. ende alle goede ingesetenen van Utrecht gerust, in vrede ende eenicheyt wesen mogen; hierop geadviseert wesende, alvoren daarop te disponeeren, is goetgevonden den greffier te lasten, Syn Excell. den brieff vande heeren sta- ten van Utrecht ende raet van state te communiceren ende aen te seggen, dat de heeren staten meenen, dat Syn Excell. graeff Hendrick over vyff ofte sus dagen binnen Utrecht niet en sal blyven, ende daerom Syne Excell. te bedencken geven, off deselve den voorslach vanden persoon van Vuyttenhove tot het voorsz. commandement sal gelieven goet te vinden, ende nadat den greffier gerapporteert hadde de difficulteyt, die Syn Excell. daerinne was vindende, ten regarde dat den collonel Vuyttenhove byde voorgaende regieringe was gemaect collonel, ende dat hy oock aen deselve was geallieert, voorslagende dat men voor eenige da- gen het commandement soude mogen laten aen Syn Excell. graeff Hendrick, ende daerna aen graeff Ernst off aen den lieutenant-collonel Calvart, ende binnen middelen tyde dispo- neeren, wie dat men vande andere gouverneurs dier syn, souden mogen gebruycken, is ge- resolveert te schryven aen den raet van state, dat de heeren staten goetvinden, dat haer E. Syn Excell. graeff Hendrick ofte graeff Ernst sullen verwilligen, het commandement over 't voorsz. garnisoen selfs aen te nemen, ende ondertusschen met haer E. te overleggen ende daarop te letten, aen wyen dat men 't voorsz. commandement sal mogen laten, ten meesten dienste vanden lande, verseckertheyt vande stadt, ruste, vrede ende eenicheyt onder de borgeren ende ingesetenen vande selve ende de heeren staten daarvan te advertieren, omme daarop gedisponeert te worden naer behooren.

Is oock geordonneert t'antwoorden aen de heren staten van Utrecht, dat men haer E. van haer gedaen advertentie bedanckt, ende dat men volgende derselver begeren soo veele doen

sall, dat metten eersten de compagnie vanden hr. van Cloetingen vuytte stadt gelicht ende eene andere inde plaetse gesonden sall worden, dat oock haere Ho. Mog. aengaende het commandement den raet van state gelast hebben, Syn Excell., graeff Hendrick, offte graeff Ernst te verwilligen, om, gelyck inde voorgaende resolutie, begeerende haer Ho. Mog., dat haer E. gelieve, de goede handt daer aen te houden.

Is goetgevonden, dat men in diligentie aende heren ambassadeurs, naer Vrankryck ver-trocken, sal senden copie van het accoordt, mette stadt Utrecht gemaect.

LUNAE, den xii. Aprilis.

Presid.: Magnus. Presentes: Dorth, Brienens, Huygens, Warmont, Oldenbarnevelt, Symz., Joachimi, Moersbergen, Jongema, Jellisz., Clant.

Ontfangen ende gelesen *eenen brieff vanden raet van state, gedateert vanden xi. deses*, daerby geadverteert wordt, dat oock de reesteerende acht compagnien binnen Utrecht in garnisoen getrocken, ende sonder eenige swaricheyt ontfangen syn, mitsgaders 't gene dat voirder tot dien tyt in die quartieren gepasseert is, daer op dat geresolveert is te schryven, dat de heeren staten alnoch dienelyck vinden, (nademael dat Syn Excell. graeff Hendrick van Nassau alhier verwacht wordt), dat den raet den welgeboren heere graeff Ernst van Nassau sullen verwilligen, het commandement over het garnisoen binnen Utrecht, emmers by provisie, te willen aennemen, syn E. accordeerende ten selven effecte te verkiesen eenen lieutenant naer syns gelieven, ende dat haer E. synen E. compagnie inde stadt leggen, ende de comp. des heeren van Cloetingen daertegen wederom vuyttrecken, ende voorts sulcken ordre daer binnen stellen als behoort, remitteerende tot haer E. discretie het scheyden van het leger, gelyck deselve dat sullen goetvinden, mits dat de scheydinge gedaen worde mette beste mesnage ende minste schade vande huysluyden ende platte landt.

MARTIS, den xiii. Aprilis.

Presid. ende presentes die voorsz.

De heer van Moersbergen, commende van Jutphaes, heeft gedaen rapport vande constitutie der saecken aldaer, ende in wat poincten hy de saecken gelaten heeft, namentlyck aengaende het ontslaen vande burgeren van Utrecht vande wacht, ende daarmede te laten begaen het garnisoen, dan is vuytgesteld daerop te resolveren tot morgen, ende goetgevonden, soo lange oock te doen ophouden de geresolveerde depeche van gisteren, aen den raet van state.

MERCURII, den xiiii. Aprilis.

Presid.: Magnus. Presentes: Dorth, Brienens, Huygens, Schagen, Oldenbarnevelt, Duyst, Symz., ende verscheyden andere extraord. gedepp. van Hollant, Joachimi, Moersbergen, Jongema, Jellisz., Clant.

Ontfangen ende gelesen *twee brieven vanden raet van state, beyde vanden xiii. deses, geschreven tot Jutphaes*, daerby geadviseert wordt vande communicatie, die aldaer mette gedeputeerde vande stadt Utrecht gehouden syn, mitsgaders die debvoiren dier gedaen syn, omme die borgerwacht alomme te doen cesseeren ende ophouden, emmers by provisie, tot dat hyde heeren staten generael daerop eyntelyck geordonneert sal syn, ende waerop dat dese sake tegenwoordich berust, ten eynde by hare Ho. Mog. op alles geleth, ende voorts geresolveert ende gedaen soude worden naer behooren, verclaerende dat die welgeboren heere,

grave Ernst van Nassau, het commandement inde stadt voor thien ofte twaelf dagen over het garnisoen hadde aengenomen.

Hierna syn gecompareert mr. Cornelis de Viana, advocaet vande stadt Utrecht, overleverende syn credentzbrief, gedateert den ii. deses, *stilo antiquo*; item, Hendrick van Helsdingen, anderde borgermeester, ende mrs. Pieter van Leeuwen, raet inden Hove provinciael, ende Anselmus Salmius, schepen der voorsz. stadt, die welcke naer overleveringe van hare opene commissie, gedateert den iii. deses, beyde *stilo antiquo*, hebben verthoont 't geene dat sedert het vertreck vuytten Hage vande gedeputeerde vande stadt van Utrecht, soo binnen als buyten Utrecht is gepasseert, ende voorts verclaert, dat de resolutie vande heeren staten generael ende het gemaecte accord, vande syde vande stadt is voltogen, communicerende de missive, die den raet van state den voorsz. derden Aprilis, door den heere Sidnisky in den raedt der stadt Utrecht hebben doen overleveren, daertoe streckende, dat men die borgerwacht soude doen cesseeren, ende verscekende, dat men daertegens versien ende voorts tot ruste, vrede ende eenicheyt sulcke middelen soude voornemen, als men sal kunnen oordeelen, daertoe nutst ende bequaemst te syn, sunderinge ten desen regarde, dat den raetsheer Leeuwen, verclaerende, dat Syn Excell. graeff Hendrick van Nassau hem Leeuwen ende aen syne confraters inden raet tot Jutphaes toegeseet soude hebben, inde handelinghe voor het sluyten van het accord, dat die borgers souden blyven byde wacht, ende deselve houden nevens die soldaten, presenteerende 't selve by eede te bevestigen. Hierop gedelibereert wesende, is geresolveert aen den raet van state te schryven, dat goetgevonden was, op haer E. missive vanden xi. deses, te rescribereen 't gene deselve vuytte byleggende brief sullen verstaen, maer daernaef ontfangen synde haer E. twee missiven vanden xiii. ende dat alhier gecommen waeren die voorsz. gedeputeerde mette voorsz. credentien, dat hare Ho. Mog. de voorsz. rescriptie hebben doen ophouden, tot dat deselve die voorsz. gecommiteerde souden hebben gehoort, hetwelcke voor den middach inde vergaderinge is geschiet, ende van den raetsheer Leeuwen verstaen wesende, 't gene des voorsz. is, daarvan hare Ho. Mog. te vooren niet en is voorgecommen, ende oock yets desgelycken hebben verstaen vuyt eenige van haere E. brieven, noch oock van syne hoochgemelte Excell. ende verstaende (daer dese besoiogne alsoo is gedaen) dat men geloof ende woort behoort te houden, omme oock Syne Excell. niet te prejudicieeren, dat by hare Ho. Mog. goetgevonden is, die voorsz. gedeputeerde voor te stellen, tot accommodatie vande saecke, dat sy gedeputeerde souden tot Utrecht bevorderen, dat die seven gecommiteerde vande stadt, die geconcipeert hebben die lyste vande borgeren, die de wacht souden houden, byde magistraet wederom gelast souden worden, hun mette selve lyste terstonts te vervoegen naer Jutphaes, ende die met syne hoochgemelte Excell., haer E. ende die heeren staten van Utrecht te resumeeren ende met gemeen advys ende bewillinge daer vuyt verkiesen, ende die lyste reduceeren tot acht, negen ofte vuyterlyck thien hondert vande gequalificeerde, vreesaemichste ende eenparichste borgeren vande stadt, die vooreerst by provision, ende tot dat die differentiale gesubmitteerde pointen sullen syn gedeceideert, die wacht benevens die soldaten inde stadt sullen houden, met al sulcken accommodement, als met eenen sal worden beraempt, ende alsoo d'heeren staten die voorsz. gedeputeerde daer mede hebben gedimiteert, ende aen Syn Excell., haer E. ende die heeren staten van Utrecht gerenvoyeert, dat haere Ho. Mog. haer E. seer ernstelyck recommandeeren de sake aldaer alsoo noch te bevorderen ende te behertigen, dat (de verseeckeringe der stadt besocht wesende) van alles een goet eynde gemaect worde, ende daer nae het leger scheidende, dat hare Ho. Mog. dienstelyck vinden tegen alle occurentien, dat inde naeste steden ende plaetsen van Utrecht geleet worden twintich ofte vier en twintich compagnien soldaten, van die geene, die de verste van hare ordinaris garnisoenen syn, het

welck haer E. sullen gelieven te doen effectueeren, sulcx haer E. best sullen vynden, sonder op anderen last te wachten, alsoo haere Ho. Mog. dese saecke aen Syn Excell. prince Hendrick, haer E. ende die heeren staten van Utrecht, geheellyck remitteeren, omme te stellen provisionele ordre opte voorsz. wachten ende dissolutie vanden leger.

Ontfangen *eenen brieff van prince Hendrick van Nassau, vanden XIII. Aprilis, geschreven tot Jutphaes*, daer by syn Excell. hem remitteert tot het voorgaende schrijven van den raet van state, oock ten voorsz. dage geschreven, verclaerende dat de difficulteyten, daer inne verhaelt, oorsaecke syn, dat het leger niet en heeft cunnen gescheyden worden; adviserende voorts, dat grave Ernst van Nassau te vreden was tot Utrecht te blyven, tot dat d'heeren staten sullen gelieven yemant anders te verkiesen, ende ordonneren, omme aldaer te commanderen.

VENERIS, den xvi. Aprilis.

Presid.: Magnus Presentes: Dorth, Brienens, Duyst, vander Laen, Symsz., D'. Egbertsz., Verius ende andere van Hollant, Joachimi, Moersbergen, Jongema, Jellisz., Clant.

Ontfangen *eenen brieff vanden raet van state, geschreven tot Jutphaes den xv. deses*, responsive opten brieff vande heeren staten, vanden XIII., daerby haer E. adviseren, dat sy wel verwondert syn geweest te verstaen, dat die raetsheer Leeuwen een vande drye gedeputeerde der stadt Utrecht hadden derven verclaeren, dat Syn Excell. grave Hendrick van Nassau aen hem Leeuwen, ende aen syne mede gedeputeerde inden raet van state toegesect soude hebben, inde handelinghe voor het sluyten van het accord, dat die borgers souden byde wacht blyven, ende deselve houden beneffens de soldaten, want haer E. wel vastelyck ende waerachtelyck mochten verclaeren, dat noyt in 't minste eenich woort ofte syllabe by Syn Excell. noch haer E. daarvan en is vermaent geweest, soo d'selve doch altyt continuelyck hebben geinsisteert preciselyck op het point vande instructie, haer E. dienthalve gegeven, ende terwylen dan haer E. opentlyck sagen, dat het antwoord ende resolutie byde heeren staten gisteren aen hun overgeschreven was genomen, op een soo stouten onwaerachtigen aengeven, dat haer E. daerom nae rype tsamentlycke deliberatie, inhererende alnoch op het point van hare voorsz. instructie, ende namentlyck oock opte clause van hare Ho. Mog. schryven van gisteren, (vande verseeckeringe vande stadt te besorgen) goetgevonden is te schrijven, ende den heere Sedlinsky te deputeeren aen de magistraet ende gemeene borgerhoplyuden, ten eynde sy alnoch de borgerwachten terstonts doen ophouden, emmers by provisie, tot dat naerder ordre opte selve wacht sal syn gestelt, opdat alsoo 't leger terstont daer naer mach scheyden, doch dat haer E. middlertyt met verlangen souden verwachten de heeren staten generael vuyterlycke meyninge etc., *prout in litteris*.

Item, *eenen brieff, ten voorsz. dage geschreven*, byden hoochgeboren prince graeff Hendrick van Nassau, genoech vande selve substantie vande voorgaende, verclaerende dat Syn Excell. noyt gedacht en heeft te seggen, dat den raetsheere Leeuwen heeft geaffirmeert, maer wel het contrary.

Item, *eenen brieff vande heren staten van Utrecht*, oock ten voorsz. dage geschreven, genoech van eender substantie, versouckende dat de heren staten souden gelieven, haer resolutie te maintaineren, als wesende het point, daerop de ruste ende verseeckertheit vande staet vanden lande jegenwoordich rust.

Die voorsz. brieven gelesen synde, is den greffier gelast, deselve Syn Excell. te communiceren, ende vande selven te verstaen, off Syn Excell. sal gelieven hem over de resolutie, daerop te nemen, present te laten vinden, die welcke heeft gerapporteert, dan Syn Excell.

den brieff vanden raet van state gelesen hebbende, heeft verclaert, dat hy hem refereert tottet gene dat de heeren staten generael sullen goetvinden daerop te resolveren, latende Syn Excell. hem alnoch beduncken, dat men de saecken binnen Utrecht niet en behoort te verbitteren, noch die borgers meer te irriteren, maer veel meer met gevoechlyckheit alles te accomodeeren, daerinne dat de meeste gerustheyt ende verseeckertheyt vande stadt, voor het toecommende sal bestaen.

Hierop gedelibereert wesende, is geresolveert t'antwoorden, dat d'heeren staten vuyt het voorsz. schryven met verwonderinge hebben vernomen, dat het voorsz. affirmeeren vanden raetsheer Leeuwen onwaerachtich is, dewyle de voorsz. Leeuwen 't selve syn seggen met eedt heeft gepresenteert te bevestigen, ende dat oversulcx (*illo praesupposito*) hare Ho. Mog. intentie ende begeeren is, dat den raet haeren voorgaenden last ende instructie sullen achtervolgen ende effectueren, met alsulcke voorsichticheyt ende goede discretie, als de saecke vereyscht, ende hare Ho. Mog. deselve toevertrouwen, sonder eenigen naerderen last vande selven daerop ofte dien aengaende te verwachten, opdat van alles een goet eynde gemaect ende het leger gedissolveert mach worden, tot soulagement vande huysluyden ende verhoedinge van derselver voirder schade.

Item, dat men genoegh in gelycke substantie sal antwoorden aen Syn Excell. graeff Henrick ende heeren staten van Utrecht, ende versoucken, dat dieselve den raet daerinne willen seconderen ende assisteren, ten fine voorsz.

LUNAE, den XIX. Aprilis.

Presid.: Moersbergen. Presentes: Dorth, Brienens, Oldenbarnevelt, Symz., Magnus, Jongema, Sloeth, Jellisz., Clant.

Ontfangen ende gelesen *eenen brieff vanden raet van state, vanden XVIII. deses*, daerby haer E. advertieren, dat die heeren staten van Utrecht meest alle binnen Utrecht syn gecommen, vuytgesondert eenige, die naer haere huysen getrocken syn, ende dat haer E. gisteren morgen (alle de compagnien eerst vertrocken synde) mede binnen Utrecht gecommen syn, vindende tot noch toe alles aldaer in stilte; is geresolveert ende gelast te rescribereen, dat de heeren staten haer E. versoecken, opte aenstaende vergaderinge vande heeren staten van Utrecht, alle mogelycke bevorderinge ende debvoiren te willen doen, dat by haer E. den staet van oorloge aengensomen ende de versochte consenten voor het loopende jaer soo hyde propositie vanden raet van state, als by hare Ho. Mog. totte saecken van Cleve *etc.* vruchtbaerlyck gedragen mogen worden, aengesien dat d'selve consenten sonder overgroten ondiensent ende prejuditie vande gemeene saecke, langer nyet en cunnen vuytgesteld worden.

Te schryven aen de heeren staten van Utrecht, alsoo die heeren staten generael geloofweerdich bericht syn, dat openbaerlyck binnen Utrecht alnoch vercocht wordt secker geschrifte, geintituleert: *Cort vertoock*, inde selve stadt gedrukt by Herman van Borculoo, geduyrende d'alteratie aldaer, tot nadeel ende prejuditie vanden staet van 't landt, ende dat hare Ho. Mog. verstaen, dat d'ampmt vande heeren staten van Utrecht is, daertegen te versien ende te procureren by alle mogelycke middelen, dat de saecken binnen Utrecht tot onderlinge eenicheyt, vruntschap ende goede correspondentie beleyt, ende tot dien eynde geweert worden alle oorsaecken van verbitteringe, dat daerom haer Ho. Mog. begeeren, dat haer E. het vorder vercoopen ofte divulgeeren van 't voorsz. geschrifte, mitsgaders van alle andere fameuse libellen by placcaet communicatie mette borgermeesters van Utrecht ofte andersints, gelyck voor het beste gevonden sal worden, sullen verbieden ende doen ophouden.

MARTIS, den xx. Aprilis.

Presid.: Moersbergen. Presentes: Dorth, Brienens, Oldenbarnevelt, Symsz., Magnus, Jongema, Sloeth, Jellisz.

Opte requeste vanden capiteyn Jemes Setton, is geacordeert, te schryven aen de heeren staten van Utrecht, dat sy dese ende andere compagnien, tot haren last byden staet van oorloge gerepartieert, willen aennemen, om confusie inden staet vanden lande voor te commen.

Item, van gelycken aen den raet van state, dat haer E. de hant tot het voorsz. aennemen der compagnien, byde heeren staten van Utrecht willen houden.

SABBATI, den xxiii. Aprilis.

President ende presentes die voorsz.

Ontfangen ende gelesen *eenen brieff vanden raet van state, gedateert binnen Utrecht den . . .*

Is geadviseert, opte brieven voordien middach ontfangen vanden raet van state ende der stadt Utrecht, ende de heere advocaet van Hollandt versocht, d'antwoort opte selve te concipieeren, volgende d'advysen vande provincien daerop verclaert, omme daer nae gearresteert te worden nae behooren, hetwelcke syn E. heeft aengenomen.

SONDACH, den xxv. Aprilis.

President ende presentes die voorsz., behalven Dorth.

Syn gelesen die concepten vande brieven, te schryven voor antwoort aen den raet van state ende magistraet van Utrecht, op derselver brieven, gisteren ontfangen, ingestelt byden heere advocaet van Hollandt, ter requisitie vande heeren staten generael.

Is gelast copie vande voorsz. brieven, mitsgaders vande antwoort opte selve, te senden aen de heeren staten van Utrecht, ende deselve te vermaenen, het senden van haere gedeputeerde te willen accelereren, opdat de saecken binnen Utrecht afgemaect mogen worden.

LUNAE, den xxvi. Aprilis.

Presid.: Sloeth. Presentes: Brienens, Bentinck, Oldenbarnevelt, Walenburch, Symsz., Magnus, Moersbergen, Jellisz., Clant.

Ontfangen ende gelesen *eenen brieff van borgermeesteren, schepenen ende raet der stadt Utrecht, gedateert den xiiii. Aprilis*, daerby sy adviseeren, dat sy in handen vanden raet van state overgelevert hebben de resolutie, inde magistraet genomen, ende oock inde vergaderinge vande heeren staten van Utrecht ingebracht, op het concept van het compromis, ende alsoe sy niet anders en vermoeden, ofte d'heeren staten sullen verstaen, datgene, dat by hen wordt gesustineert, en is in recht ende redenen gefundeert, ende dat voor gantsch absurd ende onredelyck geacht moet worden, 't gene ter contrarie byde twee leden vande staten van Utrecht wordt gesustineert, dat sy daerom goetgevonden hebben, haere Ho. Mog. strax daarvan te advertieren, ten eynde hare Ho. Mog. deselve twee leden believe te bejegenen, dat sy condescendeeren in 't gene dat byde magistraet naer recht ende reden wordt gesustineert, want haer soo voor haer selver als van wegen hare borgerye nyet geraden en is, in andere voegen te handelen, ofte die questieuse poincten te submitteeren.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Compareren die heeren: Schade, Goyer, van Amerongen, Hoeflaken ende secretaris Ledenberch, gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, hebben geproponeert ende schriftelyck overgegeven, 't gene hier nae volcht geïnserieert:

Hooge Mogende, edele, erentfeste, hoochgeleerde, wyse ende seer voorsienige heeren.

Wy en twyffelen nyet, of uwe Ho. Mog. syn door de dagelycx advertentien vande heeren raden van state ende anderen, wel geïnformeert, van 't gene inde saecken van Utrecht gepasceert is, sedert 't vertreck vande voorsz. raden vuyt den Hage tot derselver wedercompste toe, vuytgesondert van 't gene, dat den voorsz. rade de vier leste dagen binnen Utrecht geseigneert heeft, omme te hebben voldoeninge van twee poincten, die den voorsz. rade verstonden, dat vande capitulatie binnen Jutphaes gemaect, noch niet voldaan en waeren, daervan het yerste was, het intrecken van *seecker fameux libel, t'Utrecht gedruckt, by Harman van Borculo*, 't welck daer noch openbaerlyck wordt vercoft; het andere was, het instellen van 't compromis inde voorsz. capitulatie gementioneert. Omme het yerste hebben die vanden voorsz. raet van state, den heere secretaris Huyghens gesonden inde vergaderinge vanden tegenwoordigen magistraet, ende deselve seer ernstelyck doen versoecken ende vermaenen, tot voldoeninghe vande voorsz. capitulatie, ende tot intreckinge van 't voorsz. *famous libel*, dan en hebben die vande magistraet daertoe niet connen beweecht worden, gelyck uwe Ho. Mog. 't selve breder ende particulierlycker sullen mogen verstaen, vuyt den monde vanden genen, die hetselve wedervaeren is, daertoe wy ons refereren. Op het tweede hebben die staten van Utrecht verclaert, nyet van noode te wesen eenich nieuw compromis te maken, dewyle de geheele saecke vande ontstane commotie verbleven was ter dispositie vande heeren ambassadeurs der Coningen van Vranckryck ende Groot Britannien, uwe Ho. Mog., Syn Excell. ende den raet van state, als wesende eene saecke die generaliteyt in 't gemeen ende geheel toucherende, daervoor die oock by uwe Ho. Mog. aen ende byder hant genomen is, doch dewyle de voornoemde capitulatie daarvan mentie maeckt, waren te vreden ende versochten (gelyck oock de gecommiteerde vande stad Utrecht), dat den raet van state de voorsz. acte van compromis soude willen instellen, 't welck den voorn. rade aengenomen ende gedaen hebbende, heeft het concept vandien de heeren staten voorgelesen, ende is 't selve oock terstont by alle de steden goetgevonden, vuytgesondert by de gecommiteerde der stad Utrecht, die verclaerden last te hebben, daerinne nyet te consenteeren, ten ware daer vuyt gelaten worde de qualiteyt vande heeren staten 's landts van Utrecht in 't geheel, maer dat alleen gebruyckt soude worden de naem vande twee leden ende cleyne steden, ende dat oock de cleyne steden, gesien hebbende de poincten differentiael byden magistraet gemoveert, souden hebben verclaert, in wat poincten sy hemlyden jegens den magistraet oft tegens de twee eerste leden vande staten, in 't submitteeren, parthye souden willen maecken, dat oock, alvorens de voorsz. acte van submissie te passeeren, die voorsz. twee leden gehouden souden wesen, den magistraet te openen de poincten differentiael, die haer E. aen hare syde gesubmitteert souden willen hebben, in allen schyn, als oft hier waer een particulier questie, tusschen eenige leden vande staten van Utrecht alleenlyck, d'welcke niet en is, maer is dese saecke, gelyck vooren geseyt is, eene algemeene saecke, volgende d'Unie den bontgenoten t'samen toucherende. Want waer mede can den staet vande geunieerde landen, by Godt den Heere soo wonderbaerlyck bewaert ende gesegent, meer gekrenckt, in disreputatie ende ruine gebracht worden, als dat men sich by verrassinghe ende tumulte tegens den wettigen magistraet opwerpt, deselve verwerpt, datelyck andere invoert, ende voorts de regeringe van een

geheel lantschap poocht te renverseeren, de fundamentale wetten, contracten ende ordonantien vanden lande te breecken, ende te nyet te doen, andere nyeuwigheden naer appetyte inne te voeren, ende soo voorts in effecte het onderste boven te keeren. Uwe Ho. Mog. hebben seer wel geoordeelt, ende een yegelyck can lichtelyck oordeelen, dat dit geen saecke en is, questicus tusschen eenige leden ofte personen vande staten van Utrecht in 't particulier, maer dat deselve raect de conservatie, eere, ruste ende welstant vanden geheelen staet der geunieerde Nederlanden, waeromme uwe Ho. Mog. oock goet ende nodich gevonden hebben, de saecke selfs byder hant te nemen ende te reprimeren de moetwillicheyden, t'Utrecht aengevangen, die ongetwyffelt vorder gelopen souden hebben, ende noch vorder loopen sullen, indien by uwe Ho. Mog., die nu door Godes genade binnen de stadt Utrecht, door het wys ende voorsichtich beleyt van Syne Excell. Prince Hendrick van Nassau ende den raet van state een tamelyck garnisoen gebracht hebben, nyet vorder ende sekerder voorsien en wordt; ende hebben daeromme de heeren staten van Utrecht niet goet gevonden te stellen eenige particuliere poincten tegens andere poincten, byden magistraet onder den naem vande gemeente gepretendeert, ende alsoo van eene gemeene saecke te maecken eene particuliere, ende daerop te commen in particuliere altercations, debatten ende contrebatten, tot verweckinge van nyeuwe swaricheyden, scheuringe onder de leden ende enervatie vande yerst gedane submissie; alle 't welcke byde heeren raden van state aengehoort ende gemerckt synde, ende dat haer E. die vande magistraet der stadt Utrecht nyet en conden bewegen, omme de acte van compromis, sulcx die by haer E. ten versoucke als voren ingestelt was te accepteren, ende dat haer E. geen voordeel meer binnen Utrecht en conden doen, hebben goetgevonden, haer weder naer den Hage te begeven, ende, afscheyt genomen hebbende, hebben de heeren staten van Utrecht ons belast ende gecommiteert, omme ons oock herwaerts te transporteeren, ende uwe Ho. Mog. te bedancken vande trouwhertige gesorge, die deselve met affectie ende daet voor de conservatie vanden welstant ende staet vande geunieerde landen in 't gemeen ende van de provintie van Utrecht in 't particulier syn dragende, versouckende, dat uwe Ho. Mog. gelieve de saecken nu voorts byder hant te nemen, ende te dressereren ende restitueren, alle 't gene tegens de gewoonlycke ordre des gemeynen landts tractaten ende wetten is ingevoert, voor soo veele 't selve tegens de capitulatie, tot Jutphaes gemaect, nyet en stryt, ende dat uwe Ho. Mog. binnen de stadt Utrecht nu soodanige vaste ordre ende remedie willen invoeren ende stellen, daermede de christelycke gereformeerde religie gemaintineert, de regieringe vanden lande ende publicque autoriteyt geasseureert, ende de gemeente in ruste, vrede ende eenicheyt gehouden mach worden, sulcx dat uwe Ho. Mog., Syn Excell. ende de heeren staten van Utrecht, gelycke inconvenienten, als nu aldaer, Godt betert, gevallen syn, niet meer en hebben te verwachten, ende aengemerckt daerinne gelegen syn alle de vruchten van soo vele moeyten ende costen, als by uwe Ho. Mog., hare Excell. ende raden van state syn aengewendt ende gesupporteert, die anders te vergeefsche ende sonder effecte soude wesen, soo vertrouwen wy, dat uwe Ho. Mog. dese saecke terstonts voorts byde hant sullen nemen, ende ten goeden ende gewenschten eynde brengen.

Hierop geadviseert wesende, is geantwoort, dat de heeren staten met grote devotie hebben verwacht, dat den raet van state, wesende t'Utrecht, aldaer souden hebben verricht, 't gene dat hun expresselyck was belast, namentlyck het dragen vande versochte consenten voor het loopende jaer, oock tot de saecke van Cleve ende het aennemen vanden staet van oorloge, dat daerom haere Ho. Mog. versoucken te verstaen, oft die heeren comparanten daerop gelast syn, ingevalle nyet, dat d'selve daertoe debvoir willen doen, ende de generaliteyt contentement geven, ende voor soo veele aengaet haere gedane propositie, is verclaert, dat de heeren staten de saecken van Utrecht altyts hebben gehadt in sonderlinge recommandatie,

gelyck deselve dat noch sullen doen, als daerane dat den staet van 't landt in 't generael ende in 't particulier ten allerhoochsten is gelegen, ende dat daerom hare Ho. Mog. opte voorsz. propositie (het rapport vanden raet van derselviger besoigne gehoort), sullen resolveren naer behooren.

MARTIS, den xxvii. Aprilis.

Presid. ende presentes die voorsz.

Die heeren raden van state, ter presentie van Syn Excell., doen sommier rapport van haer gebesoigneerde inde saecken van Utrecht, tot Jutphaes ende binnen Utrecht, met die vanden magistraet derselver stadt, ende in wat poincten dat haer E. de saecken aldaer gelaten hebben, van Utrecht vertreckende, communiceren de resolutie, die byden voorsz. magistraet haer E. in handen is gestelt, ende nae dat hiernaes geresumeert was, den brieff vanden magistraet van Utrecht, vanden xiii. deses *stilo antiquo*, aen de heeren staten generael geschreven, mitsgaders d'antwoordt, daerop gerescribeert, ende den brieff die geordonneert was te schryven aen den raet van state, meenende, dat haer E. aldaer noch souden hebben gebleven, ende oock gelesen de remonstrantie, gisteren overgegeven byde aenwesende gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht, ende op alles gedelibereert, is geordonneert te schryven aenden voorsz. magistraet, dat de heeren staten wel hadden gemeent (beantwoordende haeren voorsz. brieff), dat den raet van state noch voor seekeren tyt tot Utrecht soude hebben gebleven, ende daerom goetgevonden, mette selve occasie, aen denselven raet te schryven, ende deselve te lasten het committeren ende herwaerts senden vande gedeputeerde van Utrecht, tegen den bestemden dach van Maendage naestcommende, byden magistraet te vorderen, gelyck sy vuytte byleggende copie vanden brieff souden verstaen, maer alsoo haer E. op het afgaen vanden brieff inden Hage syn aengekommen, dat denselven is opgehouden, ende synde des anderen daechs oock alhier aengelant die gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, diewelcke seer urgeren ende daerop aenhouden, dat de saecken van Utrecht byder hant genomen, ende daarvan een eynde gemaect soude worden, hare Ho. Mog. dieneelyck hebben geacht, haer te doen dese rencharge, begeerende dat deselve niet en willen laten hare gedeputeerde in conformité van hare Ho. Mog. voorgaende, tegen den voorsz. dach precies alhier te senden, diewyle die besoigne ende die voorsz. gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, daernaes opgehouden sullen worden, niet hebbende hun willen onthouden, dat die heeren staten van Utrecht tot Woerden hebben geproponeert, ende voor differentiale poincten van haerder syden, haere Ho. Mog. ende de gedeputeerde van Utrecht voorgesteld, ende daernaes alhier doen reïtereren, gelyck deselve gedeputeerde alsdoen is verclaert (daerop dat haer E. gecommiteerde als nu wederom urgeren), te weten, eerst, dat het gepasseerde binnen Utrecht geduyrende die emotien gerepareert, ende dat voor het tweede point, ordre opte verseckeringe vande stadt, ende dat van gelycken voor het toecommende nyet meer en sal geschieden, metten aenleven vandien, genomen ende gestelt soude worden, tot ruste, vrede ende eenicheyt vande stadt ende de goede borgeren derselver.

Is oock geordonneert te senden copie vanden brieff, byde heeren staten generael ontfangen vande magistraet der stadt Utrecht, mitsgaders van 't gene daerop geantwoort is, ende oock aen den raet van state geordonneert was te schryven, meenende, dat haer E. aldaer noch souden hebben gebleven, ende vande voorsz. rencharge aen den welgeboren heere graeff Ernst van Nassau ende synder E. te versoucken, dat hem gelieve dienvolgende de goede bevorderinge byden magistraet te doen, ende de hant daeraen te houden, dat deselve hare gedeputeerde tegen Maendage naestcommende alhier precies senden, ende dat syne E. het commandement binnen Utrecht alnoch wil continueeren.

Is den raet van state gelast te maecten *verbael* van haer gebesoigneerde inde saecken van Utrecht tot Jutphaes, ende binnen de stadt naer het verdrach.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Compareren die aenwesende gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht, communiceeren *eenen brieff*, by hen van Utrecht ontfangen, raeckende de verpachtinge vande gemeene middelen inde selve stadt, ende voorts innehoudende eenige advisen; ende alsoe die heeren comparanten daerop hebben versocht te verstaen het goet beduncken vande heeren staten, namentlyck op het verpachten van 't gemael, opten backer ende oock opten borger, welck gemael opten borger inde emotie is afgestelt.

Is met voorgaende advis vande selve heeren comparanten geresolveert, dat men van wege dese vergaderinge sal *schryven aen de heren staten* van Utrecht oft derselver gedeputeerde raden, alsoo den tyt voorhanden is, dat men de gemeene middelen gewoon is tot Utrecht te verpachten, ende d'heeren staten beducht syn, dat men onder d'een oft d'ander pretext de verpachtinge van het gemael opten backer sal soecken te contremineren, om 't selve interrupt te doen vallen, tot groot prejuditie ende schade vanden landtschap van Utrecht, dat daerom hare Ho. Mog. dienstelyck achtende, dat 't selve worde mette beste middelen voorgecommen, ten aensien oock, dat verhopentlyk corts een goet eynde der poincten differentiael mette compste vande gedeputeerden der stadt Utrecht, alhier beschreven tegen maendage naestcommende, gemaect sal worden, haer E. wel hebben willen vermanen, op 't gene wes voorsz. is, te letten ende den voorsz. impost van 't gemael opten backer, te verpachten, ofte doen collecteren, alleenlyk voor den tyt van een maent ofte drye weecken, naer dat haer E. dat oorbaerlycx sullen vinden, latende het gemael opten burger berusten totte decisie vande submissie.

JOVIS, den xxix. Aprilis.

Presid.: Sloeth. Presentes: Brienens, Bentinck, Oldenbarnevelt, Symsz., Magnus, Moersbergen, Oennema, Jellisz., Clant.

Compareeren die gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, communiceeren *den brieff*, by haer ontfangen van Utrecht, gedateert van gisteren, daerby geadviseert wordt, dat die vanden magistraet aldaer vier vuytten haren hebben gecommiteert, omme te gaen nae de grote steden van Holland, met instructie dienende tot defensie van hare saecke ende werck, versouckende, diewyle dit voorstel is van consequentie ende streckende, om te renverseeren d'ordre vanden staet van 't lant, dat de heeren staten generael souden gelieven daerop te letten, ende sulcx daerinne te versien, dat alle inconvenienten bytyts voorgecommen mogen worden.

Hebben voorts overgelevert seker concept van *een cort bericht*, dienende tot wederlegginge vande calunnien, daarmede de wettige overheyt vanden lande van Utrecht, by seker gedruckt famens libel, t'onrecht beschuldigt ende grotelycx geinjuricert wordt, hetwelcke de heeren staten van Utrecht van meeninge souden syn te laten vuytgaen, by soo verre als d'heeren staten dat alsoo goetvinden, versouckende daerop te verstaen derselver goetduncken.

Op beyde voorsz. poincten gedelibereert wesende, is wel eenparichlyck verstaen, dat die proceduyren, aengevangen byden magistraet der stadt Utrecht, streckende van quaet tot erger, ende dat men daeromme met ernst behoort te letten, omme deselve voor te bouwen, doch evenwel beter geacht, dat men 't voorsz. senden simpliyck sal laten passeeren, ende aensien, hoe dat de saecken haer sullen schicken, diewyle sulcken ordre alrede inde steden van

Hollant is gestelt, datter verhopentlyck egeen inconvenient en is inde selve te verwachten, ende aengaende het gelesen concept ofte bericht, is ingelycx goetgevonden (diewyle die gedeputeerde van Utrecht verwacht worden tegen Maendage naestcommende), dat men sal ophouden voor als noch daerop te resolveeren.

Ontfangen eenen *briefff vanden welgeboren heere graeff Ernst Casimir van Nassau, geschreeven tot Utrecht den XXVIII. Aprilis*, byden welcken syn E. adviseert, dat die magistraet van Utrecht hare gedeputeerde alhier sullen senden, volgende het begeeren vande heeren staten generael, tegen Maendage naestcommende.

VENERIS, den lesten Aprilis.

Presid. ende presentes die voorsz.

Is ontfangen ende gelesen eenen *briefff vanden welgeboren heere grave Ernst Casimir van Nassau, gedateert binnen Utrecht den XXIX. deses*, innehoudende advis vande besendinge die den magistraet van Utrecht is doende aen de steden van Hollant, omme hare intercessie, is nae deliberatie (alvoren opte propositie des heeren van Bethune ende den *briefff* van welgemelten heere grave te resolveeren) goetgevonden, dat men alles den raet van state alhier ter vergaderinge sal communiceren, ende haer E. met eenen onderrichten, met wat last die heeren ambassadeurs naer Vranckryck vertrocken syn, omme daer nae op alles te verstaen haer E. advys; 't voorsz. advys gehooft, is verstaen, dat men alvoren eyntelick te resolveeren, Syn Excell. eerst de voorsz. propositie ende *briefff* sal communiceren, ende Syn Excell. onderrichten, waertoe dat d'heeren staten inclineren, te weten, om Syne Maj'. (opte voorsz. propositie) promptlyck ende in rondeur te bejegenen ende oversulcx te vreden souden syn, aen te nemen het secours, dat van dese landen tot assistentie vande possiderende fursten beloofd is, tegen den lesten Meye naestcommende te doen brengen tot Dusseldorp, ende de passage van Syne Maj'. voorts te seconderen volgende syn begeeren, ende Syne Maj'. op het point vande vivres te versekeren, dat men die commisen, die Syne Maj'. alhier sal senden, om die te coopen ende besorgen, sal favoriseeren, gelyck die eygen commisen van het landt, ende met gelycken vrydom ende beste mesnage; ende soo veele het derde lith aengaet, dat hare Ho. Mog. de jegenwoordige gelegentheyte ende occasie geresolveert syn waer te nemen, gelyck deselve alrede begonst hebben, omme te commen tot het effect ende voldoeninghe vande condition des tractaets des bestants, ende aengaende de saken van Utrecht, nademael vuytten *briefff* vanden welgemelten heere grave verstaen wordt de seckerheyte van 't gene, dat den magistraet voor heeft, dat men Syne Excell. sal onderrichten ende doen begrypen, dat die voorgenomen proceduyren vande voorsz. magistraet syn ruineux voor den staet van 't landt, ten eynde Syne Excell. niet en gelieve deselve toe te staen, maer veel meer die te doen stuyten ende verhinderen by alle goede middelen daertoe dienende, ende syn hiertoe gecommitteert die heeren Brienens, Magnus, Jongstal ende tresorier.

SABBATI, den eersten Meye.

Presid. ende presentes die voorsz.

Gehooft den heere van Moersbergen, is opte instantie gedaen van wegen Syne Excell. geaccordeert, te schryven aen de heeren staten van Utrecht, ende deselve te versoucken ordre te willen geven, dat een canon met alle syne toebehoren ende vyff hondert scherpen, daertoe dienende, vuyt Utrecht gedoocht worden te volgen aen den controllerur Anthonie Mosnier ofte desselfs commis, dat d'heeren staten beloven, haer E. alles behoorlyck doen restitueeren

ofte de waerde daervan deuchdelyck te betaelen, daertoe dat haer E. desen sal dienen voor acte ende haere Mogende E. obligatie.

LUNAE, den iii. May, *post prandium*.

Presid.: Clanth. Presentes: Brienen, Bentinck, Oldenbarnevelt, Symz., Magnus, Oennema, Sloeth, Jellisz.

Compareeren die aenwesende gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, recomman-deeren seer serieuselyck, dat het die heeren staten generael soude gelieven hare saecken by der hant te nemen, overmits dat d'selve langer niet en can gedilayeert worden, sonder gro-ten ondienst vanden lande in 't generael ende vande provincie van Utrecht in 't particulier, ende disreputatie van dese vergaderinge hierop geadviseert wesende, is goetgevonden, dat men deur den deurwaerder die gedeputeerde vanden magistraet der stad Utrecht sal doen aenseggen, dat sy hem prepareren, omme tegen morgen voor den middach, ter clocke negen uren, ter vergaderinge te compareeren, alsoo die heeren staten generael verstaen, alsdan voor te nemen de besoeigne opte saecken van Utrecht.

MARTIS, den iii. Mey.

Presid. ende presentes die voorsz. ende gecommiteerde raden vande heren staten van Hollant.

Syn ter vergaderinge gecompareert, Helsdingen, Buth, Salmius, ende advocaet Viana, gedeputeerde vande magistraet der stad Utrecht, ende hebben ter presentie vanden heere ambassadeur Winwood, van Syn Excell. ende des raets van state (alvoren te willen proponeren) versocht, dat den heere van Moersbergen, als partye vande stad soude opstaen, ende vuytte vergaderinge vertrecken, soo lange als de saecken van Utrecht sullen worden verhandelt, hetwelcke die heere van Moersbergen heeft gedifficulteert, sustinerende, dat hy de plaetse nyet en becleede als partye, maer als gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, om benevens die gecommiteerde vande andere provincien te helpen raden ende adviserer, 't gene dat dient tot ruste, vrede ende eenicheyt vande lantschap ende stad Utrecht. Maer alsoo die comparanten sustineerden, dat des heeren van Moersbergen opstaen, by resolutie vanden 13. Aprilis, was bewillicht, is deselve vertrocken, om by hem de heeren gecommiteerden vande staten van Utrecht daer op te bevragen. Daer en tusschen is den raet van state afgevraecht, wat haer E. daervan wisten, hebben verclaert, dat het alsoo is geschiet. Hier nae is de voorsz. heer van Moersbergen weder binnen gecommen, met hem brengende de voorsz. resolutie, gedateert den xiii. Aprilis; maer heeft gesustineert, alsoe die magistraet van Utrecht het compromis, gelyck dat hyden raet van state was ingestelt, niet en hebben tot noch toe geteekent, ende dat het schynt, dat die comparanten alnu yet nyeus begeeren te proponeren buyten de vyf differentiale poincten, dat hy daerom voor als noch niet gehouden en is op te staen, maer heeft verclaert, by soo verre als die voorsz. gedeputeerde het compromis begeeren te teecken, ende de vyf differentiale poincten, mitsgaders diegene, die van wegen de heeren staten van Utrecht syn gesubmitteert, van harentwegen mede submitteren, dat hy mogelyk sal bewilligen op te staen. Hierop ten beyden syden partyen vertrocken ende op het debat geadviseert wesende, naedat de voorsz. resolutie vanden xiii. Aprilis lestleden was gelesen, is verstaen, omme de saecke een eynde te mogen maecken, ende tyt te gewinnen, dat de heer van Moersbergen, volgende de voorsz. acte sal vertrecken, als dese saecke sal worden geventilleert ende daerop gedelibereert, sonder yemants prejuditie; maer is goetge-

vonden, alvorens dit te verclaren, dat men die vande stadt Utrecht ierst sal afvragen, off sy het compromis, gelyck dat byden raet van state is ingestelt, sullen teeckenen, ende te vreden sullen syn, dat men opte differentiale poincten ten beyden syden gesubmitteert, sal besoigneren, als den heere van Moersbergen sal wesen opgestaen. Desen volgende die van Utrecht binnen gecommen synde, is hun, 't gene des voorsz. is, afgevraecht, die welcke, nae dat sy daerop eene *lange deductie* hadden gedaen van alle gepasseerde saecken, ende verclaert, dat de poincten, hun byden brieff vande heeren staten voorgesteld, te seer generael waren, te weten ierst, dat sy souden submitteren de reparatie vande gepasseerde saecken gedurende de beroerten vande stadt, ende ten tweden de versekeringe, dat voor het toecommende van gelyken niet meer en soude geschieden, ende dat men hun oversulcx behoort te specificeren die poincten, die men verstaet behooren gerepareert te worden, mitsgaders in specie te verclaren, in wat voegen dat sy die stadt begeeren te versekeren, gelyck dat tuschen partyen behoort, omme hun daerop te bedencken ende te mogen verclaren, hebben overgelevert *de commissie*, die sy vande magistraet hebben, hierna volgende geinsereert, gedateert den XVIII. Aprilis lestleden, mitsgaders die twaelf differentiale poincten, die sy begeren te submitteren van haerder syden, mette *verclaringen, justificatie* ende *schriftelyke bewysen*, daertoe dienende, verclarende, dat sy niet gelast en waren te submitteeren, noch oock enigen anderen last te hebben, verder als inde voorsz. commissie is geexpresseert:

Wy borgermeesteren, schepenen ende raet der stadt Utrecht, doen condt, dat wy omme onse ende onse gemeene borgeren gemoveerde poincten differentiael, gementioneert in 't verdrach ende resolutie, genomen ende gemaect inden dorpe van Jutphaes, buyten Utrecht, den VI. Aprilis XVIe ende thien, met hetgeene tot fundament van dien by geschrifte gestelt, ende tot verificatie diens annex is, in 's Gravenhage over te leveren aen de E. heeren ambassadeurs vande Grootmachlichsten Coningen van Vranckryck ende Groot Brittannien, de Ho. Mog. heeren staten generael, Syne Princel. Excell., stadtholder des gestichts van Utrecht, ende die E. heeren raden van state, ende vande selve oock nae mondelinge verhael (is 't noot) ende serieuze recommendatie by vuytsprake opte voorsz. poincten decisie te verwachten, oock mede omme de voorsz. poincten differentiael mit het fundament vandien voor te dragen, ende ten hoogsten te recomanderen de E. heeren staten van Hollandt ende Westvrieslandt, ofte haer E. gecommiteerde raden, gecommiteert ende gedeputeert hebben, committeren ende deputeren by dese de E. Hoochgeleerde Hendrick van Helsdingen, anderde borgermeester, Hendrick Buth ende mr. Anselmus Salmius, licentiaet, schepenen der voorsz. stadt Utrecht, die tot hare assistentie sullen mogen nemen mr. Cornelis de Viana, als advocaet der voorsz. stadt, belovende voor ons ende van wegen onse gemeen borgeren, van weerden te houden, 't gene dies aengaende hyde voorsz. onse gecommiteerde sal worden gedaen. Actum t'Utrecht, den XVIII. Aprilis, XVIe ende thien, naer den ouden styl, geteekent J. DE LEERDAM.

Hierna die voorsz. comparanten vertrocken wesende, is de voorsz. commissie met het gevoechde geschrifte, daermee overgegeven, gelesen, ende geproponeert, oft deselve commissie verstaen wordt te wesen suffisant, omme conform het reces tot Woerden ende het inhouden vanden brieff van die heeren staten generael aen de stadt Utrecht geschreven, daerop te treden in besoigne, ende nae deliberatie eenparichlyck byden voorsz. heere ambassadeur, die heeren staten generael, Syn Excell. ende den raet van state verclaert *neen*, omme dat de voorsz. commissie niet vorder en dient als totte poincten van eene syde, te weten hyde voorsz. comparanten overgegeven, ende is voorts goetgevonden, dat men die gecommiteerdens vande heeren staten van Utrecht alhier ter vergaderinge sal bescheyden, ende haer E. die voorsz. commissie ende articulen communiceren ende aenseggen, dat die gedeputeerde vande stadt

Utrecht verclaert hebben, dat sy egenen anderen last noch commissie en hebben. Desen volgende die voorsz. heeren gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, ter vergadering de voorsz. commissie ende poincten voorgelzen, ende haer E. afgevraecht synde, of sy daer tegens iets hebben te seggen, hebben deselve daerop gedaen *seecker mondeling vertooch*, ende de voorsz. commissie insufficient vindende, om dat deselve niet en is conform het accoort, tot Jutphaes gemaect, houdende, dat die vande stadt sullen submitteren de differentiale poincten van wedersyden, hetwelke daerby niet en worde gedaen, overmits dat de voorsz. commissie niet vorder en staet (!), als op haer eygen differentiale poincten, hebben instantelyck versocht, dat sonder langer vuytstel, ten regarde van het peryckel daerinne gelegen, de heeren staten generael, volgende het derde articul vande Unie, ende het versouck vande heeren staten van Utrecht tot Woerden gedaen, alle 't gene binnen Utrecht, hyde leste commotie ende met geweld tegens d'ordre ende gerechticheyt vande staten is geattenteert ende ingebroken, costeloos ende schadeloos souden doen repareren, ende dat voorts opte versekeringe vande stadt ende voor het toecomende sulke ordre gestelt soude worden, dat men hierna soodanigen oproerten ende inconvenienten nyet meer en hebbe te vresen, opdat de goede borgeren ende ingesetenen vande stadt in ruste, vrede ende eenicheyt leven, den staet vande geunieerde Nederlanden in sekerheyt gestelt, ende hare Ho. Mog., Syn Excell. ende de staten van Utrecht, dies eens gerust mogen wesen, welverstaende, indien hier nae oirbaerlyk ende dienlyck bevonden wordt, inden staet vanden lande van Utrecht yet te reformeeren ende verbeteren, dat haer E. daerinne seer gaerne sullen doen, 't gene dat hyde heeren staten, Syn Excell. ende den raet van state bevonden sal worden te behooren. Die heeren comparanten syn versocht haer mondelyck vertooch ende gedaen versouck, schriftelyck in te stellen ende over te geven.

MERCURIJ, den v. Mey.

Presid. ende presentes die voorsz., met eenige extraord. gedeputeerde van Holland.

Syn ter vergaderinge gecompareert die heere Winwood, ambassadeur des Coninck van Groot Brittannien, Syn Excell. ende raet van state, ende nae dat gesien is geweest het vertooch, schriftelyck ingestelt ende overgegeven hyde heeren gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, opte begeerte vande heeren staten generael, mitsgaders de gevoechde schriftelycke poincten vande contraventien hyden magistraet van Utrecht, van het tractaet tot Jutphaes gemaect, is in deliberatie geleet, oft de saecken van Utrecht in sulcke termen ende staet gebracht syn, door het gehoor van beyde parthyen, ende by hetgene datten beyden syden is overgegeven, dat men daerop *de plano* resolutie soude moghen nemen, ofte dat beter soude syn, de saecke noch te dilayieren, omme deselve nader te examinceren, ende alles geconsidereert, eenparichlyck met gemeen advis verstaen, dat men de saecke een eynde behoort te maecken, sonder die langer te traineeren, daarmede de stadt in ruste ende versekertheyt gebracht mach worden, doch dat men die soo sal examinceren, bewegen ende considereren, dat men woort ende gelove houdende, voor alle de werelt mach met welgefundeerde redenen verdedigen de resolutien, die men vuyte contraventien des tractaets, gedaen by die vande magistraet, sal goetvinden te nemen; ende is desen volgende, nae dat op alles was behooryck met alle consideratien geleth, ende in 't besundere bewogen de voorsz. contraventien, als namentlyck, dat die vanden magistraet nyet en hebben willen intrecken haer fameulx libel, noch oock teekenen d'acte van submissie, ende verscheyden andere contraventien, naerder byden raet van state verclaert ende in 't geschrifte hyde heeren gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, particulierder geexpresseert, die t'samen notoir

syn, is eyntelyck met gelycke eenparicheyt ende eenheyliche stemmen verstaen ende geresolveert, dat men den nyeuwen magistraet van Utrecht inde emotie gestelt, sal afstellen, ende den ouden magistraet mette afgestelde officieren in hare bedieninge wederom restablisseren, ende van gelycke de middelen van contributien afgestelt inde voorsz. emotie, weder opstellen ende dat mette beste sekerheit, voorsichticheyt ende discretie, dat men voorts oock ordre sal stellen opte verseekeringe vande stadt, op dat voor het toecommende gelycke inconuenienten voorgewonnen mogen worden, ende ten selven effecte byder hant nemen die twaelf differentiale poincten, die van wegen die magistraet schriftelyck syn overgegeven, ende daerop resolveeren, gelyck voor den dienst vanden lande ende den welstant vande stadt Utrecht, ten meesten contentement vande gemeente sal cunnen geschieden, ende is den raet van state versocht, dese resolutie volgende haer E. advis wel geraisonneert inne te stellen, omme daer nae geresumeert ende gearresteert te worden naer behooren, ende worden haer E. gecommiteert ende geauthoriseert, om de voorsz. resolutie te effectueeren.

Is voorts gelast, dat men dese resolutie sal houden secreet, doch goetgevonden, dat men den welgeboren heere grave Ernst van Nassau, tot Utrecht commandeerende vande selve resolutie, advis sal geven, om ondertusschen op alles te letten.

JOVIS, den vi. Mey.

Presid. ende presentes die voorsz., behalven die extraord. gedepp. van Hollant.

Is gelesen het concept vande resolutie, gisteren genomen opte saecken van Utrecht, ingestelt byden raet van state ende gearresteert, dan is goetgevonden, dat den raet deselve noch eens sal resumeeren, ende in eenige poincten de contraventien claerder expresseeren ende deselve effectueeren met advis ende assistentie vanden welgeboren heere grave Ernst van Nassau, ende dat men tot dien eynde, de commissie daertoe dienende, onder aen de voorsz. resolutie sal stellen, ende die gecommiteerde met behoorlycke brieven van credentie, daertoe dienende, versien, als eenen aen den nyeuwen magistraet, ende eenen aen den ouden magistraet, ende eenen aen den welgemelten heere grave Ernst.

Hier nae volcht geinsereert de resolutie, inde saecke van Utrecht genomen, gelyck deselve is geresumeert ende vuytgegeven.

Gedelibereert inde vergaderinge vande Ho. Mog. heeren staten generael der vereenichde Nederlanden, ter presentie vanden heere ambassadeur van Syne Maj. van Groot Brittannien, Syn Excell. ende raet van state, opte propositien hyde heeren staten van Utrecht ter eenre, ende die gedeputeerde der stadt Utrecht ter andere syde, mette andere consideratien, daer vuyt resulteerende, belangende hare onderlinge differenten, gedaen ende overlecht wesende, hoe dat in Januario lestleden de gemeente van Utrecht sich in wapenen begeven hebbende, die wettelycke magistraet hebben afgestelt, ende eenen anderen magistraet, naer haer goetduncken, inde plaetse gestelt, die oock (op belofte, dat daarmede alles soude gestilt syn) geaggreert synde, al evenwel de oproerige gemeente de wapenen niet en heeft willen nederleggen, tot dat eenige middelen van contributien syn datelyck afgestelt, soo dat Syn Excell. met eenige gedeputeerde daerover derwaerts getrocken synde, ende al evenwel de insolentie noch meer aldaer toenemende, die voorsz. Ho. Mog. heeren staten generael mette heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende Groot Brittannien ende raet van state getrocken syn tot Woerden, ende aldaer Syn Excell. ende voorsz. gedeputeerde by missive beroepen, alwaer alnoch (doch te vergeefs) die gedeputeerde vande stadt ernstelyck vermaent syn, de differenten, ten beyden syden gemoveert, te stellen tot decisie vande heeren staten generael, soo wel als die heeren staten van Utrecht alreede gedaen hadden, sulcx dat

noch daerna die vande stadt nyet wesende tot gevoechlykheyt te bewegen, die heeren staten generael eyntelyck genootsaect syn geweest, sulcke onbehoorlycheeden, by datelycke wegen te doen rechten, waer over dat ten lesten seker verdrach tot Jutphaes is gesloten, waerby onder anderen die voorsz. alsoo nieuw gestelde magistraet is gecontinueert tot Remigii toe naestcommende, mits dat sy de voorsz. differenten souden stellen aen de voorsz. heeren ambassadeurs, staten generael, Syn Excell. ende raet van state, welck verdrach hoe wel in alle syne pointen by partyen ten wedyrsyden strictelyck hadde moeten naegecommen ende onderhouden syn geweest, nochtans alsoo ter contrarien t'sedert 't selve, by die vande stadt in diversche merckelycke pointen is geinfringeert ende gevioleert, als namentlyck dat die vande stadt tot noch toe weygeren te passeeren ende te teeckenen d'acte van compromis, die byden raet van state ter begeerte vande partyen is ingestelt, dat sy haere gedeputeerde totte selve submissie, niettegenstaende de ernstige vermaninge ende beschryvinge der heeren staten generael, niet volcommelyck en hebben gecommiteert, dat sy het libel geintituleert: *Cort vertooch*, als wesende scandaleux ende tot seditie verweckende, ter vermaeninge vanden raet van state, hebben geweygert te verbieden te vercoopen, dat sy ongestraft hebben gelaeten diegene, die sich oproerlick tegen het ingecommen garnisoen, den iersten avont ofte nacht, gestelt hadden, dat een vande twee borgermeesteren niet alleenlyck verswegen heeft, de ordre, die Syn Excell. graeff Hendrick 's daechs te voren hem verclaert hadde, die by het garnisoen opte wacht soude gehouden worden, waerover 't voorsz. gevaerlyck oproer is toegecommen, maer dat d'selve borgermeester inde selve commotie ten aenhooren van veele oproerige inwoonders, oock openbaerlyck tegens een vande principaale officiers van 't selve garnisoen, verclaerde in substantie, dat wel vreemt was, dat die soldaten de wacht daer op 't stadhuis quamen houden, tot apparent peryckel van eene grouwelicke bloetstorting, ende dat sy oock vande Ho. Mog. heeren staten generael andere vergaderinge over de kennisse van heure differenten hebben begeert, als tot noch toe gebruyckelyck is geweest, sonder te hebben willen letten opte ernstige vermaninge, die haer nochtans dienthalven by de Ho. Mog. heeren staten generael te voren was gedaen, daertoe noch gebruyckende onsedige termen van schryven, als de wettelycke regieringe der heeren staten generael by die van Duc Dalve oft der Spaignaerden gelyckende, behalven noch diversche andere voornemen, grotelycx streckende tot disreputatie der hooge autoriteyt, ende tegen de gemeene ruste vanden staet ende stadt van Utrecht, soo is ten aensien van alle 't selve ende om te versien dat argers niet en ontstae, tsamentlyck goetgevonden ende geresolveert, dat de jegenwoordige magistraet (als in soo veel merckelycke pointen 't voorsz. verdrach te buyten gegaen ende gevioleert hebbende), sullen van haeren cedt ende dienst ontslagen, ende wederom behoorlyck ingestelt worden de wettelycke magistraet ende officieren, eensamentlyck sulcke generale middelen, die in Januario lestleden by oproer onbehoorlyk syn afgestelt geweest, ende wordt den raet van state versocht ende geauthoriseert, met assistentie vande welgeboren heere grave Ernst van Nassau, tot het voltrecken ende effectueeren vande voorsz. afstellinge ende aenstellinge.

Ende voorts den heeren staten van Utrecht met autoriteyt ende behulp by te staen, in alle 't gene sy tot nootelycke directie der saecken, den raedt sullen versoucken. Gedaen ter vergaderinge vande Hoochgemelte Mogende heeren staten generael, opten VI. Meye in 't jaer XVI. ende thien.

Eod., post prandium.

President ende presentes die voorsz.

Die heeren gedeputeerde, vuyt elke provincie een, syn met de aenwesende gedeputeerde

vande stadt Utrecht geweest in communicatie opte poincten differentiaal, by haer overgegeven, ende namentlyck rakende het afdoen vande brouweryen ende neeringen ten platten ande.

VENERIS, den vii. Mey, *post prandium*.

Presid. ende presentes die voorsz.

Syn bescheyden ende ter vergaderinge gecompareert, vande gedeputeerde der stadt Utrecht, Buth ende Viana, synde die borgermeestere Helsdingen ende Salmius naer Utrecht vertrocken, ende is hun aengeseet, dat die heeren staten generael, geleth hebbende opte propositionen ende stucken, ten beyden syden overgegeven, ende bevindende, dat haerlieder procuratie is defectueulx, om de saecken verder byder hant te nemen, als rakende de poincten differentiaal, by hun overgegeven, dat hare Ho. Mog., soo daerom als om eenige andere goede consideratien, inde voorsz. saecken voirden niet en cunnen gedoen, dat oversulcx de voorsz. gedeputeerde wel sullen mogen vertrecken, ende die magistraet van Utrecht ende haer selver versekeren, dat hare Ho. Mog. den welstant vanden staet ende stadt Utrecht, altyts sullen hebben in sunderlinge recommandatie, ende daer voren doen alles wat redelyck ende billyck sal worden bevonden, ende te strecken tot ruste, vrede ende eenicheyt vande borgeren ende ingesetenen vande selve stadt. Hierop hebben de voorsz. gedeputeerde van Utrecht geantwoort, dat sy vorder niet en hebben gedaen, als sy en syn gelast geweest, vertrouwende dat echter de heeren staten generael den welstandt, ruste, vrede ende eenicheyt vande stadt sullen hebben ende houden in recommandatie, ende tot dien eynde alle goede consideratien nemen opte poincten, van wegen de stadt overgegeven, omme te voorkomen alle inconvenientien, ende dat gelycke emotien niet meer en geschieden.

Hier nae syn bescheyden ende ter vergaderinge gecompareert die gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, ende is haer E. openinge ende onderrichtinge gedaen, van't gene byde heeren staten met gemeen advis vande heeren ambassadeurs, van Syn Excell. ende des raets van state is geresolveert, ende den raet van state gelast te effectueeren, daerom dat haer E. desen morgen naer Utrecht vertrocken syn, ende hebben haer Ho. Mog. haer E. voorts generalyck ende particulierlyck seer serieuselyck gerecommandeert, alle saecken daernaec te willen beleyden, sonder eenige partyschap te thoonen, dat ruste, vrede ende eenicheyt inde stadt onderhouden mach worden, ende voorts opte differentiale poincten, byde stadt overgegeven, sulcx te letten ende ordre te stellen, dat aen de gemeente contentement gegeven mach worden in alle redelycheyt ende billycheyt, hetwelcke die voorsz. heeren gecommiteerde hebben aengenenomen, die heeren staten van Utrecht te rapporteeren, ende aen alles de goede handt te sullen houden, bedanckende voorts die heeren staten generael vande vaderlycke sorge, die hare Ho. Mog. tot het restablisement der saecken binnen Utrecht hebben gedragen, mitsgaders voor de gedaen costen, moeyten ende arbeyt, om daertoe te commen, bekennende seer geerne, dat d'heeren staten van Utrecht daerover ten alderhoogsten aen hare Ho. Mog. syn verbonden ende vorder noch sullen blyven.

DOMINICA, den ix. Mey.

Presid. et presentes?

Ontfangen ende gelesen eenen brieff vanden raet van state, vanden achtsten Meye, geschreven binnen Utrecht, inhoudende de particulariteyt, in wat voegen dat haer E. ge-effectueert hebben de resolutie, genomen op het afstellen vanden nieuwen magistraet ende

het restablisseeeren ende reintegreren vanden ouden magistraet aldaer, sonder eenige emotie, daerby gevoecht wesende copie vande amnestie, by haer E. gepubliceert.

DOMINICA, den xvi. Mey.

Presentes: Symz., Bentinck, Magnus, Oennama, Sloeth, Jellisz., Clant.

Item, ontfangen eenen brieff vande heeren gedeputeerde vande staten van Utrecht, vanden iv. Mey, *stilo antiquo*, daerby haer E. adverteren, dat sy sullen opbrengen het derde part van haer quote, inde ses hondert duysent guldens, geaccordeert tot subsidie vande duitsche fursten.

LUNAE, den xvii. Mey, *post prandium*.

Presid.: Oldenbarnevelt. Presentes: Bentinck, vander Laen, Symz., Magnus, Oennama, Sloeth, Jellisz., Clant.

Ontfangen eenen brieff vanden raet van state, geschreven tot Utrecht den xvi. deses, ende is geresolveert, daerop, met advis van Syn Excell., t'antwoorden, dat al voor het ontfangen desselfs ordre genomen was, dat inde plaetse vande compagnien, vuyt Utrecht te trecken, gedestincert totten tocht nae boven, tot assistentie vanden Cheurfurst van Brandenburg ende furst vander Nyenburch, andere compaignien inde selve stadt tytelyck gesonden souden worden, volgende haer E. vermaninge, ende wat belanght het commandement, over het garnisoen aldaer, diewyle die welgeboren heere grave Ernst van Nassau insisteert, omme daarvan ontslagen te worden, ende dat den voorslach, by syn E. gedaen, vanden persoon des colonnells Ogle, omme in syn E. plaetse te commandeeren by provisie, met advis van Syn Excell. is goetgevonden, dat hare Ho. Mog. denselven datelyck alhier sullen beschryven, omme hem naer Utrecht te schicken, ende den welgemelten heere grave van 't voorsz. commandement t'ontlasten.

Te schryven aen den colonnel Ogle: alsoo de heeren staten goetgevonden hebben, hem te gebruycken omme by provisie te commandeeren over het garnisoen binnen Utrecht, dat hare Ho. Mog. daerom begeeren, dat hy in diligentie hem herwaerts sal vervoegen, omme daerop naerder derselver meeninge te verstaen, ende hem voorts naer Utrecht, ten eynde voorsz. te transporteren.

MERCURII, den xix. Mey.

Presid. ende presentes die voorsz.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff vande stadt van Utrecht, gedateert den viii. May 1610, *stilo veteri*, hyden welcken haer E. adverteeren, dat sy, omme redenen daerinne verhaelt, geresolveert hebben, den heere van Brakel vuytter stadt te doen vertrecken binnen vier en twintich ueren, ende d'incompste totte selve te verbieden, anders dan met voorgaende schriftelyck consent des raets van Utrecht.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz.

Is den colonnel Ogle, alhier beschreven, ter vergaderinge gecompareert, ende hem aenge-seet, dat d'heeren staten, mettet goetvinden van Syn Excell., begeeren, dat hy hem naer Utrecht sal transporteeren, omme over het garnisoen vande selve stadt provisionelyck te commandeeren, ende hem tot dien eynde adresseeren aen den raet van state, aldaer wesende, die hem ordre sullen geven, waernaer dat hy hem sal hebben te reguleeren, ende dat

Syn Excell. hem sal geven acte tottet voorsz. commandement, ende is voorts vermaent ende belast, mette heeren staten van Utrecht te houden alle goede correspondentie.

VENERIS, den XXI. Mey.

Presid.: van Brederode. Presentes: Ghiessen,* Brienen, Bentinck, Oldenbarnevelt, vander Laen, Symz., ende andere gedeputeerde van Holland, Magnus, Oennama, Sloeth, Jellisz., Clant.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff vanden raet van state, geschreven tot Utrecht, den XVIII. Meye, daerby haer E. adverteeren, dat die vande magistraet, door drye hare gedeputeerde hun hebben doen aengeven, alsoo den heere van Brakel inde stadt gecommen synde, veel vande inwoonderen (die hun anders begonden seer wel te stellen tot ruste ende stilte) daer door wederom schynlyck het hooft hebben beginnen op te steecken ende totten anderen te loopen ende communicatie te houden, daer door die magistraet in sorge waeren, dat wederom eenige nieuwigheyt verweect soude geraken te worden, dat sy, om 't selve voor te commen, met gelycke stemmen geresolveert hadden, den voorsz. heere van Brakel by acte te doen insinueren, dat hy binnen XXIII uren soude hebben vuytte stadt te vertrecken, ende daer niet weder in te commen, sonder voorgaende behoorlyck consent, versouckende dat den raet hen 't selve soude laten gevallen, ende dat sy hem 't selve niet en hebben willen weygeren.

SABBATI, den XXII. Mey.

Presid. ende presentes die voorsz.

Compareeren ter vergaderinge die heeren Jongstal, raedt van state, ende die tesorier generael de Bye, gecommiteerde vanden raet van state, communicereen, by last vanden raet, de navolgende acte:

Die staten vanden lande van Utrecht, eenige reysen vergadert geweest synde, omme t'samentlycken te disponeren opte differentiale poincten, voor de Ho. Mog. heeren staten generael gemoveert, ende bevindende dat hetselve by hemlyuden qualyck can worden gedaen, synde nochtans alle de leden vande staten 'slands van Utrecht, tot onderlinge liefde, eenicheyt ende vrede genegen, hebben, tot meerdere vordering ende vasticheyt vandien, goetgevonden, dat de voorsz. differentiale poincten, volgende de submissie by de E. heeren raden van state worden gedecideert, versouckende deselve heeren raden van state, dat haer E. gelieve die heeren ambassadeurs, die Ho. Mog. heeren staten generael ende syne princel Excell. daervan door yemant vuyt haer E. midden rapport te doen doen, ende te versoucken authorisatie op haer E., omme de voorsz. decisie te mogen doen, sulcx als haer E. ten meesten verseekerheyt, ruste ende welstant vande geuniceerde landen in 't generael, ende vande provincie ende stadt van Utrecht in 't particulier, sullen bevinden te behoren, belovende die voornoemde staten ende magistraet der stadt Utrecht in goeder trouwe te sullen onderhouden ende nacommen, doen onderhouden ende nacommen, by een yegelijk dient behoort, al 't gene byde voorn. heeren raden van state vuytgesproken ende geordonneert sal worden. Des t'eenen oirconden, soo hebben de voorn. staten ende magistraet der stadt Utrecht, dese by hare respectieve secretarissen ende zegelen doen onderteykenen ende bevestigen binnen Utrecht, opten XI. Meye XVI. thien. Onderstont: aldus ter ordonnantie van myne heeren die staten 'slands van Utrecht, geteyckent G. DE LEDENBERCH. Daer beneffens stont noch: ter ordonnantie van myne heeren die magistraet der stadt Utrecht, geteekent G. DE LEERDAM. Versouckende die voorsz. heeren comparanten, dat die Ho. Mog. heeren staten generael, den

raet van state volgende 't versouck vande voorsz. acte soude gelieven te authoriseren; is goet gevonden, alvoreen hierop te disponeeren, dat die heeren comparanten hierop eerst sullen hooren het goet bevinden van Syn Excell., ende daerna vande heeren ambassadeurs, by soo verre als Syn Excell. inde voorsz. authorisatie egeen swaricheyt en maeckt.

DOMINICA, den xxiii. Mey.

Presid.: Oldenbarnevelt. Presentes: Ghiessen, Brienens, Bentinck, vander Laen, Symsz., ende andere gedeputeerde van Hollant, Magnus, Oennema, Sloeth, Jellisz., Clant.

Compareren die heeren Jongstal, raedt van state, ende tresorier generael de Bye, rapporteeren dat haer E., volgende het goet bevinden vande heeren staten generael, Syn Excell. eerst, ende daer nae die heeren ambassadeurs gecommuniceert hebben d'acte, by hem overgebracht vande heeren staten van Utrecht ende den magistraet derselver stadt, ende dat dieselve hun verclaert hebben, nademael dat die voorsz. parthyen te vreden syn de decisie vande differentiale poincten te stellen aen den raet van state, dat haer E. ende Syn Excell. 't selve mede goetvinden, ende daer inne bewilligen, dat den raet van state daertoe sal worden geauthoriseert. Hierop gedelibereert wesende, is geresolveert gelyck hiernaevolcht geinsereert:

Die staten generael der vereenichde Nederlanden, gehoort het rapport vande heeren Gellius Jongstal, raet van state, ende Joris de Bye, heere van Albrantsweert, tresorier generael, gecommiteerde vanden selven raet, ende gesien hebbende d'acten vande heeren staten van Utrecht ende vande magistraet derselver stadt, gedateert vanden xi. deses, *stilo veteri*, by d'welcke sy t'samen versoucken, authorisatie opden voorsz. raet van state, tot Utrecht wesende, omme te mogen doen de decisien vande differentiale poincten, voor hare Ho. Mog. gemoveert, sulcx als den voorsz. raet ten meesten verseekertheyt, ruste ende welstandt vande gemieerde landen in 't generael, ende vande provincie ende vande stadt van Utrecht in 't particulier sullen bevinden te behoren, met expresse belofte, van in goeden trouwen te sullen onderhouden ende nacommen, doen onderhouden ende naecommen by eenen yegelyck die 't behoort, alle 't gene hyde voornoemde heeren raden van state daerinne vuytgesproken ende geordonneert sal worden, hebben met bewillinge ende goetbevinden vande heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende Groot Brittanien, ende van Syn Excell. (van 't voorsz. versoeck rapport gehad hebbende) den voorsz. raet van state gecommiteert ende geauthoriseert, committeren ende authoriseeren mits desen, omme in conformité van 't voorsz. versouck, de voorsz. differentiale poincten te vuideeren, decideeren ende eyntelyck af te doen, gelyck haer E. tot meeste verseekertheyt, ruste ende welstant des landts ende stadt van Utrecht, na gelegenheit van saecken sullen bevinden te behooren. Gedaen etc.

De heer Jongstal, na de voorsz. genomen resolutie, heeft verclaert, dat den tyt van syne bedieninge inden raet van state was geexpireert, ende dat hy brieven vande heeren staten van Vrieslant hadde ontfangen, omme te resideeren inde vergaderinge vande heeren staten generael, die welcke syn E. van meeninge was nae te commen, sulcx dat syn E. diffculteerde ende swaricheyt maeckte, wederom naer Utrecht te keeren, omme inde besoigne, volgende de voorsz. acte, metten raet te continueren, maer seer serieuselyck hyde heeren staten generael versocht synde, ten dienste vanden lande, byden raet soo lange te willen blyven, ende metten selven besouwen, tot dat de voorsz. differentiale poincten, vuyt crachte vande voorsz. authorisatie, sullen syn afghandelt, heeft syn E. daerinne bewillicht, sonder prejuditie, ende is mitsdien verstaen ende geresolveert, dat binnen middelen tyde (oock sonder prejuditie) de heer Oennema inde vergaderinge vande heeren staten generael sal continueren, gelyck dat gisteren alsoo oock is verstaen.

MERCURII, den II. Juny, *post prandium*.

Presid.: Oennama. Presentes: Pieck, Biesman, Beuckel, Brienen, Bentinck, Oldenbarnevelt, Asperen, D. Sebastiaensz., Symsz., Magnus, Sloeth, Jellisz., Clant.

Ontfangen *eenen brieff vanden raet van state, vanden eersten deses*, daerby haere E. oversenden copie vande publicatie, die haer E. gisteren tot Utrecht gedaen hebben, by dewelcke verclaert wordt, dat die poincten, schriftelyck overgegeven hyde heeren Dirck Canter ende Hendrick van Helsdingen, tot vier ende seventich toe, mitsgaders diegene aengedient hyden heere van Brakel, verscheyden vande selve syn onwaerachtich, eenige buyten reden, ende van quade ende ongefundeerde illatie ofte gevolch, ende de resteerende van eegen consideratie, ende dat daerom haer E. imponeerende allen een ygelick een eeuwich geswyck ende *silentium*, verboden ende geinterdicteert hebben allen ende een ygelick, van wat staet, qualiteyt ofte conditie sy syn, die heeren staten van Utrecht, hare gecommiteerde officieren ende dienaers, met woorden, schriften ofte wercken, directelyck ofte indirectelyck, in wat plaetse ofte vergaderinge, in 't heymelicke ofte openbaer, 't selve soude moghen wesen, in 't minste niet meer te schelden, lasteren ofte injurieeren by lyfstraffe, *etc.*

JOVIS, den x. Juny.

Presid.: Jellisz. Presentes: Biesman, Brienen, Poelgeest, Oldenbarnevelt, vander Laen, D. Sebastiaen, Symsz., Magnus, Joachimi, Jongema, Oennama, Coenders, Clant.

Ontfangen *eenen brieff vanden raet van state, gedateert tot Utrecht den ix. deses*, daermede haer E. oversenden copie vande vuytspraecke, by deselve gedaen vande differentiale poincten, gedaen tusschen die heeren staten vanden lande van Utrecht ende de magistraet der stadt Utrecht, vermogens d'acte van authorisatie, haer E. tot dien eynde gegeven.

MERCURII, den xvi. Juny.

Presid.: Coenders. Presentes: Biesman, Beuckel, Brienen, Bentinck, Poelgeest, Oldenbarnevelt, Asperen, Symsz., Magnus, Joachimi, Jongema, Oennama, Jellisz.

Ontfangen ende gelesen *eenen brieff vanden raet van state, vanden xv. deses*, daerby haer E. adverteeren, dat tsedert de gedaen vuytspraecke tot Utrecht vande differentiale poincten, dat oock geleth is opte persoonen, tot vermeerderinge van het eerste lith der geligeerden, mitsgaders oock van het lith vande ridderschap, ende dat, nadat byden magistraet vier persoonen daertoe waeren genomineert, namentlyck Jonckers Johan van Renesse, proost van St. Johan, Gysbert v. Hardenbrouck, Johan Grovesteyns, ende Plois, dat deselve daertoe eyntelyck syn geëligeert, ende wat aengaet het lith vande ridderschap, dat daertoe alleene beschreven is Joncker Fredrick van Baexen, *etc.*

LUNAE, den xxi. Juny.

Presid.: Biesman. Presentes: Beuker, Brienen, Bentinck, Oldenbarnevelt, Asperen, Symsz., Magnus, Jongema, Oennama, Jellisz., Clant.

Te schryven aen den raet van state, dat haer E. haere wedercompste herwaerts niet en willen precipiteeren, maer aldaer noch drie ofte vier dagen verblyven, ende ondertusschen vorderen de afhandelinghe vande saecken, die haer E. presentie ende interventie vereyschen, soo raeckende de verseeckeringe vande stadt als andersints.

Te schryven aen de heeren staten van Utrecht, nademael jegenwoordich geschreven wort aen den raet van state, dat d'heeren staten goetvinden, dat haer E. tot Utrecht noch drye ofte vier dagen verblyven, niettegenstaende dat derselver presentie alhier ten hoochsten gerequireert wordt, dat hare Ho. Mog. daerom versoucken ende begeeren, dat haer E. soo veel willen doen, dat binnen middelen tyden de saecken, die de presentie ende interventie vanden raet vereysshchen, afgehandelt mogen worden.

JOVIS, den xxiiii. Juny.

Presid.: Biesman. Presentes: Beucker, Brienen, Bentinck, Poelgeest, Oldenbarnevelt, Asperen, Duyck, Symesz., Magnus, Jongema, Oennema, Jellisz., Clant.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff vande heeren staten van Utrecht, vanden xiii. deses, *stilo antiquo*, daer by haer E. versoecken, dat d'heeren staten generael souden gelieven inne te sien, d'importantie vande versekertheit vanden staet van Utrecht, ende oversulcx den raet van state by nyeuwe missive aen te schryven, van Utrecht niet te scheidten, voor dat het point van d'assurantie voorts sy geffectueert, hetwelcke haer E. verhoopen, dat nu in weynige dagen sal cunnen gedaen worden, tot contentement ende sunderlingen dienst van hare Ho. Mog. ende vanden staet van Utrecht; is geaccordeert t'antwoorden, dat men niet en heeft verstaen, by het vorige schryven den raet van state te binden aen eenen dach, drye ofte vier, maer dat men het resteerende besoigne soo sal sien te vorderen, dat men daervan een goet eyndt soude maecten binnen drie ofte vier dagen, is't eenichsins doenlyck, diewyle des raets presentie alhier by dese gelegentheit sonderlinge gerequireert is, dat men daerom begeert, dat haer E. hun daer naer reguleeren. In gelycke substantie te schryven aen den raet van state.

MERCURII, den vii. July.

Presid.: Magnus. Presentes: Biesman, Bueckeler (!), Brienen, Benthem, Oldenbarnevelt, Dussen, Duyck, Symesz., Jongema, Jellisz., Clant.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff vande heeren staten van Utrecht, vanden xxvi. Juny, *stilo antiquo*, overgebracht by mr. Gerard Hamel, advocaet vande selve provincie, die welcke vermogens de credentie, daer inne begrepen het innehouden vanden voorsz. brieff, naerder by monde heeft verhaelt ende verthoont den jegenwoordigen staet der saken tot Utrecht, ten eynde de heeren staten souden gelieven promptelyck daerop te resolveeren; omme alle inconvenienten voor te comen, is goetgevonden, dat die heeren vanden raet den voorsz. brieff sullen communicereen Syn Excell., omme daerop te verstaen desselfs advys.

Eod., post prandium.

Presid.: Magnus. Presentes: Biesman, Beucker (!), Brienen, Benthem, Poelgeest, vander Laen, Dussen, Schoonhoven, Jongeneel, Duyck, Jongema, Oennema, Jellisz., Clant.

Is Syn Excell. advis, mitsgaders vanden rade van state gehoord, opten brieff, voor den middach ontvangen vande heeren staten van Utrecht; geresolveert, daerop te antwoorden, dat het de heeren staten seer vreempt heeft gegeven te verstaen, soo vuyten voorsz. brieff, als vanden heere advocaet van Utrecht, Hamel, dat Hendrick van Helsdingen ende eenige andere borgeren binnen Utrecht difficulteren te doen den eedt, den borgeren opgeleet te presteeren, tot verseeckertheit vanden staet vanden lande, gemeene ruste ende beste, in achtervolch vande vuytspreecke, opte voorgaende submissie byden raet van state gedaen ende aengenomen, onaengesien dat het hof, die collegien, die schutterie ende veele borgeren den

voorsz. eedt gedaen hebben, ten ware dat die staten van Utrecht ierst nyeuwen formelen eedt deden, vanden inwoonders vande stadt ende steden, mitsgaders d'opgesetenen ten platten lande, gehouw ende getrouw te sullen wesen, ende dat hebbende, mitsdien hare Ho. Mog. dese sake (bewegende d'importantie ende consequentie vande selve, voor den staet van't landt in't generael ende vande provincie van Utrecht in't particularier), doen communicereen met Syn Excell., ende daerna daerop rypelyck metten raet van state gedelibereert ende alles bewogen ende gebalanceert, dat eenichsints te considereren is geweest, ende bevinden dat het voorgestelde des voorsz. van Helsdingen ende syne volgers, is eene nyeuwicheyt, te vooren noyt gehoort, ende streckende tot nyeuwe beroerten ende oproer onder de gemeente, oock tegen d'authoriteyt van't landt, ende omme indirectelyck te illudeeren de voorsz. vuytsprake vanden raet van state, 't welck buyten alle redenen ende fundament is, diewyle dat hyde voorsz. staten van Utrecht, inden staet ende regeringe vanden lande van Utrecht nyet en is geinnoveert, ofte yets voorgenomen tegen den welstant, privilegien, gerechtigheden, ruste ende vrede vande selve, ende dat egeensints ende wordt verstaen, dat derselver heeren staten eedt, omme de gepasseerde saken is geextingueert ende geoblitereert, maer gebleven in syne vorige cracht ende vigneer, is eyntelyck eenparichlyck ende met gemeene stemmen verstaen, ende geresolveert, dat de heeren staten van Utrecht de voorsz. voorgestelde nyeuwicheyt sullen datelyck verwerpen ende afslaen, ende (beginnende vande hoofden) den voorsz. Helsdingen ende andere in publiecke diensten geweest hebbende, lasten ende ordonneeren, den eedt, volgende de voorsz. vuytspraecke, datelyck te presteren, gelyck die voorsz. dien gedaen hebben, ende by soo verre als sy dien nyettegenstaende weygerich ende ongehoorsaem blyven, denselven eedt te doen, dat haer E. desolve met een briefken vuytte stadt ende 't landt van Utrecht sullen wysen ende met authoriteyt doen vertrecken, sonder daerinne in eeniger manieren te conniveren ofte dissimuleeren.

Is geresolveert, dat men in gelycke substantie oock sal schryven aen de magistraet van Utrecht, ende denselven ernstelyck versoucken, dat sy in t'effectueeren vande voorsz. resolutie, die de voorsz. heeren staten van Utrecht mannyck de handt willen bieden, ende daerinne de publiecke authoriteyt voorstaen ende maintinceren.

VENERIS, den xxiii. July.

Presid.: Jellisz. Presentes: Biesman, Beucker, Oldenbarnevelt, vander Laan, vander Dussen, D. Egbertsz., Symz., Joachimi, Goyer, Jongestal, Clant.

De heere Goyer, gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht, heeft overgelevert het consent vande selve provincie, opte propositie vanden raet van state, voor het loopende jaer, mitsgaders het consent, versocht tot subsidie vande saecken van Cleve, hierna volgende geinsereert, ende na lecture van't selve, is geordonneert 't voorsz. consent te stellen in handen vanden raet van state, omme geexamineert te worden, benevens de consenten vande andere provincien:

Die staten vanden lande van Utrecht, gesien ende hooren lesen hebbende de propositie, by Syn Excell. ende den welgeboren heere grave Wilhem Lodewyck van Nassau, stadhouder *etc.*, mitsgaders den raet van state, op den iii. Novembris 1609 verleden, na den nyeuwen style, ter vergaderinge vande Ho. Mog. heeren staten generael der vereenichde Nederlanden gedaen, beroerende de consenten, die Syne voorsz. Excell. G. ende den raet van state, omme de redenen, inde voorsz. propositie aengetogen, tot handthoudinge vande gemeyne saecke nodich achten ende versoucken hyde geunieerde provincien over den lopende jaere

1610, gedragen ende ingewillicht te worden; gesien mede de twee missiven vande voorn. heeren staten generael, d'eene van date den XIII. Decembris 1609 ende d'ander van date den III. February 1610, daerby hare Ho. Mog. versoucken een consent vande vereenichde Nederlanden van VIe L^m, tot subsidie ende hanthoudinge vande saecken van Cleve, voor de possederende ende corresponderende fursten, verclaeren eerst op de voorschreven propositie des raets van state, dat sy nyettegenstaende de grote lasten ende schulden, daarmede de provincie van Utrecht, ter cause vanden langduerigen swaren oorloge beswaert is, oock nyettegenstaende de grote schade, die sy vermits de onlanx ontstane esmotie ende alteratie t'Utrecht, soo in middelen als andersints geleden hebben ende noch lyden, evenwel omme te thoonen hare goetwillichey, tot hanthoudinge ende vorderinge vande gemeyne saecke, haer noch voor de resteerende maenden van desen jaere XVIe thien sullen esvertueeren ende furneeren de somme van XXX^m L van XL grooten Vlaems 't pont ter maent, mits dat daer vuyt vooral betaelt sullen worden alle de ruyteren ende knechten, ende andere des generaliteyts lasten, die inden bygaenden staet begrepen ende gespecificceert syn, ende dat sy voor de gepasseerde maenden deses jaers sullen mogen volstaen met soodanige betaelinge, als sy sullen verificieren daerop gedaen te hebben, ende mit expresse conditien, dat d'andere provincien, nae rate gelycke maentelycke quote ende naer proportie gelyck getal van ruyteren ende knechten, ende andere des generaliteyts lasten sullen aennemen ende betalen, ende ingevalle eenige vande provincien minder souden doen, soo verclaeren die staten van Utrecht, dat sy hare maentelycke quote ende lasten, naer advenant vandien oock sullen verminderen, te vreden synde, ten eynde van het datelyck furnissement der voorsz. respective quoten ende lasten mach blycken, beneffens ende met den anderen geunicerde provincien, van drye maenden te drye maenden te liquideeren, ende na den vuytganck des jaers met overleveringe van documenten behoorlyck te reekenen; belangende de oude schulden ende de penningen, byden ont-fanger generael van tyt tot tyt op intresse gelicht, vertrouwen die staten van Utrecht, dat by voortganck vande reeckeninge ofte liquidatien vande provincien wel bevonden sal worden, dat sy in veele ende notabele parthyen vandyen nyet gehouden en syn, verclaerende dat sy oock, gelyck vooren geseyt is, geen middelen en hebben, omme op dese tyt eenich speciaal consent daertoe te dragen, maer verstaen, dewyle de voorsz. schulden met lanckhey van tyt gemaect ende aengewassen syn, dat men deselve oock allengkens ende evenwel soo haest als mogelyck wesen sal, behoort afteleggen, vuyt het overschot vande convoyen, den impost van het zout, de restanten vande contributien ende middelen van Brabant, Vlaenderen ende andere quartieren, ende sulcke vordere middelen, als de generaliteyt in handen heeft.

Aengaende 't gene hyde voorschreven propositie geseyt wordt opte esgale practycque ofte soe nae mogelyck vande gemeene middelen van consumptie, na den voet van Hollant, syn die staten van Utrecht te vreden met de andere provincien in conferentie te comen, omme te besien, waertoe de sake gebrocht sal connen worden.

Ende alhoewel de provincie van Utrecht, gelyk voren geseyt es, als noch met groote schulden ende lasten ten hoogsten beswaert is, soo sullen die staten van Utrecht, aengemerkt de nabuerschappe, situatie ende importantie vande landen ende saken van Cleve, oock regardt nemende op de alliantie met de coningen, princen ende fursten, deser landen vrienden gemaect, daerinne men verstaet de possiderende ende corresponderende fursten mede begrepen te syn, haer mede, alhoewel boven haer vermogens, esvertueeren tot subsidie ende handthoudinge vande saken van Cleve te furneren hare quote inde versochte VIe ende L^m ende dat by gevolge van d'andere provincien ende anders nyet, ende dit alles behouden de stadt, steden ende landen van Utrecht, haer privilegie ende gerechtigheden, ende dat sy mede sullen genieten alle vordelyke bespreuken ende conditien, die by eenige vande

andere provincien besproken ofte genooten syn ofte noch besproken ende genoten sullen worden. Gedaen t'Utrecht, den xx. Juny 1610.

Onder stont: Ter ordonnantie van myn voorsz. heeren die staten.

Geleekent: G. DE LEDENBERCH.

UTRECHT.

Ruyteren op Utrecht.

Graef Johan van Nassau, ...	70 — 2349 L.	Jo. Steven vande Wael v. Moers-	
Smelsinck, ...	70 — 2349 »	bergen, ...	70 — 2472 L.
Vere, ...	70 — 2349 »		

P^r. Somma — IIe LXXX ruyteren, belopende ten XLII daghen — IX^m V^o XIX L, in 't jaer — LXXXII^m VIIe XXIII L. XII s. X d., ende ter lopender maent — VI^m VIIIe XIII L. XIII s. III d.

Voetknechten op Utrecht.

Colonnel Vuyten Hove	113 — 1572 L.	Rynevelt	70 — 1059 L.
Pithan	100 — 1417 »	Greboval	70 — 1059 »
Hatton Checque	100 — 1417 »	Jan van Oostrum	70 — 1059 »
Denhirst	80 — 1178 »	Avent Sloot	70 — 1059 »
Colonnel Groenevelt	70 — 1059 »	Mabenge	70 — 1059 »
Clinger	70 — 1059 »	Hamilton	70 — 1059 »
Don Pedro Basquez d'Aucuna	70 — 1059 »	Brounfelt	70 — 1059 »
Dirck Bosch	70 — 1059 »	Setton	70 — 1059 »
Antho. van Lennep	70 — 1059 »	William Martin	70 — 1059 »
Jan van Hel	70 — 1059 »	Pigot	70 — 1059 »

IIe. — XVe XIII knechten, derwelker besoldinge beloopt ten XLII daghen XXII^m V^o XXVIII L., in 't jaer CXCIV^m VIIe LXXIX L. I sc., ende ter lopende maent XVI^m IIIe XIII L. XVIII s. V d.

Tractementen op Utrecht.

Syn Excellency	VII ^e L.	Georg Baeck, provoost, met syn of-	
Noch voor dubbelt ofte equivalent van		ficiers, te weten, een lieutenant	
Syn Excell. tract. als stadh.	III ^e »	ende claudit	LXXXV L.
Colonnel Vuyten Hove	III ^e »	Lodew. van Leeuwen	X »
Lennep	L »	Gabr. Fourmenois, sergeant-major	
Dulcken } monster-commis-	L »	van 't regiment van Vuytenhove .	LX »
Upen } sarissen.	L »	Hendrick de Ridder, vuurwerker .	XXV »
Wachtmeesters t'Utrecht	LXXX »	Gerrit Jansz. van Goch, syn been	
Wachtmeesters t'Amersfoort	XXX »	binn. Oostende verloren hebbende, LXXX »	
Wachtmeesters tot Wyck	XVIII »	'sjaers, by appoint. vande heren	
Wachtmeesters tot Rhenen	XVIII »	stat. gen. ende acte vanden rade v.	
Wachtmeesters op S. andries	XL »	state	VI L. XIII s. III d.

IIIe. Somma — XVIIIe XXII L. XIII s. III d.

Losrente.

Syn Excellentie in minderinge van syn xxv^m L. 's jaers vi^m L. 's jaers . . . : . v^c L.

Canoniers.

Hans Dirxsz.	xii L.	Hans Jansz. v. Wesel	xii L.
Stev. van Royen	xii »	De geappointeerden	viii ^c xvi »
V ^c . Somma — viii ^c lxx L.			

Andere onkosten vanden oorloge.

Voor vivres, kruyt, lonten, munitien, vrachten, reyskosten, bodeloon ende andere voorvallende onkosten, iv^c L.

Voor l^m p. lonten, by die van Utrecht jaerlycx in 't magasyn vande generaliteyt te leveren by raminge, ii^c v L.

Voor wagenvracht voor heren princen, soldaten, die men ten dienste vande generaliteyt met wagens moet accommoderen, ter maent ii^c L.

VI^c. Somma — viii^c v L.

Andere lasten, tot nu toe ten deele vuyt de contributien van Brabant, Gelderland ende Vlaenderen betaelt, daarvan de penningen alle maent aen handen vanden ontfanger generael betaelt sullen moeten worden.

Voor de servitien vande garnisoenen in de frontieren, vii^c l L.

De defroyementen, vereeringen van vuytheemsche ambassadeurs, geraemt in 't jaer op i^c L. — iii^c L.
Tot de fortificatien vande frontierplaatsen, x^c L.

VII^c. Somma — ii^m l L.

To^{tal} xxix^m ii^c xxxviii L. vi s. i d.

VENERIS, den vi. Augusti.

Presid.: Pieck. Presentes: Biesman, Buecker, Waelwyck, Oldenbarnevelt, vander Laan, vander Dussen, Duyck, Jongeneel, Symsz., Joachimi, Jongstal, Clant van Overyssel, ende Clant.

Ontfangen ende gelesen eenen *brief* vande *gedeputeerde staten van Utrecht*, vanden xxvi. July, *ouden styl*, inhoudende de geschiedenis, inde selve stadt voorleden dinxdach avont, inde kermisse, te weeten den xxiii. vande selve maent, versoeckende het advis vande heeren staten, wat sy in dese saecke sullen hebben te doen, is goetgevonden, dat men den raet van state tegen t'avont, de clocke ses ueren, inde vergaderinge sal bescheyden, omme daerop met gemeen advis te resolveeren.

Eod., post prandium.

Presid. ende presentes die voorsz., behalve Jongeneel.

Is metten raet van state gedelibereert ende geadvisert op 't innhouden vanden *brief*, voor den middach ontfangen vande *gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht*, ende cenparichlyck verstaen, dat de moewillige geschiedenis, voorleden dinxdage daerinne in 't

lange verhaelt, is van sulcken importantie ende consequentie, dat notelyck daervan met authoriteyt ende eene mannelijke couragie, exemplaire straffe moet gedecerneert ende gedaen worden, alsoo geacht wordt. dat den moetwil vande autheuren ende aenstichter en onder de borgeren binnen Utrecht, daer doore soo verre gewassen ende toegenomen is, dat sy siende, dat men hem ontsiet die quaetdoenders ende oproerige (oock nyettegenstaende die in apprehensie syn, als namentlyck eenen Hendrick Nyenwenroy, die hem soo extraordinaris moetwillich tegen de magistraet van Utrecht in woorden heeft verlopen) te straffen, alle eere, respect ende ontsach van hare overicheyt verloren hebben, sulcx dat sulcke haer inbeelden, dat sy onstraffelyck mogen schelden ende doen wat hen gevalt ende gelust, daer vuyt nootwendichlyck moeten volgen sulcke dangereuse extremiteyten, diewelcke ten lesten souden veroorsaeken de grondelycke ruine vande stadt, ende is ten selven regarde, ende om sulcke cours by tyts te stuyten, goetgevonden te rescribereen ende verclaeren, dat die voorsz. heeren gedeputeerde behoorden dese saecken ten hoochsten te apprehendeeren ende behertigen, als eene vande meeste importantie, die haer souden mogen voorkomen, ende hun oversulex ernstelyck ende scherplyck te informeeren vande gevangens ende andere opte autheurs ende instigateurs vande voorsz. moetwillige ende oproerige geschiedenis, omme die te verseecken ende datelyck, sonder aensien van jemanden, met ende beneffens de geapprehendeerde ende fugitiven te straffen nae de gelegentheyt, anderen ten exemple, verbiedende daer na met clockluydinge eene yegelicken van gelycken meer te doen, ende het garnisoen (doende hare tochten ende wachten), daer inne te beletten, verhinderen ofte te naby te comen, by pene van insgelycx alsoo gestraft, ende namentlyck het halfwassen volck openbaerlyck gegesselt te worden, ordonneerende die ouderen van sulck halfwassen volck, ende alle anderen, die daer over te seggen hebben, op arbitrale correctie, deselve daertoe ende in te houden, dat sy hen van scheltwoorden ende het garnisoen in parade ofte andersints ten dienste treckende, te bemoeyen, onthouden, ende dit alles met sulcke correspondentie metten commandeur ende andere ende verseeckertheyt als dat behoort, dat hare Ho. Mog. verhoopen ende geloven sekerlyck, by soo verre als haer E. haer hiernaec reguleeren, ende met authoriteyt resolveeren ende effectueeren, gelyck haers crachtens, na soo veel tyts gedaen debvoiren ende gedragen pacientie, deselve behooren, dat allen moetwil ende factien tegen den staet voortaan cesseeren, ende die borgeren met meerder respect van hare overicheyt, ruste ende vrede onder malcanderen sullen leven.

Is oock geordonneert te schryven aen den colonnel Ogle, commandeerende tot Utrecht, dat de heeren staten met leetwesen verstaen hebben, de moetwillige geschiedenis binne Utrecht voorleden Dinexdach, hem bedankende voor syn gedaen goede debvoir, ende syne voorsichtige comportementen, daer door dat deselve ten archsten nyet en is afgeloopen, maer noch eenigermaten met authoriteyt gestilt, ende alsoo hare Ho. Mog. haere meninge naeder schryven aen de heeren gedeputeerde vande staten van Utrecht, op 't gene dat haer E. vande voorsz. geschiedenis hebben geadverteert, dat hare Ho. Mog. daerom ernstelyck begeeren, dat hy alles met haer E. wil handelen ende effectueeren, met sulcke goede correspondentie ende verseeckertheyt, als de saecke vereyscht, opdat door sulcke exemplaire straffen de vervallen authoriteyt vande overicheyt gerestitueert, de stadt Utrecht in verseeckeringe gestelt, ende die borgeren ende ingesetenen in stilte, ruste ende vrede onder malcanderen, ende die moetwilligen in ontsach gehouden mogen worden, gelyck hen dat toevertrouwt wordt, sonder dat de heeren staten by dese gelegentheyt kunnen goetvinden syn vertreck vuytte stadt, ten fyne by hem aen den heere van Oldenbarnevelt voorgesteld, maer wel dat hy voor dese tyt syne E. by missive ofte andersints by correspondentie in confidentie sal adviseeren, 't gene hem dienlyck sal achten.

LUNAE, den ix. Augusti.

Presid.: Oldenbarnevelt. Presentes: Pieck, Biesman, Buecker, Waelwyck, vander Laan, Dussen, Schoonhoven, D. Sebastiaen, Symz., Joachimi, Jongstal, Clant, Jellisz., Clant.

Ontfangen eenen brieff vanden crysraet, tot Utrecht gedateert den xxiii. July, ouden styl, ten favore van Adriaen Roodenburch, ten eynde deselve soude worden getracteert als crychsgerichts bode, ende goetgevonden daerop te verstaen het advis vanden raet van state.

Gelesen eenen brieff vande heeren gedeputeerde vande heeren staten 's lants van Utrecht, gedateert den xxvi. July, stilo antiquo, daer by sy hun excuseeren vande betalinge vande weduwe van wylen den oversten Schenck, mitsgaders van deszelfs oversten suster, jouffrouwe Margarita Schenck. Item, vanden overste Groenevelt ende vanden nagelaten soon vanden heere Heraugiere, saliger, is goetgevonden, alvoreen hierop te resolveeren, dat men sal naerder resumeeren ende examineeren, die consenten byde heeren staten van Utrecht voor het loopende jaer gedragen.

Eod., post prandium.

Is geresumeert het consent, gedragen byde heeren staten van Utrecht, ende na deliberatie geresolveert te rescribereen op haer E. brieff, voor den middach ontfangen, daerby deselve hun excuseeren aen te nemen tot haeren last, die pensioenen opte provincie van Utrecht, byden raet van state gerepartieert vande weduwe vanden oversten Schenck, vande suster desselvs oversten, vanden oversten Groenevelt, mitsgaders vande nagelaten soon van wylen den heere van Haraugiere, ende serieuselyck daerop alnoch te insisteeren, dat haer E. nyettegenstaende de voorsz. excusen, de voorsz. pensioenen willen aennemen ende betalen, sonder met eenen contrarien cours andere provincien een quaet exempel, ende van te seer prejudiciabel consequentie te thoonen, streckende tot desordre ende confusie, gelyck haer E. aen haer selfs gesien ende gespeurt hebben.

MERCURII, den xx. October.

Presid.: Clant. Presentes: Vander Laen, D. Sebastiaen, Symz., Magnus, Joachimsz., Eck, Ledenberch, Reigme.

De gedeputeerde van Utrecht verthonen den zwaren last vande servicien, die deselve provincie is dragende van negenthien compagnien voetvolcx (daeronder dat syn verscheiden compagnien colonellen) ende dry compagnien ruiteren binnen hare steden in garnisoen geleet, verre excederende hare quote inde servicien, diewelcke ter maent alleenelyck bedraecht thien hondert gulden, ende alsoo deselve servicien eenige maenden syn verachttert, versoekende, dat men tot betalinge vande selve, de provincie van Utrecht van wegen de generaliteit provisionelyck soude willen assisteren met de somme van vyf en twyntich ofte dertich dusent gulden, mits dat den ontfanger generael dese somme wederom sal moghen verhalen op andere provincien, die inde servicien ten achteren syn. Gesien hierop de lyste vande compagnien, leggende inde provincie van Utrecht, vermeldenke oyck, hoe vele dat de servicien voor deselve bedragen, is geaccordeert te depescheren ordonnantie op den ontfanger generael vande somme van negen dusent guldens, op afcortinge van 't gene bevonden sal worden de provincie van Utrecht vande voorsz. servicien te reteren boven 't gene, dat deselve daerinne heeft te dragen, mits dat de voorsz. ontfanger de voorsz. somme sal mogen verhalen aen de provincien, die in de servicien ten achteren syn.

VENERIS, den x. December.

Pr. sid.: Coenders. Presentes: Pyeck, Biesman, Brienen, Vennevelt, Asperen, vander Laen, Duyck, Symz., Magnus, Joachimi, Reigme, Jongstal, Clant, Clant.

Synde goetgevonden, dat men die van Utrecht sal aenschryven ende vermanen, dat haer E. deselve hare gedeputeerde metten aldereersten alhier willen senden, ofte alsulcke andere, als haer E. sullen goetvinden.

VENERIS, den xvii. December.

Presid.: Pyeck. Presentes: Biesman, Vennevelt, Brienen, Asperen, vander Laen, Duyck, D. Sebastiaan, Schoonhoven, Symz., Magnus, Joachimi, Reigme, Jongstal, Clant, Coenders, Clant.

Ontfangen ende gelesen eenen brieff vande heeren staten van Utrecht, gedateert den vi. deses, stilo antiquo, daerop dat geordonneert is t'antwoorden, dat de heeren staten met bedroeffnisse ende lectwesen verstaen hebben, vuytte voorsz. missive de seditieuse actien, die wederom binnen Utrecht, by eenige oproerige ende onruste menschen nyeuwelyck aengericht syn van quader exemple ende sorchelycke consequentie, daertegen dat haer Ho. Mog. nyet en sien, dat in eeniger manieren kan geremedieert worden, als met eene mannylycke authorityt ende courage, doende de autheurs van sulcke seditien ende quade attemptaten, effectuelyck straffen, anderen ten exemple, naer vereysch der saecken, sonder eenige conniventie ofte dissimulatie, die ten lesten eene stoutmoedige vuytcompste soude geven, tot meerder quaet ende perickel voor alle goede, vrome borgeren ende inwoonderen vande stadt, ende de gantsche ruine ende onderganck vande selve, daerom dat hare Ho. Mog. versoeken ende begeeren, dat haer E. gelieve daerop te letten, ende dese saecke te apprehenderen ende behertigen naer hare importantie, sonder dese daer te laten ongestraft, doch by soo verre als haer E. hun daertoe souden achten te swack van guarnisoen, sullen deselve vuytte ommeleggende plaetsen mogen ontbieden, sulcke ende soo vele ruyteren, als hun sal goetduncken, mits dat haer E. ordre stellen, dat die in egeen herberghen te logeeren (daer sy hun selven souden consumeren) gesonden, maer opte gewoonlycke servicien, gelyck inde andere garnisoenen onder gebragt worden, vindende daer benevens geheel nodigh, opdat haer E. te meer respects inde provincie van Utrecht gewinnen ende mogen behouden, dat deselve selver oock dese vergaderinge respecteeren, met het wederom senden van hare gecommitteerde, gelast ende geauthoriseert, omme op alle voorvallende saken, rakende den welstand vanden staet van 't landt, mette gecommitteerde vande andere provincien te resolveren naer behooren, gelyck hare Ho. Mog. daertoe by hare voorgaende noch instantie gedaen hebben, ende sal sulcx respect sunderlinge mede voirderen, by aldien als 't haer E. gelieft den staet van oorloge aen te nemen, gelyck dien leet, sonder daerinne te brengen parthyen, die nyet aengenomen en syn, ende vuyt te laten die ghenen, daarmede denselven is belast, daervan dagelycx sulcke clachten voorcomen, dat die misverstanden inde provincien veroorsaecken, dat haer Ho. Mog. daerom dese accommodatie haer E. ten hoochsten recommandeeren

SABBATI, den xviii. December.

Presid. ende presentes die voorsz.

Den secretaris Huygens rapporteert, dat Syn Excell. gedestineert heeft, noch binnen Utrecht te senden, voor de versekeringe vande selve stadt tegen die seditieuse ende derselver attemptaten, de compagnien van Isecramer, Tutalder ende vande capitein Allart, met twee compagnien ruyteren, hebbende advis, dat die van Utrecht deselve begeren in te nemen,

ende die ruiteren byden borger onder te brengen, op de gewoonlyke servitien, sonder die te senden inde herbergen, daer deselve haer souden consumeren, is goedgevonden, dat men die heren staten van Utrecht hiervan sal advis geven ende daerop derselver antwoordt verwachten.

MERCURIJ, den XXII. December.

Presid.: Poelgeest. Presentes: Biesman, Vennevelt, Asperen, Santen, D. Sebastiaensz., Schoonhoven, Symesz., Magnus, Joachimi, Reigme, Jongstal, Clant, Coenders, Clant.

Ontfangen eenen brieff van schout, borgermeesteren ende schepenen der stad Utrecht, vanden VI. deses, inhoudende de proceduren, die sy gehouden hebben ende noch doen, omme te achterhalen eenen Claes de Goyer ende andere perturbateurs vande gemeene ruste vande stad.

Is gelesen eenen brieff, geschreven byden gouverneur ende die vanden crychsraedt binnen Utrecht, den sevenden Decemb. lesleden, byden welcken sy hen beclagen, dat die borgeren van Harderwyck hebben ontweldicht eenen soldaet, dien sy hadden gesententiert, om syns misdaets wille geharquebusceert te worden, ten eynde de justitie soude worden gemainteneert, ende goetgevonden, dat men desen brieff sal stellen in handen vanden raet van state, omme daerop te communicereen met Syn Excell., ten fyne voorsz.

VENERIS, den XXIII. December.

Presid.: Poelgeest. Presentes: Biesman, Vennevelt, Asperen, vander Laen, D. Sebastiaen, Verius, Symesz., Magnus, Joachimi, Jongstal, Clant, Coenders, Clant.

Gelesen eenen brieff, geschreven by schouth, borgermeesteren ende schepenen der stad Utrecht, gedateert den XII. deses, stilo veteri, byden welcken sy d'heeren staten bedanken voor hare goede affectie ende sorge, die deselve belieft heeft te dragen, totten welstant vande stad, ende voorts voor de genome resolutie van haer guarnisoenen te augmenteren met ruyterye ende voetvolck, tot voorkomminge van alle voerder commotien, verclarende, voor soo veele de ruyterye aengaet, dat sy alle mogelycke debvoiren sullen doen, dat die op servicie ende thunder minster costen sullen mogen worden geaccommodeert ende goetgevonden, desen brieff te doen stellen in handen van Syn Excell.

LUNAE, den XXVII. December.

Presid.: Magnus. Presentes: Biesman, Vennevelt, Asperen, D. Sebastiaen, Symesz., Joachimi, Reigme, Jongstal, Clant, Coenders, Clant.

Gelesen eenen brieff vande heeren staten van Utrecht, gedateert den XIII. deses, responsive opten brieff vande heeren staten vanden XVII. deses, stilo novo, houdende, dat haer E. de goede meeninge vande heeren staten sullen nacommen, ten eynde alle seditieuse acten binnen Utrecht ondersocht ende gestraft mogen worden, anderen ten exemple,

Extracten uyt het Register van Resolutien der heeren Raden van State der ver- eenigde Nederlanden.

ULTIMA MARTII.

Den raet vertreckt vuyt den Hage naer Jutfaes ende voor Utrecht, ende 'savonts gearriveert tot Woerden.

DEN I. APRILIS, tot *Woerden*.

Scribatur aen den colonnel Ogle, liggende tot Zuylen, volgens het goetvinden ende begeren der heeren staten van Utrecht, dat hy geen schepen oft schuyten, met polver ofte anders geladen, en late passeren door de Vecht naer Utrecht, maer dat hy enen boom dwers over de Vechte, onder de brugge legge, om hy nacht ende ontyden sulcx te beletten.

Vertrocken van Woerden deur Montfoort ende Iselsteyn, ende opten middach aengecomen tot Jutfaes, alwaer men verstontd, dat die van Utrecht 't geschut op de vesten gebrocht hadde, dat sy vuytte onvermogen ende arme gemeente, volck in crychsdienst aennamen, ende besich waren omme *haere justificatie* te drucken ende alomme door alle steden ende provincien, oock in Duitslandt te schicken.

Corts naemiddach arriveerden tot Jutphaes vuyt Utrecht, de raetsheere Leeuwen, Henrick Bath ende Anselmus Salmius, beyde schepenen van Utrecht, ende medebrengeende brieven van credentie, van burgermeesteren, schepenen ende raedt van Utrecht, vanden XXII. Martii, *stilo loci*, d'opschrift houdende: *aen de Ho. Mog. heeren staten generael ofte heere Ho. Mog. gecommiteerde*, volgens dewelcke de voorsz. Leeuwen de propositie doende, verhaelde, vooreerst den goeden yver, die de stad van Utrecht altyts bethoont hadde, duerende dese oorlogen, soo om heur te defenderen ende te maintineren tegens den vyant, die huer altyt soo nae ende genouch rontsom was geweest, denselven te resisteren ende te krencken, als oock in 't contribueeren, dat sy nu meenende eens te rusten, dat sy verwondert syn, dat men heur als vyanden comt acnvallen, met crychsvolck, aen verscheyde plaetsen, die moetwillichlyk heur landt ende ingesetenen berooven ende bederven, waer deur oock de generale middelen ten platten lande sullen grotelycx worden vercort, niet wetende waerom, ende tot wat eynde, want, wat de poincten differentiael belangt, dat d'selve gene grote swaricheyt en hadden, soo die wel ingesien worden, dat men emmers soo veele byde gemeente gedaen heeft, dat sy die hadden willen stellen aen Syne Excell., heeren stadthouder, ende daer nae noch aen Syne Excell. ende de heeren staten van Hollandt, als die de neeringen ten platten lande nyet toe en laten, dickwils repeteerende, dat sy 't nyet en waeren verbleven aen de heeren staten generael, niet door eenige vilipendie van heere authorityt, maer dat onder deselve sulcke provincien syn, ende namentlyck Gelderlandt, die in 't poinct vande brouwerye heur contrarie waeren, soo doch opte vergaderinge, onlanex tot Woerden gehouden, een vande gedeputeerde van Gelderlandt, sels sich des opentlyk hadde laten verluuden, maer dat de saecke (men en weet om wat jalousie) alsoo aen Syne Excell. niet en heeft mogen gelaten worden, dat voorts de andere twee poincten niet veel swarichyts en hadden, als namentlyck 't poinct vande geeligeerde, d'welcke sy pretendeerden, alleenlyk t'augmenteeren, soo doch 't selve van te voorens onder de geeligeerde sels was voorgeslagen geweest, ende belangende 't tweede lith, beriepen sy hun noch opte resolutie van 't jaer 1584, dat sy nochtans d'een ende d'ander hadden begeert te laten ter decisie vanden heere stad-

IV.

houder ende heeren staten van Hollandt, hun getroostende, hoe 't selve by deselve soude mogen verstaen worden, hun noch ten hoochsten beclagende, dat nyettegenstaende sy met sulcke resolutie van submissie eenen expressen hadden afgeveerdicht nae den Hage, dat d'selve bode, nae ophoudinge van eenige dagen, daerop geene rescriptie, dan alleene eene simpele receptisse hadde wedergebracht, disputeerende seer heftelick, dat d'eene provincie over d'andere geen gesach en hadde, ende dat nochtans het geschil nu was alleenlyck om dat sy heur niet en hadden willen submitteren aen den heeren staten generael, dat men moste gedenken, dat soo men eenen competenten rechter niet en mochte recuseeren, dat oock alsoo niemant gehouden en was, hem aen yemant te submitteeren, dan by synen goeden wille, emmers als 't anders niet wesen en wilde, dat sy Godt haere rechtvaardige saecke opgaven, ende souden moeten verwachten, watter van comen soude *etc.* Hierop gedelibereert t'samentlyck metten hooch- ende welgeboren graef Henrick van Nassau ende de staten van Utrecht, ende geresumeert de instructie ende resolutie der heeren generale staten, aen d'selve t'samentlyck in last gegeven, naementlyck belangende d'overseyndinge vanden brieff der voorsz. heeren staten generael aen die van Utrecht, inhoudende de leste ende vuyterlyke vermaeninge, die den raet daertoe was medegegeven, is eyndtlyck goetgevonden (terwylen die staten van Utrecht noch niet al te samen aengecomen waren) heur dese reyse den voorsz. brieff niet mede te geven, alsoo 't nu nae den avondt gingh, ende dat sy apparentelyck daerop niet en souden hebben connen resolutie brengen voor morgen, daer nochtans nae de instructie der heeren generale staten, die vande stadt hun daerop soude moeten verclaeren binnen vier uren daerna, maer is de voorsz. drye gedeputeerde geantwoort, dat, wesende de saecken van grooten gewichte, dat men daerop noch soude delibereren, ende heur op morgen daerop antwoordt (daerby verstaende het overseynden vande voorsz. brieff) sal toeschicken, daerop als voor wederom diversche clachten, gereitereert syn, insisterende oock dat men den in- ende vuytvoer van schuyten ende personen niet en wille beletten, soo daer deur de borgerye seer was ontstelt, terwylen van heurder syde niet datelycx oft hostelycx is aengevangen, ende dat doch een yegelyck voorby de stadt mach passeeren; oock, dat alsoo de twee cap^m ofte commandeerende officiers vande twee compagnien, leggende binnen de stadt, geweygert hadden te beloven, heur te helpen defendeeren tegen diegene, die heur wilden overvallen, als heur geantwoort hebbende, dat, so sy bevel cregen vande heeren staten generael, om eenigen dienst te doen, dat sy souden moeten pareren, dat de borgerye daerom tegens deselve seer gealtereert was, ende daerom dat deselve met patenten vuyt de stadt mochten ontboden worden. Nae deliberatie is hen geantwoort, belangende 't eerste point, dat men met discretie alreets gedaen hadde, soo dat diversche schuyten nae de stadt gepasseert waeren, dat men alsoo oock noch doen soude tot op morgen, dat men heur 't voorsz. naerder antwoord soude toeschicken, ende alsdan oock met eenen de voorsz. begerde patenten voor de voorsz. twee compagnien, om deselve aen de twee voorsz. capiteinen te geven, ende daerop hun te doen vuyttrecken, oft d'selve noch daer te houden, nae dat sy rypelyck op 't voorsz. antwoordt gelet hebbende, souden goetvinden, ende syn alsoo ver- trocken.

De heeren staten van Utrecht, comende den heere graef ende raet aenseggen, dat de voorsz. gedeputeerde van Utrecht met hun begerden te spreekken, is goetgevonden dat het geschiede, doch syn vermaent, dat de voorsz. gedeputeerde heftelyck begonden te spreekken, dat sy daer tegen niet hardt weder en souden invaren, d'welck sy seyden oock alsoo voorgenomen te hebben, ende op alles wat hun des soude mogen bejegenen, niet anders en begerden te seggen, dan dat sy alle heere differenten hadden geremitteert aen de heeren staten generael, d'welck sy corts daer nae rapporteeren oock alsoo gedaen te hebben, ende dat

de gedeputeerde wederom hun seer beclaecht hadden, oock dat sy seyden soo (!) vande arme borgers in dienste genomen te hebben desen dach, ende dat sy der morgen alsoch soo veel souden aennemem, daertoe employerende de generale middelen ende oock der staten wapenen.

DEN II. APRILIS.

Is, nae deliberatie, t'samentlyck metten voorsz. heere graeff ende staten van Utrecht, (die nu al waeren aengecomen) goetgevonden, oock selfs volgens het afscheyt, den voorsz. drye gedeputeerde van Utrecht, gisteren gegeven, aen de magistraet te schicken den voorsz. brieff vande heeren staten generael, ende heur benefens te schryven, dat men nae behoren gelet hebbende op alle 't gene gisteren by heure voorsz. drye gedeputeerde was voorgedragen, heur ter goetlycker antwoordt daer op toeschichte den besloten brieff vande Ho. Mog. heeren staten generael, daer by sy sullen mogen verstaen de meeninge van heure Ho. Mog., dat sy daerop willen ernstelyck letten, ende ons daerop noch desen dach heur antwoordt ende resolutie laeten weeten, hun wel mogende verseeckeren, dat de meeninge der heeren staten generael geensints en is yemanden aen lyff ofte goet te laten beschadigen, maer alleenlyck om de goede stadt van Utrecht in verseekeringe te stellen, sulcx dat de stadt by het garnisoen geensints beswaert, maer eer daerdeur de neeringe, die sedert dese misverstanden mach verswackt syn, wederom sal toenemen, dat sy de twee medegaende patenten aen de capiteinen sullen mogen overleveren, oft oock d'selve inhouden, nae dat sy nae discrete lettinge op 't voorsz. schryvens vande heeren staten generael sullen bevinden te behooren. Desen brieff is terstont by expressen post inde stadt geschickt ende aen de magistraet geleverd omtrent half twaelf ueren, nae luyt der *recepisse*.

Corts nae den middach syn wederom vuytte stadt gecomen de voorsz. drye gisterige gedeputeerde, ende na eenige geallegerde swaericheden gaven aen, dat de magistraet te vreden was, de questien te stellen ter decisie vande heeren staten generael ende Synce Excell., maer belangende cenich garnisoen in te nemen, dat 't selve geheellyck was afgeslagen, ende oft schoon de magistraet ende veele goede souden daer toe willen verstaen, dat de gemeente nochtans daartoe geensints en wilden consenteeren, seer insisterende, dat men hun daervan wilde verschonen, voegende, dat de magistraet over 't gemeen volck geen meester en was. Nae deliberatie is hun ter antwoordt gegeven, dat men nyet en vermochte yet te veranderen in 't gene de heeren generale staten hadden geresolveert, soo sy selfs byden voorsz. brieff hadden mogen sien, ende nae diversche clachten hierop wederom byde gedeputeerde bygebracht, hebben sy ten lesten begeeren te verstaen, hoe veel compagnien verstaen worden byde genouchsaemheynt indyen brieff vermeldt; daerop hun is verclaert van thien oft twaelf compagnien voetvolck, boven die twee, die daer in lagen, ende noch eene compaignie peerden.

Over 't voetvolck schenen sy niet seer verwondert te syn, maer vande peerden waeren sy seer ontstelt, verclaerende hooch ende dier, dat sy daer geenen raedt toe en wisten, dat oock de peerden daer niet dienstelyck en waeren, eyndtlyck seyden noch, dat sy heur best geerne wilden doen, hoewel sy des kleyne hope hadden, seyden oock, dat de voorsz. twee patenten waeren opgehouden te geven aen de voorsz. twee capiteinen, tot heure wedercompste toe, ende syn alsoe weder naer Utrecht, omtrent den avondt, gekeert.

Corts nae heur vertreck verneempt men, dat de twee patenten den voorsz. twee compaignien in heure absentie waeren gegeven, soo dat d'selve compaignien oock noch terstont daer nae hier tot Jutfaes, omtrent 7 ueren inden avont, met schuyten, wel geaccommodeert synde, vuytte stadt syn aengecomen.

SATERDACH, den iii. Aprilis.

Arriveren vuyt de stadt Utrecht tot Jutphaes, de raetsheeren: Ruysch, Wiltius, Henrick Buth ende den advocaet Vyanen, verclaerende, volgens heure schriftelycke instructie, die sy exhibeerden, dat die van Utrecht de questien stelden aen de heeren staten generael, heeren ambassadeurs der beyde Coningen, Syne Excell. ende den raedt van state, ofte aen de heeren staten generael ende Syne Excell., soo 't heure Ho. Mog. alsoo beliefdende ende dat sy willich waren 't guarnisoen t'ontfangen, volgens den briefff van haere Ho. Mog., vanden xxiiii. Martii, versouckende dat voorts geene approchen ofte hostiliteyt en souden worden voorgenomen, ende oock consent ende patente om te mogen vertrecken nae den heeren staten generael, daerop na deliberatie hun is geantwoort, dat men gehouden was aen den last ende instructie vande heeren staten generael, ende dat men tot heur vertreck nae den Hage niet en conde verstaen, doch soo sy 't deden, souden wesen op heur peryckel, daerop sy seer heftelyck ende desperatelyck vuytvaerende, seyden ende riepen, dat sy nu wel sagen, dat den raedt partydich was, dat men heure parthyen in alle communicationen hoorden, ende heur advys vraechden, dat sy 't met de gemeente noyt gehouden en hadden, maer als men heur soo wilde voor 't hooft stoten, dat sy mede de stadt wilden helpen houden, Godt aenroepende over 't ongelyck, dat heur geschiede, ende dat het over twyntich jaeren noch soude beschreyt worden. Hierop gedelibereert, hoewel de staten van Utrecht eerst persisterden, dat men hun niet en behoorde toe te laeten nae de generale staten te vertrecken, nochtans de saecke wederom overleghet ende in deliberatie gestelt synde, hebben heur geremitteert aen den heere graeff ende raedt, die nae ernstige deliberatie den voorsz. gedeputeerde hebben geantwoort, dat men mochte aensien, dat sy vertrocken nae den Hage, doch sonder expres consent vanden raet, ende dat sy binnen twee dagen souden wederkeeren, ende dat al evenwel den last vande staten generael soude nagecomen worden, ende is geacordeert, dat de voorsz. heere graeff geschreven heeft aen de compagnien vande wacht der passage, daer sij mosten passeren, heur te laten passeren.

Voorts is de heere graeff seer ernstelyck byden raet ende staten van Utrecht vermaent, dat mette approches mochte voortgevaren worden, ende alsoo naegecomen den last ende instructie der heeren generale staten, d'welck syne Gen. oock aennam te doen, ende d'Engelschen vuyt 't quartier van Suylen daertoe herwaerts aen te ontbieden.

SONDACH, den iii. Aprilis.

De heere graeff wordt wederom seer ernstelyck versocht ende vermaent, geen tydt toech te laten passeren, maer de approches terstont voor te nemen, dat *periculum in mora* is, ende dat sy ontwyffelyck andere steden sullen tot oproer ende heur onderstant solliciteeren, ende ontwyffelyck dat siende, dat het ons ernst is, dat men der haest tot eene corte, goede vuytcompste sal comen. De heere graeff thoont hem daertoe genegen, maer excuseert hem, dat hy daertoe noch nyet gereet was, dat d'Engelschen compagnien, die hy daertoe beschreven hadde, noch hier niet en syn, ende gemarcheert hebbende om hier te comen, dat sy soo terstont niet en souden inde approches connen vacceren, doch soo men 't emmers alsoo begeerde, dat hy wilde doen nae heur belieste, ontbiedende daerop terstont de sergeant major van 't leger, Sidlnitski, om de compagnien daertoe te vorderen. Weynich daernaes is de voorsz. Sedlnitzky eerst ende daernaes Hillebrandt Smit gecomen, aen de rade voordragende de defecten, waeromme men noch niet en conde werck beginnen.

Naemiddach is byden rade wederomme seer grote instantie gedaen aen de voorsz. heere graeff als vooren.

De borgermeester Oeytgens, ende Jacob Graeff, out-schepen van Amsterdam, als gedeputeerde derselver stadt hier aengecomen synde, ende overleverende heure credentie, gheven aen, dat eenen Jacob Woutersz., borger van Utrecht, aen die van Amsterdam van wegen de stadt Utrecht gebragt hadde eenen *brief van credentie*, daervan sy overleverden copie, volgens dewelcke ende op syn versouck de magistraet van Amsterdam hadde goetgevonden hun hier te schicken (soo sy oock andere vuytte magistraet geschickt hadden aen den Hage) om 't gene hy Wouters aengegeven hadde, hier te kennen te geven, ende te sien, oft sy yet mochten doen, dat (!) voorderen onheil mochte voorkomen worden, terwylen sy verstonden, dat die vande stadt begonsten redelyke presentatien te doen, ende dat middelretyt geene hostileyten voorgenomen en worde, bereet oock wesende inde stadt te trecken, soo 't den heeren alsoo beliefte. Hun wert geantwoort, dat men den last ende instructie der generale staten moste naecomen, dat die vande stadt de saecken mosten verblyven aen de generaliteyten ende genoechsaem garnisoen innemen, doch dat men mochte lyden, dat sy inde stadt gingen, ende soo sy conden, soo veel te wege brachten, dat sy sulcken garnisoen innamen, maer dat merr nochtans hun daertoe niet en versochte, ende dat men al evenwel soude voortvaeren, volgens de last ende instructie der heeren generale staten, daerop sy antwoorden, niet gecomen te syn, om die van Utrecht te excuseeren oft verschoonen, ende dat sy noch souden blyven ende de saecke aensien tot op morgen toe.

MAENDACH, den v. Aprilis.

De heere graeff communiceert den heere raedt ende staten van Utrecht den brief, by hem nu terstont by Syne Excell. ontfangen, inhoudende in effecte, dat hy seer geerne verstaen heeft, dat die van Utrecht heur tot redelycheyten schynen te willen vongen, ende dat hy niet hostilycx tegens de stadt voor en neme, tot syn naerder schryvens. Hierop gedelibereert, is t'samentlyck goetgevonden (doch de heeren staten van Utrecht niet al te samen byden anderen wesende), dat men noch sal verbeyden mette approches, tot dat nu apparentelyck binnen een ure 2 ofte 3, brieven ende bescheyten vuytten Hage, vande heeren generale staten sal gecomen syn.

Nae den noen.

Den raet mette heeren staten van Utrecht insisteren wederom seer ernstelyck aen Syne Excell. graeff Henrick, om voor te nemen de approches tegens de stadt van Utrecht, om geenen tydt te verliesen, ende de instructie der heeren generale staten nae te comen, terwylen doch geene veranderinge vande selve instructie vuytten Hage tot noch toe is gecomen. Syn Gen. meent, dat het beter ware noch wat naerder bescheet te verwachten, allegeerende 't gene hem van Syne Excell. syn broeder desen morgen is geschreven, van niets hostilycx te attenteeren tot syn naerder advertentie, daerop geantwoort synde, dat by 't schryven van Syne Excell. de resolutie ende instructie vande heeren staten generael niet en conde verandert worden, seyde, dat syne commissie nochtans eensdeels inhielt, hem te reguleeren volgens 't advys van Syne Excell., syn broeder.

DYNSDACH, den vi. Aprilis.

De gedeputeerde der stadt Utrecht, als, de raadsheeren, Leeuwen, Ruysch ende Wiltius met Henrich Buth ende den advocaet Vyanen, wedergekeert vande heeren generale staten, volgens de acte van afscheyt van heure Ho. Mog., versouckende van Syne Excell. graeff Hendrick, den raedt van state ende de heeren staten van Utrecht heur antwoort ende bescheyten. Hierop gedelibereert ende oversien de brieven ende resolutien, aen dese voorsz. hee-

ren byde staten generael geschreven, is den voorsz. gedeputeerde van Utrecht voorgehouden, dat het point van de continuatie van de magistraet tot Utrecht, tot Remigij toe soude mede wesen een point differentiael, daerom sy seer hooch ende heftich hebben geantwoordt, dat sy dan wilden deurgaan, ende hun der saecke niet meer bemoeien, dat men hun inden Hage soo niet en hadde bejagent, dat sy wel wisten, dat de meeninge der heeren generale staten sulcke niet en was, ende soo de stadt Utrecht eenen goede rugge hadde, dat men wat anders soude mogen vernemen ofte dergelycke hoge woorden, doch is geconcipteert de acte van antwoordt, dewelcke gecommunicert, dan mette staten van Utrecht, dan mette voorsz. gedeputeerde van de stadt, is eyndtlyck nae diversche disputen ende correctien ter instantie van d'een ende andere syde gedaen, gearresteert soo als hier volgt *etc.*, dewelcke den voorsz. gedeputeerde is gegeven, die daarmede terstont, noch desen avont, nae Utrecht syn vertrocken, om d'selve de magistraet ende gemeente voor te dragen, ende daerom antwoordt ende resolutie tegen morgen naemiddach weder in te brengen, hoewel de heeren staten van Utrecht in 't coucheren van dese acte ernstiglyck insisterden, dat daerinne mede gestelt worde, datte nominatie van de magistraet mette questieuse pointen ten wedersyden gecomoveert, sullen gestelt worden, tot kennisse ende decisie van de heeren ambassadeurs, staten generael, Syne Excell. ende raet van state, soo is 't dat om gevouchlicksheys- ende accommodatie wille, deselve heeren staten te vreden syn geweest, 't selve point van de nominatie nu daer vuyt te laten, alsoo 't selve een van de questieuse pointen is, soo 't selve oock alsoo byde Ho. Mog. heeren staten generael, by heuren brief van den iv. deses voor een der differentiale pointen verclaert wordt.

WOENSDACH, den vii. Aprilis.

Deselve gedeputeerde van de stadt Utrecht als gisteren, comen wederom vuyt de stadt tot Jutfaes, mede brengende seecker geconcipteerde acte van de magistraet der voorsz. stadt, eenichsins differendeerende van de ghene die hun van hier gisteren was medegegeven, ende na eenige distantie, disputen ende deliberatien, is daerom alleenlyck opten naem van Syne Excell. graeff Henrick ende raden van state achter aen de voorsz. gistrige acte gestelt, 't geene hier naer volcht: *Gehoort etc.*, ende daer nae oock noch een ander, hier nae volgende acte, by ofte van wegen de heeren staten van Utrecht: *Die staten etc.*, daer mede sy wel te vreden synde, syn alsoo naer Utrecht gekeert, houdende ende wel te vreden synde, dat alle het misverstant daarmede was veraccordeert, aennemende ende belovende, dat gelycke acte van aggregatie byde magistraet van Utrecht mede daerom sal werden gestelt, die sy be- looft hebben morgen vuyt te brengen.

DONDERDACH, den viii. Aprilis.

Gedelibereert met Syne Excell. graeff Henrick ende heeren staten van Utrecht, belangende de twee pointen der instructie van de heeren staten generael, namentlyck aengaende een commandeur te stellen binnen Utrecht, ende van de burgerwachten in 't stadhuys ende der stadpoorten te doen ophouden, is op 't eerste goetgevonden, dat capitein Calvart sal by provisie voor een dach ofte twee worden gelast, om over 't garnisoen te commandeeren, ende middelertyt, dat geschreven sal worden aen de heren staten generael, dat heere Ho. Mog. gelieven, sulcken, als heere goetduncken, te committeren, heere Ho. Mog. niettemin adverteerende, dat de heeren staten van Utrecht totten colonnel Vtenhove genouch gesint syn, ende belangende het tweede point, dat de voorsz. Calvardt overmorgen vroech de magistraet sal voorhouden de meeninge der heeren staten generael te syn, dat de borgerye voort- aen niet meer en sal waecken, noch in 't stadhuys, noch aen de poorten, dat nu soo goe-

den garnisoen daer in synde, niet van noden en is, dat sy waecken, ende de moeyten nemen met versuym van hunne neeringen ende ambachten, ende soo men vernceempt, dat de magistraet 't selve qualyck nemen, dat eenige alteratie daer deur soude mogen toecomen, sal hen aengeseyt worden, terwylen onsen last niet anders en is, dat sy hun aen de heeren staten generael sullen mogen adresseren.

Syn vuytte stadt gecomen ende gecompareert den advocaet Vyanen, ende den secretaris der stadt Utrecht, Leerdam, overbrengende 't concept vande aggreatie vande magistraet van Utrecht, vande voorgaende besoiagne ende acte vanden raedt van state, welck concept overlesen ende geexamineert synde, is 't selve voor souffisant, soo hyde heeren staten van Utrecht ende den raet aengenomen, sulcx als deselve ratificatien daer achter aen, onder de signature vanden secretaris Leerdam, van wegen de magistraet van Utrecht gestelt is, luidende als volght: *Gesien etc.* De voorsz. Vyanen ende Leerdam eyndtlick insisterden seer, dat den raedt soude verseeckeren, dat alles, wat gedaen ende geacordeert was, hyde heeren generale staten souden worden geaggreëert, daerop hun is toegeseydt, dat 't selve heure Ho. Mog. ernstelyck soude worden voorgedragen ende versocht.

Desen dach, omtrent de noon, syn binnen Utrecht getrocken de twee compagnien vanden colonnel Cecil ende den lieutenant Colonel Checque, ende sullen morgen de acht resterende compagnien daerinne oock trecken.

VRVDACH, den ix. Aprilis.

Den advocaet Vyanen ende den secretaris van Utrecht, Leerdam, comen van stadtswegen versoucken, dat in de acte vanden raedt in 't point vande vergetinge ende vergevinge noch daerby gestelt worde neffens de clause van alle 't gene sedert den XXI. January lestleden is geschiet, dese woorden: *ende oyt te voeren*, d'welcke alsoo is geacordeert ende gedaen.

De resterende acht compagnien trecken binnen Utrecht in garnisoen.

Ende corts daer nae comen van wegen de stadt de voorsz. Vyanen ende Leerdam, seer heftelick aengeven, dat de ingecomen soldaeten aen de poorten ende op 't stadthuys opte wacht gestelt waeren, ende dat de borgerye daerom seer ontstelt was, versouckende dat sulcx niet toegelaten en worde, maer dat men metter tydt ende allengskens dat soude mogen doen, dan is bevonden, datter geen commotie om en was, soo oock rapporteert de heere graeff Henrick, die selfs vuyt de stadt comende, seyde, Sedlnitzky last gegeven te hebben, de wacht alsoo te stellen, daerop gedelibereert, is t'samentlyck geresolveert, dat de resolutie der heeren generale staten ende heure instructie in desen sal nagecomen worden, ende dat op morgen, voor 't opstaen vande avontwacht, Sedlnitzky den magistraet sal voordragen met goede beleefde redenen, dat nu van geen noden en is, dat de borgers langer aen de poorten ofte op 't stadthuys wacht houden, maer de soldaten alleen, ende dat sulcx oock is de expresse meninghe der heeren generale staten, hun daertoe oock overlangende den brief, die den raedt dyenthalven in gelycke soete ende ernstige termen huer scryft, d'welck Sedlnitzky oock alsoo belast is te doen.

SATERDACH, den x. Aprilis.

Sedlnitzky desen morgen van Utrecht wedergekeert synde, rapporteert, dat hy nyet goet gevonden en hadde, den brief vanden raedt aen de magistraet aldaer te presentereen, noch synen last te openen, mits de groote beroerte, die desen nacht daer binnen geweest hadde, soo naerder verhaelden den capitein Calvardt ende Pinsen deselve toegecomen synde, om de besettinge vande wacht by onse compagnien aen de poorten ende op 't stadhuis, volgens d'ordre, die de heere graeff Henrick gestelt ende aen de burgermeesters verclaert hadde, die nochtans hadden versuymich geweest deselve ordre den borgers te kennen te geven,

willende den soldaten met geweld van 't stadhuis dryven, hebbende oock eenige particuliere hem Calvardt seer oproerlyck toegesproken, ende oock geroepen: slaet doot, slaet doot, schiet, schiet, soo aen de andere compagnien ende officiers by eenige het roer ende musquetten tegens de borst gestoten werde, soo dat de soldaten geene ronden en hadden mogen doen noch oock hy Calvart mogen insisteren, om der stadts sleutelen mede in bewaringe te mogen hebben, dat oock de burgemeester Canter voor de oproerige borgers tegen hem Calvart geseght hadde, dat wel vreempt was, dat de soldaeten de wacht op 't stadhuis quamen houden, sulcx dat groote bloetstortinge hadde mogen toecomen, soo de soldaten hun niet soo stil gehouden hadden. Hierop aengecomen wesende den advocaet Vyanen, heeft deselve alteratie seer bedroufdelyck oock aengegeven, dickwils repeteerende, dat, soo men de sake vande wacht niet en modereerde, dat ontwyffelyck een ongeval tusschen de borgers ende soldaten sal ontstaen; dat wel de magistraet dede opte principale autheurs informeeeren, om die te doen vangen ende straffen, maer alevanwel dat het moste gemodereert worden. Hierop gedelibereert in 't lange, is den voorsz. Vyanen ende oock Sedlnitzky, Calvardt ende Pinsen belast, de magistraet aen te seggen, dat de meeninge der heeren staten generael is, dat de soldaten alleen ende geene borgers meer de wacht aen de poorten ende op 't stadhuis souden houden, ende dat sy d'ordre stelden, dat 't selve nagecomen worde, de magistraet daertoe oock overleverende den brieff vanden raet, dien gisteren avondt Sedlnitzky daertoe was medegegeven.

Naemiddach is Sedlnitzky wedergekeert ende noch ses gedeputeerde vande stadt, als: Jacob vander Maten, Henrick Buth met noch drie anderen, ende den advocaet Vyanen, met credentie, eerstelyck daerop alnoch aenhoudende, dat de borgers mette soldaten mochten waecken, dat sy sagen, dat anders geen ruste en conde gehouden worden, dat de magistraet droevich was, om 't geene datter gepasseert was, dat sy oock twee vande oproerige autheurs hadden doen gevangen stellen, emmers seyden, dat de magistraet sustineerde het accordt van heurder syde voldaan te hebben, als heur gesubmitteert, ende 't garnisoen ingenomen hebbende, maer dat 't selve accordt vander generaliteyts wegen nyet voldaan, maer tegecommen worde, inhoudende, dat de borgers nyet en souden ontwapent worden, daer men huer nochtans de wacht beneempt, d'welcke in effect is eene ontwapeninge, ende soo sy nyet en condon byden raedt; ende in dese vergaderinge verwerven, dat sy souden terstont trecken aen de heeren staten generael. Nae lange communicatie sloegen voor, dat de borger compagnien souden gesift ende gesuyvert worden vande onbehoorlicxte, ende dat alleene de best gequalificeerde souden daer onder gehouden worden, om de wachten ende ronden mette soldaten te doen, soo dat d'selve compagnien, die nu groot syn, daerdeur oock souden vermindert syn, ende dat alsoo de borger compagnien als schutteryen souden vande beste ende gequalificeerde gecomposeert syn, d'welck voor altyt seer strecken soude tot ruste vande stadt, dat deselve siftinge soude gedaen worden, byde magistraet ofte sulcke vuytte magistraet die heeren staten van Utrecht souden daertoe denomineeren, ende dat dan de rollen alsoo gesift ende gesuyvert synde, deselve alnoch souden aen de voorsz. heeren staten van Utrecht overgebracht worden, om deselve dan noch naerder te suyveren, soo't alsoo van noode bevonden worde. Hierop weder lange gedelibereert, is 't selve toegestaen, synde daertoe byde heeren staten van Utrecht seven gedenomineert, als: Jacob vander Maten, Henrick Buth, Cornelis van Deuveren, mr. Elbertus Sosius, mr. adriaen de Roy, Jan Florisz, van Nypoort ende Wolphart Roelandtsz. van Culenburgh, ende dat 't selve oock morgen soude gedaen worden, ende middelertyt, dat de wacht by provisie soude gehouden worden, volgens d'ordre, byden heere graeff Henrick gisteren gestelt, namentlyck de soldaten neffens de borgers aen de poorten ende op 't stadhuis, tot dat byde heeren staten generael daerop soude anders geordonneert syn.

SONDACH, den xi. Aprilis.

Is geschreven aen de heeren generale staten, 't gene gisteren ende cergisteren, belangende de beroerte tot Utrecht is aengeteeckent.

MAENDACH, den xii. Aprilis.

De heeren staten van Utrecht geven aen, dat sy wel verwitticht syn, dat het voorgeslagen besoigne van 't redress der rollen vande borger compagnien tot Utrecht ende derselver wacht, niet en sal of connen ofte emmers niet nae behoren connen gedaen worden, ende terwylen dan den leger hier blyft liggen, tot groote beswaernisse vanden lande ende goede luyden, achten, dat beter ware, dat geschreven werde aen de Magistraet van Utrecht, dat sekerder ende bestendiger wesen soude, dat de vuytterlycke meeninge vande heeren staten generael nagecomen werde, ende dat sy ordre stellen, dat de borgerwachte by provisie ophielde, tot dat hyde staten generael naerder soude wesen geordonneert, ende dat 't selve soude strecken tot heurder borgeren rust, gemack ende prouffyt, ende dat d'occasien der onlusten, die men verstondt dat alreets tusschen de borgers ende soldaten begonsten, daermede souden voorgecomen worden, dat oock de staten van Utrecht ende den raedt van state, anders oock grote oorsaecke hadden heur te onthouden van heure voordere besoigne inde stadt te comen doen, ende dat oock den leger niet en conde gedissolveert worden ende 't arme volck onlast, soo lange der heeren generale staten resolutie niet volbracht en ware, anders dat men dan den leger soude scheyden, d'welck goetgevonden is, alsoo aen de magistraet te schryven, 't selve schryvens eerst ende alvorens gecommuniceert synde met Syne Excell. graeff Henrick, die hyde handt nu niet en was; maer middelertyt syn de gedeputeerde vande stadt aengecomen, mede brengende de rollen der borger compagnien, soo sy die gesuyvert ende gesift hadden, van over de 4000 op 1454 vande gequalificeerste, soo sy seyden, welcke rollen oversien ende daerna oock hyde heeren staten van Utrecht gevisiteert synde, ende hyde selve bevonden groote swaricheyt, soo in 't getal als inde personen, die sy daerin noch gelaten hadde, is met gemeen advis, wederom vuyterlyck geinsisteert, dat de borgerwachte soude cesseeren by provisie tot naerder ordonnancie vande heeren staten generael, daertoe in 't langh met over en wedercommunicatie allegerende de bovengestelde redenen, ende hoewel de voorsz. gedeputeerde hun des seer vreempt hielden; dickwyls verclaerende, dat dat niet geschieden en soude, syn eyntelyck te vreden geweest heur beste daer over te doen aen heure principalen, doch begeerden, dat oock byden rade dyenthalven aen de magistraet geschreven soude worden, ende is dyenvolgens geresolveert, den voornoemden brief, die voor noen geconcipeert was, alnoch de magistraet op morgen toe te schicken deur den heere Sedlnitzky.

DYNSDACH, den xiii. Aprilis.

Alsoe men in ervaringe nu coempt, dat den advocaet Vyanen gisteren avondt laet van Utrecht nae den Hage aen de heeren staten gen. geschiet is, apparentelyck om te solliciteeren tegens ofte emmers tot moderatie vande resolutie ende instructie der heeren staten generael, belangende de afdoeninge der borgerwachten, is geordonneert, terstont in diligentie aen de staten generael over te schryven, al't gheene is gepasseert ende aengetekent, om by heure Ho. Mog. daerop geleth ende nae huere wysheyt gedisponeert te worden, doch dat den raedt meynt, dat de saecken vande stadt Utrecht niet en connen versekert syn, duerende de borgerwachte, noch cock by het redres der borger compagnien, ende by *post date* te vougen, dat ons sekerlyck wort gerelateert, dat apparentelycken een gewenschte resolutie soude inde stadt op onsen gistrigen brief genomen syn geweest, ten waere seckeren indiscreten aldaer

hadde vuytgegeven, versekert te syn, dat, als de borgerwachte af soude syn, dat alsdan strenge executie over ettelycke inde stadt gedaen soude worden, dat 't selve de goede resolutie hadde ommegeestoten, ende dat daerop nae den Hage den middach afgeveerdicht syn de raedtsheer Leeuwen, Itsige (!), burgermeesters Helsdingen ende eenen Ansem (!).

Naemiddach syn vuytte stadt gecomen: vander Maten ende Nypoort, verhalende, dat sy op den gistrigen brieff gelet hebbende, hun lieten beduncken, dat men heur wilde opleggen meer als sy volgens d'accoort gehouden syn te doen, dat sy daer over terstont de voorsz. drye nae den Haghe aen de heeren generale staten hadden geschickt, die overmorgen wedergecomen sullen syn, versouckende dat middelertyt het platte landt verschoont, ofte emmers niets nieuws voorgenomen, maer alles in state gehouden werde; hierop nae deliberatie, is seer tegen heur geinsisteert, dat middelertyt de borgerwachte by provisie cessere, d'welcke sy bleven continuellyck seer excuseerende, doch dickwils verclarende vuytdruckelyck, dat sulcke resolutie, als hyde heeren staten generael soude nu genomen worden, dat sy die souden pareren ende naecomen, hoe die oock ware, soo dat eyntelick, nae veele communicatien ende difficulteyten, hun de voorsz. tyt is toegestaen, op sulcke conditie, dat, soo de resolutie der heeren staten niet datelyck terstont nagecomen en worde, de datelycke executie hyde handt sal genomen worden, dit te schryven alsoo in 't pooste aen de heeren staten generael, opdat heure Ho. Mog. terstont daerop heure expresse resolutie ende last overschryven, om hier datelyck nagecomen te worden, sonder dyent halven eenigen specialen last gewacht te derven worden; oock dat graeff Henrick hem begeert te excuseeren van 't commandement binnen Utrecht, ende dat wy daerom graeff Ernst hebben versocht, die het selve voor eenen cleynen tyt heeft aengenomen, tot dat heure Ho. Mog. eenen commandeur sullen gestelt hebben, daertoe wy met graeff Henrick voor desen tyt nyemant beter als den colonnel Vtenhove en weten voor te slaen.

WOENSDACH, den XIII. Aprilis.

Is geene vergadering van rade geweest.

DONDERDACH, den XV. Aprilis.

Ontfangen schryvens vande heeren staten generael, daerby vermeldt wordt dat den raetsheer Leeuwen, een vande drye gedeputeerden hyde stadt Utrecht, aen heure Ho. Mog. geschickt, verclaert heeft, dat graeff Henrick hem, Leeuwen ende syne mede gedeputeerde in desen rado alhier soude toegesegt hebben, inde handelinghe voor het sluyten van 't accoord, dat die borgers van Utrecht souden blyven hyde wacht, ende deselve houden beneffens de soldaten, ende dat om 't woort van Syne Excell. graeff Henrick te houden, heure Ho. Mog. tot accommodatie vande saecke, goetvonden, de voorsz. gedeputeerde voor te stellen, dat sy souden tot Utrecht bevoorderen, dat de lyste der borgeren, die de wacht souden houden, wederomme met Syne Excell. graeff Henrick, desen raedt ende heeren staten van Utrecht souden geresumeert, ende met gemeen advys ende bewillinghe gereduceert worden, tot 8. 9. ofte vuyterlyck 1000 vande gequalificeerste ende vretszaamste borgers, die by provisie, tot dat de gesubmitteerde differentiale poincten sullen syn gedecideert, die wacht neffens de soldaten inde stadt sullen houden. Hierop t'samentlyck gedeliberceert, is men wel verwondert geweest, dat de voorsz. Leeuwen 't selve soo onbeschaemdelyck tegen de waarheit heeft derven seggen, ende *scribatur* aen de staten, dat men des wel verwondert is, terwyle in 't minst daervan noyt eenich verhael, noch by Syne Excell., noch by nyemant anders geweest en is, alsoo men altyt heeft preciselyck geinsisteert opte instructie van haer Ho. Mog., dat sy ons dan terstont adverteeren, ofte men heure voorsz. resolutie op sulcken onwaerachtigen

te kennen geven, sal naecomen, of dat men sal blyven inhereren opte voorsz. instructie, soo wy doch gedaen hebben, want wy terstont nae de receptie van heuren brieff. alevenwel hebben geschreven, ende den heere Sidlnitsky gedeputeert aen de magistraet ende borgerhopluyden van Utrecht, dat sy terstont de borgerwacht souden doen ophouden, opdat wy alsoo 't leger terstont mochten doen scheidt, ende 't landt ende de goede luyden daervan eens doen ontlasten, ende dat wy noch anders niet en conden gesien, dan dat de stadt niet en sal verseeckert sy, soo lange de borgerwacht continueert, dat wy oock deurgaens vande burgers vernemen, dat de burgers wel te vreden syn, de wacht te laten, maer dat 't selve byde magistraet ende eenige indiscrete luyden wederhouden wordt, 't gene aen de voorsz. magistraet ende borgerhopluyden, als voorsz. soo geschreven is, wordt ter antwoordt gegeven aen Vermaeten ende Nyeupoort, beyde schepenen van Utrecht, die met open acte nu syn comen aengeven, dat die van Utrecht sullen verwachten de resolutie, die vande heeren generale staten vuytten Hage, belangende 't cesseeren ofte continueren der borgerwachte, by heere gedeputeerde sal apparentelyck noch desen dach gewacht worden.

Opten avondt verstondt den raedt deur Syne Excell., die vuyt Utrecht quam, dat na diversche communicatien, gehouden by die vande magistraet van Utrecht ende Syne Excell., ende namentlyck oock metten raetsheer Leeuwen ende den borgermeester Helsdingen, die weder vuytten Hage gekeert is, soo veele gedaen is, dat die vande stadt naecomende het bovengemelte schryvens ende acte vanden raedt, sy waren te vreden geweest, dat de borgerwachte soude cesseeren.

VRYDACH, den xvi. Aprilis.

Men verstaet, dat geene borgerwachte gisteren avont tot Utrecht en is opgetrocken, noch desen nacht gehouden geweest, waer over den raedt met Syne Excell. graeff Henrick nu desen morgen ordre stellen op 't vertreck der compagnien nae heere guarnisoenen, daerop altoorens oock gehoort hebbende het advis der heeren staten van Utrecht.

SATERDACH, den xvii. Aprilis.

Den raedt vertreckt van Jutfaes binnen Utrecht.

SONDACH, wesende Paeschdach hier in 't Sticht van Utrecht, den xviii. Aprilis.

Is geschreven aen de staten generael.

MAENDACH, den xix. Aprilis.

En is niet gedaen.

DYNSDACH, den xx. Aprilis.

Twee gedeputeerde vande magistraet van Utrecht, namentlyck Vander Maten ende Henrick Buth, comen den raedt van wegen de magistraet begroeten ende bewillecomen, excuserende, dat het niet eer geschiet en ware, mits de feesten vande Paeschen.

WOENSDACH, den xxi. Aprilis.

Drye ofte vier vande heeren staten van Utrecht metten secretaris Ledenberch, resumieren de instructie vande heeren staten generael ende 't gemaecte accord tot Jutfaes, om te letten, watter noch meer achtervolgens deselve staet te doen, ende bevindende de navolgende: Yerst aengaende de submissie ende de instellinge der acte derselver, 't sy hier of inden Hage,

ende ten beyden syden te deputeeren, om de decisie aldaer te voorderen ende te verwachten, ten anderen, dat het geschrift hier in drucke, in't heetste vande alteratie vuitgegaen, geintituleert: *Cort vertooch*, als wesende een puer libel diffamatoir, deur de mag^t. ingetogen, ende voorts niet meer te vercoopen, ten derden, alsoo men verstaet, dat die vande stadt schynen voornemens te syn eenige borgerwachte 's nachts te doen houden tegen de dieverye, terwylen den voorleden nacht eenige schynt geschiet te syn, dat daerin versien worde, dat de borgers onder sulcken deexel niet wederom eenige wacht en houden, ten vierden, dat het woort ofte loose niet langer gegeven en worde, noch aen de borgerhoplyden noch aen de borgermeesters, soo men doch bevindt, dat daer deur 't woort deur de stadt 's nachts is ge-divulgeert geweest, waer vuyt groot misverstandt ende gevaer tusschen het garnisoen ende de borgers souden mogen toecomen. Op 't tweede point is goetgevonden, de magistraet van Utrecht te versoucken ende te vermanen, 't voorsz. geschrifte te verbieden vercocht te worden, ende op 't derde ende vierde point, syn de heeren Amerongen ende de Bye versocht te spreekken metten heere graeff Ernst van Nassau, jegenwoordelyck hier by provisie commandeerende tegen de voorgenomen borgerwachte te versien, dat die niet en geschiet, ende oock het woort oock niet aen anderen, dan alleen onder 't guarnisoen te laten geven.

DONDERDACH, den xxii. Aprilis.

Den raet gegaen inde vergaderinge der heeren staten van Utrecht, die nu desen dach eerst geschiet, proponeert volgens 't schryven vande heeren staten generael, te willen inwilligen heure consenten opte propositie vanden raedt van state, voor dit lopende jaer, ende oock tot secours vande Cleefsche saecken, ende aentenemen den staet van oorloge, ende dyenvolgens oock aentenemen de compagnie vanden capitein Setton ende anderen, volgens het particulier schryvens vande heeren staten generael, soo aen den raedt als aen heure E. Voorts dat ten beyden syden gedeputeerde aen de heeren staten generael geschickt worden, om aldaer de decisie van alle heure onderlinge differenten te bevorderen ende te verwachten, deselve oock ernstelyck vermanende tot rust, vrede ende eenicheyt. De staten antwoorden, dat het secours van Cleeff geconsenteert is, ende dat belangende de consenten ende aenneminghe vande staet van oorloge, sy heure gedeputeerde sullen lasten, om dyenthalven metten heeren staten generael aff te handelen, dat sy oock nae den Hage, tot decisie vande differenten schicken sullen, doch dat die van Utrecht verstonden daervan rapport te doen aen heure principalen.

VRYDACH, den xxiii. Aprilis.

Den secretaris Huyghens gelast geweest synde, om die vande magistraet te versoucken ende te vermanen, het geschrifte, geintituleert: *Cort vertooch*, te doen intrecken ende te verbieden 't selve niet meer te vercoopen, als streckende totte foveringe van oneenicheyt ende oproer, rapporteerende 't selve alsoo gedaen te syn, ende dat hem ter antwoordt gegeven was, byden borgermeester Canther ende andere, dat, oft sy niet anders soo seer en sochten als rust, vrede ende eenicheyt, dat sy nochtans gewaar worden, dat van weegen de staten van Utrecht contrarie gedaen wordt, heur grotelycx beclagende met stoute woorden over den brieff, die de heeren staten generael hadden doen divulgeeren, op 't stuck vande alteratie van Utrecht, ende dat denselven noch opentlyck vercocht wordt, ende dat oock 't woort oft loose niet alleen den borger hoplyden, maer oock den borgermeesters deser stadt was benomen, seggende vuytdruckelyck, dat, als de heeren staten generael heuren brieff sullen ingetrocken ende verboden hebben vercocht te worden, dat sy alsdan heure voorsz. schrift verbieden sullen te vercoopen, ende niettegenstaende hy Huygens daerop antwoorde ende repliceerde,

dat den voorsz. brieff nyet gemeens en hadde metten onlust tusschen de heeren staten ende stadt van Utrecht, ende dat sy daerom aen de heeren staten generael souden mogen schryven, die dan daerin souden doen nae heure wysheyt, ende dat in allen gevalle sy particuliere ende verre de minste wesende, eerst behoorden te doen, 'tgeene daertoe sy vermaent wierden, dat oock de borgerwachte nu cesseerende, 'tgeene daervan dependeert, oock moste cesseeren, namentlyck 't principael point ende secreet vande wachte, als is de loose oft 't woordt, d'welck geensins, om gevaer te voorkomen, en dient gedivulgeert, ende dat 't selve byden rade geheel goetgevonden is, aff te snyden ende noch aen de borgermeesters noch aen de borgerhoplyden te geven, om geene jalousie tusschen deselve te veroorsaecken, soo syn die vande magistraet nochtans al evenwel ongerust daerin gebleven, ende gepersisteert by heur voorgaende antwoordt, belangende 't verbieden van 't voorsz. geschrifte.

Den raet, comparerende inde staten van Utrecht, insisteert, dat de deputatie nae den Hage, opte decisie vande onderlinge differenten, mach voortgaen, dat den raedt oock selfs nae den Hage begeerde te vertrecken. Hierop voorgevallen synde eenige disputen, soo op 't stellen vande acte van submissie, die de staten van Utrecht meynden oft inden Hage soude mogen, ende die vande stadt, dat hier behoorde ingestelt te worden, ende oock belangende de poincten differentiaal, die de staten verstonden, dat ten wedersyden heure gedeputeerde medegegeven, ende die vande stadt, dat sy hier souden moeten ingestelt, ende d'een den anderen gewisselt worden, is eyntelyck vooreerst begeert, dat byden raedt de voorsz. acte van submissie soude ingestelt worden, d'welck oock alsoo gedaen is, luydende aldus: »Alsoo inde maent Januario voorleden, binnen de stadt van Utrecht seekere alteratie ontstaen, ende oversulx tusschen de heeren staten 's lants van Utrecht ter eenre, ende de alsdoen gestelde magistraet ende gemeente derselver stadt ter anderen syden, seekere differenten syn verresen, totter welcker beslichtinge eerst by Syne Excell. met eenige gecommiteerde, soo vuytte vergaderinge der Ho. Mog. heeren staten generael als raet van state, binnen de voorsz. stadt Utrecht gearbeydt synde, corts daer nae noch binnen de stadt Woerden de heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende Groot Brittanien, der Ho. Mog. heeren staten generael, Syne Excell. ende de raedt van state gecomen syn, daer alsdoen (als daertoe beschreven synde) mede compareerden, die geeligerde ridderschap ende gedeputeerde der stadt ende steden van Utrecht, welcke geeligerde, ridderschap ende oock de vier steden alsdoen bewillichden, alle de differentiale poincten te submitteeren ter decisie vande voorsz. heeren ambassadeurs, de Ho. Mog. heeren staten generael, Syne Excell. ende den raet van state, ende dat oock eyndtelyck noch de voorsz. magistraet ende de gemeente der stadt Utrecht, mede daertoe bewillicht hebben, soo eest, dat volgens d'acte van accoort, by Syne Excell. graeff Henrick van Nassau ende den voorsz. raedt van state, als byde Ho. Mog. heeren staten generael, (tot rechingen der voorsz. alteratien gecommiteert synde) vanden vi. deser maent Aprilis, ende byde heeren staten 's lants van Utrecht den xxviii. Martii, ende de magistraet derselver stadt den xxix. Martii 1610, *stilo veteri*, beyde geapprobeert de voorsz. heeren staten 's lants van Utrecht ende de voorsz. magistraet der stadt Utrecht, soo voor hun als voor de gemeente derselver stadt verclaert hebben, ende verclaren by desen, dat sy alsulke differenten ende questien als ten wedersyden mogen syn gemoveert, ende dewelcke onder behoorlycke signature ofte anderen volcomen last, sullen worden gespecificeert ende geexhibeert, gantsch ende geheel submitteeren ende stellen tot volcomen kennisse, decisie ende beslicht vande voorsz. heeren ambassadeurs vande voorsz. hoogstgemelte twee Coningen, de Ho. Mog. heeren staten generael, Syne Excell. ende den raedt van state, belovende op eer ende vromicheyt, t'allen tyden van weerden te houden, natecomen ende stricktelyck te achtervolgen, alle 'tgene byde selve alsoo geordonneert, vuytgesproken ofte gedeceideert sal syn."

Naemiddach is byden raet den heeren staten dese alsoo geconcipeerde acte in heure vergaderinge voorgedragen, daerop alsdoen wederom dispute gevallen is, belangende de poincten differentiael, soo als voornoen, soo daerin niet overeencomende, den raede daerom versocht is (die anders voorgenomen hadde morgen vrouch nae den Hage te keeren) tot accommodatie der saecken, noch alhier te willen blyven.

SATERDACH, den xxiiii. Aprilis.

Den raedt comparerende wederom inde staten van Utrecht, ende insisteerende als gisteren, exhibeeren die vande stadt seeckere acte van resolutie, byde magistraet der stadt desen dach genomen, belangende de geconcipeerde acte van submissie ende het instellen der poincten differentiael, luydende aldus:

» De magistraet der stadt Utrecht, gehoord hebbende het rapport van Jo. Dirck Canter ende Henrick van Helsdingen, borgermeesteren, mitsgaders Hendrick Buth, schepen der stadt Utrecht, op gisteren ter vergaderinge vande E. heeren staten 's lants van Utrecht byde magistraet gedeputeert, ende hooren lesen hebbende het dubbelt vande acte van submissie, byde E. heeren raden van state geconcipeerd ende inde voorsz. vergaderinge overgelevert, verclaren wel te vreden te syn, de poincten differentiael, ten wedyrsyden gemoveert, in conformiteyt van 't verdrach, in Jutfaes gemaect met Syne Excell. graeff Henrick van Nassau, ende de E. heeren raden van state te submitteren ende daervan te passeeren acte, in sulker forme, als die byde heeren raden van state geconcipeerd ende overgelevert is, vuytgesondert dat inde voorsz. acte niet gebruyckt en sal worden de qualité vande heeren staten 's lants van Utrecht in 't geheel, maer alleen vande twee leden ende cleyne steden, ende dat oock de cleyne steden, gesien hebbende de poincten differentiael, byde magistraet gemoveert, sullen hebben verclaert, in wat poincten sy hunluyden jegens de magistraet ofte tegens de twee eerste leden vande staten in 't submitteeren parthyen souden willen maecken, om 't selve gesien, de voorsz. acte van submissie daer nae gedresseert te worden, dat oock alvorens de voorsz. acte van submissie te passeren, de voorsz. twee eerste leden gehouden sullen wesen, de magistraet te openen de poincten differentiael, die haer E. aen haer syde gesubmitteert souden hebben willen, gelyck haer E. openinge gedaen is vande poincten differentiael byde magistraet ende gemeente gemoveert, ende die de magistraet te vreden is noch andermael overteleveren, opdat niet alleen de magistraet hebbe te overwegen, ofte soodanige poincten als overgelevert sullen worden, in 't compromis mogen worden getogen dan niet, maer oock dat sy hebbende competenten tydt, daertegens met heur defensie gereet te mogen comen voor de heeren ambassadeurs, de Ho. Mog. heeren staten generael ende heeren raden van state, gelyck apparentelyck gereet sullen comen de voorsz. twee leden vande staten, tegens de poincten differentiael, byde magistraet ende gemeente der stadt Utrecht gemoveert, protesteerende by weygering van 't geene voorsz. is, dat aen de magistraet niet en ontbreeckt, dat de submissie geen voortganck en heeft, soo nyemant gehouden en is te submitteren 't gene voor hem verborgen wordt, ende daer jegens hy geen defensie en can genieten. Aldus geresolveert opten stadhuuse t' Utrecht, desen xiiii. Aprilis 1610, ende was onderteekent J. DE LEERDAM."

Ende alsoo voorders byden raedt by alle verthoning ende inductionen, niet meer en conde tusschen parthyen gevordert worden, heeft den raet oorlof genomen om op morgen te vertrecken.

Naemiddach is Henrick Buth van wegen de magistraet gecomen, ende den raedt *adieu* geseyt. Van gelycken hebben oock gedaen eenige gedeputeerde vande heeren staten van Utrecht, oock de welgeboren heere graeff Ernst van Nassau.

**Extracten uit de Resolutien van de Groot Mog.
heeren Staten van Hollant etc., aangaande de
Alleratie te Utrecht in 1610.**

**Resolutien van de heeren Ridderschap etc. van Hollant
eto. staatsgewyse genomen in de vergadering, be-
schreven in 's Gravenhage, jegens 8 Febr. 1610
ende gescheiden 3 Apr. daarna volgende.**

Uyt het laetste poinct vande beschryvinge is vorder van tyd tot tyd openinge gedaen van hetgene binnen Utrecht feytelyck was gepasseert, voor de aenkomste van Syne Excellentie ende gecommiteerde uyt de vergaderinge vande heeren staten generael ende raden van state, aldaer gesonden, gelyck oock gedaen is, van hetgene Syne Excellentie ende gecommiteerde van tyd tot tyd by missiven hebben geadviseert, ende van het gunt byde heeren Doctor Sebastiaan Egberts ende Aelbert Joachimi, tot tweemaal van Utrecht alhier gesonden, is gerapporteert, ende oock wat by meester Hugo Ruysch, raad inden provincialen rade, meester Anselmus Salmius, schepen, ende Jacob Medenblick, raad der stadt Utrecht, is geproponceert, in effecte daertoe tenderende, dat de heeren staten generael Syne Excellentie souden ontslaen vanden eedt, by denselven aen de generaliteyt gedaen, op de commissie ende instructie als gouverneur vande landtschap van Utrecht, na inhoud vande credentie ende instructie, by denselven overgelevert, hierna geinsereert.

Waerop rypelyck gelet, ende oock de heren ambassadeurs vande Koningen van Vrankryk ende Groot-Brittannien ende den raet van state alle gecommunicceert synde, is geresolveert de voorsz. gecommiteerde voor resolutie ende antwoordt te geven ende aen Syne Excellentie te schryven, sulcx als hier na volgt:

Is niet te vinden.

Ende alsoo boven veele insolentien ende enorme proceduren binnen de stadt Utrecht, na dat Syne Excellentie ende gecommiteerde uit de heren staten generael ende raed van state aldaer gekomen waren, gehouden, niet alleen jegens de leeden ende dienaers vande heren staten van Utrecht, maer oock de gecommiteerde vande heeren staten generael, soo in publicque vergaderinge als over straet onbehoorlyk was geprocedeert, dat oock by sommige gesanteert (!) was, dat men dengenen, die in het logement van Syn Excellentie ende onder de protectie vande heeren staten van Utrecht waren, daer vuyt wilden halen, ende dat de gemeente Syne Excellentie uit de stadt niet en soude laten vertrecken, soo is goetgevonden, dat uyt Holland ende Westvriesland, met de heeren ambassadeurs, de gecommiteerde vande andere provincien ende raet van state na Woerden souden reysen, den heere van Schagen, den advocaet vanden lande, Doctor Sebastiaan Egbertsz. ende Jac. Claes Symonsz., ende dat de gedeputeerde vande steden elks naer haer principalen souden vertrecken, omme van alle het gepasseerde rapport te doen, ende met volkomen last den vyfden dag weder inden Hage te komen, om na de occurrentien, het sy of Syn Excellentie ende de gecommiteerde vande heren staten generael tot Woerden en souden komen of niet, te verstaen, hetgeen vorder soude passeren, ende op alle hetgeene dat tot redres noodig soude wesen, dadelyk te mogen voorsien.

Die heren ambassadeurs, staten generael ende raden van state tot Woerden ten bestemde dage gecommen synde, zyn Syne Excellentie, syn heer broeder, prince Hendrick, ende de heeren gecommiteerde vande heeren staten generael ende raet van state, aldaer mede gecompareert, ende des anderen daechs de geeligerde ridderschap ende gedeputeerde vande vier steden 's lands van Utrecht ter eenre, ende de gedeputeerde vande stadt Utrecht ter andere syde, dewelke in volle vergaderinge vande heeren ambassadeurs, staten generael, Syn Excellentie ende raet van state gehoord, ende op hetgeene van beiden syden is verthoont, geproponereert ende versocht, rypelyck gelet synde, is na verscheiden deliberatien daerop gehouden ende veel inductien gebruikt, ten einde de poincten ten wedersyden versocht, gestelt souden worden tot decisie vande selve vergaderinge, ende dat de geeligerde ridderschap ende gedeputeerde vande vier steden, haer daertoe hadden laten bewegen, maer de gedeputeerde vande stadt Utrecht verklaard daertoe by gebreke van last niet te kunnen verstaen, doende instantie, dat Syn Excellentie vanden eedt, ten minsten nopende de poincten by henlieden geproponereert soude worden ontslagen, ende dat hy in persoon soude komen binnen Utrecht, om aldaer op deselve poincten alleen decisie te doen, seggende sulks by Syne Excellentie belooft te syn; Soo is goedgevonden henluynen rondelyck te verklaren, dat hetselve niet en konde toegestaan worden, ende overgenomen synde haer principale instructie ende nadere verklaringe van haren uystersten last by geschrifte, is henluynen die meeninge vande voorsz. vergaderinge oock by geschrifte gegeven, ende daerop die vergaderinge tot Woerden gescheiden, ende volgen hier nae haer geexhibeerde geschrift ende het voorsz. afscheyt:

Is niet te vinden.

Van het gepasseerde tot Woerden in volle vergaderinge vande staten van Holland ende West-Vriesland rapport gedaen, ende de voorsz. geschriften geexhibeert synde, syn eendrachtelyck byde geheele vergaderinge de proceduren van die van Utrecht exorbitant, ende mits de quade consequentie niet lydelyck geoordeelt, ende terwyl syluynen aen de heren ambassadeurs, staten generael ende raet van state niet en antwoorden op het voorsz. afscheyt, tot Woerden gegeven, soo is na deliberatie goetgevonden, hetgeen hierna volgt:

Is niet te vinden.

Aen de heren staten van Holland rapport gedaen synde vande voorsz. resolutie, is by deselve eendragtelyck goetgevonden, dat die geeffectueert sal worden; *die brieven aen de provincien ende de stadt Utrecht respectie*, volgende de voorsz. resolutie te schryven, syn gearresteert, sulks hier na volgt:

Is niet te vinden.

Daertoe de sake vorder alsoo te beleyden, dat alle hetgeene gedurende die commotie ende oproer binnen deselve stadt is gedaen, sal worden gerepareert, sonderlinge het afstellen vande oude magistraet ende middelen van contributie, ende voorts de stadt ende staten in versekertheit gesteld.

Ende parthyen op de voorsz. resolutie ende aenschryvinge inden Haag gecompareert, ende deselve ten beyden syden gehoordt synde, nadat uyt de commissie vande gecommiteerde der stadt Utrecht verstaen is geweest, dat syluynen niet vorder gelast en waren als hen te submitteren aen de decisie vande heren ambassadeurs, staten generael, Syn Excellentie ende den raet van state, als op de poincten van wegen de stadt geproponereert, ende van wegen de heren staten van Utrecht gesustineert werden, dat hetselve als evident bewys was, dat de tegenwoordige regeerders, de sake in het verwar willen houden, ende dewyl syl. de handelinghe, tot Jutphaes gemaeckt, selfs inder conditie, daerop deselve magistraet tot vereeniginghe was gecontinueert, gelyk in verscheiden andere poincten hadden gecontravenieert ende geviolereert, dat daerom geen apperentie en was.

Het volk van oorlog op woensdag den laatsten Maart van verscheyden quartieren voor de stadt aenkomende, hebben die van Utrecht haer gedeputeerde gesonden by prins Hendrick in het quartier Jutphaes, sonder acte van hostiliteyt te gebruyken, ende daerop des vrydaechs inde stadt den voorsz. brieff gesonden synde, syn ten selven dage ende des saterdachs gedeputeerden vuyt de stadt weder tot Jutphaes gekomen, met offre, om de questieuse poincten ter voorgestelde decisie vande heren ambassadeurs, staten generael, Syne Excell. ende raet van state te stellen, maer niet konnende verdragen op het innemen van guarnisoen, hebben versocht, dat van hostiliteyt ende naderinge soude worden gesupersedeert, ende consent om na den Haag te senden, hetwelck eindelyck toegestaen synde voor drie dagen alleen, waeren op sondach den iv. April, inden Haag gekomen, Leeuwen, Ruysch, Wiltius, raden inden Hove provinciael, Buth, scheepen, ende mr. Corn. van Vianen, advocaet vande stadt Utrecht.

Op haer kompste de heeren ambassadeurs, staten generael ende Syne Excell. tsamen vergadert synde, was haere propositie gehoort, haer instructie ende commissie gesien, ende geurgeert, om haere vuyterlyke last te weten, was deselve meede overgelevert, waerop na veel deliberation ten selven dage geresolveert is sulks hier na volgt:

Is niet te vinden.

Ende den vyfde de voorsz. resolutie geresumeert synde, is goedgevonden tot nader verklaringe vandien, ende opdat de sake promptelyck afgedaen soude mogen worden, te schryven sulks hier na volgt:

Is niet te vinden.

Waerop de sake cyndelyck tot Jutphaes verdragen ende het verdrag geaggreëert is, sulks hier na volgt:

Is niet te vinden.

Ende syn inde stadt in guarnisoen geleyd de compagnie van graeff Ernst van Nassau, van prins Hendrick, graeff van Hohenloe, Cecyn (!), Baclain (!), Brog (!), Yssenstrant (!), Dutale (!), Cheque ende Bra.

DEN xxxi. MAART.

Gesien het schryvens vande Ho. Mog. heeren staten generael, tot justificatie vande dadelijke proceduren jegens de stadt Utrecht voorgenomen, hierna geinsereert, is geordonneert hetselve schryvens terstond te worden gedaen drucken ende onder de gemeente gebracht, om dat eenen yegelyken daer van kennisse hebben mooge.

(Volgt niet).

RESOLUTIEN
DER
VROEDSCHAP DER STAD UTRECHT,

AANGAANDE DE **ALTERATIE** VOORSZ.
VOOR SOO VERRE DIE GEREГИSTREERD ZYN IN
'S RAADS DAGELYKS BOEK.

SONNENDAECHS, den XXI. Jan., *des morgens.*

Des morgens ten vyff uren deur den hopluyden boode den heere burgermeester Both aengeseyt synde, dat op de plaets voor dach gecomen waeren de musquetiers van alle de burgers vendels, ende dat de hopluyden inden name derselver begeerden, dat men datelyck den raet soude doen laden, heeft ordre gestelt, dat sulcx gedaen worde jegens ses uren, dat de dach aenquam.

Als de raet nu begonst op de plaetsche hyden anderen te comen, syn die vande dachwacht op de plaets gebleven, eenige met de sleutels naer de poorte gegaen, ende andere naer hoer quartieren getogen, tusschen acht ende negen uren, de raet binnen gecomen synde, (absent wesende de burgermeester Rysenburch, schepen Baxen, Splinter, Schendel ende . . . . . raiden) is gesonden naer de hopluyden camer ende laeten weten, dat de raet hyden anderen was, ende dat sy mochten comen, daerop ter antwoort gebrocht worden, dat de gecommiteerde aldaer nog niet al hyden anderen waren. Een wyle tyts hier naer quamen twee hopluyden, de president Velthuysen ende Swanenburch, seggende dat sy nu hyden anderen waren, ende vragende, of sy mochten commen, daerop geantwoort is *ja*.

Desen volgende syn ingecommen seven hopluyden ende Hendrik Jacobsz. van Coesvelt, lieutenant van Teylingen, die absent was, mette gecommiteerde, alse: joncheren Dirc Canther, mr. Hugo Ruysch ende Jacob vander Maeth, mitsgaders de raetsheer Helsdingen, Gysbert van Overmeer, Cornelis Knyff, Cornelis van Weede, Johan Otten van Royen, Bruno Vosch, Willem van Oucoop ende Nyendael.

Dese leverden over, door den voorsz. president Velthuysen, *een remonstrantie op den naem vande hopluyden, ende noch twee anderen, die sy seyden byde burgerye ter handt gestelt te syn*, die d'een naer d'ander gelesen syn, ende verscheyden pointen inhielden, als in *archivis* te vinden is, alle drye remonstrantien mede daertoe tendeerende, dat de magistraet vooral moesten worden gereformiert, ende daer buyten gesloten alle ridderschap, die mede inde staten beschreven worden, ende oock alle die ontfangers ende officien vande staten hebben, ende die daer van dependeeren.

Daerop verclaert worden, dat nymant in weerwille vande burgerye aldaer begeerden te zitten, ende naer eenige propoosten worden geseyt, dat de raet te vreden was, daerop te resolveeren.

Ende hiermede de voorsz. hopluyden mette gecommiteerde vertogen synde in de Groene Camer, heeft de raet naer korte deliberatie geresolveert, dat men hem luyden soude aen-

seggen, dat de raet te vreden was, terstont te procederen tot nominatie van een nyeuw getal, ende daerinne voorby te gaen de voorgenoemde persoonen, ende dat syluyden middelretyt de aenwesende staten mochten sien byden anderen te crygen, om de voorsz. nominatie naer ouder gewoonte overgesonden te worden.

Tusschen heyden quamen binnen de president Velthuysen voorsz., seggende, dat de hopleuyden geerne soude spreken den secretaris Leerdam, die met oerlof des raets by heure E. inde Groene Camer gegaen is, ende rapporteerde, dat hem aengeseyt was, dat de gemeente nyet en soude smaecten eenige nominatie van magistraet, maer dat hy de raet soude seggen, dat sy wilden met goeden oogen aensien, dat by de hopleuyden ende borgerye voor dese reyse mochte worden gestelt een nieuwe magistraet, ter confirmatie van Syne Excell. als stadhouder, sonder consequentie, ende provisionelick tot Remigij toe, als anno 1588 was gedaen, soo de tyt geen vertreck toe en liet.

Hetwelcke den raet gerapporteert wesende, hadden denselven secretaris wel willen voor antwoord mette voorsz. resolutie wederomme gesonden hebben byde voorsz. hopleuyden ende gecommiteerde.

Maer want de secretaris seyde, sich grotelycx beswaert te vinden in dusdanige wichtige saecken, eysch ende antwoordt alleen mondelinge over te brengen, soo lichtelyck een woort vergeten, of anders beduyt conde worden, soo consenteerde de raet, dat hy den voorsz. hopleuyden ende gecommiteerde soude seggen binnen te comen, om de resolutie te verstaen, ende als die binnen gecomen waeren, heeft de secretaris vernieuwt, 'tgunt heur E. hem hadden belast den raet aen te seggen, die oock sulcx gestant deden, ende is hemlyuden voorts voorgedragen de voorsz. resolutie, byden raede genomen op de veranderinge vande magistraet. Maer als sy persisteerden, seggende dat sulcx nodich diende hyde burgerhopleuyden ende burgerye gedaen te worden van avont, eer sy droncken worden, ende dan meer swaricheyts van te verwachten stont, soe heeft de raet eyntelick verklaert, dat sy sulcx mochten lyden, ende hun van heuren dienst hielden ontslagen, recommandeerende ten hoochsten bequame personen vande gereformeerde religie, waerop acte hyde hopleuyden ende gecommiteerde versocht synde, ende sy opstaende, daerop meenden te vertrecken, is hemlyuden by eenige aengeseyt, dat sy wel mochten blyven, ende wordende dienvolgende, met consent vanden rade ende ten bywesen vande voorsz. hopleuyden ende gecommiteerde ingestelt een acte, hier nae volgende, doch alsoo op 't woort daerinne comende *vande gereformeerde religie* geinsisteert worden, dat men soude willen stellen gequalificeerde, om geen offensie aen de catholycken, mede op de been synde, te doen, is daerinne geconsenteert ende nyet te min gerecommandeert, dat men dan daerop wilde letten, gelyck toegeseyt worden, luydende de voorsz. acte van resolutie als volcht:

De raet op huyden vergadert synde, ende gehoort hebbende 't aengeven vande burgerhopleuyden mette de heeren gecommiteerde vande burgerye, inden naem derselver burgerye, versouckende om redenen by heure remonstrantie verhaelt, als dat de jegenwoordige magistraet soude voor goet aensien, dat voor dese reyse ende sonder consequentie, by provisie hyde hopleuyden ende burgerye soude moegen worden gestelt een nyeuw magistraet, ende by Syne Excell. als stadhouder geconfirmeert, heeft naer deliberatie, daerop gehouden, ter antwoordt gegeven, als gedaen wordt by desen, dat sy moegen lyden, dat de veranderinge in manieren als boven werde gedaen, ende dat sy hun mits desen houden ontslagen van heuren dienste, ten hoochsten recommandeerende, dat inde veranderinge doch geleth wordt op persoonen van goede qualificatie. Actum, den XXI. January 1610, ouder style *Onder stont: ter ordonnantie vanden jegenwoordigen raet. Ondert. J. DE LEERDAM.*

Hetwelcke gedaen, ende hemlyuden d'acte geleverd synde, syn opgestaen, om daarmede te gaen onder de acht quartieren, daer de burgers met hun vendels byden anderen gecomen

waren, ende de burgerye deselve voor te dragen, worden gevraecht, off de raet langer behoufden byden anderen te blyven; daerop begeert worden *ja*, om rapport te hooren, wat op de acte soude worden geseyt, ende de raet blyvende, syn sy vuytgegaen, ende eerst omtrent tusschen een ende twee ueren vuytte quartieren weder gecomen, rapporteerende, dat de burgerye, eenige daarmede wel ende andere nyet wel gecontenteert en waren, doch dat de bevelhebbers ende de principaelste hun vooreerst daarmede contenteerden, ende dat boven het getal der voorsz. gecommiteerde, elcke vendel noch twee daerby soude vougen, ende ten twee uren op den stadhuysen comen, om t'samelick mette hopleyden een nyeuwe magistraet te kiesien. Waarmede de raet opgestaen ende naer huys gegaen is, offorderende de hopleyden den secretaris de namen vanden jegenwoordigen raet, die tot dien eynde (mede wech gaende) laten leggen heeft het *Presentiebouck*.

DEN xxv. JANUARY.

Soe heeft Jo. Johan van Zuylen, heer vander Haer, Sevender *etc.*, opten stadthuysen doen roepen dese naerbeschreven personen, wt crachte van syn commissie ende brieven van Syne Excell., in date den 2. Febr. 1610, *stilo novo*, hier nae geinsereert, opden stadthuysen doen roupen dese nabeschreven personen, by Syne Excell. voorn. voor 't lopende jaer gestelt tot wethouders deser stadt, ende naer dat myn hr. de schoudt voorn. heml. hadden doen voorlesen de voorsz. syne commissie, heeft deselve elcx den particulieren ende voorts den generalen eedt afgenomen ende elcx in heur digniteyt gestelt.

COPIE.

MAURITZ, *Prince van Oraengien, etc.*

Edele, vrome *etc.* Wy hebben ontfangen de denominatie vande personen, ons hyde burgerhopleyden ende gecommiteerde vande burgerye der stadt Utrecht, inden naem derselver ons schriftelyck overgesonden, mitsgaders de missive, by hemluyden aen ons geschreven, waarby syn versouckende, wy wilden de voorsz. denominatie, als by heml. opt nyeuwe tot bedieninge vande magistraet der voorsz. stede gecosen, wesende voor dese reyse buyten consequentie, t'approberen. Ende naerdyen wy de voorsz. missive ende denominatie, mitsgaders d'acte, innehoudende den goetwilligen afstand vande voorgaende magistraet met myn heren de generale staten gecommuniceert hebben, hebben wy by haer Mog. E. voorweten, advys ende goetbevinden, de voorsz. denominatie voor dese reyse goetgevonden t'approberen, ende lasten u daeromme, den voorsz. persoonen den behoorlycken eedt van getrouwheyt af te nemen, ende deselve in heure respective officien te stellen.

Ende hiermede, Edele, vrome *etc.* 's G. Haghe, den 2. Febr. 1610.

Onder stont: Uw goede vrunt, *onderteek:* MAURICE DE NASSAU.

De superscriptie was: Den Edele *etc.* Johan van Suylen, hr. vander Sevender, schoutet der stadt Utrecht.

COPIE.

MAURICE, *Prince van Oraengien, etc.*

Eersame, vrome *etc.* Wy hebben ontfangen de missive, mitsgaders de denominatie van ene nieuwe magistraet (*etc. ult., mutatis mutandis*).

De superscriptie was: Den eersame *etc.* burgerhopleyden ende gecommiteerde vande burgerye der stede van Utrecht.

(Zie voorts het *Stads-Plakkaatboek*, p. 180).

Naer het instellen der nieuwe magistraet versochten de hophlyden access, ende binnen gecomen synde, wenschten de rade geluckige ende voorspoedige regeringe, tot welvaart, rust ende vrede vande stadt ende den burgers ende inwoonders vandien.

Desen volgende presenteerden sy heuren dienst, dan worden geseyt, dat sy souden continueren.

Versochten voorts, dat men soude willen delibereren, om den borger's met contentement te versoucken te willen trecken naer huys, latende twee vendels waken, daerop eintelyck goedgevonden is te communiceren ende te doen als inde navolgende acte:

De raet op huysden geladen synde, ende insiende desen jegenwoordigen tyt, heeft versocht ende gecommiteert Gysb. Gerritsz. van Dueverden ende Corn. van Weede, scheepenen, mitsgaders Jan Otten van Royen ende Bartholomeus Pauwelsz., raden, omme te gaen inde acht quartieren vande stadt, als met yder hopman in 't syne, ende de burgerye te versoucken, dat sy willen waken van nu voortsamen met een ofte ten hoochsten twee vendelen, met toesegginge, dat de magistraet terstont hyde hant sal nemen ende alle mogelyke debvoiren doen, om heml. te doen hebben (soo veel doenlyck) contentement op de articulen in *de remonstrantien* verhaelt, soo wel vande privilegien als andersins. Actum, den xxv. Jan. 1610.

DEN xxvi. JANUARY, 's avonts.

Dede de heere burgermeester Canther rapport van 't besoigne, gisteren ende van dage inde staten, ende dat de staten te vreden syn geweest, of te stellen het halve huisgelt noch lopende, ende de generale middelen op 't gemael, soo veel den burgers, geen backers synde, aengaet, breder als inde selve acte hiernaer geinsereert, dat de steden ende platten lande geschieden soude *a l'advenant*, ende sullen de steden geven *a l'advenant* het platte landt, ende dat men hiermede geweest was in allen quartieren, daer men onder de meesten goet gehoor creech, verrsouckende hierop de resolutie des raets ende advoyement van heur besoigne daerop ende daermede de raet haer heeft geconformeert.

COPIE.

Alsoe hyden staten vanden lande van Utrecht geresolveert is te remitteren ende af te stellen de resterende helfte van 't huisgelt, nu eenige jaren tot stuyr vanden oorloge ende gemeene saken geheven, sulcx dat den termyn, die vervallen soude Paeschen toecomende, ende voortsamen nyet betaelt en sullen worden, mitsgaders oock de generale middelen op het gemael tot noch toe hyden burgers, geen backers synde, betaelt, sulcx datselve nu Lichtmisse naestcomende nyet verpacht, ende van dyen tyt aff nyet betaelt sullen worden, soo wordt by desen den ontfangers van 't voorsz. huisgelt ende gemael, mitsgaders den collecteurs ende executeurs van des gemeene lants middelen geordonneert, haer naer den inhoudt van desen te reguleren, ende 't voorsz. huisgelt ende gemael nyet meer te manen, innen ofte ontfangen, ende aengaende de renten op 't voorsz. huisgelt versegelt, sullen die voorsz. staten besorgen, dat die wt andere des gemeene lants middelen betaelt sullen worden. Gedaen t'Utrecht, den xxvi. Jan., 1610. *Onder stont*: ter ordon. van myn heeren de staten voornoemt, ende *onderteyckent*: G. DE LEDENBERCH.

DEN xxvii. JANUARY.

De raet geladen synde, verhaelde de heere burgermeester Canther, dat men wel verhoopt hadde, dat de burgerye hun gisteren soude hebben in stilte naer huys begeven, maer dat men nu anders vernam, doch dat de burgerye hadden twee gecommiteert wt elcke vendel, die volle last hadde vande burgerye, ende inden rade soude comen mette hophlyden.

Geduerende de vergaderinge is gecomen een bode met *brieven vande E. Mog. heeren staten generael ende van Syne Excell.*, die inden rade gelesen syn.

Erschenen de burgerhoplyuden, tot seven toe, ende hebben gediscoureert, omme de burgerye vuytte wapenen te crygen, ende is hemlyuden voorgelesen de voorsz. brieven vande staten generael ende Syne Excell.

De raet deser stadt op huyden ontfangen hebbende *de remonstrantie, byde borgerhoplyuden ende gecommiteerde vande burgerye overgelevert*, committeert ende last den burgerhoplyuden mette gecommiteerde der burgerye, hun te vervougen inde acht quartieren, ende aldaer de burgerye voor te lesen de brieven vande Groot Mog. Ed. heeren staten generael ende Syne Excell. onsen stadthouder, door eenen expressen boode desen morgen inden rade overgelevert, ende dyenvolgende de goede burgerye ten hoochsten te vermanen, hun in ruste ende stilte thys te begeven, omme de voorsz. heeren staten generael ende Syne Excell. gehoor ende eenich contentement te doen. De raet versekert de burgerye, dat sy alle neersticheyt sullen doen, om hun te restitueeren ende mainteneren in heure oude gerechticheden ende privilegien, ende besonder de burgerlicke neringen ende welvaren aengaende, mitsgaders dat dese burgerlicke vergaderinge tot nu toe nyemant sal strecken tot achterdeel, hinder, verwyf of prejudicie, des sy hun vervougen datelyck naer huys ende leven in ruste ende vrede, als eerlycke ende goede burgeren toestaet, dit alles boven voorgaende acten voor desen den burgerye gegeven, die mede blyven sullen in heur geheel.

De raet heeft voorts eendrachtelyck verclaert, dat sy nyet meer en begeven noch betaelt en sullen worden als halve voorgaende praesentien, te weten van elcke presentie dry staver.

DEN xxix. JANUARY.

(*Zie het Stads-Plakkaatboek*, p. 210).

Compareerden de burgerhoplyuden, ende verhaelden, dat den ouden raedt vanden eedt ontslagen synde, ende sy, byde selve gestelt oock van heuren eedt waren ontslagen, versouckende, om te mogen worden gedenomineert, wt elke quartier gequalificeerde personen benevens den ouden hopman, volgens het oude gebruik, soo heeft de raet, om hemlyuden te restitueeren ende stellen in 't selve oude gebruik, daerinne geconsenteert ende belieft, ende voorts belast deselve denominatie over acht dagen over te leveren ende middelertyt heuren dienst waer te nemen.

Omme te resumeren voergaende instructien ende remonstrantien, ende inne te stellen *de redenen ende motiven* vande burgerye, om Syn Excell. te dienen voor satisfactie, syn gecommiteert Salmius, Overmeer ende Weede, schepen, Medenblick ende Jan Otten van Royen, raden.

DEN ii. FEBRUARY.

Gelesen het project van motiven ende redenen, de burgerye beweecht hebbende, om hun in wapenen te begeven, sonnendaghe voor den dach den **xxi.** January 1610, ende is hetselve goetgevonden ende de waarheydt gelyck bevonden, ende daeromme geordonneert, daarvan twee copien te maken.

De voordere resolutien, genomen gedurende de *alteratie* tot den **xviii.** Apr. 1610, syn geregistreert apart (*).

(*) Mijne pogingen (ook die door den *Hr. Uitgever* van dit Archief in het werk gesteld), om deze afzonderlijk geregistreerde Resolutien ter beschikking te bekomen, zijn vruchteloos gebleven. Men vergelijke voor het overige hier boven pag. 94 sqq. de Rekening van den eersten Kameraar uit dat jaar.

DEN XXVIII. APRIL.

(Zie het Stads-Plakkaatboek, p. 180).

Hierna hebben myn heren Syn Gen. ende de heren raden van state goedgevonden te doen publiceren deur haer E. deurwaerder, sekere acte op haer E. name ingestelt, daerby alles in vergetinge ende vergevinge gestelt wort, die oock inden rade gelesen worden, ende naderhant gepubliceert ten overstaen van Syn Gen. ende de heren raden van state voorn., mitsgaders myn heer den schout ende drie schepenen, die het heur weke was, luydende de voorsz. acte als volcht: Den raedt van state (Zie verder het Staten-Plakkaatboek, I. p. 738.

Goetgevonden by Syn Gen., de heeren raden van state ende den raet deser stadt, te doen in 't Tollensteech accommanderen ende logeren de compagnie vanden E. heere van Cloetingen, alreede aengecomen, ende die noch comen souden moghen te schepe te doen blyven ende met nootdruft te voorsien.

DEN LESTEN APRILIS.

Belieft eenige cedulen van leverantie, soo van geweer, arbeysloon als andersins, geleverd ende gedaen gedurende d'alteratie ende belegeringe deser stadt.

De raet ordonneert de respectieve boekvercoopers binnen deser stadt, datelyck inne te trecken ende niet meer te vercopen seker geschrift, geintituleert: *Cort vertoock*, onlanx in druck wtgegaen, op poene van 6 gulden, boven d'exemplaren by een yeder te verbeuren.

DEN III. MEY.

De raet doen laden synde, verhaelde de heere burgermeester Rysenburch, dat op gisteren gebesoigneert synde mette de heeren raden van state, haer E. acces begeert hadden desen voornoen in dese vergaderinge vanden rade, ende dat de propositie soude bestaan in drie poincten, alsoe:

T'eerste, in 't weder opstellen vande generale middelen des gemaels ende van het huisgelt, staende de alteratie afgestelt, doch dat door de ernstige aenhoudinge ende begeerte vande heeren staten ende de heeren burgermeesteren het huysgelt soude afblyven.

T'andere, dat de heeren staten van Utrecht, omme af te wasschen de calumnien, vervath in seker *fameus libel*, geintituleert: *Cort vertoock*, doch sonder naam synde, alle *rekeninghe* hadden gestelt in handen vande heeren raden van state voorn., die oock voor hun hadden ontboden de heeren Dirx ende Lambert Canther, H. Helsdingen, Antho. de Rode ende de rekenmeester Gramay, omme aen te wysen, hetgene sy mochten hebben geremarqueert in 't renderen derselver, omme het exces, dat gevonden soude mogen worden, te doen corrigeren ende remedieren als naer behoren, ende dat men oock soude doen doen publicatie op morgen, wt haer E. naem, dat een yeder onbevreest, oock sulcx soude mogen connen doen binnen sekeren tyt, op poene van een eeuwig swygen.

Ten derden, dat de *poincten differentiael*, inden Hage overgelevert, waren gestelt aen de E. heeren staten van Utrecht, omme daerinne sulcx te remedieren, als men ten meesten dienst van het lant, rust ende vrede vande gemeente deser stadt bevynden soude te behoren.

Worden voorts by eenige gemoveert vande *vordere differentiale poincten*, ende daerop geseyt, dat men soude sien die hyer t'accorderen ende accommoderen, off die anders te laten ter decisie vande Ho. Mog. heren staten generael.

Verclaerende de heere van Rysenburch openbaerlyck, dat de raet in 't delibereren vanden eersten burgermeester, wtte de riddermatige, die inde staten beschreven worden inde neeringe ten platten lande ende anders vryelyk ende rondelyk soude mogen opinieren, sonder aensien

van syn persoon, ende indien het begeert worde, off dat sich iemand aen syn persoon stiet, dat sulcx vryelyck mogt worden geseyt, hy soude geerne opstaen.

Hier nae quamen binnen de heeren raden van state, tot vyff in 't getal, metten secretaris, ende droegen voor de redenen, waeromme de voorverhaelde drie poincten mosten ende souden in 't werck gestelt worden, ende dat heur E. hun mede in 't beslechten vande poincten differentiael vlietich souden laten gebruycken.

Eens vertogen synde ende weder binnen gecomen, naer dat de raet met den anderen hadde gedelibereert, worden deur den heere burgermeester ten hoochsten bedanckt van haer aengenomen moeyten ende sware besoignes, tot hier toe gehadt ende als noch te hebben, ende dat de raet mochte lyden, dat by heur E. weder opgesteld worden middelen op 't gemael voorsz.

DEN VII. MEY.

De raet autoriseert deser stadts cameraers, omme de aerde, geworpen ende gebrocht aen de muren op deser stadts wallen, gedurende de alteratie ende belegeringe deser stad, weder door eenige cloecke ende bequame arbeyders te doen slechten, hetsy byde roetaele ofte dachhuynen, sulcx sy ten meesten prouffyte bevynnen sullen te behoren.

Omme de solderinge in deser stadts artilleryhuys te visiteren ende bequaemlyck te doen repareren, alvorens het geschut, staende op deser stadts wallen, daer weder inne te brengen, syn gecommiteert, neffens den burgermeester Both, beyde de cameraers.

DEN VIII. MEY.

De raet der stad Utrecht ordonneert hiermede Jo. Reynaert van Aesewyn, heere tot Brakel, om merkelycke redenen, hun daertoe moverende, binnen 24 uren nae insinuatie van desen, te vertrecken wt dese stad ende die vryheyte vandien, ende nyet weder daerinne te comen dan met voorgaende schriftelyck consent des raets voorsz. Actum *uts*.

Ende om dese resolutie ende acte te communiceren de E. heeren raden van state ende Syn Genade graeff Ernst Casimir, jegenwoordich commandeur over het garnisoen, leggende biinnen deser stad, syn gecommiteert de heeren burgermeester Both, Helsdingen ende Buth, schepenen.

Is mede goetgevonden ende den secretaris belast, by missive vande voorsz. resolutie, te preadverteren de Ho. Mog. heeren staten generael ende syne princel, Excellentie.

DEN IX. MEY.

De raet op huden vergadert wesende ende nochmael horen lesen hebbende de poincten van beschryvinge der E. heren staten van Utrecht, heeft, omme neffens de heren burgermeester te besoigneren, op deselve beschryvinge gecommiteert den heere Willem van Drielenborch, Allart v. Helsdingen, Henr. Buth ende mr. Anselmus Salmius, schepenen. Ende dyenvolgende de voorn. heren gecommiteerde geautoriseert ende gelast te versoucken de E. heren raden van state ende de twee leden der heren staten van Utrecht, aenstonts byder handt te willen nemen de poincten differentiael, hyde voorg. magistraet van stadts wegen gesubmitteert ende overgelevert aen de ambassadeurs vande Koningen van Vranckryck ende Groot Britannien, de Ho. Mog. heren staten generael, syne princel. Excell. ende de heren raden van state, ende by haer Ho. Mog. gerenvoyeert aen de staten van Utrecht. Oock te verstaen wat by haer E. daerinne alrede mach wesen gedaen, mitsgaders in 't vruntlick op de voorsz. poincten differentiael in communicatie met de andere twee leden der voorsz. heren staten te treden, sonder prejudicie vande voorsz. submissie, doende van alles behooryck rapport.

DEN x. MEY.

Voorts, dat de E. heren raden van state seer instantelyck aenhielden ende begeerden van wegen de Ho. Mog. heren staten generael, dat de middelen op 't gemael, inde laetste be-roerte ende alteratie afgeseth, weder opgesteld ende in train gebrocht mochten worden, waerinne d'andere twee leden der E. heren staten van Utrecht ende cleyne steden mede con-senteerden, ende oversulcx goetvonden, op saturdaye toekomende de voorsz. middelen binnen deser stadt hyde voorsz. heren raden van state te doen verpachten, die oock tot dyen einde de publicatie daervan te doen, souden assisteren, heeft de raet voorsz. mede daerinne belieft.

Oock verhaelden de voorn. gecommiteerde, dat haer E. hyde heren geeligerde was af-gevraecht, off de raet eenige personen hadde genomineert, tot augmentatie van 't lith der ge-eligerden, waarop sy geantwoordt hadden, *neen*, soe sy alvorens begeerden te verstaen, off die geeligerde revocabel sullen syn dan nyet.

Eyntelyck, dat de hr. van Brakel overgelevert hadde *in scriptis* seker debath opte apostille, op synce gedane rekeninge gestelt, ende dat goetgevonden was te committeren eenige, die kennisse van syn rekeninge hebben, om solutie op 't voorsz. debath te doen inne stellen, ende nae den Hage te seynden.

VRYDACH, den xi. Mey, voor den noon.

Rapporteerde de hr. burgermeester Both, dat syn E., geaccompagneert ende geassisteert metter stads gecommiteerde, vorens genoemt, mette andere heren vande twee leden der staten 's landts van Utrecht waren in besogne geweest, omme, was 't doenlyck, met vrunt-schappe, de xii. *pointen differentiael hyde voorgaende magistraet gesubmitteert*, den heren ambassadeurs vande twee grootmachtigste Coningen, die Ho. Mog. heren staten generael, Syne Excell., als stadhouder, ende de heren raden van state, ende by deselve Ho. Mog. ge-sonden aende heren staten vanden lande van Utrecht, omme by heur E. selfs met de ge-commiteerde heren raden van state afgedaen te worden *etc.*, ende dat stads gecommiteerde mette andere twee leden in dese twee voorgaende dagen dyen aengaende nyet wel en heb-ben connen verdragen, oorsake waeromme sy te samenlyck, naer communicatie ende deliberatie goetgevonden hadden, de voorsz. twaelff differentiale *pointen* te verblyven aen de heren raden van state voorn., even verre heurer E. commissie daertoe strekte, andersins heur E. te versoucken eenige witten haren te willen committeren aen de heren arbiters voorn., om hyertoe geautori-seert ende gesubstitueert te worden, ende om sulcx sekerlyck te verstaen, dat die twee leden ende oock de heren rapporteurs voorn. gisteren waren gegaen by deselve heren raden van state, ende na dat elk *a part* was gehoord, vertogen ende weder binnen gecomen, dat heur E. verclaert hadden, heuren last soo ampel niet te wesen, maer te vreden waren op het aen-geven van heure E. te committeren, tot vorderinge soodaner last, daerinne de heren vande twee leden ende sy rapporteers waren overcomen, ende voorts dienvolgende daerop een acte van submissie was geconcipieert, ende dat nu de raet geladen was, om die te hooren lesen ende daerop te resolveren, luydende als volgt:

Die staten vanden lande van Utrecht, eenyge reysen vergadert geweest synde, omme tsa-menlyk te disponeren opte differentiale *pointen*, (*en verder als hierboven blz. 181 sq.*).

DEN XIII. MEY.

De raet gehoord het aengeven vanden heere van Suylen, als dat syn E. verstaen hadde dat Jan Sem, ten huise van Ja. Henriksz. van Bommel, *inde Wynan*, geseyt soude heb-
IV.

ben, dat de wachtmeesters door expresse last van syn Gen. graef Ernst Casimir, jegenwoordich commanderende over het crychsvolck, binnen deser stadt garnisoen houdende, den rade aengedient ende versocht hadden, de burgerye de wapenen aff te doen halen, ende dat den hr. burgermeester Both daerjegens expresselyk protesteerden, synde propoosten streckende tot opritsinge vande gemeente, jegens heur wettige overheyt, soe sulcx nooit gedacht en is, heeft goetgevonden den voorn. Sem datelyck te ontbieden, die, gecompareert synde, verclaert 't selve verstaen ende gehoort te hebben op de begravenisse vande huysfrouw van Splinter van Hamersfelt, van Reinier Vereem, die oock onthoden worde, dan alsoe den deurweerder rapporteerde, dat hy nyet t'huys en was, soe heeft de raet voorsz. den voorn. heere officier geauthoriseert, om hem naerder, op 't gunt voorsz. es, te informeren ende te inquireren.

DEN XVI. MEY, *des voornoens.*

Rapporteerde de heere burgermeester Rysenburch, dat op gisteren inde vergaderinge vande E. heren staten van Utrecht erschenen was Syne Genade graeff Ernst Casimir, jegenwoordich commandeerende over 't garnisoen binnen deser stadt, geaccompagneert ende geassisteert mette E. heren raden van state ende den colonel Ogle, ende verhaelde, dat Syne Genade tot meermalen om merckelycke pregnante redenen aengehouden ende tot dyen eynde tot diverse reysen geschreven hadde aen de Ho. Mog. heren staten generael, om ontslagen te mogen worden van 't voorsz. syne commandement, ende dat haer Ho. Mog. als nu daerinne hadden belieft, ende in Syne Gen. plaetse weder gecommiteert den voorn. colonel Ogle, ende dat de heren staten voornoemt, 't selve in deliberatie geleyt hebbende, oock daerinne consenteerden, alle 't welcke Syne G. wel hadde willen voordragen, soo den voorn. colonel Ogle beloofde, alle goede correspondentie mette heren staten ende magistraet van Utrecht, mitsgaders de burgers ende inwoonders vandyen te sullen houden, soo heeftj de raet voorsz. mede daerinne belieft.

Voorts, dat de gecommiteerde der E. heren raden van state in 's Gravenhage geweest synde (naer dat Syn Gen. ende de voorn. colonel Ogle vertogen waren) gerapporteert hadden, dat de Ho. Mog. heren staten generael met bewillinge ende goetbevinden vande heren ambassadeurs vande grootmachtichste Coningen van Vranckryck ende Groot Brittannien, ende van Syne Princel. Excell., haer E. gecommiteert ende geauthoriseert hebben, achtervolgende het versouck, hyde staten ende magistraet van Utrecht gedaen, omme de twaelf poincten differentiael, hyde voorgaende magistraet aen de voorsz. heren ende arbiters gesubmitteert, te vuideren, decideren ende eyntelyk aff te doen, tot meeste verseeckertheyt, rust ende welstant des lants ende stadt van Utrecht, sullen bevynden te behoren, tot welken fine haer E. overleverende d'acte, hyernaec volgende:

De staten generael der vereenichde Nederlanden, gehoort het rapport vande heren Gellius Jongstall, raet van state, ende Joris de Bye, here van Albrantswaerd (en verder, als boven blz. 128) gedaen ter vergaderinge vande hoochgemelde heren staten generael opten XXIII. Mey in 't jaer XVIe ende thien. *Was geparapheert:* J. VAN OLDENBARNEVELT, V^c. *Onder stont:* Ter ordon. van deselve heren staten generael. *Ondert.:* C. AERSEN.

Naer lecture derselver verhaelde de here burgermeester Both, de heren raden van state afgevraecht te hebben, off haere E. mede gebracht hadden alle *de stucken, totte voorsz. poincten differentiael dienende*, ende hyde gecommiteerde deser stadt de Ho. Mog. heren staten generael behandicht, die geantwoort hadden *jae*, wtgesondert *een*, *alse de redenen ende motiven opte voorsz. poincten* overgelevert, die hare Ho. Mog. behielden, ende die nyet en twysfelden, ofte het dubbelt van dien en was in *Archivis* deser stadt wel bewaert,

heeft de raet goetgevonden ende haer gecommiteerde opte die beschryvinge geauthoriseert nochmael, dese voorsz. sake mondelinge den voorn. heren raden van state te recommenderen ende dien volgende haer E. een dubbelt vande voorsz. redenen ende motiven over te leveren.

Eintelyck diende den voorn. hr. van Rysenburch noch aen, dat de voorsz. heren raden van state verhaelt hadden, dat haer E. by eenige personen ter hande gestelt waren *seeckere poincten ende articulen, dienende voor debat op sommige rekeningen, byde heren staten van Utrecht gestoten*, die daeromme versochten eenige derselver rekeninge te moghen lichten, om die te revideren ende jegens de voorsz. poincten ende articulen te confereren, 't welck de voorn. heren staten geerne accorderen.

DEN xxx. MEY.

De raet op huyden vergadert wesende, rapporteerde de E. hr. borgermeester Rysenburch, als dat op gisteren voor den noen erschienen waren inde vergaderinge vande staten van Utrecht de E. heren gecommiteerde raden van state der vereenichde Nederlanden, ende aldaer overgelevert hadden *twee acten vande decisie ofte vuytsprake*, by heur E. wt crachte vande commissie ende autorisatie byde Ho. Mog. heren staten generael haer E. verleent, gedaen opte poincten differentiael, byde voorsz. staten ende magistraet der stadt Utrecht aen haer E. gesubmitteert, ende leverde dienvolgende over een der voorsz. acten, geschreven in franchyn byden secretaris Huygens geteykent, doch als noch onbesegelt, ende is de voorsz. acte voorts inden rade voorsz. gelesen.

DEN LESTEN MEY.

De raet op huyden vergadert wesende, heeft de burgemeester Rysenburch gerapporteert ende voorgedragen, dat syne E. metten schepen Buth neffens de gecommiteerde vande andere twee leden der E. heren staten van Utrecht op gisteren, S^{re} Catharyne, met de E. heren gecommiteerde raden van state der vereenichde Nederlanden, geresumeert hadden de decisie ende wtsprake byde voorsz. heren raden van state op de poincten differentiael gedaen, ende dat men gecomen was op't 1° poinct, ofte articule nopende het augmenteren van 't lith der geeligeerde, met drye ofte vier bequame ende gequalificeerde personen wtte vyff collegien, voorslaende (alsoe dese stadt daervan competeert de denominatie), off men die wilde doen in't volle collegie vanden rade voorsz., off yemant committeren, die aenstonts eenige bequame personen soudn haren, om den raet voorsz. voorgedragen te worden, soe heeft de raet voorsz., naer deliberatie daerop gehouden, goetgevonden ten fine voorsz. te committeren d'heren borgermeesteren Drielenburch, Helsdingen, Buth ende Anselmus, schepenen, als besoignerende op de lopende beschryvinge.

Welcke voorsz. gecommiteerde terstont opgestaen, ende wtgegaen synde inde Groene Camer, ende aldaer doen oplesen hebbende door den substituut secretaris alle de namen vande capittelaren der voorsz. vyff collegien, hebben (naer eenige discoursen) gehaert vier personen, alse: Jo^o. Johan van Grovesteyn (mits dat hy alvorens sal verlaten het Drostambt tot Hagesteyn) ende mr. Adriaen Ploos, canoniken inden Dom, Jo^o. Gysb. v. Hardenbrouck, can. t'Oudemunster ende Jo^o. Johan van Renesse vander Aa, proost Sint Jans.

Ende naer dat de voorsz. gecommiteerde weder binnen gecomen waren, ende den raet voorsz. mede hadden doen voorlesen de namen der voorsz. capittelaren, hebben door den here burgermeester Rysenburch de voorsz. gehaerde personen den rade voorgedragen, die daerinne (naer eenige deliberatie) hebben belieft ende geconsenteert, omme byde ridderschappe ende steden geeligeert ende geaprobeert te worden.

Ende is hiervan de voorsz. gecommiteerde geleverd ende mede gegeven dese navolgende acte:

De raet der stadt Utrecht op huynen vergadert wesende, omme te procederen tot denominatie van eenige bequame ende gequalificeerde personen wt de vyff respective collegien binnen deser stadt, tot augmentatie van 't lith der geeligerde staten van Utrecht, om by die vande ridderschappe ende steden geeligerde ende geapprobeert te worden volgende het IIe articule der poincten, provisionelyck heraeamt byden lantraet inden jare 1582, den III. April, ende wtsprake byde E. heren gecommiteerde raden van state der vereenichde Nederlanden, op de poincten differentiael gedaen, heeft naer eenige deliberatie ende communicatie daerop gehouden, goetgevonden daertoe te denomineren ende voor te stellen die E. personen van Jo^r. Johan van Grovesteyn (mits *etc.*) ende mr. Adriaen Ploos, canoniken inden Dom, Jo^r. Gysb. van Hardenbrouck, can. t'Oudemunster, ende Jo^r. Joh. v. Renesse vander Aa, proost Sint Jans. Actum, den lesten Mey, 1610.

DEN IV. JUNY.

Rapporteerde de hr. burgermeester Rysenburch, als dat de vier personen, byde raden inde voorleden weke wt de vyf collegien genomineert, tot augmentatie van 't lith der geeligerde der E. heren staten van Utrecht, byde ridderschappe ende steden waren geapprobeert.

De raet gehoort het rapport vanden hr. burgermeester Rysenburch, als dat d'edelen ofte ridderschappe representerende het tweede lith vande staten 's lants van Utrecht, tot augmentatie van hetselve lith hadde genomineert den Ed. Jo^r. Fredrick van Baecxen, heere tot Coninxvry, heeft, voor soo veel hun aengaet, deselve nominatie geapprobeert ende daer inne belieft.

DEN XI. JUNY.

Goetgevonden, ten naesten by staet te maken vande oncosten, gevallen gedurende de alteratie ende belegeringe deser stadt, ende alrede byde cameraers betaelt.

DEN XII. JUNY.

De raet deser stadt Utrecht hooren leesen hebbende de ordonnantie, byde heren staten van Utrecht innegestelt op de schutterye binnen dese stadt Utrecht te erigeren, mitsgaders de denominatie vande selve schutteryen tot vier vendelen toegedaen, alsoe elck van 150 hoofden, ende naer deliberatie ende communicatie daerop gehouden, heeft goetgevonden deselve by provisie ende als voor de eerste reyse te accepteren, des de raet verstaet, dat sy dese ordonnantie voortsien sullen mogen veranderen, verminderen ende vermeerderen, als sy bevynen sullen naer gelegentheyte des tyts ende occurrentien, tot meeste ruste ende eenicheyt te behooren, ende dat sy oock by versterf, vertreck ofte andere consideratien, sullen mogen een ander inder affgaende plaetse surrogeren ende stellen.

Salmius seyde wel, hyrinne weynich swaricheyts te maecten, als 't geschiet onder protestatie als niet gecompromitteert synde, soo men anders hyer deur de vuytsprake in 't geheel soude schynen te acquiesceren ende t'avoyeren, daer toe hy niet en conde verstaen, begerende daervan notule gemaect te worden in syn regart. Naerder dese saecke in deliberatie geleyt synde, mitsdyen eenige vanden rade meynden, dat by augmentatie van eenige notabile ende gequalificeerde personen niet mede inde voorsz. denominatie gementioneert, meerder rust ende eenicheyts soude syn te verwachten, is met meerdere stemmen d'selve augmentatie goetgevonden ende dyenvolgende genomineert de vyf persoonen, *in margine* deses gestelt.

In margine: Scholaster Asch, Gysb. van Overmeer, Elbrecht van Byler, Doctor Nyendael, Anth. de Roode.

DEN XIII. JUNY.

Rapporteerde de heere burgemeester Rysenburch, dat de heren staten van Utrecht con-
senteerden ende te vreden waren, dat de raet deser stadt d'ordonnantie, byde heren staten
voorn. innegestelt op de schutterye binnen dese stadt t'erigeren, sullen mogen veranderen,
verminderen ende vermeerderen, sulcx als sy nae gelegentheyte des tyts ende meeste rust ende
eenicheyt bevynden sullen te behooren, mits dat hetselve geschiede met communicatie ende
kennisse vande staten voornoemt. Oock daer uyt te laten het woordt *factieus*, ende in
plaetse van dien te stellen: *volgens de wtsprake byde E. heren raiden van state gedaen*.

Ende aengaende d'augmentatie met noch eenige notabile ende gequalificeerde personen,
dat haer E. om merckelycke redenen 't selve nyet goet en vonden, soe doch diverse ende
een merckelyck getal van personen vuyt de voorsz. schutterye gelaten syn, heeft de raet
daerinne geconsenteert.

Omme de personen, gedenomineert totte schutterye, neffens den here officier den be-
hoorlycken eedt af te nemen, syn gecommiteert Drielenburch, Buth.

DEN XXIII. JUNY.

Gelesen de brieven van Syn Excell., daerby geadverteert wordt, dat het meerendeel van
't garnisoen alhier gelicht ende te velde gebruyckt sal worden ende weder inde plaetse van
dyen andere sullen worden gesonden, die aencomen sullen den iv. July jegens den avondt,
nae den nieuwen styl, begerende dat men die soo lange inde kerck soude willen accommo-
deeren, tot dat die van 't guarnisoen souden wt syn.

Compareerde die here colonel Ogle, commandeur alhier over 't guarnisoen, ende verhaelde,
dat eenige burgers een corporael inde wacht met een roer op syn hooft hadden geslagen,
dat hy ter aerde stortte, ende, soe sulcx was een saecke van groote consequentie, soo ver-
socht syn E. dat men dese saecke soude willen behartigen ende mette justitie daerinne doen
versien, ende indien de heren vanden rade beliefdten eenige vande haren te senden inde
crychsraet, als men aldaer besogneerden op questien of mesusen tusschen borgers ende
soldaten gevallen, seyde, dat die hartelyck aengenaem ende wel ontfangen souden worden,
ende indien het den |magistraet wel geviel, syne E. mede in heur vergaderinge te roepen,
dat hy meynde dat sulcx nyet qualick en soude passen.

DEN XXV. JUNY.

Omme vendels te doen maken ende veltteikens voor de schutterye, ende van wat couleure
t'overleggen, worden gelast den colonel mette hopleuyden, omme gevonden te worden op
collegien ende andere gequalificeerde.

MANENDAGH, den naestlesten July.

Quam binnen de here ridder ende colonel Ogle, commandeur enz., ende verhaelde, dat
het den rade niet onbekent en was, het rumoer ende gepleechde moetwillicheyt op dynsdage
des avonts, by eenige borgeren ende inwoonderen, in 't doen vande parade opte Neude,
ende alhoewel hy wel geloofde, dat het niet aller presenten maer eenigen haer werck was,
daer wt veel quaets hadde connen volgen, maer dewyle nochtans syne E. verstont, dat vele
noch even obstinaet ende qualick sprekende bleven, dat daeromme de raet naer heure voorsich-
tigheyt soude gelieven daerinne jegens eenige moetwilligen met discretie te versien, ende soe
syn E. conde verstaen, dat gemurmureert worde, eerst over 't guarnisoen, inde veranderinge
off wttocht vande selve syne Gestr. niet en hadde noch conde dispooneeren, als de hooge

overheyt betreffende, ende voorts over de paraden, die de soldaten dagelick deden, daerin syne E. wel wilde voorsien, indien sulcx hyde magistraet begeert worden, maer anders niet, soo het strecken soude tot synder cleynachtige ende disreputatie.

Ende hierop eens vertoghen synde, syn terstont daer naer gelesen de brieven vande E. heren gedeputeerde vande staten van Utrecht, vanden XXIX. July, met ingeleyde missive vande Ho. Mog. heren staten generael, aen haer E. geschreven, genoechsaem hyerop mede slaende, luydende als volcht: (*Volgt niet, plaats open gelaten*).

Waer naer op de sake in 't cort gediscoureert synde, is goetgevonden, om den here commandeur nyet te lange op te houden, syne E. weder binnen te doen comen ende aen te seggen, dewyle het was eene sake van insien, dat de raet hierop nader delibereren ende resolveren soude, ende syn E. 't selve deur haere gecommiteerde mede deylen, gelyck geschiet ende syn E. vande grote sorchvuldicheyt ende goede correspondentie bedanckt, door den eersten burgermeester, den heere van Rysenburch.

Desenvolgende den raet tot meermalen vermaent synde, tot hun goet debvoir, onder de gemeente beroerende heere misverstanden *etc.*, is eyntelyck nae veele discoursen goetgevonden te doen publicatie jegens den kynderen, jongens ende halfwassen volck, van niet meer vergaderingen, moetwillicheyt ende insolentien te plegen, noch oock onder de parade vande soldaten te comen, als inde voorleden weke, dat doen vermits de kermisse was geconniveert, daervan de publicatie hyden secretaris ingestelt is, om op morgen by myn heren vanden gerechte gevisiteert ende voorts gepubliceert te worden.

Dat men oock voor als noch den deurweerders voor eenige dagen des avonts souden laten gaen metten officier op de Neude, om alleenlyk regart te nemen op den genen, die moetwillicheyt bedreven of qualyck spraken jegens de bevelen, om des anderen daechs daerop inden gerechte ontboden te worden.

Ende om dit al den here commandeur te gaen rapporteren, syn gecommiteert vander Lith ende Werchoven, die weder gecomen synde, seyde, dat hetselve syne E. wel geviel, ende indien de magistraet by missive op syne E. begeerten cessatie vande parades der soldaten des avonts, dat hy sulcx gaarne wilde doen, dan om redenen es voor eenige dagen sulcx noch niet goet gevonden.

Dat syn E. oock hadde vermaent van te diligenteren 't stellen van 't wachthuys op de Neude voor de soldaten, hetwelcke de raetsheer vander Lith belast is, sprekende daerop mede aen den schepen Buth.

DEN VI. AUGUSTI.

Tot het horen vande rekeninge vande penningen, by Willem vander Kemp door last des raets gelicht wt verscheyden comptoiren vande pachters, gedurende de alteratie ende belegeringe deser stadt, syn gecommiteert de heren burgermeesteren, assumerende daertoe, die het haer E. gelieven sall.

De gecommiteerde tot het visiteren der requeste ende andere stucken, hyde burgerhop-luyden overgelevert nopende de costen, die sy sustineren gehadt ende gedaen te hebben yder in syn vendel, gedurende de voorleden alteratie ende belegeringe deser stadt, waervan sy verstoringe van deser stadt versochten, syn geauthoriseert de voorn. hopluyden aen te seggen, dat, alsoe jegenwoordich egeen off weynich penningen by het comptoir syn, dat sy oversulcx hare restanten neerstelyk willen doen innen, oock reconvreren het geweer, by heml. onder de schamele burgers wtgedeylt ende tselve tot haren behoefve behouden, ende alsoe haer selven betalen.

DEN XX. AUGUSTI.

Gehoort nochmael het rapport vanden here schepen Helsdingen, naerder gesproken hebbende mette acht borger hoplyuden, die verclaert hadden van het geweer niet of seer weynich te sullen connen becomen, nauwelicx de costen van schoonmaken weerdich, ende daeromme insisterende tot restitutie als noch van heur verschot extraordinarie inde alteratie gedebourseert, geen gemeenschap hebbende mette contributien totte wachten, als dewelcke totte ordinaris lasten gedestineert waeren. De raet accordeert den voorsz. borgerhoplyuden te samen de somme van eens ses hondert guldens, des slyuden mette betalinge vandyen een wyle tyts sullen nemen patientye, tot dat de ordinaris reuten byden cameraer syn betaelt, ende die restanten vande pachters was geint, etc.

Remonstrantie, by myn heren den gouverneur over den crychsvolck binnen Utrecht, gedaen de heren schout, burgermeesters, schepenen ende raiden der stad Utrecht.

Eerst, alsoe geaccordeert is onder yeder compagnie te wesen een soetelaer, namentlyck onder een grote compagnie twee, ende onder een cleyne compaignie een, ende dat deselve soetelaers de bieren, die sy inslaen, syn slytende onder de soldaten, die van hare soldye alleen moeten leven ende mitsdien gheen sware imposten ende exchysen en connen lasten.

Dat daeromme de heren vande magistract gelieven te admitteeren, dat yeder soetelaer een tonne goet biers ter weke mach inslaen, op burger exchys, gelyck den soldaten in andere guarnisoenen toegelaten wordt.

Item, alsoe de nachten beginnen te verlengen, ende dat de keersen tot noch toe inde courte garde bestelt, nyet genoeg en syn, om de nacht mede over te brengen, dat die heren gelieven die taxe vande keersen in yedere courtegarde te augmenteeren, sulcx dat men daermede voor enen langen winterschen nacht genouch hebbe, mitsgaders oock te doen besorgen, dat inde respective courtegarden, daer men wacht houdt, tegen de aenstaende tyt gebracht worde torff, om voor de soldaten, by dage ende nacht de wacht hebbende, te gebruycken.

Alsoe oock diversche wachthuysen seer ondicht ende onbruyckbaer syn, ende dat sulcx tegen de wintertyt geschapen is te verargeren, dat daeromme de heren gelieven haeren stadsmetzelaer te doen omgaen, ende alle faulten ande respective courtegarden remedieren. Actum t'Utrecht, den xxiii. Aug. 1610.

Op de voorsz. remonstrantie is byden rade geresolveert ende gedisponeert, als volcht:

I. Gelycke versoek (als dit eerste) is in voorgaende jaren tot meermael gedaen, maer om verscheiden redenen ende sonderlinge mede om de consequentie ontseyt, gelyck dan de raet, soe veel de stad aengaet, amptshalven niet minder en can doen, vruntlyck begerende, dat myn here de gouverneur sulcx te goede wil houden, dan

II. Soe veel dit aengaet, sal men leveren alle nacht twee keersen, tot de buurkerk kermisse toe, van dan tot Martini drie keersen ende van Martini voorts tot dat de dagen weder gelenckt syn, als naer ouder gewoonte vier keersen.

III. Hierop sal in tyts behoorlycke ordre gestelt worden.

IV. Is hierop alrede ordre gegeven ende den anderden cameraer belast, sulckes te laten doen, die verclaert heeft, dat 't selve alreeds gedaen wort. Actum, by ende inden rade opten stadthuyse t'Utrecht den xx. Aug. 1610. *Onder stont: my present, ende was onderteeckent: J. DE LEERDAM.*

DEN XXVIII. AUGUSTI.

Tot betalinge vande nyeuwe vendels der schutterye, velteikens ende dependentien vandien, wort geauthoriseert op lyfrenten te lichten d'eerste cameraer Dueverden, den penning om tien, de hoofdsomme van 1400 gl., den xxviii. Augusti.

De raet gehoort het aengeven vande heren burgemeesteren, als dat de nieuwe vendels, velteickens *etc.* waren belopende omtrent 1300 gl., ende dat de leverancier vandien daervan behoorde betaelt te wesen, heeft de eerste cameraer Dueverden belast deselve penningen te verschieten ende op lyff tegens den penning thien ende op loss tegens den penninck twintich off xviii, dan liever, is't doonlyck, op lyven op te nemen, des deselve penningen sullen gerembourseert ende gerestitueert worden vuytte quotisatie, die men eerstdaechs doen sal over de geestelicheyte ende andere, die vande burgerwacht vry syn.

DEN XVII. SEPTEMBER.

Opte requeste, gepresenteert by Jac. Calff, versoeckende, om redenen daerinne verhaelt, commissarissen, omme met hem te procederen tot estimatie van't geweer, inde alteratie syn huysfrouwe afgehaelt, volgens d'acte vanden xxiv. Martii 1610, daertoe den xxviii. Augustii 1610 gecommiteert syn geweest de schepenen Drielenburch ende Bommel, stont geappointeert: Gehoort het rapport vande voorsz. gecommiteerde, ende verstaen hebbende, dat naer gedane priseringe ende taxatie sy metten suppleant veraccordeert waren ter somme van 900 L, daervoren men hem beloofd heeft lyfrenten, teghens den penninck thien, tot eenen lyve, innegaende Vict. toeco., soe heeft de raet sulcx geaccepteert ende belieft. Actum, *uts.*

Verhaelde myn here de schout, op gisteren geweest te syn op Vredenburg, ende aldaer in't stormen der jongens geremarqueert te hebben eenen, die genaemt worden capitaine vande glippers, wesende de soen van Lysbeth Baeskens, inden *Eyckel*, by 't *St. Elisabethshuys*, ende noch een ander, capitaine vande andere parthye, woonende op 't *boven eynt*, genaempt Hachgen, wesende syne moeder eene weduwe, ende heeft de raet myn heren vanden gerechte geautoriseert, om deselve t'ontbieden ende te doen straffen t'haerer E. discretie.

Heeft voorts de hr. van Rysenburg, als eerste burgermeester, verhaelt, dat de tyt van nominatie voor de deure was ende dat de heren burgemeesteren, als het tyt was, den raet souden doen laden ende middeler tyt elck soude bedencken personen vande geformeerde religie ende goede patriotten.

DEN XXVI. SEPT., *des voornoens.*

Op huden de secretaris voor myn heren vanden gerechte in hare vergaderinge op den stadhuys ontboden synde, is hem ter handen gestelt sekere missive vande Ed. Mog. heren raden van state der vereenichde Nederlanden, gedateert den xv. Sept. in 's Gravenhage a°. 1610, ende geparaseert F. ALEMAN V^r. Onderteeckent in absentie vanden secretaris by D. GOOL ende gesuperscribeert: Den Edelen, *etc.*, burgermeesteren, *etc.*, der stad Utrecht, inhoudende:

Alsoe de dach vande vernieuwinge vande magistraet der stad was aenstaende, ende dat de welyaert, rust ende eenicheyt derselver stad ende der burgeren ende ingesetenen vandien, voornamentlyck geleghen is aen een goede gequalificeerde magistraet, wesende bekend voor goede, getrouwe patriotten vande gereformeerde religie, vreedsame ende nyet factieux, dat daeromme heur E. M. goetgevonden hadden burgermeesteren, schepenen ende raet voorsz. 't selve voor te houden, ten eynde heure E. daerop wilden letten, dat de nominatie vande magistraet voor het aenstaende jaer gedaen worde van sulcke gequalificeerde personen, als

boven is verhaelt; ende want heur E. M. beducht waren, dat de woorden van derselver wt-sprake, vanden VIII. Juny Iestleden, seggende, dat Remigii toecomende oock sal insicht genomen worden op 't gene belangt de riddermatige personen, by eenigen twyfel off scrupule souden mogen causeren, dat heur E. M., als dese sake (daeraen soo veel voor die gemeene ruste, welvaart ende reputatie, soo wel vande geuniceerde provincien in 't generael, als vande provincie ende stadt van Utrecht in 't particulier gelegen, ende daeromme soo veel gedaen is) met ernst ter harte nemende, goetgevonden te verclaren haer meyninge te syn, dat alsnoch by provisie daerinne gebruyckt sall worden den ouden voet, te weten, van een vuyt de ridderschap tot eerste burgermeester te nomineren, gelyck dat tot noch toe gebruyckelyk is geweest *etc.*, met aensegginge aen denselven secretaris, dat de heren burgemeesteren ende schepenen tsamenlyck goetgevonden hadden, denselven brief den raet deser stadt nyet te communiceren, vermits het groot getal derselver, ende opdat die nyet gedivulgeert, maer secreet gehouden mocht worden, als achtende ende meenende, dat sulks soude dienen tot meerder ruste ende vrede, soe wel onder de gemeynte deser stadt, als omme te voorkomen opte nominatie eenyge disputen, die daerop hadden mogen vallen, dat oock myn here vanden gerechte op gisteren twee wt haer collegie hadden gecommiteert ende gesonden inde vergaderinge der heren staten van Utrecht, met vruntlyck ende ernstich versouck, dat haer E. in 't creeren vande nyeuwe magistraet doch sorchvuldelyk souden willen letten op de eerste burgermeester deser stadt, ende daerinne verbygaen die vande ridderschappe, tot contentement vande gemeente, diewelke wedergecomen synde, hadden gerapporteert: (*Volgt niet, eenige plaats open gelaten*).

Bevelende myn heren burgermeesteren ende schepenen, den secretaris voorn. hiervan notule te maken ende den voorsz. brief wel te bewaren, gelyck hy die terstont in *archivis* boven inde ysere kasse hyde segelen deser stadt heeft geleyt. (*Volgt eene genoegzaam geheele onbeschrevene bladzijde*).

DEN XXIX. OCTOBER.

Omme achtervolgende de brieven vande Ho. Mog. heren staten generael, soo aen de heren staten van Utrecht als aen de magistraet deser stadt geschreven, nopende het redresseren vande hoge servitien, die alhier vande garnisoenen betaelt worden, op een generale lyst vande geuniceerde provincien, breder als in deselve brieven vanden XXVII. Oct. 1610, mette heren gecommiteerde vande staten ende den here commandeur diesaengaende te besoigneren, syn gecommiteert Dueverden ende Both.

DEN V. DECEMBER.

De raedt desen avondt geladen ende vergadert synde, is verhaelt, dat myn heren vanden gerechte, voor den noen ontboden hebbende Claes de Goyer, backer inde Nieuwstraet, deselve in gebreke was te comen, als seggende, hem sulcx ongelegen te syn, ende dat daeromme den substituut schout daernaer gesonden was, om hem te halen, maer want hy met syn soen den officier met gewapender handt hadden geresisteert, dat myn heren vanden gerechte, volgende de gewoonte ende ordre van doen, gelast ende gecommiteert hadden, myn heer den schout ende pantvercopers, omme te gaen ten huysse vanden voorsz. Claes de Goyer, ende aldaer te inventariseren de goederen, dan, dat haer E. daer comende, vuytten huysse worden gehouden ende gekeert, waer van myn heren vanden gerechte goetgevonden hadden, den rade t'advertieren, ende voorts t'samelick t'adviseeren, off men jegens hem den aenstaenden nacht de vergaderinge aldaer soude gaen verstoren off den dach van morgen verwachten, hetwelck gediscoureert synde, is eyntelyck goetgevonden hicrop te verstaen het advys

vanden heer commandeur des guarnisoens, ende syn daertoe gecommiteert, de here van Suylen, schout, ende d'eerste burgemeester, mitsgaders Volckert Both ende Doctor Elbertus Sosius, schepen, dewelcke quamen rapporteren, dat de heer commandeur goet vondt de saecke an te laten staen tot morgen, ende middelretyt soude sodane goede wacht doen houden, datter geen swarigheyt soude vallen.

RESOLUTIEN, DER STATEN 'S LANDS VAN UTRECHT,

AANGAANDE DE **ALTERATIE** VOORSZ.

(Zijn afgedrukt en staan uitgegeven te worden met de Kronijk van **CORNELIS CORNELISZ.**,
over de jaren 1610—1625, door den Hr. Prof. **VISSCHER**.)

S T U K K E N,

WAARVAN IN DE VOORGAANDE RESOLUTIEN GEWAG WORDT GEMAAKT.

Remonstrantien, by de Borgerhopluyden, vuyt den
naem ende van wegen der gemeyne borgerye der
stadt Utrecht, aen de Magistraet derselver stadt,
Jan. xxi.

I. Eerstelyck seggen ende remonstreren de voorsz. hopluyden, dat de stadt van Utrecht ende de borgers ende de inwoonders vandyen in haere oude privilegie hyde magistraet sulcx die nu is gereformeert, nyet en wordt voorgestaen naer behoiren.

Datter toegelaten wordt, dat alle borgerlycke neeringe vuytte stadt ende steden vanden lande van Utrecht getrocken worden ten platten lande, 't welck geremedieert synde, verstaen syluyden remonstranten, dat de staten ende die stadt van Utrecht jaerlicx merckelyck in haere middelen soude profiteeren.

Dat oock de middelen ten platten lande ende inde cleyne steden verpacht behoiren te worden, op conditie ende gelycken voet, als die middelen inde stadt verpacht worden, ende dat nyemant daervan ten platten lande exempt en blyve, daer mede veele fraudatien inde middelen souden worden belet.

Dat oock alle onnutte dachgelden behoiren vermeydet te worden, ende dat tot dien eynde het dubbel van alle rekeningen inde camer vande policie deser stadt medegebracht behoren te worden, 't welke mede nyet en geschiet.

Welcke ende andere inconvenienten meer grotelick hercommende, deurdien de magistraten hyde andere twee leden vande staten sulcx wordt gereformeert, jaerlycx meer ende meer.

Dat den eersten borgemeester wordt gecoren vuyt de staet der ridderschap, daerby ordinaris wordt gevoucht eenen anderen, die sulcx vande staten is gebeneficieert, dat die van 't

ridderschap sich daerop heeft te verlaeten, dat deghenen, die het hooft soude behooren te wesen, nyet en willen ofte nyet en derven, yetwes tot vordeel vande stadt proponeeren ofte resolveeren, waeraen het meerendeel vande reste dependeert, ende soe yemant yet seyde ofte doet, 't gunt den eersten borgermeester, wesende vande staet der ridderschap, nyet wel en gevalt, deselve wordt ten naesten jaere t'huys gelaeten, sulcx dat het in sulcke standt nyet mogelyck en is, dat die stadt in haere behoerlicke eere ende nodige autoriteyt, mitsgaders haer goet dagelicx recht can gedefendeert ofte gemainteneert worden.

Remonstreren derhalven de voorsz. hopleuyden, dat in dese conjuncture de magistraet by provisie nootlycke dient verandert.

Dat die vande staet van 't ridderschap nyet en behoiren genomineert, veel eer geeligeert te worden, soo die vande stadt haer lith soo wel vry behoren te besitten, als d'andere twee leden.

Dat mede geene ontfangers vande staten ende aen deselve comptabel synde, ofte die haer in eenigerwyse verplicht ofte verbonden syn, en behoren inde magistraet te wesen, soo nyemant teffens heere ende knecht wesen can, ende wie gebeneficieert wordt, siet men gemeenlyck synen weldoender complacieren.

Ende dit al by provisie, ten eynde 't selve alsoe geremedieert wesende, die voor verhaelde, ende andere meer *gravamina* ende corruptelen, bequamelyck gedresseert, ende daerop met goede ordre byde gerenoveerde ende gequalificeerde magistraet mach worden geleth ende geresolveert.

Versoucken oversulcx de voorsz. remonstranten met ernst, dat haer E. gelieve, op 't geene voorschreven is, te willen letten, ende nyet inden wynt slaen, besorgende dat by faute van dien merckelycke swaricheyt soude mogen oprysen, daervan nyet de gemeente ofte sy remonstranten, maer haer E. selves de oorsaecke soude syn.

Overgelevert aen de magistraet, actum den 21. January 1610, op sonnendach, t'Utrecht.

II. Inden eersten wordt van wegen die borgerye versocht restablisement van haere vaderlicke oude naturelle ende aengeboren privilegien.

Dat dienvolgende ende in conformité vande selve privilegie, die borgerye deser stadt mogen worden geregiert.

Dat alsulcx geen riddermatich persoon inde staten als ridderman (!) compareerende, sal mogen worden eerste borgermeester deser stadt, maer dat 't selfde ampt van nu voortaan sal worden bedient by een Edelman of eenich ander gequalificeert persoon, inder qualité als ridderman niet verschreven wordende.

Dat insgelycx noch burgermeesteren, scheepenen, cameraers ofte raeden deser stadt, soo lange syluyden respectivelyck haerl. officie bedienen, geen andere ampten van ontfangen ofte andersins sullen mogen bedienen, ende dit alles volgende die notoire ordonnantien, by Keyser Carolus, ho. mem. dese stadt verleent, ende van outs haer gecompeteert hebbende.

Dat van nu voortaan die acht hopleuyden deser stadt sullen worden gehaert byde corporaels vande respective vaendelen, sulcx als t'anderen tyden tusschen ho. mem. den prince van Oraingien ende die gecommitteerde der stadt Utrecht overcomen ende verdragen is.

Dat die borgerye deser stadt Utrecht te vreden syn, ende by desen presenteren lyff, goet ende bloet, by 't vaderlant op te setten, bydien syluyden mogen gauderen vande privilegien, hier vooren geroert, ende mits dat hemlyuyden ende hare gecommitteerde van alle ontfangen worde gedaen goede reekeningen, bewys ende reliqua.

Dat die auctoriteyt van Syne Excellencie sal wesen, sulcx in der voegen, als geweest is d'auctoriteyt van synen heer vader ho. mem.

Dat van nu voortaan geen borgerlycke neeringen, ambachten ofte andere exercitien sullen worden geexerceert, anders dan ter plaetsen daer deecken, cuer- ende gildemeesters van ouden tyden geweest syn, alles in conformité vande ordonnantien ende privilegien, de borgerye deser stad verleent.

Dat eyntelicken het welstant deser loffelycke stadt Utrecht ende die welvaert der goeder gemeynte sal wesen die hoochste wet ende privilegie.

Ende was dese remonstrantie hyde borgerhoplyden ende die heren gecommiteerde vande borgerye overgelevert aen de magistraet deser stadt Utrecht, op sonnendach 's morgens ten negen uren, den 21. January 1610, *stilo veteri*.

III. Inden eersten wordt versocht reekening ende bewys, waertoe de penningen, dewelcke ten tyde der regeeringe tsedert den jaere 1588 in voorraet waeren, ende oock diegeen, van die naederbant ghecontribueert syn, syn geemployeert, mitsgaders suffisant bewys, dat het landt, als noch met soodanige lasten is beswaert, dat men die gemeenten in desen benouden tyt van geenige schattingen en can ontlasten.

Dat men die gemeente restitueere haerlyuder privilegien, die sy voortyden hebben gehad in 't verkiesen der borger capiteynen, volgende de belooft vanden prince van Oraengien, hoochlofflicker memorie.

Dat men oock de gemeente tot genouchdoen doe blycken, wat alle ontfangers, commissarissen ende generalick alle anderen, die in stadts ofte lantsdienste vacceeren, tot gaige ende dachgelden syn genietende, opdat men mach weten oft deselve nyet meerder dan hemlyuden naer rechtswegen is competeerende, en proufiteeren.

Dat men 't getal vande commissarissen, op alle gemeene wercken vermindere, ende deselve nyet langer en dylaere als 't nodich is, om die gemeente met veel dachgelden te beswaeren.

Dat men die wachmeesters, waervan de stadt in 't minste nyet gedient en wordt, casseere, gelycke in andere innelantsche steden geschiet is.

Dat men voortaan ten platten lande geene andere ambachten ofte neeringen, ofte oock in geen meerdere getale sal mogen exerceeren, dan in ouden tyden, met kennisse van saecken is toegelaeten, als streckende tot ruine vande stadt.

Dat voorts de possessieurs der ridderhofsteden gehouden sullen wesen, voortaan alle lasten te dragen, gelyck de schamele ingesetenen, die haer cost mit heuren sueren arbeyt moeten verdienen, aengesien sy tot 'slants dienste nyet versocht, veel min gebruyckt worden, inder vongen deselve in andere quartieren, alwaer sy soedanighe vryheyt genieten, gehouden syn te doen.

Voorts dat men, volgende de keyserlicke wet, gedateert den iv. dach van October a°. 1540 gehouden sal wesen, inde wet ende tot administratie vande gemeene saecken te committeeren die nutste luyden, bequaem ende gequalificeert, die men sal cunnen recouvreren, wesende vroom van leven, geen overspeelders, dronckaerts ofte notoirlicken van eenige andere delicten ofte mesusen gediffameert, ende dat sulcke personen, die alrede gestelt syn, schandelicken van haeren ampten werden gedestitueert.

Brieven van credentie voor de gecommiteerde, aen
Syne Excellentie *etc.*, Jan. XXI.

DOORLUCHTIGE HOOGGEBOREN FURST ENDE GEN. HEER.

Naer onse dienstwillige recommandatie inde goede gratie van uwe princel. Excell., sal dese dienen, dat wy gecommiteert hebben den Edelen hoochgeleerden ende eersame Jonck'. ende mr. Hugo Ruysch, raed ordinaris inden hove van Utrecht, Bartholomeus van Weede, eertyts raedt deser stadt, ende Willem van Aucoop, mitsgaders Jacob Wernaertsz van Velthuysen, burgerhopman, omme u princel. Excell. te verthoonen, dat ons byde gemeene burgerye is opgeleyt, om aen den ouden raet deser stadt Utrecht te versoucken toelating, om een nyeuwe magistraet te verkiesen, gelyck met derselver consent geschiet is, als blycken mach byde acte, ons daervan verleent, ende den gecommiteerden mede gegeven, mitsgaders byde cedulle van verkiesinge derselver nyewe magistraet, die wy deur last vande gemeente bidden ende ernstelyck versoucken, dat uwe princel. Excell. als stadhouder believe voor dese reyse buyten consequentie t'approbeeren, ende voorts onse gecommiteerde volcommen geloof toe te stellen, in 't gene sy uwe princel. Excell. vorder sullen aendienen, ende ons hyerop vastelyck betrouwende, opdat de burgerye buyten confusie ende desordre gehouden mogen worden, sullen hyer mede Godt almachtich bidden,

Doorluchtige, uwe princel. Excell. te gespaeren in langduerige, voorspoedige ende geluckzalige regieringe. Geschreven t'Utrecht desen XXI. January 1610, nae den ouden stile.

Uwe princel. Excell. onderdanige,

De burgerhopluiden ende gecommiteerde vande burgerye, inden naem derselver, die den secretaris vande stadl belast hebben, desen te onderteekenen ende met stadts signet te cachetteeren.

Instructie voor den Edelen, Hoochgeleerden ende Eersamen Joncker ende Mr. Hugo Ruysch, raed ordinaris inden hove van Utrecht, Bartholomeus van Weede, eertyts raet, ende Wilhem van Aucoop, mitsgaders Jacob Wernaertsz. van Velthuysen, borgerhopman, alle ende t'samentlick gecommiteerde vande borgerhopluiden ende de borgery der stadt Utrecht, omme te reysen aan Syne princel. Excell. in 's Gravenhage, Jan. XXI.

Eerstelick sullen de voorn. gecommiteerde doen die dienstige recommandatie vande borgerhopluiden ende gemeene borgerye inde goede gracie van Syne princel. Excell.

Desen volgende sullen heure E. verthoonen Syne princel. Excell., hoe dat de gemeente in neeringe ende welvaeren eenige jaeren gedeclineert synde, hoe langer soe meer alsoech verminderden, herkomende dat diversche neringen ende ambachten ten platten lande toegelaten ende dagelicx goeffent worden, daer men nergens nae soe veel voor impositien op betaelt, als binnen de stadt, ende dat hyer over dickmael gedoleert synde, daerinne nyet en is geremedieert.

Dat oock d'oude privilegien ende stads gerechticheyden seer syn afgenomen, alles hercomende, mitsdyen dat wtte ridderschappe, in staten beschreven wordende, eenige jaeren lang d'eerste borgermeester is geformeert geworden, ende dan daerby verscheyden ontfangers ende andere officie vande staten hebbende, gevoucht syn, die welcke als van d'andere leden dependeerende, d'voorsz. stads gerechticheyt ende de borgeren neeringe, nyet en hebben gerecht noch voorgestaen, als dat wel hadde behoort.

Dat hyeromme ende meer andere redenen hyde gecommiteerden hyer by te vougen, de gemeente den borgerhoplyuden geporret, hun inde wapenen begeven ende gequalificeerde persoonen gecommiteert hebben, omme den ouden raet voor te draegen heure *gravamina*, breder in heur remonstrantien wtgedrukt, ende dyenvolgende te versoucken, te willen met goede oogen aensien, dat hyde borgerhoplyuden ende gemeente mochte worden geformeert ende gestelt een nyeuwe magistraet by provisie ende sonder consequentie, ter confirmatie van Syne princel. Excell., ten cynde alle yordere onlusten ende confusien mochten worden voorkomen;

Als dan d'oude raet verclaert hadde, dat sy sulcx mochten lyden, ende hun van heuren dienst hielden ontslagen.

Dat daarvan hyde voorsz. borgerhoplyuden ende voorn. gecommiteerde t'samentlyck rapport gedaen synde aen de burgerye, elck in syn quartier, ende d'selve burgerye sulcx accepteerende,

Terstont heure gecommiteerde hebben geaugmenteert, die mette voorgaende gecommiteerde ende de hoplyuden souden procedeeran tot nominatie van een nyeuwe magistraet.

Ende dat dyenvolgende by deselve eendrachtelyck syn genomineert tot magistraet van nu af tot Remigii toecomende (ten welcken tyde ordinarie de veranderinge geschiet) de persoonen hier bygaende, ende hyder stadt secretaris daertoe op den stadhuuse doen blyven ende deur onsen last onderteekent.

Sullen hyeromme de voorn. gecommiteerde Syne princel. Excell. als stadhouder, ernstich versoucken, dat hem believe voor dese reyse, deselve te approbeeren, sonder consequentie, soe men middelretyt sal committeren, om met Syne princel. Excell. op de naervolgende veranderingen te resolveren, met verseeckeringe, dat sy sullen blyven altyt getrouwe patriotten vande landen in 't generael ende dese stadt in 't particulier, oock gansch getrouwe ende dienstwillige van Syne princel. Excell.

Actum t'Utrecht, op den stadhuuse, den XXI. January 1610, naer den noen, older style.

Deur expres beveil ende last vande heeren gecommiteerde der burgerye ende der borgerhoplyuden.

J. DE LEERDAM.

Acte, waarby de borgerhoplyuden *etc.* de gecommiteerde voorsz. in protectie nemen, soo hun iets deswege qualyck mogt worden afgenomen, Jan. xxii.

Alsoe de gelegenheyt vande standt der republieque van Utrecht nootsakelyck requireerde, dat eenyge mosten gecommiteert worden wt de burgerye ende inwoenders vandien, om sich te transporteran in 's Gravenhage aen syn Excellentie, om hem te verthonen de oorsake van 't ghene hyer gepasseert es, soe hebben die samentelycke borgerhoplyuden, mitsgaders die ge-

committeerde wt de gansche borgerye gecommiteert, den Edelen, Hoochgeleerden ende Eersame Jonck. ende Meester Hugo Ruysch, raedt ordinaris inden hove van Utrecht, Bartholomeus van Weede, eertyts raedt deser stadt, ende Wilhem van Auecoop, mitsgaders Jacob Wernaertsz. van Velthuysen, een mede burgerhopman, diewelcke de voorsz. commissie seer ongeerne aengenomen hebben, ende bysonder myn heere Ruysch alle middelen voorwerpende, om hem te mogen excuseren van dese commissie, ende alsoo den welstant der republicque van Utrecht daer grootelycks aengehouden aen syn E. ende den anderen neffens hem gecommiteert, dat sy doch inden wtersten noot, desen dienst niet souden willen weygeren, belovende hun allen te sullen nemen, ende nemen mits desen in haer protectie ende beschermenisse, ende soe huerlyuden dat by yemant qualick off genomen soude mogen worden, haerlyuden datselve inden naem als voorens te helpen wtdragen.

Actum den 22. January 1610, naer den ouden style, onder de voorsz. hopluiden ende gecommiteerde handen.

Willem Biens.

..... Laurens Sollen 1610.

Jacob Heynricksz.

Dirck Canter.

J. Vandermaeth.

Cornelis Knyff.

Lambert Wi den Bongaert.

Bruyn Voss.

J. A. van Wyckersloot.

Goesen van Fenszen.

Goort van Millinghen.

Gerrit van Broeckhuysen.

Bart Pauwelsz.

Daniel van Vosbeek.

Heynrich Ghysbertsz. de Jonck.

Jan van Leeuwerden.

Cornelis van Teylingen.

Cornelis Petersz., als Borgerhopman.

Henrick van Helsdingen.

G. van Overmeer.

Jan . . . . .

Cornelis van Weede.

Bartholomeus Deckers.

Lambert Wernertsz.

Wyllem Jacobsz.

Claes Evertsz. van Gheyn.

Hubert Wernaert zoen.

Anthonis de Rode.

Remonstrantie, hyde burgerhoplyuden etc. overgelevert, Jan. xxvii.

Inden eersten wordt van wegen die borgerye versocht retablisement van haere vaderlycke oude natuerlycke ende aengeboren privilegien.

Dat dienvolgende ende in conformité van deselve privilegien, die borgerye deser stadt mogen worden geregeert.

Dat alsulex geen riddermatick persoon inde staten als ridderman compareerende, sal mogen worden d'eerste borgermeester deser stadt, maer dat 't selfde ampt van nu voortaan sal worden bedient by een Edelman oft eenich ander gequalificeert persoon, in die qualité als ridderman nyet verschreven wordende.

Dat insgelycx noch borgermeesters, scheepenen, cameraers ofte raedt deser stadt Utrecht, soo lange syluyden respectivelyck haerlyuder officie sullen bedienen, geen andere ampten van ontfangen ofte anders sullen mogen bedienen, ende dit alles volgende de notoire ordonnantie, by Keyser Carolus, ho. mem., deser stadt Utrecht verleent, ende van outs haer gecompeteert hebbende.

Dat nu voortaan die acht hopluyden deser tadt sullen worden gehaert hyde corporaels vande respective vendelen, sulcx als t'anderen tyde tusschen Ho. Mo. die prince van Oraiguen ende die gecommiteerde der stad Utrecht overcomen ende verdragen is.

Dat die burgers deser stadt Utrecht te vreden syn ende by desen presentereen lyff, goet ende bloet by't vaderlandt op te setten, bydien syluyden mogen gaudeeren vande privilegien, hier vorens geroert, ende mits dat hemluyden ende heur gecommiteerdens van alle ontfangen worde gedaen goede reekeninge, bewys ende reliqua.

Dat van nu voortaan geen borgerlicke neeringe, ambachten ofte andere exercitien sullen worden geexerceert, anders dan ter plaetse daer deeckens, keur- ende gildemeesters van ouden tyden geweest syn, alles in conformité vande ordonnantien ende privilegien, de burgerye deser stadt verleent.

Ende belangende die magistraet, dat men daerop het spoedichste met Syne princel. Excell. een goede voet soude nemen, ten dienste vanden lande ende tot conservatie vande privilegien.

Dat van nu voortaan alle officien, ontfangen ende andere ampten, die by die drye leden vande staten, geen uytgesondert...., nae drye jaeren sullen wesen impetrabel, ende men sal daermede mogen een ander versien.

Dat oock nyemant twee officien ofte ontfangen sal mogen teffens hebben ofte bedienen.

Ende men sal mogen beginnen datelyck vanden ghenen, die langer als drye jaeren heur officie ontfangen ende andere ampten gepossideert hebben, om daer anderen mede te beneficiereen ofte belasten, ende dit al voor den tyt van drye jaeren.

Dat eyntelick het welstant deser loffelycke stadt Utrecht ende die welvaert der goede gemeente sal wesen die hoochste wet ende privilegie.

Voorts wordt versocht acte, dat men binnen den tyt van ses aenstaende maenden, alle neeringen ende ambachten, volgende die privilegien der burgeren, ten platten lande sal doen cesseeren, ende dit altoorens de burgeren die wapenen afleggen.

Insgelycx dat de voorsz. acte sal inhouden, dat op nyemanden eenich nadencken vallen sal, die hem in dese saecken mit woorden ofte mit wercken eenichsins soude hebben misgrepen ofte ontgaen.

Overgelevert hyde borgerhopluyden ende gecommiteerde vande burgerye, inden rade op den stadhuyse, den xxvii. Januarii 1610.

Remonstrancie vande gemeen borgeren van't vendel
vanden hopman Jan Franssen van Leuwaerden,
dienende ten fine 't selve uyt haren name die ma-
gistraet der stadt Utrecht overgelevert mach worden,
Jan. xxix.

(Gelesen inden rade den 29. January 1610.)

Inden eersten, dat de stadt, steden ende landen van Utrecht in hare oude vaderlycke ende aangeboren privilegien mogen worden gemaintineert.

Dat diensvolgende alle ingesetenen deser stadt gehouden sullen wesen, hem onder een vande acht vendelen te begeben.

Item, dat by ende uyt de acht vendelen alle jaer die magistraet deser stadt gecoren ende

by Syne princel. Excell. geapprobeert sal worden, ende dat in conformité vande oude vryheyt ende liberteyt deser stadts ingesetenen, alles naer luyt ende inhoudt vande resolutie, genomen byde magistraet ende gemeene gildebroeders deser stad, inden jaere 1341, op S^{ic} Agnieten avondt.

Welcke resolutie genouchlyck sal mogen worden achtervolcht, mits stellende in plaetse van oudermans, daerinne genoempt, hopmans, ende van gildebroeders¹, borgers vande acht vendelen, mitsgaders van een jaer in 't gilt geweest te syn, een jaer onder die borger vendelen als borger gewaect te hebben.

Dat van gelycken, naer ouder gewoonte, de acht hopluyden byde borgerye alle jaer gestemt ende gecoren, mitsgaders den eedt byde magistraet heurluyden afgenomen sal worden.

Dat inde magistraet gheen vreemdelingen, nemaer alleen borgers, wesende mannen met eere, staende ter goeder name ende fame, liefhebbers van 't vaderlandt ende geen eygenbaetsoeckers synde, aengenomen ende geeligeert sullen worden.

Item, dat tot het schoutampt der stad Utrecht t'elcker tyt, als het sal comen te vacereen, byde volle magistraet ende acht hopluyden sal worden genomineert een persoon, daertoe gequalificeert synde, omme dienvolgende voorts by Syne Excell. geconfermeert te worden.

Item, dat geen officiers, ofte yemant, in 's lants dienst synde, inde magistraet sitten ofte geeligeert sal mogen worden.

Dat van gelycken nyemant inde qualité als riddermatich en sal moghen compareren inde vergaderinge vande staten, wesende in 's lants regeringe.

Dat mede totte selve vergaderinge van 's lants wegen sullen worden gecommitteert byde magistraet ten minsten twee vuyt haere collegie.

Item, dat volgende d'oude privilegien ende gebruyck, dye drye leden vande staten by beschryvinge gehouden sullen wesen inde staten te compareeren op haer eygen buydels ende buyten 's landts costen, wtgesondert alleene die geene, dye buyten de provincie tot 's landts dienste worden geemployeert, d'welcke eerlycke dachgelden sullen worden toegeleyt.

Dat oock die regeeringe vande staten ofte van 't landt voortsien niet en sal bestaen in daegelycxen comparitien ofte oock in personen, die eens voor altyt daertoe worden geeligeert, maer dat achtervolgende die keyzelicke ende oude vaderlycke privilegien van wegen het ridderschap alle riddermatige persoonen, soe binnen Utrecht als ten platten lande wonende, op de beschryvinge sullen mogen compareren ende verschreven worden, gelyck oock die vande vyff capitulen sullen worden verschreven, dye alsdan uyten haeren capitulariter sullen mogen committeren, omme op de verschryvinge te compareren, sulcx als van oudts te geschieden plach.

Dat tot dyen eynde dye daegelycxen comparerende inde staten camer, omme alle onnodige dachgelden te eviteren, hemluyden sullen houden voor gecasseert.

Ende dat in plaetse vande selve by provisie ende tot dat naerder ordre gestelt sal syn, nyt elck lith een ofte twee gecommitteert sal worden, d'welcke alle cleyne voorvallende saecken aff sullen mogen doen, memorie maecken vande grote saecken, ende deselve reserveeren tot die naeste beschryvinge, sonder dat van nu voortaan het een lith uyt het ander sal mogen eligeren.

Item, dat voorschreve commissie, soe lange als die nodich syn sal, alle jaer sal worden vernieuwt, op dat by continuatie de voorsz. gecommitteerde niet meer auctoriteyts en assumeeren als haer toecompt, volgende d'instructie, die heml. tot dyen eynde geleverd sal mogen worden.

Item, dat alle saecken van justitie ende proceduren, die tot noch toe byde heeren staten, ende inde staten camere syn gehandelt, omme alle onnodige costen te eviteren, sullen worden geremitteert aen die vanden hove.

Item, dat, omme alle jalousie tusschen die van 't ridderschap ende de borgerye deser stadt wech te nemen, ende een perpetueele eenicheyt ende liefde tusschen deselve te onderhouden, voorts aen alle generale ende particuliere touren vande provens ende vicaryen vande vyff collegien sullen hebben te cesseeren.

Ende dat die twee deelen van alle vervallen provens ende vicaryen, onder deselve collegien resorteerende, op de beschryvinge by overeenstemminge vande drye leden vergeven sullen worden aen borgers kynderen, van eerlycke ende vrome ouders gecomen synde, ofte aen andere gequalificeerde ingesetenen deses Stichts, ende het derdendeel onder het ridderschap, ende dat in regard, dat dye vande borgerye wel tweemaal meerder in getale syn, als dye van 't ridderschap.

Item, dat men den incommen van deselve vervallen provens by desen tydt, soe sall besnyen ende tot 's landts dienste ende afdoeninge vande lasten sall employeeren, dat degeene, dye daarmede versyen soude mogen worden, deselve mogen gebruycken tot subsidie van haeren staet, ende niet tot dertelheyt ende schandael van anderen, dye met soedanige provens niet en syn begift oft beneficiert.

Item, dat alle vrouwen cloosters voorts aen sullen hebben heur competent getall, ende dat die provens, vervallende in dye nonnencloosters, vergeven sullen worden aen die van 't ridderschap, ende de provens, vervallende inde baghyne cloosters, onder de borgerye.

Ende dat oversulex die baghyne conventen gehouden sullen worden in sulcke ordre, als dye nonnen conventen, ten waer geraetsaem gevonden worde, soe wel die nonnen cloosters als de baghyne cloosters te laten versterven.

Item, dat van nu voort aen de proveniers ende provenersch dieselve proven genieten sullen, tot dat sy hem begeben tot den echte state, ten welken tyde deselve provens sullen comen te vacceeren, omme by anderen geimpetreert te mogen worden.

Item, dat van nu voort aen deselve proveniers hare provens niet en sullen mogen aen anderen overdoen ofte resigneren.

Item, dat niemant, eenige provens besittende ofte tractementen van eenige geestelycke goederen treckende, eenige weerlycke officien sal mogen bedienen.

Item, dat alle gequalificeerde burgerlyuden, soo wel capabel sullen wesen tot allen officien van 't Sticht, 't sy schoutampten van steden, maerschalckampten ten platten landen, ende anders als edellyuden.

Item, dat de magistraet beloven sal te procureren, dat op 't spoedelicxte geprocedeert sal worden tot reclamant van alle de gesloten reeckeningen, gevallen tsedert 't vertreckt uyt de regeringe vanden heere van Braeckel, nemende voorts byde handt alle d'andere reeckeningen van alle d'outfangers, noch ongesloten synde, ende soe haest als 't doenlyck is, eenen perfecten staet te leveren vanden incommen ende lasten vande geheele provincie, ende deselve gesyen hebbende, die gemeente soe binnen als buyten die steden te soulageeren, ende vande schattingen te ontlasten, soo veel als deselve staet sal connen lyden.

Dat voorts tot het hooren ende sluyten van deselve reeckeningen, uyt elck lith ten minsten twee sullen worden gecommiteert, daertoe bequaem synde.

Item, dat alle gilden, ambachten ende neeringen in haer ordonnantien sullen worden gemainctineert.

Dat men oock nergens geen ambachten oft neeringen en sal mogen exerceeren, dan daer van oudts deeckens ende keurmeesters syn geweest.

Dat mede op 't stuck vande justitie, soe voor 't hoff als voor dye vander stadt, voorts aen sulcx sal worden gelet, dat niemant oorsaeck en sal hebben, daerover met reden te cliegen, sonder eenich respect te dragen van personen, van wat qualiteyt die oock souden mogen syn.

Dat van nu voortsien alle raetsheerschappen, die sullen comen te vacceeren, hyde drye leden opte generale verschryvinge sullen worden vergeven aen gequalificeerde rechtsgeleerde, sinner ende niet corruptibel synde.

Item, dat tot verminderinge vande officianten, als oock de gaige vande selve sulcx sal worden gelet, dat het mach strecken tot verlichtinge vande gemeente.

'T welck aldus gedaen ofte beloofd synde te sullen geschieden, sullen de borgerye ende borgermannen, mitsgaders alle vrome ende vreetsamige ondersaten hemlyuden volcomelyck houden voor gecontenteert.

Presenteerende dyenvolgende met de magistraet goet ende bloet op te setten.

Bericht van wegen de heeren staten 's lants van
Utrecht, gedaen op seeckere recueil van alle die
pointen ende remonstrantien, soo hyde acht bor-
gerhoplyuden van wegen de gemeene borgerye der
stadt Utrecht, als by eenige vendels in't particulier
op den XXI. XXVII ende XXIX. Januarii, den raedt
derselver stadt geexhibeert.

Belangende het eerste articule van 't selve recueil, mentionerende van 't restablisement ende onderhout vande oude privilegien der stadt, steden ende landen van Utrecht competeerende. Wordt daer op voor antwoord gevoucht, dat de heeren staten niet van meyninge en syn, die vande stadt, steden ende landen van Utrecht in hare privilegien ende gerechticheyden te vercorten.

Maer veel eer geneycht syn, deselve daerinne te maintineren ende te stercken.

Ende alsoo hyde remonstranten niet en wordt verthoont van eenige infractien, die jegens de privilegien vande selve stadt, steden ende landen gedaen soude wesen.

Soe en hebben de remonstranten dienaengaende geen doleantien te pretendeeren.

Ende wat aengaet 't tweede articule van dat alle ingesetenen der stadt Utrecht gehouden souden wesen hem onder een vande acht vendelen te begeven.

Seggen daerop dat de remonstranten alvorens gehouden souden wesen te doen blycken, dat hun soodanich privilegie ofte gerechticheyt, daerop sy hun schynen te fundeeren, ware geacquireert.

Emmers ende in allen gevallen soude daerinne onderscheyt moeten gebruyckt worden vande personen, gelyck tot noch toe is geschiet.

Commende tot die derde, vierde ende vyfde articulen, mentionerende van 't verkiesen vande magistraet ende van sekere resolutie, die genomen soude wesen inden jare 1341, op St. Agnieten avondt.

Staat te considereren, dat de tegenwoordige maniere van nomineren ende stellen vande magistraet, is conform d'ordonnantie der stadt Utrecht, by Keyser Carolus Quintus, ho. mem., als diertyt heer vanden lande van Utrecht, inden jaere xv^e ende vyftich gearresteert.

Sedert welcken tyt deselve forme altyts onverbreecklyk geobserveert is geweest.

Wesende oock deselve voet geconfirmeert by het contract met Syne princel. Excell. dien aengaende gemaect.

Sulcx dat die veranderinge vandyn nyet alleenlyck directelyck soude stryden jegens d'ordon-

nantie ende contract voorsz., ende oock jegens die continuele ende immemorale observantie tot noch toe uniformiter geuseert.

Maer dat oock daer deur *facies et status republicae* soude worden gemuteert, 't welck om verscheyden consideratien in alle republycquen ten hoogsten is periculus.

Sonder dat te letten staet op de voorsz. resolutie vanden jaere 1341.

Als die welke deur de ordonnancie voorsz. ende het immemorial ghebruyck daer op ghevolcht, is geabrogeert.

Nopende 't vi^e articule is men te vreden, dat tot de magistraet aengenomen ende geelingeert worden, gequalificeerde personen, liefhebbers van 't vaderlandt ende professie doende vande gereformeerde religie.

Beroerende het vii^e articule seggen de heeren staten, dat 't vergeven van 't schoutampt der stadt Utrecht altyts heeft gecompeteert den heere vanden lande.

Den welcken oock altyts in possessie geweest is t'aller tyt, als het gevaceert heeft 't selve te confereren.

Sonder dat die vande stadt oft hopleyden sullen connen verthoonen tot het vergeven van 't selve schoutampt, eenige gerechticheyt oft possessie oyt gehadt ofte geexerceert te hebben.

Sulcx dat der remonstranten voorstel dienaengaende is sonder fundament.

Belangende het viii^e articule, sal insgelycx niet verthoont kunnen worden, dat eenige officiers ofte in 's lants dienst synde byde ordonnantie, privilegien ofte andersins vande bediening vande magistraet geseludeert worden.

Maer worden daarvan alleenlyck nytgesloten personen, in vreemde heeren diensten wesende. Inder vougen dat 't selve voorstel alleenlyck tot persoonen, in vreemde heeren diensten synde, gerestringeert behoort te werden.

Overslaende het ix^e ende x^e articule, als dewelcke in vougen aldaer geroert worden, geobserveert.

Gelyck oock op beschryvingen geobserveert word't gunt in 't xi^e articule werdt voorgesteld.

Nopende het xii^e, xiii^e, xiv^e ende xv^e articulen, byde welke word't gemoveert, dat de regieringe vande staten ofte van 't lant voortsien nyet en soude bestaen in dagelyxe comparatien, ofte oock in personen, die eens voor altyt daertoe werden geelingeert, dat alle riddermatige personen op beschryvinge souden mogen compareren ende verschreven worden, gelyck mede verschreven souden worden die vande vyff capittelen, die alsdan capitulariter nyten haren souden committeren, omme op de beschryvinge te erschynen, *etc.*

Seggen de heeren staten, dat d'ordinaris gedeputeerde, omme des landts voorvallende saecken, die geen uytstel kunnen lyden, het stuck vande religie ten platten lande, 't stuck vande contributien ende policien ten platten lande, volgens d'ordonnantien ende instructien, daarvan synde, te beleyden nyet gemist en mogen worden.

Soe andersins alle occurrerende saecken, tot nadeel vanden lande, souden lopen desert.

Welcke collegie vande ordinaris gedeputeerde bestaende is in negen persoonen, te weten, nyt elke staet drye.

Vande welke, te weten die van wegen de geelingeerden ende ridderschappe, compareren alle half jaer een word't verandert.

Ende wat belangt den staet vande geelingeerde, comt in consideratie, dat, indien regart word't geobserveert, die forme, byden lantraet op den iv. Aprilis 1582 geprescribeert, ende byde stadt Utrecht geaccepteert ende aengenomen.

Wesende deselve insgelycx byde ridderschappe geavoyeert.

Vermeldende, dat byde magistraet derselver stadt genomineert sullen worden eenige personen vande vyff collegien, ende dat uytte selve personen byde ridderschappe ende andere steden, die bequaemste sullen worden geelingeert ende by Syne Excell. geaprobeert.

Welcke personen alsoo geelgeert ende geapprobeert synde, sullen representeeren den eersten staet vanden lande ven Utrecht.

Ende terwyle de geelgeerde in conformité vande voorsz. resolutie byde magistraet genomineert ende byde heeren staten geelgeert, ende by Syne Excell. geapprobeert synde.

Dat deselve geelgeerde, uyt crachte vande voorsz. nominatie, electie ende approbatie, syn representerende den eersten staet vanden lande.

Ende consequentelyck oock uyt crachte vande voorsz. resolutie vanden landraet, geauthoriseert omme op beschryvinge der heeren staten in dier qualité te compareren.

Soe strydt het directelyck, jegens deselve resolutie, byde voorsz. magistraet bewillicht ende oock tegens de continuele observantie, tot noch toe gebruyct, dat men als nu een ander voet nopende den staet vande geelgeerde soude willen invoeren.

Ofte dat men soude willen pretendeeren, dat de geelgeerde byde magistraet gerevoceert soude mogen worden.

Geconsidereert, dat deselve byde staten, op nominatie vande stadt, omme den eersten staet vanden lande te representeren als voren, worden geelgeert.

Dat de magistraet der stadt Utrecht alleenlyck representeert een lith vanden derden staet.

Ende dat kennelyck is, *quod par in parem non habet imperium*.

Sulcx dat de magistraet over de geelgeerden notoirlyck nyet en heeft te disponeeren.

Ofte altereren den voet tot noch toe, vermogens voorgaende resolutie, nopende deselve geobserveert.

Gelyck mede deselve magistraet nyet toe en staet, hun te intromitteeren, die beschryvinge van die vande ridderschappe oft designatie te willen doen, welck riddermatige personen men sal hebben te verschryven ofte nyet.

Aenschouw genomen, dat die ridderschap altyts vry gestaen heeft, ende dat sy oock in continuele possessie syn geweest, tot augmentatie van haer lith, selfs cenige riddermatige personen te nomineren, ende den heeren staten te presenteren.

Sonder die vande magistraet ofte eenige andere leden in regardt vande selve nominatie oyt geagnosceert ofte erkent te hebben.

Waeromme die vande ridderschappe oock verclaeren van egheene meninge te syn, 't selve point, als rakende 't recht hun *jure naturae* competeerende, te submitteren ofte dien aengaende eenich redressement te verwachten.

Mits 'twelck comende tot het xvie articule, seggen de heeren staten voorn. dat alle saecken van justitie aen den ord' rechter worden gerenvoyceert, ten ware deselve waeren concenterende staten penningen, leckendyck ofte zeedyck, ofte andere saccken, den heeren staten in conformité vande ordonnantien ende instructien, daervan synde alleen gereserveert.

Opte xviie, xviiie, xixe, xxe ende xxie articulen seggen de heeren staten, dat nopende 't confereeren vande prebenden wordt geobserveert den contracte vanden jare 1579.

Sulcx dat die vande stadt Utrecht nyet en cunnen weesen gefundeert, contrarie denselve contracte meer touren vande vacerende prebenden te genieten, als hun byden selven contracte is toegevoucht.

Ende wat aengaet die dartelheyt, schandalen ende andere quade manieren, inde selve articulen geroert, verclaeren de heeren staten wel genegen te wesen, deselve te doen beteren ende beletten.

Belangende het xxii^e articule, seggen de heeren staten, dat in respecte vande jouffrouwen convente, 't selve articule, al soe wert geuseert, maer wat aengaet de canonicken, deselve heeft sedert de naerder Unie altyt vry gestaen, hun inde echte state te begeven, ende hun prebenden te behouden.

Nopende die resignatien, in 't XXIIIe article vermeld, staet te considereren, dat deselve *jure communi* syn gepermitteert.

Mits dat die gedaen worden volgende die statuten vande capittelle ende ordonnantien vande staten, tot dyen eynde geintroduceert.

Seggende voorts, op 't XXIVe nyet bevonden te worden, dat yemanden provens ofte geestelycke goederen genietende by eenige ordonnantien ofte contracten vande bedieninge vande weerlycke officien worden gesecludeert.

Ende dat syluyden consequentelyck, soe in conformité vande naerder Unie als die usantie daerop gevolcht, daertoe syn admissibel.

Belangende het XXVe article, seggen de heeren staten, dat in 't vergeven vande ampten, aldaer geroert, principalicken wert geleyt op de qualificatie, bequaemheyte ende meriten vande persoonen, die met deselve ampten ofte officien worden voorsien.

Daelende tot het XXVIe ende XXVIIe article, staet te letten, dat alle de reeckeningen, tot den jare 1609 toe, wettelyck ende naer behooren syn gehoort ende gesloten.

Ende dat nyemant, sulcx competente, daarvan visie wordt geweygert.

Dat oock tot het hooren ende sluyten vande groote reeckeningen, van importantie zynde, commen uyt yeder lith drye, mitsgaders alle die steden, ende over die cleyne reeckeningen uyt yeder lith een, mit de clerq ter stede, die de penne voert.

Op 't XXVIIIe article verclaeren de heeren staten daertoe geneycht ende willich te weesen.

Dan wat aengaet het XXIXe article, sustineren de Edelen ende anderen, ten platten lande residerende, dat die vande platte landen behooren te continueeren inde ambachten ende neringen, by hun tot noch toe gedaen.

Als wesende deselve personen, soewel ondersaten vande provincie van Utrecht, ende in alles contribueerende als d'inwoonders der stad Utrecht.

Belangende het XXXe ende XXXIe article, verclaren de heeren staten daertoe geneycht te syn, gelyck oock tot de raetsheerschappen, byde drye staten op beschryvinge genomineert, ende by Syne Excell. gecommiteert wordt.

Nopende het XXXIIe, seggen de heeren staten sulcx te mogen lyden, mits dat men overal discretie sal dragen van yders lasten, moeyten ende arbeyt.

Belangende het XXXIIIe, wordt 't selve gelaten ter discretie, als 't welck van outs dan dus dan soe gebruyct is geweest.

Verclaerende die vande ridderschappen noyt gesocht oft geaffecteert te hebben, gelyck sy oock noch nyet en doen, eerste borgermeester te weesen.

Persisteerende niettemin by hare gerechticheyt voor haer ende hare nacomelingen, omme daertoe geemployeert te mogen werden.

Passeerende als hier voren wederleyt het XXXIVe article, seggen de heeren staten op 't XXXVe, dat de redenen in 't selve article aengetogen, nyet en syn suffisant, omme soodanige extraordinarisse verandering vande magistraet buyten tyts te doen.

Overslaende als hiervoren geresolveert het XXXVIe article.

Ende debatteerende als al te generael, ende strydende jegens lants dienste ende welvaren, ende jegens die usantie, tot noch toe gebruyct, den inhouden van 't XXXVIIe article.

Commende tot het XXXVIIIe, wordt hetselve gelaten ter discretie, nae dat de officien van nature ende importantien syn.

Debateerende, omme redenen in 't XXXVIIe article geroert, den inhouden van 't XXXIXe.

Seggen de heeren staten op 't XLe, dat men 't welvaren van 't gemene vaderlandt in 't generael, ende nyet alleen van een lith mit seclusie van d'anderen behoort te betrachten.

Employeerende jegens het XLIe, 't gunt op 't XXIXe is geseyt.

Seggen de heeren staten op 't XLIIe, dat Syne Excell. meriteert in alle manieren gerespecteert ende in gebeurlycke autoriteyt gehouden te werden, sulcx seer gerne tot Syne Excell. selfs rapporteerende.

Overslaende, als hier voren wederleyt, het XLIIIe ende XLIVe articulen, als by provisie op de ernstige instantie vande magistraet al geschiet synde.

Seggen de heeren staten op 't XLVe, dat men in regard vande middelen, aldaer aengetogen, dient te overleggen ende beramen sulcken voet, als tot meesten prouffyt ende oirbaer vanden lande bevonden sal worden te strecken.

De Ho. Mog. heeren Staten Generael aen den Magistraet der stad Utrecht, Mart. xxiv.

Erentfeste *etc.* Wy hadden vertrouwt, dat achtervolgende den afscheyt U L. gedeputeerden U L. gedep^m ende vande gemeente van Utrecht, den 18. deses tot Woerden by geschrifte gegeven, U L. de differenten ende questieuse poincten ten wedersyden gemoveert, ende 't gene tot goede verseekeringe vande toecomende ruste ende eenicheyt binnen Utrecht, mitsgaders tot welstant van 't lantschap ende vande selve stad nodich is, gestelt soude hebben tot kennisse ende decisie vande heeren ambassadeurs vande Coningen van Vranckryck ende van Groot-Brittagne, van ons, Syn Excell. ende rade van state, gelyck gedaen hebben die heeren geeliggerde ridderschap ende steden 's lants van Utrecht. Maer alsoe U L. syn gebleven in gebreeke, ende de saecken langer egeen uytstel mogen lyden, sonder grote prejudicie ende ondienst vanden lande, hebben daeromme met advis vande welgemelte heeren ambassadeurs, van Syne Excell. ende rade van state, nodich gevonden U L. serieuselyck wederom te vermaenen, de voorsz. submissie als noch te willen doen, ende daermede haere gedep^m in competenten getale met volcomen last alhier schicken, preciselyck binnen vier daegen nae dato deses, als wanneer sonder uytstel de voorsz. submissie ende decisie vande voorsz. differenten in conformité vande Unie, byde hant genomen ende gedaen sal worden naer behoren, ten ware dat U L. liever hadde, dat de differenten mette staten vande selve landen binnen Utrecht werden afgehandelt, in welcken gevalle wy d'andere leden daertoe sullen bewegen, maer dat wy verstaen, dat U L. inde stad sullen ontfangen vier goede compagnien soldaten, opdat wy mogen versekert syn, dat die heeren staten van Utrecht haere officiers ende dienaers in volkomen verseekeringe, volgende de rechten ende vryheden vanden lande sullen mogen besoigneren, aldaer wesen ende converseeren, oock passeren ende repasseren, naer haer gelieven; ende dat van gelycken alle goede borgers ende ingesetenen van Utrecht, jegens alle populaire confusien ende disorden, soo nopende hare personen ende goederen te beter mogen versekert wesen, verstaende, dat U L. ondertusschen sullen desisteren ende doen desisteren van alle datelicheyt ende nieuwicheden, omme alle vorder inconvenienten ende ondienst vanden lande voor te comen. Daerop ons verlatende ende U L. rescriptie verwachtende, bevelen U L., Erentfeste *etc.*, inde protectie vanden Almogende. Uytten Hage, den xxiv. Meerte 1610.

Commissie van den Magistraet van Utrecht, wegens de
defensie der stadt, Mart. xxvii.

De heeren burgermeesteren, schepenen ende raden der stadt Utrecht, hebben gecommiteert ende committeren by desen:

Bartholomeus van Weede, mr. Marcelis van Noort, Jacob Aertsz. van Wyckerslooth, Adriaen Fredricksz., Marten Gerritsz., Gerrit Obyn, Reynier Vereem, Cornelis Petersz. Swanenburch, Jacob Wouters Liefingh, Pauwels Claesz. Verriet, Johan Anthonisz. Wittewaell, Henrick Gysbertsz. de Jonge, Claes Petersz. vande Vogelaer, Dirck Jansz. Amathe, Evert van Buytendyck, mons^r Logier, Bruno van Cuyck, onse medeburgeren d'selve oock expresselicken ordonneerende ende belastende, omme neffens Jonckh^r Jacob vander Maeth, schepen, ende Bruno Vosch, raet inder tyt deser stadt, die mede by desen daertoe specialycken worden gecommiteert t'adviseeren, diligenteeren ende te helpen vorderen, alles wes tot defensie vande stadt eenichsins dienlyck ende nodich sal syn, belovende alles wes by deselve sall worden gedaen ende goetgevonden, tot defensie deser stadt, mitsgaders het gunt alreede by d'selve is gedaen ende goetgevonden, daertoe wy oock haer expresselicken gelast hebben, goet ende van weerden te sullen houden, belovende oock deselve van alle swaricheyden vandyen te bevryden. Aldus gedaen inden raide deser stadt, op den xxvii. Marty 1610.

Missive van de Magistraet van Utrecht, aen de Staten
Generael, April xiii.

Hooch Mogende, Edele, Welgeboren, Hoochgeleerde ende seer voorsienige heeren.

Wy en hebben niet connen naelaten Uwer Ho. Mog. te advertteeren, dat dagelicx meer ende meer nyewicheyts ende indracht geschiet tegens de rechte sin ende meninghe vande overcompste, daerop wy die guarnisoenen binnen Utrecht hebben geadmitteert, soo ons nyet alleen in 't incomen vande garnisoenen, sonder voorgaende bespreck ende tot groot pericule van bloetstortinghe, bejegt is geweest, dat de soldaten hebben ingenomen de merckt, stadhuys ende de vier stadspoorten, ende daer nae wederom, dat men de wacht vande burgerye soude doen cesseren, maer wordt onse burgermeesters althans geweygert het woordt, gelyck hemluyden 't selve jegenwoordich nyet gegeven en wordt, sulcx dat by brant oft ander inconvenienten, de magistraet by huis sullen moeten blyven, sonder daerinne te cunnen remedieeren, ende want sulcx streckt tegens alle reden, insonderheyt soe oock by tyde van Duc d'Alva ende andere gouverneurs, de burgemeesters vande stadt altyt 't woort hebben gehadt, gelyck oock by tyde vande Spaensche garnisoenen, de burgers continuelyck hebben gewaect, soe is ons seer ernstich ende vruntlick versouck, dat uwer Ho. Mog. hierinne believen te versien, dat ons ende onse burgeren eenich redelyck contentement mach geschieden, opdat alle voider naedencken ende mistrouwen wech genomen wordt; versouckende insgelycx, dat uwer Ho. Mog. eenige tyt believe te prefigeeren, tot decisie vande poincten differentiael, daertoe wy ons ten lancksten binnen een maent vermeenen geprepareert te hebben, wesende overbodich om aenstonts te voltrecken, d'acte van submissie, in conformité van d'overcompste ende resolutie, in Jutsaes genomen, ende opdat de saecke eens wel ende met rype deliberatie nae een yeders recht ende gerechticheyt afgedaen soude mogen worden, soo is insgelycx ons instantelyck versouck, dat uwe Ho. Mog. tegens den dach, die geprefi-

geert sal worden, mede gelieven te doen verschryven de gecómmitteerdens vande voornaempste hoofsteden der geunieerde provintien, aen dewelcke ofte eenige vandien, wy oick tot dyen fyne van menonge syn te schryven, ende opdat te meerder rust ende eenicheyt gefoveert soude mogen worden, ende alle bitterheyt ende rencoeur in vergetenheyt gestelt, soo sullen uwer Ho. Mog. gelieven te doen cesseeren de voorder vercopinge van die *missive*, daerby die regierders der stadt Utrecht ende de ingesetenen vandyen in 't generael, soo enormelycken worden getaxeert ende gediffameert apparentelyck door quade rapporten ende passien vanden geenen, die deselve soucken t'onderdrucken, wy sullen alsdan terstont van gelycken doen het *Cort vertooch*, in druck wtgegeven, van 't gene in Utrecht is gepasseert, volgens de begeerte vande heeren raden van state, op huyden inde vergadering vande magistraet deur haeren secretaris gedaen, uwer Ho. Mog. verseckerende (hoewel per avontueren andere sinistre advertentien geschieden), dat wy nyet anders en sullen trachten, als tot accort ende goede eenicheyt, des aen d'andere syde van gelycken behoort te geschieden, op alle 't welke wy sullen verwachten eene vruchtbaere resolutie van uwer Ho. Mog., biddende den Almogende,

Hooch Mogende, Edele Welgeboren, Hoochgeleerde ende voorsienige heeren, uwer Ho. Mog. te conserveeren in hooge ende voorspoedige gouvernemente.

Geschreven t'Utrecht, desen xiii. Aprilis, 1610, *stilo veteri*. *Onder stont*: Uwer Ho. Mog. goetwillige borgermeesteren, schepenen ende raedt der stadt Utrecht, *geteekent*: J. DE LEERDAM.

Superscriptie: Hooch Mogende, *etc.*, myn heeren die staten generael der vereenichde Nederlanden in 's Gravenhage.

Missive vande Ho. Mog heeren staten generael aen de heeren staten vande particuliere provintien, tot justificatie vande dadelycke proceduren, die heurer Ho. Mog. ghenootdruckt syn jeghens de stadt Utrecht *etc.* voor te nemen (*).

Edele, Erentfeste, Hoochgeleerde, vrome ende seer voorsichtighe heeren, besondere goede vrunden. T'is kennelyck dat inde eerste thien ofte twaelf jaeren, nae dat gemaeckt was de naerdere Unie tot Utrecht, tot verscheyden malen binnen de stadt van Utrecht door eenighe twistgierighe, ongheruste ende andere quade menschen, veele nieuwicheden ende ongeregeltheden by oproer ende mette wapenen voorghenomen syn gheweest, ende dat deselve met veele moeyten, swaricheden, ende costen neder gheleyt ende beslicht synde, gheheel onder de voet gehouden syn gheweest met goede ordre, soo inde stadt, steden, als platte landen van Utrecht, ongheweerlick twee ende twintich jaeren, deur het goet beleyt van Syne Excell. als gouverneur, ende die wettelycke regeringhe vande geeligerden uyt de collegien, de riderschap ende ghedeputeerden uyt de magistraten, ende regierders vande stadt ende steden van Utrecht, staten vande selve landtschap, uytghesondert dat inden jaere xvi^e ende ses, als den marquis Spinola met groote leghers, van wegghen den Coninck van Spaignien, ende den eertshertogen, trachtende was te passeren de rivieren vande Wael ende Yssel, eenighe nieuwe begintselen van optoerten inde voorsz. stadt haer openbaerden, niet sonder apparent

(*) 's Gravenhage, HILLEBR. JACOESZ., 1610, 4°.

toedoen vanden ghenen, die der vereenichde landen onderganck altyts hebben begheert. Welcke begintzelen deur het credyt, couragie, ende goet beleyt vanden ghenen doen ter tydt (uyt de voorneemste vande ridderschap der voorsz. landen) in regeringe vande stadt wesende, werden gestilt. Dan inde maent van Januario lestleden, hebben de voorsz. ongheruste ende quade menschen, met seer groote apparentie van een extraordinaris quaet voornemen jeghens den staet vanden lande, ende de ware christelycke religie te weghe gebracht dat eenige vande ghemeente, meest tot nieuwicheden ende veranderinghe inde regeringhe, ende consequentelick tot ruyne ende onderganck vande lantschap van Utrecht, ende vervolgghens oock vande andere vereenichde landen trachtende, hem in wapenen begeven hebben, om burgermeesteren, schepenen ende raedt (die omtrent vier maenden te vooren, nae de ordre opte ghemaecte ende besworen handelinghe inde naeste twintich jaren gebruyckt, wettelyck ghenomineert byden heeren staten vande landen geellegeert, ende by Syne Excell. gheconfirmiert waeren, omme totten eersten Octobris inden loopenden jare xvi^e ende thien te dienen) gewapender handt te doen verlaten hare voorsz. wettelycke beroepinghe: hebbende voorts in wapenen synde ghewilt dat tot burgermeesteren, schepenen ende raedt ghestelt souden worden, sulcke, als sy tot wtvoeringhe van hare quade wille goet vonden. Ende hoe wel daerinne by Syne Excell. met goetbevinden vande heeren staten generael (omme meerder swaricheden ende inconvenienten voor te comen) toch met groote becommernisse was bewillicht, op vast vertrouwen dat volghende de beloften ende verclaringhe vanden ghenen die 't selve voorderden, daer mede de ghemeente ende de voorsz. stadt in ruste ghestelt soude worden. Soo hebben nochtans de voorsz. ongeruste ende quade menschen verder te weghe ghebrocht, dat de ghemeente uyt de wapenen niet en heeft willen scheidt, voor ende aleeer met dreygementen ende andere onbehoorlicke proceduren eenighe middelen van contributien ende ommeslaghen tot der landen defensie ende betalinge vanden volcke van oorloghe, wettelyck nae der landen rechten inne ghewillicht, waren afghestelt. Waer nae Syne Excell. ende eenighe gecommiteerden, soo uyt de vergaderinghe vande heeren staten generael, als raden van state, inde stadt Utrecht ghesonden synde omme de saecken met alle ghevoughlickheydt te rechten, oock de burgeren ende ghemeente in ruste ende eenicheydt te stellen ende houden. Is door aenporringe vande voorsz. quaetwillighe ende ongheruste menschen, van quaet tot erger gaende, daer toe de saecke beleyt. Dat tot versheyden reysen, soo by nachte als by dage, eenige vande quaetwillighe gemeente haer inde wapenen begeven, andere haere metburgers daertoe ghedwongen, de vendelen tot oproerte ende commotie uyt ghesteecken, ende veele insolentien ende dreyghementen ghepleecht ende ghedaen hebben, eenige vande vergaderinghe der heeren staten van Utrecht openbaere fortse aenghedaen, hen gevanteert denselven, ende andere wt het logement van Syne Excell. met fortse te sulen halen, hebbende oock met groote vermetelheyt van syne Excell. ende den gecommiteerden vande heeren staten precise ghewilt binnen dien dach gheaccordeert te hebben 't gheene syluyden waeren voortsstellende opte fundamentale saecken van regeringe der voorsz. landtschap: stroyende voorts onder de gemeente versheyden versierde ende onwaerachtighe calumnien ende tydinghen: Den eenen dach datmen volck van oorloghe inde stadt wilde brenghen, den anderen, dat in versheyden andere steden vande vereenichde landen, gelycke commotie, oproerte ende factie was aenghevangen, als by henlyuden, ende oock dat tot Leenwaerden de burgeren metten sweerde waren gheexcuteert, om dat syluyden het ampt vande burgermeesteren hadden aenghenomen, hebbende oock tot meermalen, soo in publike vergaderingen als anderssins den gecommiteerden vande heeren staten met onbehoorlicke ende verachtelycke manieren bejegent, ende bewillicht synde by tusschensprecken van Syne Excell. ende den voorsz. gecommiteerden, dat tot houdinge van eene vrye vergaderinge

vande heeren staten van Utrecht, een yeghelijk vande selve in vryheydt ter vergaderinghe binnen de stadt Utrecht soude moghen verschynen, vryelyck besoigneren, converseren, com- men, blyven ende vertrecken in ende uyt de stadt, 't selve daernae by Syne Excell. ende den gecommiteerden by gheschryfte gestelt synde, is onbehoorlyck ghedifficiteert gheweest; jaestelyck de saecken tot sulcken insolentie gebracht, dat eenighe vande regierders selfs hebben verclaert dat de ghemeente, Syne Excell. ende den gecommiteerden vande heeren staten generael uyt de stadt niet en conden laten vertrecken, oock gewilt dat Syne Excell. vanden eedt aen de heeren staten generael ende den heeren staten van Utrecht, opte com- missie ende instructie van het gouvernement vande landtschap van Utrecht ghedaen, soude worden ontslaghen. Alle welcke enorme ende onbehoorlycke procedueren den heeren staten generael beweeght hebben, daerop mette heeren ambassadeurs vande Coninghen van Vranck- ryck ende Groot-Brittannien, eensamentlyck den raedt van state, tot conservatie vande pu- blicque autoriteyt, onderhoudinghe vande besworen Unie ende tractaten (wesende naest Godt het principaelste fundamendt vande behoudnisse deser landen) mitsgaders de defensie vanden gheoppresserden, rypelyck te consulteeren ende te resolveren, hen metten voorsz. heeren ambassadeurs ende raden van state binnen der stede van Woerden te transporteren, ende aldaer te beschryven Syne Excell. met syn heer broeder prince Hendrick, eensament- lyck den gecommiteerden, soo uyt de vergaderinghe vande heeren staten generael ende raden van state tot Utrecht wesende, mette gheelgeerde ridderschap ende gedeputeerden vande stadt ende steden van Utrecht: dewelcke aldaer comparerende, was byden heeren ambassa- deurs, staten generael, Syne Excell. ende raden van state gearbeyt tot nederlegginge ofte submissie vande questieuse ofte differentiale poincten byde respectieve contentenden ghemo- veert, omme byde voorsz. t'samentlycke vergaderinghe promptlyck afghedaen ende beslicht te moghen worden. Waertoe de heeren geelgeerden, ridderschap ende gedeputeerden vande vier steden 's landts van Utrecht haer hebben laten bewegen, maer waren in ghebreke ghe- bleven de gedeputeerden vande stadt van Utrecht, die instantie deden dat Syne Excell. weder inde voorsz. stadt soude comen, om aldaer ('t welck soo veel te seggen was als onder 't ghe- welt van hare wapenen) de differenten alleen te decideren. Ende deselve serieuselyck by monde ende geschryfte vermaent synde, omme niet te trachten Syne Excell. alleen daermide te willen beswaren, hadden aenghenomen goet rapport te doen aen denghenen, byden welcken syluyden waren ghedeputeert. Ende daerop die vergaderinghe van Woerden ghe- scheyden synde, hadden die van Utrecht ghevilipendeert die auctoriteyt ende moeyten vande voorsz. heeren ambassadeurs, de generaliteyt ende raedt van state, sonder eenich antwoord aenden selven op 't voorsz. afscheyt te senden, alleenlick geschreven eenen impertinenten en insuffisanten brieff aen Syn Excell. Waerop hyden voorsz. heeren ambassadeurs, staten ge- nerael, Syne Excell. ende raden van state, van nicuws rypelyck geleth synde, was omme alle voldoens wille goet gevonden, nochmaels aen de ghestelde regierders der stadt Utrecht te schryven, dat syluyden hen souden willen reguleren nae 't voorsz. afscheyt tot Woerden gegeven, ten ware syluyden beter vonden, dat de questieuse saecke binnen de stadt Utrecht staetsghewyse soude worden ghetraecteert, datmen 't selve goet soude vinden, midts dat sy- luyden in garnisoen souden ontfanghen vier goede compaignien soldaten, omme in vryheydt ende sonder pericule van confusie aldaer te moghen besoigneren, ende oock omme de goede inwoonderen ende burgeren vande stadt Utrecht van periculen, schaden, ende onbehoorlycke proceduren, voor hare personen ende goederen te beschermen. Waerop inpertinentelick ende stuckgewyse eene insuffisante antwoorde, tot verminderinge vande publicque auctoriteyt, de besworen Unie ende tractaten gesonden synde, ende daerentusschen gearbeyt wordende, deur het senden inde naegebuere steden, omme haren quaden cours te doen goetvinden.

Is daerop wederom vergaderinge ende deliberatie ghehouden, ende eyntelyck gheresolveert de voorsz. procedueren met autoriteyt ende metter daet te rechten: Waervan wy uwe E. wel hebben willen adverteren, omme alle quade informatien ende rapporten voor te comen, ende volcomelick te doen verstaen die wettighe oorsaecke, waerom noodich bevonden is de voorsz. enorme, exorbitante ende onbehoorlycke datelicheyden metter daet te doen repareren ende rechten. Den Almogende biddende, Edele, Erentfeste, Hoochgeleerde, vrome ende seer voorsichtighe heeren besondere goede vrunden, UE. te houden in syne heylige protectie.

Wt 's Gravenhaghe, den dertichsten Meerte 1610.

C. BIESMAN, V^r.

UE. goede vrunden, die staten generael der vereenichde Nederlanden,

Ter ordonnantie vande selve, C. AERSSSEN.

Cort Vertooch van 't gene onlanx binnen Utrecht ghepasseert is (*).

Alzoo van ouden tyden de stadt, steden ende landen van Utrecht gheregiert zyn geweest by drie leden, representerende de staten vanden selven lande, als te weten de geestelycheden (nu genoempt de geeligerden) het ridderschap, ende de stadt van Utrecht mette andere steden, wesende drye besondere ende onvermengelde leden; So is 't nochtans ghebeurt, dat van eenighe jaren herwaerts de geeligerden ende ridderschap geusurpeert ende aen haer alleen genomen hebben, het verkiesen ende stellen vande magistraet: 't welck nochtans also niet en behoorde, ende hebben daerinne sulcx gheprocedeert, dat zy die eerste ende voornaemste plaetse aen haer ghetogen hebben, makende altyts den eersten borghermeester eenen vande ridderschap voorsz., mede wesende een lithmaet van het tweede lith, ende inde andere voorts meest stellende hare suppoosten ende ghebeneficieerden, sulcx dat de magistraet dependeerende vande twee voorsz. leden, anders niet en conden ghedoen, dan 't geene deselve twee leden belieffden. Waer wt ghevolcht is, dat de stadt van Utrecht van outs altoos gheweest synde een substantieel ende het voornaemste lith vanden selven lande, niet alleen in verminderinghe van hare qualiteyt ende tot cleynachtighen ghebracht is: maer oock merckelycke schade dienthalven gheleden heeft, overmits deselve totte generaliteyt meer heeft moeten geven, in regardt vande groote geestelycke goederen daerin wesende, sonder nochtans yet daervan te ghenieten, selfs niet tot onderhoudt vanden predicanten ende schole, ymmers niet, op verre na bastant wesende totte lasten vandien, waertoe het gebrekende wtte middelen ten oorloghe gedestineert, ende wt stadts comptoir tot groote beswaernisse vande goede ghemeente heeft moeten vervult worden. Dat oock de ridderschap de neeringhen wt de stadt heeft ghetoghen, ende op het platte landt gebracht. Boven 't welke de voorsz. twee leden de voorn. stadt noch van hare privilegien berooffden, die voor deselve spraken wtte magistraet setten, alle saken die den lande betreffen, by weynige verhandelnden, de middelen ten oorloghe ghedestineert, eensdeels onnuttelick, ende tot haer eyghen prouffyt dispendeerden, de justitie onder de voeten traden, den hove provinciael in 't executeeren van hare instructie wederstonden, onghequalificeerde personen, deur gunst ende om gelt met officien versaghen. Alle welke manieren van doen de ghemeente, naer langhe patientie, onlydelyck wesende, syn ten lesten nae verscheyden ootmoedighe supplicatien ende vertooghen, daer over sonder verhoort te worden, ende van hare overgheleverde remonstrantien ende de justificatien, daer annex, berooft blyvende: ghenootdruckt

(*) Utrecht, HERM. VAN BORCULO, 1610, in 4°.

gheworden met sulcke middelen daerinne te versien, als zy t'anderen tyden, op het innehalen ende installeren van dese jeghenwoordighe twee leden ghebruyckt hadden. Ende hebben naer dat de voorgaende magistraet, haer selven hadden ghehouden voor ontslagen, ghehaert ende ghecoren een nieuwe magistraet, volgens de privilegien vanden lande. Die oock by zynder Excellentie als stadhouder behoorlycken is gheapprobeert. 't Welck also gheschiedt synde, ende de ghemeente verlangende tot haere meeste versekertheyt, eenich redres, soulagement ende verlichtinghe inde voor gheroerde mishandelinghe ende onderdruckingen, hebben versocht eenige augmentatie ende veranderinghe inde twee voornoemde andere leden. Waer aff het eerste oock van outs veranderlyck, ende de gecommiteerde persoonen revocabel waeren. Ende de beschryvinge van het tweede lith altyt, ende van allen ouden tyden, byde stadthouders inder tyt ghedaen plach te worden, volghende d'oude gebruycken, daervan synde.

Versockende oock ten selven eynde het recolement vande reekeninghen van cenighe voorgaende jaren, daervan de stadt noyt eenige rapporten ghedaen, noch dubbeld vanden, als van outs plach te geschieden, ghelevert en waren, ende oversulcx dies ghene kennisse en condon hebben. 't Welcke byde twee leden qualyck wesende verstaen ende ghenomen: hebben de magistraet ende de ghemeente om vredes ende rusten wille, nae vele ende verscheyden communicatien daer over ghehouden, eyntelyck gepresenteert alle differentiale poincten te laten beslechten by wegghen vande ordinaris justitie, ofte alle 't selve te verblyven aen zyne princel. Excell. als stadhouder, ende de heeren staten van Hollant, als haere aldernaeste nabuyren, ende de beste kennisse hebbende van haere ghelegentheyte, begeerende te continueeren in alle noodighe contributien tot dienste vanden lande, onderhoudinghe vande Unie, ende hanthoudinghe vande waere Christelycke ghereformeerde religie, mitsgaders die privilegien vanden lande. Wt alle 't welcke dan alle de werelt wel verstaen can, dat dese presentatien meer als souffisant, redelyck ende deuchdelyck syn, ende dat de heeren staten generael, noch yemant anders, hem dese saecke en hadden te intromitteren, in conformité vande naerder Unie, veel min eenige feytelycke attentaten ofte hostiliteyt te bethonen, teghen de stadt, borgeren ende ingesetenen vanden. Mitsgaders die goede opghesetenen ende huyslieden ten platten lande, die goet ende bloet, ende alle hare middelen tot defensie vande ghemeene sake tot noch toe soo ghetrouwelyck opgheset hebben. Protesterende voor Godt ende de werelt, over alle onheylen, schaden, moeyten, costen ende beswaernissen, die de stadt ende lantschap evenwel soude moghen aenghedaen worden.

Poincten differentiael, byde magistraet der stadt Utrecht gesubmitteert aen de E. heeren ambassadeurs der grootmachtichste Coningen van Vranckryck ende Groot-Brittanien, aen de Ho. Mog. heeren staten generael der geunieerde provincien, Syne princel. Excell. ende den heeren raden van state, conform het verdrach, inden dorpe van Jutphaes gemaect den 6. Aprilis 1610.

I.

Dat die geeligerde canonicken vande respective vyff collegien der stadt van Utrecht, representeerende het 1° lith vande staten 's landts van Utrecht, niet *perpetuel* ofte *ad vitam*

inde vergadering der heeren staten van Utrecht en behooren te compareren, maer dat deselve alle jaer, ten minsten voor het derde deel, veranderlyck sullen syn, sulcx dat die nieuwe aencomende magistraet alle jaer vyff andere canonicken uytte respectie collegien vande gequalificeerste, synde vande gereformeerde religie, sullen mogen nomineren ende den ridderschappe ende den cleyne steden presenteren, omme daeruyt drie geeligeert te worden, inde plaets vande drie afgaende, ende dat tot dien fine het jegenwoordige getal consisterende in ses canonicken (overmits Rengers continuelyck absent is) by gelycke nominatie ende electie met drie vande gequalificeerste canonicken sal worden geaugmenteert.

II.

Dat het IIe lith vande staten, namentlyck de ridderschap, voortaan sal worden geaugmenteert, door verschryvinge van Syne Excell. als stadthouder.

III.

Dat die brouweryen ten platten lande, 't sy van brouwers ofte prive personen, in 't geheel behooren te cesseeren, ende alsulcx oock den genen, die inden jare 1584 ten platten lande syn geweest, uytgesondert die brouweryen, die de ridderschappen hebben op haren huysen, omme daer mede te brouwen haer selfs bier ende anders niet, ende dat mede behooren te cesseeren die neringen van wolle ende syde laeckenen, item van sout ende andere waren, daer van ten platten lande gene middelen ofte imposten, immers weynige, worden betaelt, oock de manufacturen, die binnen die steden onder die gilden ende keurmeesters moeten staen.

IV.

Dat het concept, op het creëren ende eligeren vande magistraet der stadt Utrecht geconcipeert ende alhier vertoont, soo wel in regart vanden eersten burgermeester als andersints, sal worden geaprobeert, daerinne die heeren, die uyt de tweede leden ende cleyne steden op den II. Marty 1610 voor Syn Excell. ende eenige gecommitteerde vande Ho. Mog. heeren staten generael ende vande heeren raden van state geconpareert syn geweest, genoechaem consenteerden, als verclarende, dat diesaengaende weynich swaricheyt soude vallen, vermogens den verbale, daarvan schriftelyck gehouden ende andermael geresumeert, leggende neffens het concept onder die letter A.

V.

Dat die magistraet der voorsz. stadt Utrecht sal worden geadmitteert, omme te revidereen die reeckeningen, hyde heeren staten ofte heeren gecommitteerde gesloten tsedert den jare 1588 met die acquiten tot verificatie vandien overgelevert, oock het absolut gedragen consent vande heeren staten voornoemt.

VI.

Dat die dagel. gedeputeerde vande staten 's lants van Utrecht, hun voortsien sullen reguleeren nae d'instructie, t'andere tyden by mr. Floris Thin, advocaet vande staten, gemaect, ende dat die gedeputeerde voorn. geen andere ordonnantien en sullen mogen deputeeren, reserverende de ordonnantien vande extraordinaris bes^m, voorts die vergevingen van alle officien, oock by provisien op de generale comparitie, die van twee maenden te twee maenden ordinarie gehouden kunnen worden.

VII.

Dat niemant, provens besittende ofte tractement vande geestelycke goederen hebbende, weerlyke officien van schoutampten, maerschalckampten of dergelycke sullen mogen bedienen.

VIII.

Dat alle gequalificeerde borgeren der stadt Utrecht soe wel capabel sullen wesen tot alle

officien van 't Sticht, 't schoutampten van steden ende maerschalcampden ten platten lande ende diergelycke, als andere Edellyuden, volgende het oude hercommen.

IX.

Dat den schout der stadt Utrecht hem sal reguleeren nae d'instructie, daervan geconcipteert, ende dat in 't verkiezen van een ander, als het schoutampt vacceert, deselfde instructie sal worden gevolcht.

X.

Dat tot verminderinge vande ontfangers ende andere officianten vande gagie, tot redelycheyt sal worden geprocdeert.

XI.

Dat alle commissien ende ontfangen, die tot noch toe van drie jaren toe drie jaren ver-geven zijn geweest, voortaan vergeven sullen worden sonder continuatie.

XII.

Dat niemand twee ampten ofte ontfangen gelyck sal bedienen.

Volgen hierna de redenen, waerop yder vande XII poincten gefondeert wordt.

Voor soe veel 't 1° point aengaet, 't selve wordt gefundeert, dat die canonicken althans inde staten comparerende, maer syn prive personen, die niet aengeboren is sulcke comparitie als wel aengeboren is die ridderschap.

Dan hebben in voorgaende tyden het 1° lith vande staten beleet die 5 collegien, als wesende in 't Sticht van Utrecht die treffelyckste gegoet, die welcke uyt haer collegien plagen te committeren die in heurl. namen compareerden.

Ende alsoe nae de veranderinge vande religie tot het meerendeel vande treffelyckste canonicken gepresumeert worden te favoriseeren den canonic van Spaignien;

Soo werdt inden jaere 1582 den 5. Aprilis, by uytspake vanden lantraet goetgevonden, dat by de magistraet der stadt Utrecht, uyt het gehele corpus vande vyff collegien thien ofte twaelf gequalificeerde personen, wesende goede vertroude patriotten, oock vande religie, ofte oock aen deselve aenhangigh ende toegedaen, souden werden genomineert, waer uyt by de ridderschap ende steden ses off acht souden werden geëligeert, die het derde lith vande staten souden representeeren, vermogens extract uyt d'overcompste, geteeckent met B.

Sonder dat daerby eenichsints vermaent wordt, dat deselve perpetueel ofte *ad vitam* souden blyven ende nimmermeer en souden wesen revocabel;

'T welck oock geensints die meeninge geweest is van d'een off d'andere;

Aengesien de voorsz. nominatie ende electie succedeerde inde plaets vande nominatie ende electie, die de collegien te vorens selfs hadden gehad.

Ende gelyck die capittelen haer gecommiteerde alle twee ofte drie jaeren, oock somtyts op elcke verschryvinge, veranderen, soo behoort 't selve van gelycken als nu te geschieden, in conformité van het 1° point differentiael;

Insonderheyte door dien men bevindt, dat de lanckduerige continuatie der voorsz. prive personen verscheyden inconvenienten causeert, ende dat die perpetuele permansie oorsaeke soude geven, dat oock diegene, die naemaels vande geëligerden ongequalificeert, ende voor het landt ondiensich bevonden souden mogen worden, by continuatie souden blyven sitten, ende andere van beter qualificatie gefrustreert.

Dat daer beneffens die prive canonicken, die menige jaren syn gecontinueert, haer soo een maecken met het IIe lith, oock soo sy sustineeren irrevocabel, dat die magistraet vande steden wesende alle jaer veranderlyck, geen middelen althans en hebben, om vande stadt ende stadtsgerichtigheyt yet te obtineeren, anders dan 't gene de voorsz. twee leden gelyckelyck belieft.

Ende soe verre de voorsz. geëligeerden ende ridderschappe daertoe mochten behouden die electie vande magistraet, nae haer geliefte, soo can een yeder wel bedencken, oft de stadt van Utrecht, wesende het principaelste vande drie leden, in alles niet en soude dependeeren aen de beliefte vande ridderschap, sonder yetwes van haer gerechtigheyt te obtineeren buyten wille vande selfde, merckelyck alsoo door dien die twee leden vande staten hierdoor dese grotelijks houden geoffenseert, sulcx dat sy tot allen tyden sullen trachten die stadt te meesteren, tot verminderinge van hare gerechtigheyt ende privilegien.

'T welck onder wel verstandigen, die het welvaren vande stadt lieff hebben, groote murmuratie heeft gemaect ende vorder soude connen causeeren.

Het IIe point wordt gefondeert op het eygen sustenue vande ridderschap, gedaen by seker bericht, binnen Utrecht aen Syne Excell. overgegeven, daerby sy allegeren *quod par in parem non habeat imperium*.

Ende dat daeromme in voorgaende tyden, oock volgende die satisfactie de a^o. 1577, die vande ridderschap by augmentatie altyt verschreven syn geweest byde stadthouder, als blyct by het contract, geteeckent met C.

Behalven dat alle riddermatige personen, hebbende ridderhofsteden in 't Sticht van Utrecht ende die voor als nu gequalificeert gehouden worden in regard vande religie aengeboren is te compareren. Uytgesondert dat geen riddermatige personen en behoren te compareren, die inden eedt vande staten eenige publicque ampten bedienen, daer op in 't beschryven ende augmenteren vande ridderschap reguart behooren genomen te worden, volgens die resolutie vande heeren staten van Utrecht, eenige jaren geleden staetsgewyse genomen, als die gecommiteerden vande staten niet en sullen kunnen ontkennen.

Het IIIe point wordt niet alleen gefondeert op de oude gerechtigheyt, die de stadt Utrecht van allen ouden tyden daertoe gehadt heeft, vermogens die extracten, ende anders hier by gaende onder die letter D.;

Mitsgaders op de verkortinge ende notoire defraudatie vande generale middelen, die men ten platten lande op 't eenendeel niet soo wel en can collecteeren, als binnen die besloten steden.

Mitsgaders dat byde brouwers ten platten lande van haerl. bieren veel minder gegeven wordt, als binnen die besloten steden;

Gelyck van andere onderscheide coopmanschappen, die altans ten platten lande worden geexerceert, geen middelen altoos en worden betaelt;

Maer door de borgeryen vande steden des gestichts van Utrecht, ende sonderlinge vande stadt van Utrecht, die alle lasten ende sware huysshuren moeten betaelen, oock burgerschap ende het gilt winnen, hare neeringen benomen ende inde gront gebracht worden, ten aensien der voorsz. stadt ende steden, niet anders en syn als lantsteden, die in soodanige ende diergelyke neeringen principalycken bestaen.

Maer wordt 't voorsz. IIIe point, nopende de voorsz. brouweryen, oock gefundeert op de publicque gedruckte resolutie, by die geunneerde provintien, binnen Delft genomen den I. Marty 1584, als ingewilicht worden die twee stuyvers op yeder tonne biers, byde brouwers te betalen.

Waer by expresselyck belieft ende geconsenteert wordt, dat alle brouweryen ten platten lande, geen uytgescheyden, sullen cesseeren vermogens extract, geexhibeert E.

In conformité van welcke resolutie alle brouweryen, soo wel van prive personen als van brouwers ten platten lande syn geamoveert in Hollant ende Zeelant, by 't invoeren vande voorsz. twee st. op yder tonne biers.

Ende ter contrarie die ridderschap des gestichts van Utrecht met het 1° lith vande staten, alsdoen consisteerende in prive geeligerden, hebben wel ingevoerd die twee stuyvers op yder tonne biers, tot laste vande brouwers, dan en hebben wederomme de stadt ende steden van Utrecht niet willen laten genieten, 't gene heml. uyt crachte vande voorsz. resolutie behoorde te volgen, te weeten afdoeninge vande brouweryen ten platten lande.

Ende al was 't, dat sulcx hyde brouwers met goet fundament gesustineert worden, by 't invoeren vande voorsz. twee stuyvers;

Ende dat sy, om 't selve te obtineeren, met het brouwen drie ofte vier dagen ophielden, refuseerende die twee stuyvers te betaelen, soo lange niet mede afgedaen en werden die brouweryen ten platten lande.

Soo is 't gebeurt, dat Jo. Nicolaes van Zuylen, als officier der stadt Utrecht, ende principael hoofd der ridderschap, den voorsz. brouwers tot het brouwen heeft gecompelleert, ende aen deselve heeft doen executeren over die 1800 Car. guldens, overmits die brouwers drie ofte vier daegen, uyt oorsake voorsz., gerefuseert hadden te brouwen, vermogens het extract, hier by verthoont onder die letter F.

Sulcx dat sy by compelle wederomme mosten brouwen ende evenwel betalen die twee stuyvers op yder tonne biers, sonder afdoeninge vande brouweryen ten platten lande.

Hebbende dickmael, soo aen de staten als aen de stadt van Utrecht, gedoleert, soo mondeling als met schriftelyke remonstrantien, dewelcke ten laetsten met alle annexe verificatien byden eersten burgermeester verduystert syn geweest, blyvende de stadts gerechticheyt niet alleen in dat, maer in veel versheyden andere saken, principalicken door toedoen vanden eersten burgermeester onder die voet, volgende die attestatien, onder die letter G. overgeleyt.

Oock niet tegenstaende die gemeyne brouwers van Utrecht voor ettelycke jaeren, verscheyden duysenden 'sjaers voor de middelen ende imposten vande bieren meer presenteerden als die toen ter tyt, ende wel minder, noch jegenwoordigh worden verpacht.

Ende want men niet en behoort te sien opte pretense particuliere ingevoerde possessie ofte gerechticheyt van eenige prive personen, als hyde voorn. resolutie vanden jare 1584 geabolect, maer dat in desen tyden, als die lasten swaerder vallen, het gemeen beste behoort geprefereert te worden, om die gemeenten met geen nieuwe impositien te beswaeren;

Soe behoort in alle redelycheyt de magistraet geacordeert te worden, 't gene by het derde pointt wordt gesustineert;

Merckelick doordien men bevindt, datten platten lande ende gestichte van Utrecht, niet alleen en syn ses ende veertich brouweryen van brouwers;

Maer ontallicke broutouen van prive huysluyden, behalven die broutouen op de riddershofsteden, volgende die verificatien, geexhibeert onder die lettere H.

Daer ter contrarie als nu binnen die stadt niet meer en syn dan een en twintig brouweryen, ende daer te voren over die tsestich, als blyct hyde voorsz. verificatien.

Ende dat geen borgers ofte ingesetenen binnen Utrecht eenige brouweryen in prive mogen hebben, op excessive grote poenen.

'T welck emmers geheel onredelick is, dat een borger binnen Utrecht, die meer privilegien ende vrydommen binnen een besloten stadt behoort te hebben, als een huysman, sulcx niet wordt toegelaten, ende dat ter contrarie 't selve door beneficie vande ridderschap tot verdruckinge ende in weerwille vande steden, wordt geacordeert die huysluyden, oock tot notoire ende

openbare defraudatie vande generale middelen ende impositien, ende tot kleynachticheyt vande autoriteyt ende resolutien vande Ho. Mog. heeren staten generael.

Het iv^e point, hoewel het om redenen, daerby verhaelt, gehouden wordt buyten controverse, soo wort evenwel het concept, nopende die creatie ende electie vande magistraet, in reguart vanden eersten borgermeester, ende die inden eedt ofte dienste vande staten syn gefondeert, dat niemant twee stoelen gelyck can beleden, ende dat alsulcx tot geen borgermeester der stadt Utrecht en behoort vercoren te worden diegenen, die actuelick als riddermatich inde staten van Utrecht wordt beschreven.

Want gelyckerwys die vande ridderschap ofte die geeligerden niet en souden willen gedooogen, dat hemluyden alle jaer, ofte alle twee ofte drie jaeren continuelyck een uit den magistraet worde geadjungeert, omme met heml. in alle vergaderinge te verschynen, hy ware dan soo vroom als men wilde, soo en behoort niemant van heml. te trachten, dat sy door haer gecommiteerdens mede beleden die magistraet der stadt Utrecht;

Gelyck die vande ridderschappe nu eenige jaeren herwaerts hebben gedaen, oock die eerste ende principaelste plaetse, makende die stadt Utrecht daer door meer servyl, als eenich vande cleyne steden, daer sy sulcx noyt en hebben gepractiseert;

Assumeerende daertoe een tweede borgermeester, die het den eersten riddermatigh borgermeester goetdochte, ende daertoe noch onder die schepenen ende raden verscheyden ontfangers ende andere persoonen, die inden eedt syn vande staten, tot merckelycke schade ende prejudicie vande stadt, als men particulierlyck soude kunnen deduceeren, indien 't noot ware.

Ende alsulcx behoorde een ygelyk te vreden te wesen met de vocatie, daerinne hy van Godt geroepen ende geboren is, sonder die te buyten te gaen.

Die vande ridderschap hebben hare huysinge, jurisdictien ende goederen ten platten lande, die sy, als 't metter daet blyct, meer syn geaffectioneert als die stadt, diewelcke sy maer voor een corten tyt als borgermeester dienen;

Ende want die borgermeesters haeren naem voeren, doordien sy meesters vande borgers, die alsulcx continuelyck hare habitationen binnen Utrecht moeten houden;

Oock ten aensien dat niemant inde magistraet der stadt Utrecht en mach worden gestelt, ten sy hy continuelyck tien jaren binnen Utrecht gewoon heeft;

Ende dat de riddermatighe persoonen, hare huysinge ende wooningen, oock meest hare habitationen hebben buyten die stadt;

Alwaer sy, oock borgermeesters synde, haer dickwyls ende lang onthouden;

Soo behooren haer E. ten minsten te desisteren, om den stoel vanden eersten borgermeester te beleden.

Want het fundament ende geheele welstant vande magistraet der stadt, staet op de borgermeesters, sonder dewelcke des raets goede intentie is van onweerde.

Hetwelcke noch onlanx, voor Remigii Iestleden, a^o. 1609, wel is geblecken, als geprocedeert werdt tot nominatie, om te verkiesen een nieuwe magistraet.

Ten welcken tyde eenige vrome borgers, sonder reproche, inde magistraet geseten, hem met redenen openbaerden, seggende, dat in 't nomineeren een yeder syn eedt behoorde te betrachten, om voor te stellen bequame ende gequalificeerde persoonen, nae de privilegien vande stadt, daer mede die stadt gedient soude mogen syn, ende geen persoonen, die inden eedt waren vande staten, ofte die hem inden staet van riddermatich hielden, volgens den expressen teneur vande statuyten ende privilegien der stadt Utrecht, die by henluyden worden besworen art. 24 *Rub. pr.*, alhier verthoont onder de letter C.

Ende al was 't, dat den eersten borgermeester 't selve hadde behooren toe te staen, ende daertoe mede te trachten, soo heeft hy nochtans ter contrarie gefuseert daerop stemmen

om te doen vragen, waerop seer inden raide worde geinsisteert, ende voorts aen de twee leden vande staten ofte eenige vandien gereleveert (!) dengenen, die sulcx moveerden, soo dat niet alleen daerinne met gevoechelyke middelen niet en worde versien;

Maer worden dieselve persoonen, hoewel bequaem, ende sonder reproche uytte magistraet gelaten, ende andere ongequalificeerde in haer plaets gestelt.

Gelyck oock sedert alle die jaeren herwaerts, dat die eerste borgermeester geweest is uyt de ridderschap, verscheyde andere gequalificeerde ende welgestelde borgers, die voor de gerechticheyt vande stadt ende niet na goet genoeg vande ridderschap opineerden, uyt die magistraet vergeten syn geweest; 't welck van hant tot hant een grote jalousie heeft gegeneert.

Oock mede die verdeylinge van ampten, ontfangen ende officien, daer inne dengenen, die het wel meriteerden, gepostponeert is ende andere oock jonge luyden daer aen dependeerende, geadmitteert syn geweest; daerinne andere ordre behoorde geobserveert te worden.

Ende daer beneffens heeft de voorsz. eerste borgermeester tot allen tyde geadvanceert ende staende gehouden, 't gene tot voordeel van 't platte landt diende, niettegenstaende sulcx streckte tot groot nadeel vande stadt ende infractie vande stads gerechticheyt.

Tot confirmatie van alle 't welcke mede te considereren staet, dat de lest afgegane magistraet met gemeene stemmen verclaert ende bekent hebben, dat geen uytte ridderschap tot eerste borgermeester, ende geen dienaers ofte officiers wesende inden eedt vande staten, nae die privilegien der stadt Utrecht inde magistraet en behoorde te sitten, volgens 't extract hierby gaende, onder de letter I.

Daeromme soo lange de twee leden behouden de electie vande magistraet, soo moet de stadt van Utrecht in alles dependeren aen de belieste van deselve, oock ist tegen de reden naer haer eygen sustenue: *quod par in parem non habeat imperium*.

Het v^e point, hoewel buyten dispuyt, wordt gefondeert, dat de stadt Utrecht, als 't principaelste contribuerende lith, altyts geleverd heeft moeten worden het dubbelt van alle reekeningen, die hyde staten ofte haere gecommiteerde worden gesloten.

Dan is het selfde sedert den jare 1593 gelaten, oock sonder dat aen de magistraet van 't hooren ende slayten derselver reekeningen rapport gedaen is geweest;

Gelyck nochtans in voorgaende jaeren daarvan altyts rapport plach gedaen te worden.

Ende daeromme en kan die jegenwoordige magistraet die visitatie ende het reveue der reekeninghen, met de behoeften, daertoe dienende, niet geweygert worden;

Soo men volgens het verdrach, den vi. Aprilis lestleden in Jutphaes gemaect, gehouden is, die jegenwoordige magistraet der stadt Utrecht voor wettige magistraet te erkennen ende te respecteren.

Het v^e point fundeert sich selven, insiende die instructie, by mr. Floris Thin gemaect, ende alhier geexhibeert onder die lettere K.

Het vi^e point, terwyle hetselve in reden bestaet ende naer rechten gefundeert is, ende dat canonicken haer behooren te genoeg met haer provens ende andere gequalificeerde borgers, die geen geestelycke goederen en hebben in bedieningen van ampten, soo en behoort 't selve niet afgeslagen te worden.

Het viii^e point bestaet mede in redenen, ende sal ter contrarie niet verthoont worden, dat d'ampten, daer inne gementioneert, notelyck by Edellyden bedient moeten worden, maer wel ter contrarie, dat oock deselve van alle oude tyden bedient syn geweest by borgers, ende noch eensdeels bedient worden, vermogens die verificatien, verthoont onder letter L.

Het ix^e point, op de privilegien ende oude hercommen vande stadt, overgeleverd onder die lettere M, ende dat tot onderhoudinge van goede policie soodaene ordre nootsaekelyck dient gestelt, volgens de instructie onder de letter N.

Het x^e point bestaet insgelycx in redenen naer yeders verdiensten ende qualificatien.

Het xi^e point is notelyck, soo men gesien heeft, dat d'ontfangers dan by 't 1^e, dan by 't ii^e lith gecontinuert syn geweest, welcke continuatie sy niet en cregen, sonder d'een oft d'ander met merckelycke gratuiteyt te believen, als den jegenwoordigen ontfanger Cornelis vande Poll, die leste continuatie van drie jaren vande geeligerden vercregen heeft, by eede niet en sal connen ontkennen, oft hy heeft ter oirsake vandien een merckelycke somme van honderden aen eenige gefurneert ende sommige gepresenteert, die 't selfde refuseerden.

Het xii^e point bestaet oock in redenen, op dat diegene, die sulcx meriteerden als de gelegentheyte vereyscht, mede ter redelycheyt worden versien.

Alle welcke pointen die vande magistraet der stadt Utrecht gesustineert hebben, dat maer waren particuliere pointen tusschen die leden van hare provincie alleen, ende dat mitsdien andere steden ende provincien henlyuden dieselve niet en hadden te bemoeien, conform het 1^e articule vande Unie, dan alsoo die Ho. Mog. heeren staten generael belijft heeft de saecke anders te verstaen, soo heeft die magistraet, omme meerder en vorder inconvenient ende swaricheyt te voorcomen, geconsenteert, deselve te submitteren inde arbitragie vande heeren ambassadeurs vande grootmachtichste Coningen van Vranckryck ende Groot-Brittannien, den Ho. Mog. heeren staten generael voornoemt, Syne princel. Excell., haren stadthouder, ende die E. heeren raden van state, gelyck sy die als noch submitteren by desen, belovende van weerde te houden ende t'achtervolgen, hetgene by deselve daerover uytgesproken sal worden, mits van gelycken doen die twee leden der heeren staten van Utrecht, ende die cleyne steden, voor soo veel sy hun willen voegen mette selfde twee leden, niet twyffelende, of de heeren arbiters, insiende het redelyck ende welgefundeert sustenue vanden magistraet, sullen beweecht worden omme de magistraet ende de goede gemeente van Utrecht te adjudiceeren, 't gene byde respective pointen wordt gesustineert.

Aldus belijft ende besloten inden rade der stadt Utrecht, op den stadhuise aldaer, den xviii. Aprilis 1610.

Remonstrantie, van wegen de heeren staten 'slands van Utrecht geexhibeert den heeren ambassadeurs van de Coningen van Vranckryck ende Groot-Brittannien, de Ho. Mog. heeren staten generael, Syne Excell. ende den raet van state, by d'welcke werden wederleyt die pointen, die de nieuwe magistraet der stadt Utrecht op den naem vande gemeente, ten tyde vande commotie belijft heeft te moveeren.

Eerstelyck werd gepremitteert, dat de heeren staten voornoemt die stadt, steden ende landen van Utrecht, tot noch toe hebben geregeert nae haere respective privilegien ende gerechtigheden.

Dat sy inde regeringe van deselve altyt hebben geinsisteert den voet byde ordonnancien, instructien, wetten ende andere 'slands tractaten beraempt.

Ende alhoewel mitsdyen nyemant toe en stonde, jegens den welstandt ende goede ordre van deselve regeringe yetwes te machineren ofte daertegens te contremineren;

'T is nochtans soo, dat eenige geesten helieft heeft, de gemeene ruste te perturbeeren ende te trachten die regeringe in disordre ende confusie te stellen;

Abuserende tot dyen eynde de gemeente derselver stadt, onder pretext van eenige verre gesochte opgeworpen ende ongefundeerde pretensien.

Welcke gemeente sy oock soo verre hebben misleydt, dat d'selve hun inde wapenen be-geven ende daerinne langen tyt gecontinueert heeft;

Pogende deur middel vandyen *faciem et statum reipublicae* te inverteren ende nieuwichyeyt in te voeren.

Tot welcken eynde ende omne heurluyder desseyn in't werck te stellen, syluyden hun *via facti* hebben onderstaen, directelyck jegens die gerechtigheden vande heeren staten ende oock jegens voorgaende tractaten ende oude observantien, een nieuwe magistraet by haer selfs ende nae haer eygen appetite te verkiesen.

Ende alsoe d'selve feytelicke proceduren tenderende syn tot infractie vanden welstant ende autoriteyt vande regeringe der geunieerde Nederlanden;

Dat daer beneffens d'selve syn van dangereuse consequentie, in regardt vande andere steden vande geunieerde provincien;

Soo hebben de heeren staten, tot conservatie vande autoriteyt ende welstandt vande regeringe uwe G. G., Ho. Mog., Syne Ex^{cie} ende E. E. wel willen verthoonen die frivoliteyt vande poincten, byde voorn. magistraet ende eenige vande gemeente, omme haer aengevangen machinatien een couleur te geven, gmoveert.

Ende voor soo veel aengaet het eerste point, te weten, vande staet vande geeligerden, compt in consideratie, dat, indien regarde werdt geobserveert, 't verdrach byden landtraet met advis van Syne princel. Excell. ho. mem., inden jare 1582 gemaect, ende byde stadt Utrecht aengenamen, wesende 't selve insgelyck byde ridderschap geavoyeert.

Vermeldende 't voorsz. verdrach, dat die magistraet derselver stadt nomineeren sal eenige personen vande vyff collegien ende deselve presenteren die ridderschappen ende steden, omme wt die gepresenteerde personen, die bequaemste byde ridderschappen ende steden geeligeert, ende by Syne Excell. geaprobeert te werden.

Welcke personen also geeligeert ende geaprobeert synde, sullen representeren den eersten staet vanden lande van Utrecht.

Ende terwylen de geeligerden in conformité van 't voorsz. verdrach byde magistraet genomincert, ende byde heeren staten geeligeert, mitsgaders by Syne Excell. syn geaprobeert;

Ende consequentelyck hebbende syn gelycke macht ende autoriteyt als die andere twee staten van denselven lande;

Soo strydt het directelyck jegens recht ende redene, ende jegens 't verdrach, hier voren geroert, mitsgaders oock jegens die continuele observantie, tot noch toe gebruyckt, dat de magistraet alsnu eenen anderen ende nyeuwen voet nopende den staet vande geeligerden souden willen invoeren.

Ofte dat hy soude willen pretendeeren, dat die geeligerden by hun gerevoceert souden mogen werden;

Soe deurdyen de magistraet alleenlick representeert een vyfde lith vanden derden staet;

Ende mitsdyen van minder macht ende autoriteyt als de geeligerden den eersten staet representeerende, alsmede ten aensien *quod est manifesti juris, unumquodque debere dissolvi eo modo, quo colligatum est.*

Ende alsoo hiervorens is vertoont, dat de geeligerden den eersten staet representeren, wt crachte van nominatie, electie ende approbatie gelyckelicke;

Dat oock die magistraet nyet en is gesuccedeert inde plaetse vande geestelicheyte (als sy

abusivelyck pretendeert) maer heeft alleenlyck vercregen het recht van eenige personen wt de geestelicheyte te nomineeren;

Blyvende die electie wt die genomineerde persoonen byden staten ende die confirmatie van dyen by Syne Excell.;

Soe ist van absurditeyt nyet te excuseeren, dat de magistraet pretendeert, wt crachte van hare nominatie, alleen macht te hebben omme die geeligerden te revoceren.

Onder pretext van welke revocatie nae hare appetite te doen, sy illusoir soudent maecken ende dissolveeren die electie ende approbatie byde andere twee staten, ende Syn Excell. op de personen vande geeligerden gevolcht;

Ende consequentelick alleen soudent hebben die dispositie over den eersten staet.

'T welck, als wesende nieuwichteyt ende contrarierende des gemene lants tractaten, oock repugnerende redenen ende rechten byde heeren staten, met goet fundament werdt gecontradiceert;

Merckelyck als men considereert dat het in *republica* ten hoogsten is periculens te breken die oude contracten ende wetten, met continuele observantie bevesticht synde, als waerdeur die fundamenten vande regeringe gesappeert ende gemineert werden.

Edoch soude men dienlyck ende seer geraetsaem achten, ende dienvolgende te vreden wesen, dat den staet vande geeligerden werde geaugmentéert, terwyle den raet van state alhier binnen Utrecht sal wesen, mits dat sulcx geschiet volgende 't verdrach vanden lantraect, vanden jare 1582, hier voren geroert, ende gelyck 't selve tot noch toe geobserveert is geweest.

Comende tot het point vanden staet vande ridderschap, werdt gesustineert by deselve, dat die vande magistraet nyet toe en staet, hun den staet oft augmentatie vanden ridderschap te intromitteren ofte designatie te doen, welke riddermatige personen men sal hebben te beschryven ofte niet.

Aenschouw genomen dat die vande ridderschap altyts vrygestaen heeft, ende in continuele possessie syn geweest tot augmentatie van haer staet (soo wanneer sulcx nodich werdt bevonden) selfs eenige riddermatige persoonen te nomineeren ende den heeren staten te presenteren.

Sonder die vande magistraet ofte eenige andere leden, ten respecte vande selve nominatie oyt geagnosceert oft erkent te hebben.

Dat oock volgende 't XXXIe article vanden contracte, met Syne Excell. inden jare 1590 nopende 't gouvernement vande stadt, steden ende landen van Utrecht gearresteert ende besloten, 'geene andere Edelen ter dachfaert vande staten van Utrecht beschreven en mogen werden, dan die ten tyde vanden voorsz. contracte sedert een jaer herwaerts beschreven syn geweest, sonder expres consent vande heeren staten ende besonder vande Edelen, die inder tyt beschreven werden.

Waeruyt consequent, dat die vande voorschreve magistraet t'onrecht ende directelyck contrarie den voorsz. solemnele contracte, veranderinge in 't point vande ridderschappe pogen in te voeren.

Belangende 't point vande afdoeninge vande brouweryen ende neeringen ten platten lande, compt in consideratie, dat d'opgesetenen ten platten lande langer als menschen memorie gedencken can, in rustige ende vreedsamige possessie syn geweest van die brouweryen ende neeringen aldaer te exerceren.

Dat sodanige immemorale possessie ende gebruyck is hebbende *vim privilegii, concessionis et tituli*.

Sulcx dat het onredelick soude wesen, dat die vanden platten lande, synde soo wel ondersaten vande provincie van Utrecht, ende in alles soo wel contribueerende als d'inwoonders der stadt Utrecht van haer brouweryen ende neeringen gepriveert soudent worden.

Sonder dat blycken sal van eenige resolutie, d'welcke nopende die afdoeninge vande brouweryen ten platten lande hyde heeren staten generael tot Delft inden jare 1584 soude wesen genomen ofte gearresteert.

Gelyck mede nyet verthoont en sal werden deselve inde provincien van Gelrelant, Zeelant, Utrecht ofte Overysseel, effect gesorteert ofte in treyn gebrocht te wesen.

Nemaer syn d'opgesetenen vanden platten lande van deselve provincien, soo voor als nae den jaere 1584 tot noch toe in rustige possessie gebleven van die brouweryen ende neeringen ten platten lande te continueeren.

Inder vougen dat die continuatie van deselve brouweryen ende neeringen, als een yeder *jure communi* competeerende, hun nyet benomen en behoort te worden.

Edoch alsoe 't selve point nyet en raecht den staet ofte regeringe vanden lande;

Nemaer alleenlick concerneert het particulier interest vande ingesetenen vande stadt, steden ende platten lande respective;

Daerinne partyen ten wedersyden tot defensie ende deductie van hare gerechticheyden met volcomen kennisse van saecken gehoort moeten worden;

Soo sullen Uwe G. G., Ho. Mog., Excell. ende E. E. believeen daerop sodanich regart te nemen, dat d'eene ofte d'andere in haer gerechticheyden nyet en werden vercort.

Edoch sustineren die vier steden vanden lande van Utrecht, alsse: Amersfoort, Rhenen, Wyck ende Montfoort, dat de brouweryen ende neeringen alomme ten platten lande behoren afgedaen te worden, verclarende de steden voorn. hun dienaengaende te conformeeren met die vande stadt Utrecht.

Aengaende 't point nopende die creatie vande magistraet, is te considereren, dat de hoge overicheyt vande provincie van Utrecht al sedert die regeringe Caroli Quinti, ho. mem., tot noch toe die creatie van deselve magistraet *jure superioritatis* aen haer heeft behouden.

Wienvolgende oock hyde ordonnantie der stadt Utrecht inden jare 1550 by Syne Keiz. Mat. gearresteert, 't stellen van deselve magistraet, die hoge overicheyt werdt gereserveert.

Welcke recht van creatie ende forme vandyen mede is gerenoveert ende geconfermeert by den contracte voorsz. gecelebreert.

Mede brengende articule xxiii, dat wt de oude magistraet ende noch andere xl personen, die d'selve magistraet tot haer nomineeren, ende Syne Excell. overleveren sal, Syn Excell. binnen de stadt Utrecht wt het voorsz. dubbelt getal van personen by advis ende met believeen vande staten xl personen sal stellen, ofte indyen Syn Excell. absent ofte nyet gelegen en ware tot het vernieuwen vande magistraet tot Utrecht in persoon te vaceren, dat in sulcken gevalle de staten ofte hare speciale gedeputeerden deselve veertich personen verkiesen sullen, omme als borgermeesters, schepenen, cameraers ende raden voor 't aenstaende jaer te dienen, dewelcke sy Syne Excell. sullen toesynden, omme by deselve geaprobeert te worden.

In conformité van 't welcke de heeren staten, als representerende die hoge overicheyt, altyts in actuele possessie syn geweest vande magistraet, nae de forme, by denselve contracte geprescribeert, te creëren.

Sulcx dat sy in 't exerceren van 't selve recht gemainteneert behoren te worden,

Merckelick soo in cas men 't selve recht hun soude willen benemen, sulcx niet alleenlick soude stryden tegens d'ordonnantie ende contracte voorsz., ende oock tegens die continuele observantie, tot noch toe *uniformiter* geuseert.

Nemaer oock directelyck soude tenderen jegens *principia et fundamenta politica, quae leges, instituta et ordinem reipublicae uno momento immutari vetant.*

Quod etiam de jure Caesario minime sunt mutanda, quae certam habuerunt observationem.

Waer wt evidentelyck reluceert, dat hetselve poinct, daerby sy die heeren staten vande creatie vande magistraet pogen te excludereen, noch in redene, rechten, noch policie en is gefundeert.

Sonder dat hier jegens doet 't gunt byde satisfactie van Utrecht inden jare 1577 opgericht, nopende de creatie vande magistraet gedisponeert soude mogen wesen;

Gemerct tsedert date vandyen den staet ende regieringe vanden lande is verandert.

Dat tot welstant vandien dienlyk bevonden is op 't creëeren vande magistraet sodanigen voet te beramen, als byden contracte voorsz. is geprescribeert;

Dat denselven contracte op beschryvinge gearresteert, ende dat op deselve 't gouvernement vande provincie van Utrecht by Syn Excell. deur commissie vande Ho. Mog. heeren staten generael, als vande heeren staten van Utrecht aengenomen is.

Ende dat dienvolgende denselven contracte tot noch toe uniformelicke is geobserveert;

In der vongen, dat daer deur de dispositie vande voorsz. satisfactie is cesseerende;

Ende dat men hun in desen heeft te reguleren nae de ordre byden voorsz. contracte wettelicke geintroduceert.

Ende wat aengaet het concept op 't creëeren vande magistraet voorgestelt, seggen de heeren staten, dat 't selve concept directelyck contrarieert die ordonnantie der stad Utrecht, ende den contracte met Syn Excell. als voren aengegaen.

Wt crachte van dewelcke de heeren staten tot date van dese commotie in rustige possessie syn geweest in 't creëren vande magistraet, te gebruycken die ordre byde voorsz. ordonnantie ende contracte respective beraempt;

Assumeerende tot die bedieninge vande voorsz. magistraet gequalificeerde personen, liefhebbers van 't vaderlandt, ende doende professie vande gereformeerde religie;

Sonder daertoe oyt geadmitteert te hebben, yemanden daertoe inhabyl synde, ofte die byde ordonnantie, privilegien ofte rechten vande bedieninghe vandyen geexcludeert worden;

Sonder dat sy eenige redenen hebben te doleren, dat den eersten burgermeester riddermatig geweest soude syn;

Gemerckt van allen ouden tyden ende soo lange menschen memorie gedencken can, den eersten burgermeester der stad Utrecht deurgaens ende meestal is geweest een riddermatig persoon.

Dat oock geduyrende die bedieninge van deselve, de stad Utrecht in ruste ende stillicheyde geregeert ende met accommodatie van wegen ende openinge van verstopte rivieren ende andersins sulcx gebeneficieert is geweest, dat deselve in fleur ende prosperiteyt grotelycx toegenomen heeft ende noch meerder geschapen was toe te nemen, ten ware die commotie voorsz. ontstaan ware geweest.

Sulcx dat het onredelyck soude wesen ende oock tenderen directelyk jegens des lants tractaten ende gerechticheyden, dat men alsnu die ordre tot noch toe in 't verkiesen vande magistraet geobserveert, soude renverseeren ende nienwicheyt ende veranderinge, apparentelyck tot der landen ondiens soude invoeren.

Merkelyck so mette waarheyt nimmermeer en sal blycken, dat de staten de voorsz. nienwicheyden ende veranderingen oyt goetgevonden of daertoe consent gedragen souden hebben.

Beroerende 't poinct van 't recolement vande reeckeningen, seggen de heeren staten, dat alle de reeckeningen tot den jare 1609 exclus, ten overstaen vande personen, daertoe geauthoriseert ende gequalificeert, wettelyck ende naer behoren syn gehoort ende gesloten.

Vande welcke oock nyemant, sulcx competerende, visie wordt geweygert.

Ende soo nyet en wordt verthoont daerinne eenich erreur gecommiteert te wesen,

Soo is 't versochte recolement notoirlyck nyet gefundeert.

Cum rationes semel in debita forma redditas, nisi de manifesto errore constiterit, retractari aut revideri juris ratio non patiatur.

Behalven dat het directelyck strydt jegens die goede ordre ende auctoriteyt vande regeringe, ende oock is van quade consequentie voor alle princen ende republicquen, dat de magistraet ende gemeente van eene stadt 't recolement vande reeckeningen van een geheel lantschap, byde hooge overicheyt eens wettelyck ende wel gehoort ende gesloten synde, hun pogen te intromitteren.

Edoch omme te verthonen, dat daerinne nyet anders als oprechtelycken is geprocedeert, verclaeren de heeren staten, te mogen lyden, dat deselve reekeningen werden gestelt in handen van uwe G. G., Ho. Mog. Excell. ende E. E., omme deselve by heure E. gecommiteerden gevisiteert te worden.

Daer mede alle die pretensien vande magistraet ende gemeente syn cesseerende.

Belangende die ordre ende forme vande besoignes, by 't collegie vande gedeputeerde vande staten 's lants van Utrecht gebruyct, seggen de heeren staten, dat die dagelicxe voorvallende saecken geen vertreck en lyden, maer dat daerop by provisie, byde gedeputeerden geresolveert ende ordre gestelt moet worden.

Sulcx dat het tot ondiens vanden lande soude strecken, daerinne eenige veranderinge te doen.

Op 't sevende werdt geseyd, terwyle nyet bevonden en word, dat yemanden provens ofte geestelicke goederen genietende, by eenige ordonnancien, contracten ofte privilegien vande bedieninge vande weerlicke officien van schoutampten, maerschalkkampten ofte diergelycke werden gescludeert, dat consequentelyck deselve verstaen moeten worden, daertoe capabel ende admissibel te wesen.

Merckelyck soo het soude strecken tot groot ondiens vanden lande ende nadeel vande vyff collegien binnen Utrecht, dat men d'selve soude willen uytsluyten van alle weerlicke ampten ende officien, tot bedieninge vande welcke sy tot noch toe *indifferenter* als andere ondersaeten vanden lande gebruyckt syn geweest.

Daerinne syluyden te meer behooren te continueeren, deur dyen dat sy by het obtinieren van haer prebenden gehouden syn, verclaringe te doen, of sy den lande met geleertheyt ofte wapenen sullen hebben te dienen.

Sulcx dat sy haer geexerceert hebbende ende gequalificeert synde, omme den lande te mogen dienen, daertoe geadmitteert behooren te worden.

Nopende het viii^e seggen de heeren staten, dat in 't vergeven vanden ampten, aldaer geroert, principalick wert geleyt op de qualificatie, bequaemheyt ende meriten vande personen, die met deselve ampten ofte officien worden voorsien.

Ende wat aengaet den schout der stadt Utrecht, compt in consideratie, dat 't vergeven van 't selve ampt altyt heeft gecompeteert den heer vanden lande.

Denwelcken oock altyt inde possessie geweest is 't selve, so dickwils het vacceert, te confereren. Sonder dat die vande magistraet sullen connen verthonen tot het vergeven van 't selve schoutampt eenige gerechticheyt gehadt ofte geexerceert te hebben.

Sulcx dat den schout hem heeft te reguleeren na de instructie, byde heeren staten gegeven.

Op 't x^e, xi^e ende xii^e seggen de heeren staten, dat men overal discretie behoort te dragen op yeders moeyten, lasten ende arbeyt, ende dat men regardt heeft te nemen, van wat nature ende importantie die officien, aldaer geroert, souden mogen wesen, omme daerinne te doen, soo als men tot dienste vanden lande bevynnen sal te behoren.

Waeromme dan geconsidereert, dat wt 't geene voorsz. is, lichtelick afgemeten can worden,

dat het versochte redressement vande voorsz. poincten alleenlyck is *color quaesitus*, ende dat onder den deckmantel vandien wordt gemachineert de regeringe vande heeren staten, ende des gemene lants tractaten te renverseeren ende een nieuwicheyt in te voeren.

Dat de voorsz. nieuwe magistraet ende gemeente, omme tot 't selve voornemen te comen, sodanige wegen van feyten hebben aangewendt, dat de Ho. Mog. heeren staten generael beweecht syn geweest, de saecke selfs hyder handt te nemen ende by autoriteyt te doen rechten;

Als considererende dat den staet ende welstandt vande geuniceerde Nederlanden, daeraen ten hoogsten was gelegen.

Soo hebben de heeren staten geraetsaem ende hooch nodich bevonden, hun aen uwe G. G., Ho. Mog., Syne Excell. ende E. E. te adresseren, ten eynde deselve believe ordre te stellen omme de autoriteyt vande regeringe vanden lande gestabilieert ende gemainteneert, de feytelycke attentaten ende machinatien gerepareert, ende voor den toecommenden tyt soodanige ordre gestelt te worden, dat men gelycke inconvenienten als dese voortsien nyet meer en is onderworpen, ende dat by sulcke middelen als uwe G. G., Ho. Mog., Syne Excell. ende E. E. bevynden sullen daertoe dienlyk ende suffisant te wesen.

De Ho. Mog. heeren Staten Generael aen den Magi-
stract der stadt van Utrecht, 24 Apr.

Edele, Erentfeste, Eersame, wyse voorsienige, seer discrete goede vrunden. Wy hebben nyt uwen brief vanden XXIII. deser ongeerne verstaen, dat jegens den rechten sin ende meeninghe vande handelinghe, tot Jutphaes gemaect, eenige indracht aldaer soude geschiet syn. Want naerdien die expeditie voor de stadt Utrecht ende by gevolch de voorsz. handelinghe aengegaen is, omme dieselve stadt, eensamentlick die regierders, goede burgers ende inwoondersen vandien, nyt een dangereuse ende schadelycke gewapende populaire factie ende confusie (volgende uwe eygen verclaeringe soo wel als door hare gedeputeerden tot verscheyden reysen gedaen) die uysterste ruine vande stadt dreygende, te brengen in welstant, ruste, eenicheyt, ordre ende verseeckeringe, ende wy wel versekert syn, dat Syne Excell. prince Hendrick als generael, den welgeboren heere grave Ernst van Nassau, veltmaerschalk ende gecommiteert tot het provisioneel commandement binnen de stadt Utrecht, gelyck oick die heeren raeden van state ende die heeren staten van Utrecht, alle haere actien ten selven eynde gedirigeert hebben, ende voider te dirigeren gemeent ende gelast syn; Soo is onse seer vruntlicke ende ernstige vermaeninge ende begeerte, dat met nalaetinge van alle passien ende diffidentien, dieselve actien daerna beduyt ende nytgeleyt worden, sonder met woorden ofte geschriften te gebruycken ofte voor te stellen termen ofte exempelen, die nyt ten voorsz. eynde maer veeleer tot verbitteringe ende soeckinge van nyeuwe misverstanden soude mogen genomen worden, ten genen (!) ghyl. begeert tyt geprefigeert te hebben, tot doorsien vande poincten differentiael; wy hebben goetgevonden, dat 't selve metten eersten byde hant genomen werde, ende daertoe den dach geprefigeert van Maendach eerstcommende in acht daegen. Op 't voider inhouden vande voorsz. brief en kunnen wy uluyden nyet beragen, dat van het begin van dese leste gepractiseerde alteratie ende beroerte aldaer, by alle oprechte claersiende liefhebbers der vereenichde landen gemerckt ende geoordeelt is, deselve gegront geweest te syn op gelyck fundament, ende by deselve ofte gelycke geesten gedreven, die inden jaere XV^c LXXXVI ende eenige jaeren gestadelyck daerna, de stadt ende provincie

van Utrecht, soo in steden als dorpen, in d'uyterste desolatie, die regeringe vandien in vreempdelinger gesach stelden, ende den geheelen staet vande vereenichde landen sochten te subverteeren, sapperende ende minerende die fundamenten van die regeringe der vereenichde landen, ende trachtende soo wel in deselve in 't generael als particulier schadelycke nyewicheden inne te voeren, gelyck veelen van uluyden zeer wel is bekend, als hebbende selfs het redres vandien mede helpen vorderen. Uyt het voorsz. vorder inhouden van uwer E. brief werden wy gesterckt in 't selve gevoelen, alsoe daerby gepoocht wordt een ander forme van convocatie deser vergaderinge te maecten, als de wettelycke, ende van Godt den Heere almachtich met soo groote genade gesegende, gelyck alle de werelt kennelyck is, ende voirts getracht wordt, 't gene tot behoudenisse vande publycque authorityt in veel moderater forme als die gelegenheit ende waere geschiedenisse vereyschte, ordentelyck den provincien aengescreven is, te doen supprimeeren. Wy versoucken ende vermaenen uluyden in 't generael ende alle vrome lyfhebbers des gelyfden vaderlands in 't particulier, den autheurs ende voorstellers der voorsz. nyewicheden, niet te geloven ofte toetestaen, maer voor seker te houden, dat deselve, weetens oft onweetens, nae der landen onderganck loopen, ende weetende, dat alle vrome lyfhebbers 't selve begeren voor te commen, vertrouwen wy, dat d'selve dese onse waarschouwinge ten beste sal verstaen, ende de saecken daer nae beleyden, bidde Godt den Heere almachtich, U L. Edele *etc.* Actum den xxiv. Aprilis 1610.

Missive van de Staten Generael der vereenigde Nederlanden aan de Magistraet der stadt Utrecht, 27 Apr.

Edele, eersame, vrome ende zeer discrete goede vrunden. Wy hadden wel gemeent (beantwoordende U L. brief vanden xiii. deses, *stilo antiquo*), dat den raet van state noch voor sekeren tyt tot Utrecht soude hebben gebleven, ende vonden daerom goet (mette selve occasie) oyck aen haer E. te schryven ende deselve te lasten by U L. het committeeren ende herwaerts senden van haere gedeputeerden tegens den bestempden dach van Maendage naestcomende te voederen, gelyck U L. uytte byliggende copie van onsen brief aen haer Ed. sullen verstaen, maer alsoo haer E. op het afgaen vanden brief inden Hage syn aengecommen, is denselven opgehouden, ende zynde des anderen daechs oyck alhier aengelanght die gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht, diewelcke seer urgeren ende daerop aenhouden, dat de saecken van Utrecht byder handt genomen ende daervan een eynde gemaeckt soude worden, hebben dienelyck geacht U L. te doen dese rencharge, begerende ernstelyck, dat deselve niet en willen laeten haere gedeputeerde in conformité van onse voorgaende, tegen den voorsz. dach precis alhier te senden, diewyle de besoigne ende die voorsz. gecommiteerde vande heeren staten van Utrecht daernaer opgehouden sullen worden, niet hebbende U L. willen onthouden, dat die heeren staten van Utrecht tot Woerden hebben geproponeert ende voor differentiale poincten van haerder syden ons ende U L. gedeputeerde voorgestelt, ende daernaer alhier doen reitereren, gelyck deselve gedeputeerde alsdoen is verclaert, daerop dat haer E. gecommiteerde alsnu wederom urgeren, te weten, yerst, dat het gepasseerde binnen Utrecht geduerende die emotien gerepareert, ende dat voir het tweede point ordre opte verseeckeringe vande stadt, ende dat van gelycke voor het toecommende niet meer en sal geschieden metten aenleven vandien, genomen ende gestelt soude worden, tot ruste, vrede ende eenicheyt vande stadt ende de goede borgeren derselver. Hiermede *etc.* Uytten Hage den xxvii. Aprilis 1610.

Schryven van Syne Excel. Graeff Ernst Casimir, aen
de Ho. Mog. heeren Staten Generael, 29 Apr.

Hoghe Mogende Heeren. Alsoe ick ghisteren avout gantz laet verstaen hadde, dat de magistraet van Utrecht voorgenomen hadde eenighe van haerlieden aen alle steden van Hollanr aff te vaerdigen, om dieselve te bewegen, dat sie haere gedeputeerden inden Haghe, om voor die stadt Utrecht te intercedeeren wilden senden, soo hebbe ick niet nalaten willen, om den gront van dit haer voornemen wel te verstaen, ende uwe Ho. Mog. daervan te adviseeren, de borgermeesters desen morgen by my te ontbieden, ende haerl. ernstelyck te remonstreren, dat sulcke saecke niet alleen geheel contrarie u Ho. Mog. an sie laest gedanes schryven, maer oock mogelyck meerder misverstandt ende andere inconvenienten veroorsaecken soude, daerop sie my voor antwoordt gegeven, dat sie anders niet aen voorgemelte steden versoeken lieten, als wat hier te vooren die stadt van Amstelredamme, ende andere in sulcken gevalle om voor sie te intercedeeren aen heurlieden versocht hadden, ende dat het haerlieden meestendeel daerom te doen waere, dat volgens die resolutie van 1584 die neering sonderlick wat 't brauwen ende silverwerck aengaet, weder in die steden mochten gebracht worden, gelyck sulcx die hollandische steden in train hadden, hetwelcke u Ho. Mog. niet onthouden connen, U Ho. Mog.,

Hoge Moghende heeren, hiermede in die heylige protectie des Almogenden bevelende. Uyt Utrecht den 29. Aprilis 1610.

Onderstont: U Ho. Mog. dienstwillige,

Geteeckent: ERNST CASIMIR Graeff ZU NASSAU.

D'opschrift: Hooge Mogende heeren, myne heeren die staten generael der vereenichde Nederlanden.

Memorie, eigenhandig gestelt door den Secretaris der
Ed. Mo. h Staten van Utrecht, Gillis de Ledenberch.

Te versoucken reparatie van al 't gheene gedaen is tegens de ordre ende gerechticheyt vande staten, tot date vande commotie toe gebruyckt, voor soo veel 't selve de capitulatie nyet en extrarieert.

Te weten, dat d'oude magistraet Victoris toecomende werde gerestitueert, in allen gevalle, dat by deselve de toecomende magistraet werde genomineert.

Dat de contributien, sunderling 't gemael ende 't halve huysgelt, wederom werde verpacht ende vergeven.

Dat inde staten contoiren werde gerestitueert, 't gene by die vande stadt staende dese trouble daeruyt gelicht is.

Desgelycken oock de schade by 't landt ende de heeren staten ter oorsake van dese commotie geleden.

Dat goede sekere ordre ende remedie gestelt worde, tot mainctainment ende assurancie vande regeringe vanden lande ende die publicque autoriteyt, sulcx dat de Ho. Mog. heeren staten generael, Syn Excell. ende de heeren staten van Utrecht diergelycke inconvenienten als nu gevallen syn, nyet meer en syn te verwachten.

D'welck bestaet inde restitutie vanden ouden magistraet, emmers dat hyde selve genomineert werde tot de toecomende magistraet.

Dat opgerecht werde in plaets vande jegenwoordighe burgerwachte een bequaem schutte-

rye van goede gequalificeerde, . . . burgers, goede patriotten, geen muytmakers noch factionisten synde;

Dat aengenomen worden sekere compagnien waertgelders vvt de schamele burgerye, goede vrome luyden ende patriotten, oock geen muytmakers noch factionisten synde.

Die alle gehouden sullen wesen te sweren getronwicheyt aen de Ho. Mog. heeren staten generael, Synder Excell. ende heeren staten 's lants van Utrecht, ende de magistraet der stadt Utrecht, ende beloven geen muytyerye, oproericheyt ende diergelycke onbehoorlykheyden te sullen voornemen, maer deselve met raet ende daet ende alle haerl. macht tegens te wesen ende te beletten, ten eynde de overicheyt behoorlyck worde gerespecteert, de stadt ende 't landt, in rust, vrede, eenicheyt ende welstant gehouden ende gemainteneert worden.

Publicatie, by ende van weghe de heeren Raden
van State *etc.* Ghedaen binnen Utrecht op den
xxii May 1610, ouden styl (*).

Den raet van state der vereenichde Nederlanden. Allen denghenen, dien desen sullen sien oft hooren lesen, saluyt. Also wy den xiii. May lestleden naeden nieuwen styl, by openbare publicatie vermaent, ontboden ende gheordonneert hebben, allen ende een yeghelyck van wat staet, conditie oft qualiteyt sy syn, die tegen d'administratie der heeren staten van Utrecht, ende de rekeninghen daer van ghedaen, in eenich poinct oft artickel waerschynlyck souden moghen weten yet by te brenghen ende te verthoonen, daerin 't lant, stadt ofte ghemeente soude eenichsins syn te cort ghedaen ende vernadeelt, dat sy 't telve vryelyck ende onbehaelt, aen ons souden hebben datelyck te commen verclaren, oft *specifice* by gheschripte te stellen, ende binnen acht daghen overgheven, ende dat binnen deselve acht daghen niemant hem en heeft ghepresenteert, als alleenlyck eerst Joncker Reynaert van Aeswyn, heere van Brakel *etc.*, ende daernae d'heeren Dirck Canther ende Hendrick van Helsdingen, hebbende de voorsz. heere van Brakel eenige poincten aen ons mondelinghe aenghegheven, die wy oock aldoen terstont duydelick uyt zynen monde hebben doen in gheschripte stellen, ende de voorsz. heeren Canther ende Helsdingen by gheschripte onder heure eyghen handen ende teecken hebbende overghegheven diversche poincten tot vyerentseventich toe in getale, ende dat wy alle deselve poincten, ende elck vandien, d'een nae d'ander, punctuelick ende ernstelyck hebben overlesen, deursien ende rypelyck gheexamineert ende daerop opgeslagen, naegesien ende oock wel ondersocht alle sulcke rekeninghen, bewyzen ende documenten, als daertoe noodich waren, mede oock noch tot contentement van een yegelyck andere rekeninghen doorsien ende gherecoleert; Soo ist, dat wy hiermede verclaren, ende eenen yeghelycken willen kondich ende kennelyck ghemaect zyn, dat wy by allen ons voorsz. ernstich ondersouck ende besoigne, bevonden hebben, dat verscheyden derselver aenghegevene ende overghediende poincten zyn onwarachtich, eenighe buyten redene ende van quade ende ongefondeerde illatie oft ghevolgh, ende de resterende van gheene consideratie. Waerom wy imponerende allen ende een yeghelycken een eeuwich geswygh, ende *silentium*. Verbieden ende interdicieren oock allen ende een yeghelyck, van wat staet,

---

(* Utrecht, lij SAL. DE ROY, voor PIETER VORT, boekverk. op de Plaets in den Gulden Engel, 1610, 4°.

qualiteyt oft conditie sy zyn, de heeren staten van Utrecht, haere ghecommitteerde, officieren ende dienaers, met woorden, schriften oft wercken, directelyck oft indirectelyck, in wat plaetse oft vergaderinghe, int heymelyck oft openbaer, 't selve soude mogen wesen, int minste niet meer te schelden, lasteren oft injurieren; maer ordonneren wy een yeghelyck, deselve heeren staten ende haere ghecommitteerde, als heur wettighe overicheydt, met haere officieren ende dienaers te respecteren, eeren ende ghehoorsamen, soo als goede ende zedige ondersaten ende inwoonders toestaet; op pene, van als calumniateurs, oproerighe ende perturbateurs der ghemeene lants ruste, terstondt sonder eenighe conniventie oft verdrach, exemplaeerlyck aen den lyve ghestrafft te worden. Ghedaen binnen de stadt Utrecht den lesten May 1610, nieuwen styl. *Was gheparapheert* F. ALEMAN, v'. *Onder stondt*: Ter ordonnantie vanden raede van state der vereenichde Nederlanden. *Ondert*: CHR. HUYGENS.

De publicatie van desen is by my deurwaerder der E. heeren raden van state, op huynen, ten aenhooren van een seer grooten ghetale van borgheren, inwoonderen ende anderen, openbaerlyck naer twee ghedaene clockluydingen vanden stadthuysse deser stede van Utrecht gedaen, ter presentie vande heeren raden van state der vereenichde Nederlanden ende vanden scholtis, mitsgaders drye gecommitteerde schepenen derselver stadt. Oirkondt myn signature. Actum Utrecht desen 1. Juny 1610, nieuwen styl. *Was ondert.*: I. v. BERCHEN.

Specificatie van beswaren ingebragt tegen de administratie ende rekeningen der Ed. Mo. heeren Staten van Utrecht.

Gesien by ons onderschreven seker proclamatie, uytten naem vanden rade van state der vereenichde Nederlanden, vanden stadthuysse der stadt Utrecht op Vrydach voorleden, wese den iv. May, na den ouden style, afghecondicht, by dewelcke den voorsz. raedt vermaent, ontbiet ende ordineert allen ende eenen yegelicken, van wat state, conditie ofte qualiteyt sy syn, die tegen d'administratie der heeren staten van Utrecht ende de rekeninge daervan gedaen, in eenige poincten ofte articulen, waerschylycken yet soude mogen weten by te brengen ende te bethoonen, waerin 't lant ofte de ghemeente eenichsins vercort ofte vernadeelt mochte wesen, hetselfde vrylick ende onbehaelt aen de voorsz. heeren raden van state datelicken souden moeten comen verclaren ofte *specifice* by geschrifte te stellen ende binnen acht dagen overgegeven, preciselycken na de publicatie deses, op pene dat die gheene, die binnen den voorsz. corten tyt haer verclaringe niet en connen doen, daervan sullen wesen verstecken ende hun gheimponeert een eeuwich swygen ofte *silentium etc.*

Verclaren ten fyne als in 't selve by desen, dat wy, omme in soo seer corten tyt, nyet en worden geprecipiteert noch van eenige saecken verstecken, ende onder de beloften hyde voorsz. proclamatie ghedaen, van het selfde vryelick ende onbehaelt te mogen doen, protesteerende van 't selve wel by expresse, alhyer te stellen eenige poincten van beswaernisse, ende dat by provisie, sonder in die precise sommen achterhaelt te willen syn.

Omme waertoe te comen, dient vooreerst geconsidereert in 't generael en is kenlick, dat men met God ende met eeren geen groot goet ende ryckdommen en can opleggen, sonder groote patrimonie, ernisse ofte avontuer van coopmanschap, nae het infallibel *axioma*, *ex nihilo nihil fit.*

Ende dat die gene, wiens patrimonie gering is, ende daer neffens maer en hebben een jaerlicx tractement van 't officie, 't welck sy bedienen, ende tot haer huishoudinge wel van doen hebben, in corten tyt geen grote ryckdommen en connen conquereren, sonder grote waerschyndelike apparentie, dat haer deselfde niet rechtvaerdelick aenghecomen en syn.

Ghelyck oock ter oirsaeke van dien, verscheyde coningen ende princen haer dienaers van hare subyte ryckdommen hebben ghebloyt ende die spongie wytghedaen, blyckende wt verscheyden historien, die gheduceert souden connen worden, in 't noot ware.

Ende gemerckt eenige vande regeerders van dese provincie ende de dienaers vandien, groote goederen seer onlanx vergadert hebben, ende deselve met insolentie, pracht ende hoochmoet ghetoot, ende dat daertegen soo het *aerarium* als de gansche gemeente armelyck wtgheput is geworden, is de apparentie niet alleen waerschyndelick, maer genoegsaem probatoir, dat door eenighe vande voorsz. regeerders alleen haer eygen baten, ende niet des lants welvaert gesocht syn.

Ende al is 't, dat syluyden haere onbehoorlicke ende onredelycke prouffyt hebben weeten t'usurpeeren ende continueren, dat eenighe prive personen bynae onmogelycke soude schynen de *menees* daarvan t'ontdecken, soo heeft nochtans de heer Nicolaes Berck groot licht tot hetselfde gegeven, ten tyde hy verscheyden syne goede bekenden t'synen huuse ende andersins gesproken hebbende, verclaert heeft, dat de staten van Utrecht consent hadden gedragen inde somme van omtrent tachtich duysent guldens, ten versoecke vande generale staten, in dewelcke sy waeren ongehouden, niet teghenstaende 't selve tot verscheyden tyden in syne presentie was afgeslegen geweest, ghelyck hy hetselfde oock inde vergaderinge vande generale staten gedebateert hadde, dese provincie daertoe ongehouden te wesen, ende met goede redenen, sulcx dat de staten generael daertegen niet wisten te seggen, ende evenwel verhopende 't selve deur andere middelen te obtineeren, hebben eenighe vanden haren gecommiteert aen de staten van Utrecht, dewelcke aldaer op nieuws 't selfde versoeck staetsgewyse ghedaen hebbende, afgeslagen syn geweest, tot dat die voorsz. gecommiteerden met den secretaris in 't prive gesproken hebbende, daertoe de saecken gedreven hadden, dat de voorsz. secretarius deselve sake noch naemaels heeft geproponeert in absentie vanden voorsz. Berck ende consent vande staten daerop geimpetreert, tot groot nadeel ende scade vanden lande, welcke clachte ende verhael vanden voorsz. Berck veele goede luyden een groot nadencken heeft ghegheven over de regeringe vande staten, denckende, dat dit voorsz. consent niet sonder corruptie en hadde connen gheschieden, insonderheyt, als Berck oock liet verluyden, dewyle het selfde aldus clachtelycke worden verhaelt by een persoon, die van alles was goede kennis dragende, ende hetselfde by eede ghevraecht synde, niet en sal connen ontkennen.

Op welke voet veele goede luyden groot onbehoorlycheden hebben bevonden, waarvan alleen dese navolgende sullen dienen tot een proeffken of een monster.

Ende vooreerst, dat de gedeputeerde staten opten xxvi. Marty inden jare 1602 haer selfs sonder verschryvinge elcks hebben toegheleyt de somme van ii^e gulden, 't welke alsoe sy selfs wel verstonden te weesen een misbryck vande ghemeene lantspenningen, worden voorgeslagen byden secretaris, dat men soude overleggen, hoe het beste buyten veeler kennisse met een goet ooge soude mogen geschieden, ende oft men 't gelt soude mogen nemen vuyt 't slot van eenige overschietende reekeningen ofte vuyt de penningen, dewelcke die van Gelderland van wegen het . . . gelt hadden te restituereen, wesende een openbaer teycken, dat veele sloten vande overschietende reekeningen dickwyls soo mogen geemployeert syn gheworden, oft oock noch wel arger, alsoo d'selve meestendeel aen den secretaris selve op syn handt alleen syn ghesuyvert gheworden, sonder dat men weet, dat hy eenigen ontfanck heeft ge-

administreert, wt crachte vande welcke hy soodanige overschotten soude behoeven t'ontfangen, oft dat men oock weet, waertoe soodanige penningen syn geemployeert gheworden.

Daer nochtans den secretaris de voorsz. staten niet en hadde behooren soodanige voet te gheven, ende het selfde doende, aenrader ende heelder van een notoir penilaet gheweest is, die generale middelen, die men weet totten oorloghe te weesen gedestineert, volgende de Unie ende instructie vande voorsz. staten, sonder 't selve tot eenich ander ghebruyck te mogen diverteeren, syn op veele manieren mishandelt gheweest, meer als twintich jaeren lanck tot groot nadeel vande stadt, dewelcke daerin het meeste is contribueerende, ende hebben vooreerst over de vier duysent gulden jaerlicx vuyt deselve genomen, tot onderhout vande predicanten ten platten lande, over de xx jaeren belopende ter somme van tachtich duysent gl., dewelcke niet en staen tot laste vande stadt, maer van het gemeene landt.

Hebben oock grote onnutte costen ghedaen inde verdiepinge vande Vecht ende den Vaert-schen Rhyn, monterende veele duysenden, dewelcke sy op lyfrenten gelicht ende de betalinge vandien vuytte generale middelen gheordineert hebben, 't welcke sy selve nyet en sullen connen ontkennen, redundeerende tot oneyndelyke scade vande stadt; want soe deselve haer eygen verdiepinge in ende om de stadt hadde moeten vervallen, heeft daerenboven noch moeten voor 't meerdeel betalen de verdiepinge vande Vecht ende Rhyn voorsz., staende tot last vande staten, sonder dat de stadt daerin soude behooren te gelden, overmits dat de stadt als voorsz. is inde ghemeene middelen ten oorloghe gedestineert meest is contribueerende; boven dat de lyfrenten, daertoe opghenomen, grotelycx by verscheyden aen dachgelden, teeringen ende andere wegen onnuttelycken syn gedispenseert.

Item, worden uyt deselve middelen eenighe admiraliteyten . . . . ., daer het lant in allen gevalle weynich aen is gelegen, soo deselve haer gecommiteerden selve moeten betalen tot een grote somme bedragende, sonder daervan eenich voordel te genieten.

Item, heeft Christoffel van Mynden, deurwaerder vanden hove provinciael alhyer uyt deselve middelen van Jacobi 1606 tot Jacobi 1607 ontfangen de somme van duysent guldens, vermogens ordonnantie, die men niet en weet waertoe dienen can, emmers en syn deselve ten oorloghe niet geemployeert.

Item, syn Nicolaes van Berck daervuyt den viii. December 1607 betaelt ses hondert negentien gulden xii st. ses deniers, voor schryfloon ende nieuwe jaeren by hem verstreckt, d'welcke oock ten oorloge niet en doen.

Item, heeft Cornelis Both, rentmeester vande domeynen, uyt de ghemeene middelen ontfangen de somme van drie daysent gulden, om te gebruycken daer 't hem gheordonneert soude worden.

Item, noch verscheyde andere merckelycke sommen betaelt, die totten oorloghe mede niet en worden gheemployeert, als uyt de rekeningen can blycken.

Item, de gecommiteerden op 't Santpat vande vacatien, die somme van drie hondert seven en dertich gl. xii st. vi deniers.

Item, noch Willem Willems ende Keyser, uyt deselve middelen, *de anno* 1606 tot 1607 aen vacatien op 't selfde Santpat, betaelt met twee hondert seventien gulden.

Noch van oncosten van verschoten penningen, vanden xvi. Decembris 1607, de somme van veertien hondert vier en twintich guldens vier stuyvers.

Item, Gysbert van Voorst aen deselve middelen afgeschreven veel duysenden, d'welcke nochtans ten comptoire niet ghebrocht en syn, ende dit boven noch de somme van omtrent drie en dertich duysent gulden, die hy noch schuldich is.

Alle welcke penningen mette voorsz. ghemeene middelen nyet gemeens en syn hebbende, ende nochtans byde staten vuyt deselve gheordineert syn betaelt te worden, tot ver-

coringe vande stadt ende defraudatie der penningen, ten oorloge gedestineert, contrarie de Unie ende instructie, als boven verhaelt is.

Item, ghebruycken de staten eene middele om eenighe van hare ontfangers te beneficieren, gantselyck streckende tot nadeel vanden lande, waer hooven dat syluyden d'selve voor haer loon hebben toegeleyt den xx^m penning, soo verschryven sy dickwils eenige grote sommen van het eene comptoir op het andere, sulcx dat de ontfangers van beyde de comptoiren moeten trecken den xx^m penning ende het lant daer over dragen den x^m penning.

Voor exempel sal dienen Simon Claes van Blanckendael, uyt den ontfanghe van Ste Cathryne heeft gelicht acht duysent gulden, tot betalinge vande predicanten, sulcx dat Blanckendael heeft gehadt van deselven den xx^m penning, ende Zael als ontfangen van Ste Cathryne mede den xx^m penning, ende het lant te dragen heeft gehadt den x^m penning, tot groote schade ende opeetinge van 't lants goet.

Die voorsz. Zael, rentmeester van Ste Cathrynen, heeft den xxviii. Augusti 1604 eene ordonnantie aen hem selven betaelt de somme van achtien hondert guldens, tessens in rembursemente van penningen, by hem verstreckt ende nochtans geleverd inde staten camer, die apparentelycken onder haer gedeylt syn.

Uyt dese selve goederen heeft Tersteeye dertich gulden, Causteren vier en twintich gulden ende Delken ses gulden, sonder dat men weet, uyt wat sake alsoo de expeditie by haer te doen, staen tot haeren ordinaris dienste, ende dat sy op 't stuck elcks geloont worden.

Ten selven tyde, te weeten omtrent den xxviii. August. 1604, heeft het hooren vande voorsz. reekeningen ghecost de somme van drie hondert twee en vyftich guldens, boven acht en veertich gl., die Tersteech heeft gehadt voor 't voeren vande penne, ende twee en dertich gulden voor Causteren, wesende een seer extraordinaris somme voor soo eene reeckeninge, die men in twee ofte drie dagen soude mogen afdoen.

In dewelcke bevonden mede drie hondert ses ende negentich gl., uyt sake van vacatie by den prieur ende adjunct, boven dewelcke deselve prieur ende den rendant noch verscoten hebben de somme van vyff hondert tnegentich gl. eene stuyver, ende noch aen Tersteeye ghegheven te hebben voor expeditie de somme van dertich gl.

In denselven ontfanck vanden jare 1605 tot 1606 toe, worden de reyscosten ghestelt op acht hondert ende dertich gulden voor Tersteeye, over 't voeren vande penne.

Voor de vacatien ende reyscosten van kermisse 1606 tot Petri 1607, comen vyff hondert twee ende tnegentich gl. seven st. ses deniers, ende voor Tersteeye vyff ende veertich.

Item, van Victoris 1607 tot Petri 1608, voor vacatien drie hondert ses gl., ende van reyscosten drie hondert veertien gl. xii st.

Item, van vacatien sedert den 1. July 1608 tot 1. Februario 1609, de somme van vyftien hondert ses ende tnegentich gl., vermogens ordinantie ende quitantie; dan alsoo dese somme hier soude te groot gescheenen hebben, is deselve doorgestreken gevonden ende daer boven gestelt maer ses hondert ende tsesennegentich, laetende de resteerende negen hondert gl., om te vinden op een ander reekeninge, brengende nyet te min voor Tersteech vyff ende veertich gl. ende voor Causteren dertich gl.

In 't welcke op het hoogste te verwonderen staet, dat den secretaris over de reekeninge ofte op eenige andere commissien, als lantmetinge ende verhuyringe van landen nimmermeer tegenwoordich synde, evenwel trekt syn vacatien, als off hy daerby geweest ware, welcke hy, by vromicheyt ghevraecht synde, nyet en sal connen ontkennen.

Ghelyck denselven secretaris van alle huyren, soo vande goederen van Ste Paulus, Cathryne, Oostbrouck ende verscheyden andere conventen t'Utrecht, Amersfoort, Wyck ende

elders, die ghemaect worden, syn vacatien mede is genietende, die dickwils veel op eenen dach gheschieden, oft hy daer over waer gheweest.

Sulcx dat men wel verstaen can, dat hy deur menichte van huyren, die op eenen dach ghemaect worden, een groote confluentie van dachgelden is treckende, ende overal wil tegenwoordich gheweest hebben, daer hy nochtans maer een lichaem emmers *naturaliter* hebbende, maer op eene plaets telfens wesen, ende eene presentie verdienen en can.

Boven 't welke de voorsz. secretaris oock eenige jaren jaerlicx heeft ghenoten de somme van hondert guldens, van het clooster binnen Amersfoort.

Waer beneffens in de secretarye yeder ordonnantie, die de capiteynen van heur soldyen te lichten hebben, als een seker emolument ghesconcken wordt eene gratuiteyt, gelyck den capiteyn aen den ontfanger deselve moet laten corten, alvorens aen syn gelt te geraken.

Dienende tot de groote ontblotinge vande arme soldaten ende tot beroovinge van 't landt, 't welck in allen gevalle de compagnien met soo veel minder gelt soude connen betalen, streckende tegen de reputatie ende eere van 't lant.

Item, verstaet men den voorsz. secretaris boven recht ende reden te trecken d'een helft van 't loon, dat de clercken ghenieten van 't copieeren ende schryven inde statencamere.

Want soodanige helfte niet hem, maer het lant is competeerende, alsoo men van deselve clercken, om de helft minder loons ghedient soude connen worden.

Sulcx dat hy boven syn ordinaris tractement van 't lant is treckende een merckelycke grote somme van duysenden.

Hier beneffens heeft den secretaris noch *indebite* ghenoten opte rekeningen van Hendrick Buth, de anno 1597, over de jaren 1589, 1590, 1591, 1592, 1593, 1594 ende 1595, de somme van hondert veertich gl., uyt sake als oft hy tegenwoordich geweest waer opte verpachtinge, inde cleyne steden ghedaen, daer hy nochtans in 't minste nyet geweest en is, daer nochtans de presentien datelyck betaelt worden.

Ghelyck hy oock nyet en is gheweest hyde meetinge vande landeryen, behorende aen Ste Catryne ende elders, daervoor hy nochtans ghenoten heeft alle dagen binnen de provincie vier gl., ende daer buyten vyff gl. des daechs.

Welcke maniere van doen de staten soo ghewent syn geworden, dat sy nyet sien en connen daerinne te doen.

Want syluyden selven wesende inden Hage ofte op eenige andere plaetsen ende aldaer lang verblyvende, worden aldaer getracteert ghelyck andere, wesende ghesonden buyten de provincie ten dienste vanden lande, ende ghenieten evenwel haer presentien ende emolumenten dien annex, t'Utrecht vallende, als oft sy haer residentie t'Utrecht waeren houdende, welke alsoo te gheschieden geensins en behoort noch van outs ghebruyckelyck en is gheweest.

Mits 't welke sy de penningen, tot de ghemeene defensie ghelicht vande arme ghemeente, bekeeren tot haer particulier profyt, ende daer noch niet mede gheconsenteert wesende, hebben deselve ghenoechsaem al willens groote scade inde ghemeene sake gedaen, stellende soodanige uytmaenders van 't ghemeene gelt, die niet wys ghenoech en waeren haer selven te regeeren, ende tot borgen vandien, sulcken die men notoir wist nyet in *bonis* te hebben, als merckelick aen die persone van Dominicus de pander ende Jan van Angeren, ende andere ghebleecken is geweest, bethonende met hetselve de cleyne sorge, die sy voor 't vaderlant syn dragende.

Ende alsoo de dagelicxe ghedeputeerden in dier voegen niet en hadden haer eygen vordel prefererende het gemeene beste, achter rugge te stellen, soo en is oock haer ghedeputeerden nyet gheoorloft verscheyde geschenken te doen ofte tractementen te geven, achtervolgende

haer instructie, dan naer voorgaende beschryvingen van haere principalen, weesende de staten vanden lande van Utrecht in 't generael.

Hebben oock diversche ghedeputeerden de capittelen vanden Dom ende Oudemunster toegeleyt, tot reparatie ende onderhoud vanden dyck, leggende aen de Lecke tot Hagesteyn, by maniere van subventie, sonder dat haerlieden de saecke in 't minste was aengaende, de somme van vyffhonderd drie ende dertich gulden, ghelyk sy mede verscheyde andere sommen op haer eygen autoriteyt diversche personen thoegveocht ende ghenomen hebben.

Syn mede Nicolaes Berck goet gedaen op deselfde voet alsulcke thien hondert twyntich gl., als hy inbrochte betaelt te hebben aen scriften ende nieuwe jaeren, ende vuyt des bisscops thierenden hem ghetelt syn sedert October 1606 tot het saisoen vande navolgende reekeninge.

Boven de nieuwe jaeren by Loenreslooth betaelt, bedragende ter somme van hondert zes ende tachtich gl. acht st.

Veel minder hadden de voorsz. gedeputeerden behooren te verminderen 't sleyschadt van de munte deser provincie, wesende soodanige remissie directelyck strydende tegen de ordinarie, instructie ende voet op 't stuck vande munte ghenomen, om deur dien middel 't genot vande muntmeester ende coopman te mogen advanceeren, ende het werck alleen alhier ter subversie ende ruïne vande munte in dese unie gaende.

Inde onderhoudinge van welcken werck nochtans de hoochste politie ende welvaert vande lande ghelegen is.

Welcke concessie ende remissie wesende alsoo *subreptive* vercregen ende verleent by die geene, die sulcx niet en vermochte, groote vermoeden geeft niet sonder gevoelen vergost te wesen.

Ghelyck noch onlanx de muntmeester hadde doen maken, om te verschencken, omtrent in de twintich goude medaillen, 't stuck weerdich byde hondert daelers.

Item, dat men verstaet deselve den domdecken door nieuwe orde hebben toegeleyt, de somme van twintich hondert gl. jaerlicx, onder pretext als of hy soude wesen 't hooft van de revisiecamer, daertoe hy noyt en is ghebruyct noch bequaem geweest, maer inder waerheit om hem daermede te doen desisteren vande petitie, die hy was doende aen de proostye van St. Jans.

Dewelcke de heere vander Aa, weesende gemaect borgemeester vande stadt, tegens die rechten van deselve toe was dringende, joncheer Johan van Renes, syn broeder eensamentlick de hooge jurisdictie vandien, onaengesien de raet verstont, dat deselfde aen den gestichte van Utrecht behoorde te blyven, om door dit middel te beletten voorder scaden ende costen, deselve bevorens aenghecomen, ende voorder oppressien, die d'inwoonders vande proostye te verwachten stonden, als den E. hove daernaer meer als te veel is gebleecken.

Item, dat men verstaet, dat deselfde gedeputeerden joncheer Gerrit van Renesse, heere vander Aa, geschoncken hebbe een merckelycke somme, om van 't landt inde stadt te comen woonen ende hem aldaer als borgermeester te laten employeeren.

Boven welcke onbehoorlycke largitien by haerlieden langen tyt ghepleecht, sy evenwel soo onbeleeft syn geweest, dat sy door den scout der stadt Utrecht hebben bearbeyt te incorporeren 't surplus vande vercoopinge vande tafel van leeninge, hetwelck te samen voor de gemeene armen ende weeskinderen deser stadt byden officier ende borgermeesters, waervan d'een oock neffens den scout een ridderman was, selver is bedwongen gheweest, waerin een merckelicke quade wil vande staten tegen dese stadt ende armen is te considereren, alsoo deselve het accoort, byden scout dienthalven opghericht, in alles is gheaprobeert gheweest, ende nochtans de gemeene armen vande stadt daer af socken te frustreren, dewelcke het even soo wel toecomt als de voorsz. weeshuysen, ende inde cleyne steden, te weten Amersfoort, Wyck ende Rhenen 't selve toegelaten wordt.

Item, als men verstaet, dat die vande admiraliteyt van Amsterdam grotelick soude hebben geinsisteert, dat de betalinge vande convoyen, dewelcke aen de Vaert wordt geheven, in hare handen weder soude moghen comen, d'welcke byde staten van Utrecht, om sekere redenen, langen tyt ghenoten waren gheweest, ende dat de sake inden jare 1604 of daeromtrent tot verdrach is gheweest, in voegen, dat sy voor al haer pretensien souden opbrengen de somme van acht dusent guldens, in twee payen, telkens vier duysent, dewelcke in handen vanden secretaris Ledenberch ghestelt soude wesen, ende dat niet bevonden is voor als noch, ende in wat rekeninge van deselve verantwoordt wordt.

Gelyck nyet geblecken en is, op wat plaetse verantwoordt wordt van alsulcke penningen, als die van Gelrelant by liquidatie van 't houtgelt aen die van Utrecht hebben moeten restitueeren.

Item, Nicolaes Berek in syn leste rekeninge *de anno* 1591 ghebracht heeft de somme van omtrent ses duysent guldens, by hem aen Nicolaes van Suylen ende anderen betaelt, sonder dat eenige specificatie daervan op de rekeninge overghelevert is, ofte oock, dat de auditeurs vande rekeninghen gebleecken is, aen wien de penningen verstreckt syn.

Item, wat vacatien dat Drillenborch, rentmeester van Ste Pauwels, aen syn selfs handen inden jare 1601 betaelt heeft, bedragende ter somme van negen hondert drie en vyftich gl. XII st., vermogens ordonnantie vanden XIX. Novemb. 1601.

Item, van die selfde saken de somme van hondert twee ende dertich gl. 8 st.

Ende noch uyt sake als boven twee hondert vyff gl.

Item, noch seven ende veertich gl. ende noch bovendien twee hondert vier gl.

Weesende alle vacatien ende oncosten, beloopende ter seer groote somme in een cleyne ontfang, wel weerdich om meerder ondersouck daervan te mogen doen.

Ende alsoe 't gene hiervorens is aengeraect, mitsgaders menichfuldige andere saken niet perfectelick en connen worden gededucert, sonder de visitatie van alle de rekeningen mette verificatien vandien, onder de staten berustende, soo wordt mits desen versocht, dat de rekeningen ons onder behoorlycke *recepisse* ter handen ghestelt worden, met vry acces tot de verificatien vandien, sonder 't welke onmogelick is pertinentlyck van alles bethoon te doen, sonderlinge in een soo corten ende precisen tyt, die tot soo een grooten werck emmers nyet suffisant en is, alsoo men oversien soude moeten wel veertich jaerlicxe reekeninghen, maekende voor den tyt van twee ende twintich jaeren, t'samen acht hondert ende tachtich reekeninghen. In *margin*e stont geapostilleert aldus: Het dubbel van desen is byden heere Dirck Canther ende Hendrick van Helsinghen geexhibeert inden rade vande state, tegenwoordich vergadert, den XIX. May 1610, ende was onderteekent:

CHR. HUTGENS.

De Ed. heren Raden van State, aen de Ed. Mog. heren
Staten 's lants van Utrecht, 5 July.

Edele, erentfeste, hooggeleerde, eersame, wyse, discrete, besondere goede vrienden. Ten antwoordt van UE. schryvens vanden XXIX. deses, belangende die instantie, die byden ritmeester vander Waele gedaen wordt, om te hebben eene *nieuwe vane*, sullen UE. verstaen, dat de ordre van 't landt, die dienaengaende ordinaerlyk altyt is gebruyckt geweest, dat in 't oprichten van eenige nieuwe compagnien peerden, een ritmeester alsdan voor die reyse alleenlyck van 's lants wegen wordt gegeven vyff ende seventich guldens, tot ene vane oft cornetten ende een trompet-vane; sonder dat daer nae aende selven ritmeesters ofte syne suc-

cesseurs daertoe yet meer van 's landts wegen gegeven wordt, welcke ordre daerom alsoch niet en mach te buyten gegaen worden. Hier mede UE. Edele, den Almogenden bevelende. In 's Gravenhage, den x. July 1610. *Onder stont: JONGESTALL, V^r. Noch leger: UE. goede vrunden, die raden van state der vereenichde Nederlanden.*

Ter ordonnantie vande selve, *was geteykent: CHR. HUYGENS.*

Opschr.: Edelen, erentfesten *etc.* staten 's lants van Utrecht ofte haer gedeputeerden.

De Gouverneur der stad, J. Ogle, aan de Ed. Mog.
heeren Staten van Utrecht, 9 Aug.

Edele, vermogende, wyse, voorsienige ende zeer discrete heeren.

Myn heeren, wy hebben eenigen tyt geleden op 't aengeven vanden geweldigen Joriaen Baecke, by seeckere onze acte verhaelt, hoe nodich dat wy dienen voorsien van een gerichtsbode, terwylen 't garnisoen binnen der stad Utrecht tegenwoordich zwaer is, waerduer ons dagelicx veele ende zware besongens zyn voorvallende, d'welcke nyet bequaemelicx zonder behoerlicken dienst van een gerichtsbode en connen worden geexploiteert, als denwelcken alle resolutien onder den volcke van oorloge, alhier in garnisoen synde, publiceert, die vanden crychsraede ten bevele vanden heere gouverneur tegens zekere uere verdaecht, ende voorts alles exploiteert, wat, zoe binnen als inden gestichte van Utrecht, van wegen den gouverneur ende die vanden crychsraede te doen valt, tot welcken eynde ons byden geweldigen genomineert was de persoon van Adriaen van Rodenborch, denwelcken alrede eenigen tyt lang in onzen dienst geweest zynde, wy hem bequaem vynden, om den voorsz. dienst als gerichtsbode waer te nemen, ende zoe hy mitsdyen tot 't bedienen van 't selve ampte geerne nae behooren waere geautoriseert onder zeeckere belooninge tot discretie van UE., ende dat hy ons verclaert daertoe nyet wel te connen geraecken, zonder UE. Mog. voorschryven aen de Groot Mog. heeren staten generael ofte den heeren raden van state, d'welcke wy verhoopen, dat UE. Mog. heeren hem geerne zullen mededeylen, opdat deur middel vandyen de militaire discipline in alle zyne leden volcomentlick mach worden bedient ende naer richtschoiren gemaintineert, soe en hebben wy nyet cunnen naelaeten desen aen UE. te depeßeren ende daerby ten gesinne vanden voornoemden Rodenborch te versoucken, dat UE. Mog. gelieve denselven gratieuselyck te verleenen UE. Mog. favorable voorschryvens aen de Groot Mog. heeren staten generael ofte de oock Mog. heeren raiden van state der vereenichde Nederlanden, ten eynde hy tot voorsz. ampte mach worden gecommitteert, geëedt ende geauthoriseert naer behoiren, waeraen ons vruntscap ende de justitie militaire vorderinghe geschieden zal, 't welcke wy geerne dienstelick willen erkennen, kenne Godt die U Edele, vermogende, wyse, voorsieninge ende zeer discrete heeren, wil nemen in zyn Goddelycke protectie. Actum Utrecht, den ix. Augusty 1610, oude styl. JH. OGLE.

Ter ordonnantie vanden gouverneur ende crychsraede voornoemt,

L. VAN LEEUWEN, *Gerechtssecret.*

Opschr.: Edele, vermogende, wyse, voorsienige ende zeer discrete heeren, myne gebiedende heeren staten vanden lande van Utrecht ofte haer E. gedeputeerden.

Cort bericht, wederleggende de calumnien, daermede de wettige overicheyt vanden lande van Utrecht by secker gedruckt fameus libell t'onrecht beschuldigd ende grotelick geïnjureert wordt.

Alhoewel de staten vanden lande van Utrecht, die stadt, steden ende platte landen van dien, tot noch toe hebben geregiert, nae haer respective privilegien, ordonnantien, wetten, gerechtigeden ende andere 's lants tractaten, sonder daerinne enyge infractie gedaen ofte gedoocht te hebben, waer deur oock de stadt Utrecht in fleur ende prosperiteyt sedert eenige jaeren herwaerts merckelyck heeft toegenomen ende noch dagelick voor date van dese commotie meer toenemende ende florerende was, ende dat mitsdien niemant oorsaecke en was gegeven, ofte oock toe en stonde, jegens die welstandt, prosperiteyt ende goede ordre van deselve regeringe, ietwes te machineren, nademael nochtans eenige oproerige, twistgierige ende ongeruste geesten, nu in Januario lestleden gelust heeft, de gemeene ruste te perturbieren ende gesocht hebben die regeringe vanden lande in disordre ende confusie te stellen, omme deur middel vandien de staet vanden lande by hun gerenverseert ende heur quaet voornemen jegens den welstant van deselve lande te wege gebracht te mogen werden, tot . . . . sy oock de gemeente der stadt Utrecht onder een dekmantel van verre gesochte ende ydele pretexten soo verre hebben geabuseert, dat deselve gemeente hun inde wapenen begeben ende de magistraet aldaer wettelicke genomineert ende met advis vande staten by Syne Excellencie geconfirmeert, syn gedwongen hare beroupinge buyten tyts te verlaten, ende hem hebben onderstaen contrarie die ordre opte gemaecte ende besworene handelinghe inde naeste twyntich jaeren gebruyckt, op haer eygen authorityt, in die magistraet in te voeren soodanige persoonen, die sy vermeynden tot vervorderinge ende uytvoeringe van haere factie bequaeme instrumenten te wesen ende instantelyck deur haer gecommiteerden daerop aengehouden, dat d'selve by Syne Excell. geapprobeert soude werden, waerinne by Syne Excell., met goetbevynden vande heeren staten generael, omme meerder swaericheyts ende inconveniënten te vermyden, doch nyet sonder grote difficulteyt, by provisie, voor de reyse, ende sonder (consequentie) belieft wesende, onder belofte, gedaen hyde personen, die sulcx vorderden dat daerdeur alles geslist ende in ruste gestelt soude worden, hebben d'selve seditiense geesten de gemeente soo verre geinstigeert, dat sy vuyten wapenen niet en hebben willen scheyden, voor ende alleer de middelen van 't huysgelt ende 't gemael, tot des lants notelycke defentie ende betalinge vanden volcke van oirloghe behoorlyck ingewillicht ende gedestineert, waeren afgestelt, omme alsoo onder een specieus pretext van afsettinge van schattingen, de gemeente tot haer te trecken ende deur middel vandien haer voornemen te volbrengen, tot welcken einde sy de personen van 't collegie vande staten niet alleenlyck gesocht hebben met erdichte injurien ende enorme calunnien te bewerpen, ende voor een yeder te denigieren, maer hebben oock d'selve openbare fortse aengedaen ende met dreygementen op haer persoonen, ende comminatie van plonderinge van haer huysen ende goederen, sulcx bejegent, dat d'selve genootsaecht syn geweest de stadt Utrecht te verlaten ende haer daer buyten te onthouden, ende alsoe deselvige oproerige menschen, omme haer aengegrepen factien een couleur ende schyn te geven, ende omme de goede ondersaten vanden lande van Utrecht ende vande andere provincien te misleyden, alomme hebben doen divulgeeren ende verstrooyen seecker gedruckt *Vertoock*, by 't welcke sy de feytelycke attentaten jegens haer wettige overheyt aengevangen, met versierde ende onwaerachtige uitsteeckselen poogen te excuseren, soo dient tot wederlegging vandien

geconsiderert te werden, 't geene hiernaevolgt: eerst, wat aengaet 't point van 't verkiezen vande magistraet, in 't begin van 't selve *Vertooch* geroert, is te aenmercken, dat in 't creëren vandien, werdt achtervolgt d'ordonnantie der stad Utrecht, mitsgaders den contracte met Syne Excell. inden jaere 1590 opgerecht, vermeldende, dat tot oprechtinge ende vernieuwinge vande nieuwe magistraet alle jaer by d'oude magistraet genomineert sullen worden veertich personen, omme uyt alle deselve, tachtich in getale wesende, veertich tot de nieuwe magistraet, met advyse vande staten by Syne Excell. gestelt ende geapprobeert te werden, welke forme van nominatie, creatie ende approbatie tot noch toe onverbreeckelycke geobserveert ende oock in regnard vande lactste oude magistraet is onderhouden geweest, sulcx dat die twee staten vande geeligerden ende ridderschappe qualicke werde gecauseert, dat sy dienaengaende iets t'onrechte geusurpeert souden hebben, maer reguleeren hun daerinne nae de ordonnantie ende contracte hier voren aengetogen bevesticht synde, mette continuele observantie tot noch toe uniformelick daerop gevolcht, sonder dat sy eenige redenen hebben te doleren, dat den eersten borgermeester soude syn geweest een riddermatich persoon, soo niet bevonden sal worden, dat iemant riddermatich synde, vande bedieninge van 't borgermeesters ampt der stad Utrecht soude wesen uytgesloten, ofte dat eenige burgermeester riddermatich geweest synde, de stad in eenige haere privilegien ofte gerechticheiden vercort, ofte daerinne eenich inbreuck gedaen souden hebben, maer blyct ter contrarie, dat t'allen tyden, als een riddermatige de stad Utrecht als borgermeester heeft gedient, deselve stad merckelyck gebeneficieert is geweest, gelyck noch onlanx gebleecken is byde verdiepingen van de verstopte rivieren ende accommodatie van wegen, sonder welck behulp de stad apparent was te vergaen, daer nu ter contrarie deselve seer verbeterd is ende toegenomen heeft, gelyck dat gebleecken is byde rysinge van huysen in huur ende coop, de residentie van verscheyde familien, die uyt diversche provincien hun tot Utrecht nedergeslagen hebben ende noch meerder hun binnen deselve stad begeven ende hare woonplaatse aldaer gehouden souden hebben, ten ware dese commotie binnen d'selve stad hadde ontstaen; ende omme den coopman ende neeringen binnen de stad Utrecht te meer te locken ende te favoriseren, hebben de voorn. staten de tollen van Utrecht doen bedienen by collectie, die anders plach te werden verpacht, alleenlyck omme te beletten de vexatien, die de pachters den cooplyden plagen aen te doen, door alle welke accommodatie ende andere gunsten, byde voorn. staten de stad Utrecht bewesen, deselve stad in neeringen ende welvaeren soo heeft toegenomen, dat vande meeste neeringen, coopmanschappen, ambachten ende hantwercken, corts voor dese oproerte, de helfte meer winckels gevonden werden, dan daer voor twintich jaeren te vynden waeren. Benessens alle dese tytelycke weldaeden, hebben die staten met eene seer christelycke yver ende neersticheyt gevordert ende gehanthaeft de voortplantinge van Godts Heylige Woordt ende der Christelyke gereformeerde religie, sulcx dat men de kercke Christi onder haer regeringe inde stad, steden ende landen van Utrecht, niet alleene en heeft gesien toenemen in ruste, vrede ende eenicheyt, maer oock in getale van godtyruchtige leeraers ende lidtmaten. Van gelycke syn de voorn. onrustige geesten t'onrecht querulerende, dat inde magistraet mede gestelt souden syn mogen geweest sommige personen, die inden eedt vande staten ende eenige officien bedienende waeren, gemerkt soodanige persoonen van 't fungeeren vande magistraet, noch by eenige privilegien, noch byde ordonnantie der stad Utrecht geexcludeert, noch tot den bedieninge vandien gehabiliteert en werden, sulcx dat in dien reguart niet en can werden geseyt, in 't creëren vande magistraet yet gedaen te wesen, dat tot verminderinge vande qualiteyt van 't lidt der stad Utrecht soude mogen strecken, veel min dat d'selve in eenige schade geraeckt ende in aensien vande geestelicke goederen, aldaer synde, totte generaliteyt meerder soude hebben moeten geven; maer ter contrarie is waer-

achtich, dat de stad Utrecht, tot onderhoud vande predicanten ende schole, eenige duy- sende jaerliex uytte geestelyke goederen is genietende, dat sy oock daer en hoven een merkelicke capitael van deselve geestelicheyt ontfangen ende tharen oirbaer geemployeert, sonder in reguart vandien yetwes totte generaliteyt meerder te contribueeren, als haer quote is be- dragende, in der voegen, dat die contrarie uytsteeckeselen ofte sonder kennisse van saecken ofte met groote calumnne uytgestrooyt werden, als oock die ridderschappe t'onrecht wert gecauseert, dat d'selve de neeringen uytte stad getogen ende op 't platte landt gebragt soude hebben, deurdien een ider is gebleken, dat sedert eenige jaeren herwaerts die coopman- schappen ende neeringen in de stad Utrecht meerder syn geaccresceert, als oyt voor date vandien, gelyck hier voren geseyt is, ende betreffende die erdichte ende opgeworpen uyt- steeckselen by 't selve vertooch impudentelyk voortgesteld, van dat de staten die vande stad van haere privilegien berooft, die middelen ten oorloge gedestineert, onnuttelyck ende tot haer eygen proffyt gedispenseert, die justitie onder de voet getreden ende andere mishande- lingen aldaer geroert, geperpetreert souden hebben; wordt alle 't selve van openbaer calum- nie achterhaelt, als men considereert dat d'voorn. seditieuse geesten niet en hebben weeten te specificeren eenige privilegien ofte gerechticheyden, daerinne byden staten die minste in- breuck gedaen soude wesen. Dat ter contrarie allomme is gebleecken, dat de staten de pri- vilegien ende gerechticheyden vande provincie, soo in 't generael als particulier geconserveert ende daerinne d'ondersaten vandien gemainteneert hebben, dat sy de middelen van oorloghe tot furnissement van haer quote ende dienste vanden lande behoorlyck gedispenseert, ende de reckeningen van deselve middelen jaerlycx ten overstaen vande personen, daertoe geau- thoriseert, hebben doen horen ende sluyten, ende des gemeene lands penningen sulcx hebben gemanieert, dat sy dienaengaende hun aen 't rapport vande Ho. Mog. heeren staten generael ende aen allen dengenen, die aen 't lant ten achteren syn geweest, seer geerne syn gedra- gende, gelyck sy oock de justitie sulcx gedirigeert ende gemaintineert hebben, dat allen de goeden ende liefhebbers vande gerechticheyt daerinne contentement ende goet genoegen gehad hebben, ende in 't vergeven van ampten ende officien allomme op de qualificatien vande personen behoorlyck reguart genomen, oock in 't verhandelen vande saecken vanden lande sich sulcx hebben gecomportteert, dat noch de voorn. seditieuse geesten noch iemant anders die minste oirsaecke en cunnen hebben, omme de staten soo onredelyck te beschuldigen; dan is uyt het voorstel vande calunnien hyde voorn. geesten in 't generael ende in 't wilt op- geworpen, lichtelyck af te meten, dat sy deur haren seditieusen geest ende oproerich voor- nemen gedreven werden, alles jegens haer on' te enomeeren, wat haer in den sinne compt, insisterende daerinne de voetstappen van alle de perturbateurs vande gemeene ruste, ende anders niet trachtende, dan met soodanige valsche denigratien, de gemeente jegens d'overheyt op te ritsen ende deselve *odieux* te maken, omme daer onder haer aengegrepen seditie ende factie te foveeren, daarvan sy te meer worden achterhaelt, deurdien dat de oude magistraet geadverteert synde, van quaede geruchten onder de gemeente gestroyt, deselve gemeente deur de burgerhoplyden doen voorhouden hebben, dat sy haere beswaernisse *specifice* by ge- schrifte stellen ende overleveren souden, omme, indien bevonden werde de stad ofte ge- meente in enige poincten beswaert ofte vercort te wesen, daerinne geremedieert ende deselve contentement gegeven te worden nae behoren, edoch deselve geesten metter daet bethonende haer oproerich dessein ende voornemen, hebben de gemeente daer toe gebracht, dat deselve alvoren eenige remonstrantien, 't zy schriftelyck ofte mondeling aen de staten ofte magistraet gedaen te hebben, haer datelyck inde wapenen begeven, de wettige magistraet gedwongen haer ampt te verlaten, andere nieuwe creaturen van haeren sinne met wapenen in de plaetse gestelt, ende aen deselve al by wegen van feyten continaerende, overgelevert zekere remon-

strantie, by dewelcke sy om de regeringe vande geheele lantschappen te renverseeren, ende haer aengeheven factie uyt te voeren, onder andere de gemeente instiguerden, omme te willen hebben veranderinge vande twee staten vanden lande, alsse de geeligerden ende ridderschappen, daer jegens hyde staten, omme de gemeente satisfactie te doen, schriftelyck was verthoont, dat soo veel aengaet den staet vande geeligerden, daer inne werde geobserveert 't verdrach, hyden lantraet met advys van Syne pr. Excell. ho. me. inden jaere 1582 gemaeckt ende hyde stadt Utrecht aengenomen, ende hyden ridderschappen insgel. geavoyeert, by welck contract was gedisponeert, dat de magistraet derselver stadt nomineeren sal eenige personen vande vyf collegien ende deselve presentereen de ridderschappen ende steden, omme uyt de gepresenteerde personen eenige ofte alle de genomineerden hyde ridderschappen ende steden geeligeert ende by Syne Excell. geapprobeert te werden, welcke personen alsoo genomineert, geeligeert ende geapprobeert synde, representereen den eersten staet vanden lande van Utrecht, ende alsoo de jegenwoordige geeligerden in conformité van 't voorsz. verdrach hyde magistraet genomineert, wesende personen vande gereformeerde religie, hyde staten geeligeert ende by Syne Excell. geapprobeert syn, ende mitsdien hebbende gelycke macht ende autoriteyt, als de andere twee staten van denselven lande, dat het daerom directelyck soude stryden jegens recht ende redenen, ende oock jegens de continueele observantie, tot noch toe gebruyckt, dat de magistraet alsnu eenen anderen ende nieuwen voet nopende den staet vande geeligerden soude willen invoeren, ofte dat deselve magistraet representeerende een vyfde lith vanden derden staet soude willen pretendeeren de macht te hebben, omme deselve nae haeren appetite te mogen revoceren, merckelick soo die vande magistraet onder pretext van deselve revocatie, nae haer fantasie te doen, illusoir soude maecten ende dissolveren, de electie ende approbatie, hyde andere twee staten ende Syne Excell., in regard vande personen vande geeligerde gedaen ende consequentelyck alleen soude hebben de dispositie over den eersten staet, 't welck oversulcx als wesende nieuwichheit ende contraricerende des gemeenen landts tractaten hyden staten met goede redenen gecontradiceert is geweest, ende wat belangt den staet vande ridderschap, is by deselve insgelycx voorgedragen, dat die vande magistraet niet en competeert den staet ofte augmentatie vande ridderschappen, hun te intromitteren ofte designatie te doen, welcke riddermatige personen men sal hebben te beschryven ofte nyet, gemerckt die vande ridderschap vrystaet ende in langwylige possessie syn geweest, tot augmentatie van haer staet, soo wanneer sulcx nodich wert bevonden, selfs eenige riddermatige persoonen, wesende vande gereformeerde religie, te nomineeren, ende den staten te presentereen, sonder die vande magistraet ofte eenige andere leden, ten respecte van deselve nominatie oyt geagnosceert ofte erkent te hebben, ende betreffende 't point van 't recolement vande reeckeningen, is hyden staten geseyt, dat alle de reeckeningen tot den jaere 1609 inclus, wettelicken en nae behoren syn gehoort ende gesloten, alsse de grote reeckeningen ende van importantien synde, ten overstaen van drie uytte geeligerden, drie uytte ridderschappen ende de borgermeesters van alle die vyf steden, ende die cleyne reekeningen, ten overstaen van eenen uyt elcken staet, dat niemant sulcx competeerende, daer van visie en wert geweygert, ende dat noyt en is gebleeken, daerinne eenich erreur ofte mishandeling gecommitteert te wesen, sulcx dat het versoeck van 't recolement vanden sonder redenen ofte fundament wort opgeworpen, behalven dat het directelyck was stryden jegens de goede orde ende autoriteyt vande regeringe, ende oock is van quaeder consequentie voor allen princen ende republycquen, dat de gemeente 't recolement vande reekeningen hyde hoghe overicheyt eens wettelick gehoort ende gesloten, haer pogen te onderwynden, ende doch ten eynde eenen yeder conde verstaen, daerinne niets anders als oprechtelyck gehandelt te wesen, hebben de staten verclaert te mogen lyden, dat d'selve

rekeningen werde gestelt in handen vande Ho. Mog. heeren staten generael, Syne Excell. ofte raet van state, omme die by haer Ho. Mog. gevisiteert te werden, ende alhoewel daer mede de pretensien vande magistraet ende gemeente cesseerende waren, dat oock die geeli-geerden, ridderschap ende gedeputeerden vande vier steden 's lants van Utrecht by Syne Excell. binnen Woerden beschreven synde, haer hadden laten bewegen alle de questieuse poincten byde magistraet ende gemeente, nae het aenvangen vande voorsz. oproerte gemoveert aen de vergaderinge vande heeren ambassadeurs vande Co. Ma'. van Vranckryck ende van Groot Brittaignen, de Ho. Mog. heeren staten generael, Syne Excell. ende raden van state, aldaer om dese saecks wille gecomen ende vergadert te submitteeren, omme by deselve vergaderinge promptelyck gedecideert ende afgedaen te mogen werden, dat nochtans de magistraet ende gemeente tot deselve submissie, niettegenstaende verscheyde vermaningen, soo mondelinge als schriftelycke byde Ho. Mog. heeren staten generael gedaen, tot noch toe mede deur instigatie vande voorsz. oproerigen, niet en hebben willen verstaen, violeerende met soodanige refuys, die naeder Unie ende fundamentale regieringe der vereenichde provincien soeckende deur middel vandien, tot ondiens vanden lande hare factie ende quaet voornemen te executeren, alle 't welcke byde Ho. Mog. heeren staten generael, benefens de heeren ambassadeurs, Syne Excell. ende raedt van state overwegen, ende in deliberatie geleyt synde, is by deselve geresolveert, deselve feytelycke proceduren ende machinatien met autoriteyt te doen repareren ende rechten, ende die wettich regieringe te maintineren, daeruyt dan by alle vromen lichtelyck gespoort ende verstaen can werden, dat de staten van Utrecht hun in alle gevoechlicheyte ende redelicheyte hebben laten vinden, omme alle extremiteyten, daervan sy absorveren te voorkomen, ende dat ter contrarie die voorn. magistraet niet alleenlyck de resolutie van Ho. Mog. heeren staten generael nyet en hebben willen pareren, maer by wegen van feyten getracht hebben de naerder Unie ende andere 's landts tractaten, daerop de regieringe der vereenichde Nederlanden gebouwt ende deur Goots genade assistentie vande hoogstgemelde Coningen ende goede debvoiren vande respectie provincien, jegens alle geweld, meneen ende machinatien haerder vyanden ende quaetwilligen beschermt, ende tot een seer loffelyck tractaet gebracht synde, te nyet te doen ende crachteloos te maecken, protesteerende daeromme dat de staten niet en hebben veroorsaect de onheylen, swarigheyden, costen ende inconvenienten, die uyt de voorsz. commotie ende onbehoorlycke proceduren alrede ontstaen syn ende noch vorder sullen mogen ontstaen. Verhopende niettemin, dat Godt almachtich eene goede uytcompste deser saccke tot syns h. naems eere, ruste, vrede ende welvaert vanden lande verleen sal.

Extracta uit Francisci Dusseldorpii *MSS. Annales rerum Belgicarum*, aangaande de alteratie binnen Utrecht, in 1610.

Statim quasi pro strena hujus anni Catholicis Trajectensibus fuit denunciatio facta a magistratu ad omnia monasteria, ut nomina personarum professorum ederent, quae res indubitate tendebat ad separationem eorundem monasteriorum, penes quae ibi praecipuum catholicae religionis exercitium, consistebat eo, quod ex civibus fere nulli, ex Hollandis ibidem degentibus pauci admodum aedes suas ad peragendos conventus praebere vellent. Alia strena missa est a magistratu ibidem ad suos concionatores singulis enim ultra stipendium 1000 florenorum centenos numerari jusserunt.

In festo S. Agnetis mane, tota civitas Trajectensis in armis fuit contra magistratus, quos tanquam depeculatores publicos functa sua abire fecerunt, creatis novis consulibus Theodoro Lamberti Cantero et Henrico Helsdingio, cum quibus et novum magistratum constituerunt, paucis admodum ex veteri retentis. Hunc tumultum nonnulli Catholicorum utilem futurum putabant, sed egregie decepti sunt. Ut enim postea apparuit, conjuratio fuit eorum, qui rigidiores calumistae consistoriantes vocabantur, qui nihil, nisi Mauritium principem facere et Catholicam religionem funditus extirpare nitebantur. Mauritius creationem novorum consulum ratam habet, et, paucis diebus elapsis, ipse Ultrajectum aduolat, ubi aliquamdiu egit, sub praetextu, ut cives ad concordiam redigeret, revera autem, plurima novorum consulum familiaritate utebatur.

Deliberarant conjurati non solum magistratum civitatis deponere, sed etiam ordines provinciae exturbare, verum, impediente Cantero, mitius actum, nihilominus magna invidia deflagrabat Gerardus (!) Ledenbergius, ordinum Trajectensium proto-secretarius, qui ex humili conditione ad magnas divitias emerserat, et totum ordinum conventum tanquam hominum stupidorum plane regebat. Fuerat is in juventute sua minister monachorum in abbatia S. Mariae Weerdensi prope Bommelam in Batavia, unde fugatis monachis, postmodum Trajecti apud Joannitas famulum cellerarii egerat, postea vero, Florentio Thinnio syndico Trajectensi adhaeserat, a quo commendatus secretarius ab ordinibus fuerat electus, quo in statu infinitam pecuniam collegerat, palatiumque magnificum ex adverso coemeterii S. Joannis aedificarat, quod in homine sordido magnum tumultum et varia obloquia inter cives faciebat. Plerique enim erant, qui non tantum ipsum olim noverant, sed etiam patrem ejus, qui hortulanum egerat.

Divulgabant novi consules in justificatum sui tumultus magnum articulorum agmen, quibus, adhibitis legitimis probatis, detegebant furta illorum, qui civitatem et ditionem Trajectensem rixerant, praesertim Ledenbergii, Verstegii subsecretarii et aliorum, qui uno die plurimas diurnas pensiones receperant, cum tamen (saltem naturaliter sic dicebant) uno loco tantum esse possent. Arguebant eos, adjecto die et consule, quod interdixerant receptoribus bonorum ecclesiasticorum magnam summam pecuniae rationibus inferre, quam ipsi inter se diviserant; item, quod receptoribus publicorum bonorum magnas pensiones assignarent, quarum tamen non nisi dimidium ipsis cedebat, dimidium vero occulta manu Ledenbergio solvere tenebantur. Qui insuper in singula signa militaria pro habendo stipendio aliquot Rosatos menstruos recipiebat et nefanda alia, quae tamen non nisi experimentum eorum, quae probare poterant, inscribebant.

In fine Januarii ad publicum campanae sonum antiquus magistratus, qui urbe cesserat, vocatus est, ad causam dicendam, praestito salvo conductu;

(*Post pauca alia*).

Interim Hagae Comitis ingens fiebat apparatus ad obsidendum Trajectenses, sparso tamen rumore, quod miles colligebatur, iturus in Cliviam subsidio Brandenburgensi contra Leopoldum. Verumtamen Trajectenses nequaquam latebat se peti. Unde plurimi ex ditioribus, praemissis clam bonis in vicina municipia diffugerant. Erat tum temporis Trajecti in domo Teutonica Mauritius, quem dimittere a se nolebant Trajectenses, nisi praestito juramento, quod ad certum diem rediret, quod juramentum non solum consulibus praestare coactus est, sed etiam ex infima plebe nonnulli ad manum sibi promitti voluerunt, aliter portas aperire renuebant.

Die 21 Martii, Henricus et Ernestus Nassovii cum sex millibus peditum occupant villam suburbanam *Jutsaes* dictam. Adduxerunt magnum tormentorum et pulveris apparatus et Ultrajectum obsidere incipiunt. Mauritius Hagae manserat, et se infirmum causabatur.

Die 22 Martii, Trajectenses cum jam obsideri se viderent, juramentum fidelitatis a civibus et incolis suis exigunt.

Die 23 Martii, cum Monfortium discederem, praesidiarii Angli civitate pelluntur a Trajectensibus, veritis, ne cum obsidentibus sentirent.

Die 25 Martii, Ernestus Nassovius cum aliquot militum manipulis castra figit in ruinis monasterii Outwycensis.

Fuit haec obsidio decreta, communi generalium ordinum consensu, qui eo tempore, quo inducias cum archiduce fecerant, de sublevandis inter se necessitatibus invicem receperant. Unde cum nullus esset, qui se pro pace firmanda interponeret, in arcium valde deducebantur res Trajectensium, ita, ut tam privatim, quam etiam in domo civica magistratus congregatus serio tractarit de civitate tradenda in potestatem archiducis, donec 26 Martii adveniant Amsterdamenses consules, ut pacem conficerent; ipsi enim Amsterdamenses inter caeteras Hollandiae civitates praepotentes, sed juniores, et sic minores suffragiis omnibus modis satagebant, undique amicos colligere, quo primatum inter Hollandos sibi parerent, quod avide quaerebant.

Interea, dum hi de pace agerent, Trajectenses omnes gnaviter in restaurandis moenibus laborant, mirum visu, quod unius diei spatio circum totam civitatem lorica supra moenia aggesta terra efficerent. Demum 28 Martii de pace convenit, ut magistratus recenter creatus usque ad festum Sⁱ Victoris, quo semper novus magistratus creari solet, continuetur, ratis arbitris Hollandis excutiantur, statimque 10 signa peditum cum gubernatore Ernesto civitatem ingrediuntur. 30 Martii tria signa militum occupant domum publicam et portarum custodias, quas hactenus mixti civibus fecerant, soli obire incipiunt; sed et consules licet primo jugarent, tandem coguntur etiam claves portarum Ernesto tradere. 28 Aprilis Henricus Nassovius amplissimo equitatu portas urbis obsidet, Ernestus vero in curiam irruit et magistratum officio discedere jubet, veteremque in integrum restituit magno murmure civium, qui Albanum prae ordinibus mitem virum fuisse dicerent, utpote qui pacta servarat, quae ordines nulla de causa violabant. 23 Aprilis R^{um} Dns Sasboldus ex Brabantia rediens ad aedes meas venerat, sed commode 27 sequente Arnhemium profectus, ante exortas novas turbas discesserat. Eodem die, quo magistratus dimittitur, etiam capitanei civium exauthorantur concionatores aperte pro suggesto declamant se hujus facti conscios fuisse, unde tantum in ipsos odium conceptum, ut vix tertia pars haereticorum vellet adire conciones eorum.

Eodem die promulgatur ἀνεστία ordinibus generalibus de fenestra despicientibus. — 3 May publicatur Trajecti, liberum esse cuius contra ordines et magistratus de peculatu opponere et accusare, unde Brakelius, Canterus et Helsdingus accusatores se manifestant, negotium coram ordinibus generalibus ventilatum, donec 22 May publice denunciatur ordines a peculatu immunes et oppositiones per accusatores factas calumnias esse, et seditionem spectare atque ipsis et aliis omnibus silentium ea de re imponitur sub poena corporali, nomine ordinum generalium. Quoniam vero invicem se vexabant heretici, liberius agebant catholici; quapropter 24 May renovatur contra eos edictum, et arbitraria poena in sacerdotes decernitur. 20 Junii Trajecti inceptum vicatim exigi juramentum fidelitatis ab omnibus incolis; jurabant autem ordinibus et magistratui tanquam suis legitimis superioribus obedientiam. Multi sacerdotes praestiterunt. Ego ter vocatus, venire nolui, et nihil molestiae sensi.

Octobris 10 Ultrajecti magistratus interdicat monialibus, ne quas deinde virgines ad professionem faciendam admittant, et jam professorum nomina intra mensum edant, quod et factum est. Conceperat Trajectensis populus ex praeterita seditione magnum odium contra haereticos concionatores, ita, ut nec ipsi haeretici conciones adirent; missus est itaque Haggam Comitum Folcardus Both, exconsul, ut Joannem Wtenbogaert, magni inter ipsos nominis, pro concionatore adducat, et populus, hoc saltem concionante, frequentaret synagogam.

Initio Decembris haeretici consistoriantes, magistratu ab ordinibus Trajecti deturbati cum pro hereticorum inquietudine nova semper meditentur. Deni circiter in vili quadam tabernula prope pontem Bavaricum conveniunt, et juramento taciturnitatis invicem praestito et accepto, redintegrare suam seditionem constituunt. Unus ex his, proditor (sartor is erat) rem ad magistratum defert, alter qui lector synagogae ipsorum in templo S^{ti} Nicolai erat, negotium aperit Cantero et Helsdingo ignominiose missis consulibus. Illi leviter quidem rem detestabantur, hortantes quiescerent, verum conjurationem ad magistratum non detulerunt, unde magistratus, captis illis conjuratis, etiam utrumque exconsulem, viros sane primarios et haeticos carceri mancipat.

Pauw, uit *Aleppo*, aan Christ. Huygens, 1613.

Myn heer.

Nae dienstelycke gebiedenisse, UE. aengename missive hebbe wel ontfangen. Ick soude voor desen beantwoort hebben, dan was geresolveert personelyck over te comen, omme de Ho. Mo. H. H. staten generael mondelinge rapport te doen, 't geene tot Constantinopel in de saecken vanden heer ambass. gepasseert is. Maer considererende aen de andere syde de inconvenienten, die door myn absentie van hier aen de natie mochten overcomen, hebbe finalyken geresolveert myn herwaerts te transporteren, 't welk oorsake geweest is, dat ick aen UE. niet geschreven en hebbe. Bidde my daerinne voor geëxuseert te houden. Ick bedancke UE. van herten, voor de geluckwenschinge in myn nu tegenwoordigen staet, daerin myn verhope alsoe te gedragen, dat de Ho. Mo. H. H. staten generael volcomen contentement aen myn persoon hebben sullen, ende UE., die ons huys soo seer geaffectioneert is, met myn lieve ouders, haer daerin sullen verblyden. Hier toe sal ick myn voor oogen stellen, de wyse instructie ende goede exempelen, die UE. my geeft, ende naer vermogen behartigen. Alsdan, myn heer, bemerkende inderdaet de groote gunste ende faveur, die UE. myn vaders huys toedraecht, ende in 't particulier aen myn persoon hebt bewesen, in 't bevorderen totten tegenwoordighen staet, come mits desen UE. myn danckbaer gemoet te betoonen ende ootmoedigen dienst te presenteren, in alle tgene UE. believen sal my te commanderen, daertoe ick willich ende bereyt ben, waermede,

Myn heer, bidde Godt Almachtich UEd. te conserveren in geluckige voorspoet ende een lanck salich leven, met myne hartgrondelyke groetenisse aen UE. ende syn nobele familie.

In Aleppo, den 13 Dec. 1613.

UE. dienstwillige,
PAUW.

Opschr.: Myn here etc. Chr. Huygens, secretaris
vande E. heren raden van state te 's Gravenhage.

(Naar het origineel).

STAATKUNDIGE BRIEVEN,

UIT 1600 EN VOLGENDE JAREN.

I.

Edele, crentfeste, hooggeleerde, seer wyse ende voorsienige heeren.

Op gisteren is alhier ter vergadering der heeren staten generael gecompareert den drossaert van Bueren, Steelandt, ende heeft, zoe mondelinge als by brieven van Syne Gen. van Hohenloe, aengedient, als dat 't graefschap van Bueren soude wezen een vry graefschap, sulcx dat indyen d'selve Syne G. gelycke acten, als es d'acte van sequestratie, in questie byden Keyzer toegezonden waeren geweest, hy daertegens zoude hebben geprotesteert, ende dat hy oversulcx die gerechticheyt van 't voorsz. graefschappe begeerende voor te staen ende te conserveeren, mitsgaders t'onderhouden d'verbanden, tusschen den graven van Bueren ende van Culenborch eertyts opgerecht, nyet en conde aennemen d'voorsz. acten, hem toegesonden, maer geconsidereert dat hy is in 's lands dienste, ende in regardt vandyen 't selve landt alle getrouwicheyt begeert te bewysen, dat parthyen 't versouck vande afdoeninge der sequestratie aen hem sullen mogen doen, ende dat hy de wederparthye daerop gehoort, daerover sal disponeren, sulcx men bevinden zoude te behoren, allegerende, dat de capitellen ende thesaurie van Utrecht noch diverse penningen aldaer schuldich soude wezen, zoe van den sevenden penning vande thienden, onderhoudt vande predicanten *etc.*, ende dat hy drossaert weynich daarvan zoude hebben ontfangen, daertoe exhiberende zekere certificatie tot Bueren beleydt. Heeft van gelycken verthoont copie van zekere twee missiven, by Syne G. van Hohenloe aen de staten van Utrecht eertyts overgezonden, beroerende 't different van Honswyck, sonder daer by te vougen die scriptien daer tegens gedaen, ende na diverse allegatien, heeft den voorn. drossaert mede overgeleyt ende gerestitueert die heeren staten acten vande afdoeninge der sequestratie in questie, ende alhoewel de voorn. Steelandt werde geordonneert zyn geproponeerde by geschrifte te stellen, naedemael hy ten zelve daege des avonts ter vergaderinge der heeren staten generael 't selve quam te difficulteren, ten eynde de voorsz. zaeke met uytvluchten ende inpertinentien nyet en soude werden geinvolveert ende geprolongeert, zoe is by d'voorn. heeren staten generael, tot conservatie vande publicke autoriteyt, goetgevonden ende geresolveert, dat men aen Syne G. van Hohenloe wederomme zoude scriven, als dat haer E. gehoort ende gezien hebbende de remonstrantie ende brieven byden voorn. Steelandt gedaen ende overgebracht, verstaen, dat Syne G. d'voorgaende acten ende sryven vande heeren staten generael zall hebben t'achtervolgen, zonder te verwachten op eenich versouck by parthyen te doen, ende dat men d'selve brieven by eenen expresse wederomme soude depecheeren, 't welck is in effecte ende in somme, 't gene na onze beste memorie op gisteren alhyer inde voorsz. sacke is gepasseert, ende zoe haest wy copie vande

voorsz. stucken sullen hebben becomen, en zullen nyet naelaten d'selve terstont over te seynden. Middelretyt,

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, zeer wyse ende voorsienige heeren, bysonder gunstige medebroeders, bidden wy den Heere almachtich uwe E. te conserveeren in voorspoedige regeringe.

Uyt 's Gravenhage, den xxiii. January xvi^e, *stilo novo*.

Uwe E. goede ende dienstwillige medebroeders,

FLORIS HERMALE, GERARDT DE RENESSE, ANTH. VAN KUYCK.

Op een blaadje apart:

Myn heere.

Alhoewel wy met goet fundament wel hadden mogen insisteeren, dat Steelandt zyn geproponeerde by geschrifte hadde te stellen, ende dat men 't geallegerde wel specificce zoude weeten te debateeren, nochtans omme veele onnodige disputatien te verhouden, hebben de heeren staten generael, ende wy met voorraet ende aendachtelike goetgevonden, d'voorsz. excusatie van Steelandt alleenlike te doen aenteyckenen ende noitie daervan te doen houden ende te vorderen de resolutie in desen genomen.

Opschr.: Edele, erentfeste, hoochgeleerde, vrome ende voorsienige heeren, de heeren gedeputeerden vande staten vanden lande van Utrecht.

Rep^e. xv Jan. 1600.

(Naar het origineel).

II.

Mogende, edele, erentfeste, wyse ende seer discrete heeren.

Myn heeren. Den secretaris van hare Ma^t., den heere Cecyll, liet my weeten by zynen brief, op eerghisteren ten elf ueren in den nacht geschreven, die ick ontving 's anderen daechs, 't welck was gisteren ten vyff uren inden morgenstondt, hoe dat hare Ma^t. met my eenige saecken wilde communicateeren, ende begeerde, dat ick my met den eersten t'hove soude willen vinden, dienvolgende zoo hebbe ick my eerst byden voorsz. secretaris noch voor den noene gevonden, gemerckt hy oock begeert hadde met my van te vooren te spreekken. Ick quam by hare Ma^t. naerden noene, omtrent ten twee uren, die my heeft geseyt, dat zy haer genouch in haeren zin beroert vond, vreesende, dat misschien eenige quade geesten in uwe E. landen woonende, deeze haere actien in regard vanden vrede in 't quaet souden mogen beduyden, te meer als zy souden verstaen, dat zy zeer eerlyck den gesanten (hier gesonden van d'andere syde) hadde doen ontfaen, ende hoewel 't selve gebruyckelyck by alle princen was, oock dat zy meer geneycht hadde geweest 't zelve te doen doene, gemerckt zy verstaen hadde, dat zylieder oock zeer eerlyck haeren dienaer hadden getracteert, nochtans zyde ontrust te zyne, dat 't selve eenighe verergernissen in uwe E. staet soude mogen causeren, want zy wel wiste dat den viandt ende die hem toegedaen zyn, subtil waeren, dat zy nochtans dezen wech hadde moeten innegaen, om veel redenen, die zy my seyde meermael verclaert te hebben, insonderheyt om haer gemeente eenich contentement te geven, ende omme de christen princen (die misschien haer te verre hadden gereprocheert) te thoonen, dat zy van geen vrede vervremt en was, indien zy die tot Gods cere, haer welvaert ende vande gemeene christenheyt conde vercryghen, doch indien nyet, soo hoopte zy oock voor henl. gejustificeert te wezen, begeerde daeromme, dat ick alle goede officie aen

uwe E. soude willen continueeren, ten eynde zyl. in deze hare actien niet en souden willen verslaen, nochte eenich achterdenken van haer nemen, want zy voor Godt wederomme zeer hooge verclaerde, dat hare intentie in dese saecke suyer ende sinceer was, ende dat zy om geen zaecke ter werelt en zoude willen yet in prejudicie van uwe E. landen ende affairen met den viandt tracteeren of aengaen, dat zy begeert hadde, dat desen gesante hier soude commen, om, (eer sy haer gesanten ter plaetze vande communicatie soude senden), te verstaene, wat by naeste d'intentie vanden Spaignaert ende d'infante soude wesen, om met haer den peys te tracteeren, dat zy oock geresolveert was, hem hare intentie genouch ten principalen te doen verstaen, ende hoewel zy nochtans wel vreesde, dat hare partie hierin soo opentlyck hem niet en sal willen verclaeren, maer haer sal poogen te trecken ter plaetze vande communicatie, nochtans verhoopte zy wat te vernemen, om haer oock daernaer te beter te preparereen; seyde dat desen gesante hier alreede vier ofte vyff dagen hadde geweest, dat zy by hem eenige hadde gesonden, ende hoewel hy hem noch gesloten hielt, nochtans hadde genouch vernomen, dat men haer meende te versoucken, tot overleveren vande cautionaire steeden, tot sluyten vande nauwe zee; dat uwe E. schepen nergens naar westen en souden mogen vaeren, tot wederroupen van haere natie, ende in effecte om uwe E. gehelyck te abandonneeren, maer seyde, indien ick vinde, dat zulcx waerachtich is, ende dat desen gesante insisteert sulcx van my te begeeren, zoo meene ick, dat hy met sulck een antwoorde wederomme thys sal keeren, dat men der sall weeten aff te spreken, want eer ick eenich punt vandien zoude willen doen, zoe wensche ick my van deser werelt tot noch toe, zoe hebbe ick een prinsesse van myn woord geweest, die liever wil sterven, dan deze goede luyden (designerende uwe Mo. E.) soe valschelyck te bedriegen, die Spaignaert en zal nimmermeer deze advantage hebben, van sulck een blame op de Coninginne van Engelandt in haere daghen noch daernaer te leggen, zeggende 't zelve (als ick uwe Mo. E. mach versekeren) met sulck een aensien ende gedaente, dat my niet en dunckt, dat mogelyck waere, dat zy haer alsoe soude connen geveynsen. Doch in 't regard van het wederbieden van haer volck, hernam 't zelve punt noch eens, ende seyde, dat het punt was, dat haer meest beswaerde, want aengaende de twee andere, soo wilde zy versekert wezen, dat de viant zoo onbeschaemt niet en zoude zyn, als 't zelve te willen peinsen, maer dat zy geloofde, dat hy op 't derde punt wel soude commen t'insteeren, 't welck, indien zy 't dede, soo soudet apparentelyck (zoo zy zeyde) uwe E. seer discommodeeren, jae discourageren, ende soude schynen, of zy henlieden soude willen verlaten, was daeromme geresolveert by 't zelve punt te blyven, want zy daertoe veel redenen hadde, oock wiste dat de Coningen van Engelandt haere voorsaten, insunderheyt met de graven van Hollandt ende Zeeland, aliancen hadden gemaect, eer zy geunieert met d'andere provincien waeren. Haere Ma'. handelde dat punt wonderlick lange, al meest een half ure geduerende, ende indien zy niet wonderlyck van 't zelve ongesteld en werd, zoe zoude ick wel derven geloven, dat zy met den Spaignaert ende d'infante eer sal breecken, dan haer engageeren, dat hare natie uwe Mo. E. niet en zullen mogen dienen ende henlieden in alle gunsten ende goede vrundschap assisteeren, seggende oock meermael, dat zy nemmermeer de vrientschap vanden Coning van Spaignien of den arch. ende d'infante en sal begeeren, alse die van uwe E. soude verliesen. In somma, het en waere niet mogelyck te wenschen, haer in beter dispositie ende humeure (naerde gelegentheit des tyts ende de saecke) te vinden, dan ick haer op gisteren in alle haere woorden ende uytterlycken demonstratien en vond. Ick bidde Godt, dat zy daerinne hoe langer hoe meer wille continueeren, haere conclusie was, dat zy my van tyd tot tyd hadde laeten weeten, wat in deeze zaecke hadde gepasseert, selfs nu wederomme, eer sy dezen gezante hadde willen hooren, zoo hadde zy my dit voorgaende wel willen verclaeren, dat zy oock

begeerde dat ick 't zelve uwe E. soude willen laten weten, ten eynde zy op haer souden willen betrouwen, want zy de prinsesse niet en was, die misschien als andere princen soude willen yet beloven of toesseffen, ende daer naer anders doen. Haere Ma. seyde noch, dat, soo wanneer zy desen audiencier gehoort soude hebben, dat ick oock alsdan van haere tydinge soude vernemen, doch vermaende zy my in 't eynde wat van 't gene zy verstaen hadde van uwe E. vlote, ende toonde zeer rauwich daer omme te wesen. Ick vonde oock, dat zy zeer qualyck daarvan geadverteert was, want zy verstaen hadde, dat zy wel drie weken in 't eylant van *St. Thome* hadden gebleven, ende dat uwe E. 't selve henlieden by rencharge geboden hadde, oock vermaende van ontallyck meer volck, dan ick naer de waerheyt daarvan verstaen hebbe. Hebbe haer oock daerom gepoocht van alles beter t'onderrichten, ende alsoo van haere Ma. oorloff genomen. Desen audiencier zoude van daghe zyn audientie gehadt hebben, maer hebben verstaen, dat men hem ontboden heeft, dat haere Ma. niet en conde te passe commen, sonder dat men hem eenigen anderen dagh heeft laeten weeten; dan ick gisse, dat het op sondaghe naestcommende soude mogen wezen, ende sal hier alsdan effen acht daghen geweest hebben. Hier en is anders niet nieuws. Die grave van Essex blyft altyt ten huysen vanden zeghelbewaerder, daer hy vanden eersten heeft geweest, ende hoewel daer corts eenige goede maeren in zyn regard geloopen hebben, zoo en conde ick nochtans op gister t'hove geen ander vernemen. Hiermede bidde Godt,

Mogende, edele, erentfeste, wyse ende seer discrete heeren, uwe Mo. E. in voorspoedige regeringe lange te willen continueeren.

Uyt Claphem (!), den XXII. February 1599, oude styl.

Onder stont geschreven: Uwe Mo. E. ootmoedich ende onderdanich dienaer,
NOEL DE CARON.

Superscr.: Mogende, edele, erentfeste, wyse ende zeer discrete heeren, myn heeren de staten generael vande vereenichde Nederlantsche provincien.

Rⁿ 15 Marty 1600.

In dorso stond door Fl. Hermale, Utrechtsche gecommiteerde ter generaliteit, geschreven:

Copie van een brief vanden heere Caron, belangende die genegentheyt van haere Ma. tot onse zaecken *etc.*, oock ten respecte des vredehandel byden vyandt, zoo zeer aengesocht *etc.* In date den XXII. February 1600, *stilo antiquo*, ten tyde de audiencier Vereycken in Engellant was.

III.

Myn heeren.

Alhoewel die van Gelderlandt, ende stad en landen van Groningen (in absentie vande heeren staten van Overysse, die nyemant hier ter vergaderinge en hebben) verclaerden, van hun principalen hun consenten over dat loopende jaer 1600 te dragen, noch nyet ontfangen hadden, zoe hebben die andere vier provincien nyet langer willen vertrecken, die hare schriftelick over te geven, waervan copie by dezen gaet, waervan de heeren vanden rade van state mede copie gegeven is, mit versouck haer E. wilden deselve visiteren ende die defecte vandyen te doen suppleren, of andersints daer inne te doen, als de noot vereysschende is. UE. moegen ons van haer oordeel mede deelachtich maecken, ende anders doen, gelyck derselver goede geliefte wezende ende te rade achten zullen. Deze voorleden weke zyn hier

IV.

diverse gesanten erschienen, ende hebben audientie gehad, als ierst den heere van Palstercamp, mit noch twee anderen van wegen 't Stift van Munster, den heere Arnold van Bouckhoudt van wegen den heere Churfurst van Coellen, ten respecte vandie van Westphalen ende 't vest van Recklichuysen. Oick zyn ten zelfden tyde mede brieven gecomen vande vorst van Cleeff, Gulyck, vander Marck *etc.*, oock andere in 't particulier vande furstinne, zyne gemaele, alle hem respectivelyck beclagende over die schaden, gewelden ende alle te zeer exorbitante moetwillicheden by ons crychsvolck in hun lande bedreven, versouckende *etc.*, is een yeder van hem antwoordt by geschrifte gegeven, doch genouch in ene ende gewoonlycke forme. 'T schynt van bedencken te wezen, dat ze zoo allen als op eenen gezetten tyt gecomen zyn, ende dat oock de heere grave van Manderscheit ende den heere Carel Nutzel als Keyz. Mat. gesanten herwaerts mede (hoewel sonder geobtimeerde paspoort) meenden zoe aen Schenckenschans, als tot Nimmegen te passeeren, 't welck heml. byde respective gouverneurs geweygert is geweest. Dan naderhant hebben iterative hier paspoort versocht, 't welck naer verhael van eenige redenen ter materie dienende, is eyntelyck geaccordeert, stellende het comen of achterblyven thaerer belyfte. Maer wy en hebben noch nyemant van heml. vernomen. Ick heb copie van des voorsz. Keyzerl. Mat. gesanten brieven, waarby zy paspoort versoucken, doen maecken, ende oock van het antwoort daerop gedepecheert. Salse hier by senden, indien se gereset connen wezen voor 't vertreck vanden schipper.

Die van Groningen hebben oock hun gedeputeerden hier, solliciteerende surcheance vande opbouwinge van het casteel . . . . ., synde noch andere gecommen van stadt ende lande, tsamen versouckende moderatie vande penningen, die haer als achterstal van hun verlopen quote afgeyscht wordt *etc.*, waerop noch geen antwoordt gegeven is.

Wat in ons leger passeert, zullen UE. vanden heere Foeck verstaen hebben, ende zoe den schipper haest, zal ick UE. mits myn dienstelycke gebiedenis,

Myne heeren, den Almogende bevelen, mit haest.

Inden Hage, desen XVIII. May 1600.

Uwe *etc.* dienstwillige medebroeder,
FLORIS HEERMALE.

Opschr.: Aen myn heeren, de heeren die staten 's landts
van Utrecht ofte haer gedeputeerden.

Recep^m XIX May 1600.

(Naar het origineel).

IV.

Myn heeren.

By het oversenden vande resolutie, hier genomen, op de lichtinge van het nye crychsvolck, hebben wy UE. d'acceleratie vandyen ten hoochsten gerecommandeert ende insonderheyt gebeden, dat men hier zekerlick geadvertteert mocht werden, tegen wat tyt UE. mitten heuren gereedt zouden wezen, om dienst te doen, opdat Syne Excell. die zaecke daer nae zoude mogen dirigeren. Nu worden wy van wegen Syne Excell. alle morgen ende avondt daerom aengesprocken, ende weten nyet sekens noch anders, als ons van daer gescreven wordt, t'antwoorden, te weten, dat men alle mogelick debvoir is doende, ende zoe daer geen zeker *facit* op te maecken is, zoe is ons belast UE. aen te schryven, datze die voorsieninge willen doen, dat zoe geringe de voorsz. vendelen of een vandyen mit hondert coppen becleet kan worden, men stracx tot monsteringe ende eede procedeert ende voort gesonden worden, achtervolgende die patenten, UE. overgesonden, ende des nyettemin mit gelycke diligentie tot vorder aenneminge procedeert, ende *fil à fil*, nae hun vendelen geson-

den worden tot het volle getal toe. Wy bidden UE., dat deze zaecke beherticht mach worden, gelyck de yver van Syne Excell. ende het heerlyck voorgenomen exploit meriteert.

UE. zullen believen van gelycken zoe veel penningen byden anderen te brengen, als mogelyck, opdat deur gebreck van ons debvoir soe heerlicken exploit nyet geretardeert en worde. Ende dezen hiertoe dienende, zullen wy UE.,

Myn heeren, den Almogende beveelen ende die voorsz. acceleratie recommandeeren.

Wt 's Gravenhage, desen xl. Juny 1600.

UE. dienstwillige medebroeders,
FLORIS HEERMALE, GHERARDT DE RENESSE.

Opschr.: Aen myn heren, de heren
staten 's lants van Utrecht, etc.

(Naar het origineel).

V.

Edele etc. heeren.

Myn heeren. UE. missive vanden 12. heb ic den 13. deses ontfangen ende daer uyt verstaen, dat UE. niet mogelyck noch doenlick en vynden, de besoygne vande staten 's lants van Utrecht tegens den eersten Novembris te decernereren, maer dat UE. goet hebben gevonden, die selvige te doen op den 4. Novembris, *stilo veteri*, 't welcke ick die heeren Gilpyn ende tresaurier du Bie heb aengesegt, synde vande heren raden van state gecommiteert, om haer by UE. op de beschryvinge te laten vynden, ende sullen haer daarna reguleren.

Nieuws en is hier nyet bysonders. Mons'. Busenval seyde tydinge te hebben, dat den hartoch van Savoyen veel crysvolcks was lichtende, ende dat den koning van Spanje hem grote assistentie dede van alles, alsoe dattet oorloch hoe langer soe meerder daer is toemende. Het casteel van Montmelian doet syn Ma'. beschieten. Het es een sterke plaetse. Ware goet, dat syn Ma'. hetselve mochte veroveren, eer den hartoch van Savoyen syn forces byen crycht. Hiermede, myn heren etc.

Inden Hage, desen 15. Oct. 1600.

UE. dienstwillige,
GHERARDT DE RENESSE.

Opschr.: Aen myn heren, de heren
staten 's lants van Utrecht, etc.

(Naar het origineel).

VI.

Edele, erentfeste, wyse, hoochgeleerde ende seer voorsienige heeren.

Wy en hebben niet cunnen laeten UE. te verwittigen, hoe dat die heeren van Vrieslandt ende Overysseel als noch haere consenten van desen jaere niet innegebracht en hebben, ende dat daer deur d'openinghe vande consenten van d'andere provintien voor als noch opgehouden ende terugge gestelt wordt, 't welck lichtelick een oirsaeck soude cunnen geven van confusie ende nadeel van onsen staet, gelyck oock op eergisteren, wesende den xxiv. deser, *stilo veteri*, den rade van state tot dien eynde gecommiteert, den staten generael heeft doen remonstreren ende vermanen, mede becommert synde ende sorge hebbende, dat deur die langwylyge retardementen vande consenten hemlyden langer niet mogelyck en soude wesen die betaelinghe vande achterheden vanden voorleden jaere, als oock vande lasten deses begonnen ende jegenwoordigen jaers op te houden ende te vertrecken, ende op alles order te

houden nae behoren, ende als die dienst van 't landt dagelycx was vereysshende, sonderlinge ten regarde vanden ongerepartieerden, dewelcke nu binnen corte dagen wederom drye halve maenden soldye verschenen ende om gecommen sullen wesen, ende dat dese swaricheyt al soude commen te cesseeren hebben, soe den staet van oorloge byde provintien belieft ende aengenomen waeren geweest, daer nu geen reckeninge op gemaect en can worden, ende verlangen daeromme ende om alle voirden inconuenienten op 't beginsel van desen jaere te vermyden ende te voorkomen, dat by die contribueerende provintien, by provisie ende noch voor een reyse geanticipeert soude worden d'somme van 11^e x duysent ponden van XL grooten Vlaems, gelyck de voorgaende reyse geaccordeert is geweest, ofte hoe die provintien hier thoe niet en souden kunnen verstaen, onder advys ende aenwysinge van sulcke middelen, daer deur die betaelinghe vande ongerepartieerden noch voor eenmael soude kunnen gepractiseert ende gevonden worden, waerop hyden staten generael geresolveert ende geantwoort worden, dat haer E. voir alles begeerden onderricht te zyn van 't debvoir ende d'effectueele betaelinghe by die provincien gedaen, omme die drye voorgaende halve maenden ingewillicht ten behoeve vande ongerepartieerden, ende daer beneffens oft die provintien haer consenten vanden voorleden jaere ten vollen ingebracht, ende hen daarvan gequeten hadden, presumeerende, dat uyt het reste noch wel een betaelinghe zoude kunnen vallen, tot welcken eynde die van Hollant versocht ende gepresenteert hebben met andere provintien dies aengaende in liquidatie te treden, daer beneffens verclaerende, dat haer E. bewillicht hadden inde vyff hondert duysent gl., versocht tot furnissement vande achterstallen van den voorleden jaere, zoe d'andere provincien van meyninge souden wezen van gelycke te doen, waerop wy mede hebben laeten luyden, dat wy gelast waeren by gevolch van andere provintien, soe wel in 't een als in d'andere te condescendeeren, ende daerthoe ons bereyt te sullen laten vinden, gelyck 't selve by UE. altyts mede geurgeert ende gepresenteert is geweest, begeerende hier omme dienstelyck, zoe die egalisatie vande consenten ende liquidatie vanden voorleden jaere, soude mogen byde handt genomen worden, hoewel wy vermoeden, dat sulcx soe haest niet en sal kunnen geschieden, dat evenwel daer aen gedacht mach worden ende die rekeningen van onzer zyde (daer wy ons altyts op beroepen hebben) geprepareert mogen worden, ende oft gebeurde, dat die voorsz. liquidatie langer geprolongeert mogte worden, als die noedicheyt vande ongerepartieerden wel soude kunnen lyden, dat UE. gelieve te deliberereen ende in scerpheyt te examineeren, off UE. dienlyck soude vinden, wederom te consenteren in gelycke anticipatie als voorens, ten behoeve vande ongerepartieerden, over die provintien gerepartieert is geweest, ende soe niet, dat UE. ons willen adviseeren van 't gene UE. duncken sal het beste ende oirbaerlycxte voor onze provintie te sullen wezen, opdat wy ons daernaes sullen weten te reguleeren.

Wy en hebben hier cortelinge geen tydinge, noch uyt Francryck noch uyt Engelant, noch van andere quartieren vernomen, dan op gisteren is in de vergaderinge hyden heere advocaet van Hollant verhaelt, hoe dat de heere Gilpin uyt Engelant brieven ontfangen ende die hem gecommunicceert hadde, dat nae d'executie vanden grave van Essex noch geexecuteert waeren met die hyle den ridder Blunt ende de hoefm^r. vande voorsz. grave, ende die twee van zyne secretarissen gehangen ende daer nae gevierendeelt waeren, ende hier beneffens datter daer nae noch een heere ter doot gecondemneert was, dewelcke, gaende nae de plaetze, daer hy geexecuteert soude worden, gratie gedenoncieert ende terugge gebracht was geweest, ende dat de stellagien daernaes, op dewelcke men gewoonlyck was personnagien ende heeren t'executeeren, afgebrocken ende verbracht waeren, zoe dat hare Ma^t. nu schynt meer tot genade geinclineert te wesen, dan tot rigueur van justicie, 't welck wy verhoppen van Godt almachtich alsoe versien te wezen, opdat hare Ma^t. in haeren ouderdom in verdere swaeri-

cheyt ende verloop niet en comme te geraecken, 't welcke hare Ma. gunnen wil d'selve Heere, die wy bidden UE. neffens onse gebiednisse, Edele, etc.

Uyt 's Gravenhage, desen xxvi. Marti 1601, *stilo nostro*.

UE. dienstwillige vrunden ende medebroeders,
GHERARDT VAN RENESSE, NICLAES VAN BERCK.

Opschr.: Aen myn heren gedeputeerde vande
staten vanden lande van Utrecht.

Recep^a xxviii Marty 1601.

(Naar het origineel).

VII.

Myn etc. heeren.

Uyt onse voorgaende hebben UE. vernomen gehadt, dat by die staten generael bevel gedaen was aen den raedt van state verclaeringe te doen, soe van 't debvoir by die provintien gedaen in de repartitie van 11^e x^m L., voormals versocht tot betaeling vanden ongerepartieerden soldaten, als oock van 't gene die provincien van haer consenten vanden voorleden jaeren noch schuldich souden mogen wezen, aleer ende voirens op haer vorder aengeven bequamelyck soude kunnen worden gedisponeert; soe nu uyt die voorsz. verclaeringe daer nae verstaen was, dat sommige vande provintien by pertinente staet daer thoe overgesonden, verthoont hadden haer voorige consenten voldaan te hebben, ende dat die anderen waeren pretendeerende van gelycken gedaen te hebben, ende te samen haer waeren beroepende tot liquidatie, ende dat daeromme die vorder betaeling vande ongerepartieerde daer nae niet en soude kunnen uytgesteld worden; dat oock van gelycken alle die provintien haer repartitie in de vorige 11^e x^m L. zonder difficulteyt aengenomen ende voldaan hadden, uitgezondert alleen die van Zeelant, die haer decharge gerefuseert ende wederomme terugge gesonden hadden, als UE. breder kunnen spooren uyt de verclaeringe vanden raedt, hierby gaende, d'welcke hier deur veroorsaecht waeren te continueeren in heur voorgaende advys, ende te versoecken, dat die provintien noch voor een reyse ende by provisie twee halve maenden voor die ongerepartieerden souden willen accordeeren, verhopende, dat middelretyt die consenten ingebracht ende den staet van oorloge by die provincien bewillicht ende geamplecteert zoude worden, geen naerder middel vindende in deze gelegenheyt, omme des landes affaires buyten confusie te houden ende tegens alle muysteren te voorsien, die staten generael in naerder consideratie nemende, 't gene voorseyt is, hebben haer daer inne niet weynich bezwaert gevonden, sonderlinge in regarde van die van Zeelandt, d'welcke door haer refuys voorsz. oirsaeck souden geven den anderen provintien, omme te difficulteeren 't gene byden raedt voorgeslagen was, die niet meer verplicht en waeren in 't onderhouden vande ongerepartieerden, als zyluyden van Zeelandt, dan 't zelve by die gecommitteerde van Zeelandt met goede redenen geexcuseert synde, ende openinge doende vande ondrachelycke lasten, verloop ende menichfaldige schulden vande vorige ende tegenwoordige equipagie ende vanden soberen incommen ende cleyne negotiatie daer tegens, deur 't welcke sy nu hooch becommert ende in achterheden verwarret waeren, zoe wyt ende breet, dat zy besorcht waeren voor alteratien, muysteren, verloop van matelots ende andere periculen, daer deur sy benodicht waeren alle heur middelen neffens haer bidden ende smeecken te converteeren, omme het scepsvolck *telle quelle* contentement te geven, ende van haer quaet voornemen aftehouden, opentelyck bekenkende, dat zyluyden hen hadden moeten resolveeren, geen betaeling meer boven heur ordinaris te kunnen ofte sullen doen, aleer ende voirens sy vernomen souden hebben, wat subsidie

haer admiraliteyt vande provincienten te verwachten souden hebben, ende dat buyten sulcx hueren verlopen staet niet en souden wezen te redresseeren, welcke swaricheyden den staten generael hartelycke zeer bedroeft hebben, heur vindende tusschen die noodicheyt van het ongerepartieerde crychsvolck te lande te betaelen. ende van 't sceepsvolck te water t'onderhouden, ende dat d'een soe wel als d'andere, deur faulte van betalinge lichtelyck in desordre soude konnen geraecken, ende dat sulcx ons ten beyden seyden overcommende, qualicken souden wezen te remedieeren, hebben eendrachtelyck geresolveert ende goetgevonden te consenteeren ende te bewillichen op behagen van heure principaelen, een maent soldye voor de ongerepartieerde by provisie ende voor deze reyse alleen, ende die van Zeelant ten aensien van hare lasten, voor ditmael daer inne te continueeren, ende verby te gaen, ende den raedt te belasten daarvan repartitie te maecken, ende de provincienten ernstelyck te vermaenen, hiervan in geen gebrecke te willen blyven, achtende beter te wezen, den staet van 't landt in versekerheit te houden, dan 't selve deur een cleyne quetsinge in hasard ende pericule van confusie te laten commen, niet twyffelende, of die consenten sullen daer en tusschen aengenomen ende al geopent wezen, ende zoe deze saecken den gedeputeerden vande staten generael ten hoochsten is gerecommandeert, gelyck aen d'selve oock grotelick is gelegen, soo en hebben wy niet kunnen laten, UE. hiervan t'adverteeren ende serieuselyck te willen versuecken, dat UE. gelieven sal hen met die andere provincienten te conformeeren, by gevolch die genomen resolutie te aggreëren, ende die minste lesie te prefereren voor meerder quaet, 't welck UE. ons ten besten sullen afnemen, die niet te min ons sullen gedragen tot UE. goede discretie ende wille, daerna wy ons altyts geerne reguleeren sullen.

Hier is ernstelyck wederom vermaent vande reekeningen, die men begost souden hebben den 1. Marty voorleden, ende terugge gebleven is deurdien daer niemant vande provincienten was gecomen, ende hoe 't selve seer by die van Hollandt worde geurgeert ende oock nodich is, dat 't selve gedaen wordt, is die provincienten aengescreven, dat zy hun gecommiteerden tegens den 1. Mey toecomende, *stilo novo*, hier willen schicken, tottet hooren ende sluyten derselver geauthoriseert, oft dat anders 't selve gedaen sal worden hyden genen, die daer present sullen wezen, jae al waert oock van een provincie alleen. UE. willen mede hierop verdacht wezen.

'T gene wy uyt Vranckryck, van Emden ende 't landt van Cleef vernomen hebben, sullen UE. verstaen uyt die bygaende copyen. Den agent Aerssen hadde nog een missive van x. Marty over Calais gesonden, dan men verstaet, dat d'selve ter quader hant gecommen is, ende aen Coquel, gouverneur van Hedyn, gebracht was.

Soe wy voor deze reyse wyders niet te scrijven hebben, gebieden ons in alle dienstwillicheyt in de goede gratie van UE., die ons te gebieden hebben, soe in 't generael als particulier, 't welck wy niet laten en sullen met onse diensten naer te commen, als oock Godt almachtich te bidden UE., Myn heren *etc.*

Uyt 's Gravenhage, desen xxx. Marty 1601.

UE. dienstwillige vrienden ende medebroederen,
GHERARDT VAN RENESSE, NICOLAES VAN BERCK.

Opschr.: Aen myn heeren, myn heeren gedeputeerden
vande staten vanden lande v. Utrecht, tot Utrecht.

Rep^a. xxxi Marty 1601.

(Naar het origineel).

VIII.

Edele, erentfeste, wyze, hoochgeleerde ende zeer voorsienige heeren.

Die staten generael bemerckende, dat by sommige vande provintien met sulcken yver ende eernste niet en worde geprocedeert, zoe in 't overbrengen van haere consenten als in 't betaelen van 't ongerepartieert crychsvolck ende andere lasten, gelyck den dienst van 't landt tegenwoordelyck wel vereysshende is, hebben nodich geacht de provincien sericuselyck te vermaenen ende te beschryven, ten eynde eens alsulcke ordre op alles gestelt soude mogen worden, dat in gheen der verthoonde swaricheyden vorder gebreck en bleve, breder vermoegens haer E. missive, daer toe wy deses aengaende ons syn refererende, edoch gevoelende ende dagelick vernemende het grote interesse, daer den staet van 't landt door dusdanige slappichheyden ende *nonchalance* in vervallen is ende geschapen zal zyn, noch wyders te verloopen, zoe in tyts daerinne niet en worde versien, soo en hebben wy mede niet kunnen laeten UE. dienstelyck te versoeken ende te bidden, ten regarde vande cere ende gewoenlycke goede genegenheyte van onze provintie ende het gemeene beste, dat UE. gelieve die missive vande staten generael ter harten te nemen ende te versorgen, voor 't eerste, dat een derde part van onse quote in de vyff hondert duysent L. tot den veltleger voor dezen jaere bewillicht, promptel. mach werden gefurneert, opdat Syne Excell. eens met ordre ende goede voorsieninge te velt gebracht, ende die goede occasien, die hem daertoe dagelick presenteren, sullen moegen byde handt genomen worden; ten tweden, dat UE. mede gelieve by gevolg van d'andere provintien te bewilligen in de betaeling van twee maenden soldye voor die ongerepartieerde, die betaelt sullen worden nae dat deselve verschenen zullen wezen. Wy hebben altyts verhoopt gehadt, dat de consenten vande provintien ingebracht ende geopent souden worden, dan zoe men voor als noch daertoe nyet en kan geraeken ende weynich apparentie is, dat 't selve haest sal kunnen geschieden, wordt proufytelicker ende zekerder voor 't lant gevonden, aentemenen die voorsz. betaeling vande twee maenden, dan met ongerepartieert volck, wezende onbetaelt ende onversien, te velt te comen, daerdeur lichtelyck enige muterye onder denzelven soude kunnen ontstaen, die qualicken te blusschen ende te repareren soude wezen. Wy willen UE. ten hoochsten mede gerecommandeert hebben het remboursment vande penningen, die wy haere Mat. van Engeland van 't eerste ende tweede jaer schuldich gebleven zyn, opdat hare Mat. deur ons in vorder indignatie ende . . . . niet en worden gebracht, 't welck voor deze tyden ganz ondienlyck soude wezen, gelyck wy oock versoecken, dat UE. willen bedacht zyn op die assistentie, die nooytelick aen de collegien ter admiraliteyt zal moeten gedaen worden, ende die provintien niet langer en sullen kunnen te buyten staen, zonder merckelycke periculen van alteratie, verloop van bootsvolck ende disreputatie van onsen staet. Hier beneffens wordt UE. byden staten generael aengescreven eenen voorslach, omme in plaetze vande licenten beneffens het incommende convoy, mede te doen betaelen (ten naesten doenlyck) het convoy op deselve goederen gestelt in 't uytvaren, mits dat d'selve goederen daer nae vry uytgevoert sullen mogen worden. Hiervan en wordt geen lyste overgesonden, naedemael 't zelve relatief is tot die gemeene lyste vande convoyen, die daerinne gevolcht sal worden, uytgesondert dat die goederen, gelyck houdt, wynen ende dergelycken, die lange onder den cooplyden blyven, eer die vercoft kunnen worden, het incommende convoy *de facto* mede sullen betaelen, maer sullen termynen genieten, omme het uytvoerende met bequaemheyte te moegen betaelen; item, wordt UE. mede overgesonden een lyste vande manufacturen, die in dese landen gemaect worden, daerop soe veel gestelt soude mogen worden, ofte ten naesten by

als het uytgaende convoy daerop te bedragen zoude hebben, in welcken vougen mede betaelen soude, 't gene binnenslants gebruyckt ende geconsumeert wordt, ende zullen commen te cesserer alle frauden, die op 't uytgaen van deze goederen zoude mogen bedacht ende gepractiseert worden.

Men soude verhoppen dat uyt deze twee voorgeslagen middelen een equivalent vande licenten zouden kunnen getoogen worden, ende dat daer deur d'admiraliteyt tot verhael ende redres van haer achterwesen soude te brengen wesen, ende voortaan kunnen onderhouden worden, buyten support vande provincien, die nu meer als te veel beswaert zyn, met die laste vande oorloge te lande vallende, mede dat hier deur den vyandt oorsaeck gegeven zoude kunnen worden, omme die licenten weder toe te laten, siende die provincien vermogen ende middelen te hebben, omme buyten behulp vande licenten haer equipagie ende oorloch te water te mogen continueeren ende staende te houden. Sal hieromme UE. gelieven d'selve lysten ende voorslagen, wezende van sonderlinge consideratie ende gewichte, metten eersten bedachtelycke t'examineeren ende deliberatie daerop nemen, als UE. bevinden zullen, ten regarde van ons als oock die generaliteyt nutste ende oirbaerlyckste te wesen, ende UE. gedeputeerde tot desen dachfaert hier seynden, met volcomen last, omme op alle die voorsz. poincten te helpen besoigneren ende resolveeren, volgens 't versoeck, dezen aengaende byden staten generael aen UE. gedaen. Ende zoe dezen tot geen anderen syne dienende is, willen d'selve mit onze gewoonlicke gebiedenis beslyuten, ende bidden Godt almachtich UE., Edele etc.

Uyt 's Gravenhage, dezen XXI. Mey 1601.

UE. dw. vrienden ende medebroeders,

NICOLAES VAN BERCK, GHERARDT VAN RENESSE.

Opschr.: Edele etc., myn heeren staten vanden lande van Utrecht ofte haer E. gedeputeerden etc., tot Utrecht.

Recep^a. XXII May 1601.

(Naar het origineel).

IX.

Edele, erentfeste, wyze, hoochgeleerde ende zeer voorsienige heeren.

Myn heeren, den raide van state heeft verthoont, nu vier dagen geleden, specificatie ende staet vande fortificatien van Oostende, byden raetsheer Coern, als gecommiteerde tot opsichte ende opbouwinge vande wallen ende forten, dezen voorleden wynter deur gewelt ende tempeeste vande zee aldaer afgespoelt ende gekrengt, ende dat d'selve alrede bedragende waeren ende gekost hadden over de cxxxiiii^m gl., hoewel d'selve wercken nae heuren behouren ende eysch, als noch niet ten vollen en waren voltoogen ende opgemaect, ende dat sulcx noch wel een merkelyke somme te kosten soude hebben; soe dat men wel te verstaen ende te bevoelen hadde, dat die c^m gulden tot die fortificatien van Oostende versocht, daertoe niet en souden konnen souffisant ende genouch wesen, versoeckende daeromme die provincien, dat zy heur consent van ii^m gl. versocht tot die fortificatien van desen tegenwoordigen jaere, souden willen elargeeren ende verhoogen tot die somme van iii^m gl.; in consideratie ende ten regarde, dat die opbouwinge ende nootelycheyden wel te monteeren souden hebben, weyniger min als hondert vyftich duyzent gl., zoodat vande ii^m gl. ter eerster propositie tot de fortificatien versocht, maer overblyven soude de somme van l^m gl., ende dat uyt d'selve niet en souden kunnen gedragen ende vervallen worden, alle andere fortificatien,

alrede beraempt, van noden te wezen, byde handt genómen, ende daeromme men tegenwoordich in desen propice saisoene bezich is, als te weeten, dat *Terneuse* een weeck onder handen is, dat omtrent *xxiiii^m* gl. te kosten sal hebben, desgelycken, dat tot *Axel* eenige wercken geordonneert waeren, die in geender wyse uytstel en souden konnen lyden, dat oock eenige redouten gemaectt waeren omtrent die riviere van *Schelde* ende *Mase*, om te beletten die stroom ende sluyppgaet vanden vyant; item, dat mede bewillicht waeren tot die fortificatien van *Lingen* *xii^m* gl., ende dat hierop ten tyde vande petitie noeyt gelet noch gedacht en was geweest, behalven ende boven 't gene dat men tot *Sutphen*, *Nymweegen*, *Doesburch* ende die forten van *Schenkenschans*, *Voerne*, *Crevecoeur* ende anderen in *Bommelerwerdt* gelegen, als oock van *St. Andries* te repareren soude wesen, 't welck in manieren 't selve geproponeert is geweest, nader byden staten generael geexamineert ende in deliberatie gestelt, hebben die gecommiteerde vande provincien, present wesende, goetgevonden, dat men haren principalen noch versoucken soude, boven die *ii^m* gl., voormaels tot die fortificatien versocht, tot eene subsidie ende behulp vande noodicheyt vande wercken (die middelretyt voorgelcomen ende die men sonder merckelycke interesse niet en heeft kunnen verby wesen), een somme van vyftich duyzent gl., ende dat diensvolgens den raedt van state geordonneert is, metten eersten petitie daervan aen de provintie te doen, ende te verscriven wes ons belangt, sal *UE.* gelieven te weeten verclaeringe gedaen te hebben, dat het voor onze provintie niet mogelyck en soude wesen eenige vorder penningen daerthoe te consentereen ofte raedt daerthoe te weeten, nietemin, dat wy mogen lyden, nae het bericht ende *necessité* vander saecken ons bewesen ende als verhaelt is, dat gelycke propositie ende begeren aen *UE.* mede overgesonden soude worden, ons vorder refererende tot deselve ende tot *UE.* goede geliefte ende welbehaegen, die ter eerster gelegentheyth hiervan sullen mogen disponeren, als haer *E.* goeden raedt kunnen lyden ende goetvinden sal.

Wy hebben uyt die missive vanden heere *Coern*, vanden *iii. Juny*, *stilo novo*, mede vernomen, dat die muterie van *Issabelle* als noch continueert, d'welcke wy van onzer zyde laten onderhouden, met presentatien ende periculen, soe veel men te weech sal weten te brengen. Die soldaten daer binnen houden hem zeer stil, dese muterye wordt zeer gecomprobeert. Uyt verscheyden missyven, geschreven uyt *Brussel*, aen de cancelaer des vorstendoms van *Gelderlandt*, hyden vyant gestelt, *Wilhem Cryper* (!), syne residentie houdende tot *Remundt*, d'welcke te samen by onse soldaten geintercipieert ende vande gecommiteerde raden neffens *Syne Excell.* aen ons overgesonden syn. Hieruyt hebben wy oock vernomen, dat die van het *Overquartier* van *Gelderlandt* (in 't gebied van haer hoocheyden wesende) verdragen syn op 't stuck van haer contributien ende ter maent aen dezelve betalen zullen *x^m* gl., ingaende primo *Juny* aenstaende, met belofte, dat die vande voorsz. *Overquartiere* noch steden noch platte lande, verder met eenige exactien bemoeyt sullen worden. Uyt d'selve geintercipieerde brieven hebben wy oock verstaen, hoedat eenen *Jan van Wees* solliciteert aen haer *Hoocheyden*, omme gecommiteert te worden tot den ontfanck vande contributien vande *Veluwe* ende het *Sticht* van *Utrecht*, 't welck ons dunckt niet wel te quadrenen met ons dessein. Wy vermaenen dit, opdat daerop gelet mach worden.

Wy seynden hier beneffens *UE.* copie van eenen brief vanden agent *Aerssens*, uyt *Paris* geschreven den *xxvi. May* voorleden, nieuwen styl, waer uyt *UE.* vernemen sullen die discourssen ende opinien vanden court aldaer, sonderlinge vande separatie van 't crychsvolck van *Savoyen* ende d'afcompste in deele derselver. Die voorn. geintercipieerde brieven mentioneren mede daervan, maer verscheydelyck, edoch in meerder hoope, dat die vyant meynt, datter groot secours voor haer commen sal, ende daerdeur eens tot verlossinge te zullen geraecken. Wy willen 't den almogenden heeren samentlyck bevoelen laeten, den dispositeur van alle men-

schen voornemen ende intentie, denwelcken wy bidden neffens onse dienstelycke gebiednisse UE., Edele etc.

Uyt 's Gravenhage, desen naestlesten May 1601.

UE. dienstwillige vrienden ende medebroederen,

GHERARDT VAN RENESSE, NICLAES VAN BERCK.

Myn heer Heermale is noch welvaerende nae zyne gelegenthey, ende gebiet hem van ganscher harten in de goede gratie van alle onze heeren.

Beneden op de zijde:

Desen boode is extraordinaris ende ick hebbe hem toegeseyt xv st., die UE. hem sullen gelieven te doen betaelen.

Opschr.: Edele etc., myn heeren gedeputeerden vande staten vanden lande van Utrecht etc., tot Utrecht.

(Naar het origineel).

X.

Myn heere.

Alhier syn soo aenstont aenghecommen de capitainen Pappau ende Thomas Viller, met 18 peerden, ghelyck sy verclaeren belooft te hebben aen de heeren ende aen monsieur du Boys, synde ghisteren afgescheyden vande troupen, omtrent Maestricht, die my verseckeren, dat de tocht naer den Rhyn af is, dat alle die cavallerie vanden esquadron met 700 man te voet, met het regiment van Assicourt ende die ruyteren nyt 's Hertogenbosch met het volck, dat tot Helmont geleghen heeft, alle trecken naer Vlaenderen, hebbende binnen Ruermond tot hun verseckeringe gehouden den grave Herman vanden Berghe, dit selve heb ick wel willen aen UE. ende aen den generael du Boys adverteeren, UE. biddende dese bygevoechde in aller haest met eenen expresse aen syn E. af te seynden, alsoo ick achte, dat den dienste vanden lande daeraen merckelick gelegen is, gelyck ick raetsaem vinde hiervan Syn Excell. in aller haest te adverteeren, dese meynen datter wel meer ruyteren vande troupen sullen volgen, sy hebben, soo wy verclaeren, eenighe van hun volck doot geschooten ende getuetst. Ick hoope dat Syn Excell. met dese troupen, in desen quartiere gedestineert, on passagie vanden Rhyn te bewaeren, als nu sal moghen versien worden. Hiermede UE. in bewaeringe des Heeren bevelende. Met groote haest.

Tot Grave, desen vi. Aug. 1601, omtrent drie uren des naemiddaechs

UE. dienstwillighe ende seer geffectioneerde vrundt,

GODEUART VAN STEENHUYNS.

(Naar gelijktijdige copij).

XI.

Edele, etc.

Uwer E. schryvens vanden xxix. der verleden maent aen ons gedaen, nopende de resolutie ende ordonnantie by ons eendrachtelyck genomen ende gestatueert jegens de personen van

Catalyne de Montpre *etc.*, op hyden in den rade gelezen synde, ende heeft denselven raedt nyet weyniger (voorwaer) verdocht, als uwe E. scryven, dat haer heeft gedaen onze voorge-mentioneerde resolutie, te meer soe uwe E. surcheeren 't effect vandyen, tot dat wy uwe E. scriftelyck souden hebben geadverteert vande redenen, die ons totte selve resolutie hadden gemoveert, voorwaer wy hadden verhoopt, dat uwe E. ons (als haere gecreëerden) wel souden hebben toebetrout (daertoe oock onsen gedaenen eedt sich refereert) dat wy nyemant buyten recht oft reden yet te laste soude leggen, gelyck nu schynt, nyet alleen 't selve in twyffel gestelt te worden, maer daerdeur onse gebeurlicke autoriteyt vermindert ende allen qualickspreeckers, sonderlinge de voorsz. de Montpre de mont geopent ende de rugge gestyft, 't gene by ons gesamenderbant daerinne is gedaen, verhoopen wy voor Godt mit goeder consciënten te verantwoorden, ende hoewel wy (ons bedunckens ende onder correctie) voor nyemant anders daarvan hadden reckenschap te geven, soe het is policy ende gedaen tot goede onderhoudinge, rust ende vrede vandyen, nochtans omme te verthoonen onze goede genegentheyt ende correspondentie tot uwer E., soe hebben wy onder expresse protestatie ende *non prejuditie* van onze voorsz. resolutie ende ordonnantie, oock dat deser gelycke oft andere saecken de politie concernerende, nyet en sullen worden getoogen in consequentie, uwe E. by desen wel willen dienen van onze motiven totte voorsz. gegeven ordonnantie te weeten.

Dat zy is een lichte ende eerloze persone, die nyet alleen geduyrende 't leven van haer man apparentel. met Dirck Aertsz., wezende deszelfs huysvrouw oock noch in leven, familiariter heeft geconverseert, maer ooch noch met eenen Amsterdammer, gelyck 't selve by haere brieven ende attestatie van dees Amsterdammers huysfr. ende anderen, presuntivelycken genoeg blyct.

Dat zy is geweest invintrice oft suggestrice van 't geschil tusschen den proc. generael vanden hove ende Gysbert van Culenborch, onsen raetsfrunt, oock vanden quaden eedt, by eene Sara in dese saecke tot Amersfoort gedaen.

Dat zy oock seer atrocelyck heeft gaen diffameeren ende injurieeren den heere president vanden hove, den heere van Drakenburch, als schout, den heere van Coninxvry, als burgermeester, ende *in genere* den gerechte deser stadt, die veele ende verscheyden geschenken soude hebben genoten, ende namentlyck den heere van Drakenborch 12000 L, den heere van Coninxvry eenen vergulden cop met goude penningen, naer dat de proc. generael deselve gepresenteert zynde, hadde gerefuseert, 't welke, soe sulcx waere, soude daerover culpabel syn, ende wesende nu onwaerachtich, soe geven wy uwe E. te bedencken, off het nyet oorsake genouch en ware, haer de stadt te doen ruymen, om soe notabele personen ende van qualité te diffameeren t'onrecht.

Jae, dat noch arger is, heeft gesocht tot meermael te willen instigeeren ende bewegen mr. Johan Bergerum, dienaer des Goddelicken Woorts alhier, omme de voorsz. heeren hyer over publice in syn predicatien te willen berispen ende straffen, blyckende van alle dit by de gedane depositie van denselven Bergero.

Dat zy mede verscheyde goede luyden mit schoone woorden ende sinisterlycke practycken het gelt witte beursen, ende waeren witte huysen ende kelders gepraet heeft, practiseerende dagelicx 't selve soe langer soe meer, sonder eenighe restitutie oft betaelinghe daarvan te doen.

Desse redenen dan, ende dat zy voorts alomme meer ende meer quade officien onder alle staten van menschen was doende, hebben ons gemoveert haer te bevelen de stad ende vry-heyte vandyen te ruymen, synde voorwaer een lydelick decreet voor haer, in regardt van haere verscheyden gecommitteerde delicten, versueckende derhalve zeer vruntelick, dat uwe E. dese redenen dan overleyt, doch believe voor goet aen te sien onze gegeven ordonnantie,

ende dat d'selve zyn effect sörtere, met verseekeringe dat wy ons in alle voorvallende saeken sulcx sullen dragen ende quytten, dat wy ons ampt, eedt ende gebeurlicke plicht sullen naer behooren naercomen. Daermede dan dezen eindigende, bidden den almogende Godt,

Edele, etc. Geschreven t'Utrecht, desen v. Octobris 1601.

Uwer E. goede vrunden, schout, borgerm^{ren}, schepenen ende raedt der stad Utrecht,
J. DE LEERDAM.

Opschr.: Edele etc., myne heeren de staten 'slants van Utrecht ofte haere gedeputeerden, etc.

Rec^a, VII Octobris 1601.

(Naar het origineel).

XII.

Edele, etc.

Den XVI. dezer, nae onzen styl, is die heere Gilpin omtrent den avont in de vergaderinge vande staten generael erschenen, te kennen gevende, dat hy een missive vande coeniginne van Engelandt dacchs te voeren ontfangen hadde, wesende vanden darden derselven, vermeldende dat die hispanische vlote, die tot Lisbonne toegerust ende nu lange met gedreycht was, ten laetsten, ende naedat deselve xxx dagen in zee geesgareert ende verstecken hadde geweest, den xxv. Septembris voorleden in Ierlandt aengecommen was, ende aldaer aengetreft hadde die haven van Kinsale, met omtrent vyftich, zoe groote als cleyne schepen, ende dat het volck gelandt zynde, terstonts het voorsz. stedeken gesommeert hadde van wegen des coninx van Spaengien, omme onder zyne gehoorsaemheyte te commen ende die roomsche religie aen te nemen, ofte zoo niet, dat zy gelast waeren, geheel Ierlandt te devastereen ende hem allen met de zweerde om te brengen, ende zoe nu deze swaericheyt hare Ma^t. onvermoedelick overcommen was, die zy altyts gevreesst hadde, dat tegens ons gemachineert ende aengeleyt waere geweest, dat zyn E. bevel ontfangen hadde, die staten generael te remonstreren, dat hare Ma^t. nu ettelycke jaeren in Ierlandt gestadelick een leger hadde moeten onderhouden, tot wederstant onzer algemeyne vyandt, van xvi^m soldaeten, ende dat zy nu deur desen inval gedrongen worden, 't selve met vi^m ofte meer te verstercken, ende hem alle te versorgen met vivres ende nootdrufften, die in Engelandt gefurneert ende van daer hemluyden toegevoert mosten worden, ende dat daerdeur haer landt zoe gebloot ende behoeflich was van alderhande proviande, dat het onmogelick wezen zoude in de voorsz. onderhoudinge ende toevoeringe te continueren, soe dat hare Ma^t. tegenwoordelick haer benodicht vonde, omme te versoecken aen de staten generael, geassisteert ende geholpen te worden met zeeckere quantiteyt van boter, kaes ende diergelycke provisien, ende dat tot een somme van LXXX ofte c^m gulden, in minderinge van 't gene haer Ma^t. aen dezelve ten achteren soude mogen wezen, verclaerende die begeerte van hare Ma^t. te wezen, dat zy promptelick ende sonder vertreck d'intentie ende goede geliefte van haer E. hierop soude mogen verstaen, ende zoe die missive van haere Ma^t. nu lange onderwegen was geweest, versouck doende, dat haer E. resolutie te meer geaccelereert mochte worden, versekerende hier benessens, dat haer Ma^t. hierdeur sonderlinge veroorsaect soude worden, tot volhardinge ende continuatie van hare weldaden ende gunsten, die wy voormaels beproeft ende noch dagelick te gevoelen hadden, soe sal UE. gelieven te verstaen, dat by die gedeputeerden vande provincien, hier tegenwoordich wesende, geen swaericheyt altoos gemaect is geweest, omme hierinne te consentereen ende te bewillichen, bevindende haer daertoe meer dan verobligeert, zoe ten regarde van onze schulden, d'welcke dit versoeck verre zyn excederende, als oock

vande danckbaerheit, die wy van onzer zyde altyts meer ende meer hadden te verthoonen voor die goede officien ende menichfuldige weldaden, by ons ontfangen van haer Ma', tot d'welcken wy in onsen noodt onsen toevlucht te nemen ende meermael te recurreren souden hebben, dan zoe ick my niet geauthoriseert en vonde, omme absolutelik hierinne mede t'accordeeren, hoewel die saecke haest vereyschende was, hebben by provisie verclaert, dat ick een vast vertrouwen hadde op UE. gewoonlicke goede discretie, deur d'welcke UE. haer mede hiertoe by gevolch van d'andere provintien souden bewegen laten, maer dat ick 't selve over myn niet te nemen en hadde buyten UE. voorweten ende goeden wille, daerthoe ick my was refererende ende op te verwachten hadde, biddende dienstelick mitten eersten daarvan verwitticht ende versekert te mogen worden, middelertyt is die heere Gilpin, des niettegenstaende voor antwoorde aengesecht, dat hy hem wel te verlaten ende t'assureren hadde op 't gene hy versocht hadde, ende dat men 't selve metten eersten soude doen versorgen, mits dat hy alvorens overleveren soude specificatie vanden quantité van boter, kaas ende van andere vivres, ende hoe veel hy van elcx begeeren soude. Die missive van UE. aen den staten generael geschreven, nopende die gequeste ende krancke soldaten UE. toege-sonden, hebbe ick op saterdach voorleden gepresenteert, ende nae dat deselve gelesen was, overeencommende met die doleancien, die by Hollandt ende Zeelandt ter zelve tyde dezes aengaende mede gedaen worden, ende zoe men niet en wist, wat ordre byden raedt van state op sulcken soldaten gemaect was, is die missive in haeren handen gestelt, omme advys te hebben, 't welck UE. uyt die rescriptie vande staten generael, hierby gaende, te vernemen sullen hebben, daerthoe ick myn moet gedragen, hoewel ick wel geerne anders gesien ende alle mogelycke devoir daerom gedaen hadde.

Wy en hebben voor als noch niet zekers vernomen van 't exploit, dat Syne Excell. voorheeft. Die tydinge, die wy lest van Ostende gehad hebben, hebbe ick aen den secretaris Ledenberch geschreven, daerthoe ick myn referere. In Zeelant is noch op nieuws een vendel Engelsche ende . . . . soldaten gearriveert, gemonstert ende nae Ostende gesonden, ende daer wordt noch een aldaer verwacht. Ende zoe ick voor deze reyse niet wyders te scrijven hebbe, sal dezen besluuten met myne dienstwillige gebiedenisse, ende die Almogende bidden UE., Edele etc.

Uyt 's Gravenhage, dezen xx. Octobris 1601.

Uwe E. onderdanighe dienaar ende medebroeder,
NICOLAES VAN BERCK.

Opschr.: Edele etc. heren gedeputeerde vande staten vanden lande van Utrecht, tot Utrecht.

Recep^s. XXI. Oct. 1601.

(Naar het origineel).

XIII.

MAURITZ, geboren Prince van Oraengie, Grave van Nassau, Moers, Marquis vander Vere, etc.

Edele, erentfeste, wyze, voorsienige ende discrete besondere goede vrienden.

Wy en twyffelen niet, ofte UE. syn genouch bericht van 't groot voornemen, 't welck de gemeyne vyanden inden loopende jaere gemeent hadden te volbrengen, tot nadeel vande vereenichde Nederlanden, met het brengen van haren principalen legher over Rhyu, opte vereenichde landen, het beleg vande stadt van Ostende ende zoo te water als te lande te

gebruycken moordadelicke ende barbarische tirannie over den goeden innegesetenen. Wy houden ons oock wel verseeckert, dat UE. volcomelyck weten, dat Godt de Heere almachtich der heeren staten generael ende raeden van staten resolutie, beneffens ons beleyt sulcx belieft heeft te zegenen, dat het voorsz. principale ende grootste voornemen der vyanden over Rhyn, deur het beleg ende innemen vande stadt Rhynberck, is helet, ende dat nyttegenstaende die vyanden extraordinaris gewelt ende costen tot veroveringhe vande stadt van Oostende hebben gedaen, tot noch toe deur Godes genade ende de gedane debvoiren, die voorsz. stadt is geconserveert, ende hoewel wy althans (buyten tyts) sulcke exploitien van oorloge voorgenomen hebben, daermede wy verhoopen den vyanden met haere meeste forceen te doen trecken vande stadt van Oostende. Soo is nochtans te beduchten (terwyle zy zoo grootelycx haere reputatie mit seer veele extraordinarise costen ende wercken voor de voorsz. stadt hebben geëngageert ende aldaer soe veel tyt, volck ende behoeften geconsumeert), dat zy deselve stadt belegert sullen willen houden, weshalven soe wel voor de eere ende dienste der landen, voor de verlossinghe vande belegerden, als omme de landen te ontlasten van soo groote costen, die tot defensie vande belegerde stadt moeten gedragen ende gesupporteert worden, te meer noodich is, dat de vereenichde provincien, leden ende steden vandyen, hen tydelick ende vruchtbaerlyck resolveeren opte consenten, die soo wel omme te secundeeren onze voorgenomene exploitien, ende die defensie vande stadt van Oostende noch voor den loopende jaere nodich syn, als sonderlinge 't gene byden raede van state by hare propositie voor den aenstaende jare is versocht. Wy weten wel, dat de lasten voor de provincien, leden, steden ende goede innegesetenen vandyen seer beswaerlyck vallen, ende wenschen van harten, dat die mochten vermindert worden, maer daerentusschen hebben wy nochtans een vast betrouwen, dat UE. ende alle vrome liefhebbers des vaderlants sullen oordeelen behoerlyck te wesen, de genade by Godt den Heere almachtich dese landen tot hanthoudinghe van hare christelycke ende rechtveerdighe saecke tot noch toe bewesen, met danckbaerheit aen te nemen, oock met goede debvoiren ende gedult, voorts een gelucksalige uytcompste te verwachten, ende dat de swaericheden, bestaende in 't vinden van middelen ende penningen tot betalinghe der lasten van oorloghe nodich, voor een zoo rechtveerdighe saecke, daer voor met goet ende bloet tot noch toe zeer veel gedaen ende geleden is, ende omme af te weeren soo grouwelycke ende barbarische tirannye, als jegens deze landen in 't gemeen ende allen den goeden innegesetenen derselver over veel jaren byden gemeenen vyanden besloten ende noch seer corts over den armen visschers (die haren cost ter zee soo suerlyck ende mit soo grooten gevaeren ende peryckelen eerlyck soecken te winnen) gebruyckt syn, sullen met eene goede courage ende mannelycke resolutie overwonnen worden. Wy willen UE. 't selve ten hoochsten recommandeeren, ende deselve verseeckeren, dat aen ons nyet en zal mangelen in 't doen van 't gene in ons vermogen is tot 's lants meesten dienst, ende sullen daeromme ons vastelyck verlaten, dat UE. insiende den jegenwoordigen beswaerlickien staet der landen, nyet en sullen naerlaten vruchtbaerlyck ende tytelyck opte voorsz. consenten ende die middelen daertoe nodich, te resolveeren, andermael UE. versoeckende, dat 't selve zoe tytelyck mach geschieden, als byde voorsz. propositie versocht is, ende den hoochsten dienst vanden lande verheyst. Hiermede, Edele *etc.*

In 't legher tot Vucht, den viii. Novembris 1601.

UE. goetwillige vrunt,
MAURICE DE NASSAU.

Opschr.: Den Edelen *etc.*, heren staten van
Utrecht ofte aen gecommiteerde raeden.

(Naar het origineel).

XIV.

Edele etc.

Ick hebbe uwe Ed. missive vanden x. deser ontfangen, ende daeruyt verstaen, dat UE. belieft heeft t'ordonneren ende myn mede op zeeckere poineten van importantie te doen beschryven tegens den xvii. desselven aenstaende, waervan ick UE. zeer dienstelyck bedancke, als oock vande eere ende gunste, die UE. jegens myn hier mede syt bethonende, myn presenterende ende gereet houdende, omme UE. bevelen onderdanichlyck nae te comen ende te gehoorsamen. Dan alsoe dese aenstaende weecke die staten van Holland in de vergaderinge vande staten generael sullen presideren, ende dat ick oock verstaen hebbe, dat terselver tyde hier erschynen sullen gecommiteerde vande staten van Zeelandt, in merckelyken getale ende staetsgewyse, ende dat ick daerdeur presumere ende te considereren staet, dat hier enige saecken van grooten gewichte souden mogen worden geproponceert ofte tusschen der twee voorsz. staten verhandelt, die de gemeyne saecke mede zouden mogen toucheren, ende daerop mede dienen souden by ons regardt genomen te worden, soe en hebbe ick niet kunnen laeten. UE. hiervan t'adverteren ende te versoecken, dat UE. hierop willen letten ende delibereren, of't niet dienlyck wesen sal, dat die heere vander Aa ende ick dese naestcomende weecke alhier noch vertoeven ende ons vertreck een dach, vier ofte vyff uytstellen, omme te sien, horen ende sonderen, wat hier om soude mogen gaen ofte voorgesteld worden. Myn gedragenele voorder deses aengaende tot UE. gebieden, goetduncken ende naerder advertentie, daerop ick te verwachten ende myn gerne na deselve te reguleeren sal hebben.

Middelertyt Godt almachtich biddende etc.

Vuyt 's Hage, desen xii. November 1601.

UE. dw. medebroeder ende vrundt,

NICLAES VAN BERCK.

Wy hebben gisteren gewisse tydingen gehadt, dat een van onse scheepscapiteynen, genaempt Mooy Marten, ingeseylt, verovert ende de Maze ingebracht heeft een Duyunkerker scheepken van omtrent xxv last, ophebbende 2 gotelingen ende 42 man, die volgens d'orde geexecuteert ende gehangen syn.

(Naar het origineel).

XV.

Heer secretaris.

Ick hoope UE. myn leste vanden iv. deser ontfanghen sult hebben, ende daerby verstaen de gelegentheyte van Ostende tot dier tyt, tzedert is niet besonders dan Godt lof alles goets voorgevallen. Wy verwachten nu alle daghe, met die doye weeder, het crychsvolck uyt die quartieren, om 't garnisoen te veranderen, alhier synde zesse vendelen mede gedestineert, die alle ueren van Bergen ende Tertoolen zullen comen, ende de veranderinge gedaen zynde, zal, soe men meent, den vyant van opinie mede doen muteren, men can der t'allen tyden uyt ende in de stadt comen, ende en doet mit zyne nye batterie by oosten gheen meerder schade ofte weyniger als van te voren, gelyck hy hem wel hadde ingebeelt. Den viii. deser, oude styl, quam tydinge, dat de vyant van Nypoort mit des continuelen nevel drye schepen mit steen geladen tot aen de oude stadt gebracht hadde, ende aldaer doen in de gront geboort, meenende die in de oostgeule te sincken, omme d'invaert van onze

schepen te verhinderen, ende gefailleert hebbende, is mit jachten ende zyn volck wederom naer Nypoort vertoogen. De steen ende scheepen zullen voor de zeevereken aldaer wel te pas comen. Desen dusverre geschreven zynde, ontfangen brieven vanden ridder Veer, geschreven den xviii. dezer, nye styl, ende regretteert zeer dat het veranderen van 't garnisoen dus lange aenloopt, waerop wy zyn Ed. geantwoort hebben, dat de continuelen vorst sulcx heeft verhindert, ende hem versekert mach houden, dat aen dezer zyde niet en zal gesuynt worden, als oock by continuatie in 't seynden van allerhande behouften, die hier te becommen zyn, ende zullen noch van daghe, wil't Godt, zoe van 's lants behouften als vivandiers, omtrent xxv scheepen derwaerts vaeren, die een groote quantiteyt van alles geladen hebben; Godt wilze behouden binnen laten commen, dien ick bidde UE., mons'. secretaire, te nemen in Zyn protectie, neffens myne vruntlicke recommendatie. Geschreven binnen Middelburg, desen x. Decembris 1601, oude styl. *Onder stont*: UE. gantswillige ende goede vrunt, ende *was onderteekent* A. FOECK. *In margine beneden aen stont aldus*: Sult believen myn dienstige gebiedenis te doen aen alle myne E. heeren, alsmede aen de heeren uyt den Hage, indien se noch daer zyn, als oock aen den heere advocaet. *Noch lager stont*: hier zyn onlanx twee scheepen, vol peper geladen, uyt Indie gearriveert, ende twee van Brayzill, met suycker, een van Guinea, daer oock goudt in is, ende anderen uyt Spaengen ende uyt d'eylanden, mitte wynen *etc.* geladen. De heer Veer adverteert ons oock vande drye gesoncken scheepen, ende dat d'intentie vanden vyandt was, die te werpen binnen d'oude haven by westen de stadt, ende daermede t'accommodeeren syn passage naer de zandthill, ende dat ze deur de wille Godts gefailleert hadden ende zyn blyven sitten op 't strand, voor d'oude stadt.

D'opscripctie was:

Erentfeste *etc.* Gillis van Ledenberch, secretaris
van myn heeren die stadt van Utrecht.

Rec^o. xvii. Decemb. 1601.

(Naar gelijktijdige copie).

(Ledenberch schreef eigenhandig hieronder:)

Myn heer, hebbende de gelegentheid vanden schipper Voet brenger, hebbe ick nyet nagelaeten UE. te communiceren de bovengesz. tydinge, die ick dezen avontstont vanden heere Foock ontfange. De heeren staten alhier syn geresolveert op de consenten, ende soe ick hope tot contentement vande generalité, waermede ick desen nae myne groetenisse besluyte, UE. *etc.*

Den xvii. Decembris 1601.

UE. dienstwillige,

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Opschr.: Aen den heere Floris Heermale, thesaurier vd.
gedeputeerde vd. heeren staten v. Utrecht, in 's Hage.

R^o. *penultima* Decemb., *stilo novo*, 1601.

XVI.

Edele *etc.*

Myn heer. Wy hebben uwe E. brieven vanden 22. deser wel ontfangen ende . . . . . heeft daeruit verstaen, dat die vanden rade van state onlanx te voren uwe E. hadden aengescreven, vyff vande compagnien, op haer repartitie staende, te verstercken van 113 tot op 150 coppen, sonder te verclaren mit wat wapenen ende soldie deselve vermeerderinge

soude geschieden. Dat ook capt. Greboval binnen Oostende onlanx gesonden was ende nyt mogelyck aldaer de recreute te doen, dat wy daerom dese saecke met die vanden rade souden communicereen ende UE. de nadere intentie souden adverteren, soe sullen UE. believen te verstaen, dat de meyninge van Syn Excell. ende die vande gedeputeerden van myn heren de staten generael tot beleidt van dese saecke is, dat de wapeninge sall geschieden nae advenant vande 113 coppen, soe van roers, musquetten ende spiesen, als oock de betalinge daerna sall geschieden, waervan UE. te gelegener tyt neffens andere, acte sal worden verleent. Syn Excell. sall plaetsen designeren, waer de capiteynen, nu binnen Oostende synde, haere recreute sullen doen, om die tegens haer uitcompst gereedt te vinden.

Wat belangt de twee capt^{en} vande garnisoenhoudere, en is tot noch toe nyt cunnen gedaen worden, duer dien die heeren staten van Hollant gestadich vergaderen, ende zullen 't daer nae bevorderen.

De controleur vande artillerie, Ysbrant Ysbrandtsz. vander Dous, heeft ons beloofd de twee cortouwen met het gevolch noch van daghe van Delft nae Utrecht te doen schepen, dan twyfelde oft hy 't polver mede soude moghen seynden. Nopende 't veranderen ofte verminderen vande thien compagnien, by Syn Excell. in onse quartieren gedestineert, en es tot noch 'toe nyet gedaen, mits de menichfuldige occupatien van Syn Excell., ende sullen 't nae onse vermogen bevorderen.

De generael Veer is desen morgenstont vuyt Oostende verschreven, synde hier aengecomen.

Ende ons hiermede *etc.* Inden Hage, den 25. Fbr. 1602, oude styl.

Opschr.: Edele *etc.* myne heeren gedeputeerden vande staten van Utrecht *etc.* tot Utrecht.

UE. dienstwillige,
G. VAN RENESSE. A. FOECK.

(Naar het origineel).

XVII.

Monsr. secretaire.

Ick sende UE. by desen een lyste vande vier oorlochschepen, gedestineert totte *voiage* naer Westen mette Engelsche armade. Als by Syn Excell. gestelt sullen wesen de capt^{en} totte convoyschepen, sal ick UE. de lyste daarvan oversenden, neffens de lyste vande schepen, gedestineert op de Vlaemsche custen. Nieuwe tydinge is hier nyet anders, dan dat die vanden collegie alhier huyden schryvens hebben ontfangen van voor Ostende, van date den XI. Marty lestleden, *stilo novo*, dat daechs te voren, by lichten dage, daerinne gecomen syn XIV schepen, sonder meer te verliesen als drie mannen, een deel van deselve syn daerin gecomen in de geule, ende een deel in de nieuwe haven. De vyant schoot nae hem CVIII schoten met grof geschut. Des nachts daeraen liepen daerin XIII schepen ende leden geen schade, die vyant schoot na hem XXVII schoten. Sedert den X. February totten XI. Maert, *stilo voorsz.*, syn daer in als ingecomen CVIII schepen, geladen met alrehande ammunitie van oorloge ende victualie, behalven 't gene die schepen van oorloge met haere sloupen aen landt gebrocht hebben. Ende anders niet hebbende, weerdich om schryven, sal dese hiermede eindigen, ende naer myne behoorlicke recommandatie den Almogenden bidden, UE. te verleen een voorspoedich leven ter zalicheyt.

Wt Amstelredamme, desen X. Marty 1602, *stilo veteri.*

Opschr.: Erentfeste *etc.* heere Gillis de Ledenberch, secretaris der E. heeren staten 's landts v. Utrecht.
Den brenger zyn loon.

UE. dienstw. vrundt,
..... ENGHE.

(Naar het origineel).

Den xxiv. February syn in Duykercken ingecomen twee van hare schepen, ryckelyk ge-
laeden met waeren, die zy met hun drien ontnomen hadden eenen Engelschen coopvaerder,
die wt Barbarien quam.

Lyste der vier oorlogschepen, gedestincert op't
voiage na Westen, mette Engelsche armade.

<i>Sal ophebben</i>	Cap ⁿ . Joachim Henricxsz. Swartenhout, voert 't schip genaempt	
100 man.	<i>de Son</i> , ende heeft op 't navolgende geschut:	
	Twee halve cortouwen.	
	Noch twee metale stucken.	
	Noch vier micolvereyns, schietende	8½ fl yssers.
	Noch acht saeckeres, schietende	5 - —
	Noch twee gotelyngen, schietende	4 - —
	Ende vier steenstucken.	
100 man.	Capiteyn Jan Ariaensz. Cant, voert 't schip genaempt <i>de Maen</i> ,	
	ende heeft op 't navolgende geschut:	
	Twee halve cortouwen.	
	Twee metale stucken.	
	Vier gotelinghen, schietende	8 fl yssers.
	Noch zes gotelinghen, schietende	5 - —
	Twee gotelinghen, schietende	4 - —
	Ende vier steenstucken.	
90 man.	Capiteyn Marcus Willemsz. voert 't schip genaempt <i>de Consent</i> ,	
	ende heeft op 't navolgende geschut:	
	Twee halve cortouwen, oft anders twee andere metale stucken.	12 fl yssers.
	Vier micolvereyns, schietende	8 - —
	Noch zes gotelinghen, schietende	5 - —
	Vier gotelinghen, schietende	4 - —
	Ende vier steenstucken.	
<i>Sal ophebben</i>	Capiteyn Dierck Cuynen voert 't schip genaempt <i>de Zee-wolff</i> ,	
80 man.	ende heeft op 't navolgende geschut:	
	Twee metale stucken, schietende	12 fl yssers.
	Vier micolvereyns, schietende	8½ - —
	Twee stucken, schietende	8 - —
	Vier stucken, schietende	5 - —
	Twee stucken, schietende	4 - —
	Ende vier steenstucken.	
	Die vier capiteynen sullen in als hebben hondert ende twyntich halve vaten buscruyt, daarvan weder uytgedeelt sal worden naer rate van 't geschut dat hy voert.	

XVIII.

Edele *etc.* heeren.

Den xxiii. deser, *stilo novo*, is aen den staten generael requeste gepresenteert byden here graven Ernst ende Lodewyc van Nassauwen', neffens een gunstige ende ernstige recomman-
 datie van Syne Excell., respectivelick versouckende augmentatie van haer E. G. tractemen-
 ten, met d'welcke d'selve van nu voortaan haren staet ende hofgesin, buyten verloop van
 schulden, nae haer qualité ende reputatie langer niet en souden weten te continueeren ende
 t'onderhouden, uyt oirsaecke, dat de lasten ende commandementen van haer Genaden dien-
 sten dagelicx toenemen ende vermeertert worden, naedat de jaeren, cloecheyt, militaire
 vernuft, deur oeffeninge van wapenen in den voorsz. heiren aenwassen ende haer vergroo-
 ten, waer uyt volgen moet, ende het is een zonderlinge eere voor 't landt, dat princen en-
 tretenementen worden gebeneficeert ende geelargeert nae haere meriten ende goede diensten.
 Dese heeren plegen gastadelyck neffens Syne Excell. te wesen in zyne tente ter zyde van een
 leger, om te hooren, te sien ende ten oorloge geexerceert te worden; nu syn deselve opge-
 lecht hooge beveelen, ende een partye van 't leger te gebieden; als men dese voorleden jaere
 in graeff Ernst gesien heeft, ende graeff Lodewyck wordt gestelt generael vande cavallerie,
 waer nae haer G. haeren staet ende hofgesin moeten menageeren, ende nu meer sal
 moeten kosten als voormaels sulcx nodich is geweest. Ten selven tyde heeft Syn Excell.
 mede aen de staten generael doen verthoonen, dat 't tractement van graeff Heyndrick van
 Nassau, sedert syn G. vander schole gecommen is, in deselve poincten tot noch thoe geble-
 ven was, ende zoe deselve nu versien sal worden, boven zyne colonnelschap, met meerder
 commandement, ende gebieden sal van nu voortaan over een derde part vanden geheelen
 leger, dat te velt gebracht sal worden, ende syn G. houdende is syn eygen hofgesin, ende
 mede alles sal moeten dirigeren nae synen staet, heeft Syne Excell. mede versocht gelycke
 augmentatie voor synen voorsz. broeder. 'T welck alles byden staten generael in deliberatie
 geleyt ende overwogen synde, ende sonderlinge, soe die grave van Solms onlanx overleden
 is, ende men niet gesint en is, eenen anderen met synen staet ofte tractement te vereeren,
 ende dat deze versuecken wel gefundeert syn, ende buyten nieuwe lesie van 't landt souden
 cunnen geaccordeert worden, zoe hebben die gecommiteerden van Hollandt, Zeelandt ende
 eenige anderen goetgevonden, die graven Ernst ende Lodewyck van Nassauwen te vergunnen
 boven haer gewoonlyck tractement voor desen jaere ende voor soe veel maenden als haer G. G.
 in den leger wesen sullen, ter maent iii^e gl., ende dat by provisie; ende hebben daer be-
 neffens graef Heyndrick een ordinaris tractement gedesigneert ende verleent van vyff hondert
 gl. ter maent; ende zoe ick my hierthoe niet en vande specialicken gelast, hebbe aengenom-
 men dese saecke UE. te verwittigen ende te recommandeeren, verhoopende, dat die voorsz.
 resolutie by UE. mede ten besten verstaen ende geavoyeert soude worden, gelyck ick dien-
 stelyck bidde ten aensien vanden huuse van Nassauwen, ende van die getrouwe diensten
 vande voorn. graven, dat UE. haer G. G. versoeck in goede recommanatie willen nemen
 ende haer conformeren met d'andere provintien, ende my daervan metten eersten haer be-
 willinge hiervan over te seynden.

Ten selven tyde is deur versoeck vanden raedt van state mede geordonneert die provintien
 aen te schryven, dat haer gelieve op 't spoedigste over te schicken declaratien vande kosten,
 cledingen ende onderhoud, verstreckt aen de crancken, die haer desen jaere toegesonden
 syn geweest, opdat den capiteynen deselve mogen afgetoogen worden op haer afreckeninge,
 die sy versoucken, ende dat aeler ende vorens zy wederom te velde gebruyct sullen worden.

Onze declaratie heeft Gerrit Terstege op myn laatste vertreck myn medegegeven, ende ick hebbe deselve aen den raedt over doen leveren duer myn heere Foeck, waervan notule gehouden is, ende waervan ick die *recepisse* metten eersten overseynden sal, dan soe by Terstege yet mogte vergeten wesen van cledinge ofte andersins, ofte zoe daer noch eenige crancken binnen Utrecht syn, zoe sal UE. gelieven denselven te vermanen, naerder specificatie ende pertinente lyste aen myn daervan te bestellen, ende dat metten eersten, want naemaels sal 't selve qualicken te recouvreren wesen; d'ordre van 't landt laet thoe de somme van negen gulden, tot versieninge ende cledinge voor yeder persoon vande crancken, dan of in 't maecten van onze declaratie daerop gelet is, en weet ick niet. Beslytende dese met myne dienstwillige gebiedenis, ende biddende Godt almachtich UE., Edele *etc.* Metter haest.

Uyt 's Gravenhage, desen xv. Marty 1602.

UE. dienstw. vrundt ende medebroeder,

NICLAES VAN BERCK.

Opschr.: Edele *etc.* myne heeren gedeputeerden vande staten van Utrecht *etc.* tot Utrecht.

Recep^s. xvi. Marty 1602.

(Naar het origineel).

XIX.

Edele *etc.* heeren.

Die staten generael syn dese verleden weecke meest al becommert geweest, omme die stadt van Oostende van alles op nieuws te versien ende te verseeckeren tegens alle surprinse ende effort vanden vyandt, tot welken fyne Syne Excell. verscheyden memorien ende projecten van ingenieurs hadde doen ingeven, d'welcke byden staten generael ende raeden van state ten naestenby nodich gevonden syn gevolcht te worden, verhoopende zoe in sulcken voegen die fortificatien, zeevercken ende retranchementen aldaer mochten vernieut, geholpen ende versorget worden, dat men in lange jaeren niet en soude behouven acht ofte omsyen daer nae te hebben. Hierbeneffens is goetgevonden, die magazynen mit alle provisien van ammunitien te ververschen ende redintegreren, ende die voorsieninge te doen van proviande voor vyff duyzent man, voor ses ofte ten minsten voor den tyt van vier maenden, opdat die stadt buyten sorge ende naedencken gestelt soude worden, aler ende voorens onsen leger te velde soude mogen gebracht worden, dan, zoe die schade gemeynlick moet voor die bate gaen, zoo kunnen UE. wel bemercken, dat die aenbestedinge vande voorsz. wercken, die materialen, behoefden ende kosten, tot alles dienende, een groote somme sullen comen te bedragen. Soe sal UE. gelieven te verstaen, dat die meeste swaricheyt geweest is die penningen hiertoe te vinden, synde die comptoiren buyten eenigen voorraedt, ende die voorseide voorsieninghe van sulcken noydt ende importantie, dat d'selve geen vertreck en diende te lyden, ende dat nae veel deliberatien alle d'andere provintien geen beter ofte bequamer middel hiertoe en hebben weten te bedencken, dan dat den raedt van state geordonneert ende geauthoriseert soude worden, zoe veel penningen op interesse te negociereen, als tot der voorsz. provisien van doen zoude wesen, ende als oock gerequireert worden tot aenritz-, handt- ende transportgelt voor die nieuwe lichtinge van 't vuytheems crychsvolk ende versterckinge der compagnien, waervan voor als noch geen versouck aen de provintien gedaen is geweest, maer soe wy ons niet gelast en vonden soodanige negotiatie toe te staen, wel wetende dat d'andere provintien (uytgesondert Hollandt) zeer weynich van haer extraordinaris consenten ende in de negen hondert duyzent gl. in den voorleden jaere versocht, ten behoeve van

Oostende ende tot werving van nieuw volck betaelt ofte bygebracht hadden, soo en hebben wy ons daer met niet kunnen conformeeren, vindende beter ende billycker, dat deze voorn. penningen gevonden konden worden uyt die restanten vande provincien debitoiren, dan d'selve te doen lichten op swaere intressen. Edoch ten laetsten ende nae veel altercatien siende dat dit geheele werck ende goet voornemen door ons verachtert ende gerenverseert soude mogen worden, hebben ons laten bewegen, op UE. behagen mede daerinne te condescenderen, ten aenzien dat genen staet gemaect en can worden op die provincie van Zeelandt, uyt oorsake van haer lasten van admiraliteyt, noch op Vrieslandt deur haer differenten, mitsgaders oock niet op Gelderlandt ende Overysseel, deur haer onvermogen ende quade gewoonte, ende sonderlinge, dat het goet debvoir van ons weynich kan helpen ofte proufyteeren, ende dat wy evenwel niet en souden worden geindemneert ofte afgesondert vande last vande genegocieerde penningen ende d'interesse vandien, versouckende daer benefens, dat den raedt bevel gedaen soude worden omme die restanten aen de provintien te bevorderen, sonder dilay ofte conniventie, ende dat die opgenomene hoofdsom ende interesssen daervan weder afgeleyt ende gerestitueert soude mogen worden, gelyck wy meynen dat UE. sulcke vermaeninge vernomen sullen hebben, onlanx aen de provincien byden raide gedaen te syn.

Hier benefens is UE. mede wel bekend, dat alle onze gendarmerye, zoe deur d'offensive van Rhynburch ende 's Hartogenbosch, als meest oock deur die defensie van Oostende zoe zeer is verswackt ende tot zoe cleyne getale gecomen, dat wy die helft daervan niet en hebben kunnen behouden, ende dat het van noode wezen sal, voor desen jaere onze andere compagnien niet alleen te redresseeren, maer boven 't oude ende ordinaris getal te verstercken ende met die helft meer t'augmenteeren, sonderlinge die compagnien, die te velt sullen gebracht worden, ende daer benefens een merckelicke werving van ruyteren ende knechten te doen van uytheemsch volck, opdat wy boven die voorsz. besettinge vande stadt van Oostende, een sensible effect op den vyant mogen brengen, ende alsoe een eynde te soecken vande periculen ende vande onverdrachelycke kosten, daerinne het landt hem gans verloopt, omme van dese stadt gessecurereert te mogen blyven. Soe willen wy UE. ten hoochsten versocht hebben, tot dezen fyne in hartelycke recommandatie aen te willen nemen ende amplecteren die goede intentie, sorchfuldicheyt ende heroyque resolutie vande staten generael, ende dat UE. met ernsticheyt willen letten op haer E. begeeren ende serieuse vermaeninge, die d'selve aen UE. mede doende syn, 't welck wy oock mede uyt gronde onzes harten bidden ende begeren, dat UE. alle neersticheyt ende debvoir doen willen, ende sien met vliet te versorgen, dat die helfte vande VIII^m L., tot lichtinge van nieu volck, als oock die helfte vande V^m L. tot toerustinge vanden veltleger ende oock van III^m L. tot die fortificatien (ofte van 't gene daeraen noch resteert), daervan wy onze quote voor dit jaer bewillicht hebben, jegens drye weecken ofte ten langsten binnen een maent mach veerdich ende seecker wesen, opdat die nieuwe ruyterie ende infanterie, die daertegens verwacht wordt, terstont gemonstert, in eede ende effectuelen dienst gebracht ende heur betaeling ontfangen, ende den veltleger geavanceert, van alle noetelicheyt versien ende in goede ordre gehouden mach worden, ons dezen aengaende vorders refererende tot die missive vande staten generael.

Voorts soe worden UE. mede byden staten generael versocht tot het furneren van onze quote in de hondert duyzent ponden, bewillicht tot het equiperen vande oorlochschepen, die hare Ma^t. van Engelandt toegeseyt ende beloofd zyn, tot assistentie van hare vlote gestedineert op de kusten van Spaingien, tot afbreuck ende empechement van 't voornemen van onze gemeyne vyandt, 't welck wy in geenderley wyse sullen kunnen te buyten staen, ende zoe die respective collegien ter admiraliteyt, over denwelcken die voorsz. schepen zyn gere-

partieert, die toerustinghe zeer difficulteren ende rondelick verclaeren, deselve niet te wege te kunnen brengen, sonder prompt middel van subsidie, soe willen wy UE. mede ten ernstichsten versocht hebben, in geen faulte van UE. debvoir te willen wezen.

Wes belangt het opbrengen van 't derde part van ix^m L., byden raide van state voor dit jaer versocht, ende daertoe UE. mede byden staten generael serieuselyck vermaent worden tot subsidie vande collegie ter admiraliteyt, tot 't welck wy om redenen van gewichte geen uytdraegende consent hebben kunnen openen noch van ons geven, zoe zouden wy nochtans verstaen, dat by UE. dienen zoude favorable achtunge daerop genomen te worden, naedemael die staeten van Zeelandt, die nu voor ettelycke tydt staetsgewyse hier geweest zyn in de vergaderinge vande staten generael, verclaert ende by maniere van protestatie gecontesteert hebben, hem onmogelyck te wezen eenige penningen op te brengen, tot die extraordinaris petitien dezès jaers, tenzy dat haer middelen by d'andere provincien gesubministreert worden, omme daer met te mogen continueeren 't onderhoud van haer equipagie ende haer verloop te boven te mogen commen, ende dat sonder sulcken merckelycken bystandt het bootsvolck langer buyten confusie niet en souden te houden wesen. Jac wy hebben voor seker vernomen, ende het wordt ons dagelicx van haer E. gecommitteerden aengesecht, dat zy in pointen gestaen hebben ende lichtelyck daertoe hem begeben souden, ende alle die middelen van haere provintie te converteeren ende te trecken tot behoef van haer admiraliteyt, ende zoe dan daervan wat soude mogen overloopen, 't selve te connen laten tot behulp van den oorloge te lande. Wy souden sorgen, zoe dit eens gepractiseert worde, dat die van Hollandt mede een consequentie daervan maecken souden, 't welck in allen gevalle dient verhoedt, ende het sal raetsaemer syn, niet soe geheel precies te wesen, ende ons redenen ende persuasien een weynich te buyten te gaen, dan om scheuringe ofte swaerder inconvenient te veroorsaecken. Dus dunckt ons (onder correctie) dat wy ons in deze gelegentheynt tot alles behooren te evertueeren, dat in ons vermogen wesen sal, sonderlinge tot der voorgaende pointen, zoe wy met gelycke trouweyde ende affectie van d'andere provincien worden gesecondeert, in welke gevallen wy oock nyet en souden twyffelen, off die almogende Heere sal syne segen daerthoe geven ende gewenste succes verleenen, waervan wy hem te dancken sullen hebben, ende Synen naeme in ewicheit groot te maecken, denwelcken wy oock bidden neffens onse dienstwillige gebiedenisse UE., Edele etc.

Uyt 's Gravenhage, desen xx. Marty 1602.

Al uwe E. dienstw. vrunden ende medebroeders,
NICOLAES VAN BERCK. GHERARDT VAN RENESSE.

Die heere Heermale doen haere gebiedenisse aen UE. Die heere Heermale heeft nu acht ofte thien dagen zyn bedt ende camer gehouden, bevangen wesende van vercoutheyt, daer met een coortse toegeslagen was, maer het harte is goet, soe dat ick hope dat hy 't selve haest overwonnen sal hebben, ende heeft my gisteren geseyt dat hy verlichtinge begint te voelen. Ick seynde hier beneffens het octroy voor den traficanten vande Oost-Indische zeevaert, met het plaacet, daerop geexpedieert.

Opschr.: Edele etc. myn heeren de gedeputeerde vande staten van Utrecht etc. tot Utrecht.

Recepⁿ xxiii. Marty 1602.

(Naar het origineel.)

XX.

Ridderschap ende steden der lantschap van Overijssel, representerende die staten derselver lantschap, gevisiteert ende in rype deliberatie gelacht hebbende die propositie vande heeren raden van state, ter vergaderinge vande heeren staten generael den XXIV. Octobris laestleden geexhibeert, ende by gemelte heeren staten generael aen haer E. overgesonden, betreffende die consenten, soe als dezelve voor dit lopende jaer 1602 tot stuer vander oorloghe ende defensie vande vereenichde Nederlanden tegens die algemeene vyanden derselver versocht syn, verclaren dat off wel die ingesetenen derselver lantschap, vermits de hitte ende meeste lasten van oorloghe in deze quartieren soe lange jaeren ende meer als in andere gevallen, brandtschattingen, exactien ende uytplonderingen vanden vyandt inlegeringe ende doortochten ende andere lasten, daer beneffens ten aensien van 't misgewas des korens als andersints nu eenige jaeren herwaerts ende voornamentlyck mede voorleden jaere gevallen, mitsgaders door de inundatie, soe vande riviere vande Ysele als vande zeeewateren, daermede die best contribueerende quartieren lestleden zyn overvallen ende beswaert, in de uysterste armoede ende onvermogentheyt zyn geraden, behalven dat deze provincie van Overijssel by die gemelte propositie met een ongeluckye proportie tegens die van Gelderlandt zyn verhooght, als in plaetze daer deze lantschap niet meer dan tegens yder vier ofte vyff eene ofte oock minder plegen te contribueeren, nu tegens drie derselver op twee gequotiseert syn, begeerende niet te min, tot hanthavinge vande gemeene zaecke ende afbreuck des vyandts, haer uysterste debvoir hinvorder te bethonen ende sich soe veel enichsins doenlyck ende mogelycken sal syn in 't contribueeren ditmael nae vereysch van saecken te esvertueren, hebben haer E. voor dit lopende jaer 1602 geconsenteert ende aengenomen, consenteeren ende aennemen mits desen te betalen die lasten, op deze provincie hyden ordinaris staet van oorloghe maentlycken gerepartieert, ende daer en boven voor alle andere gevorderde partyen, by die voorn. propositie nader verhaelt, voor een extraordinaris voor dit tegenwoordige jaer eens die somma vyftich duyzent L. van XL grooten Vlaems het pont, alles met conditie, dat aen dit voorschreeve extraordinaris consent in betalinge sal strecken die compaignie soldaten des drosten van Haexbergen, soe als deselve by deser lantschapsresolutie aen die heeren staten generael in dato den 24. Aprilis lestleden overgeschreven is, aengenomen ende betaelt wordt, mitsgaders die bezoldinge vande twyntich peerden, daermede die compaignie curassiers des droste van Sallandt lestleden ende die compaignie carabyns van Hesse Brun, al voor desen is verhooght, wezende dezelve in den voorsz. ordinaris staet niet begrepen, dat daer beneffens aen hetselve consent gecortet sullen worden alle wagen-, sloopvrachten, vivres ende anders, soe dit jaer tot dienst vande generaliteyt uytgekeert ende verschoten sullen bygebracht worden; item, die onnodige inlegeringe, deurtochten van onse eygen crychsvolck, ende voorts alle 't geene by andere provincien gecortet ende geprofitteert wordt, mits oock dat van wegen die generaliteyt die stadt Oldenzeel, die soe wel by somer- als by wintertyt mit verscheyden garnisoenen moet besettet blyven, gelyck andere frontiersteden, mit servys geassisteert, ende die nodige fortificatien van deselve soe veel doenlyck worde gedaen.

Voorts consenteeren ridderschap ende steden van Overijssel, dat den raet van state mach worden geauthoriseert, omme in tyden van noot te mogen lichten tot laste vande geunieerde provincien voor dit jaer, die somme van hondert duyzent ponden eens; item, in de continuatie vande imposten, contributien ende verdingen in de steden ende ten platten lande, ende van andere plaetsen onder den vyant gelegen; insgelyck in den generalen impost op 't zout, tot laste vanden panneman ende het recht vande paspoorten.

Lestelyck consenteert gemelte ridderschap ende steden in den opheve der convoyen ende licenten, tot steur vanden oorloge te water, mit alsulcke restrictie, dat die lyste vandien naer behoren gedresseert, allomme een eenparige voet geobserveert, ende deze provincie indemnal worde getracteert als d'andere, ende sulcx nae die resolutie hier bevorens op 't stuck vande licenten ende convoyen gearresteert, namelyck van geen veranderinge daerinne te doene, sonder voorgaende verschryvinge vande t'samentlycken provincien, ende dat dese volgende die visite ende recherche van uytgaende coopmanschappen wt deze provincien, (den garnisoenen sonder eenparige resolutie toegestaen), voorts afgedaen wierde, ende dit alles voorhouden deze lantschap, steden ende leden vandien haere privilegien ende gerechtigeden, soe wel in 't gemeen als particulier.

Aldus gedaen ter vergaderinge van gemelte ridderschap ende steden, binnen Deventer, den 24. Aprilis 1602.

(Overgegeven den 16. July 1602.)

(Naar gelijktijdige copie.)

XXI.

Edele *etc.* heeren.

Myn heeren. Alsoe Syne Excell. belieft hadde op gisteren na den noen ons by hem te ontbieden ende aen te zeggen, dat hy verstaen hadde vande waegemeester, dat veel vande wagens in Vrieslandt, mitsgaders stadt ende Ommelanden aengeteyckent, niet en souden bequaem zyn tot den veltleger gebruyckt te worden, ende datter noch een goede quantiteyt van wagens te cort comen zoude, daeromme goetgevonden hadde, den wagenmeester aen UE. afteveerdigen mit zyne brieven, ende by d'selve UE. ernstelyck te versoecken, hem alle behulp ende adres te willen doen, dat hy in 't Sticht van Utrecht noch soude mogen bekommen boven die wagens, die vanden eersten aengeteyckent zyn geweest, noch andere hondert goede waegens, gelyck UE. voormaels oock vanden wagenmeester verstaen zullen hebben, soe heeft Syne Excell. ons deze zaecke nochmaels ten hoochsten gerecommandeert, belastende, dat wy ten selven fyne mede aen UE. schryven souden, deurdien den dienst van 't landt deur faulte vande voorsz. hondert waegens grotelycx verachttert ende getardeert soude cunnen worden, hebben wy derhalven niet kunnen laten UE. hier dienstlic te bidden alle debvoir te willen doen, dat die wagemester tot die voorsz. hondert waegens geholpen mach worden, opdat die ordre, by Syne Excell. op den veltleger genomen, geen alteratie ofte empechement deur gebreck derselvigeren comme te lyden, ende wy in geen nadencken en commen van ondienstichheyt ende tergiversatie. Over deze oportunityt hebben wy mede occasie gehad omme Syne Excell. te vermanen, volgens UE. schryvens, datter te vrezzen zoude wezen, dat veel vande waegens, die aengeteyckent waeren, niet en souden veerdich kunnen worden tegens den bescreven tydt, ten waere zy vande diensten des voorleden jaers eerst betaelt worden, ende dat wy ditselvige den staten generael voorgehouden ende daervan gewaerschout hebben, maer weynich hope ende apparentie daervan tot noch toe bekommen hadden, niettegenstaende onse heeren ende principalen een merckelicke somme in gerede penningen hier gesonden hadden, opdat die staten generael ende raden van state te weiniger reden zoude hebben, om haer vande voorsz. betalinge der achterheyden vande wagens te excuseren ende te ontslaen, ende dat d'selve by ons geen oirsaecke gegeven soude worden, over ons te querelleeren, zoe daer onwillicheyt deur wanbetaeling onder den voirluyden zoude mogen commen te ontstaen. Syne Excell. was mede van onzen advyze, ende verstaende dat die diensten vanden voorleden jaere voor als behoirden betaelt te worden, ons belovende

die goede handt daeraen te sullen houden, ende de staten generael daerthoe te vermaenen. Voorts sal UE. gelieven te weten, hoedat wy sedert die aencompste alhier vanden heere Schade ende van Dolder met die penningen, gestadich becommert syn geweest met 't concipieren vande acte, by UE. geordonneert aen de staten generael ende raden van state te vercrygen, aler ende voirens die voorsz. penningen overgetelt souden worden, ende dat wy nae veel moeyten, altercatien ende zwaricheyden daeroever gemaect, ten laetsten deselve geobtineert hebben in conformité van UE. begeerte ofte immers ten naesten by, gelyck UE. uyt dit hygevouchde extract zullen connen spoeren, ende nae dat wy met den heere Foeck deze acte naerder geexamineert hebben gehadt, souden ons beduncken laeten, dat UE. daer met genouchsaem bewaert ende versekert sullen wezen, soe men ons in sinceriteyt ende redelycheyt wil tracteren, waerop wy ons ganselyck vertrouwen, geconsidereert, wy deze acte *bona fide* aennemen ende ons op deze belofte verlaten, niet twyffelende, of wy sullen het effect van onzen volcommen wille daerdeur genieten ende emporteeren. Wy hebben op huyden voorgenomen aen de staten generael te versoucken, dat in de acte mede aengetogen soude worden die handtgelden vande wagenlyuden, waervan in dit extract geen mentie gemaect en wordt, ende zoe 't selve geaccordeert wordt, souden wy geraden vinden, dat die penningen aen den ontfanger getelt souden worden, sonder langer vertreck, gedragende ons altyt tot UE. goede beliefte ende welgevallen, ende zoe deze vorder niet dienende is, willen wy ons dienstelick gebieden in UE. goede gratie ende Godt almachtich bidden UE. *etc.*

Uyt 's Gravenhage, desen xi. Mey 1602.

UE. dw. vrunden ende medebroederen,
NICOLAES VAN BERCK, GHERARDT VAN RENESSE.

EXTRACT.

Verclaeren ende beloven by dezen, dat die heeren staten van Utrecht, eens opbrengende haer E. aenpaert in de consenten, bovendien niet meer als andere provincien sullen worden beswaert, noch vande achterstallige diensten der voerlyuden van Utrecht vanden voorleden jaere, noch oock vande diensten, die zy in desen jaere sullen hebben te doen, maer dat deselve voerlyuden betaelt sullen worden byden ontfanger generael, nytte burse vande generaliteyt, beneffens de voerlyuden van d'andere provincien gelycke dienst gedaen hebbende.

By de staten generael is belieft, dat men die staten van Utrecht mede onbeswaert sal laten vande hantgelden vande waegenlyuden, daerthoe haer E. versocht syn geweest, als d'zelve uyt die acte vernemen sullen.

Opschr.: Edele *etc.*, myn heeren staten vanden lande van Utrecht ofte haer E. gedeputeerden *etc.*, tot Utrecht.

Recep^s. xix. May 1602.

(Naar het origineel).

XXII.

Edele *etc.* goede vrunden.

Alzo ons Syn Ex^{tie} bevolen heeft enighe ambachtslieden, als. spoormaeckers, sadelers, harnasmaeckers ende busmaeckers, ten dienste vanden lande voor dit aenstaende leger aen te nemen, ende wy dienvolgens met Dierick van Aelst, busmaecker binnen Utrecht, gesproken, ende hem om het leger te volgen, aengenomen hebben, zoo is ons vruntlick begeren

IV.

39

aen UE., deselve willen gemelten busmaecker verloff geven, omme ten dienste vanden lande gebruyckt te mogen worden. Ende sullen UE. hiermede den Almogenden vruntlick bevelen.

Tot Arnhem, den 5. Juny 1602.

UE. dienstwillige goede vrunt,
LOUYS, Comte DE NASSAU.

Opschr.: Den Edelen *etc.* staten 's lants v. Utrecht.

Rep^a. XXVII. May 1602.

(Naar het origineel).

XXIII.

Heer secretaris.

Terwylen den pas tusschen Nimwegen ende de Grave voor de passanten ende soetelaers onveylich is, ende de passagie meest valt te water, nae beneden ende deur Maese ende Waell, op Tyell, can men hier weinich zeekerheyt van onzen ende de viandes legers hoiren, 't welck oirsaecke is, dat ic UE. dagelycks nyt en can adverteren. De spraecke is, dat zy zoe nae hyden anderen zyn, dat men 't met canon can belangen; ende, datter goede couragie in ons leger is, om den viandt te resisteren ende mede om de stadt te veroveren. In onsen leger compt van beneden genouch van alle soorten van vivres; ende enyghc meenen, dat deur sulcke fauten ende byzonders van gelde, den viandt aldaer nyt langhe en zall cunnen houden. Dan ick vermoede, indien der wel geldt omgaet, van boven langes de Mase, al vry wat volghen sall.

Wy hebben hier onse propositie gedaen ende syn daerop gescheyden, om in de andere weeke wederom hyden anderen te comen ende ons finael antwoordt te geven, wy verhopen goet wesen sall, indien 't gheen woirden en zyn. De heer Berck is eergisteren uit het geselschap van hier nae beneden langes de dycken gereyest; vermoede, nu daer aen geconien is.

Hiermede myn in UE. goede gracie reecommanderende, bidde den Almogende, mons^r. secretaire, UE. te verlenen langdurighe gesontheyt.

Gescreven binnen Aernhem, den vi. Augusti 1602, oude styl.

UE. gantswillige goede vrundt,
A. Foeck.

Hier nae compt tydinghe, dat die vander stadt naer gedaen zeecker signaell, zyn uytgevallen; ende ten zelven tyde heeft den vyandt een aenval gedaen op't quartier van Syne Excell. die van bevoren vi canons hadde doen planten teghens de advenues, ende tot die ure stil gehouden, waerdeur den vyandt met groot verlies terugge gedreven wort. Die vander stadt en hadden oock niet veel uytgericht. Men wil seggen, dat den ingenieur Andries de Roy geschoten soude zyn, ende dat ons volk in off opte graefven gelogiert leggen. Godt almachtich verleene ons een goede vytcompste.

(Naar het origineel).

XXIV.

Mogende, Edele *etc.* heeren.

Myne heeren. Alsoo uwe E. vice-admirael Jan Adriaensz. Cant, op't voorschryven vanden heere secretaris Cecyll met zyn schip ende drie meer van Porsmuith vertrokken was, om met de schepen van haere Ma^t. ende deghene, die uwe E. hebben inde nauwe zee te wach-

ten op den dienst vande Spaensche galeyen, soo heeft Godt den Heere gewildt, dat hy aldaer soo geluckelyck gearriveert is, dat hy die heeft gemoet, ende op deselve een soo notabel dienst gedaen, als eenichsins waere te wenschen. Hy is met den commis Hovenaer my de tydinge hier commen brengen, omme my oock te kennen te geven, in wat gestaltenisse zyn schip was, oock om met eene de voordere intentie van haere Ma^t. te verstaen, ende wat hy nu voorts soude hebben te doene. Den voorsz. heere secretaris hadde my genoech op deselve ure van 't arriveren vande voorsz. Cant, by laste van haere Ma^t. in poste by syne brieven daervan zeer goede tydingen ontboden, te weeten, dat haere Ma^t. geadverteert was, dat twee vande Spaensche galleyen gestrandt waeren op de coste van Vlaenderen, omtrent Nieupoort, een ander tusschen Duynkercken ende Grevelingen, dat er oock eene in zee gevonden was vlotende, ende dat d'andere twee gevolgt wierden van haere Ma^t. ende de schepen van uwe E. landen, daer hare Ma^t. verhoopte, dat ze goede reckeninge van soude bringen, doch soo haest als ick den voorsz. Jan Adriaensz. Cant hadde hooren spreecken, soo hebbe ick my terstont met hem ende den voorsz. Houvenaer naer 't hof t'Otland (daer haere Ma^t. noch jegenwoordich is) begeven. Haere Ma^t. heeft my terstont by haer doen commen, ende naerdien zy met my alleene gesproken hadde, soo heeft sy oock wel begeert, den voorsz. vice-admirael Cant ende Houvenaer te zien. Sy heeft heml. afgevraecht in presentie vanden grooten tresorier, grooten admirael, haeren controlleur ende den voorsz. heere secretaris met veel meer groote heeren ende vrouwen, die daer oock in haere secreete camer waeren, de particulariteyt van haerlieder ervaerenthey, die hyden voorsz. vice-admirael Cant wel verclaert werden, daer haere Ma^t. zeer groot contentement in nam, met een zoo blyde ende vrolyk gelaet, dat men wel conde mercken, dat die tydinge haer ten hoogsten behaegden. Haere Ma^t. hadde oock van te vooren haeren admirael vande nauwe zee, Sir Robert Mansfield hooren spreecken, die met Adriaensz. Cant te samen te poste van Doever was gecommen, ende die oock haere Ma^t. genouch hadde laten weeten van 't goet debvoir, 't welck uwe E. scheepen in desen dienst hadden gedaen, ende sonderlinge verhaelde dickmael van twee, onder anderen, die de galleyen hadden commen volgen, die (soe hy haer hadde geseyt) hemlieden, soe clouckelyk hadden gequeten met continueel schieten door ende op de galleyen, dat het wonder was om te hooren, soe dat hy oock geseyt hadde, dat hy niet gerust en soude wezen, tot dat hy de namen vande capiteynen vande voorsz. twee scheepen soude hebben, daer naer haere Ma^t. verclaerde hemlieden, dat al wast soo, dat deesen dienst meest voor ons lant geschiet was, doordien deeze galleyen op onsen hals quaemen, nochtans dat zy estimeerde, dat hetzelve oock voor haer was gedaen, soe dat zy daervan Godt ten hoochsten bedanckte, die haer (zoo zy seide) altyts tot noch toe, in alle haere voornemen een geluckige ende voorspoedige uytganck hadde gegeven, uwe E. oock daer vooren seer hoochlyck bedanckende ende belast hetzelve hemlieden uwe E. alsoe van haeren weghe te rapporteeren, ende hoe veele sy van haerlieder vrientschap achte, daerby noch vougende, dat zy hemlieden altyts getrouwe vriendinne soude blyven, Godt tot getuychenisse nemende, dat, al wast zoe, dat men haer noch maer vier daegen geleden van 's vians weghe soo groote offertten ende conditien gepresenteert hadde, dat zy hemlieden nimmermeer en soude verlaten willen, als wel weetende, dat 't selve alleenlyck geschiede, som UE daer doere te verderven, maer dat sy liever niet en soude willen leven, dan dat sy haerlieder verderf voor haer oogen soudent moeten sien, somma haer woorden waeren zeer gratieus ende vol troosts, soe de bringers dezies uwe Mo. E. meer in 't breede sullen connen seggen, aen wien ick my oock dies aengaende referereen sal, ende Godt bidden, dat hy haer conincklyk gemoed hoe lanck hoe meer daerin wil verstyven. Voorder soo riep my haere Ma^t. noch alleene by haer, my seggende, dat se wel ligtelyck konde considereren, dat dese schepen

(in desen dienst te doene) seer geramponneert mosten weezen, dat zy oock medelyden hadde op de groote costen, die uwe E. alle dit jaer hadden moeten doen, ende daeromme dat zy henlieden van voorder cost (in 't regard van deze schepen) wilde ontslaen, ende dat d'selve wel mochten naer huys keeren, als van haeren weggen deselve oock licentierende, ende myn heeren daarvan seer hoochlyck bedanckende, haer mitsdien keerende tot den voorsz. vice-admiraal Cant, seyde hem, dat sy my haere resolutie hadde laten weeten, nopende 't gene hy nu met de schepen, die hy onder syn bevel hadde, soude doen, soo ick hem oock verclaert hebbe, ende soo hier jegenwoordichlyck niet anders meer en offereert, soo will ick Godt bidden dat hy uwe Mo. E. etc.

Van Londen, den 28. Septembris 1602, oude styl.

Onder stont geschreven: Den al uw Mo. E. oitmoedich ende getrouwe dienaer,

NOEL DE CARON.

Opschr.: Mogende etc. myn heren de generale staten
vande vereenichde Nederlantsche provintien.

Rec. 14. Octobris 1602.

(Naar gelijschtijde copie).

XXV.

Edele etc.

(*Monsterzaken en wagens*).

Vuyt brieven van graeff Lodewyck, vanden XI. deses, *stilo novo*, hebben wy verstaen dat zyne Gen. deselven daechs St. Vit ingenomen, naerdad hy omtrent drye daghen daervoor geleghen hadden. Dit stedeken was beset vandes vyants wegen met XL ruyteren ende LX soldaten, ende dat zyne Gen. daerin gelaten hadde . . . van ruyteren ende twee compagnien soldaten, gaende sanderen daechs voorts met syn volk na Bastoigne. Ende soe wy voorders niet en hebben etc.

's Gravenhage, desen 10. Nov. 1602.

Uwe etc.

NICLAES VAN BERCK, GH. DE RENESSE.

Onse voorspoedige aenslaghen van Oostvrieslandt sullen UE. verstaen vuyt die copyen, byden heere vander Aa overgesonden.

Opschr.: Edele etc. de gedepp. vd. stat. v. Utrecht.

R. 12. Nov. 1602.

(Naar het origineel).

XXVI.

Edele etc. heeren.

Wy achten ootmoedich UE. te verthoenen ende te vermaenen, die swaricheyt ende becommernis, daer het landt hem tegenwoordich in vindende is, soo in regardt vande stadt van Oostende, d'welcke die viant seer hart belegert ende besloten heeft, als oock vande stadt van 's Hertogenbosch, d'welcke Syne Excell. met goede couragie aengegrepen ende hem daervoor soo wyt geengageert ende ingelaten heeft, dat het hem onmogelyck ende niet zonder merkelycke prejudicie wesen soude in syne voornemen veranderingen toe te staen ofte hem daarvan te lacten disaponcteren, gelyck UE. wel cunnen considereren, hoe grotelyck die

eere, reputatie ende welvaeren, zoe van onze gemeyne saecke als oock van Syner Excell., daeraen gelegen ende debvoir vereyschende is, mitsgaders hoe nootsaeklick het wesen sal, dat die provincien hem promptelyck resolveeren, om Syne Excell. in deze heroyque entre-prince mit alle vermogen te secondeeren ende de handt te bieden, als oock de stadt van Oostende te versorgen met ververschingen van garnison, het oude nu gans verswackte, ongesont ende buyten couragie weezende, 't welck den staten generael ende raede van state in delib-eratie geleyt hebbende, ende bemerckende dat die voernaempste ende principaelste swaericheyt bestaende was in manquement ende gebreck van krychsvolck, ende dat daerdoer zoe wel d'een als d'andere zaecke pericule ende fortune soude moegen loopen, hebben goet ende voor 't beste remedie gevonden, terstont ende metter daet te procederen tot lichte ende wervingen van twee duyzent soldaten ofte borgers, sulcx best te become souden syn, omme ten deele daer mede neffens 't volck, dat uyt Oostende getoogen sal worden, te suppleeren die plaetsen vande guarnisoenen, die derwaerts uyt Zeelant gesonden zullen worden, ende dat ten anderen deele daer met gesupporteert ende becleet soude worden die frontierplaetzen van Brabant, daeromtrent ende elders, uyt d'welcke die guarnisoenen getoogen ende Syné Excell. sullen bygevoecht worden, tot versterckinge van zyne belegeringe, verhoopende daer mede haer Mo. E. beyde die poincten in versekerheyt ende gouden aensien ende den vyant in confusie ende verloop te brengen.

Die repartitie van deze II^m man is gemaect over Hollandt, Zeelant ende Utrecht, onvermits d'andere provincien wat verre ende ongeret syn geseten, ende die commoditeyt niet en hebben, omme met volck buyten vertreck ofte uytstel dese noodelicheyt te hulpe te comen. Hollant is beraempt op XIII^m, Zeelant op III^m, Utrecht op II^m man, d'welcke by deze provincien zullen aengenomen worden voor seeckeren corten tyt als wy verhoopen, ende in voegen die soldaten, ende niet als de waertgelders aengenomen worden, ende 't zelve sal den voorsz. ende respective provincien valideren an haere consenten vande IX^m gulden by haer ingewillicht, waervan wy ons wyders referreeren tot het seryven ende versoec deser aengaende aen UE. byden staten generael gedaen. Biddende dienstelick dat UE. deze saecke ten hoochsten willen behartigen, ende buyten eenige difficulteyt ende disputen met sulcken ernst ende affectie ampleteeren, als d'importantie derselve datelyck vereysschende is, niet twyffelende soe wy die stadt vanden Bosch, door Godes genade commen te veroveren ende Oostende mogen behouden, oft die autoriteyt, reputatie ende credyt des vyants sal hierdoor verdwynen ende ten eynde gebracht worden, niet alleen byden zynen, maer by alle naem (!), die tot noch thoe den macht vande coning van Hispanien zoo hooch geestimeert hebben, datze onverwinnelyck ende niet te resisteeren en soude wezen, 't welck die almogende Heere ons gunnen wil, die wy bidden neffens onse hartgrondige gebiedenis UE. etc.

Uyt 's Gravenhage, desen xv. Novembris 1602.

UE. dienstwillige vrienden ende medebroederen,

G. VAN RENESSE, NICOLAES VAN BERCK.

Hier wordt verstaen, dat wy die II^m man souden aennemen onder eenen capitain ende een compaignie van maecken, omme de costen te vermyden. UE. sal gelieven ons metten cersten van UE. goede meyninge te verwittigen ende die zaecke spoedigen mit alder haest. Die van Hollant hebben al ordre op heure lichting gestelt en zyn daer met doende.

Opschr.: Aen myn heren gedeputeerde vande staten vanden lande van Utrecht.

(Naar het origineel).

XXVII.

Ick Steven vander Hagen, generael van deze armade, van wegen de Edele Mog. heeren staten der vereenichde provincien ende van Syne Excell. graef Maurits, prince van Oraengien, als admirael ende cap^a. generael te water ende te lande, door die E. M. heeren staten generael, so geve ick perdoen, liberteit ende doe verseckeringe aen den coninck van 't eylandt Oma, met alle die inwoonders van die stedekens ende vleecken van 't eylant, wesende hunne vasallen, opdat den voorseyden coninck met syne vasallen mach gerust ende versekert in syn lant wonen, ende dat de coninck met de synen met onse licentie mach vrielicken gaen ende comen, handelen ende traficqueren aen ons casteel, gelyck als goede getrouwe vasallen vande E. Mo. heeren staten generael, ende alsoo beloven wy van onsent wegen, dat den coninck van Oma met die synen niet en sullen qualicken getraceert worden, noch vande genen, welcke hier ter bewaernisse van dese forteresse sullen blyven, noch vanden genen, die namaels vande E. M. heeren staten generael souden mogen gesonden worden, maer ter contrarien so sullen se wel getraceert worden, gefavoriseert ende geholpen worden, gelyck als goede ondersaten tegen allen vyanden, die haerlynden souden willen offenderen ofte misdoen, ende datselve is met alsulcke conditie, dat die coninck van Oma met alle zyne ondersaten gehouden sal wesen, den dienst te doen, die hen den goeverneur van 't casteel ende archipelage van Amboina gebieden sal te doen, d'welck syn wercken vande fortificatie ende denselven dienst, die hy te voren aen de coningen van Portugal was verobligeert te doen, gelyck als 't wesende syn vasal, ende in teyken der waarheyt, dat den coninck van Oma 't selve begeert te voldoen, soo sal hy syn eed van getrouwicheyts doen aen die E. M. heeren staten generael ende Syn Excell. graef Mauritio, als souverayne heere van die voorsz. eylanden vanden archipelage van Amboina ende oock mede aen den goeverneur van die forteresse ende den archipelage van Amboina ende in zyn absentie ofte by versterven andere, die in syn plaetze vande E. M. heeren staten generael sullen mogen gesonden ofte geordonneert worden, ende desen eed sal hy doen in presentie vanden admirael van dese armade, Steven vander Haghen, denwelcken hem den eed sal afnemen van wegen die E. M. heeren staten generael, als haren lieutenant ofte stadthouder, in dese quartieren van herwaerts over.

Aldus gedaen in Amboina, den 25. February 1603.

STEVEN VANDER HAGHEN.

Opschr.: Aen myn heren, de heren staten 's lants van Utrecht etc.

(Naar copij, geschreven door Arn. v. Buchell).

XXVIII.

Myn heeren.

Wy seynden UE. copie van eenen brief van XIII. Aprilis, *stilo novo*, lestelick hyden goeverneur van Ostende geschreven, waeruyt UE. verstaen sullen 't gene (Godt betert) daer gepasseert is, ende wat daer vereyscht wordt ende van nooden is tot empechement van des vyandts vorder approches ende tot versekertheid vande stadt, soo veel het volck aengaet, dat daer wordt versocht, is ten deele voorsien als by seven compagnien, die op datum voorsz. daer binnen gecommen syn. Dan 't selve niet genoegh wesende, is Syn Excell. versocht terstonts ende zonder vertreck derwers noch te schicken x compagnien voor 't eerst, ende noch andere thien, die dezelve op 't spoedichst sullen volgen, altezamen met goede oevericheyt geassisteert, te weten, colonells Marquette, Pyron ende Dorth, ofte in plaetze van Marquette, Ogle,

lieutenant vande generael Veer, daerinne niet gesuimt noch getardeert en wordt. Men heeft altyts staet gemaect, dat die vyftich compagnien, die daer binnen gelegen hebben, sterck souden geweest zyn over die vier duysent man ofte ten naesten by, gelyck die gouverneur onlanx den staten generael geadviseert hadde, het garnison bastant te wesen tot die besettinge ende bewaernisse der stadt, ende dat die lieutenant-colonel Dufort daechs voor dit ongeluck vuyt Ostende gesonden wesende, mede Syn Excell. heeft willen persuadeeren, by manne waerheyte ende zynen eedt, dat daer noch binnen waeren over 3500 weerachtige soldaeten, waermede wy bevonden hebben, dat het landt geabuseert ende schandelick bedrogen is geweest, zoe voirmaels als nu, 't welck wy gisteren avondt oock vernomen hebben vuyt den commissaris, die den XVI. dezer 's nachts daer vuyt gecommen is, die aen den staten generael verclaert heeft, dat hy oever die vier maenden daer binnen geweest was met andere commissarissen, omme 't volck alle XIII daegen te monstereen, ende regart daerop te nemen, maer wat instantie ende induiten sy gedaen hadden, dat evenwel die capiteynen noet monsteringe noch revuen hadden willen gedoogen, ende dat hy voir secker hielt, dat al't volck geen XVIIIe man en soude kunnen vuytbrengen, ende een ander hiervan ondervraecht zynde, seyde van XVe, UE. kunnen bemarcken hoe het landt gedient wordt, ende in wat periculen 't selve gestelt wordt deur die frauden ende baetsukeryen vande capiteinen ende officieren. Wes belangt het geschut andere materialen, mitsgaders het gelt, ende 't gene daer ten hoochsten gerequireert wordt, soo sal UE. gelieven te verstaen, hoe dat over ettelycke daegen derwaerts gescheept zyn geweest acht halve cortauwen, d'welcke deur contrarie wint voor Vlissingen sekeren tyt hadden blyven leggen, ende wy buyten twyffel achten, ofte sullen nu al binnen die stadt gecommen wezen, ende dat die vorder ordere, die daervan gegeven is, UE. deur den heere Ledenberch medege deylt sal wesen, aen dewelcke dezis aengaende ende van 't gene vorders tot die conservatie deser plaetze van noode gescreven is, mitsgaders dat daerthoe genegocieert worden CL^m L., deurdien die gelegenheid niet lyden en konde, dat d'selve aen de provincien versocht ende daervan verwacht souden worden.

Wy seynden UE. neffens dezen die repartitie, die gemaect is over het crychsvolck, wesende buyten den staet van oorlog, bestaende in seven en dertich compagnien ende dertien van *St. Andries* ende *Crevecoeur* ende noch vier nieuwe compagnien van Vrieslandt, voetvolcx, ende drye compagnien ruyteren, mitsgaders van verscheyden tractementen, die tot noch toe geen repartitie en hebben gehad, belopende te samen op die corte maent ter somme van LXXXIII^m CXXV L., waervan die betaeling versocht wordt by die provincien aengenomen te worden opte versochte extraordinaris C^m L. ter maent, ende dat alleen voor den tyt van v ofte ses maenden, blyvende den staet van oorloge vande IIIe LXXXI^m L. inden jaere XCIX gemaickt *in esse* ende in syn geheel, gelyck UE. by examinatie vande voorsz. lyste claerlick te sien sullen hebben. Waerop wy verclaert hebben dat wy den ouden staet van oorloge vorders nyet en kunnen aennemen, als den staet medebrengeende is, neffens onze consenten van desen jaere overgelevert, ende sulcx wy vanden beginne aff gewoonlich syn geweest te betaelen. Ende zoe veel deze repartitie soude moegen aengaen, dat wy alvorens begeren souden, dat die van Gelderlandt ende Overysseel daerinne gestelt soude worden op haer behoorlicke quote; dan soe wy meede sustincerden neffens 't meerendeel van die provincien specialick daerthoe niet gelast te wesen, edoch wel te verhoopen, dat UE. niet laten en soude te doen, wes mogelyck ende redelyck waere, presentecrende van onse syde, dese saecke aen d'selve ten hoochsten te recommandeeren. Dus is ons vrundelyck begeren dat UE. dese repartitie gelieve te overleggen, of wy daerinne boven onse gewoonlycke quote beswaert souden mogen wezen; als ons dunckt neen, gelyck oock of het al waere, dat het een weynich soude mogen falen, dat in dese gelegentheyte geen disputen ofte difficulteyten soude dienen gemaect. Die meeste swaricheyt soude

wesen, nae onsen verstande, in den tyt van v ofte vi maenden, voir d'welcke alleen dese repartitie gehouden soude worden, dan staet te considereren, als eens by die provincien desen aengenomen is, qualicken te altereren ende daer af te brengen sullen wesen; niettemin men sal ons hiermede meer noch langer kunnen beswaeren als anderen. Stellen daeromme alles tot UE. discretie ende goede beliefte, waervan wy ernstelicken versoeken metten eersten verwitticht te mogen worden, opdat by ons het gemeenbeste niet en worde geretardeert ofte geinteresseert. Voirts dient dese om UE. te doen weten, hoe dat tot die legatie van Engelandt op huyden versocht sullen worden die heeren graeff Hendryck van Nassau, die heere van Brederode ende die heere Oldenbarneveldt. Daer is mede gesproken vanden tesorier Valck, dan oft hem gelegen sal wesen mede te gaen, is noch onseker. De almogende Heere wils verleenen een geluckige reyse, ende een spoedige, vruchtbare wedercompste, denwelcken wy oock bidden, neffens onse dienstwillige gebiedenisse UE. etc. Metter haest.

Vuyt 's Gravenhage, desen ix. Aprilis 1603.

UE. dienstwillige medebroeders,

NICLAES VAN BERCK, H. BUTH.

Die staten generael worden van alle canten gewaerschoudt, als dat den hertoch Albertus een aenslach van importantie voor handen heeft, ende dat die onder intelligentie bedectelick genegociert wordt, door jesuiten ende cooplyden, daerop te letten staet. Onder anderen worden mede genomineert dese navolgende personen, wezende te saem Schotten, Sir Thomas Nicolsson, een coopman, pater Hey, jesuit, meester Samuel Clepperton, die anders genaempt wordt Cockburne. Daer is weder een nye verraet op Wachtendonck geweest, gepractiseert deur . . . . . ende Bourgondions, die vanden vyant overgecommen waeren ende dienst onder de compagnien, daer leggende, genomen hadden, dan die almogende Heere heeft sulcx in 't openbaer gebracht, ende syn die autheurs daarvan als verraders gestraft. Ende zoe 't daer noch niet claer en is, adviseert die magistraet vande stadt, dat het goet wesen soude het garnisoen te veranderen.

Die heeren Heermale ende van Hardenbroeck doen haere gebiedenisse.

Opschr.: Edele etc., myn heren gedeputeerden vande staten van Utrecht, etc.

(Naar het origineel).

XXIX.

Edele, etc.

Ick hebbe nyet connen laten UE. te verwittigen, hoe dat Grobbendonck dese voorleden nacht meynde tot Boechoeven over te coemen in Bommelereweert, omtrent tusschen 12 ende een ure. Ende soe tot alle gevalle den lutenant van cap^e Wyssart, die tot Well gesonden zynde met 19 peerden, om wacht te houwen op den dyck, heeft syn debvoir soe wel gedaen, dat hy den vyandt gekeert heeft, tot drie reysen. Hy hadde geluck, datter waren 20 soldaten van 't garnisoen van Geertruydenberch tot Well, dewelcke hy dede halen, die hem seer wel hyde ruyters gebruyckt hebben. Daer is een sergeant doot gebleven ende een peerdt 6 off 7 gequest, ende die vyandt was wel met 200 mannen oever. Grobbendonck wel sterck over de 300 peerden ende 800 mannen te voet. Dese tot egeen andere fine dieneude, U hiermede, Edele, etc.

Actum op 't fort van *Crevecoeur*, desen 4. Juny 1603.

Opschr.: Edele etc. heer Anthoni Buht, commanderende op 't fort van *St. Andries* ende ommeliggende forten.

UE. dienst vruntwillige,
GHERAERT SPRUNCK.

(Naar het origineel).

XXX.

Myn heeren.

UE. missive vanden vi. mit die ingelechte copie hebben wy ontfanghen, ende daervuyt verstaen, dat UE. versuecken ende begeeren, dat wy die goede handt daeraen houden ende bevorderen, dat de ritmeester Blase van Eyckenberch voor alle andere opte repartitie van onse provincie gebrocht werde, hetwelcke wy seer geerne hebben naeghecomen, maer hebben vuyt de tresaurier Du Bye verstaen, dat al over sekeren tydt de heren raden van state den ritm'. voorn. by provisie hebben gestelt opte repartitie vande stat Grueningen ende Ommelanden, dewelcke onlanx haer E. is toegesonden, dat oversulex daerinne geen veranderinge coste geschieden, maer dat wy met die gedeputeerde vande stad Grueningen ende Ommelanden mochten handelen, ofte syluyden den ritm'. Pichet in plaetse van Blase op haer repartitie wilden nemen. Is derhalve by ons goetgevonden de gedeputeerde voorn. te versuecken, datse den ritm'. Pichet in plaetse vanden ritm'. Blase op hare repartitie souden believe te doen stellen ende geen swaricheyt daerinne maecken, aengemerckt de betalinge vanden ritm'. Blase over de 700 R. 's maents hoger bedraechden als vanden ritm'. Pichet; waerop sy voor antwoordt verclaerden, dat nademael hy op hoer provincie was provisionelicken gestelt, ende dat de repartitie aen haere principalen was overgesonden, soe en begeerden sy, sonder expres bevel van haer E., dese veranderinge nyet te doen; edoch hebben tot onser requisitie aengenomen ende belooft met den eersten diensaengaende aen haer E. principalen te scrijven ende 't antwoordt ons te laten toecomen. Dit is hetgene dat wy voor desen tyt, om na te comen UE. bevel, hebben cunnen doen.

Wy en hebben oick nyet cunnen nalaten, UE. te verstendigen, dat de heren afgesandten aen de K. Majesteit van Engelandt, Schotlandt ende Irlandt weder gecomen synde, opten xiv. deser maendt, aen de heren staten generael ten overstaen van hare Excell. ende G. eensamelyck de raden van state, gedaen hebben rapport van hare besoigne, soe mit Syne Co. Majesteit, als de heren van syne prive raden, op hare propositie, gedaen ende gecommiteert, ende daernyt, mitsgaders de brieven van Syne Maj'. by de voorsz. heren gecommiteerden mede gebracht blyckt, dat Syne Maj'. de vereenichde Nederlanden ende den welstandt derselver wel geaffectioneert ende toegedaen is; hebben oversulex Syne Maj'. (nyet tegenstaende syne coronatie noch nyet en was geschiet nochte het parlement gehouden) bewillicht ende geconsenteert, dat een goed getal compagnien van syne ondersaten (boven de compagnien althans in dienst der landen wesende) onder een baron van qualiteyt, ende wel geaffectioneert tot de gemeene christelyke sake ende der landen welstandt, sullen mogen in dienste aengenomen, overgebracht ende gebruyckt worden tegens de gemeene vianden, ende dat tot betalinge derselver, ende vande andere lasten vande oorloge, van wegen Syne Maj'. gefurneert ende verschoten sal worden de somme van vierhondert ende vyftich duysent ponden van veertich groten 't pondt.

Hier beneffens gaet de copie van Syne Maj'. missive, hiervorens gementioneert. Ende sonderling anders nyet hebbende, sullen wy dese neffens onse dienstige gebiedenisse aen UE. hier mede beslyuten ende bidden etc.

In 's Gravenhaghe, desen ix. July, *stilo antiquo*, 1603.

UE. dienstwillige medebroeders,
 Opschr.: Aen mynh. etc. de gedepp.
 GHERARDT VAN RENESSE, H. BUTH.
 staten van Utrecht etc.

Rec. x. July 1603.

(Naar het origineel).

Edcle etc. heeren.

Desen dient om UE. te verwittigen, dat Syne Excell. op Sonnendach voirleden 's namiddachs heeft doen versamelen die staten generael ende den rade van state, ende aldaer mede in persoon met graeff Wilhem van Nassauw comparerende, gecommuniceert seekere missive, aen deselve gescreven byden rade ende esquadrons vande gemutineerde, inhoudende, dat die waerschuwinge, die Syne Excell. aen deselve gedaen hadde van het marcheren vanden leger vanden archiducq, ende dat hy 't op hemlyuden gemunt ende aengelecht hadde, nu waer geworden, ende den xv. deser, *stilo antiquo*, datelick gecommen was in 't dorp van Hoochstraten, om scheuringe ende dispersie onder haer te maicken, ende het fort aldaer te overvallen ende te forceren, ende dat sy daerom geraden hadden gevonden van daer te vertrecken ende haer 's nachts daeran te logeren tot Mierloe, ende daechs daeran tot Oosterhout, in 't landt van Breda, laetende het casteel van Hoochstraten beset met omtrent duyzent goede soldaeten, bestaende in vier hondert musquettiers ende die reste in spiesen ende hellebaerden, neffens den Electo ende eenige van zynen raedt by haer, behouden hebbende het comptoir ende provisie van gelt, als een Italiaen, die langen tydt in dienste van 't landt geweest is, ende hemlyuden nyt Hoochstraten tot Oosterhoudt thoe accompaneerende (genaempt *Mario* ofte *Homme d'arme*) verclaert heeft; soe dat zy nu resolutie genomen hadden, haer confreres, vanden vyant belegert wesende, nyet te verlaten tot der doot thoe, volgens belofte ende edct, die zy den anderen hadden gedaen; haer sonderlinge vertrouwende op die benignite ende offres van zyn E., hemlyuden continuelicken toegescreven ende gepresenteert, versouckende, dat d'selve nu gelieven soude daer an te dencken ende sulcke assistentie te doen, dat zy daer deur neffens heure forces haere medebroederen souden mogen ontsetten, ende den vyant in route brengen; hierbeneffens dat deze missive in deliberratie gelecht ende in die voorsz. versamelinge geexamineert wesende, eenpaerlycke goedt ende dienstelyck bevonden is die gedaene beloften nae te commen, ende terstonts te doen versamelen alle ons crychsvolck te peerde ende te voet, ende omtrent die quartieren van Hoochstraten te destineeren, mitsgaders den gemutineerden in alder yl te adverteeren van ons secours, ende te versekeren, dat 't zelve binnen den tydt van acht daegen ofte ten langsten thien, veerdich souden wesen ende aldaer vernoemen worden, met vermaninge, dat zy middelretyt constant souden willen blyven, die belegerde hierop vertroosten, alles te prepareren ende een voet beraemen, daerna sy meynen souden, dat men 't onset zoude mogen doen; ende dat Syne Excell. volgens deze eendrachtige resolutie den voorsz. Italiaen in haeste met brieven ende instructie aen hemlyuden heeft afgeveerdicht, mit assurance van alles te zullen doen, dat in syn vermogen soude wesen. Daer sullen andere gesanten aen hemlyuden gesonden worden, om naerder te ondertasten ende onderhoren haer humeuren, ende of haer dessein sincere fundament heeft, ende conditien te besprecken van dit beleyt, ende hoe wy weder van haerent wegen versekert sullen kunnen worden. Wat nu yders tot dit secours van noode wesen sall, kunnen UE. als die verstandige wel vatten ende considereren, waerover die gedeputeerde vande provincien respectivelyck ende serieuselyck syn verzocht ende gelast, om heur principalen voor alles te vermaenen ende met alle redenen daerthoe te houden, dat die ongerepartieerde, volgens die lyste aen deselve gesonden, souden mogen aengenomen ende met een maendt betalinge voorsien worden, omme alle onwillicheyt ende confusien van 't crychsvolck voor te commen, ende dat daer beneffens een goede somme van penningen op 't spoedichste gezonden worde, tot alle noodelyckheden van waegens, munitien,

provisien ende 't gene tot den veltleger dienlyk wesen sal. Soe willen wy UE. mede dienste-lyck vermaent ende gebeden hebben, alle débvoir te willen doen, die repartitie t'accommodeeren ende UE. beliefte ons daarvan metten cersten toecommen laten, ende dese saecke de handt te bieden met een goede quantiteyt van penningen, opdat alle goede occasien, soe van die gemutineerde als anderen, die onder dit werck schulen ende daarvan te verwachten staen, deur UE. nyet en worden belet ofte geretardeert, ons vertrouwende op UE. goede discretie ende gewoenlycke yever ende genegentheyt, die deselve den vaderlande altyts bewesen hebben, d'welcke wy UE. dese saecke mede syn recommandeerende, die nyet en dient versuymt ofte vande handt geslagen.

Die voorn. Italiaen heeft ons voor die waerheyt verclaert, dat die gemutineerde (boven die duysent, die op 't casteel van Hoochstraten syn) sterck waeren XIIIe ruyteren, wel gemon- teert, ende drye duysent soldaten, weerachtige mannen, wel gewapent, van goede couragie ende nytgelesen, ende den vyant vyfthien ofte seshien duysent, als omtrent 4000 ruyteren, nyet wel in ordre, ende die reste voetvolck, qualicken gewapent ende van alle canten hyder anderen gebracht, sonder gelt, ende qualick versien van habytten ende vivres, ende wat die oorloge geen half volck verstrecken can.

Wes belangt die moetwillicheyden ende insolentien vande soldaten, binnen Rhenen ende Montfoort garnisoen houdende, hebben dieselve de staten generael verthoont volgens d'in- formatie ende verclaeringe vanden provoost, versouckende dat uwe E. Mog. hierinne souden willen voorsien, dewelcke wy bevonden hebben daerthoe wel genegen te wesen, dan zoe die voorsz. garnisoenen op vertreck stonden, achten ongeraden te wesen jegenwoordelyck daer- inne te treden, ende dat voor deze tyt genoeg wesen soude, dat die twee gevangens tot Rheenen den provoost overgelevert souden worden, hem ten selven fyne brieven medege- vende aen den lieutenant ende officieren van Holis (?), denselven serieuselyck vermanende, dat zy die voorsz. gevangens den provoost souden laten volgen, ofte dat haer M. E. het delict van dieverye ende andere excessen aen hemlyuden souden willen verhaelen.

Wy hebben mede, volgens UE. missive, den fiscael in de vergaderinge vande staten ge- nerael aengesocht, dat die persoene, rechtevoirt hyer gevangen ter oirsaeke van verraderye, t'Utrecht voir eenigen tyt gelogeert soude syn geweest in *den Ceulischen Dom*, ende dat hy hem mede daerop soude willen ondersoecken, waer ende by wye hy daer geconverseert soude hebben, antwoordende, dat hy het minste van hen daarvan nyet verstaen en hadde, niette- min alle debvoir te willen doen, dat hiertoe dienlyck soude mogen wesen.

Uyt Oostende hebben wy by verscheyde brieven van XXIII. ende XXV. deser, dat ons volck den brandt geschoten hadde in des vyandts gabionade, aen d'oostzyde, ende groote schade gedaen, zoe dat de cavaillero mede in deele verbrant, gesackt ende soe beschadicht was, dat die qualicken in een maent souden kunnen worden gerepareert, ende dat zy den brandt mede geschoten hadden in 't suydwest carre ende goede operatie aldaer gedaen te hebben, alles soude daer noch wel syn, zoe die peste soe heftich nyet thoe en name ende vermeer- derde, 't welck het volck zeer intimideert ende doet verminderen. Die almogende Heere wil hemlyuden daarvan verlossen, die wy bidden UE. neffens onse dienstwillige gebiedenis, etc.

Uyt 's Gravenhage, desen XIX. July, 1603.

Uwe E. dienstwillige vrienden ende medebroeders,
NICLAES VAN BERCK, GHERARDT VAN RENESSE.

Opschr.: Edele etc., myn heeren gedeputeerden
vande staten van Utrecht, tot Utrecht.

(Naar het origineel).

Recep^a. xx. July 1603.

XXXII.
Mynheer.

Wy syn eergisteren namiddach met goede voerspoet alhier tot Hoochstraten in 't leger gearriveert. Syn Excell. met alle de heeren in goede dispositie vindende, alle het crychsvolck seer gecourageert, insonderhey de gemutineerden extraordinaris . . . . ., altemael wesende een seer nytgelesen volck ende geexperimenteerde oude soldaten, hen seer obedient toonende in alle 't geene Syn Exc. haer commandeert. Syn Excell. heeft met alle de heeren ende voerts alle de principaelste op 't casteel in haren handen geweest, also oft sy quaet in sin gebadt, hadden de schoonste occasie vander werelt, maer ter contrari seer verblydt wesende, dat men hen soo veel betrouwde, ende dat alle suspectie daarmede weggenomen ware. Wy hebben dadelyck Syn Excell. gesaluceert, die ons datelyck syn intentie verclaerde, gefundeert op diverse ende suffisante redenen, 't gene ons samenlicke seer wel bevyll, ende particulierlycken jucerende 't selfde te wesen tot den meesten oirbaer van onse provincie, ende also wy op dier yerste missive dattelyck na 't leger gecommitteert waren, ende Syn Excell. naderhant twee missiven aen de heeren staten generael . . . . . is gisteren avont te tyen uren daer antwoerd op gecomen, daer wy altesamen met groter devotie na verlangden, doerdien 't leger hier op excessive costen legt ende nyet kan gevordert worden, sulcx dat de voorgenomen resolutie met aller diligentie sal geffectueert worden, ende als UE. uit onse gecommiteerden inden Haghe d'intentie van Syn Excell. mitsgaders haer M. E. resolutie sullen verstaen hebben, sal myn daertoe gedragen, allenlicken daerby vongende ende UE. mede ten hoochsten recomman- derende den ouden ende gewoonliken iver, te meer doordien dit exploit UE. ten hoochsten mede is betreffende, ende hoewel UE. in alle occurrentien boven enige van d'andere provin- tien geesvertueert hebben ende na mine gissinge na de gedragen consenten naby sal kom- men, mach men de beurse op een ander tyt meer gesloten houden, ende liberalicheydt recomman- deren diegene, die hier slap in sein ende hare frontieren geerne mede gevrydt had- den. Wy syn gisteren geweest op 't huys te Hoochstraten, mitsgaders in 't dorp, ende hebben den Electo metten raedt gesaluceert, diewelcken wonderlicken wel te vreden waren vande prompte secours ende ons mede daervan ten hoochsten bedanckende met presentatie van alle de dyensten, haer mogelick wesende. Den viant lecht noch te Herentals seer sterck met ongevestueert volck, ende syn daerbi gecomen omtrent vyer dusent Spanjaerden ende Italianen, ende seker advys gesyn wt Vranckryck, die se had syn passeeren, hielden 't voor rappaille ende geen volck van fatsoen daer onder wesende. Zy verlopen wonderlicken seer van dach tot dach, ende de betalinge valt mede heel sober, also dat veel het daer voor hou- den, dat men in cort daer wel meerder mutinatie mocht syn vallen. Monsr. de Roosne is een sondach neffens veel commandeurs, die in d'arriere garde waren dootgeschoten van die gemutineerde, die soo verbittert waren, dat sy 't doode lichaem al evenwel op wilden hangen, ten ware Syn Excell. daer voor spraeck ende syn respect 't selfde liden volgen ende na Ant- werpen geschickt; versoucken alleen, dat sy mogen eenige vaste plaets hebben, daer wyf ende kynderen mogen gelogeert worden, presenteren voor nyet te dienen ende haer opte contributie vande dorpen, die sy gereet daertoe gebracht hebben ende noch verhoppen te brengen, te onderhouden.

Wacover men vast doende is ende sullen tot dien fyne noch desen dach twee gecom- mitteert worden, om met myn heeren staten generael 't selfde in naerder deliberatie te leggen. Syn Excell. is seer daertoe gesint, om met alle middelen henluden aen de hant te houden, ende is 't selfde oock een seer grote saecke voor 't lant, sulcken volck met soo

cleinen saeck tot haer devotie te hebben. Sal hiermede, myn heeren *etc.* den Almogende bevelen.

Wt Hoochstraten, den 16. Aug., 1603.

Opschr.: Aen myn heeren *etc.* de staten
van Utrecht, tot Utrecht.

UE. dienstw. vruendt ende medebroeder,
JOACHIM VAN HARDENBROECK.

Den bode syn loon.

(Naar het origineel).

XXXIII.

Edele *etc.* heeren.

Myn heeren. Alsoe ick desen naermiddach omtrent de clocke vieren uren, seckere tydinge becomen hebbe, als dat den marquis Spinola ende noch een camerlinck vanden Ertshertoch ende noch eenen capiteyn binnen de Grave zyn gevangen gebrocht, ende die dit zelve gedaen hebben, syn vande esquadron van Hoochstraten, diewelcke 30 oft 33 in 't getale hebben geweest, ende hebben by haer gehadt dry trompetten ende zyn geleyt geweest by eenen Italiaen, genaempt la Batailla. Spinola, met het convoy was maar eenen man stercker ende waeren die beste ruyters, uyt die vane van grave Heyndrick vanden Berch, als oock van Grohbendonck. Dit is geschiet omtrent Helmont, op gisteren. Die geene, dyer mede daerby is geweest, hebbe ick zoo strax met een schip met zekere convoy naer Syn Excell. gesonden, hebbende veele brieven als oock het protract van ons leger, als oock van 's vyants leger, ende oock alle secreten, hoe ende wat de marquis Spinola metten Eertshertoch tot Venlo gecommuniceert heeft ende oock synen last ende instructie, hoe dat men ons leger soude connen opslaen ofte doen delogieren. Gevangen synde Spinola, boot hy strax voor syn leven 100,000 pistoletten, vreesende dat se hem dootgeslagen souden hebben, als sy het meestendeel van het convoy, dat den voorsz. Spinola by hem hadde, gedaen hebben. Ick soude UE. Liefde wel breder geschreven hebben, dan hebbe den tyt niet. Den bringer deses sal UE. mondeling breder vertrecken, hoe dat sy se aengevallen hebben. Ick sende UE. hier bygaende eene missive, my uyt den Grave gesonden, waeruyt uwe Ed. sult connen sporen, dat het selve waerachtich is. Spinola soude geseyt hebben: o crysluyden, dat is het gene, dat gy gesocht hebt, om u betalinge te crygen. Hiermede *etc.*

Actum op de forte van *St. Andries*, desen XIX. Spt. 1603, *stilo antiquo*, 's avonts ses uren.

Opschr.: Edele *etc.* myne heeren die gedeputeerden
vande staten 's lants van Utrecht. *Cito. Cito. Cito.*

Uwe Ed. onderdanighe,
ANTHONIUS BUTH.

Rec. xx. Sept. 1603.

(Naar het origineel).

XXXIV.

Myn heer den gouverneur Batt.

Naer myn gebiedenis, UE. hartelyck bedanckende vande goede genegentheyt. Ick ben, Godt hebbe looff, op Sondaghe tot Grave gearriveert, ende aldaer te drye vyure sien innebrengghen gevanghen den marquis d'Espine mit den camerlinck vanden hartoch, gehadt hebbende 45 ruytere by hem, die meest doot gesmeeten ende verdroncken; daer syn maer besich mit geweest 33 groene geuse, dewelcke maer een man hebben verloren, 2 gequest, de

reste wel te passe, daer ick mede ghoet chier moeste maecken; het syn vrende apostelen. Indien hyer yet anders passeert, sal UE. mede delachtich maecken. Een saecke soude ick UE. wel vruentlicke begeeren, aenghsien het wat periculoes is, my te willen senden mit eenighe die . . . . sullen coemen met de boode van Dort een passcedel op mynen naeme Jasper Pietersz van Varick, als adelborst, verloff voor een maent, om in 't landt van Cleve ende elders myn affaires te doen, off soe UE. die gewoentelick is te scriven. Ick sal UE. wederomme danckbaerheyte betoenen.

Hiermede wyl ick UE. in de gratie des Heeren bevelen.

Wt Grave, desen Maendach, mit haeste.

Opschr.: Edele etc., mynheer de gouverneur
op 't fort van *St. Andries*.

UE. dienstwillighe vrunt,

J. VAN VARICK.

(Naar het origineel).

XXXV.

Edele etc. heeren.

Wy en twyfelen nyet, of UE. sullen memorie hebben, dat deselve beliest hebben vande laetste ongerepartieerde compagnien tot haren laste onder anderen te nemen die compagnie van Caesar, ter selver tydt garnisoen houdende binnen Oostende, ende dat wy UE. daernaeadverteert hebben, dat de voorn. compagnie daer weder vuytgecomen synde, bevonden es geweest zeer swak, van capiteyn ende officieren onversien ende onbequaem gedresseert te worden, ende dat noch twee andere compagnien van Engelschen, staende tot repartitie van Hollant, in gelycken staete wezende, die staten generael goetgevonden hadden, dese voorsz. drye compagnien te reduceren ende een vendel daervan te maecken, ende dat Syn Excell. Johan Veer, *cousyn* vanden generael Veer, daerover tot capiteyn gestelt, ende die van Hollant hem tot haren lasten behouden hadden, blyvende middelretyt die provincie, soe van Hollandt als van Utrecht, elcx van een compagnie verschoent ende ontledicht. 'T is nu alsoe, dat daerna om seeckere consideratien een compagnie Duytschen opgerecht es van 150 hoofden, daerover capiteyn gestelt Joncker Dodo van Kniphuysen, ende daer beneffens noch een compagnie Schotten van twee hondert hoofden, boven het regiment vanden Baron van Bouclange, ende nopens d'ordre daer thoe gegeven, waerinne bewillicht ende geconsenteert is in respecte vanden grave van Northumberlandt, die daerover een vanden synen ende een vroem capiteyn gerecommandeert hadde, wesende in effecte dese 2 voorsz. compagnien buyten repartitie, dan soe die van Hollant gehouden souden wesen tot een van desen ende wy tot d'andere in plaetse van Caesar, hebben die van Hollant tot onse cuere ende belieste gestelt, eene van beyde tot onse laste te nemen, ende denwelcken ons goet duncken soude. Soe hebben die staten generael ons instantelick versocht, onse verclaringe hiervan te willen doen, 't welck wy geexcuseert ende uytgesteld hebben, tot UE. goede behagen, ende welcke haer M. E. dit versoeck te doen souden hebben, met presentatie, dat wy geerne dese saecke souden helpen recommanderen ende bevorderen tot een spoedich ende favorabel antwoordt, tot welcken eynde wy desen aen UE. M. scryvende syn. Nyetemin souden ons laten beduncken (onder correctie) dat het cuerlicker ende vorderlicker voor onsen staet wesen soude, tot suppletie van onse repartitie an te nemen de compagnie van Kniphuysen van 150, dan die andere van 200 hoofden, wesende van vrende natie, ende als wy vermoeden onversien van wapenen ende clederen, daer die andere wel becleet is ende alrede in seer goede ordre ende volcomelycken betaelt tot den xiii. deser maent, als UE. nyt bygaende requeste sullen

vernemen. Edoch wy remitteren alles tot UE. goede discretie ende welgevallen, daarvan UE. gelieven sal ons met den eersten t'adviseeren, opdat de staten generael als oock den capitteyn op 't tpoedichste moghen weten, waerthoe sy haer te verlaten sullen hebben. Besluitende dese met onse gans dienstelycke gebiedenisse, ende den almogende Heere biddende, V. D. Edele etc. Metter haest.

Uyt 's Gravenhage, desen IX. Novemb. 1603, *stilo novo*.

Uwe E. dienstwillige vrunden ende medebroederen,

NICLAES VAN BERCK, G. VAN RENESSE.

Soe UE. soude kunnen verstaen tottet aennemen vande compagnie van Kniphuysen, soude goed wesen dat hy met wat gelt voorsien worde, wesende tegenwoordich inden leger, ende overmits die compagnie onlanx opgerecht is, daarvan seer behoeflich, tot welcken fyne synen scrijver aen UE. die ryse aengenomen heeft.

Opschr.: Edele etc. myn heren gedepp. vd.
h. staten van Utrecht etc. tot Utrecht.

Rec^t. xi. Nov. 1603.

(Naar het origineel).

XXXVI.

Edele etc. heeren.

Myn heeren. Ick en heb vooreerst niet cunnen laeten UE. te kennen te gheven, dat ick den 20. deser geluckelick (God heb lof) in Oostende ben gecommen, heb daerom niet kunnen laeten UE. deelachtich te maecten, wat hier toe gepasseert is, ende in wat staet ende conditie ick die stadt van Oostende heb gevonden. Den 25. deser heeft de vyant wederom een vlot aen die oostzyde wtgebracht, dan niet soe lanck als de voorgaende hebben geweest. Ick hebbe dese drie dagen continueelyck mit ses stucken van Peeckels bolwerck op doen schieten, die de principale gebinden gebrocken hebben, verhoopende, soe daer eenige wint opcompt, dat zy als d'anderen sullen geconsumeert worden. Sy hebben desgelycx by westen oock den 25. deser des nachts een nieu werck wtgebracht aen de noortzyde vande *Calle*, nemende synen cours naer *Porque picque*, in gedaente van een galerye, verblint met schanscorven ende rys, lanck over die zes roeden, daer zy deze drie daegen zeer aen gearbeyt hebben. Ick hebbe daertegen aen het west-bolwerck vier stucken batteryen doen planten, maer alsoo den vyant is meester van het canon, heeft hy het ons belet, ende 't geen wy gemaect hadden, omveer geschoten, doch wy sullen ons beste doen in 't selve te beletten, soe veel als 't mogelyck; desgelycx in 't west-ravelyn twee stucken, maer dit is niet wel doenlyck geweest, overmits haer canon, ende soe 't doenlyck is, oock onder die *Faultsebraye*, maer sorge dat het ons sal helet worden, doordien haerlieder voornemens soe door 't faveur van haere stucken gedefendoert syn, dat wy 't naer onsen wensch niet wel sullen hebben. Het schynt, dat zy daer een cortegarde meenen te maecten, ende hoewel sy het werck seer op haer voordeel hebben geleyt, hope nochtans, dat het door het water sal wechgenomen worden. Wy hebben oock gesien, dat den vyant over vier daegen groot reinforcement, soo by oosten als by westen, is aengekommen, niet wetende tot wat intentie. Ick sal sien van haere gevangenene te doen crygen, opdat wy moegen geadverteert syn, 't welck ick UE. terstont mededeelen sal. Ick heb oock de stadt in een deerlycke staet gevonden, want alle de contrescherpen bedorven ende t'eenemael verstrueert syn. Het noordoost-ravelyn is oock heel vande zee ende canon wechgenomen, doch ick heb het besteedt opgemaect te worden, ende

sal met het weinige, ons overgeblevene rys, die voet van die noordoost-ravelyn laeten maecken, ende alsoe UE. belijft heeft, dat ick UE. altemet soude te kennen gheven, heb ick niet kunnen laeten UE. dese mede te deelen, UE. voorts biddende de hant gelieven te houden aen myn heeren staten generael, dat zy hierin met den eersten gelieve te versien. Eindigende dan, Edele etc.

Actum Oostende, den xxviii. December, anno 1603.

UE. dienstwillige dienaer,

Opschr.: Edele etc. myn heeren die gecomm.
raden v. state van 't Sticht v. Utrecht, etc.

PETER VON GHISTELLE.

(Naar het origineel).

XXXVII.

Edele etc. heeren.

Myn heeren. Ick hebbe UE. scryvens, gedateert den x. January, den xxvi. deser met blyscap ontfangen. Den vyandt heeft sedert myn leste scryvens aen uwe Ed. ghedaen, syn aeprochen in 't westen, gelyck oock in 't werck dat van Leeft gemaect heeft, genaemt . . . . ., noch seer geavanceert ende deselve versterckt met menichte van rys, in maniere van een espron, 't selve naer de zuytzyde met een borstweer van rys ende sant verhoogende, hebben gelaeten in den punt tegens die *faulse braye* een open poorte liggende noorden in zee, wy omtrent achttien voeten ende hooch omtrent veerthien voeten, tot wat intentie het is, oft wat zy daer meenen met uyt te richten, 't sy een sortye oft een vlot daer deur wt te brengen, is ons onbewost. Voor de poorte in de canale van d'oude haven hebben sy eerghisteren nacht menichte van palen ingeslagen, waarvan de canale self alrede een deel heeft opgesmeten, dan die hebben sy wederom geplant. Ghisteren avont heb ick er noch eenige doen wttrecken, desgelycken meen ick te laeten doen de resteerende. Waertoe zy deeze poorte aldus met palen bezet hebben, oft sy 't gedaen hebben, doordien van hier een constapel overgelopen is, die haer geadverteert heeft van het brandtschip, dat ick doen maecke hebbe, om daermede haer werck in 't brant te steecken, oft dat sy met haer werck voorts willen gaen na de cateye, is onzeker, dan sullen UE. eerstdaechs, beter daerof geïnformeert synde, 't selve deelachtich maecken. In 't oosten heeft hy den 25. deser 's nachts een nieu werck wederom op een nieu wtgebracht, alwaer ick met seven stucken deze dagen soo van Peckelsbolwerck als van Vlammenburch continueelyck op heb doen spelen. Ick soude noch wel bequaemer batteryen doen maecken daerop te flankeren, dan moet het laeten, doordien de nodige materialen (God betert), als rys, cordewagens ende andere meer ons ontbreecken, biddende UE. zeer dienstelyck de goede handt te houden, dat wy deze toch eerstdaechs mogen becommen. Den vyant heeft niettegenstaende ons canon ende de musquettiers, die nacht ende dach op hetselve werck geschoten hebben, haer nieuwe wtgebrachte werck dese verleden vier ofte vyff nachten aen haer oude werck gesloten, ende hebben 't selve verhoogt ende breder van achteren gemaect, ende meenen ons alsoo allensints aldaer te naderen. Ick bedancke UE. zeer dienstelyck, dat het haer belijft heeft den sone van capⁿ. Calf, slgr., by my uwe Ed. gerecommandeert t'accepteeren inde plaetze zyns vaders, verhope dat Godt almachtich hem sal verleen wysheyte ende verstandt, daerdoor de landen schier ofte mergen goede diensten van hem sullen genieten ende trecken. Deze voorgaende heb ick niet kunnen nalaten uwe E. seer dienstelyck te adverteeren ende sal voorts continueeren uwe Ed. van alles 't gene hier van dage tot dage passeert, deelachtich te maecken. Gebiedende my

zeer dienstelyck in uwe Ed. goede gratien, sall ick met desen eyndigen, Godt biddende;
Edele etc. Metter haest.

In Oostende, den 1. Februarij, 1604.

Opschr.: Edele etc. gebiedende heeren die
vd. landen ende van Utrecht, tot Utrecht.

Rec^t. xxviii. Jan. 1604.

Uwe Ed. zeer dienstwillige dienaar,

PETER VAN GHISTELLE.

(Naar het origineel).

XXXVIII.

Edele etc. heeren.

Myn heeren. Uwer Ed. missive vanden ix. dezer is my opten xiii. derzelve behandigd, die gelesen hebbende, als oock die missive vande magistraet van Saltbommel aen uwe Ed. gesonden, in faueur van eenen soldaet van myne onderhebbende compagnie, genaempt Hansken de Clercq, waerinne zy zyn versouckende, dat uwe Ed. my zoude ordonneeren om paspoort te geven, als schryvende, dat hy hem zoude begeeren neder te stellen om zyn ambacht tot Bommel te doen, om voor zyne huysvrouw ende kinderen zyne cost te winnen, ende dat een soldaet, langh gedient hebbende, niet en hoort allen zynen leven langh in sulcken seruitud te blyven, is wel waer, maer als zy aengenomen worden, en set men haer geen jaeren als men de boeren haeren knechts doen, die se met de jaeren hueren, maer zyn gehalden te dienen zoe langhe als die hooch overicheyt ende haere capiteynen tot dienst vanden lande bevinden ende sullen te behooren. Ick hebbe den voorn. soldaet door intercessie ende schryvens der scholtes tot Saltbommel, als oock die gildebreders vande leertouwerij, aldaer verlof gegeven, om in haerlyyder noot, soo sy claechden dat hare knechts waeren ontloopen, hem wolden vergonnen om aldaer voor een xiiii. daghen ofte drye weecken in haeren noot te helpen aerbeyden, ende oock dat hy daerdeur een stuckt gelt soude overspaeren, om zyn wyff ende kinderen daermede te cleeren, want hy wel eenen halven daelder 's daechs can winnen, maer wat batet als hy twee oft drye dagen in de weeck gearbeyt heeft, soo sidt hy de reste vande daghen op de bancken ende verdrincket. Ick hebbe hem oock zyne volle leeninghe als zyne volle maentgelt laten volgen, maer wat batet, hy is armer als doen hy noyt gearbeyt en hadde, ende is hier oock in de fortien genouch schuldich, en weet oock wel verseecker, indien myn E. heeren hem paspoort geeft, dat hy nimmermeer eene maent tot Saltbommel sal syn, oft hy sal hem wederom onder eene andere capitein, daer hy weet die de straetschenders ende vrye buyterie lief heeft, want wilde ick hem sulcx consenteeren, ick verclaere uwe E. hy en soude geene passepoort aen uwe E. heeren versoucken, noch aen my, maer my is sulcx ongelegen, zulcken consent dagelick toe te laeten, want ick wel weet wat er dagelycx uytspuyt, als zy op de baene uyt zyn, der huisman te brantschatten ende te plonderen, gelyck dezen gedaen heeft in 't leven vanden colonel Uchtenbroeck sal. gedaen heeft, diewelcke colonel negen van dezen gnarnizoenen verlof gaf, om naer Antwerpen op contschap te gaen, ten tyde zyne princeel. Excell. naer Berck troock, om te belegeren, maer contrarie ginghen zy den huysman, die uyt de Langhstraete tot Heusden ter marckt waeren gegaen, in 't wederomkeeren naer huys haer gelt spolierden ende beroofde, waerover twee van die negen vande partye, byde heeren van Locres crysvolck zyn gevangen ende byden crychsraet tot Hoerden op de gallye syn gebannen geworden, dan dezen ontquam het datmael, dan verseeckere u wel, myne heeren, hadde ick doen het commandement soe wel gehadt als de colonel Uchtenbrouck zal. gedachten, doen commandeerende, en soude niet vryer hebben geweest als haer complicen, die daerdeur op galye worde gesonden, want de heeren van Locres haer delict als oock de sententie byder crychsraet genomen,

dienshalven hier over sonde, maer wat was't, het bleef voor hem als voor de overstes soldaten voor datmael ongestraft, overmits de compagnie vanden overste in ylens daer naer in Oostende tooch, is oock de oorsaecke, dat den meestendeel van myne alde soldaten versoecken haere paspoorten, terwyl zy verstaen, dat uwe E. door bevel van die E. Mog. heeren staten generael my hebt belieft doen aen te schryven, dat ick myn compagnie compleet soude maecten, vreesende daerdeur, dat zy wederom haest een beurt soude hebben, om naer Ostende te gaen, waerover ick genootsaecht zy, als ick aen zyn princel. Excell. hebbe gedaen, ende oock aen uwe E. onderdanichlyck zy biddende, niemant en willen gehoor geven om passepoort te verwerven, want indien uwe Ed' sulcx belieft te doen, sullen dien meestedeel van myne onderhebbende compagnien vans gelycken aen uwe E. versoucken, als sy oock door haerlyuder huysvrouwen aen zyne princel. Excell. in den Hage hebben verzocht met requeste, maer bedancke zyne princel. Excell., die daer eenen groten *nihil* dede opstellen, voor antwoorde dede geven, dat het althans tyt was, om soldaten tot versterckinge vande vendels aen te nemen, maer niet om passepoort te geven. Het heeft my over de 500 gl. gecost dit jaer, tsint der tyt myne onderhebbende compagnie uyt Ostende is gecomen, zoe aen wapenen als costen, gehangen aen die soldaten, die ick tot versterckinge van myne compagnie hebbe doen werven, waervan ick tot noch toe niet eenen stuyver en can corten, want sy willen alle vrye wapenen ende vry gelt hebben, in vier termynen haer maent betaelinge, sonder een stuyver te laten corten, dan pressiselyck alle vier leeninghen haere volle maent gaige. Ick hadde over ettelycke maenden eenen man afgeveerdicht met acte van zyne princel. Excell., om in Sicht van Munster knechten voor my aen te nemen, d'welcke mynen schryver tot Utrecht LXXX L. aentelden, ende brachten my maer vi knechten daer-voor, waerover myne E. heeren soude ick d'oude passepoort geven, die geerne paspoorten hadden, ende wederom in plaetse nieu aennemen, soude my wel eenen legen buydel maecten, dan stelle hetselvd al tot uwe E. Mog. heeren haer discretie, ende betrouwe wel, dat uwe E. die saecke dienshalven wel sult insien als tot 's lants dienst zal behoren. Ick heb den soldaet Hansken de Clercq alhier byden provoost doen setten, dat door redenen hy sonder mynen oorlof ofte consent naer Utrecht is gegaen, ende dencke hem oock te rechte te stellen, als misgrepen hebbende tegen zynen artyckel-brief, ende sal sien, wat den crychsraet daerof wyzen zal. Nieu tydinghe en is hier nyet besunders, dan dat die saecke binnen 's Hertogenbosch noch op d'oude maniere is, dan wordt hoe langer hoe dierder, soe datter wat goets af toe wachten is; oock zoo compter die tydinge vanden Bosch, als dat die gemuytineerde Arckelens in soude hebben genomen. Oock hebbe ick op huynen veel patenten gesien, all houdende tot Nymegen ende tot Thiel, op de vooren op Lyttoyen, ende oock hier aen capitein Sonck, die in alder yle worde verscreven, om heur te vervougen voor Dordrecht, ende wat wyders vande saecke wesen zal, sal de tyt leeren. Ick ben alhier met myn compagnie guarnisoen houdende, met die compagnie van cap" Keyser, diewelcke swack is, ende moet noch die twee redouten van Herwaerde bezetten, want cap" Sonck op morgen vroech met de compagnie van hier vertreckt naer Littoyen. Ick geloewe wel zyne princel. Excell. en heeft hem niet verhoet op dezen subiten vorst, die desen avont wederom heeft aengegaen, als ick can sporen uyt die patente, daer zyne Excell. belieft heeft de *rendevou* ofte vergaderinge vande compagnie heeft doen verschryven. *Edele etc.*

Actum opte forte van *St. Andries*, desen XVI. February 1604, *stilo veteri.*

UE. onderdanighen,

ANTHONIUS BUTH.

Cpschr.: *Edele etc.*, myn heeren die staten 's lants van Utrecht, ofte die heeren gedeputeerden. (Naar het origineel).

XXXIX.

Edele *etc.* heeren.

t'Zedert mynen lesten heeft den vyandt syn approchen seer geavanceert ende versterckt, ende sall in corte daghen in ons polder ravelyn syn, daer hy allengskens vast de eerdt afstreckt, niettegenstaende ons goede debvoir ende neersticheyt, dat wy nacht ende dach alhier doen. Het is grotelycx te beclaegen, dat de compagnien, die alhier negen ende thien maenden in de belegeringe geweest syn, niet worden verlost, alsoe sy seer gediscourageert worden ende oock gantsch swack syn. Bidde daeromme seer dienstelyck, dat UE. gelieve de goede hant te houden, dat die compagnien, die alhier soe lange geweest syn, mogen metten eersten verlost worden. Ick heb 't selve aen de Mo. heeren staten generael, alsmede aen zyn Excell. oock versocht. Ick hope, dat by syne Excell. haest yetwes sal geattenteert worden, 't welck sal strecken tot onse verlossinge alhier, ondertusschen sullen wy niet naerlaeten onse neersticheyt ende debvoir te doen, ende sall uwe Ed. veradvertceeren, 't gene hier van dage tot dage passeert. Ick en heb mede niet cunnen naelaeten UE. aen te dienen, hoe dat ick den capⁿ Calf met syn believen ende begheren gestelt heb een lieutenant, alsoe de synen overleden was, 't welck een goet soldaet is ende in veele dingen voorsichtig, hebbende oock wel gestudeert, het is die sone van capⁿ Arndt Hessels slgr., die mede de getrouwe dienaar van uwe Ed. geweest is. Ick en twyffel niet, off UE. sullen geen minder diensten van hem genieten als vanden vader, maer wel meerder, recommandeere hem uwe Mo. Ed. ten hoochsten, want hy 't selfde meriteert ende oock meerder weerdich is. Gebiedende my zeer dienstelyck in uwe E. goede gracen, sall ick Godt bidden, Edele *etc.*

Actum Oostende, den 18. Meerdt, 1604.

Uwe Mo. Ed. dienstwillige dienaar,

PETER VON GRISTELLE.

Opschr.: Edele *etc.* myn heeren die gecommiteerde raden v. state vd. lande v. Utr. *etc.* tot Utrecht.

(Naar het origineel).

XL.

Edele *etc.* heeren *etc.*

Alsoe geresolveert is, dat men eenen generalen vasten- ende biddach over alle de vereenichde provincien soude houden van Woensdaghe naestcomende in dry weecken, dat wesen sal den 28. deses, *stilo novo*, omme Godt den Heere almachtich vierichlyck van ganscher harten te bidden voor de conservatie vande belegerde stadt Oostende, ende dat Syne Goddelyke Majest. gelieve, 't ghene wes ten selven eynde ende tot afbreuck des vyants sal mogen voorgenomen worden, mitsgaders voor de versekertheyt ende welstant vanden staet van 't lant, tot Godes eere ende verbreydinge van syn Heilich Woordt te segenen, soo versoecken ende begeeren wy vruntlyck, dat uwer E. gelieve den voorn. vasten- ende biddach allomme in de provincie van Utrecht, ter plaetse daer dat gewoonlyck is, te doen vercondigen, ende op sekere groote penen te bevelen, dat een yegelyck hem ten selven dage van alle hantwerck onthoude, sonder des te syn in ghebrecke. Hiermede *etc.* J. v. OLDENBARNEVELT, V'.

Dyt 's Gravenhage, den v. Aprilis, 1604.

UE. goede vrunden, *De stat. gen. der vereenichde Nederl.*

Ter ordon. vd. selve, C. AERSSSEN. 1604.

Opschr.: Edele *etc.* myne heeren gedepp. vd. staten van Utrecht *etc.* tot Utrecht.

(Naar het origineel).

Edele etc. heeren.

Uyt onse voorgaende sullen UE. door den heere Ledenberch vernomen hebben, 't gene hier is gepasseert tot den laetsten Aprilis nae den ouden styl inclus, zoe en hebben wy nyet willen naelaten, UE. het gevolg, ende in wat poincten onse affairen alhier tegenwoordelyck staende zyn, te verwittigen, als dat wy den eersten dezer ende nae de veroveringe van Isendyck sonderlinge becommert syn geweest, omme Syne Excell. ende graeff Wilhem te disponceeren tot progres ende aentastinge vande stadt van Aerdenburch, ende dat die staten generael ende raedt van state nae veel disputen, difficulteyten ende ernstige instantie, soe veel hadden geobtimeert, ende d'Excell. soe verre gebracht, dat hy te vrede was, daegs daer aen die gelegentheid vande voorsz. stadt te gaen besichtigen, ende een merckelick getal compagnien, soe infantry als ruyteren, tot syne ende onse versekertheit ende tot convooy met hem te nemen, naedemael den vyandt op dese pas lichtelick hadde te commen, disterende van onse leger omtrent drye ueren gaens, sonder nochtans geen gedencken te hebben, dat wy yet op die stadt souden attenteeren, wesende voorsien, (soe Syne Excell. seyde verstaen te hebben) met vyff ofte ses compagnien vanden vyandt met ettelyke ruyter, ende dat ons volck van convooy desen nyettegenstaende hem voegende omtrent de stadt, nyet vernemende, dat daer geschut binnen was, ofte veel volcx, ende datter nyet meer op die vesten hem openbaerde als thien ofte twaelf mannen ende twee peerden, van dewelcke altemet een schiet met een musquet worden gedaen, ende een trommet geblasen, naerder approcheerende, omme des vyants contenance t'ondersoucken ende t'irriteren, ende weynich gerucht ofte crychsdevoir gewaer wordende, hebben haer verstont die wallen op te climmen ende inne te vallen, ende terstont gespoirt (tot onse grote verwonderinge ende blytschap), dat alle soldaten ende borgeeren daeruyt verlopen waren, ende dat zy haere vluchtinge al gheprepareert hadden voir onse aencompste. Dese stadt is van natuere sterck ende te water seer wel gelegen, dat men met alle schepen daeran kan commen; is van huysen seer gebloet ende bynae vande groote der stadt Utrecht, daerinne Syne Excell. voorgenomen heeft te logeeren, het gros van onsen leger, ende kan met een cleyne cost in tamelycke defensie gebracht worden, soe dit nu aldus omtrent den middach vergangen was, ende die heeren van beyde collegien, die al te samen te peerde mede daer gecommen waeren, ende ter loep met Syne Excell. een weynich ontheten hadden, versochten deselve eenige ruyter met een trommeter te willen schicken nae een stedeken, genaempt Middelburch in Vlaenderen, ende een ure gaens gelegen van Aerdenburch, onbemuert wesende, edoch hebbende een sterck casteel, toebehoorende den heere van Frenes, omme hem dezer gelegentheit t'informeeren, ende nae apparentie ende op avonture te sommeren, 't welck by Syne Excell. geaccordeert wesende, ende derwerts gesonden hebbende den ritm. Pierre Pamy, soe is d'selve, geen gewach van vyandt vernemende, regelrecht daerinne gereden, ende het casteel opeyschende, terstont vande boeren, die daer op waeren, in syne macht overgegeven, ende soe die trommeter, die de sommatie doen soude, volchde ende aen 't casteel ende stadt gecommen was, vonde de ritm. op 't casteel ende ons volck meester vande plaetse, soe dat het schynt, dat Godt almachtich nyettegenstaende alle swaerhoofdicheyt ende periculen, die sommige hem syn inbelende, ons den pas wil maecken, sonder welcke gratie hiernae 't innemen van Casant, vorders nyet en soude syn geattenteert, omme tot ontset van Ostende te commen. Nu hebben wy noch eenige hope ende arbeydende op dese faveur ende fundament inopinaet, persen Syne Excell. ende Genaden aen, met meerdere vrymoedicheyt, omme voorts te gaen nae de stadt Damme, ofte te bevorderen die overcompste vande riviere, genaempt *de Lieve*, tusschen die voorsz. stadt

ende Middelburch, ende van daer voirts te comen tot aen de stadt Sluyse, soe 't die Almoegende toelaten sal, soe dat Syne Excell. aengenomen heeft die gelegenheit te doen sondeeren desen voorleden nacht, ende die saecke op huynen in naedere deliberatie te leggen ende nae apparentie alsdan terstonts voort te vaeren, waervan wy naemaels UE. sullen advertteeren. Van 't esquadron hebben wy vernomen, dat het gepasseert soude syn omtrent Brussel, Loeven ende Mechelen, ende dat sy daer veel edellyyden huysen verbrant, ende grote schade gedaen hebben, ende dat die winkelen in de voorsz. steden deur dese onversienlycke alarme ende oultrages toestaende syn, dat deserhalve veel gequalificeerde persoonen, soe geestelycke als weerlycke, aen syne alteze comen clagen, ende hem vermanen, dat hy daer tegens behoorde te voorsien ende te besorgen, dat hare goederen dus nyet en werden geruineert, ende dat hy haer geantwoordt hadde, dat nyet haer landt maer 't syne worden gefouleert, ende soe syluyden middelen hadden gefurneert nae bebooren, dat hy alsdan beter ordre hadde kunnen houden. Voorts hebben wy zekere advertentie, dat het esquadron voorts gepasseert soude syn Bergen in Henegouwen, ende nu omtrent Bins te leggen, 'twelck Syne Excell. ende staten generael occasie gegeven heeft, omme 't selve te verscryven nae Aerdenburch neffens ons te comen, zoe 't in eeniger wyse practiquabel soude wesen, overmits den vyandt alle syn volck nae Vlaenderen doet marcheeren, duer welck middel wy te vertrouwen souden hebben, dat Ostende ontsiet ende die stadt Sluyse aen onser syde gebracht soude kunnen worden, daerthoe die Almoegende synen segen voegen wil, dien wy bidden neffens onse dienstelycke gebiedenisse U E. *etc.* Metter haest.

Uyt die vlote voor Isendyck, desen iv. May 1604, *stilo nostro.*

UE. dienstwillige vrunden,
NICOLAES VAN BERCK, G. VAN RENESSE.

Die heere van Hardenbroeck doet zyne gebiedenisse ende soude mede gescreven hebben, 't welck het onse excuseeren sal.

U E. sal believen ons scrijvens secreet te houden, als ondienstich voor alle man.

Opschr.: Aen myn heren gedeputeerde vande
staten vanden lande van Utrecht.

(Naar het origineel).

XLII.

Edde, *etc.* heeren.

Wat UE. te doen sullen hebben met de recrueten vande compagnien van zal. Loon, Uytenthoeve ende Grebual, die t'Utrecht aengecomen syn, ende daeromme aen den staten generael geschreven hebben, sal UE. believen te verstaen uyt die rescriptie van deselve, tot desen eynde aen UE. gevoecht, vorders vrundelyck begerende, dat UE., soe haest daer meer andere aengecomen sullen wesen, haer M. E. metten eersten daarvan te willen verwtigten, opdat van gelycken op het spoedichste ordre daerinne gestelt mach worden. Voorts soe en kunnen wy UE. nyet onthouden, hoe dat Syn Excell. gestadelyck is urgerende ende versoeckende voorsien te worden met meer krychsvolck, zoe tot reinforcement vande stadt van Ostende (welck in allen gevalle geen uytstel langer lyden en kan) als oock tot versekerheit van onsen leger, mitsgaders tot die notelycke besettinge van onze conquesten, als van 't lant van Casandt, Oostburch, Aardenburch, Isendyck, verscheyden schansen van Copie, van St. Catelyne, St. Philippe ende die menichfuldige redoubten, die Syne Excell. doen leggen

heeft omtrent 't huys *ter Wellen* ende *Lapsehuys*, ende die gebrockene ende verdronckene landen, omme den vyandt synen pas ende acces te beletten tot die stadt Sluys, daer die geheele saecke van dependeert, ende soe Syn Excell. desen noeydt wederom deur die jongen heere van Dorth den staten generael serieuselyck heeft doen remonstreren ende vlytich vermaenen, ende dat daer negen vande voorsz. redoubten, door gebreck van volck noch onbeset waeren, ende dat die staten generael die necessiteyt van renforces nyet weiniger bekent en is, ende volcomelick haer houden geïnformeert van onse sobere gelegenheyt, mitsgaders dat die recruten van Engelandt tegenwoordelyck worden gedifficulteert, ende die van Vranckryck slappelyck aencommen, soe is hy haer M. E. goetgevonden, datelyck te procederen, tot aenneminghe van seker Duyts crychsvolck, aen deselve gepresenteert by den grave van Stiom, 't welck zyne Genade aen de handt gehouden heeft (deur behulp ende goede gunste van de grave van der Lip) van 't volck dat bescheyden ende geemployeert is geweest tot den Paterbornschen crych, ende dat die heere vander Aa ende ick, (nessens die gedeputeerde vande andere provincien) ten regarde vanden hoogen noeydt, ende d'importantie van onsen tegenwoordigen affairen, op 't behaegen van onse principalen, ende ons goet vertrouwen van UE. advis ende aggreatie, hier inne mede bewillicht hebben, ende dat die heere Bommel, gedeputeerde van 't Sutfhense quartier (ende deur denwelcken die grave van Stiom dese presentatie aen den staten generael hadde lacten doen) *stante pede* versocht ende gecommitteert soude worden, omme in alder haeste ende sonder eenich vertreck, hen aen zyne Genade te vervougen, ende met deselve te handelen, vermogens zyne commissie ende auctorisatie, hier beneffens gaende, waerthoe wy ons om cortheids wille refereren, vruntelyck versoeckende, dat UE. ons ten besten willen houden, dat wy uyt consideratie vanden hoogdringenden noodt dese lichtinge over ons genomen ende toegestaen hebben, ende soe UE. 't selve als uyt goede genegentheyte ende ten dienste vande tegenwoordige constitutie van saecken, by ons gedaen, wel bevallen ende agreabel wesen sal, dat UE. believen haren goeden wille ons daervan te verclaeren, ende 't gene deses aengaende over ons genomen is te approbeeren, ende met acte van verificatie te bevestigen ende ons toe te schicken. Wy verhopen wel, dat UE. hiervan geen leetwesen ofte nadeel te verwachten sullen hebben, nademael Ostende sonder continuele veranderinge ende reinforcementen nyet lange te disputeren ende te houden noch van onse belegeringe van Sluys, een goede ende vruchtbare uytcompste te verwachten sal wesen, ten zy daer meer volcx toegebracht ende die compagnien compleet gemaect worden, waeraen UE. (soe veel den onsen aengaet) believen sal die goede handt te houden, ende te versorgen, dat sulcx geeffectueert mach worden. Den vyandt doet van alle oorden volck vorderen, soe te peert als te voet, soe dat te beduchten staet, dat hy eer yet lange in goede ordre sal wesen ende ons prevaleren, zoe verre wy ons daertegens met nyewe lichtinge nyet en voorsien. Syn Excell. adviseert ons voor secker te houden, dat de vyandt voorgenomen heeft, door behulp van 't esquadron te attentereen oever Rhyn te commen, soe dat wy nyet en twyffelen, off het volck daerom gesonden is, sal ons wel te pas commen, al waert oock, dat die quantiteyt noch eens zoe groot waere. Syn Excell. scryft rechtevoort, dat hy negen vendelen soldaten nae Ostende schickende is, ende dat hy metten eersten noch vier vendelen derwerts laten volgen sal, edoch dat hy tselve met leetwesen ende complainte doende is, deurdien den leger hierdeur seer verswackt wordt, ende hy wel geerne met ons die defensie van Ostende soude continueren, ende die belegeringe van Sluys maintaineren, 't eene te behouden ende het andere te vercrygen, waer een grote avantage ende versekertheyte van onsen staet, 't welck ons behoort te obligeren alles te doen, dat in ons vermoegen ende menschelycker wyse te doen sal wesen. Wy hebben mede vernomen vanden voorsz. heere van Dorth, dat onse batterye voor Sluys al gereet ende heerlyck syn, ende dat die

opgehouden worden haer operatie te doen, tot dat die vloten gemaect sullen syn, ende dat deselve in ses ofte seven daegen mede veerdich sullen syn. Van het revictualement, dat den vyant voorgenomen hadde binnen Sluyse te doen, en vernemen wy noch anders nyet, dan dat den archyducq alle syn volck versamelt tusschen Gent ende Damme, ende dat 't selve seer verstrooit aen alle kanten gelogeert wordt, ende soe men presumeert, omme 't voorn. revictailleren als noch te attenteeren, hetwelck wy hopen dat hen door hulpe van Godt almachtich belet sal worden, die wy bidden neffens onse dienstwillige gebiedenis, UE. etc.

Uyt 's Gravenhage, desen (*de dagt. ontbrak*).

Al UE. dienstwillige vrunden ende medebroeders,

NICOLAES VAN BERCK, G. VAN RENESSE.

Wy seynden UE. hier neffens een lyste vande verdeylinge vande compagnien in 't leger voor Sluys weesende, die al te samen over ses duysent ofte weynich soldaten meer nyet en kunnen uytmaecken, synde meest die voorsz. compagnien nyet half compleet, ende deurdien die nieuwe schotten oock veel verlopen.

Die heeren Heermale ende Hardenbroeck doen haer dienstelycke gebiedenis. 't Gene wy gisteren avont uyt Ostende vernomen hebben, sal UE. te verstaen hebben deur den heere Ledenberch, aen den welcken die heere vander Aa, als ick meyne, geschreven heeft.

Opschr.: Edele etc. myn heeren gedeputeerden
vande staten vanden lande van Utrecht.

(Naar het origineel).

Rept. xi Juny, 1604.

XLIII.

Edele etc. heeren.

Ick en hebbe niet willen laeten UEd. L. t'advertieren (ende eerder gedaen sol hebben, hadde den boede kunnen wachten sondach lestleden) wy dat die van het esquadron syn vertoghen geweest naer Quelen den 8. desser, meestendeel van die ruyterye, met noch 500 voetvolck vanden Bosch, oock ettelicke van Maestricht, Venlo, Gelder ende Stralen, die welcke al syn wederom ghecommen den 13. savonts ende 14. smorghens binnen Ruermond, maer het voetvolck voornoemt bleef ontrent die stadt, ende Maestricht, hetwelcke al ons dede een bedencken geven, dat sy voorts wullen eenen aenslach aenvanghen, daer wy van alle canten waerschauwinck van hadden. By die van het esquadron waeren twee commissarissen vanden Eertzhartoch, die sy met gebracht hadden, de voorgaende weecke van Diest, dieselve hebben binnen Quelen gheweest ende daer doen laden ontrent tusschen 40 ende vyftich karren met buspolver, gelyck oock eenich number van gelt (wyl men secht) voor die van het esquadron, het pulver meestendeel is binnen Maestricht ghevoert, die van het esquadron oock een deel van gehalden hebben, ghelyck oock andere preparementen doen commen hebben van booven den Maes, om eenighe entreprinsen ofte tochten aen te vanghen over rivieren, te meer dat sy tot Ruermond wel 200 timmerluyden hebben doen commen vuyt het landt van Gulick ende wachten (soo het geschrey gaet) noch ettelicke ruyter ende knechten, soo dat ons allen deses oortz wel toe staet, wacker op die been te weesen, gelyck in alle neersticheyt ghedaen wort, daer gheve ons Godt die gratie, denwelcken ick bidde, Edele etc.

In Nymegen, desen 17. July 1604, *stilo veteri*, smorghens vrouch.

UE. Edelheyden Dienstwillige,

ARNHOLT VAN GRUNVELT, *Alde bestallen Oversten.*

Myn heeren, soo als ick besich was met desen te sluyten, soo kreech ick voorsecker advertentie van boven, hoe dat den vyandt laet maecken te Venlo, waghens daer men schuyten ende haecken op vuert, ende dat se oock geschut veerdich maken, te Venlo ende Gelder ende verwachten twee duysent musquettiers ende eenighe ruyters, als vooren geschreven *post datum*, smorgens ten ses uren. Somma, Sy hebben groote saken voorhanden.

Opschr.: Edele *etc.* myn heeren gedepp.
stadt, steden ende lant van Utrecht.

(Naar het origineel).

XLIV.

Myn heeren.

Nyet twyffelende of UE. sullen seer verlangen, hoe 't parlementeren van die vande Sluysse afgeloopen zyn, daarvan ic den heere secretaris by de mynen van gisteren ende huynen heb veradverteert, soo en heb ic nyet connen naelaten voor goede tydinge UE. te scrijven, dat op donderdach tusschen x ende xi uren die vande Sluysse mit Syn Excell. syn veraccordeert op conditien, dattet geschut, slaven ende galeyen met de stadt ende casteel in handen van Syn Excell. sal worden geleverd, ende die van 't guarnisoen daer uyttrecken met haer geweer ende bagagie. Men heeft noyt gehoort van sulcken furieusen aenval, als de viant dede op 't quartier omtrent Oestburch over Copey, daer hy seer veele doden heeft gelaten, onder anderen den marquis van Renty, Don Philippe Taxis ende etlicke andere hoofden, den huysman comende van daer, seyde hem gemoet te syn drie hondert wagens met gequesten ende doden. Die Almogende sy van deze heerlycke uytcompste ende victorie in der ewicheyt gedanckt. Daer syn in de stadt wel hondert vyf en dertich metaele stucken. Men speurde een uytneement blytschap onder die slaven, burgeren, vrouwen ende kynderen, doet accoord was getroffen. Het is waer dat die vier schepen zyn aengecoemen, ende datse een caracke van 600 last hebben genoemen. Den brenger dezer tydinge is by den admirael afgesonden, ende alsoe syn jacht wel bezeilt was, heeft hy alle bodens voorby geseylt. De particulariteiten syn onderweg, sullen op 't spoedigste overseynden. Voorts my UE. recommandeerende hiermede *etc.* Met grote haest.

Wten Hage, desen xi. Augusti, 1604.

UE. dienstwillige medebroeder,

G. DE RENESSE.

Opschr.: Aen myn heeren die gedepp. vande
staten 's lants van Utrecht, t'Utrecht. *Cito,*
cito, cito.

(Naar het origineel).

Rec. xi Aug. 1604.

RESOLUTIEN,
GENOMEN BIJ DE VROEDSCHAP,

AANGAANDE DE

KERK- EN SCHOOLZAKEN,

GEDURENDE DE JAREN

1600—1618.

1600.

Weduwe van Jo. Concherdo. De raet der stadt van Utrecht, gehoort 't rapport vande heren gecommiteerden, in conferentie geweest synde met de weduwe van sa. Joh. (!) Concherdo, in syn leven mede-dienaer des woorts alhier, met hare geassocieerden, op de propositie by die andere mede-dienaers harenthalven onlanx in den raet gedaen, ende daerwt verstaende den seer swaren staet vande selve weduwe ende haren kynderen, van dat sy niet alleen de macht niet en heeft deser stadt te restituereen de vierhondert ende 21 gl. 17½ st., noch aen haren sa. man, volgens syn obligatie resterende, noch oock hare creditouren in haer duechdelyck achterwesen te contenteren, maer, dat meer is, haer ende hare kynderen de mont open te houden, oversulcx demoedelyck *subsidium* van deser stadt imploreerende.

Soe heeft den raet voorsz. uyt commiseratie ende tot soulagement vande voorsz. weduwe, deselve wed. eerst geremitteert de 421 gl. 17½ st., ende by desen gecasseert de obligatie vendien, ende voorts tot betalinge haerder duechdelyker schulden voorn. (die begroet worden omtrent 450 gl.) ende hare nootdrift uyt singulare gratie geaccordeert, continuatie van een jaer gagie hare sa. man voorsz., ingegaen synde Lichtmis lestleden, des deselve wed. onder hare hand den cameraer inder tyd

overleveren sal een lyste vande namen ende schulden, die sy schuldich is, om van 3 maenden (*pro rato*) tot drie maenden van het voorsz. jaer gages voldaan te worden *etc.* Ende tselve gedaen, de reste van het voorsz. jaer haer voorts verhandtreykt worden te haerder onderhoudinge, dat sy oock opte vervaertyt van Paeschen toecomende haer tegenwoordige huisinge verlaten ende een ander huren sal moeten, ende mede dese stadt voorts saen laten ongemolesteert van eenighe alimentatie of ander onderhoudt, ende verstaet den raet dit te geschieden wt sonderlinge gracie ende mededogenthey, welke sy verclaren, dat geensins by andere sal moegen worden getogen in consequentie. Actum 17 Feb. 1600. (Febr. 16).

Hornhovius de ministers te soulageren. By den raet geconsenteert, dat Cornelius Antonii Hornhovius, de ministers alhier op 't aenstaende hoogtyt, wat sullen (!) mogen soulageren in haren dienste. (Maart 7).

Gagie der zieckzoekers. Is Cornelis van Leeuwen, sickbesoeker, syn gagie jaerlicx geaugmenteert van 250 tot 300 gl. ingaende Paeschen lestleden. (Maart 30).

Boekhouder van de armen. Op huyden, den 2 Juny 1600, soe is by den raet der stadt Utrecht eendrachtelyk geresolveert, dat de diaconen der kercken hoere collecte (nae der predicatien gedaen) dadelyk sullen hebben te leveren in handen vanden boekhouder, sonder dat de ministers des woorts, daer yetwes

sullen mogen lichten, als sy oock niet en sul-
len mogen by hemselven aen yemandt geven
eenige ordonnantie op den voorsz. boekhou-
der, dan met kennisse vanden kerkenraedt,
opdat alles met beter order ende minder con-
fusie, à l'advenant de buerse des boekhou-
ders mach geschieden, ende om dit de mi-
nisters, diaconen ende generalyck den kerken-
raet aen te dienen, syn gecommiteert, de
schepen Werkhoven ende vd. Zande ende v.
Ryn raden. Actum, 2 Juny, 1600. (Juny 2).

Bergerus te Bagynen. De Bagynen te
ordonneren, te maken een stoefgen in hare
huisinge, daer Bergerus woent, of dat die
stadt dat sal laten doen ende haer dat te
corten aen hare huere. (Jul. 4).

Boetius tot zyne studien 250 gl. Everardo
Boetio is nog tot volvoeringe van syn *studium*
voor 1 jaer gegonst 250 gl., gequoteert opte
Bagynen ende Reguliers. (Jul. 21).

Vereeringe aen den Rector voor 't ageren. Is
belast by den gerechte ordonnantie te maken
op den cameraer vander Lith, van 50 fl.,
omme deselve te verstrecken aen den rector ende
die jongers, die geageert hebben gehadt Mag-
dalenen voorleden. (Aug. 1).

Rectors gagie. Mitsdien tot laste vande
stadt compt de gagie vanden lector *tertiaae*
classis, alse 300 gulden sjaers, soe is verstaen,
dat de rector, diet *munus* vandien plach te
laste te wesen ende nu daervan ontlast wort,
nu jaerlycx hebben sal vierhondert guldens.
(Aug. 4).

Om nog een predikant te hebben. Remon-
strende de minister Gerobulus, als gecom-
mitteert vanden kerkenraedt, dat, oft Godt
gave, dat yemandt van syn mede-broeders sieck
worde, haren dienst alsdan ten deele soude
moeten stilstaen, als maer drie sterck synde,
ende versochte daerom, dat myn heren, in
conformité van't contract, anno 1593 opge-
recht, wilden versorgen, dat sy met nog een
dienre mochten worden geassisteert; waerop
hem ter antwoort gegeven is, datter waren
alumni civitatis, die men verwachtte, ende
noch anderen, daermede men soude assiste-
ren. (Aug. 11).

Pest-ziek-bezoeker. Is aengenomen Jo. An-
tonii, tot mede-sieckbesoeker der crancken,
mette peste besmet, ende sal men hem loenen
naer exigentie van tgene hy doen sall, ende
belast den commissarissen, hem op te spueren
een woninge, ofte dat hy sulcx selfs doet.
(Sept. 15).

De eodem. Heeft Jo. Antonii voorsz. aen-
gebragt een huys gehuert te hebben op de
Vuerstraet, van Corn. Schuermont, voor 1
jaer, om 54 gl. (Sept. 24).

1601.

De eodem. Gehoort het rapport vande ge-
commiteerden, gesproken hebbende met Joh.
Antonii, tegenwoordig sieckbesoeker, verclaert
de raet, dat hy jaerliccx hebben sal by pro-
visie tot wederseggens, als Corn. v. Leeuwen,
mits doende ter weke een predicatie. (Jan. 12).

De eodem. Op de requeste by Jo. Antonii,
sieckbesoeker, overgegeven, was geapp.: De raet,
gehoort het rapport vande gecommitt., nader
gesproken hebbende metten suppl., vandat
hy hem noch een jaer soude verbinden *etc.*;
in de *qualité* als besoeker der sieken, metter
geinfecteerde ofte contagiense sieckte der peste,
ende tot dien eynde binnen de stadt hueren
een camer, ende aldaer resideren 6 weken of
2 maenden, oock gedurende denselven tyt
hem laten gebruyken, daer men des begeert,
soe es, de raet sulcx accepterende, voor alle
tselve hem toegeseyt 35 gl., ende houdt den-
selven suppl. voorts voor alle anderen gere-
commandeert tot ordinaris sieckbesoeker, nae
het afsterven vanden jegenw. Corn. v. Leeuwen.
Act., 8 Juny, 1601. (Jun. 8).

G. Caesarius tot mede-minister aan te
nemen. Omme met de vier andere vanden ker-
kenraet te procederen tot aenneminge van
Doctor Gerardus Caesarius, tot een mede-
minister des woorts alhier, syn gecommiteert
Bemmel, Werkhoven, schepen, ende v. Ryn
ende Splinter, raden. (Jun. 15).

Clusius present voor zyn herbarium. Ge-
ordonneert den cameraer vander Lith, Caro-
lus Clusius van stadtswegen te vereeren voor

sekere syn *herbarium*, den rayde deser stadt geoffereert met drye rosennobels. (Jul. 13).

Lector tertiae cl augment. Den lector *tertia classis* is voor syn huysuur toegevoecht jaerlycx vyftich gulden, ingaende Victoris toecomende. (Aug. 17).

Rector voor 't ageren. Den rector ende studenten, voor het ageren vande comedie toegeleyt als voorleden jaer. (Aug. 31).

G. Caesarius uts. Omme te procederen tot absolute aenneminge van D. Ger. Caesarius, als een mede-minister deser stadt, syn gecommiteert, uts. (Sept. 7).

De eod. Gehoort 't rapport vande gecommiteerd., gesproken hebbende met D. Gerardus Caesarius, dien. des woorts alhier, nopende syn tract., ende dat hy tevreden was met 450 gl. jaerl., alsoe 400 tot tract. ende 50 tot huys-huer, mits dat hy voorts behoorlyke wordt beroupen, gelyke de andere geschiedt, ende men in gelycke gewoon is, soe heeft de raet etc. belieft etc. de beroepinge ende presentatie te doen doen *in conformité* van 't accoort met die vande kerke gemaect, ende is den secret. belast ordonnantie te maken vanden tyt af, dat hy in den dienst geweest is, te weten van 7 maenden, versch. Victoris. (Oct. 19).

Job Durée, fra. pred. Geconsenteert ende belieft in de aenneminge van Job Durée (!), tot minister der Walsche kerke, in plaetse van za. Johan Maesloth (!), op de gagie ende instructie, als den voorn. Maesloth, syn voersaet, gedient heeft.

De raet van Utrecht door hare gecommitt. doen horen hebbende de propositie *in theologia*, gedaen by Job Durée in Sint Jans kerke alhier, ende daerdoor verstaen hebbende de goede ervarenheyte vanden selven Durée in de Heilige Schrifture, ende dienvolgende oock by de ouderlingen vande Walsche kerke, in plaetse van za. Johan Maesloth alhier voorgesteld synde, omme hem te willen aennemem tot een dienaar vande Walsche kerke, in plaetse van za. Joh. Maseloth (!), onlanx deser werelt overleden, soo heeft de raet voorsz. naer voerg. communicatie ende deliberatie daerop gehouden, aengenomen etc. den voorsz. Job Durée

tot minister der voorsz. gemeente, op de gagie van 300 gl. sjaers, ingaende op date deses, mits dat hy hem in desen dienst draecht ende oock achtervolcht de instructie, daerop syn voersaet is aengenomen. Actum, uts. (Dec. 7).

1602.

Vande dedicatie der boeken. Henricus Caesarius, dienaar des Godtlyken woorts alhier, is voer seker tractaetgen, geintituleert: *Sterftroost*, by hem geedeert ende den rade deser stadt gepresenteert ende gedediceert, toegeleyt achtthien gulden, mits dat men voorts aen diergelycke boeckgens, die den heeren staten te voren syn gepresenteert, niet meer en sal aennemem, gemerkt dat dese stadt *pro-rato* daermede in gelt. (Febr. 1).

Augmentatie van G. Caesarii gagie. Gelast by de heren burgermrs., te vereeren Do. Gerardum Caesarium, dienaar des Goddel. woorts alhier, ende Aleyda, syn huysvrouw, tot hare jegenwoordige bruylofseefte met 36 kannen Rynschen wyns. (Febr. 3).

De eod. Geresolveert, dat Do. Ger. Caesarius etc. dewile hy hem in den echten staet heeft begeven, ende men van hem soe veele diensten als van anderen genieth, dat hy sal hebben gelycke gagie als d'andere predicanten, ingaende op Paeschen toecomende. (Febr. 8).

Rector de namen der studenten over te leveren. De raet deser stadt ordonneert by desen den rector van St. Hieronymus schole alhier, tot allen tyden des versocht of vermaent synde, den eersten cameraer deser stadt in elcker tyt over te leveren onder syn hant, pertinente registre of specificatie van allen den namen der studenten, in elcke classe der voorsz. schole sittende. Actum etc. (Mart 18).

's *Woensd. avonds te prediken, gedurende S. Exc. tocht.* Op 't aengeven vande ministers deser stadt, versoekende, dat syl. alle Woensdage inder weke, gedurende den aengevangen tochte by de Mo. heren, de staten generael, door 't beleyt van zyn princel. Exc. soude moegen des avonts van 5 tot 6 uren een vermaninge in de Domkerke doen, mits dat men de gemeente hiervan by clockluy-

dinge soude doen adverteren, ende voorts ordonneren, dat een yegelyck gelurende deselve vermaninge hare wyneckels ende veynsters gesloten soude houden, soe heeft de raet al tselve geconsenteert ende bevolen publicatie daervan te doen. (Jun. 14).

Siekentroosters de contagieuse, predd. andere sieken te besoecken. De raet ordonneert Corn. v. Leeuwen ende Jan Anthonisz., siekbesoekers, egeene andere sieken binnen deser stadt ende vryheydt vandyen te besoecken, ende in hare noot te troosten, dan degenen, die Godt almachtich metter peste ofte andere contagieuse siekten besocht heeft ende noch besoecken mach, latende andere sieken visiteren ende vermanen den dienaers des Godd. woords alhier, denwelken sulcx oock hy desen wordt bevolen, ordonnerende voorts die voorn. siekbesoekers by tyde vande predikatie oft avond gebeden hun te wachten ende nyet te komen ofte gaen sitten onder de gemeente, maer op een plaetse alleen. (Jun. 21).

Avondgebeden in een uur te absolveren. T'insinueren den dienaers des Godd. woorts, dat se van nu voorts hare avontgebeden ende vermaningen nyet langer en maken, dan van vyf tot ses uren, opdat sulcx den goeden toehoorders nyet te lanck ende te moeyelyck en valle. (Jul. 5).

Boetius alumnus, uts. Gehoort de dancksegginge by Everard Boetius den rade gedaen, voor dat sy hem tot hiertoe in syn *studium*, soe in Vrieslant als tot Leyden, t'haren cost, hebben onderhouden, mitsgaders die presentatie van hem tot dienste vande kerke Godes te willen laten gebryken, soe heeft den raet voorn. den voorsz. Boetium noch voor dit jaer in syn *studii* gecontinueert ende voorts belast hem te bereyden, om op Donnerdach toecomende te doen in de Domkerke een predicatie. (Jul. 26).

Siekbesoeker. Opte requeste, overgegeven by Jo. Antonii, siekbesoeker ende dienaer des Heil. Evangelii in Westbroeck, stont geapp.:

De raet verstaet, dat den suppl. weder treden sal inden dienst als siekbesoeker tot revocatie; ende sal men hem gageren *à l'advenant* des

tyts jegens 300 gl. 's jaers, gelyck hy hierbevorens gehalt heeft, ende sal men hem van stadswegen betalen by provisie het half jaer van syn huysuer *etc.*, ende by de opsegginge vd. voorsz. gagie, sal cesseren syn continuele ende actuele dienst, doch van daer voorts sal hy evenwel genieten tot Remigii 1603 de pensie van 75 gl. 's jaers, *à l'advenant* des tyts als voren *etc.*, met toesegginge voorts vande recommandatie voor anderen totten voorsz. dienst nae 't overleiden van Corn. v. Leeuwen, ord. siekbesoeker, volg. de resol. vd. 8 Jun. 1601. (Aug. 16).

Ev. Boetius tot pred. aangenomen. De raet nader in deliberatie gelegte hebbende voorsz. resol. van dat men Ev. Boetium noch een jaer in syn *studia* soude continueren, ende dat men nu volcomenlyk berigt werdt, ende oock by experientie bevonden heeft, dat hy nut ende bequaem is, omme als een mededienaer des Godd. woords alhier de gemeente te dienen, soe heeft de raet voorsz. de voorsz. resolutie verandert ende by desen hem aangenomen als een mededienaer, op alsulcke gagie ende tract., als Doct. Ger. Caesarius gehadt heeft, te weten, soo lange hy ongehoudwt blyft 400 gl. 's jaers, ende daerna op gelyke wetten als d'andere hebben, mits dat hy behoort. nae de kerkel. ordeninge ingelyft ende aangenomen worde. (Aug. 23).

H. Caesarius en syne kynderen gratis burger. Op den requeste, overgegeven by Henr. Caesarius, dienaer des Godd. woords alhier, versoeckende, dat men hem ende syn kynderen soude willen aecorderen de burgerschap, stont geapp.:

De regeerders regard nemende op de goede diensten, by den suppl. gedaen ende noch te doen, accordeert, hem ende syne kynderen gratis het burgerschap deser stadt, mits doende den behoort. eedt, daertoe staende, *uts.* (Spt. 27).

Ev. Boetius, uts. Tot het examineren ende inlyven van Ev. Boetius, onlanx by den rade tot een mede-dienaer des Godd. woords aangenomen, van stadswegen, achtervolgende 't accoort met die vande kerke gemaect, syn gecommiteert *etc.* (Oct. 11).

Siekbesoeker. De regierders deser stadt Utrecht regardt nemende, dat Joh. Antonii, dienaar des Goddel. woordts tot Westbroeck, boven de ses weecken, die hy gehouden was, van Remigii 1601 tot Remigii 1602 binnen de stadt te resideren, ende den infecteerde vande pestilentielle siekten als siekbesoeker te dienen, inden selven dienst gecontinueert heeft, binnen den voorsz. tyt noch twee maenden, soe ordoneren myn heren, hem ter cause van dien te betalen 50 gl., etc.

Boetii examen ende admissie. De raet gehoort het rapport vd. gecommitt., gestaen hebbende over het examineren van Ev. Boetius, ende daeruit verstaen, dat de voorn. Boetium in de Heil. Schrifture seer wel es ervaren, ende oversulcx bequaem, om de gemeente deser stadt als een mededienaar des Goddel. woorts te dienen, soe persisteert de raet voorsz. by de voorg. resol. ende aenneming van den 23 Aug. voorleden, op alsulcke gagie ende tract., als in deselve. (Dec. 1).

De eod. Alsoe Ev. Boetius nu aengenomen is tot een mededienaar des Goddel. woorts, op een gagie van 400 gl. 's jaers, ende dat syn alimentatie den xi. Aug. heeft geceesert van 250 gl., soe heeft die raet geordonneert, dat syn tyt als minister sal innegaen ten selven daghe, etc. (Dec. 7).

1603.

Nachtmaal in S. Nic. en S. Geerte by beurten. De raet gehoort het aengeven van den heer burgermr. Baexen, als dat die vande kerkenraet syne E. te kennen hadden gegeven, goet gevonden te hebben, tot gerief vande gereformeerde gemeente, het heilich hoochwaardig A vontmael *per turnos*, soe in S. Geertruyt als S. Nicolaes kerke te doen uytdeylen, ende dat opt aenstaende hoochtyt van Paeschen sulcx geschieden sal in St. Nicolaes kercke, heeft, tselve voor goet kennende, geconsenteert de kerkmeesters vande voorn. kerken den wyn, die men daertoe van noode hebben sal, suljen mogen brengen ende stellen in haerl. re-

spective rekening, ende dat hem sulcx in 't uitgeven sal worden geleden. (Apr. 2).

Reparatie aan 't school. Is den cameraer belast te doen doen de nootelycke reparatien, soo aen 't schole van St. Hieronymus als aen de huysinge vande preekers. (Mey 2).

Orde op't boekdrukken. Van geleycke, dat geene druckers biinnen dese stadt ende vryheit vandyen sullen mogen drucken eenige boeken, dan met kennisse ende behoerl. consent vanden rade voorn. (Eod.).

Een lesse opte speeldagen. De gecommiteerden totter opsicht v. St. Hieronymus schoole is belast den rector ende anciere meesters van 't selve schoole aen te seggen, dat sy van nu voortsaeen op de speel- ofte verlof-dagen des naernoens mede eene les sullen doceren, gelyck voor tyden plach te geschieden.

Zondags-morgens. Mitsgaders den rector voornoemt noch te belasten, also hy gehouden was by syne aenneming des Sonnendaechs voornoens ten acht uren in de kerke van S. Hieronymus voorsz. openbaerlyk wt te leggen het *Evangelium*, waervan hy als nu is gedelivereert ende ontslagen, dat hy in plaetse vandien van nu voortsaeen neffens d'andere meesters mede des Sonnendaechs van seven tot acht uren het *Evangelium* in 't voorsz. schole sal doceren, gelyk naer ouder gewoonte te geschieden plach. (Mey 23).

Conrector aengenomen. Symon Willemsz. is by den rade op 't rapport van hare gecommitt., aengenomen tot *conrector* ofte *preceptor*, om te doceren in *tertia classe*, in plaetse van Augustinus Lollius ab Adama, vertogen niet consent utter stadt naer Campen, op de gagie als de voornoemde Lollius heeft gedient, te weten op 300 fl. jaerlicx, ingegaen Paeschen 1603 voorleden.

Orde op't drucken. Geordonneert te insinueren den boekdruckers binnen deser stadt ende vryheit vandyen, dat sy hun van nu voortsaeen niet en onderwinden eenige boucken te drucken buyten of sonder consent vanden magistraet deser stadt, op poene van 50 gl. jegens den heere te verbeuren, op arbitrale correctie. (Jun. 6).

thouit, siekbesoeker etc., stont gearpointereit: De raet goet benoegen hebbende aan de diensten by den suppl. gedacen tot hier toe, ende derhalven hem noch niet begreede te missen, heeft hem (naer dat syn lofende tyt aal syn gearpointereit) noch geconintueert voor een jaer, ende off de Hr. Godt beliede ge- dinnende desden tyd hem wt deser werelt ewech te nemen, soe accordeert de raet in sulken gevallen synne wed. ende kinderen boven syn verdiende stippenswimm noch een half jaer van dien, gelyk hy hem met desen noch toelegt, tot een nachtoek dertich gulden etc. (Jul. 4.)

1604

Nog een vrekikant te veroveren. Omme mer die vanden kerkenraet te avigien op een peduam bedachteit persoon, om de gementeit gesien staet te dienem netten de andere ker- kenraets, als een meche-dienaar des Goddel. woort alhier, achtervolgende het accoord met die vanden kerkenraet voorsz. obergerst, syn

gecommintueert etc. (Jul. 23.)

Receptor, en schooldweesters gavige. Op de redneste, gearpointereit by den rector ende meesters der schole van St. Hieronymus, ver- souckende etc. augmentatie van haer gavige, was gearpointereit:

De raet etc. verstaet, dat den rector aal continueren in de onde gavige van vierhondert gulden, de tertianorum rector voortaan jaer- licx toevoegen drie hondert ende vyftich gl., de huyshuyt gearinne bedreben, de vuarter- worum drehondert gl., vuarternorum twee- hondert vyf en twintich gl., mits dat hy we- der ginspedie ende opsicht aal hebben op't Parochius, op alsulcke instatcie, als men hem aal geven, ontlastende daervan den rec- tor, sextanorum continueren mede op de onde gavige van 175 gl., augmentieren de gavige vanden sextanorum ende octanorum op ge- lykce somme van 175 gl. jaerlicx, alles by provisie, waerhaer den eersten camerater sich zal hebben te rekenen, te beginnen Victoris toecomende, mits by den eersten camerater van t eerste jaer, dat wtgeen sal Remigii 1604, overtevrende copie van desen ende duintieit. (Aug. 23.)

Costers gavige vanden Dorn. De raet, te- quart nemende ofte redneste van Aert An- driesz, coster der gavel kerke vanden Dom ende de belofden gartby gedacen, om te sulken mer alder nuersticheit synne dienst continueren

Procuratie der vuarterlyken. De raet heeft

2 Febr. toecomende. (Jan. 24.)
De raet etc. accordeert den suppl. in plaese van syn jaerlycx gavige, stont gearpoin- ter, augmentatie etc., versouckende etc., augmentatie gearpointereit by Ev. Booth, bedienaar des Heiligen Ewangeliu etc., versouckende etc., augmentatie etc., beserende, dat sy doch deselve commis- sione met alle nuersticheit willen volbringen. (Jan. 23.)

Ev. Boettie augmentatie. Op de redneste gearpointereit by Ev. Booth, bedienaar des Heiligen Ewangeliu etc., versouckende etc., augmentatie van haer gavige, stont gearpoin- ter, in plaese van Wvckhoven, nu wt den raet synne, tot scholarchen van St. Hieronymus ende syn dienvolgende voortse gecon- intueert metten schreben Staten tot reanitie van t ezamen, by mr. Peter Conck, leetor duintanorum, om, daervan ghort rapport, daer op gearpointereit te worden. Oct. 17.)

Schouwerken. Hendr. v. Helsen, schre- ben, is gearpointereit netten de schreben Cam-

accordeert den suppl. *ex gratia* van nu voorsien 200 gl. 'sjaers, in plaets van 150, tot hiertoe genoten. (Febr. 6).

Byscholen. Omme te doen projecteren eene ordonnantie, daerby gestatueert sy, dat d'ouders of vrunden, die hare kinderen ofte neven, om latyn te leeren, besteden willen in particuliere ofte private latynsche scholen, gehouden sullen syn, evenwel aen den rector van 't groote latynsche schole van St. Hieronymus te betalen, als andere studenten het voorsz. groote schole frequenterende, syn gecommitteert de scholarchen. (Jun. 11).

Adr. vanden Borre tot pred. te beroepen. Is Arent vd. Sande, schepen deser stadt, ouderling der geref. kerke alhier inder tyt, gecommitteerd, omme hem te transporteren binnen die stede van Schoonhoven, by den Eerw. Hoochgeleerden ende Godsalighen D. Adrianum vanden Borre, dienaer des G. woorts aldaer, ende te beproeven, off syner Eerw. niet door enigherhande gevoelyke ende gebuerlyke middelen en soude syn te bewegen, omme sich als een mede-dienaer der kerke Christi binnen Utrecht te willen laten behoorlyk beroupen ende gebruycken, gelyck de regierders voorn. syn Eerw. tot sulcke beweginge wel ernstelyck versoecken mits desen. Actum. (Jun. 15).

Tegens de byscholen. Alsoe eenige schoolmeesters, gelyk bevonden wort, hem alsoech onderstaen, particuliere ende private Latynsche scholen binnen deser stadt Utrecht te houden, tot groote nadeel ende verminderinge vande groote schoole van St. Hieronymus, niettegenstaende dat sulcx tot meermalen by openbaerl. publicatien is verboden geweest, soe heeft de raet deser voorsz. stadt, tot maintainement der voorsz. groote schole, ende harer voorsz. ordonnantien by desen belast, ende bevolen Adriaen van Rodenburch, haren deurwaerder, hem te vervougen by allen den genen, dien hy eenichsins sal kunnen vernemen, dat Latynsche boucken doceren, ende deselve te bevelen daervan datelyck te desistieren ende hun te reguleren volgende de voorsz. ordonnantie, op poene als in deselve; doch soe daer eenige Latynsche schoolmeesters wa-

ren, die goeder luider kinderen in coste hadden, van buiten dese stadt by hem comen wonen, om Latyn te leeren, soe wort sodane meesters by provisie ende tot wederseggen toe gelaten, sulcke, maer egene andere kinderen, binnen dese stadt ofte de vryheit van dien thuis behorende, in't Latyn t'instrueren, mits docerende geoorloofde boucken ende *in promptis* overleverende aen den rector der voorsz. groote schole *catalogum* van alle de jongens, die sy Latyn syn lerende, mette gerechticheyt van't schoolgelt der voorsz. groote schole voor yeder jongen daerby, ende soe voorts van half jaer tot half jaer by anticipatie, of sullen dusdanige schoolmeesters dese vryheit ende gracie niet mogen genieten, lastende den voorsz. deurwaerder voorts, van alle syne wedervaren te leveren behoerl. relatie. Actum *etc.* (Jun. 18).

Een pred. te beroepen. De raet, gehooft het aengeven van Johannes Gerobulus ende Henr. Caesarius, bedienaers des Evang. by den kerkenraet gecommitteert, hen geïnformeert hebbende, neffens andere deser stads gecommitteerden, op de qualificatie ende nodige gaven vanden Eerw. ende Godsalighen, Gideon van Sonneveld, bedienaer des G. woorts binnen Woudrichem, dat syl. deselve sulcx hebben bevonden, dat er weinich ministers in Hollant syn, die hem in't gunt voorsz. staet, te boven gaen, ende derhalve de kerkenraet voorsz. (op't behagen des raets) goetgevonden, hem te beroepen tot een mede-minister binnen deser stadt, soe heeft de raet, 't selve voor goed aennemende, daerinne belieft, ende dienvolgh. heml., binnen staende, aengeseyt, met de beroeping voorts te procederen, in *conformité* van't accoort, tusschen deser stadt ende kerke t'anderen tyde opgericht. (Jul. 30).

Beroeping van G. van Sonneveld. De raet *etc.* mitsgaders de bedienaers des H. Ev., die neffens desen de regieringe ende opsicht over de kerke aldaer bevolen es, nemende in behoorlyke betrachtlinge, hoe veele dat de gemeente Godts, aen de wetteling bestellinge des predikampts ende de continuatie van dien gelegen is, hierby oock in consideratie gestadelyk voerende de gelegenheid, die het met eenighe

onder dengenen heeft ende noch crygen mach, die ons in den Heere als nu overgesech (?) syn, hebben all over jaer ende dach consent gedragen, ende ordre naer behoren gestelt, om de kerke met noch een ofte twee godsallige ende gequalificeerde dienaers te voorsien ende besorgen, tot welcken einde wylayden tsamen ons, door het goed geruchte hiervan synde, eyndelick hebben well ende verscheidelik doen informeren, vanden persoon, noodige gaven, ende de goede ende stichtelyke conversatie van Gideon van Sonneveldt, jegenwoordelyk in 't Woort dienende binnen Woudrichem, ende van desen allen door goet rapport, ten beyden syden by onse gedeputeerden gedaen, ende ons hierover contenteren (?), wy hebben, met voorgaende gebeden tot Godt den Heere des enget, in den name der H. ende onverdeylycke Drievuldicheyt, solemnelik beroepen ende beroepen solemnelik mits desen, deselven Gideon v. Sonneveldt tot een harder ende bedienaer des H. Evangelii ordinair, om de gemeenten, die den Sone Gods in onse stadt door het woordt noch dagelyks vergadert wordt, met ende neffens d'andere by ons synde harders, te helpen, beide in de woorden te bedienen, regeeren ende voor te staen, dus geheelyk betrouwende, dat hy hem in dit syn ampt alsoo dragen ende quyten sall, gelyck een goet ende getrouw dienstknecht Jesu Christi betaempt ende toestaet, verhopende daer en tegen, door des Heren genade, ons also nae onser beroeping respectivelyk in dier voegen te quyten, dat hy sich dien aengaende met redenen niet en sal hebben van faulten, aen behoorlyke handhoudinge ende voorstant in den Heere, te misdancken off beclagen. Aldus gedaen met onderlinge bewillinge ende behoorlyk consent ten byden syden, achtervolgende d'ordre op dit stuck gemaeckt, ende in de gereformeerde kerken deser geunieerde provincien gebruyckelyck, Godt almachtich biddende, dat hem believe dese sake te segenen, tot syns naems eere, stichtinge syner kerke ende salicheyt der sielen aen allen syden, Amen. Tot Utrecht, den Iest. July 1603.

Gagie van Boetius. Alsoe Ev. Boetius, bed. des H. Ev., hem onlanx nae Paeschen Iestl. in den houwelyken staet heeft begeven, ende dat alhier een oud gebruyk is, dat, soe wanneer een ongehout minister sich in echten staet compt te begeven, alsdan mede als andere getrouwde predicanten wordt getraeteerd, soe heeft de raet deser stadt Utrecht den voorn. Booth mede toegesecht gelycke gagie ende huysuur, als Gerobulus ende Bergerus syn genietende. innegaende 1 May voorleden etc. (Aug. 15).

Siekbesoeker. Omme naer een bequaem siekbesoeker, den personen, besmet mette contagieuse siekte der peste, in hare noot te assisteren ende myt Godts woordt te vermanen, wt te sien, syn gecommiteert etc. (Spt. 17).

De eol. Jo. Anthonii, siekbesoeker der genre die metter contagieuse siekte besmeth syn, is noch in denselven diensten op syn versoek gecontinueert den tyt van drie maanden, ende sal men hem daervan betalen a *l'advenant* des tyts etc. (Spt. 24).

Niellius tot Fra. pred aengenomen. Opte requeste vande ouderlingen vande Fransoysche kerke alhier, luydende:

Geven met alle ootmoet te kennen die ouderlingen vande Fransoysche kerke alhier, onder het geboth van u staende, dat Charles de Nyel, dienaer des G. woords in de Fransoysche tale naer voorg. advertisement aen UE. gedaen, alhier binnen Utrecht ende in de plaetse van Job du Rieu (!), vermits sekere scandalen by hem Job gecommiteert te prediken gecoomen, ende oock eenige predikanten, tot groot contentement vande gemeente ende toehoorders, gelyk oock enige uyt UE. collegie hem gehoord hebbende daervan sullen verklaren, in St. Jans kerke, alhier gedaen heeft, waardoor sy suppl. aenmerkende de bequaemheyt ende de genade, ende goede gaven hem van Godt almachtich verleent, tot opbouwinge ende stichtinge vande kercke Gods, alhier vergadert, ende onder UE. protectie synde, in de laetste vergaderinge tot Amsterdam gehouden, denselven Charles om UE. dienst te doen, in de kerke alhier versocht

ende vercregen hebben; dan alsoe den voorn. Charles de Nyel, als gehoudt synde, verclaerde hem op de 300 L 's jaers, tot gagie met syne familie nyet wel te connen onderhouden, wel te vreden synde, syn behoorlyke dienst in de kerke alhier te presteren, mitsdien hem soe veel mogte volgen, daerop hy syn huisgesin ende familie eerlike onderhouden mochte, soe hebben oock sy suppl. in dese vergaderinge belooft sulcx UE. aen te dienen, nyet twyfelende vande goede wille ende affectie, die UE. syt hebbende tot de Francoysche kerke alhier binnen Utrecht onder UE. vergadert, waeromme sy suppl. in den name vande geheele gemeente der voorsz. kerke versoekende, bidden oitmoedelyk UE. gelieve tot vordering vanden waren godsdienst haer liberaelheit voor den voorsz. D. Nyel te gebruiken, ende denselven soe veel te laten genieten, als de gehoude diensers vande Duytsche kerke alhier genietende syn.

De raet, wt het goed rapport hem gedaen vanden persoon van Charles de Niel etc., hebben denselven geaccepteert etc. tot een bedienaer van Gods woord in de Fransoysche kerke binnen deser stadt, ende accorderen hem voor syn goede diensten, aldaer te doen, een gagie van 500 gl. 's jaers, innegaende op datum van desen etc. (Spt. 24).

De eod. Charles de Niel byden rade etc. aengenomen synde tot een bedienaer des H. Evangelium vande Fransoysche kerke, heeft op huyden, ter presentie van myn heer den substitut schout ende de burgemeesters, de rechter handt tot een teycken der gemeenschap gegeven, ende weder ontfangen vande andere ministers deser stadt in conformité vande instructie, t'andere tyden daerop gemaect, wiensvolgende de voorsz. Charles is geaccepteert. (Oct. 8).

Ordon. te maken voor reparatt. by den rector gedaan. Bevolen ordonnantie te maecten cameraer Someren, vanden rector van't groote schole te restitueren negen ende twintich gl., by hem, aen verscheyden gedane reparatien met kennisse vande scholarchen, aen 't voorsz. schole verschoten. (Dec. 17).

IV.

1605.

Presentatie aan Cortgeen, voor syn Cronyk. Jacob Fransz. van Cortien is by den raide toegevoecht, voor seecker cronickgen van't Sticht van Utrecht, by hem geedeert, ende de raide voorsz. gepresenteert de somme van ses ende dertich gulden. (Jan. 14).

Pest-siek-besoekers. Alsoe Joannes Antonii als een mede-sieckbesoeker der crancken ende besmetten vande contagiouse peste binnen deser stadt, van Remigii lestleden aff, noch voor 3 maenden gecontinueert geweest is, ende dat deselve tyt nu is geexpireert, dat oock Godt almachtich genadelyk beliest heeft dese stadt vande voorsz. siekte genoetsaem t'ontlasten, emmers soe, dat enen besoker bastant is, de kranken vandyen te bedienen, soe bedanckt de raet voorsz. den voorn. Johan Antonisz. van syne 'arbeyt ende goeden dienst voorsz. tot hiertoe gedaen, ende 't geene hem aen syn gagie noch resteren, sall hy mogen vorderen vanden eersten cameraer etc. (Eod.).

Witenbogaert mach prediken. De raet deur de heren burgemeesteren verstaen hebbende, als dat die drie diensers des Heiligen Evangelii ende een vande onderlingen der kerke Christi alhier, deur speciale commissie ende in den naem vanden geheelen kerkenraet, aen haer E. seer vrundelyk versocht hadden, dat doch Johannes Witenbogaert, medebedienaer des woorts Godts, soude moghen voor een reyse vier ofte vyff toegelaten worden, vercondigende deszelfs woords in de kerke ende onder de gemeente deser stat, allegerende verscheyden redenen, dat 'tselfde tot nyet anders en soude tenderen, dat tot versterkinge, aanwas ende eenigheit vande selve kerke alhier, goede correspondentie ende crediet mette naburige kerken, tot wechninge vande blame ende quade suspicie, die duslange by deselve van dese kerke geweest es, ende dat haer Edele noch die vanden gerechte sulcx over hun nyet en wilden nemen, maer daerop verstaen de resolutie des raets, soe heeft de raet voorsz., nae eenige

43

communicatie ende deliberatie, daerop gehouden, belieft in't versouck vanden kerkenraet voorsz., op vaster hoope van consequentie van 't geallegeerde ende sonder praecipitium van 't accoort, t'anderen tyden metter kerke gemaect. (Febr. 4).

Collecte. Goetgevonden, op Donnerdage toecomende te publiceren, dat men op Maendage daeraenvolgende door de gecommiteerden des raets metten diaconen vande gereformeerde kerke sal doen een generale collecte off ommeganck door dese stadt ende vryheid vandien, voor den armen huissitters binnen de voorsz. stadt. (Febr. 18).

Wittenbogaert by leeninge versocht. Op huden is in den rade vermaent, dat in de voorleden wecke eenige vande ministers ende ouderlingen deser kerke, als gecommiteerden vanden kerkenraet erschienen waren geweest in de vergaderinge van myn heeren vanden gerechte deser stadt, ende aldaer om redenen by heml. verhaelt, insisteert hadden, dat noch voor sekeren tyt, by maniere van leeninge, Jo. Wittenbogaert, dienaer des Goddel. woorts, geroupen ende gevordert mochte worden, om de gemeente alhier met syne goede gaven op den preekstoel te dienen, ende dat de voorn. gecommiteerden ter selver tyt was geantwoort, dat daerop alsdoen nyet en conden worden geresolveert, maer sulcx geschieden moste by den rade deser stadt, de heren burgemeesteren present, daarvan de eerste of overste burgermeester toen absent was. Item, dat op huden nochmaels aengesproken waren de voorsz. heren burgermeesteren door de voorsz. gecommiteerden des kerkenraets, die daerop insisteerden, dat haer E. doch heure voorsz. aengeven (den gerechte gedaen) den raet soude believen aen te dienen, hetwelke dan gedaen synde, soe heeft de raet goetgevonden, dat den voorn. Wittenbogaert by maniere van leeninge, voor sekeren tyt sal worden versocht, op vaster hope, dat hetselve sal strecken tot deste meer grootmakinge van Godts H. naem, tot stichtinge ende vermeerderinge vande Christelyke gemeente alhier; ende hebben dienvolgende gecommiteert die E. Ellert van Hels-

dingen, oudt-burgermeester van stadsweget ende goetgevonden een vande gequalificeerde wten kerkenraet mede te doen committeren, hetwelck dien vanden kerkenraet aengeseyt synde, van heurentwegen daertoe gedeputeert hebben den E. ende Hooggel. Mr. Hugo Ruysch, die met brieven van credentie aen syn Excell., den kerkenraet inden Hage ende aen Wtenbogaert afgeveerdicht syn. (Febr. 19).

Censure van Bergerus. De raet horen lesen hebbende het schriftelyck advys, gegeven byden ouderlingen der kerke, op de redenen van suspicien by Bergerus, dienaer des Goddelyken woorts alhier, jegens syne medebroeders den rade overgegeven, daerdoor hy sustineerde, dat deselve syne medebroeders nyet en behoorden te wesen over de censure syner saken, den kerkenraet bevolen, ende sy onderlingen verstaen, dat de voorsz. mededienaers daerover oock souden mogen censureren, om redenen in't voorsz. advys verhaelt, ende soe veele het versouck in de requeste aengaet, daerby sy seggen, dat sy nyet anders en cunnen verstaen, dan dat de judicaturen vandien, alleen den kerkenraet soude competeren, maer dat sy niet te min *ex superabundanti* (voor soe veele heml. aengaet) wel te vreden waren, omme alle correspondentie metten rade te houden, voor soe veele het mogelyk ende doenlyk is, dat wten raet twee gecommiteert worden, die nevens den kerkenraet present over de censure sullen moegen syn, sonder prejudicie van d'een off d'anders gerechticheyt, soe heeft de raet gecommiteert, omme den kerkenraet by te wesen, op de voorsz. censure, *in conformité* van 't voorsz. advys, de E. heren Ja. van Bommel, schepen *etc.*, Will. van Sommeren, eerste cameraer deser stadt. (Maart 3).

1605.

Muure neffens 't schole repareren. Gelyck oock goetgevonden is, de vervallen muure neffens het schole van S. Hieronymus aen de walle, mede by den stadts meester met-

selaer in dachhuyren te doen repareren ende opmaecken, op een eenparige hoochte. (Febr. 25).

Boek gedediceert. De raet heeft op't rapport van heeren gecommitteerden, gevisiteert hebbende seecker boeck, van *Architectueren* geschreven by Jonck. Aelbrecht van Leeuwen van Groenewoude, ende by hem gedediceert den E. Magistraet deser stadt geconsenteert den voorn. van Leeuwen 't voorsz. boeck tot synen coste mogen laten doen drucken. (Maart 18).

Acte des kerkenraets. Alsoe inden jare 93, den 21 May, sekere poincten ende articulen beraempt ende besloten syn geweest, omme tot wechneming van alle voorgaende misverstanden ende oneenicheden, naerder conditie ende gelegenheit vandien tyt, inde regeringe ende bedieninge der kerke alhier geobserveert te worden, sonder dat de meininge oyt geweest es, deselve articulen te stellen als een gedurige weth ofte dese kerke in de forme van regeringe mette selve punten vande nabuere kerken deser geunieerde provincien af te sonderen, maer alleen, gelyck d'articulen wtduckelyk medebrengen, deselve t'onderhouden, by provisie ende voor eenen tyt, om door dien middel allengskens de sake te brengen tot meerder eenicheyt ende ruste deser gemeente, sonder praejudicie vande nabuerkerken, gelyck dan oock tsedert verscheiden modificatien ende interpretatien, over de onderhoudinge van sommige articulen, als namentlyk over den 2^e ende 3^e articule, by den raet deser stadt syn gedaen, neffens dat oock alreeds veele saken met seer goede stichtingen ende conform des raets meininge, in 't gebruik syn gebracht, anders als wel de woorden vande voorsz. articulen luyden, ende men den standt deser kerke jegenwoordelik door Godes sunderlinge genade vint gebracht tot sulcker eenicheyt, dat het meeste deel vande selve articulen, soe deselve luiden, genouch buiten observantie is, heeft de raet opt ernstich versouck des kerkenraets, met rype deliberatie goet gevonden te verclaren, gelyck deselve verclaert mits desen te verstaen, dat

de kerke alhier inde predikation van Godts woort, bedieninge ende gebruik der H. Sacramenten, ende oefeninge der kerkelijcke discipline, met alles wat daeraen cleeft, voortsaen geregert ende bedient sal worden naer Godes woort ende de maniere van doen, die in de nabuerkerken deser geunieerde provincien gepleecht ende gebruikt wort, sonder aen de voorsz. articulen gebonden te syn, als synde alrede inder daet soe door des raets voorsz. modificatien, als de dagelicxe practique ten grooten deele verandert ende uyt den gebruike gecomen; met vasten vertrouwen, dat soe wel de bedienaers des Goddel. woorts als d'andere regierders der kerke inder tyt, naer het uyt wysen van het ampt, heml. van Godt opgeleyt, sonderlinge neerstige sorge dragen sullen, dat alles inder kerke alsoe beleyt ende geregert wordt, dat niet alleen nyemant billike oorsake van clagen gegeven en worde, maer dat oock alles, gelyk het inden huuse des Heren betaempt, met goede ordre, moderatie ende stilicheyt in de vrese des Heren geschiede, ende dat bysonder in de oefeninge der christel. discipline, de liefde ende het medeleyden met den gevallen, sonderl. soe gepleecht worde, dat enen yeglyk spueren mach, dat alles met den geest der sachtmoedicheyt ende vrientelyke naer waarheyt beleyt worde, tot Godes eer ende des gevallen sondaers beteringe ende bekeringhe ter salicheyt; ende bysonder dat men totte laste trappe van deselve discipline nyct en come, ten sy in grooter lanchduriger hartneckicheyt ofte in seer groote, grove ende enorme delicten, nae lange duldunge, ende met voorgaende kennisse vande magistraet, ende in somma, dat de macht, hun van Godt gegeven, naer de vermaninge des Heil. Apostels Pauli, sy tot stichtinge ende niet tot verdervinge.

Ende wat aengaet het beroepen der bedienaers des Goddelyken woorts, ouderlingen ende diaconen, alsoe het noodich is, dat in 't beleyt van deselve, om alle disputeren ende misverstanden te vermeyden, een sekere vaste bepaelde regel (emmers by provisie)

gevolcht worde, wort verstaen, dat daerinne geprocedeert sal worden in deser maniere:

Soe wanneer men eenen dienaar des Goddelycken woorts van noode hebben sal, sullen die vanden kerkenraet sulcx den raet der stadt aendien, desenvolgende alsdan vier personen wt de magistraet, doende openbare professie vande gereformeerde religie by die vande magistraet ende vier personen by die vanden kerkenraet gecommiteert sullen worden, welke acht personen nae eenen bequamen ende welgequalificeerden persoon, daer de kerke wel mede gedient sy, wt sien sullen, ende denselven den raet deser stadt ende den kerkenraet presenteren, om by deselve geaccepteert off gerefuseert te worden, soe die ten beyden syden tot dienst vande gemeente bevynnen sullen te behooren, ende in cas van refuys van d'een of andere syde, sullen die voorsz. acht gecommiteerden tot nyewe nominatie ende presentatie als voren procederen, ende in cas van acceptatie ten beyden syden, sall de voorsz. gepresenteerden eendrachtelik beroepen, daer naer geexamineert, die gemeente, om daerop behoorliker wyse te seggen, soe sy yet hadde, of met stilswygen te approberen, voorgesteld, ende ingelyft worden naer gewoente der gereformeerde kerken.

Ende oft gebuerde, dat yemant vande dienaeren des woorts, die alsoe aengenomen sal syn, sich soe verre (dat Godt verhueden wil) in leere of leven verliepe, dat hy der suspensie des dienst ofte depositie mochte geacht worden weerdich te syn, en sall by die vanden kerkenraet daerinne nyet worden geprocedeert, dan niet voorgaende kennisse vande magistraet, ende dat op alsulken eendrachtigen voet, als alsdaer naer gelegenheit van saken, met onderlinge correspondentie sal goetgevonden worden.

Belangende het stellen vande ouderlingen ende diaconen, die vanden kerkenraet sullen alle jaers de magistraet in geschrifte presenteren, een dubbelt getal van personen, bequam, om die voorsz. ambten stichtelik te bedienen, wt welk dubbelt getal die vande

magistraet het enkel verkiesen sullen, welke getal alsoe vercooren ende dienaangaende der gemeente voorgedragen synde, om daerop behoorliker wyse te seggen, soe yemants yets hadde, in haren dienst bevesticht sullen worden, naer ordre der voorsz. kerke.

Wordt oock verstaen, dat in syn geheel blyven sall de ordonnantie op 't stuck vande huwelycken gemact ende tot noch toe alhier onderhouden.

Alles by provisie ende ter tyt toe, in 't stuck vande kerkelyke ordeninge by eenen Synodum Generael deser geunieerde provincien, ten overstaen ende met auctoriteyt der heren staten generael, ende die heren staten van Utrecht in 't particulier, anders sal wesen geordonneert. (Maart 25).

Borrius ende Mathisius hier by leeninge. Dienden de heeren burgemeesteren den rade aen, dat Johannes Wtenbogaert, bediener des Goddelycken woorts ende Aernt vander Sande, raet, als gecommiteerden geweest synde, omme te versoeken aen de magistraten ende kerkenraden der steden van Haerlem ende Leyden, in Holland, respectie, by leeninge eeninge van hare kerkendienaren, die de kerke alhier voor eenen tyt met hare gaven ende diensten mochten gerieven, haer E. gerapporteert hadden, dat de magistraten ende kerkenraden voorsz. geaccordeert hadden, dat Adrianus vanden Borre, van Leyden, den tyt van twaelf, ende Johannes Mathisius, van Haerlem, den tyt van 6 weken de gemeente en kerke Christi alhier hare gaven opden predikstoel sullen mogen communiceren ende mededeylen, maer dat syl, vermits haren nootlike affairen, eerst op Sonnendage toccomende over acht dagen alhier sullen wesen. (Apr. 15).

Predicanten te beroepen. De raet etc., gehoort etc. hebbende het aengeven vande gecommiteerden des kerkenraets, beroerende het wysen ende beroupen van eenige gequalificeerde dienaers des Goddelycken woorts, heeft gecommiteert den E. Jacob van Bommel ende Johan Gerritsz. vander Lith, schepen, mitsgaders Ellert van Helsdingen ende Willem Willemsz. vander Heyden, raden, omme nef-

fens ende met de vier gecommiteerden vanden kerkenraet voorsz. eensamentlyck naer bequame ende gequalificeerde personen, daer de kerke wel mede gedient sy, wt te sien, ende daarvan rapport te doen, omme voorts daerinne geprocedeert te worden naer der forme daerop beraempt. (Apr. 22).

Bergeri afscheid. De raet verstaet, dat de gagie van Jo. Bergerus noch sall loop hebben tot prima Augusti 1605 toecomende, ende de huisinge totte vervaertyt van Victoris verstemende, ende daernaer cesserem, ende dat men hem sulx sal aenseggen; om sich in middel van tyden elders te voorsien. (Jun. 3).

Bergerus versoekt een dienst ten platten lande. De raet horen lesen hebbende sekere requeste, den heren staten van Utrecht gepresenteert by Johannes Mauritius Berger, van Ebersberch, tenderende om voorsien te mogen worden met een goede dienste op eene bequame plaetse ten platten lande, als oock de missive vande voorsz. heren staten *etc.*, aenschout *etc.*, ende den kerkenraet alhier, versoukende daerinne, alvorens op 't versouck in de voorsz. requeste gedaen, te disponeren, het schriftelyck advys vanden rade ende kerkenraet respectivelyck voorsz., mitsgaders het schriftelyck advys, by die vanden kerkenraet op 't voorsz. versouck gedaen, heeft naer voorgaende communicatie *etc.* haer eendrachtelick met het voorsz. advys vanden voorn. kerkenraet geconformeert, ende dienvolgende den secretaris bevolen, 't selve by missive den heren staten voorn. over te seynden. (Aug. 19).

Beroepinge Speenhovii. De raet gehoort hebbende het aengeven van Henr. Caesarius ende Gerardus Bootius, bedienaers des Heil. Evangelii, mitsgaders Bernt Wten Enge, onderling der kerke Christi alhier, als gecommiteerden vande selve kerkenraet, als dat de gecommiteerden deser stadt ende des kerkenraets voorsz., achtervolgende haerlyyder commissie ende naer luyt der articule, daarvan synde, op huyden naer den noen, nae voorgaende gebeden tot Godt almachtich eendrachtelyk, genomincert hadden, om beroepen te worden tot een ordinaris dienaer der ge-

meente binnen deser stadt, den persoon van Joannem Speenhovium, gewesene dienaer des Goddel. woorts binnen de stadt Lingen, diens gaven, leere ende leven hun grootelick vanden Eerw. Jo. Wtenbogaert waren gerecommandeert, ende dat syl. dienvolgende ten fyne voorsz., presenteerden den rade den voorsz. Speenhovium, versoukende, dat haer E. soude gelieven de voorsz. nominatie ende presentatie te willen approberen ende advoyeren, soe heeft de raet voorsz. naer voorgaende communicatie ende deliberatie daerop gehouden, de voorsz. nominatie ende presentatie geaprobeert, ende daerinne belieft, ende voorts de voorsz. gecommiteerden belast mette beroepinge vanden voorsz. Speenhovium in conformite vande acte, daarvan synde, op 't spoedelixte te procederen. (*eod.*).

B. Christiaensz., lect. VIII classis. Bartholomeus Christiaensz. is by den rade aengenomen tot een schoolmeester in *oclava classe*, in plaetse van mr. Jan Ruerinck, onlanck deser werelt overleden, op alsulcke emolumenten ende profyten, als daer toe staen. (Spt. 16).

Subsidie voor Bergero. De raedt der stadt, regardt nemende op den inhouden der requeste van Joh. Mauritius Berger, van Ebersberch, accordeert den suppl. *ex gracia*, voor dese reyse *etc.*, soe tot vervallinge van syn schulden alhier als andersins, 200 gl. *etc.* (Oct. 28).

Onderhoud v. Ruerinck dochter. De raet autoriseert voorgaende commissie, omme het kynt, achtergelaten by mr. Jan Ruerinck, in syn leven schoolmeester in St. Hieronymus schole, aen te besteden yemant vanden vrienden, om hetselve in cost ende clederen te onderhouden. (Dec. 15).

De eod. Op de requeste, gepresenteert by Adriaen Geritsz., als momboer over het dochterken van zal. Chr. Jan Ruerinck, in syn leven schoolmeester St. Hieronymus, nopende het onderhoudt van 't selve kint, stontd geapp.:

De voorsz. gecommiteerden naderhant gelast synde, omme met den suppleant te spreken, nopende het onderhoudt van dit kint, ende dat hy te vreden was 't selve naer hem

te nemen ende te onderhouden, daertoe hebbende eenige subventie, gelyck sy rapporteerden, ende dat sy op 't behagen des raets hem toegeseyt hadden. 's jaers vyff en veertich gulden, soe hebben de regeerders deser stadt daerinne belieft, by provisie voor een jaer te betalen (volgende de gedaene presentatien) by die van Braemdoelic dertich gulden, ende by die van Bethlem vyfthien gulden, die den respective rentmeesters derselver conventen by desen geordonneert wort van half jaer tot half jaer te betalen ende mits een van beyden overleverende ordonnantie ende elix quittancy, soe sall henlyuden sulcx in rekening werden geleden. (Dec. 23).

1606.

Recognitie. Jan Melis, bouckvercoper, is toegevoucht voor seecker boucxken, wesende eene *Oratie*, gedaen by den coninck van Groot-Bretannien in het leste parlement van Engelant, by hem wt de Engelsche tale doen translateren in Nederduitsch ende den rade gepresenteert, de somme van vyf ende twintich gulden. (Jan. 6).

Witfelt tot syn huishuur, lect. iv cl. Meester Symon Witfelt, *lector quartanorum*, is op syn versoek toegeleyt jaerlicx tot syn huishuur de somme van vyf ende veertich gulden, innegaende Victoris 1605. (Eod.).

Rector voor 't ageren 50 gl. Den rector ende studenten van St. Hieronymus schole, die op Magdalenen voorleden openbaerlyck voor den stadthuuse twee dagen geageert hebben, syn by den rade tot een vereeringe toegeleyt als t'anderen tyden, de somme van vyftig gulden. (July 28).

Conrector gecasseert. De raet heeft mr. Cornelis Knoop, *lector tertiae classis*, om merkelycke redenen vanden selven synen dienste gelicentieert ende ontslagen. (Aug. 4).

Witsens doceert in II' classe. De raet gehoort het rapport van hare gecommiteerden, als dat sy versproken ende geaccordeert waren, op rapport met Wilhelmus Wirtsens,

omme te doceren ende de juecht te instrueren in *secunda classe*, in *logica*, *physica* ende *sphaera*, ende dat hy hem des noots ende versocht synde, sal laten gebruyken mede in *theologia*, des jaers voor dryehondert gulden, heeft hetselve geapprobeert ende geratificeert. (Oct. 20).

Gh. Tielmansz., siekbesoeker. Gerrit Tielmansz. Kuyper, is by den rade aengenomen op het goet rapport vande bedienaers des Heiligen Evangelii, tot een besoucker der crancken binnen deser stadt ende de vryheit vandien, 't sy oock met wat siekten yemant besocht ofte gevisiteert soude moghen worden, in plaetse van Corn. van Leeuwen, onlanx deser werelt overleden, op alsulcke gagie ende instructie, als den voorn. van Leeuwen ge dient ende gehadt heeft. (Eod.).

Dedicatie van boeken. Andreas Oosterbeek, bedienaer des Heiligen Evangelii binnen Montfoort, is by den rade toegevoucht voor seecker boecxken, geintituleert: *Van den oorsprong ende voortganck der Tempelen*, by hem getranslateert ende den rade voorsz. gepraesenteert de somma van 30 gulden, wt de staten inposten te betalen. (Nov. 4).

Woning vanden rector te repareren. Omme hen t'informeren ende te nemen inspectie oculaer van 't gunt notelyck dient gerepareert, in de huysingen, die den rector tegenswoordich bewoont te St. Hieronymus, worden gecommiteert Werckhoven ende Straten, schepen. (Nov. 25).

Domus pauperum. De raet heeft op versoek ende aengeven van Jo. Lambert Canther, als inder tyt huysmeester van *Domus Pauperum*, geconsenteert ende den eersten cameraer Anthonis de Roode geautoriseert, te mogen lichten ten behouwe van 't selve huys op losrenten, jegens den penning sesthien, de hoofdsomme van 600 gulden, innegaende Martini 1606. (Nov. 25).

Subsidie voor de wed. van Leeuwen. De raet, gehoort het rapport vande gecommiteerden, ende reguart nemende op de goede diensten van Corn. van Leeuwen, in syn leven siekentrooter, accordeert de weduwe op

haer requeste, jaerlyx, haer leven lanck, neffens de wooninge, die sy jegenwoordich bewoont, 50 gl. etc. (Eod.)

Huisinge vanden rector te repareren. Goetgevonden op 't rapport vande gecommiteerden te doen de notelycke reparatien in de huysinge, die den rector van St. Hieronymus schoole bewoont, ten minsten costen van deser stad. (Dec. 1).

1607.

Beroep van Wtenbogaert. Goetgevonden te committeren, tot vervallinge van 't beroep Joannis Wten Bogaert, ende syn dyenvolgende wt den gerechte gecommiteert Duverden ende Both, schepenen. (Jan. 12).

Alimentatie voor Blokhoven's weduwe. Op de requeste, gepresenteert by de weduwe van zal. Gerrit van Blokhoven, in syn leven bedienaer des Heiligen Evangelii, versoucken een jaerlicxe alimentatie wt eenige vande Bagynen conventen goederen, tot onderhoudt van twee harer dochteren, stond geappointeert:

De raet ordonneert den vier conventen in 't geannexeerde appointemente verhaelt, de suppleante nochmael te verhantrycken vyftich gl., die hem in rekening sullen worden geleden, mits hierby overbrengende *recepisse* ofte quitantie. (Febr. 25).

Schoolmeester in 't spinhuis. Omme in 't vruntelycke te versoucken aen de E. heren executeuren van wylen mr. Everhardt vande Pol, in syn leven advocaet vande heeren staten 's lants van Utrecht, dat hare Edele believen te bestellen ende versorgen een goet meester in 't spinhuys, die de juecht des Sonnendaechs aldaer mochte instrueren ende onderwysen in 't schryven, lesen, als andere goede manieren, syn gecommiteert Decker, schepen, Driels, raet. (May 18).

Rector van 't school. Op huden syn in den rade erschenen Henricus Caesarius ende Joannes Speenhovius, bedienaers des Heiligen Evangelii, mitsgaders Lucas vande Poll, ouderling der kerke Christi, als gecommiteerden

vande kerkenraet der voorsz. kerke, ende dienden aen: eerst, dat tot kennisse vande voorsz. kerkenraet gecommen was, dat meester Johannis Lontius, rector in de grote schole van St. Hieronymus, synen dyenst jegens Victoris toecommende hadde opgeseyt ende myn heeren vanden rade daervan bedankt, die alsdan binnen de stad van Leyden met een ander conditie sou worden vorsien, ende versochten daeromme seer demoedelyck, ampts halven naer d'exempelen vande patriarchen ende outvaders, dat myn heeren voorn. souden gelieven weder wt te sien, niet alleen naer een wel ervarenen, gequalificeert ende bequaem persoon, doende professie vande ware Christelycke religie, wel geverseert inde Griecxe ende Latynsche talen, om weder als rector in 't voorsz. schole te dienen, nemaer oock daer op neerstich te letten, dat alle d'andere meesters mochten *à l'advenant* gequalificeert wesen, etc.; verhaelden voorts, dat syluyden eenige maenden geleden, den rade voorn. gepresenteert hadden sekere remonstrantie, daerby sy ter selver tyt versochten, dat de grouwelycke supersticien, afgoderyen, abuysen ende prophanatien vanden H. name Godts, daerinne verhaelt, die sy seyden, dat in dese stad, meer als te veel gepleecht worden, mochten worden geweert, ende soe veel mogelyk gereformeert, ende dat syluyden tot noch toe niet en hadden cunnen spueren, dat daerop yetwes was gevolcht, ende dat sy daeromme nochmael op het alder serieuste versochten, om redenen soe wt de scripture als andersins, by den voorn. Caesarium geallegeert ende verhaelt, dat de voorsz. remonstrantie doch by de handt genomen, daerop vruchtbare mochte worden geresolveert, deselve resolutie ter executie gestelt, daerby doende enige protestatien, waerop haer deur den heeren burgermeester vander A geantwoort is, dat syne E. synde met eenige vande gecommiteerden der heeren staten in 's Gravenhage, oock aldaer verstaen hadde, dat den voorsz. rector Lontius synen voorsz. dienste hadde opgeseyt, ende dat hy 't selve hadde gecommunicert D. Joannem Wtenbogaert, als we-

tende, dat hy dese stadt ende schole wel geaffectioneert was, ende oock aen hem hadde versocht, naer een ander gequalificeert persoon mede te willen vernemen, ende dat die seer recommandeerden een rector van Deventer, doch en wiste niet, of hy syn plaetse soude willen verlaten, maer gepresenteert hadde, daer inne met alle neerstigheyt te sullen doen, ende dat de raet oock elcx naer eenige bequame meesters souden omhoren, als op haer gecommiteerden des kerkenraets oock 't selve worde begeert, ende dat sy daertoe by desen worden geautoriseert. Ende aengaende de voorsz. remonstrantie seyde, dat den officier alrede noch twee dienaers tot synre assistentie waren bygevoucht, om dies te beter de missen ende andere exercitie der roomscher religie te moegen verstoren: oock, dat alle de ministers oft *matres* der bagynen conventen waren in 't gerechte ontboden ende haer belast op privatie van heur alimentatie, geen missen oft andere exercitien der pauselycker religie in hare conventen toe te laten oft godogen te geschieden, met verscheyden andere redenen meer, ende dat men deselve remonstrantie eerstdaechs in den rade soude lesen ende op allen naerder resolutien delibereren, daarmede de voorsz. gecommiteerden syn vertogen ende myn heeren vanden rade hoochl. bedanckende. (Jun. 8).

Remonstrantie vanden kerkenraet. De raet autoriseert myn heeren vanden gerechte de remonstrantie, overgelevert by die vanden kerkenraet deser stadt, op huyden weder in den rade gelesen, naeder te examineren, ter presentie vanden heer vander Aa, eerste burgermeester deser stadt, nu absent geweest synde, ende daarna den rade voorsz. van alles rapport te doen. (Jun. 15).

Collegium Willebrordi. De raet consenteert den huysmeesters van 't collegie Willebrordi, op deser stadt te mogen belegen ses hondert of meer guldens. (Jun. 22).

Subsidie voor het Pauperhuis. Op de requeste, by Lambert Canther, als huysmeester inder tyt *domus pauperum*, versouckende dat het pauperhuys by de stadt soude willen aen-

genomen ende huyr daervoor betaelt worden, ende voorts eenige subventie wt der armenbusse voor de *pauperes*, die plagen aelmoessen voor de deuren te halen ende nu by placcate verboden is, stont geappointeert:

De raet gehoort wt het rapport vande voorsz. gecommiteerden, dat de *pauperes* getranslateert syn in het collegie Willebrordi, tot acht in 't getall, die sonder bedelen op haer innecomen nyet en conden onderhouden werden, ende dat het pauperhuys teghenwoordich ledich staet, ende gelet op den voorderen innehouden deser requeste, heeft 't voorsz. pauperhuys aen hem genomen, omme St. Hieronymus schole geannexeert te worden ende in regart van dyen als oock van den soberen staet der voorsz. *pauperes*, 't voorsz. collegie jaerlycx toegevoecht hondert gulden, alsoe, vyftich voor het huys, by den eersten cameraer te betalen, ende de ander vyftich witte jaerlicxe collecte, die voor de bedelacrs gedaen worde, ende alsoe men oock eenige plaetsen vacerende vande *pauperes*, jongens ten platten lande, in 't gestichte geboren, sall accepteren ende innemen, vynt de raet voor goet, in regardt van dyen, den heeren staten te versoucken, hiertoe mede haere caritat te willen bewysen, ende alsulcx hiertoe oock een jaerlicxe innecomen te mortificeren. Actum den vi. July 1607.

Hieronymus school gelicentieert. De raet in deliberatie geleyt hebbende, alsoe den rector vande groote schoole van St. Hieronymus syn dienste opgeseyt heeft, of men d'andere tsamentlicke schoolmeesters sal licentieren, of dat men deselve noch in haren dyenste, tot Paeschen toecomende sal continueren, heeft naer eenige communicatie, daerop gehouden, goetgevonden ende geresolveert, de voorsz. meesters mede te ontslaen ende licentieren vanden selven hun dienste, jegens Victoris toecomende, nemende wt deselve (naer voorgaende informatie) weder aen sulcke, als men achten sal bequaem, ende daer het voorsz. schole wel by gedient mach syn.

Tot scholarchen ende opsichters van deser stadschole ende bibliotheque, staende op 't

choor in St. Janskerke, syn by provisie ge-
 committeert Werckhoven ende Straten. (*Eod.*).

Schermmeeſter te mogen ſpelen. Deſer
 ſtadts ſchermmeeſter is op ſyn verſouck ge-
 conſenteert, op woensdach ende donnersdach
 toecomende, des naernoens, te mogen met
 ſyn discipelen ſpelen in't ſtadthuys. (Jul. 20).

Conrector gelicentieert. Geresolveert, dat
 men Wilhelmus Wirtſens, docerende *physi-*
cam, logicam enz., ſynen dienſt opſeggen
 ende daervan licentieren ſall, jegens de ver-
 vaertyt van Victoris toecomende. (Aug. 10).

Swaerdecroon tot rector aengenomen D.
 Johannes Wtenbogaert, bedienaer des Heil.
 Evangelii in 's Gravenhage, verſocht ſynde,
 om te helpen aduſieren op 't redres vande
 groote ſchoole van St. Hieronymus alhier,
 heeft, naer enige communicatie daerop
 gehouden metten heer Eck, den heer van
 Sandenburch, den burgermeeſter Helsdingen,
 ſecretaris Ledenberch, Daverden, Westren-
 nen, Both ende Straten, ſchepenen, metten
 nyeuwen aengenomen rector der voorsz. ſchole
 geconſcipieert ende innegelt, door laſt van
 de heeren voornoemt, deſe naervolgende acte
 ende instructien, die oock by den rade,
 naerdad die opgelezen waren, ſyn belieft ende
 geapprobeert:

De raet der ſtadt Utrecht bemerkende, hoe
 nodich het is, ſoe tot welſtant der kercken
 Godts als der geheele ſtadt, dat hare oude ende
 voormaels ſeer vermaerde ſchoole, genoempt:
St. Hieronymus ſchoole, niet alleen in goe-
 de ordre onderhouden, maer oock ſoo ge-
 reguleert ende geregeert worde, dat deſelve
 allengskens door Godes ſegen, tot heur oude
 frequentie ende welſtant gebracht moege
 worden, heeft naer voorgaende communicatie
 hier over mette heren ſcholarchen ende an-
 dere gehouden, gehoort hebbende het goet
 rapport, hun gedaen vande persone ende
 bequaemheyt des E. ende welgeleerden Ber-
 nardi Swaerdecroon, rector tot Leyden, goet-
 gevonden, denſelven Swaerdecroon tot een
 rector deſelver ſchole te beroepen ende aen
 te nemen, gelyck hem de raet daertoe be-
 raupt ende aenneempt by deſen, voor den

IV.

tyt van II eerſtecomende jaren, ende dat op
 conditie, hier naer volgende, te weten, dat
 de voorsz. Bernardus Swaerdecroon, t'eenen-
 maele ende all ſyn werck ſall maecken vande
 voorsz. ſchole, als rector, wel ende ſorch-
 vuldelyck te regeren, alles wat tot deſelver
 ſchole vorderinge, eere, ornamenten ende
 vercierselen soude mogen dnyen, naer ſyn
 vermogen te helpen beneerſtigen, op de
 meesters, heure manieren van leere ende leven
 ende andere hunne devoiren ende ſchuldige
 pligten, goede acht te nemen, op de jonge
 juecht, de voorsz. ſchole frequenterende ende
 in toecomende tyden comende te frequenteren,
 naerſtelick ende ſorchfuldelick letten, ten
 eynde deſelve in de kenniſſe ende vrese Godts,
 vergeselschap met een duechdelick, ſedich
 ende manierlick leven, ende dan oock ken-
 niſſe vande Latynſche ende Grieckeſche talen
 ende andere ſcientien ende wetenschappen,
 nae de capaciteyt ende begryp deſelver
 juecht, ende de geſtelteniſſe van een goede,
 wel geſtelde triviale ſchoole, opgetogen moe-
 gen worden, tot Godes eere, vorderinge
 ſynker kerken, der kynderen voordeel ende
 nut der ouderen vruegde ende blyſcap, mits-
 gaders dienſt ende eere deſer ſtadt, alles
 volgens de instructie, deſen aengaende met
 kenniſſe ende communicatie vanden voorsz.
 Bernardus Swaerdecroon ſelver geſtelt ende
 hyer neffens gaende, voor welke ſyne re-
 geringe, ſorge, moyten, arbeyt ende dienſt,
 hy Swaerdecroon, boven de hondert ende
 vyftich gulden eens, om ſyne meublen van
 Leyden hyer te transporterén, toegeleyt, tot
 ordinariſ tracktement jaerlicx hebben ende
 genieten ſall, de voorsz. elf jaren geduy-
 rende, de ſomme van thien hondert gulden,
 hem alle vierendeeljaers de ſomme van twee
 hondert ende vyftich guldens, innegaende
 den I. Octobris toecomende, ende dit al
 boven de vrye woninghe ende behuysinge,
 hem Swaerdecroon in 't clooſter van St. Hier-
 onymus voorn. geaſſigneert, ende by den raet
 in goeden raecke ende daecke t'onderhouden;
 mitsgaders alle de emolumenten ende profy-
 ten, die de voorgaende rectoren vande kyn-

44

deren der voorsz. schole frequenterende of derselver ouders eerlyck ende duechdelyck genoten hebben ende den voorsz. Swaerdecroon byden heeren scholarchen, naer particulier ondersouck, welcke ende hoedanig deselve emolumenten syn, toegekent sullen worden, sonder dat oock het voorsz. tractement van thien hondert gulden jaerlicx den voorsz. tyt van elf jaren, om eenigerhande oorsaken gediminueert of vermindert sal worden, ten ware de voorsz. Swaerdecroon door siekte, indispositie, of andersints (dat God verhoede) totte regieringe der voorsz. schoole heel onbequaem worde, in welcken gevalle men met hem handelen sal naer discretie ende gelegenheydt der saecke.

Instructie voor den E. ende Welgeleerden Bernardo Swaerdecroon, rector vande schole der stad Utrecht, genaempt: *St. Hieronymus schole*, dewelcke hy in 't bedienen syns ampts ende regeren der voorsz. schole sal hebben t'achtervolgen.

Sall beneffens d'ordinarie ende speciale versorginge van syn eigen classe, op sich nemen de generale opsicht ende Sorge vande geheele schoole, soe wel over de meesters als de discipelen.

Sall neerstelick acht nemen op het leeren, leven, manier van doceren ende leeren, die de meesters in de schoole gebruyken, ende tot dyen einde sich dickwyls in de classen laten vinden, omme deselve hare maniere van institueren aen te horen, ende indien yemant bevonden wort sich daerinne nyet wel te quytten, sall denselven syne faulten met alle discretie aenwysen ende ter beteringe vermanen.

Indien yemant soedanige syne vermaninge verwerpde ende geene beteringe daernaen en volgde, sall 't selve den magistraet ende scholarchen te kennen geven, om daerinne met gemeen advys geremedieert te worden.

Sall Sorge dragen, dat de kynderen, de

voorsz. schoole frequenterende, neffens die scientien, om dewelcke te leeren sy inder schoole gestelt worden, oock in de kennisse ende vrese Godts bequaemelyck onderwesen ende voorts tot allen duechden, goede zeden ende manieren verweckt worden, daertoe hy soe deur hemselven, als door de meesters met alle bequaemheydt arbeeyden sal.

Op de Sonnedagen sullen de kinderen exposeren ende wtleggen de *epistolas* ende *evangelia dominicalia*, *grece et latine*, ofte oock yet anders, de fundamenten der Christelycke religie, naer gelegenheydt van yeder classe ende capaciteyt vande kinderen, ende volgens den voet, die daerop naerder metten voorsz. rector ende advys der heeren vande magistraet ende curateuren geraempt mach worden, ende sall op den namiddach derselver feestdagen den kynderen, ter predicatie gaende, afgeëyscht worden, 'tgeene sy des voormiddaechs in de predicatie van Godes woort behoert mogen hebben.

Want oock goetgevonden, dat den rector de voorsz. schole leeren ende doen leeren sall, *rhetoricam Tullii*, *logicam Rami* ende *Physicam Valerii*.

De straffe vande kynderen, die hun yetwes tegen de schoolwetten verlopen, sal hem rector alleen gereserveert worden, die tot dyen eynde alle dage, is't mogelyck, door de *classes* sall gaen, om de nota's te exigeren.

Sall den rector by provisie ende voor een tyt alleen beyde de classen, te weten, *secundam et tertiam* waarnemen, tot dat op de derde classe naerdere orde gestelt sy, wanneer die tweede met een tamelic aentall studenten voorsien syn sall, om alsdan by den rector alleen waergenomen te worden.

Sall den rector alle dage vier uren leeren, wel verstaende, dat die tyt, die hem nodich sal syn, om de nota's te exigeren ende andere ampten, de generale Sorge der schole betreffende, te betreden (?), daer van naer syn discretie genomen sal worden.

De *examina* ende promotien van d'eene classe in de ander, sullen geschieden tweemaal sjaers, te weten, omtrent Paesschen

ende Victoris, ende dat ten overstaen vande scholarchen, die oock hun oordeel ende advys over de promotie geven sullen, indien het hun gelegen sal syn, daer toe te vaceren, tot welcken eynde sy tytelyck by den rector geinsinueert sullen worden, ende soe het hun niet gelegen en is, te compareren, sullen 't selve den *rectori* mede tytelyck verwittigen, op dat hy evenwel voortvare.

Wanneer de plaetse van eenich meester in de schole sal comen te vaceren, sullen de heeren burgemeesteren, scholarchen ende rector, tot nominatie van een ander bequamen persoon procederen, om den raet voorgestelt te worden.

Indien den rector vermerkt, dat onder de meesters eenigen twist of oneenicheyt (dat God verhoede) begonden te ontstaen, sall arbeyden, 't selve terstont met alle goede middelen ter neder te leggen, soe nyet, sonder vertoeven den Heeren scholarchen aendienen, om daerinne geremedieert te worden.

Wat swaricheyt van importantie vorder in de schoole soude mogen voorvallen, oft wat de rector vorder soude moegen achten totten welstant der scholen nodich, sal hy aen den heeren scholarchen refereren, sulcx tot nut ende profyt der schoole dienstelyck gevonden sall worden.

De raet behoudt aen haer 't vermeerderen ende verminderen van dese instructie, welverstaende, dat sulcx nyet dan met advys der scholarchen ende des rectoris selven geschieden en sall.

Instructie voor de *lectores* ofte meesters vande schole deser stadt, genaempt *St. Hieronymus schole*, om voortaan in 't bedienen van hunne ampten by een yeder in syn classe respective onderhouden ende achtervolgt te worden.

Sullen in 't aanvangen van heuren dienst den rector getrouwicheyt, eerbiedinge ende

gehoorsaemheyt beloven, in tegenwoordicheyt der discipelen van hunne respective classen, ende oock datelick presteren.

Sullen geene *praecepta* ende *authores* leeren, dan die hun by den rector sullen gepraescribeert worden.

Sullen neerstelyck op hunne uren passen, ende maeken tytelyck in hunne classen te wesen.

Sullen die lessen, die hun te doen voorgeschreven syn, neerstelyck waernemen ende geensins onderlaten, ten ware om eenige nodige ende onmydelicke oorsaecken, waervan sy den rector gehouden sullen syn tytelyck te waarschouwen, opdat inder onderwysinge der kinderen voorsien worde.

Sullen t'elcker lesse ende in den aenvanck van deselve neerstelyck letten op de jegenswoordicheyt harer discipulen ende de absenten doen aenteykenen, om den rector overgelevert te worden.

Sullen neffens de scientien, daer inne sy hunne discipelen respective onderwysen, oock arbeyden om denselven by alle goede occasie de kennisse ende vrese Godts in te planten, mitsgaders tot alle duechden vermanen ende in goede seden ende manieren onderwysen, hun selven tot dien eynde neerstelyck wachende van den kinderen met woorden ofte wercken quaet exempel te geven.

Sullen hun geene straffe, anders dan die met woorden ende berispinge geschiet, over den kinderen nemen, ten aensien vande delicten, die sy tegen die schoolwetten souden komen te perpetreren, maer deselve den rector alleen laeten bevolen syn.

Sullen hun niet onderstaen yemant van hun oorlof van absentie te geven, maer dengenen, die sulcx begeren, totten rector te remitteren.

Sullen hunne *praecepta* telckenmaele voor het examen, maecken t'eyndigen.

Sullen wter schole nyet mogen gaen, voordat de gestelde ure geslagen sy.

Sullen buyten tyden geene discipulen mogen aennemen, om eenige repetitien te doen.

Sy sullen geene nyeuwicheden of verande-

ringe buyten des rector's consent inder schole invoeren.

Sullen onderlinge christelycke vrientschap, vrede ende eenicheyt met malcanderen onderhouden, ende d'een den anderen in 't doeren noch aendersints nyet aen te spreken.

Soe eenige swaricheyt onder hun ontstont, sullen deselve den rector aendienē ende met alle stillicheyt ende gesedicheyt hunne saecken verhandelen.

De ract reserveert aen haer d'interpretatie, vermeerderinge ende verminderinge van dese instructie te doen met advys vanden rector ende scholarchen. (Sept. 7).

Prediken in 't Barbara gasthuys. Omme de galeryen in S. Barbara gasthuys te doen approprieren, ten eynde de toeoorders vande predicatien, die aldaer gedaen worden, daerop moegen bequaemlyk verblyven, ende alsulcx de kisten ende andersints daerop staende, te doen verbrenge, worden gecommiteert Drielenborch, Schuts ende Rycx, raden.

Verzoeken, by de bedienaers des Woords gedaan. Op huyden syn in den rade erschēnen Johannes Speenhovius ende Jacobus Taurinus, bedienaers des II. Evangelii binnen deser stadt, ende deden dese dry navolgende distincte versoucken:

Eerstelyck, alsoe den rade voorn. hadde doen demolieren ende ofbreken de altaren in St. Barbara ende St. Laurens gasthuys, ende dienvolgende goetgevonden in 't voorsz. gasthuis wekelyks te doen prediken, tot goet genoegen van veele vrome harten, versoeckende, dat sy soedane predikatie mochten doen op Vrydach of op een anderen dach in die week buiten den Sonnendach, soe hemlyden om merkelyke redenen geallegeert, sulcx des Sonnendaechs te doen nyet wel mogelyk en es.

Ten anderen, dat syl. nu eenige jaren herwaerts met hem vieren den dienst der kerken alhier hadden bedient ende waergenomen, ende dat heml. alsnu byden heren staten van Utrecht mede opgeleyt was d'opsigt der kerken ten platten lande, ende daeromme een van hem vieren des Sonnendaechs, nootsakelyk aldaer

moest wesen, ende oversulcx om hare swackheyt, nyet wel en condē continueren in de ordinarise sondaechsche predicatien, versochten derhalve, dat myn heren voorn. souden believen te verstaen, tot het beroupen van een vyfden ordinaris dienaer.

Ten derden, dat men tot gerief van een yeder, des van noode hebbende, soude willen doen maken een *catalogum* vande boucken, in deser stads bibliotheek op 't choor in S. Jans kerke, ende deselve doen drucken, ende dat sy gerne selven de moeyten daervan wilden aennemē, mits vande stadt daertoe hebbende het pampier, daertoe nodich.

Soe heeft de ract voorsz. *etc.* goetgevonden te committeren vier personen wten rade, om metten voorn. ministers te adviserē, soe op den dach om in 't voorsz. gasthuis te prediken, als op 't beroupen van een bequaem ende gequalificeert persoon, die men als een ordinaris predicant sou moegen gebruyken, in conformitē vande acte, daervan synde, daerinne mede gebruykende het advys vande E. Wtenbogaert *etc.*, ende soe veel aengaet het innestellen vande versochte *catalogus*, daertoe werden de bedienaers des Goddelyk. woorts by desen geauthoriseert *etc.* (Spt. 14).

Gecasseerde schoolmeesters. De ract heeft mr. Aert Hose van Bostel ende Andries Jansz. van Kennewech *ex gratia* sonder consequentie op haer ernstich versouck geaccordeert, nae de expiratie haers dienst noch een half jaer gagie, ende haer voorts geconsenteert de huysinge, daer inne sy tegenwoordich wonen, te mogen gebruycken tot Paeschen 1608 toecomende.

Bartholomeus Christiaensz., schoolmeester in 't groot schoole van St. Hieronymus, is op syn versouck geconsenteert by provisie ende tot revocatie, te mogen gebruycken ende bewonen de huysinge, by mr. Symon Witfelt, nu voorsien met het rector'schap van 't *Seminario Sti Pauli*, verlaten. (Sept. 28).

Lontü reysgelt. Mr. Johannis Lontius, gewesene rector van 't groote schoole van S. Hieronymus, is op syn versouck ende rapport vande gecommiteerden geaccordeert tot syn

reysgelt vyf ende tseventich gulden, omme by den eersten cameraer Anthonis de Roode betaelt te worden. (*Eod.*).

Lector IV° classis. Meester Corn. Knoop, gewesene lector *quartanorum* in St. Hieronymus schoole, is op syn ernstich versouck geaccordeert noch een half jaer gaige, naer de expiratie syns dienst, mitsgaders twee ende twintich gulden ende thien stuyvers, tot een half jaer huyshuyr, omme by den eersten cameraer betaelt te worden. (Oct. 5).

Beroep van den vyfden predikant. De raet gehooft hebbende het aengeven van Henr. Caesarius ende Jac. Taurinus, bedienaers des H. Evangelii, als gecommiteerden vanden kerkenraet deser stadt, versoeckende, als daerop gehadt hebbende het schriftelyk advis van Jo. Wtenbogaert, dat myn heren vanden rade voorn. souden willen committeeren, om met die gecommiteerden des kerkenraets voorsz. te procederen tot denominatie ende beroeping, naer voorgaende gebeden tot Godt almachtich, van een gequalificeert ende bequaem persoon, die men soude moegen gebruiken tot een vyfde ordinaris predicant alhier, in conformité van de acte, daervan synde, heeft 't selve mede hooch noodich achtende, dyen volgende ten fyne voorsz. gecommiteert Helsdingen, Sande, Werkhoven ende Someren, schepen. (Oct. 12).

Wirtsens reysgelt. Wilhelmus Wirtsens, gedooceert hebbende in de groote schoole van St. Hieronymus *physicam* ende *logicam*, is op syn versouck *ex gratia* tot reysgelt, om te moegen vertrecken, toegevoecht vyftich gulden, omme by den eersten cameraer betaelt te worden. (*Eod.*).

Jac. Bruno beroepen. De raet gehooft het rapport van heure gecommiteerden, als dat syl. op raet der gecommitt. des kerkenraets *etc.* genomineert hadden, om beroepen te worden, tot een ordinaris predicant, den persoon van Jacobum Brunonem, jegenw. bedienaer des H. Evangelii binnen Aernhem *etc.*, heeft de raet de nominatie ende presentatie *etc.* geapprobeert ende geratificeert, ende *etc.* Ellert van Helsdingen *etc.* gecommiteert, omme totte beroeping *etc.* op 't spoedelyxte te procede-

ren, gelyk die by den kerkenraet mede sal worden gedaen, die tot dien eynde brieven van beroep ende credentie medegegeven sullen werden. (Oct. 20).

De eod. Dede Helsdingen rapport van syn wedervaren, gecommiteert met Taurino, gedeputeert vanden kerkenraet alhier, om te reysen tot Aernhem ende aldaer te bevoornden de beroeping van Jacobo Brunone, tot een ordinaris bedienaer des H. Evangelii binnen deser stadt, jegenwoordich aldaer in dienst synde. (Oct. 26).

Remonstrantie des kerkenraets. Op huyden syn in den rade erschienen Henr. Caesarius ende Everhardus Botius, bedienaren des H. Evangelii binnen deser stadt, als gecommiteerden vanden kerkenraet derselve stadt, ende dienden aen, eerst, hoe dat syl. nu Sonendaechs 's morgens gedaen hadden een predikatie in 't gasthuis van Sint Barbaren, ende dat heml. sulcx des Sonendaechs langer te doen nyet mogelyk en was, soe overmits haer cleyne getale, ende dat de predicanten vande Westbroek ende Maersen, die by provisie des Sonendaechs in S. Jacob kerk een sermoen hebben gedaen, 't selve met de plaetse, daer sy staen, nyet gelykelyk naer behoren en condon bedienen, waer over de huysluiden grootelicx claechden, als oock om andere merkelyke redenen, by hem geallegeert, versochten daeromme deselve predikatie van nu voortsien te mogen doen Vrydaechs 's morgens in elker weke; verhaelden voorts, datter onder de predicatien ende avontgebeden in de Buerkerke by de jeucht ende soldaten groote insolentie worde gepleecht, oock dat syl. tot meermalen myn heren voorn. hadden geremonstreert ende gedoleert, om in de groote prophanatie ende ontheylinge des Sabbats, dat binnen dese stadt geschiedde, in 't copen ende vercopen van allerhande waren, ende setten van gelagen onder de predicatien, nyet anders oft geen Sonendach en ware, sonder dat sy tot noch toe hebben konnen speuren, dat daerop yetwes was gevolcht, ende oversulcx alsnoch ernstich versochten, dat daerinne mochte werden voorsien; eyn-

telyk, dat sy bevonden, in 't maken vanden *catalogus* der boeken, staende in deser stads *librarie*, verscheyden onnodige boucken van een editie, die men wel soude moegen vercopen, ende de penningen, daervan comende, weder employeeren tot copinge van andere nodige boecken.

Soe heeft de raet geconsenteert, dat de voorsz. predicatie van nu voortsien des Vrydaechs in voorsz. gasthuis werde gedaen; doch in 't vercopen vande onnodige boeken met advys ende kennisse vande scholarchen, mits dat het nyet syn boucken, by Buchel of Pollio gelegateert; ende aengaende de insolentie, die gepleecht soude worden in de Buerkerk ende het vercopen van waren des Sonnendaechs onder de predicatie, sal de raet voorsz. daerjgens met alle behoorlyke middelen voorsien, ende is dienvolgende den *scobator* of doodgraver vande voorsz. kerke in den rade ontboden, ende hem op poene van cassatie belast, de voorsz. insolentie soe veel mogelyk te weren, alle 't welke den remonstranten door den heer burgermeester vander Aa is aengeseyt. (Nov. 16).

Collegium Willebrordi. Op versouck van de huysmeesters des collegie *Willebrordi*, wort den eersten cameraer Anthonis de Roode geautoriscert, op losrenten te nemen twaelf hondert guldens hooftsom, jegens den penning seshien, innegaende *prima Decembris* nu aenstaende. (Nov. 30).

Twee studenten te Leyden te onderhouden. De raet der stadt Utrecht ordonneert Aelbert van Keneren ende Gerit de Ridder, in de secretarye derselver stadt te leveren behoerlick bescheyt ende bewys van twee jongelingen, die sy gehouden syn in de Universiteit tot Leyden *in studiis* te houden, achtervolgende de sententie vanden Hove van Utrecht, in dato den lesten Februarii 1595. Actum den viii. Dec. 1607. (Dec. 6).

1608.

Gestoelten der predikanten en lezers. Nopende het patroon van het gestoelte voor de predicanten ende leser, met Lamb. Olofsz.,

kistemaker, te spreken ende te doen accommoderen naer het oude werk in den Dom, syn gecommiteert etc. (Jan. 4).

Remonstrantie des kerkenraets. Op huijden syn in den rade erschenen Everardus Bootius ende Jacobus Taurinus, bedienaers des H. Evangelii binnen deser stadt, als gecommiteerden des kerkenraets derselver stadt, ende deden dese drye navolgende distincte versoeken:

Eerstelyk, alsoe syl. nu eenigen tydt herwaerts met consent ende door last vanden rade voorsz., des Vrydaechs morgens gedaen hebben ende noch doen een predicatie in 't S. Barbara gasthuis, niet alleen tot goed genoegen ende stichtinghe vande gemeente, nemaer oock van veele oude mans ende vrouwen, in 't selve Gasthuis synde, ende dat sy verstonden, dat in 't Cruysgasthuis buiten de Wittevrouwenpoort noch des Vrydaechs groote superstitie worde gepleecht, ende om de voorsz. superstitien soe veel mogelyk te weeren ende reformeren, versochten ende goetvonden, dat syl. de voorsz. predicatie mochten doen Vrydaechs *alternativis vicibus* in de voorsz. gasthuisen respectivelicken.

Ten anderen, dat sy bevonden, dat by veele ende verscheidene personen groote faulten ende misbruiken in 't solempniseren der huwelyken, die haer proclamatie ofte huwelike geboden wel in de kerke versochten ende gedaen worden, oock een cedulcken daervan quamen halen, en die haer voorts lieten trouwen by een *pape* ten platten lande, ende dat sy overbodich waren hacre registers den heere officiere deser stadt te openen, omme jegens soedane symachie te justificeren, sulcx syn E. te rade vynden sal, versoekende dat daertegens, 't sy by ampliatic oft vernieuwinge van placcaten mochte worden voorsien, ende dat sy sulcx den gecommiteerden vande E. heren staten 's lants van Utrecht oock sullen remonstreren.

Ten derden ende ten laesten, dat by publicatie mochte verboden worden, op sekere poene, die wolle laken copers ende lakenbreyders des Sonnendaechs by sommertyt

eeene lackenen aen de raempen *etc.* te brengen *etc.*, daerdoor veele knechten ende booden verhindert worden te komen tot het gehoor des Goddel. woorts.

Soe heeft de raet *etc.* geresolveert, dat de voorsz. predication van nu voortsaaen geschieden des Vrydaechs *alternatis vicibus* in de voorsz. gasthuysen, ende dyenvolgende belast den subst. schout, den voet van het altaer in het Cruysgasthuys, soe verre het daer noch staet, te doen amoveren ende ofbreken, ende aldaer te doen setten een predikstoel. Oock dat men van stadswegen mede aen de heren staten van Utrecht sal versoeken, dat soe wel ten platten lande als binnen deser stadt, de voorsz. abuysen in 't solemplniseren der huwelyken, moegen worden by een goet expedient, gereformeert, ende is voorts den officier geautoriseert, de registers vande voorn. Remonstranten te visiteren ende te ondersoucken; mitsgaders te doen publicatie, daerby de lackenscoopers *etc.* geinterdiceert *sy poenaliter etc.*, eeene lakens, ten fyne voorsz., aen de raempen te brengen *etc.* (Maart 7).

Woning vanden rector. Belieft in 't maecken van een regenbak ende een washuys, oock een secreet te verlaten in de woninge vanden rector in St. Hieronymus, doch is den cameraer bevolen een bestek van dit werk te doen maeken, om openbaerlick aen te besteden. (April 18).

Meester tertiae classis. Omme te vernemen ende wt te sien naer een bequaem persoon, die men sou mogen gebruycken Victoris toecomende tot een meester in *tertia classe*, van de groote schoole van St. Hieronymus, mitsgaders te handelen met Verhaer, omme de juecht in de voorsz. schoole twee uren des daechs te leeren schryven, ende van alles rapport te doen, worden gecommiteert beyde de scholarchen. May 20).

Schryfmeester in S. Hieron. school. De raet, gehooft het rapport vande scholarchen, als dat sy op 't behagen des raets aengenomen hadden voor den tyt van een half jaer, E. Verhaer, omme de juecht in 't groote schoole van St. Hieronymus 's daechs twee uren te

leeren schryven, voor de somme van tsestich gulden, heeft daerinne belieft ende de voorsz. aenneminge geaprobeert. (May 30).

Lector septanorum. Mr. Andries Jansz. Kenneweck, gewesene lector *septanorum* in 't groote schoole van St. Hieronymus, is op syn versouck by den raide *ex gratia*, sonder consequentie, noch toegevoucht een half jaers gaige, gelyck hy als schoolmeester te genieten plach, 't welck verschynen sall Victoris 1608 toecomende, omme by den eersten cameraer Antho. de Roode betaelt te worden, die 't selve in wtgeven sall worden geleden. (Eod).

Siekbesoekers gagie. De raet regardt nemende op de inhouden vande requeste van Ger. Thielmansz., siekbesoeker, oock vertrouwende, dat den suppl. hem ten dienste vande gemeente met alle vliticheyt voorts sal laten gebruyken, accordeert hem in plaetse van 300, van nu voortsaaen 350 gl. jaerlicx *etc.* (Jul. 11).

Lector quartanorum. Mr. Corn. Cnoop, gewesene lect. *quartanorum* in 't groote schoole van S. Hieronymus, is op syn ernstich schriftelyk versouck nochmaels voor de laetste reyse *ex gratia*, toegevoecht een half jaer gagie, als hy in de voorsz. *qualité* te genieten plach, mitsgaders noch 22 gl. 10 st., tot een half jaer huishuur. (Aug. 1).

Meester v. S. Hieronymus school. Meester Aert Hose, gewesene schoolmeester van 't groote schoole van S. Hieronymus, is op syn ernstich schriftelyk versouck voor de laetste reyse toegevoucht een half jaer gaiges, dat Victoris lestleden verschenen was, omme by den eersten cameraer betaelt te worden. (Nov. 14).

Schryfmr. in S. Hiero. schoole. Meester Evert Verhaer is noch op syn schriftelyk versouck gecontinueert in synen dienst, omme de joncheyt in 't groote schoole van S. Hieronymus, des middaechs ende avonts te leeren schryven den tyt van 6 maenden, innegaende den 9 Dec. toecomende, op de oude gaige van sestich gulden. (Dec. 5).

1609.

Beroeping van een predicant etc. Stonden binnen de heeren Jo. Speenhovius, Ja.

Taurinus, ministers, mr. Hugo Ruysch ende Joh. van Dort, ouderlingen, als by den kerkenraet gecommiteert, versoekende om redenen, by hun verhaelt; 't gunt naervolcht:

Dat de raet conform het accoort, soude believen te committeren vier, omme met vier wten kerkenraet te moegen procederen tot haringe van een ander diender des Woorts, in plaetse vanden overl. godtsaligen Jacobus Bruno.

In m. Hiertoe gecommitt. Helsdingen, etc.

Leverde nog over req. van Emmighen Laurensdr., wed. vanden voorsz. Bruno zal., tenderende omme te hebben den jaerlicxen onderhoudt tot heur ende heurder kynderen onderhout, hetwelcke sy ten hoogsten recommandeerden, te meer, om oorsake te geven aen andere ministers, alsnoch te beroepen, hun beter tot het comen alhier te laten bewegen.

In m. De raet accordeert dese wed. eens een half jaer gagie, naer het afsterven haers zal. mans, ende daer beneffens 250 gl. 's jaers, soe lange sy leeft in desen heuren weuwliken staet, ende houdende voorts voor eene generale resolutie, dat in deser vougen ook sullen worden tracteert alle weduwen, dyers mans als bedienaers des H. Ev. alhier komen te overlyden.

Dat men oock de predikstoel in de Buerkerk soude willen versetten ende brengen voor het choor.

In m. Omme te besien, of dit geschieden kan, ende soe 't te doen, wort last gegeven Jac. Splinter ende Dirk de Goyer, kerkmeesters.

Dat oock d'oude vrouwe, dagelicx comende in de predikatiën, ende de bedienaers (sunderlinge den jongen) door haer rallen ende factiën in heuren dienst turberen mochten, van daer geweert ende by de moeder op den deel in 't dolhuys, oft elders besorcht worde.

In m. De huysmr. Battus is belast deselve vrouw in 't Dolhuys te bestellen, ende haer soe te berichten,

als sy emmers ter kerke wil gaen, dat sy haer dan still ende sedich draghe, ofte dat men haer anders daer binnen houde.

Welcke resolutie de voorn. gecommiteerden, weder binnen doen comen synde, aengeseyt es, die 't selve met dancksegginge aengenomen ende voorts d'overicheyt een geluksalighe regeringe gewenscht, ende daer vooren te bidden hun verclaert hebben.

Ende alsoe de ministers deser kerke verscheiden male extraordinaris syn gebruyct, ende sunderlinge seer langen tyt in 't herstellen vande boucken in St. Jans ende een *catalogum* daarvan te maken, daertoe oock de minister vande Fransche kerke geemployeert es, soe heeft de raet de heren burgemeesters inder tyt geautoriseert, denselven ministers t'haerder E. discretie, daervoor te recompenseren.

De raet etc. accordeert de weduwe van zal. Ja. Brunno etc., eerst een half jaer gagie, naer het afsterven van haren man, ende voorts jaerlicx een alimentatie van 250 gl. *uts.*, or-donneerende etc. (Febr. 8).

Aengaende der diaconen-bedeylinge. De raet gehoort het aengeven van Jo. Speenhovius, Ev. Boetius ende Ja. Taurinus, bedienaren des H. Evang., dat Lamb. Wernartsz. Velthuysen, boekhouder der Gereformeerde kerke inder tyt, alhyer op Donredach lestleden geweygert hadde te fourneren den diaconen d'ordinaris bourse, gelyck tot hertoe altyt is geschiet, vermits (soe hy verclaert) dat de dagelyxe aelmoesen ende ordinaris in-necomen nyet bastant noch genouchsaem syn, om d'armen binnen deser stadt daarmede te connen onderhouden, ende dat hy ook, boven de generale collecte, onlanx gedaen, noch merkelyke penningen verschoten soude hebben, ende dat de diaconen voorsz. daeromme claechden, d'armen elcx in syn quartier nyet langer en conden onderhouden, genootsaakt souden syn haer cedulen neder te leggen, soe sy bevonden dat d'armoede noch dagelyx vermeerderde, versoukende derhalven ende omme andere merkelyke redenen, hy

heml. geallegeert, dat myn heren vanden rade voorn. daerinne souden believen te voorsien ende sulke ordre te stellen, soe op 't wtdeylen vande voorsz. armen, als fourneren vanden boeckhouders bourse, dat deselven armen, (d'overheyt van Godt almachtich soe hooche-lyck gerecommandeert) naer behoren mochte worden onderhouden, omme allen onlust, opspraeck ende confusie te voorkomen, heeft *etc.* geresolveert, enige wten rade te committeren, omme de cedula vande voorsz. diacoenen te visiteren, derselver clachte ende *gravamina* te verhoren, oock met haer t'adviseren ende een voet te beramen, hoe ende op wat wyse men voortsaeen mette voorsz. dagelicke aelmissen ende ordinaris innecomen d'armen binnen deser stadt naer behoren sou connen onderhouden, ende van alles rapport te doen op de wedercompste vanden heer burgermeester Rysenburch, ende dat middelertyt de voorsz. bouckhouder sal furneren de voorsz. ordinaris boursen, ende syn dyenvolgende ten fyne voorsz. gecommiteert de Rode *etc.* Dwelcke de voorsz. ministers weder binnen gecomen synde, is aengeseyt, die daervan myn heren voorsz. ten hoochsten bedanckt hebben. (Maart 20).

Coster vanden Dom. De raet gehoort het rapport van de gecommiteerden, accordeert Aert Andriesz., coster vande Domkerke, op syn versoeck, by provisie tot vervallinge van syn huysuur, jaerlicx 25 gl. *etc.* (Apr. 10).

Lyfpensie voor des siekentrooters weduwe. De raet regart nemende op den inhouden der requeste van Nellichen van Leeuwen, weduwe van Corn. van Leeuwen, in syn leven siekebesoeker, augmenteert hare lyf-pensie by provisie van 50 op 75 gulden *etc.* (Apr. 24).

Augmentatie vd. Walschen predikants gagie. De raet regardt nemende op den inhouden vande requeste, gepresenteert by Charles de Nielles, bedienaer des Goddelyken woorts in de Fransche gemeente, oock bericht synde vande goede diensten ende stichtinge, die den suppl. in synen dienste es doende, accordeert hem in plaetse van 500,

IV.

600 gl. tot syn jaerlicke gagie, innegaende 24 Mart 1609, *etc.* (Eod.).

Beroeping van een predicant. De raet gehoort het aengeven van Henr. Caesarius ende Joh. Speenhovius, bedienaren des Heil. Evangelii, mitsgaders Jo. Gerritsz. vander Lith, ouderling, als gecommiteerden vanden kerkenraet, versoeckende, eenige wten rade gecommiteert te worden, omme *etc.* te procederen tot nominatie van een bequaem persoon *etc.*, tot een ordinaris bedienaer *etc.*, heeft gecommiteert *etc.* Helsdingen ende Someren, schepenen, Ploos ende vande Poll, raden. (May 1).

Concept vd. catechisatie der Joncheit. Rapporteerden de E. here burgermeester Rysenburch, dat de heren staten hadden doen innestellen ende ontworpen seker concept, waernaer men voortsaeen de joncheyt soude moegen instrueren in de fundamenten vande Christelyke religie, ende dat hetselve den bedienaers des H. Evangelii deser stadt, om te visiteren ende examineren, was gecommuniceert ende ter handen gestelt, dat sulcx oock de gecommiteerden tot het aenstaende synodum, alvorens te drucken, mede sullen nemen, omme aldaer mede gevisiteert ende geexamineert te worden. (Eod.).

Beroeping Caroli Ryckewaert. De raet gehoort het rapport van hare gecommiteerden, als dat sy mette gecommiteerden des kerkenraets *etc.* genomineert hadden *etc.* den Eerw. Carolus Ryckewaert, tegenwoordich predicant in 't lant vanden Briel, van wiens leven, leere, nodige gaven ende stichtelike conversatie sy volcomenliken onderricht waren, ende dat syl. oversulcx den rade, den voorn. Car. Ryckewaert ten fyne voorsz. voorgestelden ende presenteerden, heeft naer voorgaende communicatie *etc.*, de voorn. nominatie ende presentatie geaprobeert *etc.* (May 2).

De eod. Rapporteerden de schepen Helsdingen syn wedervaren van het beroep van Car. Ryckewaert in 't landt vanden Briel, ende dat die by de kerke ende gerecht van Oostvoorn, naer eenige wegeringe syne dimissie becomen heeft, ende daer naer oock vande classe van

het land vanden Briel, binnen de stadt beschreven, dat dit ook in den Hage, den heren, daer synde, hadde gerapporteert, ende ook neffens deselve heren begroet Jo. Wtenbogaert, versouckende dat syn Ed. sich oock wil disponeren, om syne dimissie te solliciteren, ende dat hy sulcx belooft hadde. (May 18).

Aengaende de bedeylinge der armen. Op huyden syn in den rade erschienen Henricus Caesarius ende Ja. Taurinus, bedicnaers des H. Evangelii, mitsgaders Jo. Schuts ende Corn. Quint, diaconen vande Gereformeerde kerke, als gecommiteerden vanden kerkenraet derselver kerke, ende versochten eerstelyk, om merkelyke redenen, by heeml. verhaelt, dat tot onderhoudt vande armen, in dese aenstaende weke, wesende kermisweke, mochte geaccordeert ende gedaen worden binnen deser stadt ende vryheyd vandien, een generale collecte ten behoeve vanden armen, die by de voorsz. diaconen onderhouden worden.

Ten anderen, alsoe mede by de voorn. kerke onderhouden worden een merckelycke getal, soe van oude mans als vrouwspersonen, dat daerop ordre mogte gestelt worden, om die in eenige gasthuysen te bestellen.

Ten derde, datter verscheyden ongeregelde manspersonen syn levende van aelmissen, deselve scandalike misbruiken ende evenwel haer vrouwen ende kynderen blyven tot laste vande kerke, versouckende, dat die gestraft mochten worden anderen ten exempel.

Soe heeft de raet *etc.*, aenscou nemende dat verscheyden personen, by den oorloch geleeft hebbende, als nu door den besloten treve niet en cunnen verdienen, ende alsulcx vande aelmissen onderhouden moeten worden, voor dese reyse sonder consequentie geconsenteert, de voorsz. collecte gedaen te worden op Manendach toecomende, ende aengaende de vordere versoucken, dat de gecommiteerden alvorens sullen overleveren de namen ende ouderdom vande voorsz. oude personen, als oock vande genen, die de aelmissen misbruycken, om daerop sulke ordre gestelt te worden, als men bevynden zal te behoren, *etc.* (July 17).

Schryfmeesters emolument. Meester Evert Verhaer aengenomen, om de juecht in 't groote schoole van St. Hieronymus te leeren schryven, is by den rade op 't rapport van heure gecommiteerden by provisie geconsenteert te moegen eyschen ende ontfangen van yeder jongen, die hy sall leeren schryven, boven de jaerlicxsche gaige, hem van stadtswegen toegevoecht, een staver ter maent, sonder meer. (July 25).

Ordre op 't aenteekenen vande soldatengeboden. Alsoe tot kennisse vanden rade der stadt is gecomen, dat verscheyden malen, soe voor de predicanten als gecommiteerden des kerkenraets deser stadt tot d'opteykeninge vande huwelicken, clachten gecomen syn van burgers ende innewoonders alhier, dat hare dochters, nichten ofte bekenden, met Engelsche soldaten, onder de compagnien vanden heer collonel Cecyl, in onechte huyshoudende, nyet en conden commen te trouwen, doordien den lieutenant derselver compagnie soodane soldaten weygert attestatie, van dat sy vry waren, hoewel hy andere sulcx wel hadde verleent, waerwt ende van andere diergelyke groote confusie ende swaricheyt soude moegen ontstaen, ende dat daeromme hierop eenighe orde, soe veel mogeliken dient gestelt, soe is 't, dat de raet voorn. goedgevonden ende geordonneert heeft, dat, wanneer eenige Engelsche soldaten deses gaernisoens sullen commen versoucken, om totten echten staet toegelaten te worden, deselve soldaten eerst door eenige andere soldaten van goeden name ende wel bekend synde oft oock burgers, wetenschap daeraff hebbende, voor de gecommiteerden des kerkenraets voorsz. sullen moeten doen blycken, hoe lange syluden in de compagnie gelegen hebben ende off sy vry syn, ende dat sulcx gedaen synde, tot meerdere versekertheyt van dyen, de geboden nyet alleen in de Duytsche kerken, maer oock in St. Peters kerke (alwaer d'Engelsche des Sonnendaechs alle vergaderen om den Godsdienst, by den collonel ingevoert, te oefenen, die dan segt kennisse van hun medegesellen hebben) gedaen sullen moeten worden, ende indien geene verhyndering daer-

tusschen gecomen es, sal men op 't bescheyt vanden voorleser aldaer denselven voorts in den echten staet moghen bevestighen.

Aldus gedaen by den rade voorsz., in heure vergaderinge, den 14 Augusti, 1609.

Mr. Adr. Mathysz., lect. septanorum. Op de requeste, gepresenteert by mr. Adriaen Mathysz., mr. in 't Fraterhuys, lector *septanorum* in 't groote schoole van St. Hieronymus, versouckende augmentatie van syn jaerlicxe gaige, stond geapp.:

De raet, op recommendatie van eenige der broederschappen van 't collegie Willebrordi, ende vast vertrouwende, dat den suppliant niet alleen in 't selfde collegie, maer evenwel oock in de schoole in goede officie sall continneren, augmenteert syn jegenwoordige gaige van 250 gulden op 350 gulden, innegaende Remigii toecomende, ende mits voor de eerste reyse overbrengen quitantie nevens copie van desen, ende daer naer quitantie alleen, soe sal sulcx den . . . . . in elcker tyt worden gepasseert. Actum, etc. (Sept. 4).

Kennewech, lect. van S. Hiero. school. Mr. Andries Kennewech, gewesene schoolmeester in 't grote schoole van St. Hieronymus, is by den rade nogmaels *ex gratia* ende dat voor de laetste reyse toegevoecht, een half jaer gaiges, als hy in de voorsz. qualite tegenieten plach, verschynende Victoris 1609, omme by den eersten cameraer Deuverden betaelt te worden. (Sept. 25).

Jo. Wtenbogaert uit den Hage hier be-roepen, sed frustra. De raet op huden geladen etc., gehooft het rapport van heure gecommiteerden, geweest synde etc. in 's Gravenhage, omme te vorderen ende vervolgen de gedane beroepinge des Eerw. D. Joannes Wtenbogaert, bedienaer des H. Evangelii aldaer, ende alsulks te solliciteren syn finale dimissie, oock horen lesen hebbende de schriftelyke antwoord by die vanden kerkenraet in den Hage voorsz. overgelevert aen de staten van Hollant, op 't versouck ende mondelinge propositie, gedaen by den voorsz. gecommiteerden, mitsgaders de contra-berichten ende remonstrantien, soe by denselven ge-

commiteerden als den voorsz. Wtenbogaert op de voorsz. antwoord des kerkenraets nu den staten van Hollant ter hand gestelt, wt dewelke blyckt de groote instantie, neersticheyt ende yver, die syl. tot de versochte dimissie gedaen ende aengewent hebben, ende eindelyck de acte, de voorsz. gecommiteerden tot haer afgescheyt by den voorsz. staten van Hollant ende West-Vrieslant medegegeven, heeft etc. haer daermede (hoewel ongeerne) voor dese reyse moeten contenteren, doch met sulker intentie, om dese sake ter eerster gelegenheydt weder te urgeren ende by de handt te nemen, ende te vervolgen ter volcomene dimissie toe, ende de heere Wtenbogaert hier synde, is voorts goedgevonden, syn Eerw voor syne dieasten, gave ende goede affectie, in desen bethoont, van raetswegen te bedancken, met versoeck, daerinne te willen continneren, daertoe gecommiteert Drielenborch ende Helsdingen, schepenen. (Sept. 29).

Danck-Sermoen op't bestandt. Henricus Caesarius, bedienaer des H. Evangelii binnen deser stadt, is by den rade toegevoecht voor seker boekgen, by hem geëdeert, geintituleert: *Danck-Sermoen over het tegenwoordich gemaecte bestant van twaelf jaren*, ende den rade deser stadt gepraesenteert, de somme van vyftich gulden, omme by den ontvanger vande staten imposten betaelt te worden. (Oct. 23).

Gagie vanden Walsche predikant geaugmenteert. De heren burgemeesters, gehooft het rapport vanden secretaris Leerdam, die sy belast hadden te spreken met Charles de Nielles, Fransch predicant, als dat hy te vreden was, die van Amsterdam daer hy versocht was, af te slaen, hebben hem door denselven secretaris doen aenseggen, dat hy in plaets van 600, acht hondert gulden 'sjaers soude hebben, hem recommanderende, dat de armen bours dan mocht worden ontlast van 't gene syne gemeente alle drye weken, wt de diaconye lichten, daerop hy geseyt heeft syn beste te sullen doen, dan dat de staet sulcx voor als noch nyet en conde lyden. (Nov. 6).

Gaige vanden Walschen voorleser. Dionys Laurynsz., voorleser in de Walsche gemeente, is by den rade op syn versoek, schriftelyck overgegeven, ende rapport vande scholarchen, voor syne dienst by provisie jaerlycx toegevoucht 20 gl. etc. (Nov. 13).

Nopende de bedeylinge der armen. Gelesen 't advys vande dienaers ende diaconen der kerke op 't redres vande abuysen ende 't verloop in de bedeylingen der armen, ende is etc. geresolveert, alvorens nadere resolutie te nemen, eerst te verstaen, off haer E. intentie is, dat men op de cedula der bedelaers soude overnemen de jegenwoordige lasten der vrouwen ende kynderen, dyers mans dronckaerts ende ledichgangers syn, ende voorts, die onlanx van buiten innegecomen syn ende by de diaconie afgewesen souden worden, dan oft sy menen vande toecomende, ende in gevalle gemeeynt wort vande toecomende, dat men dan sulke personen by namen ende toenamen, oock de woonplaetsen derselver, den diaconen soude doen overleveren, mitsgaders de redenen daerby, waeromme sy sulke afwysen souden, omme jegens soedane versien te worden. Oock geordonneert op te soucken het project op de armen, innegestelt by den schepen Roode, eertyts boekhouder, omme op Maendach toecomende gevisieert te worden. (Eod.).

Huyr van den huysse voor Jo. Wtenbogaert gehuyrt. Alsoe de regierders etc. verdragen syn met de E. heeren Robbert ende Henrick van Honthorst, gebroeders, scholaster ende canonick te Oudemunster, nopende de sess jaren hure haerder huisingen op 't Domskerkhoff, voor den Eerw. Johannes Wtenbogaert, bedienaer des H. Evangelii, gehuert, die voor als noch tot geen dimissie in 's Gravenhage can geraecken, als dat de voorsz. Honthorsten de voorsz. heren huysinge weder aen haer sullen nemen, mits dat de stadt sal betalen het jaer huere, verschenen Vict. Iestl. ende noch het lopende half jaer, dat Paeschen toecomende verschynen sall, jegens 300 gl. 's jaers, makende ts. 450 gl. etc. (Dec. 4).

1610.

Remonstrantie des kerkenraets. Syn in den rade erschienen Henr. Caesarius ende Ev. Bootius, bedienaer des H. Evangelii, mitsg. mr. Hugo Ruysch ende B. Wteneng, ouderlingen vande Geref. kerke, daertoe specialyk gecommiteert, ende leverden over (nae gedane mondelinge propositie by den voorn. Caesario in 't lange, soe wt Godes H. woordt als andersins), sekere remonstrantie, continerende, dat binnen deser stadt versheyden superstition ende afgoderyen souden worden gepleecht, in 't exerceren vande paepsche Roomsche religie, nyet alleen in de cloosters ende conventen, nemaer oock in versheyden huysen, oock de schandalike profanatie ende ontheilginge vanden Sabbathdach, met het al te veel frequenteren vande herbergen ende dansscholen, mitsgaders het drogen vande lakenen by de lakencoopers aen de raempten ende diergelyke, breder naer inhouden der remonstrantie voorsz., versoeckende seer demoedelyk, dat dese abuysen mochten worden geweert, etc.

Soe heeft de raet etc., den gerechte geautoriseert etc., omme dienvolgende een advys ende concept inne te stellen, soe naer desen bycomende, als doenlyk wesen sal, etc. (Mey 21).

Aengaende de bedeylinge der armen. De raet gehoort het rapport vande gecommiteerden, gevaceert hebbende over het horen, examineren ende sluiten der rekening van Jac. Woutersz. Liefstingh, als boukhouder vande Geref. kerke, als dat hy by het slot van syne gedane rekening te cort compt, heeft den secretaris belast, alvorens ordonnantie daervan te geven, te besien op 't register ofte blaffert vander stadt los- ende lyfrenten, wat rente men alsnoch sou moegen aflossen, de kerke competerende, om daarmede het sloth voorsz. te voldoen, ende heeft de raet geautoriseert den heer burgermeester, om voor hem te ontbieden eenige vande predicanten, met den diaconen, ende met deselve t'adviseren op een bequaem expedient, dat men met de dagelicxe aelmissen soude voortsaen mogen toecomen. (Juny 11).

Van de schoolmeesters der parochiescholen. De raet ordonneert den schoolmeesters vande respectie parochiescholen in alles, dat hun by de bedienaers des H. Evangelii ende den kerkenraet alhyer, heuren dienst betreffende, sal worden bevolen, te obedieren ende te gehoorsamen, op privatie van heuren dienst. (Jul. 9).

Lector septanorum. Meester Andries Kennewech, gewesene lector *septanorum* in 't voorsz. schoole, is mede op syn versouck als hoven toegeleyt een half jaer gaiges, dat Paeschen toecomende 1609 verschynen sall, omme mede by den voorsz. cameraer betaelt te worden. (Aug. 1).

Instructie voor de voorlesers, costers etc. Belieft by den rade in de Instructie, geconcepieert by de ministers op de voorlesers, costers ende doodenbegravers, luydende als volcht:

Instructie voor de voorlesers, kosters ende doodgravers vanden Dom ende vier andere Parochiekerken binnen Utrecht, waernaer sy haer van nu voortaan sullen hebben te reguleren, ten tyden als in haer respectiekerken den Godsdienst gepleecht wordt.

In den eersten, sullen sy gehouden syn sorge te dragen, dat haer clocke op de Sondaghen, ter ure vande predicatie, met des Domscklocke (soe veel het doenlyck es) accorderen, om dat het volck wt andere plaetsen vander stadt, aldaer ter kerken komende, ende nyet als des Domscklocke hoorende, van de rechte ure der predicatie nyet en misse.

Wyders sullen sy des Sondaechs voor, ende in de weke korts nae het tweede luyden, in hare resp. kerken compareren, ende nae 't ghetal der toehoorderen den dienst met singhen datelyck aenvangen, ende dat Psalmboeck van voren aen totten eynde toe, ordinaerlyck vervolgende, wt singen.

Item, een pause of twee, naer gelegenheit gesongen hebbende, sullen sy eenighc capit-

telen, wt den Ouden ofte Nywen Testamente den volcke voorlesen, ende dat alsoe, dat sy die geheele boecken der Heiligher Schrifture vervolgens, aen malcanderen lesen, nae de ordre, die hun by de herders ende ouderlingen der kerken gewesen sal worden.

Item, op feest- ende vastdagen sullen sy den predicant, die in hare kerke leeren sal, eerst aenspreken, om met hem te heramen, wat psalmen ende wat capitelen, voor ende nae de predicatie gelesen ende gesongen sullen worden.

Alle dingen, die totten dienst der predicatie gehören, als bybel, santlooper, briefghe van trouwen ende voorbiddingen, die sullen sy ter bequamer tyt gereet maken ende ter behoorlyker plaetse stellen.

Alsoe sullen sy oock alle 't geene tot de bedieninge der H. Sacramenten van noode is, goets tyts gereet maken ende op syn plaetse stellen, de vaten ende instrumenten, daer toe noodich, reyn ende suyver houden, ten eynde alle dingen in Godts kerke met behoorlyke stichtinge mogen geschieden.

Noch sullen sy gehouden syn die cedullen vande getrouwde personen wel te bewaren, ende alle maent aen de Doms kerkenkamer over te brengen, met rugge-teekeningen, by wien dat sy getrouwt syn.

Item, de kynderen sullen sy gehouden syn in de schoole *de psalmen* mede te leeren singen, hun te conformeren nae d'ordonnantie, by de kerkmeesteren gemaect.

Sy sullen oock gehouden syn den harderen ofte bedienaren des Heyligen Evangelii te obedieren in al 't geene dat sy haer belasten sullen, haren dienst aengaende, 't sy op de gewoonlyke predikdagen ofte daer buyten, ende voorts sorghe draghen, dat nyet alleen in de kerke, maer oock buyten op de kerkhoven onder den godsdienst stilte sy.

Voorts dat de armenpotten nyet onder, maer voor 't sermoen toebereydet ende opgesttet worden, ende in gelycken dat *de orgeldeuren* voor of nae 't sermoen geopent worden.

Item, wanneer sy onder den godsdienst door 't volck gaen, 't sy om keersen te ont-

stecken, wyn aen de tafel te brengen *etc.*, alsdan sullen sy met behoorlyke reverentie, te weten met onthlooten hoofde eer gehouden syn te bewysen.

Voorts en sullen sy geen grafsteden onder de predicatie openen ofte open staen laten, ten ware de begravenisse soe cort opte predicatie volchde, dat sy 't nyet anders doen en conden.

Item, op feest- ende vastdagen, oock wanneer het Heilich Avontmael gehouden wort, tusschen beide de predicatien geen dooden laten begraven, daermede den dienst beletsel gedaen worde.

Oock en sullen sy op feest- ende vastdagen geen dooden in de kerken, daer den dienst pleecht te geschieden, overluiden, om dat den godsdienst alsdan gecontinuert wort.

Item, dat sy, nae dat den godsdienst met singen ofte met lesen begonst is, heletten, op behoorlyke wyse. achtervolgende d'ordonnantie, by de heren vande magistraet daervan gemaect, dat nymants in der kerke ga wandelen ofte oock daer door gae.

Eyntelyck, dat sy de gestoelten vande mans, nae de gelegenheit van tyden ende toehoorders, versetten.

Aldus goedgevonden ende belieft by den rade der stad Utrecht, den x. Sept. 1610.

Jo. Wtenbogaert by leeninge hier versocht. Rapporteerden de here schepen Volck. Both, als op Woensd. den 3 Oct. by myn heren vanden gerechte op 't ernstich versoeck vande gecommiteerden vanden kerkenraet gecommiteert geweest synde, vermits om merkelyke redenen, doenmaels by de voorn. gecommiteerden verhaelt, de sake egeen wtstel, om den rade daerop te doen laden, en konde lyden, omme in 's Gravenhage by leeninge voor sekeren tyt te versocken den persoon van Johannes Wtenbogaert, bedienaer des Heiligen Evangelii, omme de kerke ende gemeente met syn gaven te dienen, als dat die kerkenraet van 's Gravenhage voorn. geaccordeert ende geconsenteert hadden, dat de voorn. Wtenbogaert alhier ten fine voorsz. sal mogen komen ende blyven den tyt van ses weken, vermo-

gens d'acte, syne E. by den voorsz. kerkenraet mede gegeven ende in den rade neffens de missive vanden voorn. Wtenbogaert gelesen, doch dat syn compste om gewichtige oorsaken noch acht ofte tien daghen sal moeten aenstaen. (Oct. 15).

Van de kerkenordeninge deser provincie. De raet hooren lesen hebbende seker concept, by de andere twee leden der heren staten van Utrecht, op 't behagen des raets inne doen stellen, omme den kerkendienaers, gecommiteert tot resumptie van 't gene in de Synode deser provincie, in ende omtrent den jare 1606 beraempt ende besloten is geweest, mede gegeven te werden, om daerop hare besogne by schrift te stellen, by forme van advys, soo haest doenlyk, den voorn. heren staten overgelevert te worden, heeft naer eenige communicatie daerop gehouden (voor soo veel hun aengaet) daerinne-belieft, ende 't voorsz. concept gelaudeert ende geaprobeert, luydende als volcht:

Die staten vanden lande van Utrecht, aenmerkende, dat het ambt eener christelycke overicheyt van Godt almachtich opgeleyt es te versorgen, dat hare onderdanen een gerustich, stil leven lyden mogen, in alle godsalicheyt ende eerbaerheyt, ende men dagelyks gewaer wordt, dat de onrustige, satanische geest alle middelen ende practiequen aenwendt, om de godvruchtighe ruste der goede ingesetenen deser provincie te verstoren, de kerke Gods in nieuwe factien ende scheuringe te verdeylen, ende 't selve doende de christel. Geref. religie, waer hy kan te beschadigen ende den wech allenskens weder te banen tot de eens afgeworpene pauselyke tyrannie ende verworpene abusen, superstition ende afgoderye, daeruit dan voorts nyet anders en soude te verwachten staen als de ruine ende onderganck van 't gemeene vaderlandt, waertegens nyet bequameyker en can worden voorzien, dan met het maken ende stellen van goede kerkelyke wetten, naar des Heeren heilig Woord, al 't welck die voorn. staten in de vrese des Heren overwegende, ende aenmerkende, dat het consent van harentwegen al

voor vier jaren ter vergaderinge vande Ho. Mo. heren staten generael ingebracht, nopende het houden van een synode nationaal der geunieerde Nederlanden noch geen effect en sorteert, hebben goed ende nootich gevonden (oock naer 't exemple van sommige andere provincien, in de hare soodanige provisionele ordre hebbende gestelt, als sy naer gelegenheit harer kerken ende tot stichtinge vande selve hebben geacht te behoren) te procureren, dat oock in de provincie van Utrecht op alles, wat tot goede welstant ende voortplantinge vande Christelyke Gereformeerde religie, mitsgaders voorderinge der ware godsalicheyt nootich is, naerder werde geleth, als wel voorhenen door de sware langdurige oorlogen ende andere vele ende verscheidene voorgevallen beletselen, heeft konnen geschieden, versoeken daeromme ende dies nyet te min lasten ende ordonneren by desen den waerden ende godvruchtigen, onsen welbeminden kerkendienaren, gecommiteerden des synodi, 't gene in de synode deser provincie, in ende omtrent den jare 1606 provisionelyken ten onsen overstaen beraempt ende besloten es geweest, te resumeren, met andere goede kerkenordeningen te confereren, 't gene daerinne defectueus es, te suppleren, amplieren, vermeerderen ende verminderen, corrigeren, verbeteren, ende 't selve doende, een bequaem concept van goede kerkenordeninge te beraemen, in alles voornementlyk lettende op den regel ende rechtsnoer des Heren heiligen Woorts, vervattet in de Schriften der Propheten ende Apostelen, ende daer voorts in saken, die middelmatich syn, op de nabuyre aert ende conditie vande inwoonderen deses lands ende provincie, mitsgaders op de gelegenheit vanden tegenwoordighen tyt, op dat alles geschiedde, soo Gods woort ons leert, tot opbouwinge, nyet tot destructie; ende alsoe men veel hoort van sekere differenten onder eenighe kerkendienaren in de naburighe provincien ontstaen over sekere leerpunten, die mede onder de gemeente alhier beginnen strydich te vallen, sullen mede daerop letten ende in de vrese Gods overwegen, hoe daerinne op't alder ge-

voechelykste ende vreedsaemste, naer Gods woort soude moghen worden voorsien, omme sonder krenkinge vande bandt der eenigheyt, die wy met onse naburen ende bontgenoten in alles ende voornamentlyck in 't stuck vande religie, willen onderhouden, ende met behoudenisse vanden voornaempsten gront der reformatie, die in 't verwerpen aller mensche-lycke decreten ende instellingen, mitsgaders het aennemen van Gods geschreven woort, voor den eenighen regel ende richtsnoer ons geloefs, bestaet te letten, dat de voorsz. differenten de ruste onser goeder ingesetenen der Christelyke Geref. religie toegedaen, nyet verstoort, maer behouden ende in alder godvruchticheydt, in behoorlyke gehoorsaemheyt tot Godt ende der overheydt gevordert worde, alle hare besoigne sy by geschrifte stellen ende ons by forme van advys, soo haest doenlyck overleveren sullen, omme 't selve by ons op beschryvinge gesien, daernaeyders hierinne gedaen te worden, sulcx als tot Godes eere, der kerken stichtinge ende 's lants welvaren bevonden sal worden te behoren.

Gedaen t'Utrecht den 28 Nov. 1610.

Onderstont: Ter ord. v. myn heren de stat.

Ondert.: G. DE LEDENBERCH.

Cassatie van mr. Andries, coster van S. Nicolaes. De raet etc. horen lesen hebbende sekere geschrifte ende acte, by de gecommiteerden des kerkenraets in de voorleden weeke overgelevert in den gerechte by haer E. gerenvoyeert aen den rade voorsz., innehoudende de proceduren, by den voorsz. kerkenraet gehouden tegens mr. Andries Hendriksz., coster ende schoolmeester van S. Nicolaes parochie binnen deser stadt, over de beschuldiginghe, by hem den bedienaers des H. Ev. aengeseyt ende opgeleyt, sonder nochtans eenige bestendige ende waerschynende redenen ter bewysinghe ofte justificatie van syne beschuldiginghe te kunnen bybrengen, ende dat by nyetjegenstaende verscheydene vruntelyke, beleefde ende seriense remonstrantie aen hem, soo door de gecommiteerden des kerkenraets ende magistraets, als ook by den kerkenraet ende magistraet selve, tot verscheyden tyden

gedaen, om hem te begeven tot schultbekenninge, evenwel obstinatelyk by syn beschuldigen ende propoosten persisteert heeft (aenmerkende, dat dit een sake es, die verre siet) naer dat sy den voorsz. mr. Andries nochmael nyt overvloed bianen doen staende, gehoort hadden ende even obstinaet bleve, hem van syn dienst van coster ende schoolmeesters-ampt, mitsgaders van het voorsingen ende voorlesen in de voorsz. parochie gelicentieert ende ontslagen, 't welk hem door den deurwaerder Carel Pelt by acte es geinsinneert. Actum, den III. Dec., 1610.

Wederaanneminghe vanden coster van S. Nicolaes. Op de requeste van Andries Henriksz., coster ende schoolmeester van S. Nicolaes parochie, versoecken weder gestelt te worden in syn vorige dienst, stont geapp.:

De raet prefererende gratie voor rigueur van justitie, restitueert ende stelt by desen den suppl. by provisie in syn vorige diensten, in de parochie van S. Nicolaes kerke, mits dat hy hem voortsien sulcx in syn diensten draecht, dat niemant daerover meer redenen sal hebben te clagen, datum *uts.* Dec. 24).

1611.

Jo. Wtenbogaert hier te versoecken. Op't aengeven vande heren burgermeesteren, die versocht syn by die vanden kerkenraet, omme als noch mede te beroepen ende te versoecken tot een ordinaris dienaar des Goddel. woorts D. Johannem Wtenbogaert, heeft den raet haer daarmede conformerende, gecommiteert, om neffens die vanden kerkenraet te procederen *etc.* (Jan. 7).

Predikants weduwe een half jaer gagie. Opte requeste van Aertgen Ruysch, weduwe van zal. Ev. Botius, in syn leven bedienaar des Heiligen Evangelii *etc.*, stont geapp.:

De raet *etc.*, accordeert de suppl. haer versoeck, om een half jaer gagie, na afsterven van haer man zal. *etc.* (Jan. 21).

Subsidie tot onderhoud van predikanten en scholen. Rapporteren de heren burgemees-

teren die afdoeninge van het 5^e point der beschryvinge, nopende de subsidie vanden staet, tot het onderhoud vande predicanten ende scholen, dat by provisie hy de heeren staten geresolveert ende daertoe geaccordeert waren 4000 L, blyckt breeder als in d'acte. (Maart 11).

Jo. Wtenbogaert hier te beroepen. Gehoort het afscheyt, met den heere Wtenbogaert op syn vertreck genomen, als dat syn advys was, alvorens openinge ende verclaringe van syne opinie te doen in 't verlaten van synen dienst in 's Gravenhage ende het comen alhier, dat men hem by leeninge voor enen sekeren tyt weder soude versoucken, omme gedurende deselve leeninge de humeuren vande gemeente te sonderen, ende off syne compste eenich voordeel soude connen doen, ende dat syn E. alvorens dan te vertrecken, sich rondelyk soude verclaren, 't ware in 't blyven in den Hage of hier te komen, soe heeft de raet-hetselve advys goetgevonden, om met een vanden kerkenraet 't voorsz. versoeck van leeninge te doen, is gecommiteert burgermr. Both. (Jun. 3).

Van de costers der kerken van S. Nicolai en Geerte. De raet interdicaert by desen kerkmeesters ende gemeene gebueren vande resp. parochien van S. Nicolaes ende Geertruden kerken, te procederen tot aenneminge van een coster ende schoolmeester van haerluiden kerken, dan met advys ende consent vanden rade voorn. Actum, *uts.* (Eod.).

Speenhovii wooninge. De magistraet *etc.*, hebben D. Joannes Speenhovium, bedienaar des H. Evangelii, op syn versoeck geaccordeert de huysinge ende wooninge te Brandolen, daerin zal. Ev. Bootius, in syn leven mededienaar des Goddel. woorts alhier, deser werelt is overleden, by deszelfs weduwe noch bewoont, omme die opte verwaertyt Victoris 1611 toecomende te aenvaerden, ende es dienvolgende de voorn. wed. aengeseyt de voorsz. huysinge alsdan te verlaten. (Jun. 28).

Van een predikant te beroepen in Bootii plaets. Syn in den raet erschenen Jo. Speenhovius, bedienaar des H. Evangelii ende Ger. Ter Stege, ouderling vande Gereformeerde

kerke, als by den kerkenraet vande selve kerke daer toe gecommiteert, ende versochten:

Eerst, alsoe het Godt almachtich belieft heeft, als over een jaer uit deser werelt te halen Everhardus Botius, in syn leven een mede-bedienaer des H. Evangelii deser stadt, dat eenige uit den rade mochten gecommiteert worden, om metten gecommiteerden vanden kerkenraet te procederen tot denominatie en haringe van een bequaem ende gequalificeert persoon *etc.*, die men soude mogen beroepen tot een ordinaris bedienaer des Goddelyken woorts, in plaetse vanden voorn. Bootium.

Ten anderen, dat deselve gecommiteerden mede gelast ende geauthoriseert mochten worden, omme te versoeken den Eerw. Jo. Wtenbogaert sich rondelyk volgens syne gedane beloften te willen verclaren, nopende syne beroeping, soo den tyt, hem by leeninge geaccordeert van hier te mogen blyven, haest sal komen te expireren.

Ten derden, naedien Segerman ende Wilhelmus Joannis, alumnus, in den tyt van omtrent een maent den dienst van het voorlesen ende voorsingen in de respectieve kerken van S. Nicolaes ende S. Geertruden hadden bedient ende waergenomen, ende dat sy daer toe bequaem genoegh worden bevonden, dat syl. oversulcx in deselve diensten mochten bevesticht ende gecontinueert worden; heeft de raet *etc.* goetgevonden, het eerste versook in advys te houden tot op Maendach toecomende, ende tot het tweede te committeren voorgaende commissarissen *etc.*, omme, derselver rapport gehoort synde, verders daer inne gedaen te worden, als men bevinden sal te behoren, ende aengaende het derde versook, dat men Segerman ende Wilh. Joannis sal ontbieden voor myn heren burgermeesteren ende kerkmeesters vande voorsz. kerken, ende hemluden doen voorlesen de instructie, op de voorsz. respectieve diensten gemaect, dat sy sullen hebben by eede te besweren *etc.* (Sept. 9).

Van de beroeping Wtenbogaert's ende een ander. De raet op huden vergadert wesende, rapporteerden de heren gecommiteer-

den, naerder met D. Jo. Wtenbogaert gesproken hebbende nopende syne beroeping alhier, dat hy goede hope hadde gegeven, ende dat hy, alvorens sich, om redenen by hem verhaelt, rondelyk te willen verclaren, versocht, dat men soude willen beroepen een ander dienaer des Goddel. woords, in plaetse van zal. Ev. Bootius, soo heeft de raet voorsz., 'tselve mede noodich achtende *etc.* gecommiteert, om nu met de gecommiteerden des kerkenraets te procederen *etc.* (Sept. 11).

Costers van Nicolaas en Geertruida kerken. Rapporteerden de voorn. gecommiteerden mede, dat Segerman ende Joh. Wilhelmus (!), aengenomen tot schoolmeesters, costers ende dependenten vandien, in de respectieve kerken van S. Nicolaes ende Geertr., in plaetse vanden gebannen ende geaffigeerden, in presentie vanden kerkenraet ende met consent ende bywesens vande kerkmeesters vande voorsz. kerken in hare dienste waren bevesticht. (*Eod.*)

Beroeping Episcopii. De raet gehoort het rapport van heure gecommiteerden, als dat syl. mette gecommiteerden des kerkenraets *etc.* genomineert hadden, omme alhier te beroepen tot een ordinaris bedienaer des Heil. Evangelii, in plaetse van zal. Ev. Bootius, den persoon vanden Eerweerdigen ende Welgel. mr. Symonem Episcopium, tegenwoordich predicant tot Bleeswyck, omtrent Rotterdam, van wiens goede conversatie, gesonde leere, nodige gaven ende stichtelyck leven sy genoeghsaem onderrecht waren, ende haer E. oversulcx den voorn. Episcopium den rade ten sine voorsz. presenteerden, heeft den raet de voorsz. nominatie ende presentatie geaprobeert *etc.* (Sept. 30).

Scholarchen. Mr. Stev. van Helsdingen, schepen, is by provisie gesurrogeert neffens Jo. van Straten, tot scholarchus, in plaetse van mr. Jo. van Werkhoven. (Oct. 7).

Van D. Episcopii beroeping. Rapporteerde de here burgemeester Drielenborch, dat de schepen Both (siekelyk aen de rose wesende) als gecommiteert geweest synde van stadswegen aen de vroetschap ende classis respectieve van Rotterdam, om te solliciteren ende ver-

vorderen de dimissie ende beroeping van den Eerw. ende Welgel. Episcopium, bedienaer des H. Evangelii tot Bleswyck, onder de jurisdictie van Rotterdam voorsz., syn E. aengeseyt hadde, dat de sake, nae verscheyden gedane instantie ende moeyten, soo verre was gebracht, dat hy nyet en twyfelde of die voorsz. Episcopium sal eerstdaechs ontslagen ende ons toegesonden worden. (Oct. 14).

1612.

Die vanden Hage versoecken, dat men desisteert vande beroeping Joannis Wtenbogaert. De raet vergadert wesende, hebben de heren gecommiteerden, gecomen met commissie uit 's Gravenhage vanden kerkenraet aldaer, die op gisteren hadden audientie versocht ende tot desen voornoen uitgesteld, laten aenseggen, dat den raet alsnu byden anderen was, ende, als 't heliefde, dat sy vryelyken mochten komen, wiensvolgende erschienen syn D. Bernardus Faille, dienaer des goddel. Woorts, mr. Rochus vanden Honaert, raet in den hogen rade, mitsgaders Jo. Basius, rekenmeester inde rekenkamer der graefflykheit van Hollant ende West-Vriesslant, ende nae gedane congratulatie heurer principalen aen de magistraet deser stadt, leverden over brieven van credentie des voorsz. kerkenraets, gedateert vanden 2. Febr., *stilo novo*, in 's Gravenhage, addresserende aen myn Ed. heren schout, burgermeesteren *etc.* der stadt Utrecht, mitsgaders die vanden kerkenraet alhier, nae lecture vande welke de here vanden Honaert in 't langhe verhaelden d'oorsake haerluider commissie ende compste, omme deselve redenen versoeckende, dat de magistraet deser stadt ende kerkenraet soude willen desisteren van hun vervolch ende beroep van D. Jo. Wtenbegaert uit 's Gravenhage alhier, ende die laten ten dienste vande heren gecommiteerde raden van Hollant ende West-Vriesslant, syn Pr. Exc. ende den kerkenraet ende gemeente in 's Gravenhage, van welke heren raden ende syne Exc. heure E. oock zeyden, tot dit versoeck gelast te hebben, overleverende tot dien

fine twee missiven, d'eene vande selve heren raden, ged. den 2., ende d'ander van syne Exc., ged. den 3. Febr., *stilo novo*, die mede inden rade syn gelesen, waerna de voorsz. heren gecommiteerden eens inde groene camer vertogen synde, op dat den raet hierop soude mogen delibereren, ende resolveren, wat men voor antwoord soude hebben te geven; es eyntelick goetgevonden, heure E., weder binnen gecomen synde, te bedanken, soe in hun privé als hunne meesteren vande vruntlike besendinge, goede affectie ende genegenheit tot de magistraet ende kerke deser stadt, met aanbiedinge van gelycke ende voorts heure E. te verthonen, dat in dusdanighe kerkelyke saken men hier gewoon es te besoigneren, gelyckelyk door gecommiteerden vande E. Mo. heeren staten, vande magistraet ende kerkenraet van Utrecht, ende mitsdien te versoecken, dat heur E. souden believen hare vorige propositie ende versoeck by geschrifte te stellen, opdat onderlinge by deser gecommiteerden daerop mochte worden gebesoinneert, ende als de gecommiteerden uit 's Gravenhage daerop hadden verclaert, dat heur E. nyet anders en wisten, of de gecommiteerden vanden kerkenraet en waren mede present op dese vergaderinge, aen dewelcke die tsamenlyke waren geaddressert, sonder dat hun kennelyk was, dat de E. heren staten off heur gecommiteerden hierop mede souden worden geroepen, soo sy andersins gelycke brieven van credentie aen haer E. Mo. oock wel mede hebben gebracht, doch dat sy tevreden waren heure propositie noch andermael mondelinghe te doen, soo voordien heren gecommiteerden vande staten als den kerkenrade, sonder dat sy seyden by henluiden gewoon te syn, soodane kerkelyke saken schriftelyk, om train te schouwen, maer mondelinghe af te handelen, soo syn heur E. versocht geweest alleenlyk de substantie heurer propositie schriftelyk te leveren, ende dat men evenwel souden committeren by de dry cameren voorsz., om met heur E. hierop te besoigneren, hetwelk sy gaerne aennamen met anderde excuse van iet schriftelyk over te

leveren, versoekende overmits heur nootsakelyke affaire ende occupation in 's Gravenhage, doch corte expeditie, waarmede sy met behoorlyke reverentie uiten rade gescheiden synde, syn terstont daerna neffens de heren burgermeesteren, gecommiteert de heren schepenen Deuverden, Both ende Helsdingen, mitsgaders vander Heyden, raet, omme neffens de heren gecommiteerden der Ed. Mo. heren staten voorsz. ende die vanden kerkenraet op dit stuck te besoigneren ende te persisteren tot ontsegginge der voorsz. heren gecommiteerden heur versoek, om verscheiden wettige pregnante redenen, heure E. te verhalen, ende syn de heren burgemeesteren voorts gegaen in de E. Mo. heren staten camere, medenemende de voorsz. drye brieven van creditie. (Jan. 28).

Versoek om een predikant te beroepen. De raet desen voornoen vergadert wesende, syn aldaer erschienen de heren Taurinus, minister, ende Gerrit Ter Stege, ouderling, als gecommiteerden des kerkenraets, ende dienden aen, dat vermits het afsterven D. Botii ende het cleyn getal der tegenwoordige dienaeren ende de noot der kerke vereyschte meerder dienaers des woorts gehaert ende beroepen te worden, versoekende mitsdien, dat naer ouder gewoonte mochten werden gecommiteert uit den rade, omme mette gecommiteerden *etc.* te procederen tot haringhe van een bequaem persoon *etc.* (Apr. 22).

Ysaacus Frederici aengenomen *etc.* De raet gehoort het rapport *etc.*, als dat *etc.* de gecommiteerden *etc.* gehaert ende genomineert hadden, om *etc.* beroepen te worden Ysaack Fredericksz., jegenwoordich predikant tot Noortwyck, ende dat de raet *etc.* deselve nominatie *etc.*, insiende den noot ende jegenwoordige gelegenheit der kerke, geaprobeert ende *etc.* die dimissie vanden voorsz. Ysaack Fredericksz. te solliciteren *etc.* (Apr. 23).

De eod. Dede Ja. Taurinus *etc.*, in absentie van Steven van Helsdingen, gecommiteerde deser stadt, noch in 's Gravenhage gebleven synde, in 't lange rapport van syn wedervaren *etc.*, in 't solliciteren de dimissie

van Y. Fredericksz., bedienaer des Goddelyken woorts tot Noortwyck, mitsgaders oock van het besoigne, by haer E. gehouden voor de vroetschap ende gerechte tot Delft, jegens N. Donderclout (!), over sekere fameus-boeckken, by denselven Donderclout in druck uitgegeven. (May 18).

Walsche voorleser. Op de requeste van Denys Loureyns, voorleser in de Fransche kercke, in plaetse van 20 gl., van nu voortaan 30 gl., tot een jaerlicxe gagie toegeleyt *etc.* (Jul. 6).

Jo. Swaerdecroon, conrector van S. Hier. schoole. De raet heeft, om merckelyke redenen, hen daertoe moverende, meester Johan Swaerdecroon, conrector ofte lector *tertiaae classis* in de groote schoole van St. Hieronymus, vanden selven synen dienste gelicentieert ende gedepoortert, ende voorts den rector ende andere schoolmeesters van voorsz. schoole geinterdiceert, hem in de voorsz. qualiteit meer te kennen, veel min de frequentatie vande voorsz. schoole te gedogen, oock den eersten cameraer, Jacob van Wee, bevolen, den voorsz. Swaerdecroon ofte conrector egeen gaige ofte tractement meer te betalen ofte laten volgen, ende dienvolgende goetgevonden den rector, meester Bernardus Swaerdecroon, des voorsz. conrectors vader binnen t'ontbieden ende hem, alvorens sulcx met alle soetichheit ende beleeftheit aen te seggen, 't welck door den eersten burgermeester, myn heere van Moersbergen, oock gedaen is. (Jul. 27).

Kerken-ordening gearresteert. Op 't darde ende laetste punt vande beschryvinge, omme te horen lesen het concept vande kerkenordeninge by de gedeputeerden des Sinodi, door expresse last vande staten innegestelt, dat het voorsz. concept, soo by de heren staten als in de vergaderinge van allen den predicanten, soo in de steden als ten platten lande, daertoe specialyck verschreven, met gemeender stemmen was geaprobeert ende goetgevonden, ende dat men 't selve terstont sal doen drucken. (Aug. 31).

Versoek tot beroep eens predicants. Syn in

den raet erschienen Joh. Speenhovius ende Isaacus Frederici, bedienaren des Heil. Evang., als daertoe by den kerkenraet gecommiteert ende versocht, om redenen, in 't lange by den voorsz. Speenhovius verhaelt, dat naer luit der acte, in de kerken ordeninge onlangs geapprobeert, daervan synde, gecommiteert mochten worden uiten rade, om met de gecommiteerden des kerkenraets te treden in communicatie, om te procederen tot benoeminge ende haringe van een bequaem persoon, die men alhier soude mogen beroepen tot een ordinaris bedienaer des H. Evangelii, ende syn ten fine voorsz. gecommiteert burgermeester Deuverden, ende Helsdingen, schein. (Sept. 7).

W. Swaerdecroon by provisie aengenomen tot conrector van S. Hieron. school. Wolphert Swaerdecroon, zoon vanden rector Swaerdecroon, is op 't rapport vande heeren burgermeesteren ende scholarchen deser stadt, by den rade by provisie, om merckelicke redenen, by den heere van Moersbergen, als eerste burgermeester, verhaelt ende naer voorgaende deliberatie, daerop genomen, aengenomen tot conrector in 't groote schoole van St. Hieronymus, ende alsulcx om te doceren in *tertia classe*, op de gaige van vyfhondert gulden jaerlicx, op alsulcken instructie, als op voorsz. school alrede gemaect is ende noch gemaect sal mogen worden. (Oct. 5).

Avontpredicatie. De raet heeft op 't versock van Ja. Taurinus, bedienaer des Heil. Evangelii, als gecommiteert vanden kerkenraet der gereformeerde kerke deser stadt, naer deliberatie *etc.* geconsenteert, dat de avontgebeden des 's wynters tot noch toe des avonts in de Buurkerke gedaen, voortaan geschieden sal in den Dom, ende dat Sonnendaechs ende Vrydaechs in elker weecke. (Nov. 2).

Rakende de orde op de bedeylinge der armen. De magistraet der stadt Utrecht bericht synde, dat er merkelyke, ja groote desordre gepleecht soude worden, soo in 't uytdeylen als ontvangen vande aelmissen binnen deser stadt, committeert by desen den here Nyhoff *etc.*, omme te versocken, om redenen

by haer E. nader mondelinge te verhalen, aen de E. heren dekenen ende capittelen vande respective vyff collegien, kerkmeesters ende potmeesters vande vier parochiekerken, huysmeesteren vande gasthuysen, superintendent vande noothulp, rentmeester vanden Heiligen Geest, huysende kiste van Nykerken, mitsgaders de procurateurs vande particuliere broedschappen ende alle andere, die eenige publicque uitdeylinge aen arme personen doen, copie oft 't dubbelt uyt hare E. registers vande namen ende toenamen van alle arme luyden, soo wel die in godsameren als anders, ende welke hare E. eenige ordinaris openbare uitdeylinge doen ofte laten geschieden, met expressie, wat, wanneer een yder ontfangt ende geniet, ook die plaetse daer die wonen, ten einde de magistraet voorn. de cedule daervan gesien hebbende, daeruit nadere kennisse mogen crygen, of de voorsz. aelmissen wel ofte qualyck gedistribueert ende genoten worden. Actum, *uls.* (Nov. 4).

Sylus ende Nypoort aengenomen tot ord. bedienaer des H. Evangelii. De raet, gehoort het rapport vande heeren gecommiteerden, die mette gecommiteerden des kerkenraets *etc.* tot meermalen by den anderen syn geweest, om eensamentlyk te haren een bequaem ende gequalificeert persoon, die alhier gevordert ende beroepen moghe werden tot een ordinaris bedienaer des Heil. Evangelii, als dat de gecommiteerden des kerkenraets voorsz., om merkelyke pregnante redenen by den E. here burgermeester Moersbergen (een medegecommiteert) naeder mondelinghe verhaelt, vermeynde ende oordeelden, dat de kerke ende gemeente binnen deser stadt met een persoon nyet genoeg naer behoren soude wesen gedient, ende daeromme goetgevonden hadde, op 't behaech des raets te nomineren Rodolphus Sylus ende Wilhelmus Henrici Nypoort, beyde burgersonen, jegenwoordich in dienste staende tot Maerssen ende Seyst respective, die haer tot meermalen dese gemeente vanden predikstoel hadden medege-deelt (!), die maer by provisie tot een jaerlicxe gagie souden hebben elx 600 gl., tot dat een

vande jegenwoordighe predikanten deser werelt sal komen te overlyden, in welken gevalle sy alsdan sullen hebben elx negen hondert gl. 's jaers, ende dat sy gecommiteerden voorn. alsulx den voorn. Silius ende Nypoort den rade ten fine presenteerden, soo heeft de raet voorsz., *etc.* de nominatie ende presentatie der voorn. twee personen geapprobeert ende daerinne belieft ende dienvolgende de voorn. gecommiteerden versocht, met de vordre beroepinghe ende innelyvinghe derselver te willen op 't spoedelicxte procederen ende voortvaren, in conformité vande christelyke kerkenordeninghe, onlanx daerop gemaect. (Nov. 16).

1613.

Van de byscholen ende 't luiden voor de predicatie. Syn in den rade erschenen, de Eerw. Henr. Caesarius, Jo. Speenhovius, bedienaren des H. Evangelii, mitsgaders Willem Willemsz. vd. Heyden, als gecommiteerden vanden kerkenraet deser stadt, ende leverden over seker schriftelyk advys, by den voorn. kerkenraet doen stellen opte requeste van Peter Gysbertsz., tegenwoordich schoolmeester in den Weerde, ende versochten dienvolgende voorts, dat alle de byscholen binnen deser stadt ende de vryheit van dien, by publicatie verboden ende geweert ofte gereformiert mochten worden, in conformité vande articulen, inde Christelyke kerkenordeninghe op de schoolen onlangs gearresteert, ende dat voor May toecomende; diende mede aen, dat de kerkenraet voorn. op 't behagen des raets voorsz. goetvonden, de predicatie van nu voorts aen te doen luyden, als d'eerste reyse met een, de anderde reyse met twee, de derde reyse met drie clocken, gelyck in andere naburighe Hollantsche steden wort gedaen, versochten daeromme, daerop te verstaen de goede meeninge vanden raet voorsz., soo heeft den raet, *etc.* haer met het voorsz. advys geconformeert, ende versocht de voorn. gecommiteerden, soo de publicatie opte byscholen als ordre op 't luyden, by geschrifte te willen

stellen, 't welck sy te doen aengenomen hebben. (Febr. 15).

Schoolmeester in de Weerd. Opte requeste van Piet. Gysbertsz., schoolmeester in de Weerd, om autorisatie ende consent, omme alleen de goede luiden in de Weerd ende buitengerechte aldaer te mogen leren lesen, schryven, rekenen *etc.* als schoolmeester, stont geapp.: Sy alvorens hierop gehoort het advys vanden kerkenraet deser stat. Act. 2 Dec. 1612. *Ondert.*: CORN. DE GOYER.

Onder stont: Naer genomen informatie *etc.* souden adviserer, *etc.* dat de suppl. syn versoeck vergost soude mogen worden *etc.* Aldus gedaen in onse vergaderinge, den 3. Febr. 1613. *Onder stont:* uit last vanden kerkenraet. *Ondert.*: H. CESARIUS. *Nog lager stont:* gesien by den rade *etc.* consenteert den suppl. by provisie *etc.*, mits achtervolgende de christelyke kerkenordeninghe op de scholen, onlangs gestatueert. Actum *uts.* (Eod.).

Van de byscholen. De raet hebbende horen lesen selve concept van publicatie, innegestelt by de gecommiteerden des kerkenraets deser stat, op de byscholen, heeft hetselve geapprobeert, ende goetgevonden desen middach te doen publiceren. (Febr. 22).

Van 't luiden in de kerk. Gelyck de raet voorsz. hem mede geconformeert heeft mette ordre, die den kerkenraet voorn. by provisie beraempt heeft op 't luyen van nu voorts aen vande predicatie in elcke kerke. (Febr. 22).

M. Caesarius, lect. quintanorum, v. synen dienst ontslagen. Matheus Caesarius, lector *quintanorum* in 't groote schoole van S. Hieronymus, is op syn ernstich versoeck naer voorgaende advys vanden kerkenraet deser stadt ende rector van 't voorsz. schoole, vanden selven synen dienst by de magistract deser stadt gelicentieert ende ontslagen. (Apr. 1).

R. van Muyden aengenomen tot lector v. classis. Rodolphus van Muyden is op 't rapport vanden heere burgermeester Drielenburch by provisie, met advys vanden kerkenraet by den rade aengenomen tot lector *quintae classis* in 't groote schoole van S. Hieronymus, in

plaets van Mattheus Caesarius, beroepen tot rector tot Cuylenborch, op alsulcke gagie, emolumenten ende instructie, als de voorsz. Caesarius gehad, genoten ende gedient heeft. (Apr. 26).

Een boek te drucken. Op 't versoeck van Peter Voet, boeckvercoper, om te hebben prolongatie ende continuatie van noch andere ses jaren, nae dat syne eerste ses jaren souden syn geexpireert, van te mogen alleen drucken, vercopen ende distribueren een boeckken, genaempt: *Interpretatio conjugationis verbi amo*, met verlot als in voorgaende octroy is gestelt aldus:

De raet voorsz. prolongeert ende continueert voorgaende octroy noch ses andere jaren, naerdad de voorsz. sesse sullen wesen geexpireert. Actum, 14 Juny, 1613.

1614.

Coster ende Schoolmr. S. Jacobs. Op de requeste van Corn. Albertsz., gepromoveert te worden tot schoolmeester in S. Jacobs kerke, in plaetse van Gysb. Ysbrantsz., stont geapp.:

De raet, gesien het advys vanden kerckenraet, committeert etc. Actum uts. (Fbr. 14).

Lect. vi classis van S. Hieronymus. Died. Camphuysen is by myn E. heeren burgermeesteren aengenomen tot een schoolmeester in 't groote schoole van St. Hieronymus, omme te doceren in *sexta classe*, in plaetse van mr. Peter Couck, van denselven dienste ontslagen ende gelicentieert synde, op alsulcke instructie, gagie ende emolumenten, als de voornoemde mr. Peter Couck gedient ende gehad heeft. (Fbr. 24).

Fra. schoolmeesters subsidie. Hebben myn heren vanden gerechte op 't versoeck van mr. Dirck van Vliet, Fransche schoolmeester, om een wooninge vanden convente van Hierusalem, hem tot verval van huysuur, voor 2 jaren gedurende jaerlicx toegeleyt uit gratie ende sonder consequentie 50 gl. (Apr. 1).

Lyfrente voor Speenhovii dochter. Op de requeste van Jo. Speenhovius, als man ende

voocht van Aertgen Stevens, om eenige recompense voor de groote onkosten, by syn huisvrouwe gedaen, over het weder ophalen vanden muer voor de huysinge, staende opte Vismarct, genaempt *de Roos*, innegestort, soo hy syde, door het maken vande nieuwe vishuysgens aldaer, stont: De raet etc., accordeert den suppl. sonder eenige consequentie voor alle syne pretensien in desen een jaerlicxe lyfrente, tot lyve van Elisabeths syn dochter, 6 gl. (Jul. 11).

1615.

De diaconye aengaende. Op huyden syn in den rade erschenen Henricus Caesarius ende Johannes Speenhovius, bedienaers des Evangeliums, mitsgaders meester Corn. Splinter ende Roelant Gerobulus, diaconen vande Gereformeerde kercke, als gecommiteerde vanden kerckenraet derselver kercke, ende rapporteerde, hoe dat Will. Willemsz. vd. Heyden, als boeckhouder vande voorsz. kercke, op Donredach lestleden naer de predicatie, openbaerlyck in 't choor vande Domkercke, ten overstaen soo vande gecommiteerden des raets deser stadt, als predicanten, ouderlingen ende diaconen, daertoe specialyck geladen, gedaen hadde syne reekening, by sloth vande welcke hy schuldich blyft, als meer ontfangen dan uytgegeven de somme van 2392 gulden 13 st., waerop hy presenteert datelyck te tellen 1600 gl., ende de resteerende penningen, soo haest hy metten heren burgermeesteren nopende syn gagie, hem by het aenvaerden vande voorsz. synen dienste hope gegeven, soude hebben gesproken, 't welck ter selver tyt nyet aengenomen en worde, ende dat de voorsz. penn. alsnu ten volsten waeren gefurneert ende daeromme demogelyck versochten, dat den E. rade voorsz. soude believe, soe de voorsz. drycentwintich hondert tweentnegentich gl. 13 st., als oock de vyff hondert gl. t'anderen tyde, door last vande E. heeren burgermeesteren voorn., vande voorsz. boeckhouder doen lichten, mitsgaders de hondert ryexdaelders

der armen, by de zal. huysvrouwe van Hendr. van Eede gelegateert, op losrente te nemen, oock dat de jaerlicxe gagie, die den voorsz. boeckhouder sal mogen toegeleyt worden, als oock de vyfseventich gl., jaerlycx tot noch toe aen Hendrick Gerbrants, opsichter der armen, betaelt, ende andere nieuwe jaren, nyet uyt het innecomen der armen, nemaer uyt deser stads middelen mogen betaelt worden, ende dat die namen vande personen, die den voorsz. armen alreede eenige legaten gemaect hebben, ofte noch sullen kommen te maecten, voortaan ter haerder memorie, op de reekeninge des boeckhouders geexpressert ende uytgedruckt mochten worden, soo heeft den raet voorsz., naer eenige deliberatie daerop gehouden, goetgevonden ende geresolveert, hoewel tot beswaerenisse vande stad, eerst de voorverhaelde penningen ter liefde vande armen, op losrenten tegen den penningh sestien sullen nemen, ende daarvan behoorlycke brieven *in forma* te doen verlyden, ende mette selve penningen weder af te lossen eenige lyfrenten, t'anderen tyden den penningh seven gelicht, soo van buytenwoonende personen als anderen te seer haestich in 't maenen, ende an dese staet nyet gemeriteert hebbende, ter voorsz. somme toe, waertoe by desen den eersten cañeraer, Cornelis van Deuverden, wordt geauthoriscert; ende aengaende soo de gagie des boeckhouders, als oock indien de voorsz. gecommiteerden vermeynen, dat men een naerder ende betere ordre op den armen voor den boechouder soude connen beraemen ofte stellen, is denselven gecommiteerden, als die beste kennisse van alles hebbende, versocht ende belast een schriftelyck advys daer van te formeeren, ende den rade voorsz. overleveren, eyntelyck dat de name vande legatarissen der armen op de voorsz. reekeninge, in manieren als vooren, sullen worden uytgedruct, alle 't welcke de voornoempde gecommiteerden, door den heere van Rysenborch, als eerste burgermeester aengeseyt synde, sy den rade voorsz. hebben hoochel. bedanckt. (Aug. 21).

De eod. Den raet gehoort het rapport

vande E. Jo. Speenhovius, bediener des Heiligen Evangeliums, ende meester Steven van Helsdingen, onderling vande Geref. kercke, daertoe specialyck vanden kerckenraet der voorsz. kercke gecommiteert, als dat deselve kerckenraet, achtervolgende de resolutie des raets voorsz. ende last, hunlyden dienvolgende, huyden 14 dagen verleden, genomen ende gegeven, van welcke resolutie sy den rade voorsz. bedancken, in consideratie genomen ende rypelyck overwogen hadden de moeyte ende goede diensten, by Willem Willemsz. vander Heyden, als boechouder inder tyt vanden armen der voorsz. kerck, den tyt van drye jaeren gehadt ende gedaen, soo de bedieninge vanden armen in 't aenvaerden vande voorsz. synen dienst, in merckelyck verloop was gecommen, ende dat de voorsz. kerckenraet adviseren ende goetvonden, op't behagen des raets voorsz., dat men voor dese reyse den voorn. boechouder daer vooren wel jaerlicx soude mogen tot gagie betaalen 125 gl., de eene helfte uyt het innecomen vande voorsz. armen, ende d'andere helfte uyt deser stadts middelen, ende dat van nu voortsaen een uyt de collegie vande rade voorsz. gecommiteert sal worden, die ter liefde vanden armen het voorsz. boechouderschap voor den tyt van een jaer sal bedienen, gelyck voor desen te geschieden plach, ende dat men het uytdeylen aen de passanten, tot verlichtinge vanden boechouder, bequaemlyck in eene sekere plaetse, daertoe te beraemen, omtrent deser stadts plaetse, met meerder ontsich door Hendrick Garbrantsz., opsichter vanden armen, ten overstaen vanden boechouder, op seeckere uren des daechs soude kunnen doen, ende syn gagie daer voren te betalen, uyt de collecte vande ambachtsjongens, verhaelden de voorn. gecommiteerden voorts, dat de diacoenen, omme goede ordre te houden in de extraordinaris uytdeylinge, goetgevonden, alles weecken te vergaderen, ende elck andere cedullen, dien aengaende te visiteren, ten eynde die voorsz. uytdeylinge mach geschieden met soodanige discretie, als eenichsins doenlyck; soo heeft den raet, naer eenige delibe-

ratie op 't gunt voorsz. gehouden, mede voor dese reyse geconsenteert in de voorsz. jaerlycx gagie des boechouders, omme in manieren voorsz. betaelt te worden, ende dat den voorn. boechouder de eene helfte, bedragende in drye jaeren 225 gl., sal brengen op syn laetste reckeninge, ende dat hem d'ander helfte by deser stadt sal worden betaelt uyt de middelen, daertoe te beraemen, ende *ad pios usus* gedestineert; dat oock alle jaer een uyt den rade tot boechouder sal worden gecommiteert als van outs, waervan desen tegenwoordige boechouder d'eerste wesen sal, die sulcx geerne aengenomen heeft, ende aengaende het deylen aen de passanten, waer, hoe ende wanneer *v/c.*, mitsgaders d'ordre by de diaconen beraempt op de extraordinaris uytdeylinge, worden de voorn. gecommiteerden versocht 't selve in geschrifte, by forme van advys, te willen stellen, ende myne heeren vanden gerechte overleveren, omme, by haer E. gevisiteert daervan aen den rade rapport gedaen te worden. (Sept. 4).

De eod. De raet der stadt Utrecht, naer genomen advys vanden E. kerkenraet der Gereformeerde gemeente Jesu Christi alhier, heeft goetgevonden ende geordonneert, dat van nu voortsaen onderhouden sal worden de navolgende ordre in 't bedienen der armen ende uytdeylinge derselver, soo by den boechouder als diaconen.

Eerstelyck, dat alle jaer uyt de magistraet deser stadt gestelt sal worden eenen boechouder, die synen dienst (gelyck voor desen by anderen geschiet is) uit liefde sal waarnemen, sonder enige gagie daervan te genieten, dewelcke gehouden sal wesen te doen reckeninge, bewys ende reliqua van syne administratie, een maent naer syn afgang, tot welcken fyne voor desen loopende jaere alreets is gecommiteert Will. Willemsz. vander Heyden, raet.

Ende omme deselve boechouder soo veel mogelyck in syne dienst te verlichten vande moeyten, die hy gemeenlick onderworpen is met de passanten, dewyle sy gewoon syn ten huuse des boechouders te kommen, ende dat sodane boechouder altemet is een man van

neeringhe, denwelcken sulcx in syn huys alle te moeyelyck ende beswaerlyck valt, soo is mede goetgevonden ende geresolveert, dat men dicht aen 't stadthuys eene plaetse sal approprieren, alwaer Hendrick Gerbrants, opsichter der voorsz. armen, tweemaal daechs sal moeten compareren, omme de passanten te visiteren, te examineren ende te gerieven, alsse, by wyntertyt, voor de middach tusschen negen ende thien uren, ende des somers, voormiddachs van acht tot neghen uren ende des naemiddachs, soo wel by wynter- als somertyt, tusschen twee ende drye uyren, alwaer oock dickwils de voorn. boechouder sich sal hebben mede te laten vynden, ende de penningen, tot gerief van deselve passanten nodich, uyt den ontfanck vande diaconen, aen Hendrick Gerbrantsz. te leveren.

Want oock hoochnodich is, dat goet regart genomen wordt op de cedullen ende uytdeylinge der diaconen, op dat nyet door importune aenhouden der gebuyren vande behoefte ofte andere, eenige altemet ende andere nyet te schaers uytgedeylt en wordt, ende dat oock tot dies eynde de cedullen altemet dienen gevisiteert ende verandert te worden, opdat het nyet en schyne een erfrente te wesen, ende dat mede de meeste bedieninge der diaconen is gelegen in extraordinaris uytdeylinge, nae vereysch ende noot van saccken, ende dat sulcx by den boechouder alleen nyet behoerlyck en kan worden gedaen, omme verscheyde consideratien, soo is mede geresolveert, dat die diaconen in presentie ende ten overstaen van twee uyten rade deser stadt, twee predicanten ende ouderlingen, mitsgaders den boechouder, alle ses weecken sullen hebben te compareren in den Domskercke, alwaer sy pertinentelycken sullen overleveren nyet alleene haere ontfang ende uytgeef in 't gros, nemaer oock specificceeren alle de namen ende sommen, die sy extraordinaris uytgedeylt hebben, ende aldaer weder last ontfangen, soo syluyden dan wyders hun daerinne sullen hebben te dragen.

Ter welcker vergaderinge by de voorn. diaconen insgelycx sullen worden voortgebracht

de requesten ende appointementen, daerby de raet soo vyndt ende accordeert voor seckeren geprefigeerden tyt, den persoonen daerinne benoempt, extraordinarie by hemlyuden in elck quartier eenige deelinghe gedaen te worden, omme daervan notulen gehouden ende geleth te worden op d'expiratie desselfs tyts, ende die dan weder te doen cesseeren.

Eyntelyck is goetgevonden, omme alle opsprake soo veel mogelyck te verhoeden, dat de diaconen het gelt, dat sy in elke kercke gecollecteert hebben, aldaer pertinentlyck oock terstont te boeck sullen stellen, ten overstaen vanden predicant, die aldaer gepredickt heeft.

Ende dit alles by provisie ende tot dat de raet nootwendich sullen vynden daerinne veranderinghe te doen, met verminderinge ofte vermeerderinge, naer gelegentheyte van tyden, en sal (saken?).

Aldus geresolveert, gearresteert ende gedaen by den raet voorsz. op den 7. Septembris.

Vermeerdering van gagie voor mr. Swaerdecroon. Meester Wolphert Swaerdecroon, conrector in 't groote schoole van S. Hieronymus, hem in echten staet begeven hebbende, is syn gagie by de heeren burgermeesters der stat, conform de toessekkinge, hem gedaen by syne aenneminghe, geaugmenteert met 50 gl. jaerliex, innegaende Remigii toekomende, omme by den eersten cameraer in elcken tyt betaelt te worden. (Spt. 25).

Subsidie aan de Geref. gemeente der stad Wesel. De magistraet etc. heeft op 't versoek vande gecommiteerden der Geref. Christel. gemeente binnen der stad Wesel, nu sittende onder de tiranny der Spanjaerden, tot subsidie ende onderhout vande arme lithmaten der voorsz. gemeente, toegevoecht 150 gl. etc. (Oct. 16).

Huiszittende armen binnen Utrecht. 'T vierde punt van beschryvinge, om te horen lesen de requeste van Jo. Ernst Taets van Amerongen ende Gerit Jansz. vande Bilt, als executeurs vanden testamenten van wylen Jo. Johan Ruysch, Alphartz, die tot universeel erfgenaem geinstituteert heeft den rechten huyszittenden armen binnen Utrecht, voor de-

welke de E. magistraet van Utrecht jaerliex tot meermalen de collecte van aelmisse laet doen ende vorderen innhouden van dien. (Oct. 23).

1616.

Lector octanorum. Meester Bartholomeus Christiaensz., *octanorum* lector in 't groot schoole van S. Hieronymus, is syne jaerlicxe gagie *ex gratia*, sonder consequentie, in regart van syne swaere familie, als belast synde met een huysvrouwe ende thien levendige kinders, by de E. heren burgermeesteren geaugmenteert met vyftich gulden jaerl. uyt de ransoenen. (Jan. 11).

Hondeslager in den Dom. Claes Stomp is op recommendatie vande bedienaers des H. Evangelii, by provisie gecommiteert, om de kinderen ende alle anderen in de Domkerke, onder de predicatie, soo des Sondaechs als in de weeke, in stilte te houden, mitsgaders alle andere insolentien buiten de predicatie te weren, in plaetse van Jan van Groenenberch, onlangs deser werelt overleden, op een gagie van 20 gl. 's jaers. (Jany 24).

Vereering voor een boek. De raet heeft Ja. Taurinus, bedienaer des Heil. Evangelii alhier, vereert ende toegevoecht, soo voor seecker boek, geintituleert: *Onderlinghe verdraechsaeemheyte, die soo wel predicanten als gemeen litmaten, niet jegenstaende verscheydenheyte van gevoelens in eenighe leerpointen, met malcanderen in liefde behoren te onderhouden*, wesende het tweede deel by hem geedeert jegens Jacobum Triglandi, ende den rade deser stat gepresenteert, als oock andere syne extraordinaris verscheyden diensten, de stat ende kerke gedaen, de somme van 200 gl., omme by Jacob van Schendel, als ontfangen vande staten-imposten, betaelt te worden. (Jul. 15).

Predikant's woning. De raet gehooft de requeste van Charles Nyellius, bedienaer des H. Evangelii in de Fransche kerke, versoekende versien te wesen met een goede woning

etc., authoriseert de heren burgermeesteren, om hem met een bequaem woning ofte huysinge, 't sy Ste Pauwels ofte elders anders, tot stads costen te accommoderen ende voorsien. (Aug. 19).

Versoek om subsidie. De raet andermaal horen lesen hebbende de remonstrantie, by de executoren wylen mr. Ev. vander Pol, versoeckende, om redenen daerinne verhaelt, subsidie tot de groote oncosten, by haer gedaen ende gehadt van het verlaten ende transporteren van het oude werchhuys, in 't convent van *S. Nicolaes*, ende in 't wederopbouwinge van een nieuwe huysinge aldaer, mitsgaders restitutie vande 1000 gl. in de jare 1610 in de alteratie deser stadt, laten volgen met den interesse van dien, tot desen dage toe, als oock betalinge van 100 gl., voor seker huysken, in den jare 1614 ten behoeve dezer stadt gecoft ende aen de *nieuwe wage* ende vleyshuis geappropriert, *etc.* (Dec. 24).

1617.

Tegens de aparte vergaderinge, en te Vianen te kerke te gaen. In den rade gelesen synde seker project van placcaet, op den naem vanden magistraet, tegens den moettwilligen, die buiten reden oock jegens voorgaende placcate hem onderstaen, nyet alleen, heymlick conventiculen te houden, maer oock meer andere op te roeden ende daermede tot Vianen ende elders ter kerke te loopen, ende daerop mede gesien den placcate vanden jare 1590, daertoe dit is relatyff, soo is eendrachtelyck goedgevonden, 't selve placcaet also te doen publiceren. (Maart 29).

Pest-siekbesoeker. De raet heeft op 't aengeven van Jo. Speenhovius ende Ja. Taurinus *etc.*, als gecommitteert omme *etc.* te vernemen naer een bequaem persoon, voor een jaer te gebruiken, om de inwoonders *etc.*, besmet met de contagiouse siekte der peste, in haren noot als siekbesoeker te assisteren *etc.* (Mey 12).

De eod. De raet gehoort 't rapport *etc.*, heeft by desen aengenomen Reinerus van Oosterzee, minister, tot een siekbesoeker voor degenen,

die met de contagiouse siekte der peste *etc.* besmet syn, voor een jaer, op een gagie van 330 gl., op sulken instructie als hem gegeven sal worden *etc.* (Mey 19).

Lector sextae classis. Op de requeste, gepresenteert *etc.*

Voorts gehoort het rapport by de heeren schepenen Lochorst ende Bor gedaen, vanden persoon ende qualificatie vanden suppliant, de raet accordeert denselven suppleant syn versoek ende neemt hem dienvolgende aen tot lector *sextae classis* in St. Hieronymus school, in plaetse van meester Diderick van Camphuysen, die hem tottet predikamt heeft begeben, opte ordonnantie ende instructie, *etc.* (Eod.).

Pest-siekbesoeker. Reynerius van Oostersee *etc.*, pest-siekbesoeker, is by den rade op syn demoedich schriftelyk versoek, tot betalinge van een betstede voor dese reyse *ex gratia* toegevoecht 16 gl., mits die betstede daerna sal blyven ten behoeve der stadt. (Aug. 25).

1618.

Die van den Hage versoecken twee predicanten van hier by leeninge. Is erschienen in den rade die Eerw. en Welgeleerde heere D. Johannes Wtenbogaert, bedienaer des Goddelyken woords in 's Gravenhaghe, ende verklaerde, dat het belieft hadde de E. heren schout, burgermeesteren ende regierders van 's Gravenhaghe voorsz., volgens generale brieven van credentie, in den rade gelesen, ende oock die vanden kerkenrade aldaer, syne E. speciaelyken af te senden aen desen collegie, omme nae behoorlycke begroetinge, vooreerst den heren van Utrecht ten hoogsten bedancken, voor de groote vruntschap ende dienst, den regenten vanden Hage ende die kerke aldaer bewesen in 't leenen vande heeren ministers alhier, Speenhovio ende Ysaaco Fredrich, die met goede vruchten ende contentement het ministersamt aldaer eenighen tyt voor desen hadden gefungeert, met aanbiedinge om van gelycken by occasie (die doch

nyet verhoopt en werden) alhier te willen doen, met onderhoudinge van alle goede correspondentie *etc.*; ende desen volgende den heren van Utrecht voorts in 't lange voor te stellen, die jegenwoordighe gelegenheit, constitutie ende noot vande voorsz. kercke ende saken in 's Gravenhaghe, ende daeromme te versoecken, dat dit collegie, sulcks te herten nemende, doch soude believen hare E. ende kerke te subvenieren met de leeninge vande voorsz. twee stats- ende kerkdienaers, by beurte d'een nae d'ander, of een derselver, ter goeder geliefte van desen rade, ende dat voor den tyt van een jaer, ten alderminsten voor ses maenden, gelyck sulcx by syn Eerw. in 't lange ende breet seer ernstich ende vriendelyk gedaen synde.

Soe heeft de raet, nae syn vertreck, een

geringe tyt hierop gedelibereert ende goet gevonden syne Eerw. voor antwoord te geven, dat syne propositie wel was gehoord ende verstaen, ende dat men danckelyk aennam, d'aenbiedinge van congratulatie ende correspondentie, ende dat van deser syde syne principalen mede alles goeds werdt toegewenscht ende goede correspondentie hadden te verwachten; dan dat dit versoek wat wyt sich strecte, daerby de kerke alhier eenighe ondiens ende interesse soude mogen lyden, doch dat men dit versoek naeders met die vanden kerkenrade alhier soude doen communiceren ende daer nae syne E. met behoorlyke antwoord daerop bejegenen, waerna syn E. vertoghen es, met verclaringhe, dat hy gelycke vertooch ende versoek oock soude doen aen die vande kerke alhier. (Jan. 19).

UTRECHTSCH E GILDE-ZAKEN.

I. GOUDSMEDEN-GILD.

(Vergel. het *Utrechtsch Stads-Plakkaatboek*, p. 729 sqq.)

1. Dit is de Ordinancie vanden Goutsmeden, opden derthien dach, 1382.

Inden eersten, dat nyemant sulver wercken en sel binnen der stadt van Utrecht, noch binnen hore vryheyt, dat meer aloeys houden sel die marc dan 1 $\frac{1}{2}$ vierendeel bi eenen koer van 2 pont, ende dat werc ontwe te slaen.

Item, van elcker marc sulvers, die si wercken mitten hamer, daer en sellen si nyet meer of nemen van lakinghe dan 5 loet.

Item, van ghegoten wercke, van metsclerien, van alivuren ende van pereseringe en sellen si nyet meer van lakinge nemen, dan van der marc een loot.

Item, sel elc goutsmit syn wercke teyckenen mit sinen teyken, dat men teycken mach, eer hy't uyt sinen huse laet draghen bi drie pont, ende dat sel hi voert leveren den weerdyn vander stat bi denselven koer, die sel het mede teyken mitter stat teyken.

Item, dat sulver dat also cleyn is, dat men nyet teyken en mach, dat sel also goet wesen van aloey, alse voerscreven is, bi enen koer van twe pont, ende dat werc ontwe te slaen.

Item, wat werc ghevonden werde ghevullet mit lode, mit yser of mit anders enyghen saken, dat men proeven mochte, dat valsch ware, die dat madeke ofte maken dede met voerrade, verboerde dat werc, en dat soude men ontwe slaen, ende des soude hebben de stat d'ene helfte ende die gesworen d'ander helfte, ende die dat madeke, soude men houden voer enen valscher

Voert en sel nyemant sulver werc te cope houden ofte te cope draghen, ten si also ghoet van aloey, alse voerscreven is, bi enen koer van drie pont, also dicke als men dat vonde.

Voert en sellen de goutsmeden gheen coperen werc maken te cope, ten si kerwerc, bi enen koer van drie pont.

Item, en sel men gheen valsche stenen setten in goude, noch gheen fyne steen in koper of in latoen, bi tien pont, ende waer dat saecke, dattet yemant te cope hielde mit voerrade, die verboerde dienselven koer, alsoo dicke als hi daermede bevonden worde.

Item, waer enich man, die enyghen penninghen vergulde, die op goutmunte gheslaghen waer, die sulver of koper waer, die verboerde een jaer syn ambocht, ten waer dat hi een gat daerin sloeghe, dat men bescheydelic sien mochte.

Voert en sel gheen man sulver bernen, dan openbair bider stræet, mit open doere van sinen husen, bi enen koer van drie pont, alsoo dicke als men dat proeven mochte.

Oeck en sel gheen man sulver bernen, ten si ghoet, fyn, lodich sulver, ende dat gheteykent

met sinen teyken, eer 't uyt sinen huse gaet, bi enen koer van drie pont, ende dat sulver voert leveren den weerdeyn, bi denselven koer, ende die sel 't teyken mitter stat teyken, ende waer dat saecke, dat den weerdeyn dochte, dattet nyet fyn ghenoech en waer, so sou 't die goutsmit anderwerve opsetten ende fyn maken, op syn selfs cost.

Voert, waer enych man, die sulver bernde, dies nyet en teykende, ende den weerdeyn nyet en liet teyken, ende dat sulver wech brochte, hi verboerde also vele sulvers, alse hi wech brocht ende daer en boven een jaer syn neringhe.

Voert sellen si hebben van elker marc sulvers te bernnen, als het vten test coempt, twee groten, maer, wat si bernnen beneden ses loden, daeraf sellen si hebben van elken lode vier duyts.

Ende op alle dese punten sel men setten twe goutsmeden, die men daertoe eden sel ende enen weerdeyn, die men daertoe oec eden sel, ende die sel hebben der stat teyken, ende die weerdeyn sel hebben alle der goutsmeden teyken in een tin geslagen, ende die voergenoemde ghesworen mitten weerdeyn sellen hebben van elken stuc ghewrochts werks te teyken, is 't groot, is 't clyen I duyts, ende van elken stuc ghebernt sulvers een duyts, ende beneden vier loden, nyet.

Ende heeft yemant sulver ghewrocht, dat nyet goet ghenoech en waer, nae deser aloey, die maecs hem quyt, tusschen hier ende Sint Jacobs daghe, bi sulken koer alse daerop staet.

Voert, waer enich man, die bisschops grote vter stat voerde, daer se te vuere gebrocht worden, ofte dat hise vercofte, daer mense te vuere brochte, die verboerde vyftich pont, also dicke als hi daer mede bevonden worde.

2. Dit is de nyewe Ordinancie vanden Goutsmeden, also die raet dat overdraghcn heeft, 1433.

1.

Inden iersten, dat men gheen gout ergher warken en sel, then sel houden xviii koraet, ende dat heet toets gout, mer beter die wil, ende yemant, die hierin brueckte, die verbuerde van elken were een onsse weghende vyf pont, ende daer en boven weghende tien pont van elken were.

2.

Item, so en sel nyemant binnen onse stat of in onser stat vryheyde, enighe ghemunte gouden penning symenteren, om ter munte te brenghen oft anders yemant te vercoopen, by enen koer van thien pont van elker reysen, ende hier moghen die vynres om eden den ghenen, die si willen, behoudelyc, dat een goutsmyt wel op syment setten mach ende fyn maken syn gout, daer hi mede vergulden woude, of dat hi verwercken woude ende anders nyet, ende yemant, die den ghesworen den eet weygherde, die verbuerde tot elke reyse tien pont.

3.

Item, soo en sellen die goutsmeden gheen koperwerck maken te coep, ten si kerwerck bi enen koer van twe pont tot elker reyse, ende dit were ontwe te slaen.

4.

Item, so en sel men gheen valsche steen setten in goude, noch gheen fyn steen in koper of in lathoen, bi enen koer van tien pont, ende, want datter yemant te cope hielde mit verrade, die verbeurde den koer, van elken stuc tien pont.

5.

Item, waer enich man, die enighe penninghen vergulde, die op gontmunte gheslaghen waren, die sulveren of coperen waren, die verbuerde een jaer syn neringhe of ambocht, ende den koer van vyf pont, ten waer, dat hi een gat daer in sloeghe, dat men bescheidelic sien mocht.

6.

Item, dat men gheen sulver werken en sel binnen der stat van Utrecht, noch binnen hare vryheden, dat meer aloys houden sel die coelsche marc, dan drie vierdell van een coelschen lode, bi enen koer van twe pont, ende dat werc ontwe te slaen.

7.

Item, van elc marc, dat si werken met den hamer, sellen si of nemen van lakinghe vyf loet ende nyet meer, bi enen koer van enen ponde.

8.

Item, van ghegoten werc van metselrien, van alivueren ende van peertsieringhe, en sellen si nyet meer nemen van lakinghe, vander koelschen marck enen loet, by enen koer van enen ponden.

9.

Item, in alle cleyn werc, dat men in zeeschw m ghiet, dair sel men in setten inde koelsche marck fyns sulver, een koelsch loet alloys ende niet meer by twe pont.

10.

Item, dat sulverwerck, dat also cleyn is, dat men niet teyckenen en mach, dat sel also goet wesen van aloey als voerscreven is, ende dat inden zeeschw gegoten is bi twe pont.

11.

Item, wat werc ghevonden worde ghevullet met lode, mit yser of mit anders enighen saecken, dat men prueven mocht, dat valsch waer, die dat maeckte of maecken dede met voerrade, die verbuerde dat werc, ende dat soude men ontwe slaen, ende des souden hebben die stat die ene helfte ende die ghesworene die andere helft, ende die dat maeckede soude men houden voer enen valscher.

12.

Item, soo en sel niemant sulverwerck te cope houden of op te copen dragen, then zy alsoo goet van aloey, als voerscreven is, by eenen koir van thien pont, alsoo dick als men dit vonde.

13.

Item, so en sal gheen man sulver bernen, dan met open deuren ende openbaer in sinen huse, by enen koer van twe pont, also dicke als men dat proeven mocht; item, so sel gheen man sulver bernen, ten si goet, fyn, lodich sulver, ende dat teyckenen mit sinen ende der stat teycken, eer't uyt sinen huse gaet, by enen koer van twe pont.

14.

Item, waer enich man, die sulver bernde, ende dat niet en teyckende, als voerscreven is, ende dat sulver wech brochte by hem ofte by yemant anders, die verbuerde also veel sulvers, als hi wech brochte, ende daer toe een jaer sinen neringhe, ende dat sulver souden hebben die coormeesters die eene helfte, ende die raet vander stat die andere helfte.

15. Item, so sel elc goutsmyt syn werck teyckenen mit twe teycken, also dat een teycken van sinen teycken, ende dat ander teycken sal wesen der stat teycken, eer't uyt sinen handen geleverd wort, dat grof werck is, ende men gewoentlic pleech te teyckenen binnen Utrecht, ende in anderen goeden steden, bi twe pont, uytgenomen dat gebernt sulver is, sellen die ghesworen teyckenen, ende van elcken teycken sellen si hebben een oert van enen cromstaert.

16. Item, dese twe ghesworen hebben volcomen moghe vanden rade vander stat, dat si tot alretyt, als 't hem ghenuecht ende oirbaer dunct wesen, gaen moghen tot alle goutsmeden huys ende besien dat gout ende dat sulver, dair si of werken.

17. Item, oec hebben dese twe ghesworen machte, te gaen tot alle die ghenen, die gout of sulver openbair veyl houden, om dat te besien, als voerscreven is.

18. Item, enich goutsmyt, die ghewrocht gout of sulver had, dat niet goet ghenoech en waer nae desen aloey, die maecks hem quyt tusschen dit en mitvasten nu naestcomende.

19. Ende alle punten voerscreven wil die raet aldus ghehouden hebben, by sulken kocren, als voerscreven staen, sonder yemant daer inne te verschonen in enigherwys, ende alhier heeft die raet voerscreve bevelen van ghedaen, dit te bewaeren ende die brueckighe te becoeren, ende die koren sellen hebben, die ene helfte die stat, ende d'ander helfte Gysbrecht de Gruter ende Evert van Vosculen, die hiertoe, dit truwelicke te bewaeren, van onsen rade ghesworen syn.

3. Een nyewe Ordinancie, gemaict opten Goutsmeden, aengebrought ende belieft by den rade, out ende nyewe, in manieren nabescreven. Des Woensdaghes op Sunte Lysbetten avont, 1490.

1. Inden yersten, soe en sel gheen goutsmit, binnen onse stat ofte stat vryheyt gheseten, enich gout ergher werken, dan ten sel houden XIX kraet, ende sel heten toetsgout, op elck merck gouts het vierendeel van eenen kraet van remedien, sonder des beghepen te syn.

2. Ende het gout, dat sy noemen *filet gout*, sel houden XXII kraet fyns op het vierendeel van eenen kraet van remedien.

3. Ende het fyn gout sel houden XXIV kraet fyns.

4. Ende of sy dat argher maecten dan voerscreven staet, soe sellen sy dubbelt alsoe veel verboe-

ren als dat werck is, daer dat gebreck aen ghevonden worde, ende nochtans daer en boven den parthyen ghenoech doen van het verlies, sy daerby gheleden hadden.

5.

Item, soe sellen die goutsmeden gheen penninghen, hoe sy syn, vergulden noch souderen, op het verboeren van vyf pont.

6.

Item, en sel oick gheen goutsmit enighe valsche steenen ofte contrefeyte steenen in gout noch in sulver, noch geen fyn steen in coper of latoen setten, noch oick nyemant veyl houden, by het verboeren van vyftich pont, ende daertoe tot correctie 's raets.

7.

Item, gheen goutsmit en sel oick enicherley werck van coper of van latoen vergulden oft versulveren, ten sy kerckwerck oft heeren ghesmye, bij het verboeren van vyftich pont, ende dat werck ontwe te slaen.

8.

Item, nyemant en sel oick enigherley werck van coper oft latoen maccken tot scalen, tot crucen, tot lepelen oft andersints, om dat te vergulden ofte te versulveren, noch dat en sel oick nyemant copen noch veyl houden, by het verboeren van elcken stuck vyftich pont, ende dat werck ontwe te slaen.

9.

Item, en sel oick gheen goutsmit enich sulver wercken, dat arger wesen sel, dan goet werck sulver, ende sel houden xi ende viii greyn fyns, op iv greyn van remedien, op het gegoten, gesoudeert ende gepeertseert werck, ende twee greyn tot remedien op scalen, crucen ende lepelen, ende voert op alle werck van grosserien.

10.

Ende waer het bevonden, dat sy meer namen van remedien, dan voirscreven is, het werck soude gebrocken wesen, ende souden daertoe verboeren vyfentwintich pont, ende die geswoeren op dubbelde koeren.

11.

Item, soe sellen voortaan alle goutsmeden, binnen onse stat ofte stat vryheyt geseten, alle werck, dat zy maecken ofte doen maecken van grosseryen ofte van metselryen, of alle werck dat men teyckenen mach, wegende boven een half ons, teyckenen met hoeren teyckenen, ende alsdan, eer sy dat werck op bereyden ende leveren sellen, brengen in handen der geswoeren, om die dat te laten besien ende proeven, ter minster quetsing, ende wes werck dan goetgevonden wert, dat sel dan die geswoeren werdeyn inder tyt teyckenen metter stads teycken, ende van elcken teycken sellen die werdeyns te samen hebben een witgen, ten waer oft lepelen waren, ende tot een dousyn oft daer onder sel men mit een teyckengelt betalen, ende wes die geswoeren niet goet genoeg en vynden, dat sellen sy in stucken slaen, ende die dat gemaect hadde, ofte die dat niet en teyckende ende niet teyckenen en dede, als voersz. staet, soude op elck stuck werck verbueren vyfentwintich pont, ende soe wat werck sy maecken sellen, wegende beneden een half ons, dat men niet teyckenen en mach mitten stadt teycken, dat sellen sy teyckenen mit haer selfs teycken, om te weten, oft soe goet niet en waer, aen wien men dat verhaelen soude by denselven koer voorscreven.

12.

Item, alle kleyne wercken, die men niet teyckenen en mach, sellen alsoe goet wesen als voorschreven staet, by denselven koer.

13.

Item, ten sel geen goutsmit syn werck onredelicken vullen mit souduer, of mit coper of latoen, of mit yzer of mit eenige saecken, dat men proeven mochte dat valsch waer, die dat maekede of dede maken mit voerrade, die verbeurde dat werck, ende dat soude die raet nochtans rechten, naer groetheyt der misdæet.

14.

Item, soe sellen die goutsmeden mogen nemen te laken van elcker marck vyf engelsch van grosseryen, ende van anderen werck, van elcken werck een half ons, als van outs gewoonlyck is geweest.

15.

Item, enich goutsmit, die enich gemaict sulver coept, sel het enen dach op syn veynster houden staende, om te weten of ymant verloeren hadde, by het verboeren van vyf en twintich pont, dies niet en dede.

16.

Item, als vande kremers ende andere persoenen, die hem onderwynden enich sulverwerck, riemen ende ander juwelen van goude ende van sulver te vercoopen by den marck, by den once, by den half once, of daer onder, is overdragen, dat die nyemant en sal moegen vercoopen, sy en syn van goude ende van sulver, sulcx in alloey van deuchden, als nu ter tyt geordineert is den goutsmeden, ende geteykent mitten teycken, sulcx als dat ander werck syn sal, by dese ordonnancie, hetzy in vrye marckten of in andere plaetsen, by het verboeren van vyf en twintich pont op elcken once gouts, ende van tien pont op elcken marck sulvers, ende waer het by alsoe, dat sy ander sulverwerck oft ander juwelen hadden van goude ende sulver, die geteykent waren mitten ouden teykenen, daer mede men geploegen heeft te teykenen die sulvere scalen ofte andere sulverwerck, die welcke van sulcken alloey noch alsoe goet van deuchden niet en syn, in dien gevalle sellen sy dat te kennen geven denghenen, die de voorschreven sulvren scalen, juwelen ende ander sulverwerck sellen willen copen, en sellen hemluden of slaen ende ofcorten die redelicke weerde daervan, alsoe dat die copers niet bedrogen en worden, ende waer het sake, dat sy ter contrarie deden, ende vercoften het sulverwerck, geteykent mitten ouden teycken, soe veel als dat mitten nyewen teycken geteykent waer, dat soude wesen by het verboeren van vyf en twintich pont op elke marck sulvers d'eerste reyse, ende worden sy anderwerve brokisch bevonden, dat waer op 't verboeren van hetselve sulver, ende op dubbelde koeren te verboeren.

17.

Item, ten sel gheen goutsmit ofte nyemant anders binnen onse stat ofte stat vryheyt enich werck van sulver ofte gout veyl houden after Sunt Jans des naestcomende, ten zy alsoe goet als voorschreven is, by 't verboeren van vyf en twintich pont, ende dat werck te brecken, ende dat sellen dan die gesworen tot alreyt mogen versuecken, als 't hem nut ende oirber dunct te wesen.

18.

Voert soe en sel nyemant sulver bernen, dan openbaer by der straet, mit open doere van synen huse, by eenen koer van vyf en twintich pont, alsoe dicke als men dat proeueu

mochte, ende soo wie sulver bernt, die sel dat teyckenen mit synen teycken, eer het uyt synen huse gaet, ende het sel wesen goet, fyn, loych sulver, ende waer het saecke, dat yemandt sulver bernde, dat soe goet niet en waer, die soude dat anderwerve opsetten ende alsoe fyn maecken op synen kost, ende die dat niet en teyckende, mit zyn zels teycken, gelyck voorscreven is, ende dat sulver wech brochte, hy verboerde alsoo veel sulvers als hy wech brochte ofte ongeteyckent liet, en daer en boven een jaer syn neringe.

19.

Item, so sellen sy hebben van elcker marck sulvers te bernen, als 't uytten test komt, vier stuyvers.

20.

Mer wat sy bernen beneden een marck, daerof sellen sy hebben van elcker halve once eenen halven, ofte ten waer dat het sonderlinge quaet waer, dat sal men op 't nauste mogen bedingen.

21.

Item, ten sel oick nyemant van deser tyt voert binnen onse stat ende stat vryheyt, hy zy wie hy zy, hem onderwynden eenighe tafletterye te houden, oft believen te copen oft te vercopen, dan onse stat gesworen wisselaer ende goutsmeden, want daer vele dieveryen ende gebreken inne gelegen is, by het verboeren van vyf en twintich pont d'eerste reyse, ende die dat anderwerve dede, dat soude syn by vyftich pont, ende tot correctie 's raets.

22.

Item, dat voirtaen oock geen goutsmit noch nyemant anders wegen, copen noch vercopen en sel gout noch sulver, noch eenicherley gesteent after Sunt Jans dach te midsomer naistcomende, anders dan by troys gewicht, by het verbeuren van vyftich pont.

23.

Ende alle punten vanden gewichte voirgenoemt, sellen oick yerst ingaen t Sunte Jans misse naistkomende, dat hem een ygelyck hier en binnen van gerechten troys gewichte versien mach.

24.

Behoudelyck dat men alle erfpachten ende lyspachten ofte huerweer, die voor dese tyt uytgeslegen syn, staende by marcken ofte loeden van sulver, betalen sal nae uytwysinge hoer brieven.

25.

Ende op alle dese punten voorschreve sel men setten twee goutsmeden, die dat ambacht doen ofte gedaen hebben mitter handt, ende hem des ambochts verstaen, mit eenen werdeyn, die men te samen daertoe eden sel, dese ordinantie voorsz. vast ende onverbreckelyck te houden, ende uyt te gaen naer hoeren vyf sinnen, ende den brockigen daarvan te corrigeren, sonder yemant des te verdragen, ende die werdeyn voorschreven sel hebben der stat teycken, ende sellen oick hebben alle der goutsmeden teykenen in een tin geslagen; ende die twee gesworen goutsmeden voorschreven, sullen oick omgaen, soe dicke hem dat believen sal, tot allen husen, tot merslieden oft tot uytdraechsteren, daer men sulverwerck veyl houdt, ende bysonder totten goutsmeden, om hoer werck te besien ende hoer busse, daer hoer sulverwerck in is, intasten ende besien oft alsoe goet is, als voorschreven staet, ende voortaan toesien hebben tot alle punten voorschreven, om die t'achtervolgen, ende den brokigen daer inne te corrigeren, gelyck voorsz. is, want dat van noden wesen sal.

Item, alle koeren ende broecken sellen gaen ende wesen, die eene helfte totter stadt behoef, ende die andere helfte tot behoef der gesworenen in der tyt.

Koermeysters hier of Jan de Haes, Splinter Jacobsz., werdeyn Bertelmeus van Weede.

4. Dese nabeschreve Ordinancie, gemaickt by den Goutsmeden t'Utrecht, worde belieft ende toegelaten by den Raet out ende nyewe, behoudelyck die Ordonnancie opten Goutsmeden, anno xc. Iestleden gemaickt, anders in hoer werden te blyven. Des Dynsdagh na derthiendagh, 1507.

Alsoo in anderen steden, als Colen, Brug, Gent, Antwerpen *etc.*, goede ordinancien gemaickt syn, om eenen goeden, eerlicken koer te wercken van gout ende sulver, welcken koer inden steden voirschreven seer neerstelyck onderhouden wort, soo hebben die goutsmeden t'Utrecht die ordonnancie vanden koer aengenomen te onderhouden in dese manieren, te wetene: als dat die goutsmeden alle jaer onder hem selven kiezen sellen twee koermeysters, die bewaeren sellen dat teycken vander stadt hoer jaer lanck, dat daer geen gebreck in en valt, ende om gheen gebreck in hoer jaer te geschieden, daer sullen sy toc verbonden wesen by eenre poenen, die de goutsmeden onder malkanderen gemaickt hebben, den brockigen hoer boeten of te nemen die daer toe staen, sonder vertreck.

Ende dese kiesinge is geraemt te wesen alle jaer, op Sunte Loeyen dach, komende 's dages na Sunte Andries dach, ende tot deese kyensinge sel een yegelyck goutsmit verbonden wesen te komen, als hy des vanden koermeysters vermaent worden, by het verboeren van vier pont statspay, nyemant te verdragen, noitsaecken uytgeseyt, ende daer dan wesende, soo sellen die gemeen goutsmeden kiezen twee koermeysters, mit loeten.

Ende die twee koermeysters sullen gehouden wesen, ten minsten alle veerthien dagen, ofte alsoe dicke als't hem belieft, om te gaen in alle goutsmeden winkelen, ende daer dan dat sulver te nemen vanden scauclye (!) ofte uyt den scootvellen, waer het hem belieft, ende dat te besien ende te steecken, of dat soo goet is, als den koer behoirt.

Item, die twee koermeysters sellen der stat teycken vueren ende letteren slaen *a. b. c. d.*, als men in andere steden doet.

Ende waer het, datter eenich gebreck in geviel, dat sellen die koermeysters schuldich wesen te verantwoorden, elck in syn jaer voor den raet.

5. De Raedt der stadt Utrecht heeft dese navolgende puncten geaddeert by de Ordonnantie, den Goutsmeden-gilde verleent, (1610.)

1. Inden eersten, soo wie op de gildecamer Godts noame ydelyck voert, blasphemeert ofte ietwes doet, daer Godt of syn heylich Woordt mede veracht wordt, sal verbeuren ten behoeve van desen gilde, de somme van twee guldens, soo dick ende meenichwerff dat gebeuren mochte.

2.

Item, soo wie ymandt op deesen gilde camer in toornigen moede heet liegen, of met andere onnutte redenen bejegenen, sal verbeuren dartich stuyvers, ten profyte als boven.

3.

Item, dat niemandt vande gildebroeders eenige vande deeckens, keur- ende busmeesters vanden gilde en sal mogen in het stuck van haerluyder officie qualyck aensprecken ofte injurieren, in grammen moede, op poene van twee guldens, soo meenichmael sulcx geschiede.

4.

Niemandt en sal op de gilde camer eenige querele ofte gevegt mogen aennemen, maer eerlycke ende met alle beleeftheyt metten gildebroederen ommegeen, ende soo wie ter contrarie doet, ymant slaet, houwt, steeckt, werpt ofte onweerdelyck aengrypt, hetzy waermede dat het zy, sal verbeuren de somme van vyf guldens, te appliceren als boven, ende onvermindert de boeten van den officier.

5.

Ende soo wie sulcx gevecht, querele ofte moetwille aenneemt tegens den deeckens, keurmeesters ofte buschmeesters, in het stuck haerlieder officie, sal verbeuren dubbelde boeten.

6.

Item, of eenige vande voorschreve poincten overgetreden worden, ende datter questie viel, wie in de breucken vervallen ware, sullen de meeste stemmen vande presente gildebroeders daervan oordeel geven, daermede een yegelyck te vreden sal moeten syn.

7.

Alle welcke poenen ende breucken, soo meenichmael die vervallen sullen in cas van wanbetalinge, realyck ende metter daet aen de persoon ende goederen vanden brueckige geexecuteert sullen worden, sonder eenige voorder recht daer over te behoeven, als waerinne een yegelyck hem is submitterende.

Ende dit al onvermindert alle voorgaende ordonnantien op desen gilde geemaneert, ende sonderlinge die geene, die op den xix^{en} Septembris anno 1597 by den raede deser stadt is geëmaneert, mette geene die in het xxx^e articule vandien bevat staen.

Aldus inden raede gelesen ende geaprobeert den xii^{en} Novembris 1610, ende was onder-
teekent,
COR. DE GOYER.

6. De Raedt der stadt Utrecht heeft de Ordonnantie vanden Goutsmeden-gilde geamplieert ende geaugmenteert met de naervolgende articulen, (1615.)

1.

Inden eersten, alzo tot naerkominge ende observantie vande ordre ende placcaten op den kennisse vanden goude ende silver geemaneert, oock omme neder te leggen de geschillen ende questien, die tusschen de gildebroeders van deesen gilde ende derselver knechts komen te verrysen, dickwils vereyscht wort vergaderinge van het gildt, ende dat men by experientie bevonden heeft, dat die byeenkomste van het gantsche gildt niet anders als groote confusie ende oneenigheyt causeert, ende dat daerom geen uytterlycke resolutie kan worden genomen

op de kennisse vanden goude ende silver, noch de voorvallende questien ende geschillen nedergeleyt.

Soo is 't dat de raedt voorschreven, omme alle deselve confusien ende misverstanden ewegh te nemen, goetgevonden ende geordonneert heeft, dat de deeckens van deesen gilde in elcker tyt als het gunt voorschreven gebeuren sal mogen, niet het geheele gildt sullen doen laden, maer alleenlyck daertoe doen beroepen xx, xxv oft xxx personen, min ofte meer naer den eysch vande saecke, vande gequalificeerste, verstandigste ende vreedsamichste vanden gilde, diewelcke met den deeckens inder tyt alle voorvallende saecken sullen weerdeeren, beslichten ende nederleggen.

2.

Item, soo wie daertoe by den bode geladen ofte ontboden zynde, niet en compareert, dat die verbeuren sal, ten behoeve van het gildt, drie stuyvers.

3.

Ende soo deser ter contrarie hem ymants onderstonde of vervorderde, ongeroepen ofte ongeladen te compareeren, dat sulck een verbeuren sal twee guldens, ten profyte als boven.

4.

Ende soo hierenboven hem ymandts verpoogde te compareeren ende belast synde te verrecken, sulcx niet naer en quame ofte en wilde obedieeren, dat sulck eenen verbeuren sal vier gulden, half ten behoeven vanden officier, die de executie doen sal, ende half ter gilden behoef.

Aldus inden raede opgelesen ende geapprobeert den xx^{en} February 1615, ende was on-derteeckent,

CORN. DE GOYER.

7. De Raedt der stadt Utrecht heeft op het schriftelyck versoeck vande respective deeckens, gesworens, buschmeesters ende gemeenen gildebroeders vande Goudt-, Silver- en Yzersmeden-gilden binnen deser stadt, ende rapport van haere gecommiteerden by provisie, omme te verhoeden ende wegh te neemen alle misverstanden, onder den voorschreven gilden tot meermalen voor deesen ontstaen, over het coopen vande smeede-ende houtcoolen, haerlieder Gilden-ordonnantie geaugmenteert met deese naervolgende pointen ofte articulen, (1616.)

1.

Inden eersten, dat nu voortsien, soo wanneer een vreemt coopman van buyten binnen deese stadt met smee- ofte houtskoolen sal wesen gekomen, de boden vande respective gilden gehouden sullen syn haere deeckens daarvan te verwittigen ende adverteeren, ende dienvolgende voorts denselven coopman voor de voorschreve deeckens te adduceeren, sonder dat sylieden hun in het minste daer mede sullen mogen bemoeyen, maer den voorschreven deeckens daermede laten beworden, op poene van privatie haers dienst.

2.

Ende sullen deselve deeckens alsdan mit soodanigen coopman absolute coop vande voorschreve koolen maecken, voor welcke gemaecte coop den vercooper gehouden sal syn een yder (des begeerende) hy zy gildebroeder ofte niet, de tonne te laten volgen, sonder ymant meer daer vooren te mogen eysschen ofte afnemen.

3.

De voorschreve deeckens, den coop gemaect hebbende, sullen door haerlieder boden terstont de samentlycke respective gildebroeders doen verwittigen ende aenseggen den prys, daer vooren hy yder ton heeft gecoft, ten eynde eenen yegelycken, eenige koolen van noode hebbende, daarmede gedient mag worden.

4.

Ende opdat den coopman van syn bedongen penningen ende verkofte koolen wel verseekert sy, sullen de respective deeckens gehouden wesen, by soo verre ymandt vande voorschreve gildebroeders haer koolen niet en betaelden, door haaren boden denselven scherpelycken belasten ende bevelen, datelyck te betalen, ende indien denselven weygerich bleve, sulcx te doen, sullen de voorschreven deeckens in sulcken gevalle den coopman moeten betaalen, ende den onwilligen ofte wanbetaalder, daar vooren by haaren boden doen sommeren, ende door een deser stadts deurwaerders t'synen kosten executeeren.

5.

Niemant vande respective gildebroeders en sal vermogen den vreemden coopman te geoete te trecken tot op de Vaert boven ende Maarssen beneden deser stadt toe, om hem syn koolen af te coopen, nemaar hem te laten komen binnen dese stadt, om den deeckens syn koolen te veylen, op poene van dertich stuyvers by den contraventeurs yder reys te verbeuren, ende dat den coop in sulcken gevalle gedaen, voor nul ende van onwerden sal worden gehouden, als of daer geen coop ware geschiet.

6.

Item, off het gebeurde, dat de respective deeckens met den coopman, nopende den coop niet en conden accordeeren, ende alsulcx sonder coop te maaken vanden anderen scheidt, ende dat daar ymandt vande gildebroeders de voorschreven koolen vanden coopman koften, sal denselven gildebroeder ofte gildenbroeders (alvorens die te mogen opdoen) gehouden syn, de deeckens te verwittigen ende adverteeren van syne gedane coop, ende de rechte pryse, dair voor hy die gekoft heeft, ende oock den omslagh te doen leggen.

7.

Ende soo in sulcken gevalle ymandt vande gildebroeders waaren, die mede eenige tonnen daarvan voor denselven prys begeerden, sal den voorschreeven cooper gehouden wesen hun die te laten volgen, op poene van xx stuyvers te verbeuren.

T'appliceren alle de voorschreve pecuniele boeten, ten behoeve vanden heere officier, deser stadt armen ende den respective gilden, elcx een dardendeel.

Actum den **xxix^{en}** January 1616, ende was onderteeckent, **COR. DE GOYER.**

8. De Vroetschap der stad Utrecht heeft op het versoek vande deeckens, keurmeesters ende gemeene gildebroeders van het Goutsmeden-gildt alhier, ende op het versoek van haare gecommiteerden, de Ordonnantie vanden voorschreven gilde gealtereert ende geamplieert als volgt, (1641.)

1.

Inden eersten, dat soo wel inwoonders als andere, van buyten alhier komende wonen, ende willende het voorschreve gildt winnen, in plaetse van ses gulden, in het 1^e articule vande voorschreve ordonnantie verhaelt, voortaan voor gildegelt sullen moeten geven negen guldens, boven het rantsoen van vier en twintich stuyvers, in het voorschreve articule ge-expresseert.

2.

Item, dat elck meester, wesende vry werckman, van deesen gilde, volgens het 6^e articule der voorschreve ordonnantie, een wettigen soone sal mogen leeren ende meester daerinne maecken, mits betalende gereet, tot behoef van deesen gilde, twee guldens voor leerkinsgeldt, ende als hy meestrye opsetten sal, half gildegeldt mit het rantsoen boven verhaelt.

3.

Item, dat voor leerkinsgeldt, in het 7^e articule geroert, soo wel by burgerskinderen als by vreemden, voortaan betaalt sal worden drie guldens.

4.

Item, dat in plaetse vande ses stuyvers, die de vreemde gesellen, alhier werckende, volgens het x^e articule jaerlicx aen desen gilde plachten te geven, van nu voortaan de meesters van yder geselle, die by hun leert ofte werckt, op den xv^{en} Novembris in elcken jaere sullen betalen ses stuyvers, sonder daervoor eenige cortinge aen de gesellen te doen.

5.

Item, dat de aenwerpelingen voortaan gehouden sullen wesen te betalen half gildengeldt, interpreteerende hiermede het xxii^e articule vande voorschreeve ordonnantie.

6.

Verstaende, tot verklaringe van het xxiii^e articule, dat de deeckens voor haere diensten niet en sullen genieten.

7.

Item, dat een oudste soone van een gildebroeder, binnen 'sjaers naer het overlyden van syn vader, het voorschreeve gildt verheergewaerden mach met twee gulden thien stuyvers, gelyck oock een gildebroeders oudste soon, als hy drie jaeren geleert heeft ende een proeve maecken kan, by syn vaders leven het voorschreven gildt sal mogen winnen voor drie gulden, behoudens nochtans in beyden den voorschreve gevallen de deeckens ende keurmeesters het voorverhaalde rantsoen, altereerende hiermede het xxvii^e articule vande voorschreeve ordonnantie.

8.

Item, dat alle 't silverwerck, alhier te maecken, gekeurt ende geteekent sal moeten wor-

den op de gildecamer, by de samentlycken keurmeesters ofte het meerendeel vandien, die daertoe yder weecke twee seekere dagen sullen moeten vacceeren.

9.

Ende dat het teekengeldt, wesende eene stuyver per marck, geemployeert sal worden tot betalinge van 's gildts nootsaackelycke onkosten, ende het overige aengeleyt worden voor de arme gildebreeders ofte haare weduwen.

Aldus gedaen ende provisionelyck gearresteert by de vroetschap voorschreve, den XI^m Decembris 1641, ende was onderteeckent,
J. VANDER NYPOORT.

9. De Vroetschap der stadt Utrecht heeft op het versoek vande deeckens ende keurmeesters van het Gout- ende Silversmeden-gilde alhier, ende rapport van haare gecommiteerden, gestatueert ende geordonneert, statueren ende ordonneren by deze, (1642.)

1.

Dat de voorschreven deeckens ende keurmeesters alle goud- ende silverwerck, hetzy binnen dese stadt ofte vryheyt vandien gewrocht, ofte van buyten ingebracht, sullen neerstelyck ondersoecken ende visiteeren of hetselve oprecht ende conform de ordonnantie ende alloy gewrocht is ofte niet.

2.

Item, dat sy de voorschreve visite ende ondersoek sullen doen, soo dickwils als 't hem goetduncken sal, ten minsten viermaal 's jaars in alle huysen, winkelen ende kramen, daermen maakt, vercoopt ofte te coop heeft eenigh goud- ofte silverwerck, ende nae voorgaande consent vanden Ed. gerechte, met adistentie vanden officier, doen openen alle coferen, kisten, kasten ende andere plaatsen, daar apparente suspicie van bedrogh ende contraventie vallen sal.

3.

Item, dat de voorschreve deeckens ende keurmeesters, eenigh werck bevindende contrarie de voorschreve ordonnantie gemaakt, hetselve sullen aan stucken slaan, ende voor boete ontfangen van yder stuck wercks, voor de eerste reyse drie gulden, voor de tweede reyse ses gulden, ende voor de derde reyse twaalf gulden, mitgaders het voorschreve stuck wercks naa haer nemen als verbeurt.

4.

Te appliceeren alle de voorschreve boeten, mitgaders verbeurt goud- ende silverwerck, een darde deel ten behoeve vande deeckens ende keurmeesters, een darde deel voor de armen van dezen gilde, ende een darden deel ten profyte vanden officier, die de executie doen sal.

Ende by so verre yemandt de voorsz. deeckens ende keurmeesters, doende de voorschreve visitatie, injurieerde oft qualyck bejegende met woorden ofte wercken, die sal daar over arbitralicken gecorrigeert worden, tot discretie vanden Ed. gerechte.

Aldus gedaen ende provisionelyck gearresteert by de vroetschap voorschreve, den 11^m Augusti 1642, ende was onderteeckent,
J. VANDER NYPOORT.

10. De Vroetschap der stadt Utrecht, heeft op het ver-
soeck vande deeckens ende keurmeesters vande Goudt-
ende Silversmeden-gilde alhier, gestatueert ende ge-
ordonneert, statueert ende ordonneert by desen:

1.

Dat diegeene, die eenigh goudt- ofte silverwerck maecken, verwercken ofte verhandelen, sonder hetselve gildt als gildebroeder ofte aanworpelingh gewonnen te hebben, verbeuren sullen, soo menichmaal als sy daarop bevonden ofte achterhaelt worden, drie guldens.

2.

Item, dat de gildebroeders ofte aanworpelingen van deesen gilde ofte die hetselve gildt, hetzy als gildebroeder ofte aanworpelingh behooren te winnen, om eenige saecken, den voorschreeve gilde aangaande, voor den overlyden van denselven gilde ontboden zynde, ende niet compareerende, verbeuren sullen voor de eerste reyse vier stuyvers, voor de tweede reyse acht stuyvers ende voor de derde reyse twaalf stuyvers.

3.

Authoriseerende den eersten deeser stads letterdienre, hiertoe versocht, omme de voorschreeve ende alle andere boeten ende gerechtigheden van desen gilde, met adsistentie vanden gildtsbode, naer voorgaande behoorlycke sommatie, aan de onwillige te executeeren.

Aldus gedaan ende provisioneelyck gearresteerd op den vii^m Novembris 1642, ende was onderteekent,
J. VANDER NYPOORT.

Appointement. Op de requeste vande deeckens ende gemeen gildebroeders vande goutsmeeden alhier, is geappointeert: De Vroetschap gehoort het rapport van haare gecommiteerden, die partyen niet hadden connen accordeeren, verstaat ende verklaart by desen, dat de supplianten, ten regarde van het verkoopen van juweelen, de ordonnantie vander marsluyden-gilde niet onderworpen zyn. Actum, den 27. Februar 1644, was onderteekent, J. VANDER NYPOORT.

II. MARSLIEDEN-GILD.

(Vergel. het Stads-Plakkaatboek, p. 781 sqq.)

1. Schout, Burgermeesteren, Schepenen ende Raeden der stadt van Utrecht, hebben belieft ende toegelaten der Marsluyden-gilde te hebben ende te gebruycken dese naerbeschreven articulen ende poincten. Anno xv^c een en veertich, des Woensdaghes den ses en twintigsten dag van Octobri.

1.

Inden eersten, waer het dat ymant van buyten binnen deeser stadt metter woon quam, ende begeerden der marsluyden-gilde voorschreven te hebben ende te gebruycken, sal ge-

IV.

houden wesen het gilde voorschreve voor syn gildgelt te geven vier goude Carolus gulden ende vier stuyvers of payement haerer weerde daervoor, ende niet meer, dan wel min, tot discretie vande deeckens inder tyt, ende noch daer en boven thien stuyvers te rantsoen reedt, daarvan elck deecken vier stuyvers ende die bode twee stuyvers of hebben sullen.

2.

Item, waer eenich borger ofte geboren burgerkinderen vande marsluyden-gilde, die een ander ofte meer gildt van deser stadt hebben ende gebruycken woude, die sal gehouden wesen, van het gilde, dat hy winnen wil, te geven half gildgelt, van het geene voorschreven staet ende een yegelyck syn rantsoen.

3.

Ende desgelycx, waer het, dat yemandt vanden burgeren ende geboren burgerkinderen van andere gilden, den marsluyden-gilde voorschreven winnen wouden, dat sullen sy oock mogen doen met half gildgelt, als voorsz. staet, ende een yegelyck syn rantsoen.

4.

Item, soo sullen die deekens van het voorschreven gilde in elcker tyt niemant annemen, tenzy dat hem kennelyck is by een handschrift vander stadts secretaris, dat sy burgers zyn, by het verbeuren van dubbelt burgergelt, tot behoef vande Keyzerlycke Majesteit ende dese stadt.

5.

Item, soo sullen die deekens, welke oudermans geheten plegen te worden, onderhouden de ordonnantie, die van wegen de Keyzerlicke Majesteit, onsen alregenadichsten erfheere *etc.*, anno xv^o xxix, den xxiii^{en} dach van Maert gemaect syn op de gilden ende deekens deser stadt, te wetene, dat die deekens voorschreve hem geenre saecken onderwinden en sullen, dan alleen van saecken, haer gilde aengaende, ende en sullen niet mogen vergaderen, dan by consent vanden luytenant vanden stadthouder-gencrael van dese stadt ende landen van Utrecht, schout ende burgermeesteren, in elcker tyt wesende.

6.

Ende als den voorschreven gilde eenige vergaderinge geaccordeert wordt, soo sal altyt een daerby geschiet worden, die daarmede present sal wesen in haerluyder communicatie, op poene indien anders gebeurden, gestraft te worden aen lyf ende aen goet, naer gelegenthyt vander saecken, ende men sal maer een gilde consent geven, op eenen dagh vergaderinge te maeken.

7.

Item, in desen voorschreven gilde ende alle andere gilden en sal niemant mogen wesen, die vander neeringe ofte ambachten niet en syn ofte geweest en is, endo die alsulcke niet en syn, en sullen mit den voorschreven gilden ofte eenigen vanden niet mogen vergaderen, op de verbeurte als voren.

8.

Item, sullen mede die deekens vande voorsz. marsluyden-gilde haer acht haeckbussen mit haer toebehoren, daer sy op geset syn, wel onderhouden en bewaeren, ende altoos gehoorsaem syn den bevelen vanden stadthouder ofte synen luytenant, schout, burgemeesteren ende raede deser stadt voorschreeve.

9.

Item, niemant en sal mogen der marsluyden-gilde voorschreve, ende met openen venste-

steren voordoen ofte met den marsse om neringe soecken gaen, ofte met tafelletten voorstaen, om marsseryen, speceryen ofte apothecaryen te vercoopen, tenzy dat hy burger is, ende desen voorschreven gilde voldaan ende gewonnen heeft.

10.

Item, alle gesteenten, geslepen ofte ongeslepen, diamanten, lobbe, saphiren, robynen, paerlen, corael, ende alle dat die juweliers veyl draegen, gewrocht ofte ongewrocht, allen cruyden, speceryen, droogen, apothecaryen, zyn al marsseryen, ende die dit veyl dragen ende vercopen, sullen moeten der marsluyden gilde winnen.

11.

Item, waer eenich man, die vercoft eenigh werpe, die der marsluyden-gilde niet en heeft, die moettet winnen, want sayen, sercx, worsteyn, karsay, dat is werp in werp, ende alle desgelycken dat werp in werp gewrocht is, dat hoort der marsluyden toe, als karsay, voederlaeken, bonnetten, bollettekens, die de papen dragen, deekenen, galloenen, gemaecte kousen, doornicks zyde laeckenen *etc.*

12.

Item, waer eenighe man ofte vrouw, die desen gilde aentasten ongewaerder handt, die verbeurde een Carolus gulden, tot behoef van Keyserlycke Mayesteyt, deser stadt ende deser gilde voorschreve, elcx een darde deel.

13.

Item, alle koeckebackers, ofte die koecken in 't openbaer vercoopen, sullen der marsluyden-gilde winnen, ende die koeckebakkers, die selver ovens setten, daer sy in backen, sullen daer en boven mede den gilde vanden backers winnen, maer die koeckebackers, die haer koecken in andere luyden ovens schieten, en sullen niet gehouden wesen der backers gilde te winnen.

14.

Item, of hier en boven ymandt voort dede, sullen die deekens hem mogen dat verbieden met horen bode, ende ware het saecke, dat hy dat gebodt terstont binnen een uure daernae niet en verhoorde, soo sal hy verbeuren telcker reyse eenen Carolus gulden, tot behoef als voren.

15.

Item, of daer yemant ware vanden comans, die in voortyden aengenomen waer als aenworpelink, als voortyts altyt geuseert is geweest, ende dat want der marsluyden-gilde geen leerkinder en heeft, ende geen burger en waer, die sal eerst burger worden, eer hy voort doen sal, ende dan syn gilde voldoen nae dese nieuwe ordonnantie, welverstaende dat die penningen, die hy in voortyden betaelt heeft, hem tot betalinge strecken sullen, soo veer sy strecken, behoudelyck dat rantsoen als voorschreven.

16.

Item, soo wanneer eenigh gildebroeder van desen gilde sterft, die erft synen oudtsten zoon dat gilde, ende dat sal hy verheergewaden binnen 's jaers met een pont wasch, tot des gildts autaers behoef, ende indien daer gebreck in gevele, soo wair hy vervallen van alle syn recht, dat hem by dode syns vaders vanden gilde aenbestorven ware.

17.

Item, soo wie der marsluyden-gilde gewonnen heeft mit halven gilde, ofte noch winnen

sal, die sal syn gilde syn oudste soon alsoo wel erven, gelyck of hy het met vollen gilde gewonnen hadde.

18.

Item, waer eenige gildebroeders soon, die der marsluiden-gilde begeerde te winnen by syns vaders leven, die sal het mogen winnen tot discretie vande deeckens.

19.

Item, geen gildebroeder ofte gildesuster en mach op der marsluyden-gilde twee toonen doen ofte twee cameran openen, om dagelycx veylinge te doen, by een keur telcker reyse te verbeuren eenen Carolus gulden, tot behoef als vooren.

20.

Item, waer eenigh gildebroeder of gildesuster ofte haeren bode, die den eenen den anderen synen coopman ontriepe ofte wencte van syne cameran ofte thoon, eer hy van hem gescheyden waer, ende men het betuygen konde, die verbeurde tien stuyvers, soo dicke het-selve geschiede.

21.

Ende soo wie olie vercoopt, die gemenget waer, dat men bewysen kan, die verbeurde telcker reyse eenen Carolus gulden, tot behoef als voorschreven.

22.

Item, soo wie boomwol slaen dede, ende die steen daer wederom in dede ofte dair in bevonden wair, die verbeurde telcker reyse, indien men het bewysen kan, eenen Carolus gulden, tot behoef voorschreven.

23.

Item, die marsluyden sullen mogen vercoopen alle vergulde ende ongestoffeerde beelden, gestoffeert ende gepinseert, ende allerley gemaect werck, alsoo als het vanden meester komt, kannen, kruyken, geleedt ofte ongeleedt, glasen, tafereelen, brieven *etc.*, ende voorts al dat die marsluyden van outs in haer marseryen geuseert hebben veyl te houden.

24.

Item, voort sullen die marsluyden mogen veyl houden alle gewrocht werck vande smeeden, als messen, alle geveylt werck, alle geslepen werck, alle vertint werck, op den marsluyden-gilde, uytgesondert alleen sweertwerck van grove smeeden, ongeveylt, onvertint ende ongeslepen.

25.

Item, die marsluyden sullen mogen veyl houden nastelen, hosveteren, rychsnoeren, buydelen, handschoenen ende ander gewrocht leder marsse.

26.

Item, soo sullen die marsluyden oock mogen vercoopen loot of tin in 't gros, ende oock alle gemacckt werck by den pont, beneden die tien pondt wichts, als men in een marsse dragen mach.

27.

Item, sullen mede die marsluyden mogen vercoopen seep, het sy amsterdamsche, spaense, hierlantsche, hoe sy genaemt magh wesen.

28.

Item, waer eenigh gast van buyten, die goet brachte van gewichte, die en sal niet vercoopen dan in 't gros, als hy het brengt al heel onverscheyden, ende indien contrarie bevonden wort, sal hy verbeuren telcker reyse eenen Carolus gulden, tot behoef voorschreven.

29.

Item, soo wie brengt goude laakenen, fluweel, damast, camelot, samit, lindt, bandekens ofte eenigerhanden marsseryen, en sal se niet mogen vercoopen, dan met eenen gootspennink algeheel, by 't verbeuren telcker reyse van eenen Carolus gulden, tot behoef voorschreven.

30.

Item, waer der eenigh gast van buyten, die leder bracht ofte leder mars, het zy gewrocht ofte ongewrocht, sal se algeheel vercoopen mit eenen gootspenninck, by het verbeuren telcker reyse van eenen Carolus gulden, tot behoef voorschreven.

31.

Item, soo sullen alle arme ende schamele comens, die met de marsse langes der straten gaen, tafelletten uytsetten, brieven uythangen ofte eenighe marsseryen hanteeren willen, waer van alle haere marsserye ende coopmanschap eens boven drie Carolus guldens niet weerdich en is, die sullen dat mogen doen sonder openbaer winckel te houden, mits gevende tot discretie vande deeckens.

32.

Item, soo wie cameran ofte winckelen open doet, ofte met die marsse loopt ofte omgaet, tafelletten uytset ofte brieven hangt, ofte eenige marsseryen voort doet, op Sonnendaghe, Aposteldage, Ons Vrouwen dage, Sinte Martyns dage oft Sinte Nicolaes dage, die verbeurt telcker reyse, als men het bewysen kan, tien stuyvers, tot behoef voorschreve, ten waer dat se op marktdagen quamen of inden oostmaandt, want men het dan qualyck ontbeeren magh.

33.

Item, waer het dat eenige gildebroeder vanden voorschreven gilde met denselven gedient hebbende, affivigh worden, sal alsdan syn weduwe van hem der marsluyden-gilde, daernaen een jaer lanck selver moghen gebruycken ende niet langer, ten zy dat sy den gilde op nieuw weder gewonnen hadde, op het verbeuren als vooren.

34.

Item, waer het, dat eenigh gildebroeder affivich worde, ende met der marsluyden-gilde niet gedient en hadde, sal die weduwe daarvan nae synder doot, het voorschreve gildt maer ses weecken langh mogen gebruycken, ende niet langer, op 't verbeuren als boven, of sy sal het gildt op nieuws moeten winnen.

35.

Item, soo en sullen die deeckens van het gilde voorschreve in elcker tyt, geen breuken van het voorschreve gilde, die gevallen in haeren tydt, mogen uythalen, dan by consent vanden schout van deser stadt, ende sullen gehouden wesen alle jaers, op Sinte Martyns avondt ofte in 't afgaen van haer officie, in schrifte den schout ende der stadt te leveren, allen dieghenen, die gebruyckt hebben, ende daer dese stadt haer deel af toecompt, het gelt daarvan te leveren in handen vanden eersten cameraer van deser stadt, sonder die te mogen verhouden ende te helen, op het verbeuren van dubbelde keuren, van hetgene sy ver-

houden hebben, tot behouf vande Keyzerlycke Mayesteyt deser stadt ende den aenbren-
ger, elcx een dardendeel.

36.

Item, voorts is den raet overcomen, dat sy het voorschreven gilde geen andere poincten
ende articulen believen ende toelaten en sullen, dan voorschreven staen, oft die noch by den
raedt belieft ende toegelaten sullen mogen worden, ten ware of het voorschreven gilde met
den stadts secretaris handt koste bewysen, dat by oudt raet ofte nieuwe voortyts hem an-
dere, die by dese voorschreve articulen ende poincten niet verandert en syn, toegelaten zyn
geweest, hetwelck sy den raedt toonen sullen, ende was onderteeckent, JA. VANDER VOORT.

2. Die raedt der stadt Utrecht heeft der Marsluyden-gilde
geaddeert, belieft ende toegelaten te hebben ende te ge-
bruycken dese nabeschreven poincten. Anno xv^o LXXII,
des Dingsdags den XXII^{en} Aprilis.

1.

Inden eersten, als eenigh vanden gildebroeders off susters van het voornoemde gilde af-
lyvich geworden sal syn, dat alsdan alle die gildebroeders ende susters, die hetselve gilde selfs
metter handt doen oft gebruycken, gehouden sullen syn te groef te komen, op poene van
eenen stuyver, tot onderhoudenisse van het gilde-autaer, ten ware yemants eenige nootsaeken
hadde om te huys te blyven, oft dat hy sieck oft uyt de stadt ware, van hetwelck elcx ge-
houden wort den deckens ofte bode te adverteren.

2.

Insgelycx sullen alle die gildebroeders voorschreven gehouden wesen te kercke te komen,
ende den dienst Godts te hooren op Sinte Nicolaes, haer patroon, ende oock haer kermis-
dagen, by het verbeuren als vooren.

3.

Sullen oock alle gildebroeders voorschreve, als er morgenspraeck geleyt is, gehouden syn
op de morgenspraecke te komen, ende te aenhoren, wat die deeckens den gemeenen gilde-
broeders, vande stadt ende gilde wegen voorhouden sullen, by het verbeuren van een half
pont wassche of drie stuyvers daer voor, tot des gilde autaers behoef, ten ware yemandt mer-
ckelycke oorsaecke hadde als boven.

4.

Item, dat van nu voortan niemands by de deeckens in het voorschreve gilde aengenomen
en sal mogen worden, dan mits betalende het volle gildegeldt, volgende d'ordonnantie vanden
marsluyden-gilde, ende al waer het dat die deeckens yemandt minder aennamen, sullen
nochtans gehouden syn het volle gildegeldt te reekeninge te brengen, welverstaende noch-
tans, dat die deeckens discretie sullen mogen gebruycken metten geenem, die haer marsse
maer hondert guldens eens waerdigh en is, ende anders noch voordert niet.

5.

Ende sullen die deeckens van het voornoemde gildt oock gehouden syn alle jaers bynnen
drie maenden nae haer afganck ofte continuatie, haere reekening ende reliqua te doen, in
presentie ende bywesen van twee gecommiteerden vanden raede deser stadt, die daertoe ge-
commiteert, ende voorts die gemeene gildebroeders, die daerby geroepen ende geladen sul-
len worden, ende was onderteeckent, G. VANDER VOORT, in absentie sbt. Anno 1572.

3. Different tusschen het Snyders- en het Maarsluyden-gildt.

Op het different, verresen voor den raede tusschen de deeckens ende gemeene gildebroeders vanden snyders-gilde, requiranten ter eenre, ende de deeckens ende gemeene gildebroeders vanden marsluyden-gilde gerequireerdens ter andere syde, de requiranten sustinerende, dat volgende de notoire ordonnantie van haerlieder gilde, niemant geoorlooft is, hoger ofte meer wercx te mogen snyden, maecken ende gebruycken, dan alleenlyck tot een half elle bedragende, ten ware sulcke personen voldaan hadden haerlieder gilde, op de boete, daertoe staende, versoeckende, alsoo de gerequireerdens, dagelycx infringeerende waren deselve ordonnantie, met fluweele bonnetten, fluweele ende armosyne hoeyen ende diergelycken te maecken ende stofferen, ende oock jongens aen te nemen ende te stellen, dat hun geaccordeert soude mogen worden, met executie voort te varen jegens die gerequireerden.

De gerequireerdens allegerden ter contrarie, dat het stoffeeren ende maecken vande bonnetten ende hoeyen, in 't minste niet en toucheert noch aengaet het snyders-gilde, maer een appendent is van het marsluyden-gilde ende haerlieder neeringe, ende dat de jongens hun aenbestaat worden, om vande neeringe kennisse ende wetenschap te krygen, ende niet om het ambacht van snyden te leeren, sustinerende daeromme, dat de requiranten haer versoek ontseyt soude worden.

De raedt doen oversien hebbende de stucken, ten beyde seyden overgelevert, ende daer af rapport gehoort ende op alles rypelyck gelet, ontseyt de requiranten haer versoek, verclarende, dat zy het maecken ende stofferen van fluweele bonnetten, fluweele ende armosyne hoeyen ende diergelycke houden voor appendent vande neeringe vande cramerye, ende niet gehouden inder snyders-gilde; compenseerende de kosten, om redenen, de raet daertoe moveerende, ende was onderteekent,

G. VANDER VOORT,

4. Ordonnantie, waernaer de twintige haer sullen hebben te reguleren in het administreren van het Marsluyden-gildt, 14 Sept., 1661.

1.

Eerstelyck, sal de regeeringe van deesen gilde weesen by twintigh personen, uyt de respectieve ambachten, onder 't selve gildt resorteerende, namentlyck uyt yder vande vyf capitaële neeringe vier, waer uyt de heeren burgermeesteren jaerlycx de deeckens sullen kiezen, aen welke deeckens het alleen staen sal, extraordinaris vergaderinge te doen leggen, op saecken, het gildt raeckende, ingevalle die niet kunnen worden uytgesteld tot den eersten Maendagh in yder maent, als wanneer se ordinaris sullen hebben te compareren op de gildecamer, ten vier uren des naernoens.

2.

De voorschreven gildebroeders, op den voorschreven ordinaris dagh ofte oock extraordinaris geladen zynde, niet compareerende, sullen verbeuren ses stuyvers yder reyse, uytgesondert siecke ofte buyten vertogen zynde, die voor de eerste reyse alleen sullen betaelen, ende daer nae vry worden gekent, ende sullen de presenten, over de helft sterck, vermogen af te handelen alle voorvallende saecken, des dat van het gebesoigneerde by een vande deeckens ofte ymandt anders pertinente aantekeninge in een resolutieboek worden gehouden, tot genoegen vande vergaderinge.

3.

Item, sullen de voorschreve twintige, ende die in plaetse vande overledene of verlatene naderhandt verkoren sullen worden, by de heeren burgemeesteren, die het by desen wordt gerecommandeert (soo veel doenlyck), by hetselve handtwerck ofte neeringe te blyven, inden aanvangh van haaren dienst, tot een recognitie geven ses gulden yder, ende haren dienst niet vermogen neder te leggen, dan mit consent van burgemeesteren, op de boete van hondert gulden, ten behoeve van dit collegie, ten ware ymandt door hoogen ouderdom ofte andere ongelegenheyt onbequaem wierde geoordeelt, ofte uyt de stadt vertoogen, in welcken gevalle hy op syn versoeck sal worden gelicentieert, ende gevrydt vande hondert gl. voorschreeve.

4.

De deeckens, als de eerste van dit collegie, sullen alleen vermogen voorstellen ende omvragen te doen ymandt te beboeten, de poenen uyt te vorderen, voorts alles te dirigeren tot meeste rust van't collegie, sullende sylieden hetselve collegie, alsulcx geladen zynde, gehouden syn preciese te compareren, op de verbeurte van XX stuyvers, ten ware d'een den andere deecken, van hetgeen voorgesteld moet worden, hadde bericht gedaen, of sy beyde aen de twee oudste van het collegie, dewelcke by manquement ofte ongelegenheyt vande deeckens, ofte over particuliere querel tusschen deselve by desen wordt geconsenteert, particuliere vergaderinge te leggen.

5.

Gedurende de vergaderinge sal d'een den anderen niet injurieeren met woorden ofte wercken, op poene van ses guldens, veel min in toornige moede met een mes ofte ander instrument aggresseren, quetsen of slaen, in welcken gevalle het collegie de handtdadige sal slyten in een groter geldboete, naer gelegenheyt, trachtende partyen op het allergevoeche-lykste ende soo haest doenlyck weder te bevredigen, ende dit boven de poenen, by den placaten gestatueert.

6.

Nemaer sullen in alle sedicheyt haer hebben te gedragen den deeckens in haer voorstellen, sonder inspraeck te horen, haer sitplaetsen naer den ouderdom te nemen, geen secreten van het gildt te reveleren, voorts helpen resolveren tot meesten dienst van het gildt, ende yets willende voordragen, daertoe alvorens consent te versoecken, mitsgaders precise op de ure te compareeren, ten uytende te blyven, alles op de verbeurte van drie stuyvers.

7.

Die deeckens ofte busmeesters sullen niet vermogen de penningen van het gemeene gilde te beleggen ofte huer laten aflossen, dan met consent van dit collegie, daertoe specialyck te laden, voor dewelcke oock de busmeester gehouden sal syn, jaerlycx reeckeninge te doen, op den eersten Maendagh in Maert, in elcken jaere, op poene van acht daegen daernae te verbeuren ses gulden, sonder dat hem in hes uytgeven yet sal worden gepasseert, dan daervan blycken sal by behoorlicke quitantie, wolverstaende dat hy ten hoochsten wel sal mogen betalen ende uytgeven tot twee gulden incluyt, sonder quitantie, hetwelck by affirmatie sal worden gepasseert.

ALPHABETISCH REGISTER.

A.

Aa, zie Ae.
 — Hr. vd., 267, 308, 326, 343.
 — Vrouw vd., overleden, 2.
Abbas, vd. admiraliteit, 1;
Abbenbroek, Ev. v., 50.
Abtsgrave, 37.
Adama, zie Lollius.
Administratio vini et panis, 56.
Admiraliteits-aangelegenheden, 1 sqq. passim.
Adriaensz., Anto., ingenieur, 119.
 — B., boekdrukker, 126.
 — Petr., adm., 20.
Adrichem, Hr. v., 11.
Aelmissen, Cf. Armenbedeeling.
Aelst, D. v., busm., 303.
Aelten v. Meurs, H., busgieter, 87.
Aenteekenen der soldaten, 354.
Aerdenburch, Stad, 324 sqq.
Aerdewerck, bruynswyksch-, 113.
Aerssen, Chr., 323.
 — Fra., agent in Frankryk, 286 sqq.
Aertsberghen, Corn. de, 61.
Aertz, Dirck, 291.
Aeswyn, zie Brakel.
Agache, Pet., Fra. pred., 101 sqq.
Agent te Ceulen, zie Bilderbeek.
 — in Duitschl., zie Brederode.
 — te Aleppo, zie Pauw.
 — in Hamburg, zie Aisma.
 — in Schotland, zie Damman.
 — in Vrankryk, zie Aerssen.
 — in Denemark., zie Cracou.
Agger Leccae, 57, Cf. Leckendyck.
Agniet, St., t'Utr., 43.
Aisma, Nederl. agent te Hamburg, 1 sqq. passim.
Aken, Gereformeerden te-, 108.
Albarum phylacteria, 63.
Albertsz, Corn., cost. S. Ja. t'Utr., 366.
Aldegonde, Cf. Marnix.
Aldesalense capitulum, 50.
Aldesalia, Cf. Oldenzeel.
Aleaulme, Ja., ingenieur en dechiffreur, 123 sqq.
Alemains, zie: Aleaulme.
Aleman, Fr., 224, 262.
Alppo, Pauw, agent te-, 277.

Allart, capt., 191.
Allartz, Herm., boekvercooper, 103, 107, 119.
Almanak v. Deuticum, 124.
Alteren, L. v., 107.
Alve, Duc d', 178, 240, 276.
Amathe, D. Jansz., 240.
Amboina, 310.
Ambrosius, Jo., pred., 83.
Amerongen, G. Bor v., can. b. Mar. 69.
 — Fr. ab, Commend. do. theut. 69.
 — Jo. Taets ab, can. b. Mar., 69.
 — Will. de, Can. S. Salvat., 62, 67, 68.
Amersfoort, 149 sqq.
Amejde, Julfr. v., 44.
Amo, interpr. conjug. verbi, 363.
Amsinck, Jo., pr., 83.
Amstelaniae provisor, 52.
Amsterdamsche kerzkaken, 1 sqq.
Andellus, Jo., pred., 80 sqq.
Andries, fort St., 289 sqq.
Andriesz, Arnt, cost. in den Dom, 117 sqq. 334 sqq.
Angeren, J. v., 266.
Annae, Imago St., 50.
Anthonisz, Adr., ingenieur, 119.
 — Andr., ingenieur, 109.
 — Corn., pred., 88.
 — Jo., peestsiek-besoek., 88 sqq. 330.
Apotheker, Wouter Lieftinck, 46.
Aphoven, Henr. ab, can. b. Mar. Traj., 67, 68.
Arcerius, Jo., rector schol. S. Hiero., 77 sqq.
 — Sext., 120.
Archelens, 36.
Archidiaconus Atreb., 57.
Archilatomus, 59, 63.
Architectuur, boek v.-, 339.
Arcke, die-, 59.
Arckel, Jo. ab, episc., 53.
Arckelens, gemutineerde-, 322.
Arcket, een-, 60.
Armen en armenbedeeling t'Utrecht, 329 sqq. 353 sqq.
Armen-opzigter, 367.
Armen, Yscren-, 125.
Asch, scholaster, 220.

Asperen, gecommitt. ter generaliteit, 183 sqq.
 — Hiero. ab, lect. iii cl., 63.
 — Hugo ab, 53.
Assecurantie, orde op de-, 126.
Assendelft, Ger. v. ' cast., 50.
Assicourt, regiment v.-, 290.
Astrolabium annulare, 109.
Atlas van Mercator, 123.
Atrebatensis archidiaconus, 37.
Avezaet, Jo., lect. v cl., 63.
Avondgebeden, 332.
Avondmael, 84, 338.
 — in S. Nic. en S. Geerte, 333.
Avondpredicatie, 331, 364.
Axel, 289.
Axelius, Jo., can. S. Mart., 68.
Aytta, Fol. ab, can. S. Mart., 68.

B.

Bacelou, Gr., 28.
Baden, Fred. v., bissch. v. Utr. 53, 61.
Baeck, Gr., provoost, 187, 269.
Baecten, 210.
 — Jo. Fre. v., 183.
Bague met diamanten voor prins Maurits, 82.
Baktrog, toestel aan het-, 112.
Balfour, ritmr., 20.
Balletgens, welriekende-, 46.
Ballochi, Fra., 110.
Bantam, schipstryd voor-, 111.
Barbanson, hert. v.-, 4.
Barbara, pred. te St.-, 348.
Barck, Petr., pred. opte Vaert, 77.
Barnada, vd. admiraliteit, 1.
Barnevelt, zonen van Jo. v. Olden-, 122.
 — zie Oldenbarnevelt.
Baronius, Broc., 104.
Bas, hr., 9 sqq.
Baselius, Ja., de jonge, pred. te Berg. op Zoom, 110.
Basius, Jo., gec. van Amst., 362.
Basquez, d'Aucuna, Don Pedro, 187.
Basse, gec. ter gen., 136 sqq.
Bastiaensz., Ja., 123.
Basting, Jer., pred., 80 sqq.
Batailla, Italiaen, 317.
Battus, huismr. v. h. dolhuis, 332.

- Baudartius, W., pred. te Zutph., 102, 126.
 Bautonnier, G., 107.
 Bavarian, hert. v., 10.
 Bax, Laur., 107.
 Baxen, schipper, 210.
 Beaugy, ambass. v. Vrankr., 19 sqq.
 Becker, Ev., 107.
 Beckers, 42 sq.
 Bedeeling, Cf. Armenbedeeling.
 Beelden, silvere-, 60.
 Beeltsnyder, Corn., 53.
 Been, B. Jansz., componist, 104.
 Bel voor h. heil. Sacrament., 54.
 Bemmle, hr. v., 326
 — Ja. v., 81 sqq.
 Ben, Heur., 53, 57.
 Benoist, Jasp., 116, 118, 123.
 Bentinck, gec. ter gen., 174 sqq.
 Berchem, 8.
 Berchen, J. v., 262.
 Berck, fiscael, 22.
 — gec. ter gen., 154 sqq.
 — N. v., 264 sqq. 284 sqq.
 Bergen, P. v., 83.
 Bergen op Z., 6 sqq. Weesh. te-, 87.
 Berger, Jo., pred., 87 sqq. 291, 330 sqq. 338, 341.
 Bergh, gr. Henr. vd., 317.
 — gr. Herm. vd., 290.
 Berudtsen, Wolf., 1.
 Bernardi, Volpert, choral., 56.
 Besoarsteen, 112.
 Bestaen, 335.
 Bethlehem, 43, 53, 61.
 — conv. v.-, 57, 73.
 Bethune, hr. de, 173.
 Betius, Jo., pred. te Dort, 101.
 Beuckel, (Beuckeler?), gec. ter gen., 183 sqq.
 Beyer, Fra., nts. 57.
 — Henr., 33.
 — Hugo, pred., 102.
 — Jo., nts. 58.
 — Willem, 33.
 Beyergereetschap ten Dom, 59.
 Bibliotheek t' Utr., 93, 344 sqq.
 Biddach, 323.
 Bidder. groef-, 46.
 Bie, Jor. de, 131 sqq. 283 sqq. 313.
 Biens, Wilh., 230.
 Biesman, gec. ter gen., 129 sqq.
 Bilderbeck, agent, 8 sqq.
 Bisschop Davids glas, 60.
 Bisschopshoff, 47.
 Blaeu, Will. Jansz., graed-boeck, 119.
 — groote wereltcaerte, 119.
 — Mappa mundi, 120.
 — caert v. Amsterdam, 123.
 — zeekaertboeck, 124.
 Blakers aen de lamp voor 't h. Sacr. 59.
 Blakers, candelae optie-, 57.
 Blanckendael, J. C. v., 265.
 Bleeswyck, hr. v., 1 sqq.
 Blinden v. zeilen, 119.
 Blochoven, Ger., pred., 80 sqq. 343.
 Blom, Henr., glasmaker, 59, 60.
 — pred., 102.
 Blompot, schildery. voor 1000 gl. gecocht, 126.
 Blunt, ridder, 254.
 Bodegraven, past. in-, 67.
 Boeckdrucken, orde op 't, 343.
 Boeckdrucker of boeckvercooper, Adri-aensz., 126.
 — Allartsz., 103.
 — v. Borculo, 96.
 — Ja. Canin, 110.
 — Jo. Waesbergen, 116.
 — v. Duren, 92.
 — Jacobsz., 104.
 — Jansz., 90.
 — Melisz., 342.
 — de Roy, 261.
 — Vennekool, 114.
 — Voet, 261.
 — Wesbusch, 112.
 Boeckhouden, Ital.-, 116.
 — styl van-, 109.
 Boelen, Jo., nts. 57.
 — Jo., vic. eccl. Traj., 51.
 Boetius, Ev., alumus, 330, pred. 89, 332 sqq.
 Boetselaer, de hr. v., 46.
 — Jor. Jor. v., 49.
 — de jonge, 45.
 Bogaert, Gu., can. S. Jo. Traj., 68.
 — Jo., dek. v. S. Piet., 43, 48, 68.
 — Fra. Gerritsz., 77.
 Bogerman, pred., 102.
 Bohemen, Ko. v.-, 13 sqq.
 Bolckvanger, 7.
 Bolsweert, capitt. S. Anto. in-, 51.
 — eccl. b. Mar. in-, 51.
 Bombazyn, 91.
 Bommel, Adr. de, 54.
 Bommene, Adr., 107.
 Bongaert, L. Wten-, 231.
 Bont, Pet., lect. VII cl., 79.
 — Wilh., 71.
 Boraccio, St., 3.
 Borders aen onse L. Vrouwe, 54.
 Borduersels, 134.
 Boreel, Ja., 107.
 Borculo, Herm. v., boekdr., 96.
 Borre, Adr. vd., pred., 91, 335.
 Borret, 9.
 Borsele, Fra. v., 60.
 Bose viant, 85.
 Beth, burgermr. v. Utr., 217 sqq.
 — Corn., 45, 264.
 — schepen, 361.
 Both, Volk., 226, 276.
 Bouchet, Jan., 9.
 Bouchoudt, Arn. v., 282.
 Bouclange, Baron v., 318.
 Boucop, Ude v., 35.
 Bourdeaux, 13.
 Bouwen, inventie om hastig te-, 116.
 Bovinia, Fr. a., 58.
 Boxhorn, M. S., 64.
 Braem, P., 52.
 Brakel, R. Aeswyn, hr. v.-, 133 sqq.
 Brandenborch, 2 sq. 180.
 Brantleren, S. Hiero., 73.
 Brants, Al., goutsn., 57.
 Braun, Ja., 17.
 Braunfeld, 187.
 Brazilie, 296.
 Brederode, agent, 10 sqq.
 — gec. ter gen., 153 sqq.
 — hr. v., 312.
 Breefort, 23.
 Brevesteert, Nath., 114.
 Brigitten, te-, 13.
 Britsen, 75.
 Brien, gec. ter gen., 129 sqq.
 Broeck, Wouter, 89.
 Broochoven, hr. v., 1 sqq.
 Broochuysen, Ger. v., 231.
 — Marg. de, 63.
 Brouwer, Henr. de, 41.
 Bruhesen, Jo. a., 58 sqq.
 Bruno, Ja., pred., 92 sqq. 349 sq.
 Bruninx, 5 sqq.
 Bruyn, Dirac de, 33.
 — Rutg. die, 37.
 Bruynschwyksch aerdewerck, 115.
 Bruzzi, Marchio, inventeur, 116.
 Buchell, boeken van v.-, 350.
 Buckingham, hert. v., 4 sqq.
 Bueckelaer, Arn., 61.
 Bueckmolen, 108.
 Buermeechden, 47.
 Bulle v. d. paus, 110.
 Burch, Adr. v. d., graph. curiae Traj., 69.
 — Lamb. v. d., dek. b. Mar. Traj., 68, 70.
 Burcht, J. Eng. vd., 107.
 Buren, Comes de, 57.
 — drost v.-, 278.
 — graefschap v., 278 sqq.
 Burgerhopluiden, Cf. Hopluiden.
 Burgers zonder leges, 90.
 Bursius, pred. te Middelh., 102.
 Buser, Arn., 53.
 Busgieter, v. Meurs, 87.
 Bushoff, B., pred., 101 sqq.
 Busmaker, Clemens, v. Aken, 100.
 — v. Aelst, 305.
 — Ravesteyn, 94.
 Busonis, Aem., lect., 65.

Butendyk, Jo., 63.
 Buth, Anto., gouv. v. S. Andries, 321.
 — H., 160 sqq. 312.
 Buurkerktoorn, trommeter op-, 90.
 Buyling, prior regul. in Traj., 67.
 Buys, Paul, gevangen, 76, 79.
 Buytendyk, Ev. v., 240.
 Buzanval, ambass., 106 sqq. 126, 283 sqq.
 Bybel Plancii, 107.
 — Spaansche-, 103, 107.
 — Nederl., 107, 109, 126.
 Bye, Jor. de, tres., hr. v. Albrantsweert, 2 sqq. zie Bic.
 Byler, Albr., 220.
 Byn, Ja., lect. vi cl., 101.
 Byndop, Jo., 82.
 Byscholen, 335 sqq. 365 sqq.

C.

Caert vd. intocht in Vlaenderen, 106, 112, 113.
 — v. h. beleg van Grave, 107.
 — Pas-, 107.
 — v. h. overseylen der Spaensche galeien, 108, 110.
 — v. Hondius, 110.
 — v. d. slag voor Bantam, 111.
 — v. d. Rynstroom, .
 — v. d. intocht in Brabant, 114.
 — v. h. beleg v. Oostende, 113.
 — v. d. Vlaemsche tocht, 117.
 — Wereld-, 119.
 — v. h. beleg v. Sluis, 119, 122.
 — v. Amsterdam, 124.
 — zie Blauen.
 Caesarius, Ger., 85 sqq. 330 sqq.
 — Henr., pred., 80 sqq. 331.
 — Jo., lect. iv cl., 77 sqq.
 — Mattheus, lect. v cl., 363.
 Caesar, compag. v., 318.
 Calandrini, Hr., 3.
 Calcei, 56.
 Callpodii, 57, 62.
 Callf, Ja., 224.
 — capt., 323.
 Calibers, 95.
 Calis, 6.
 Calvart, lieut. colonel, 163, 198 sq.
 Camerbeeck, R., harnasmaker, 89.
 Campanarius S. Mart., 55, 57.
 Camphuisen, Dirc, lect. vi cl., 99 sqq. 366, 370.
 Cancellae vimineae, 56.
 Candale, hert. v., 5.
 Candelaes, 55 sqq. 61 sqq.
 Canin, Ja., boekdr., 110, 116.
 Canoniers, 188.
 Cant, J. Adr., capt., 298, 306.
 Canter, Dirc, 183 sqq. 334.

Canter, Lamb., 213, 342 sq.
 Cappae chorales, 63.
 Capelle loot., 37.
 — in den Weerde, 75.
 Capelmeester v. d. Co. v. Denemark., 108.
 Carleton, ambass., 4 sqq.
 Carlisle, gr. v., 29 sq.
 Carmeliten t'Utrecht, 75.
 Carpenon, 18.
 Carron, Noel, ambass., 176, 281 sqq.
 Carthusiensis, prior conv., 69.
 Casal, 24 sqq.
 Casant, 324 sq.
 Castro, Jo. a., can. S. Jo., 68.
 Casulae Sacerdotales, 63.
 Catalyne, St., schans, 325.
 Catechisatie, 313.
 Cathedraicum, 51.
 Cathryne t'Utr., St., 265.
 Cattelbay, 21.
 Causteren, 263.
 Cauwius, Ja., lect. iv cl., 82, 83.
 Cecil, 8 sq. 160, 199 sqq. 279 sqq. 334.
 Cecilie-clooster t'Utr., 92.
 Cera, 61 sqq.
 — ad sigillandum, 53, 56.
 Ceulsche Dom, die-, herb. t'Utr., 315.
 Checq, Hatton, colonel, 160, 187.
 Checque, 199 sqq.
 Chirurgyn opte vloot, 127.
 — velt-, 105.
 — Tack, 91.
 Choraelhuis S. Mart., 59.
 Chorales, S. Mart., 56, 63.
 — accoliti, 63.
 Choralium magister, 61, 62.
 Chorisocii S. Mart., 56, 63.
 Christiaensz., lect. viii cl., 341 sqq. 348, 349.
 Chyrotecae, 56.
 Cinq ports, 9.
 Clant, gec. ter gen., 131 sqq.
 — v. Overysseel, gec. ter gen., 188 sqq.
 Clavigeri S. Mart., 56, 62.
 Cleef, 181 sqq. 204 sq.
 — Abra. v., 75, 79.
 — W. v., domh., 43.
 Clepperton, Sam., 312.
 Clercq, Hanske de, 321.
 Clinger, 187.
 Clock vd. broed. v. S. Willebrord, 60.
 Clocken in S. Mart., S. Adrian, S. Thomas, S. Benignus, S. Michiel, S. Salv., 55, 59.
 Clocken te luiden, inventie om-, 103.
 Cloetinghen, hr. v., 74, 164.
 — comp. vd. hr. v., 213.
 Cloppenburch, Jeh. v., 111.

Cluetinck, vic. S. Petri, 70.
 Clusius, Caro., 330.
 Cocburn, 312.
 Cockieltge, 43.
 Coeck, Pet., lect. vii cl., 79.
 Coeckenschryver v. Z. Exc., 82.
 Coenders, gec. ter gen., 129 sqq.
 Coenradus, doctor, 234.
 Coenraetsz., Dan., inventeur, 121.
 Coern, raetshr., 288 sqq.
 Coesfelt, Bernt v., 43.
 — H. Theob. a., 65.
 Collecte, 338.
 Colyn, Ja., 48.
 Comedie, 37, 330, 331, 342.
 Componist, Swart, 108, 116.
 — Been, 103.
 Conchardus, Jo., pred., 84 sqq. 329 sqq.
 Conincxvry, hr. v., zie Baecxen.
 Consenten, 281 sqq.
 Consistorie, die-, 44.
 Constantinopel, 277.
 Convoyen, 1 sqq.
 Conway, seer., 19.
 Cooplieden, Ital. en Portug., 26.
 Cooters, de, 35.
 Copye, schans, 323, 328.
 Coquel, gouv. v. Hedyne, 286.
 Cornelisz., Corn., steenhouwer, 47.
 — v. Uitgeest, inventeur, 105.
 — Ger., 118.
 — Henr., org. te S. Mar., 77 sqq.
 — Roet., 44.
 Cornelius, lect. vi cl., 63.
 — schol. rector, 64.
 Cornet, Barth. de, 117.
 Corporaekistje, 37.
 Corps de garde, 94.
 Cort vertooch, 96, 167, 169, 172, 178, 204, 215, 241, 244, 270.
 Corteguarde, 223.
 Cortgeen, Ja. Fransz., 337.
 Cortouwen, 298.
 Cortryck, 53.
 Cost, Jan, 44.
 Coster, Aert Andriesz., 75.
 — Willemsz., 77.
 — op S. Mart. toorn, 48.
 — vd. Dom, 334.
 — v. S. Ja., 366.
 — v. S. Nic. en S. Geerte, 360.
 Cothen, Henr. de-, 71.
 Couck, Pet., lect. v. cl., 334.
 Coutereels, mr. Jo., 109.
 Cracou, agent, 7.
 Crap, Jo., can. S. Jo., 68 sq.
 Creve-coeur, 289, 311.
 Crimpen, 4 sqq. 23.

Crisma, 62.
 Cromhout, gec. ter gen., 133 sqq.
 Cruys, silv., 43.
 Cruysgasthuis, 350 sq.
 Cruysvanen S. Mart., 60.
 Cryper, Will., 289.
 Culenborch, Gisb. v., 291.
 Cunera-wech, by Rhenen, 39.
 Cuper, Maillart, 73.
 Cuyck, Anto. v., 73.
 — Bruno v., 240.
 — Corn. v., 44.
 Cuynen, Dirck, capt., 298.
 Cuynerdorff, Ja., can. S. Salv., 68.

D.

Dael, ten-, conv. by Utr., 43.
 Dalmaticae, 53.
 Dam, v., schep. v. Amersfoort, 21.
 — domus opten-, 53.
 Damman, Adr., agent in Schotland, 122.
 Damast v. Lammertyn, 126 sqq.
 Dank-sermoen op 't bestant, 353.
 Dareth, J., 94.
 Datheni Psalmen, 117.
 Davidsglas, 54.
 Davidsgrift, 32 sqq.
 Deckers, Barthol., 231.
 Deelwyn, 57.
 Delcken, 263.
 Delfensis eccl. paroch., 50.
 Delft, court v., 14.
 Dennemarken, 3 sqq. 123.
 Descriptio orbis, 110.
 Deutecum, P. v., plaetsnyder, 124.
 Deuverden, Corn. v., 200, 204.
 — Gisb. Gerritsz. v., 213.
 Deventer, 304.
 — rector v., 344.
 Diacony, zie Armenbedeeling.
 Dibbetius, Jo., pred., 91.
 Dieden, gouv. v. Emmerik, 5.
 Diepen, instrument om te-, 105, 110.
 Dieu, Dan. de, 83.
 Dirckx, Hans, canonier, 188.
 Dircksz., Loys, pred. te Oostende, 113 sqq.
 Does, vd., commis, 153.
 — Ysb. Ysbrantsz. vd., 297.
 Dolder, hr. v., 305.
 Dolhuis, 332.
 Domus choralium, 57, 58.
 — opten Dam, 53.
 — pauperum, 87, 88, 324.
 Donderclood, pred., 363.
 Doodgravers, 337.
 Dop, Adr. Jansz., petardenmaker, 126.
 Dorp, admiraal, 3.
 Dorth, gec. ter gen., 129 sqq.

Dorth, colonel, 310.
 — hr. v., 326.
 Dortrecht, 22.
 Dorzet, gr. v., 9.
 Doubleth, ontf. gen., 22, 153.
 — Fil., zyu broeder, 22, 153.
 Douw, Ger. Pietersz., essayeur gen., 123.
 Drakenborch, hr. v., 291.
 Drebbe, Corn., inventeur, 105, 120.
 Drenckwaert, Corn. a, can. b. Mar., 71.
 Driel, A., praep. abb. S. Pauli, 72.
 — D. v., fra. schoolmr., 99.
 Drielenburch, hr. v., 216 sqq.
 — burgermr., 361.
 — rentmr. v. S. Paul, 268.
 Drolshagen, Jo., can. b. Mar., 68.
 Drusius, Jo., 116.
 Duerstede, cast. te, 44, 49.
 — Corn. de, 16.
 Dufort, lieut. colon., 311.
 Dugardyn, 73.
 Dulken, monstercommissaris, 187.
 Dunganus, Corn., pred., 101.
 Durant, gouv. v. Glückstadt, 10.
 Duree, Job, fra. pred., 89, 331 sqq.
 Dusseldorp, Frans, 274 sqq.
 Dussen, 8.
 — gec. ter gen., 184 sqq.
 Duynvoorde, Jo. v., can. ten Dom, 49.
 Duynen, Lamb. ten-, can. t. Dom, 53, 57.
 Duynkerken, 3 sqq.
 Duynkerkers, 293.
 Duys, Meeht., vid. Henrici, 69.
 Duyst, 166 sqq.

E.

Eck, burgermr. v. Arnhem, 1.
 — gec. ter gen., 199 sqq.
 Edelluyden van het Gescht, 158.
 Eede, H., 367.
 Eem, Ger. vd., 82.
 — blinde-, 32 sqq.
 — Cromme, 32 sqq.
 Eems, 23 sqq.
 Eendracht, de-, fortif., 127 sq.
 Egbertsz., Seb., 136 sqq.
 Egmont, Carel v., 34.
 — Georg. ab, episc. Traj., 1, 46, 63.
 Elconius, Herm. pred., 75.
 Elisabeth's gasthuis t'Utr., 224.
 Ellertsz., Bruyn, 43.
 — Conr., 43.
 Elsevier, Joost-, nye burgher, 88.
 Elst, decimae in-, 58.
 Elswert, Jo. wten-, 56.
 Embargo, 25.

Embden, 6 sqq.
 Emmekens, capt., 8.
 Enckevoirt, Gu. de, 53, 54, 87.
 — Mich. de, 53.
 Engelant, 2 sqq. 129, 279 sqq.
 Engelberti, Corn., 63.
 Engelsche soldaten, 354.
 Enghe, 297.
 Enten, P. Pietersz., 105.
 Episcopus, Sim., beroep., 367.
 Epitaphium Fredrici Schenck, archiep., 43.
 Esch, Arn. v., can. S. Jo., 68, 71 sqq.
 Espine (Spinole) Marq. d', 317.
 Espine d', ambassadeur, 1.
 Espinoy, zie L'Epinoy.
 Essayeur generael, 173.
 Essen, 8 sqq.
 Essex, gr. v., 281 sqq.
 Estricken, fabr. v., 110.
 Evangelium's sondaechs in S. Hiero. te doceren, 86.
 Everdingen, Ja. ab, lect. v, vii et viii cl., 77 sqq.
 — Piet. v., inventeur, 120.
 Evertsz. v. Ghein, Claes, 231.
 Ewyck, Ernst v., 38.
 Excessus et correctiones, 51.
 Exchester, 9.
 Eyck, Corn. v., 46.
 — Simon v., inventeur, 110.
 Eyckel, inden-, 224.
 Eyckelenburch, Blas., ritmr., 313.
 Eyckius, Arn., lect. iv cl., 45, 63, 69.

F.

Faille, Bern., pred., 362.
 Fausse Braye, 319.
 Feilz, Lieut., 16.
 Fenszen, Goes. v., 211.
 Filet-gout, 375.
 Filum ad cruce, 63.
 Fischer, Balthas., 115.
 Flaminck, Hans, 109, 123.
 Florisz., Balthasar, plaetsnyder te Delft, 106, 107, 112, 115, 119, 122.
 — J., Chirurg., 89.
 Foeck, Alb., can. b. Mar., 72, 282 sqq.
 Fontaine, Baron de, 6.
 Fort in 't Schuytgen, 12.
 Fortific. werken v. Utr., 75.
 — — in Zeel., 127.
 Fourmenois, serg.-maj., 187.
 Francken, Aert, 35.
 Franckryck, zie Vrankryk.
 Fransche pred., Durée, 89, 331 sqq.
 — — Niellius, 336 sqq.
 — voorzanger, 92.

Fransche voorlezer, Lauryns, 336.
 — schoolmr., v. Driel, 99.
 — — v. Vliet, 366.
 Fransch-Ind. Vaert, 12 sqq.
 Fraterhuis, 333.
 Fredericxsz., Adr., 240.
 Frenes, hr. v., 324.
 Friderici, Ysa., pred., 98 sqq. 363 sqq.

G.

Gaesbeeck, Do. de, 57.
 Galama, Aus., domdeken, 48.
 Galej, 6.
 Gardanoir, Dav., 85.
 Gardyn, Du, 74.
 Gaudana, alt. contub. vd. cremers, in eccl., 51.
 Geervliet, conv. v., 50.
 Gelderland, 281.
 Geldersche sluyske, 34.
 Geneve, studenten te, 75.
 Gent, overste, 9.
 Genua, 24.
 Gerbrants, Henr., armenopzigt^r, 367.
 — Ja., adm., 113.
 Gereformeerden te Aken, 108.
 — te Hmb., 108.
 — te Wesel, 369.
 Geritsz., Mart., 240.
 — Math., lect. viii cl., 82.
 — Roel., 34.
 — Stev., 37.
 Gerobulus, Jo., pred., 82 sq. 330 sqq.
 — Roel., 366.
 Geschilderde blompot, 126.
 Geschut, 94 sqq.
 Gesellen vande loodse, 59.
 Gestoelte der predd. en lezers, 350.
 Geweer, 94 sqq.
 Gheyn, Jac. de, 110, 125.
 Ghiesz., gec. ter gen., 129 sqq.
 Ghistelle, Peter von, 320 sqq.
 Ghysbertsz., P., schoolmeester in de Weerdt, 365.
 Gildezaken, 371 sqq.
 Gilpyn, hr., 283 sqq.
 Gisberti, org., 56, 62.
 Glas ten Dom, Brederode's, 60.
 — — Cleefs-, 60.
 — — Zwictens-, 60.
 — ten huise van Renesse, 45.
 — vd. hr. v. Montfoort, 60.
 — v. Fra. v. Borsscle, 60.
 — bisschop Davids-, 54, 60.
 Glasform, 59.
 Glasmaker, Blom, 59.
 — Gerritsz., 90.
 — Ravesway, 91.
 Globus celestis, v. Balochi, 110.

IV.

Globus celestis, 111.
 — v. Van Langeren, 121.
 Glückstadt, 4 sqq.
 Goch, griffier, 1 sqq.
 Godefridi, H., 57.
 — Jo., vice-dec., 58.
 Godyn, Sm., 107.
 Gonoring, vice-canc., 9.
 Gool, D., 224.
 Gotelingen, 298.
 Gout-leer-tapisserie, 125.
 Goutsmit, Brants, 57.
 — Eliot, 92.
 — Ellertsz., 43.
 — Emelaer, 90.
 — Everdingen, 82.
 — v. Gent, 90.
 — Hallinck v. Emden, 100.
 — Hovions, 91.
 — v. Loon, 100.
 — Outhuisen, 90.
 — Symonsz., 43.
 — Willemsz., 60.
 Goutsmeden-gild, 371 sqq.
 Goyer, Claes de, 192, 223.
 — Corn. de, 365.
 — de, 169, 185 sqq.
 Goylandiae provisor, 52.
 Gozeus, Barthol., can. b. Mar., 65.
 Graeff, Ja. de. out-schep. v. Amst., 197.
 Gramay, rekenmr., 215.
 Grasburgers v. Rhenen, 35.
 Grave, beleg v., 107.
 Gravenweerd, 's, 12.
 Greboval, cpt., 187, 297, 325.
 Greve, Leon., can. S. Jo., 68.
 Greynen te suiveren, 113.
 Grisons, 124.
 Grobbendonck, 312, 313.
 Groene camer, 210.
 Groenevelt, Arn. v., 327.
 — colon., 187, 190.
 Groenewoude, cellar. in-, 53.
 Grogreynen, fabr. v., 108.
 Groll, 11.
 Gronenborch, J. v., 881 sqq.
 Groningen, 282 sqq.
 Grootvelt, Wout., 37.
 Grovesteyns, Jo., 183, 219.
 Gruter, Gisb. de, 375.
 Gruyter, Edm., 103.
 Guinea, vaert op-, 107, 296.
 Gulich, 1 sqq. 129 sqq.
 — zie Cleef.
 Gunter, hr., 3 sqq.
 Guyenne, 15.
 Gysberti, Jo. Rutg., 53.
 Gysbertsz., Anto., lect. iii cl., 77 sqq.

H.

Hackfort, hr. v., 36.
 Haeckmaker, 91.
 Haef, Adr. ten-, borgermr. van Middelb., 107.
 Haeften, rentmr., 5 sq.
 — Steph. de-, can. S. Mart., 68, 71.
 Haerlem, Bern. de, vice-dec., 52.
 Haersolte, 7.
 Haexbergen, eccl. in-, 51.
 — — Drost v.-, 303.
 Hagae, conv. b. Elisab., 50.
 Hagen, Stev. vd., 310.
 Hagenaw, schoolmr. te Leyden, 46.
 Hagesteyn, huis te-, 3, 59.
 — — drost v.-, 219.
 Hall, 3.
 Halsberg, Jo., pred., 105.
 Hamburg, 1 sqq.
 — — geref. te-, 108.
 Hamel, Ger. v., adv., 184.
 Hamersfelt, Splint. v., 218.
 Hamersteyn, 55, 61.
 Hamilton, 29, 187.
 Hamstede, Jasp. ab, can. S. Jo., 68.
 Hantbooch, 97.
 Hapt, vd., capt., 29.
 Hardenbroek, 327.
 — — Gisb., 183, 219.
 — — Joa. v., 317.
 Harderovica, 69.
 Harderwyck, die v.-, 192.
 Haringvangers, 8.
 Harn, Jan v., 38.
 Harnas, Indiaensch-, 117.
 — — t, 60.
 Harnasmaker, Jansz. v. Ceulen, 90.
 — — Mathysz., 94.
 Hartmann, 28.
 Hartogenbosch, 's, 301, 314, 322.
 Hasenberch, 76.
 Hasselt, Ger. v., 53.
 Hatten, Gosw. de, 53.
 — — Lud. de, can. S. Salv., 50.
 Hauterive, 5.
 Hauwers, 49.
 Havanah, 20.
 Hebelinius, Ja., pred., 75 sqq.
 Heemradi, 62.
 Heetvliet, Adr. v., 50.
 — — Johanna v., 50.
 Heide, mr. G., adv., 66.
 Heilich graf, 54, 59.
 — — Sacrament, 54, 61.
 Heilighe Geest, 364.
 Heinsius, Dan., 115.
 Hel, Anto. v., 187.
 Helmichius, Wern., pred., 74 sqq.
 Helmichsmaet, 33 sqq.

Helmont, 317.
 Helsdinghen, Elr. v., 216.
 — H. v., 93 sqq. 174 sqq.
 210 sqq. 261, 324.
 Hemert, Jan v., 38.
 Henrici, Corn., 63 sq.
 Henriksz, Aert, cost. v. S. Nic., 359 sq.
 — Dirc, 271.
 — Ewert, 33.
 — Piet, inventeur, 110.
 Heraugiere, soon v. Charles v.-, 190.
 Herdinck, Leon., secr. com. de Hoochstraten, 50.
 Heremite, Fred. I', 289.
 Hermale, Flor., 279 sqq.
 Herls, Andr., chirurg. gen., 127.
 Hertevelt, gec. ter gen., 5 sqq.
 Hertoghe, Laur., episc. Ebron., 52.
 Herwaarden, redoute v.-, 322.
 Hesiodus, 115.
 Hesse Brun, Carabyns v.-, 303.
 Hessels, Arnt, 323.
 Heurn, Jo. v., dr. 46.
 Hey, Jesuit, 312.
 Heyden, W. Willemsz. vd., 366.
 Heyn, Piet, adm., 27 sqq.
 Hieronymi fratres S., 57.
 — kerk, 85.
 — schola et domus S., 63 sqq. 329 sqq.
 Hitterts, 21.
 Hoeflaken, gec. ter gen., 169.
 Hogenhouck, commis, 11.
 Hoghelande, Jo. ab, Dec. b. Mar., 68.
 Hohenloe, gr. v., 278 sqq.
 Holis, offic. v.-, 315.
 Hommius, Fest., pred., 107.
 Honaert, Rochus vd., 362.
 Hondeslager inden Dom, 369.
 Hondius, Henr., 110.
 — Jod., 110, 125.
 Hondures, 20.
 Hongarye, Co. v., 2.
 — Coningin v., 32, 57.
 Houswyck, 278 sqq.
 Honter, Adr., Schotsch pred., 108 sqq.
 Honthorst, H. ab, can. S. Petri, 68.
 — P. v., can. t'O. Munst., 43, 68.
 — R. en H. v., huis v.-, 93.
 — R. et H., 356.
 Hoochstraten, Com. de, 57.
 — dorp, 314 sqq.
 Hoogerbeets kinderen, 21.
 Hopluiden, 226 sqq.
 — zie Burgerhopluiden.
 Horncoek, 32 sqq.
 Horner, curat. in-, 53.
 Hornhoyius, Anto., 329.
 Horologiae compositio, 56.

Horst, ter-, 33 sqq.
 Hortfelter, episc. Sabin., 63.
 Hose v. Boxel, Aert, 79, 348, 337.
 Houtman, Fred., 109, 111.
 Houvenaer, commis, 307.
 Hubertz, Piet., 37.
 Huchtenbroeck, colon., 321.
 Hueckelum, 51.
 Hugues, Jo., 53.
 Huis, opten Dam, 53.
 — de Hulck, 57.
 — vd. hr. v. Hoewelaken, 93.
 — de Hant, 47.
 — Groenewoude, 53.
 — Keizerryk, 43.
 — Schoon-, 94.
 Huisen episcopael, 48.
 Huiszittende armen, 369.
 Hulck, in den-, 57, 84, 97.
 Huygards, P., v. Breda, inventeur, 123.
 Huygens, gec. ter gen., 141 sqq.
 — Chr., 277.
 Huyssen, capella in-, 50.
 Huwelyken der Engelsche soldaten, 354.
 — proclamatie van-, 334.
 Hyndersteyn, Adr. v., 44.

I.

Jacobi, Tho., 53.
 Jacobsz, D. S., 108.
 — v. Coesfelt, H., 210 sqq.
 — Laur., boekdr., 104, 107.
 — Will., 231.
 Jansz, Andr., lect. vii cl., 88, 348.
 — Ger., v. Goch, 188.
 — Lamb., 34.
 — Rutg., 38.
 — v. Wesel, canonier, 188.
 Jelisz, gec. ter gen., 136 sqq.
 Jensema, gec. ter gen., 93 sqq.
 Jerusalem, afbeelding v.-, 106.
 Jesuit, Hey, 312.
 Jesuiten, 24.
 Imagines apostolorum, candelae ante-, 56, 61.
 Indische vaert, 296.
 Indulgentiaris, 63.
 Infante v. Spanje, 2.
 Ingen, Corn. v., apotheker, 89.
 Ingenieur, Aleaulme, 125.
 Ingenieurs, 97.
 Ingersmitten, Henr., 69.
 Institutiones juris te doceren, 87.
 Instrument v. Wesel, 25.
 Joachimi, gec. ter gen., 8 sqq. 131 sqq.
 Joannis, Flor., pred. te Sneek, 101.
 — Nic., paroch. in Cortryck, 53.

Joannis, Will., pred., 361 sqq.
 Johannis, Jsebr., lect. vi cl., 77.
 Jongema, gec. ter gen., 129 sqq.
 Jongeneel, 184.
 Jongh, Corn. de, can. b. Mar., 69.
 — H. Gerbertsz. de, 231, 240.
 Jongstal, G., 187 sqq. 269.
 Joost, St., feest, 33.
 Joostensz., Henr., 43 sq. 75.
 — Paul., secr. v. h. Doms-kapittel, 42.
 Isabelle, fort, 289.
 Iscramer, comp. v.-, 191.
 Isseloordt, 11.
 Isselstroom, 17 sqq.
 Judoci, Corn., lect. vi cl., 69.
 Junius, Fra., 84, 86.
 Jutphaas, 156 sqq.

K.

Kannichge v. Amans, 43.
 Kassen, candelae voor die-, 56.
 Keersen, A. v., 38.
 — gedreven of gedreyde-, 61.
 Keetzken, ritmr., 5.
 Keiser, de, 264, 278 sqq.
 Keisersche, 1 sqq.
 Keizerryck, 99.
 Kemp, W. vd., 242.
 Kerkenordening v. Utrecht, 338, 363.
 Kerkzaken, 74.
 Kettingens, 43 sq.
 Klockenspel op 't Stadhuis, 80.
 Knyff, Corn., 210 sq. 231.
 Knyphuyzen, Jo. Dodo v., 318.
 Knopius, Corn., correct., 85 sqq. 342, 349.
 Kuyck, Anto., 279 sqq.
 — zie Cuyck.

L.

Laen, vd., 166 sqq.
 Lakenbereiders, 350.
 Lam. 't, huis t'Utr., 84.
 Lamertyn, Pasch., damastwerker, 126.
 Lampades, 55, 61.
 Lamsweerde, Gu., 72.
 — secr. v. S. v. Toutenb., 44.
 Lanck, J., M. en W., 51.
 Langenhoven, Corn. v., inventeur, 112.
 Langerac, hr. v., 2, 14 sqq.
 Langern's globe, Aernt v.-, 121.
 Langius, Jo., pred., 101.
 Lansberg, Phil., 115.
 Lausbergen, Fra., pred., 116.
 Lanteern v. hoorn, 54.

Lap v. Waveren, Gisb., 64.
 Lapschuyter, 326.
 Laurens, St., 348.
 Laureynsz., D., fra. voorleser, 92, 356 sqq.
 Lavennis, N. de, 53, 61, 63.
 Lazarus, die-, 60.
 Leckendyck, 267.
 Lectionum signatura, 56, 61.
 Ledenberch, Gill. v., 169 sqq. 213, 260, 275, 293 sqq.
 Leefdale, 33.
 Leemput, Jan v., 74.
 Leenbanck, 75, 86.
 Leerdam, 140, 173, 181, 199, 211, sqq. 223, 230, 241, 292.
 Leeuwen, v., 187.
 — Aibr. v., v. Groenewoude, 339.
 — Corn. v., siekbesoek., 78, 329, 353.
 — L. v., 260.
 — P. v., 132 sqq.
 — candelae optie-, 55.
 — coopm., 27.
 Leeuwaerden, 8.
 — J. v., 231, 232.
 Leeuwenberch, Abra., 61.
 Leeuwenborch, Mart. de-, 54.
 Leeuwenborchs broederschap, 100.
 Legerpredicanten, 113.
 Lengel, W. de, 54.
 Lennep, Anto. v., 187.
 Leydensis praepositus, 53.
 Leyderdorp, conv. in-, 50.
 Librorum custodia, 56, 61.
 Liefhebber, vice-Adm., 8 sqq.
 Liefhinc, Ja. Woutersz., 46, 240, 356.
 Lier, ambassadeur, 18.
 Liere, rivier, 324.
 Lieroort, 25 sqq.
 Lindtsau, gr. v., 17.
 Lingem, 289.
 — vd., burgermr., 17.
 Lintmolen, 122.
 Lippe, gr. vd., 106, 326.
 Lipsius, Just., 124.
 Lith, Jan Gisbertsz. vd., 82.
 Lochum, Zwed., curat. v., 31.
 Loeres, hr. v., 321.
 Logier, Maur., 240.
 Lollius ab Adama, A., lect. VII cl., 87, 333 sqq.
 Lombaers, Jo., secr. Buscoduc., 52.
 Lombaert te Sluis, 117.
 Lontius, Jo., lect. III et IV cl., 85, rector, 343.
 Loo, v., 24.
 Loodmeester, 60.

Loon, v., 325.
 Lootheecken, 39.
 Lourain, Dionys, fra. voorsanger, 92, 356.
 Louwesteyn, 22.
 Lubeck, 1 sqq.
 Luiden voor de predd., 363
 — over Sch. v. Toutenb., 43.
 Luminaria, 61.
 Lus, Sion, 103.
 Lutherschen te Middelburg, 125.
 Lyfarts, Arcerius, 120.
 — Strobanus, 106.
 — Velsius, 130.
 Lytgen, Pieter, 118 sqq.
 Lynwaet te noppen, inventie om-, 113.
 Lyster, Ev., 35.
 — Ja., vic. S. Jo., 68.

M.

Maas, rivier, 289.
 Mabeuge, 187.
 Maersen, 349.
 Maeth, Corn. vd., 231.
 — Ja. vd., 210 sqq. 240.
 Magdalenenburch, 43.
 Magister choralium, 60.
 Magnus, hr., 125.
 — gec. ter gen., 129 sqq.
 Maitre, Dan. le, pred. te Dort, 101.
 Malderen, gec. ter gen., 158 sqq.
 Malecot, A. J., siekbesoeker, 101 sqq.
 Mallet, Gillis, 111.
 Malsen, Otto v., 58.
 — Theod., 57.
 Mandemaker, hr., 17.
 Mander, Carel v., 112.
 Mansfelt, Wolf, gr. v., 14.
 — gr. v., 1 sqq.
 Mansfieldt, Rob., adm., 307.
 Mantua, hert. v., 1 sqq. 24.
 Manufacturen, 74.
 Mappae, 62 sqq.
 Maricnbeelt, dat-, 60.
 Mario, homme d'armes, 314.
 Marnix psalmen, 117, 123.
 Marocco, prins v., 113.
 Marquette, coll., 310.
 Marten, S., op de emmers, 53.
 Martens-capel, 75.
 Martensz., Scholten, schipper, 122.
 Martin, coll., 187.
 Martini, Corn., pred., 78.
 Maseloth, Jo., fra. pred., 86 sqq.
 Matthesius, Jo., pred., 91, 340.
 Mathysz., Adr. v. Bilsen, lect. VII cl., 93, 94, 355.
 — Fre., 17.
 Maurits, prins, zie Nassau.

Medenblick, Ja. v., raet v. Utr., 138 sqq.
 — Jo., can. S. Salv., 51.
 Medicyn-beecker, 43.
 Meerlant, Adr., cam. der stad, 74.
 Mehemius, M., pred. te Harderw., 102.
 Melisz., Jo., boekverc., 342.
 Menyn, Joost de, 74.
 Mercator, Atlas v., 125.
 Merula, Paul., 121.
 Meteren, Em. v., 114, 118.
 Mettenstocken, candelae opte-, 61.
 Meursius, Jo., 120.
 Meyendael, G. Quirynsz. v., schoolmeester, 178.
 Meynertsz., Henr., te Delft, maeckt ysere armen, 126.
 Mibais, 6.
 Michiel, capel v. St., 59.
 Micolvereyns, 298.
 Middel op caerten en papier, nieuw-, 122.
 Middelburg, Luthers. te-, 125.
 — in Vlaenderen, 324.
 Mierlo, 314.
 Milde, Ja. de, 57.
 Millingen, Goort v., 231.
 Minores, fratres-, 62.
 Missa S. crucis, 62 sqq.
 Missael, 57.
 — op het hooghe autaer, 57.
 Misse, eerste-, 55.
 Modena, hert. v., 21.
 Modetus, Herm., pred., 74 sqq. 110.
 Moelen, Lib. vd., 70.
 Moelenaer, Liev. de, 106 sqq. 107.
 Moerendael, W. v., can. S. Petri, 63, 68, 71.
 Moersbergen, hr. v., 158 sqq.
 — St. v. Waele, hr. v., 187.
 — burgermr., 363 sq.
 Molen, uitgev. bueck-, 108.
 — uitgev. water-, 109, 126.
 — nieuwe water-, 118.
 — uitgev. slyk-, 109.
 — nieuwe water-, 125.
 — nieuw uitgevonden, 103.
 — uitgev. velt-coorn-, 103 sqq. 123.
 — lint-, 122.
 — nieuwe practyq. aen de-, 111.
 — uitgev. ros- en wint-, 104.
 — syde-, 116, 118, 120, 123.
 — uitgev. coper-, 106.
 — slyp-, 126.
 — slyk-, 120.
 — achter het Bagghynhoff, 87.
 Molendino, Jo. de, 62.
 Molenhuis, 't, 75.
 Monier, Anto., controlleur, 138.
 Montauban, 15 sqq.

Montelau, ritmr., 23.
 Montmelian, casteel, 283 sqq.
 Montens, raet, 23.
 Montferrat, 1 sqq.
 Montfoort, Gisb. v., 57.
 — stad, 57.
 Montpre, Catelyn v., 291.
 Montsima, Buchaa, praep. S. Jo., 73.
 — Folc. v., can. v. O. Munst.,
 49, 68, 71.
 — R. a., 70.
 Morgau, gen, 17.
 Mornay's bybel der natuer, 103.
 Moscovie, handel op-, 103.
 — vaerders, 5, 122.
 Moucheron, Balth., 106 sqq. 112.
 Mouthaen, 104.
 Moye Marten, cptr., 295.
 Muer neffens S. Hiero., 338.
 Mulersveen, 37.
 Munster, 4 sqq. 282, 322.
 Munt, 14 sqq. 123.
 Muntmeester, 43, 49, 75.
 Muntsoorten, 42 sqq.
 Musikalia, 104, 108.
 Muyden, Emerentia v., magistra be-
 ginagii, 69.
 — R. v., lect. v. cl., 99, 363.
 Muyler, Dirc, 43 sqq.
 Muykert, Sophia, 14, 21, 44.
 — Arnt, 44.
 Muys, Henr., chirurgyn, 105.
 Muysters te Utrecht, 74 sqq.
 Myle, Engelbr., 82.
 Mynden, Chr. v., deurwaerder, 264.
 Myter vd. aartsbisschop, 44.

N.

Nachtmael, zie Avondmael.
 Nassau, Ernst v., 19 sqq. 155, 260,
 275, 299.
 — Fred. Henr. v., 1 sqq. 113,
 141—164 passim, 299.
 — Jo., v., 187.
 — Lodew. v., 299, 308.
 — Loys comte de, 306.
 — Maurits v., 21, 76, 82 sqq.
 96, 110, 125, 127, 129 sqq.
 212.
 — gr. Will. v., 132 sqq. 314.
 — Will. Lodew. v., 185.
 Nederelten, conv., S. Ursulae in-, 50.
 Neurenberch, C. v., 121.
 Nicholson, Tho., 312.
 Nicolaes, werchuis te St.-, 370.
 — uurwerk v. St.-, 75.
 Nielles, Chr. de, 91 sqq. 147, 336 sqq.
 353, 355, 369.
 — Dan. de, 147.
 Nieuburch, Vorst v., 2, 180.

Nieuwenroy, Henr. v., 189.
 Nobel, hr., 27.
 — Ja., 54.
 Noet, een-, 43.
 Nonce vd. Paus, 26.
 Noort, mr. Marcellis v., 240.
 Noothulp, 364.
 Northumberland, gr. v., 308.
 Noyen, J. v., 54.
 Nutsel, Carl, amb. vd. Keiser, 282sqq.
 Nyenborch, Alb. a., can. S. Salv., 68.
 Nyendael, 210 sqq. 220.
 Nyenrode, v., can., 97.
 — Fra. a., 53.
 Nyhoff, Laur., 80.
 Nykerken, kint v.-, 364.
 Nypoort, J. Florisz. vd., 200 sqq.
 — W. H., pred., 10, 12, 98
 sqq. 364.

O.

Obyn, G., 240.
 Oestbroeck, abb. S. Laur. in-, 69.
 Oesterbeek, Andr., pr. te Montf.,
 342.
 Oestersee, R. v., pred., siekbesoe-
 ker, 100, 370.
 Oesterwyck, hr. v., 1 sqq.
 Oetgens, burgermr. v. Arnh., 197.
 Ogle, colonel, 180, 189, 193, 218,
 221, 311.
 Oglio, rivier, 24.
 Oenema, gec. ter gen., 129 sqq.
 Oldenbarnevelt, Elias, 158 sqq.
 — Jo. v., 129, 189, 218,
 312, 323.
 Oldenzeel, 303.
 Oleum sacrum et crisma in Frisia, 51.
 Oma, eilant, 310.
 Oirschot, Corn. ab, lect. vii cl., 70.
 Oostburch, 325, 378.
 Oosterhoudt, 314.
 Oost-Ind. Comp., 3 sqq. 106 sqq. 302
 sqq.
 Oostende, 5 sqq. 288 sqq.
 — pred. te, 107, 113, 114.
 — model v. h. beleg v.-, 111.
 Oostrum, J. v., 187.
 Oostvrieslandt, 308.
 Oprode, Ja. v., suffrag. v. Schenck,
 48.
 Organist, Gisb. Melchiorz., 56, 62.
 — S. Mar., 77.
 Orgel in den Dom, 59.
 Orgeldeuren, 357.
 Orleans, Dav. v.,
 Ormea, Pedro, 75, 86.
 Ornamenten, 55, 63.
 Oudella, scult. in-, 62.
 Oudemunster, S. Vict. capel in-, 48.

Oudemunster, kerk, 77.
 — proveniers v., 48.
 Oucoop, Jo. v., 210 sqq.
 — Will. v., 229 sqq.
 Outwyck, conv. v., 75, 276.
 Overlander, 17 sqq.
 Overmeer, Corn. v., 231.
 — Gisb. v., 210 sqq. 220.
 Overyssel, 282 sqq.
 Ovidii metamorph. vest. or. v. Man-
 der, 112.

P.

Paerlemoeder, 43.
 Pallant, hr. v., 37.
 Palstercamp, hr. v., 282.
 Pamy, Pieter, ritmr., 314.
 Papegay, 125.
 Papieren, gepatroneerde-, 110.
 Papistery, 348 sqq. 356.
 Pappau, capt., 290.
 Parmensis, ducissa-, 64.
 Parochiescholen, 357.
 Pas, Crisp., plaatsnyder, 99.
 Pasglas, een-, 43.
 Patena argentea, 65.
 Paterhuis opte Neude, 92.
 Paternoster, 43.
 Paul, S., 39, 69, 72, 370.
 Pauperhuis, 334 sqq. 344.
 Paus, de, 7 sqq.
 Pauw, 19 sqq. 273.
 — Reimier, 164.
 Pauwelsz., Barth., 213, 231.
 Peckius, cpt., 9.
 Peeckels bolwerck te Oostende, 319.
 Pels, Art., 82.
 Pelt, deurw., 360.
 Pensiones, 56.
 Perre, vd., 29.
 Pestsiekbesoeker, Antonin, 330 sqq.
 — Oestersee, 370.
 Petarden, 111, 123, 124, 125, 126.
 Petit, J. Fra. le, chron., 105.
 Philippi, St.-, schaus, 325.
 Philipsz., Wouter, 44.
 Fichet, ritmr., 313.
 Pieterskerk, St.-, 354.
 Pietersz., Corn., 231.
 — Gysb., 109, 123, 126.
 Pigghius, Alb., 87.
 Pigot, 187.
 Pinsen, 199 sqq.
 Pithan, 187.
 Plaatsnyder, Florisz., 106.
 — de Gheyn, 110.
 Plancii bybel, 107.
 Plooz v. Amstel, Adr., 2 sqq. 183, 219.
 Pocken, kinder-, 2, 6, 47.
 Pockenmeester, 47.

Poelgeest, 183 sqq.
 Pointen differentiael, 216 sqq. 221.
 Polen, 1 sqq.
 Polderman, provisor jurisd. Wallachiae, 52.
 Poll, Ev. vd., 96, 343, 350, 370.
 — Herm. vd., 54.
 Pompwerk, 123.
 Ponte, O. del, 86.
 Pontiaenskaske, 54.
 Poortgen, t, herberg, 82.
 Porque Pique l'Ost., 319.
 Pottcamp, 33.
 Predikanten, 74 sqq. 329 sqq.
 — Leger-, 113.
 Preekers, te-, 73.
 Pretium scholasticum, 63.
 Proot, Corn. Ewoutsz., 103.
 Provisores jurisd. Flandriae etc., 52.
 Prouincq, Ger., 79, 80.
 Psalmen in den Dom, 79.
 — Datheni en Marnixii, 117.
 — Marnixii, 123.
 Psalmboeken, 337.
 Pullen, 60.
 Pulvinaria, 63.
 Put op 't Domskerckhof, 53.
 Putius, Ja., doctor, 87.
 Pyckersgrave, 36.
 Pyeck, gec. ter gen., 133 sqq.
 Pyron, colonel, 310.

Q.

Quaestores fabricae, 51.
 Quaestus, 53, 58.
 Quast, 8.

R.

Ram, Adr., librarius, 57.
 — G., can. b. Mar., 68.
 — Ja., can. b. Mar., 68.
 Rami in festo, 53.
 — logica, 348.
 Randwyck, 19.
 Rattaller, Dire, 46.
 — Jeron., 47.
 — Phil., 78.
 Ratingen, 23.
 Raweswey, Anto. v., lect. vii cl., 78.
 Reacl, 7 sqq.
 — Jo., 57.
 Reckelichuysen, veste, 282.
 Reckelsma, J., inventeur, 104 sqq.
 Recognitiones, 51.
 Rector, vide: Nomina.
 — scholarum, 64.
 — noviomag., 66.
 Rees, 26.
 Refectio, 62.

IV.

Refectio, dominorum, 36.
 Regenbogen, domus inden-, 83.
 Regis, P. de, petardier, 111.
 Reimerswael, Corn. v., 54.
 Reigme, gec. ter gen., 190.
 Relaxationes, 51.
 Reliqq. S. Agnet., 53, 62.
 — S. Adriani, Benigni, Elisii,
 Vironis, Urbani, 53.
 — S. Mart., 53, 61.
 — Pontiani, 62.
 Rem, Hans, schilder, 108.
 — Herm., 111.
 Remonstranten, 21.
 Renghers, Jo., can. S. Jo., 46, 68.
 Rennecher, Herm., 111.
 Rennenborch, Jasp., 54.
 Renesse, Ger. v., 54, 269, 279 sqq.
 — Jo. de, can. S. Jo., 68.
 — Jo. v., proost v. S. Jo., 183,
 219.
 — Jof. Joh. v., 34.
 — Joh. v., 43, 269.
 Renty, Marq. de, 328.
 Rhenen, 33 sqq.
 — Adr. v., 46.
 Rhetell, hert. v., 24.
 Rheyninghen, Corn. v., 37.
 Rhynburch, 301.
 Richardi, Lubb. 56.
 Richelieu, card., 30.
 Ridder, Henr. de, vuurwerker, 187.
 Riemsdyck, H. Hermansz., lect. viii
 cl., 82.
 Ring, den-, huis, 90.
 Roche, la-, petardier, 124.
 Rochelle, 2 sqq.
 Rode, Anto. de, 2 sqq. 91, 213, 220,
 231, 342.
 Rodenburch, Adr., 190, 269.
 — Corn. Mart., 76.
 Roekvat, 60.
 Roeden, kerken-, 57.
 Roelandsz. v. Culenb., W., 200.
 Roers, Nederl., 113.
 Roey, die-, die Jan die barbier
 draagt, 60.
 — Jan de, proc. v. St. Willebr., 60.
 Royschuit, 3.
 Rogino, P. de, petardier, 111.
 Rohan, hert. v., 13 sqq.
 Roid, hr., 30.
 Romanus, Adr., 123.
 Rombout, M., 8.
 Rookverdryver, 105.
 Roos, de-, huis opte Vismarkt, 366.
 Rosny, 122.
 Rostock, Laur., 19.
 Rotterdam, 23.
 Rouclderen, 44 sqq.
 Rouhoeden, 46.

Rousell, cpt., 23.
 Roy, Adr. de, 200.
 — Anto. de, ingenieur, 107, 306.
 — Walter, 80.
 Roze, N. B. de, capellaenv. Schenck,
 44.
 Rozen, Jo. Otten v., 210 sqq.
 — R. Jansz. v., 75.
 — Steph., 188.
 Ruermonde, 327.
 Rudde, Joh., vic. eccl. Traj., 51.
 Rumelaer, Steph., can. S. Jo., 68.
 Rumpf, doctor, 2.
 Runia, gec. ter gen., 131.
 Rurinck, Ja., lect. vii cl., 88, 341.
 Ruys, Nic., can. S. Salv., 57.
 Ruysch, Aertgen, 360.
 — Hugo, 91.
 — Hugo, raet in den Hove v.
 Utr., 138 sqq. 210 sqq. 229 sqq. 369.
 Rybaldi, 50.
 Ryck, B. de, 53.
 Ryckewaert, Car., pred., 93 sqq. 353.
 Reyers, Herm., 41.
 Ryndyck, Gill. v., 37.
 Rynevelt, 187.
 Rynstroom, 114.
 Rysenburch, burgermr., 210, 353.

S.

Sacken, leere-, 93.
 Sacrament venerab., 61.
 Sacramentshuis, 54.
 Sacristae, 56, 63.
 Salarium scholasticum, 63, 65.
 Sallant, 303.
 Salmius, Anselm., schep. t'Utr., 138.
 Salmon, 62.
 Saltbommel, 321.
 Sanchius, doctor, 84.
 Sanghoecken, 116.
 Sanger in den Dom, 79.
 Santlooper, 337.
 Santvliet, 6.
 Santvoort, 36.
 Sararome, chirurg., 103.
 Sarcerius, R., rector, 67.
 Sasboldus, 276.
 Savoyen, 1 eqq. 283 sqq.
 Saeckerers, 298.
 Scailla, abt v., 9.
 Schade, 169, 303.
 Schaffer, 5 sqq.
 Schagen, gec. ter gen., 142 sqq.
 Schayck, Adr., 68.
 Schelde, 6, 289.
 Schenck v. Toutenborch, Fre., praep.
 — S. Petri, 54, artsbisschop,
 42 sqq.
 — Karel, 43 sqq.

- Schenck, overste, 190.
 — Margareta, 190.
 Schenckenschans, 9 sqq. 289.
 Schendel, Ja., 81, 210.
 Schermmeester, 345.
 Scheydelmaelyt, 47.
 Scheyff, Godefr., vic. S. Jo., 68.
 Schilder, G. Splinter, 43.
 — Rem, 108, 111.
 — Willemsz., 92.
 Schildery in de raetkamer te Leyden, 106.
 — Blompot, 126.
 Schip: de witte Leeuw, 29.
 — Gelderland, 29.
 — Haerlem, 29.
 — Monnikendam, 29.
 — Thory, 31.
 — Hollandia, 23.
 — de Son, 107, 298.
 — de Maen, 298.
 — de Consent, 298.
 — de Zee-Wolff, 298.
 — de Ram, 112.
 — het Schaep, 112.
 — de Fortuyn, 112.
 Schipspomp, 123.
 Scholarchen, 334, 361.
 Scholarum rector, 64.
 Schonenburch, Ger. v., 15.
 School, 't, 59.
 — tralien in 't, 53.
 Schoolmeester, fra., 366.
 Schoolsaken, 74 sqq.
 Schoonhoven, 184.
 Schoonhuis, 't-, 99.
 Schoorel, Paul., 44.
 Schotlant, agent in-, 122.
 Schotten, 3, 5 sqq. 312, 318.
 Schryfkonst, 121.
 Schryfmeester in S. Hiero. school, 351.
 Schutmeesters v. Rhenen, 25.
 Schutteren, 220 sqq.
 Schutters v. Rhenen, 35.
 Schutterye, 97.
 Scobator, 59, 63.
 Scuddemantel, 60.
 Scultetus in Oudella, 56, 62.
 Sedlnitzky, hr. v., 166. serg. maj., 196, 203.
 Segermann, pred., 361.
 Sem, Jan, 237.
 Seminarium S. Pauli, 348.
 Sepultura Schenckii, 47.
 — — patroon vd., 48.
 Serooskerken, hr. v., 28 sqq.
 Setton, James, capt., 168, 187, 204.
 Sibrandi, Taco, pred., 75.
 Siehem, Christo., 110.
 Sieckbesoecker, zie: v. Leeuwen, Malicot, Oosterzee, Thielmausz.
- Sigillum ad ordines, 51.
 — parvum, 51.
 — episc. de Enckevoirt, 54.
 Signeeet met het wapen v. h. bisdom, 44.
 Silla, fiscael, 27.
 Silley, 122.
 Silver v. h. bisdom, 124.
 Silvere prinse, 26.
 Silverwerck, 42 sqq. 47, 49, 60, 65.
 Sipenes, Mart. v., can. S. Petri, 88.
 Sixtus papa, 63.
 Slacheck, Jo., praep. S. Mart., 53.
 Stoet, Jo^v. Jeh., drost v. Vollenhoe, 47.
 — Jo^v. Tym., 43.
 — gec. ter gen., 168 sqq.
 Sloot, Arent, 187.
 Sluis, lomb. te-, 117.
 Sluyse, 325.
 Smelsinck, 187.
 Smith, Hildebr., ingen., 196.
 Sneeck, Fra. v., can., 75.
 Snouck, Ja., 81.
 Socii in loodsa, 63.
 Soelen, hr. v., 17 sqq.
 Soldaten-geboden, 354.
 Sollen, Lour., 231.
 Someren, J. v., 41.
 — Jo. v., can., 91.
 — T. v., lieut., 21.
 Sommersdyck, hr. v., 14 sqq.
 Sompeken, Claes, can., 76.
 Sonck, capt., 322.
 Sonnen, 54.
 Sonnevelt, Ged., pred., 335.
 — Will. Dirks, invent., 112.
 Soping, Nic., pred., 76.
 Sordes, ne ad turrim deferantur, 63.
 Sosius, Elb., 200, 225.
 Soubise, hr. v., 16.
 Soudenbalch, 33.
 Spaensche galeyen, 108, 110.
 Spanjaerden, 1 sqq. 279.
 Spanje, 280 sqq.
 Sparingia, 83.
 Speenhovius, Jo., pred., 91, 341.
 Speeldaghen, lessen op-, 90, 333.
 Spelden, fabriek v.-, 106, 118 sq. 124, 127.
 Spenser, 9.
 Spiegel, Dirck Claesz., 115.
 Spierinck, Jo., 51.
 Spilberg, 113.
 Spinhuis, schoolmr. in 't, 343.
 Spinneweb-besem, 60.
 Spinola, marq., 4 sqq. 317.
 Splinter, G., schilder, 43.
 — ract, 210.
 — Jo., 81.
 Spynder, Claes, 37.
- Stacie-roey, 55.
 Stafyser, fabr. v., 109.
 Steelandt, drost v. Buren, 278.
 Steenberg, 6, 17.
 Steenhouwer, Bartsz., 59, 60.
 — Cornelisz., 47.
 — Goyert, 54.
 Steenhuis, Godev., 290.
 Steensnyder, Roelofs., 91.
 Steenstukken, 298.
 Stel, Bernt, wyncoop., 48, 81.
 Stella in medio chori, 55.
 — in novo opere, 56.
 — prima in choro, 61.
 Stevin, Sim., 110, 114, 115 sqq.
 Stirom, gr. v., 326.
 Stoffels, Dirck, 115.
 Stralsund, 6.
 Strenghe, R., can. S. Jo., 68.
 Strobanus, lyfarts, 106, 114, 116.
 Stryt, Ger., can., 64.
 Stuart, Pennebroek-, 19.
 Studenten te Geneve, 75.
 — te Leyden te onderhouden, 350.
 Succentores vd. Dom, 48.
 Suerbier, capt., 15.
 Suffock, 9.
 Suffragacu, 37, 62.
 Suggestode, Ger. v., dec. S. Salv., 50.
 Suitberti vita, 64.
 Suylen, zie: Zuylen.
 Swaerdecroen, zie: Zwaerdecroen.
 Swanenborch, 210 sqq. 240.
 Swart, Will., comp., 108, 116.
 Swartenhout, J. H., capt., 298.
 Sweden, 1 sqq.
 Swerius, Marc., pr. te B. op Z., 112.
 Switsers, 24.
 Sylius, Ro., pred., 98, 346.
 Symon, vic. t'Oude Munster, capelaen, 47.
 Symonshaven, hosp. de-, 50.
 Symonsz., Gerbra., 54.
 — Laur., schipper, 107.
 — Nic., 47.
 — Sym., 43.
 — gec. ter gen., 129 sqq.
 Syndicus, 56.
 Synodus, 363.
- T.**
- Tapisserie, 103.
 — v. goud-leer, 125.
 Taurinus, Ja., pr., 91 sqq. 348.
 Taxis, Don, Fel., 328.
 Teliocren, 48.
 Terneuse, 289.
 Terresteyn, burgermr., 5.
 Tersteghe, Ger., 263, 300, 363.

Teskemaker, W., pred. v. Cleef, 102.
 Teylingen, Corn., 231.
 — lieut. v., 210.
 Therspill, Ja., can. b. Mar., 69.
 Thesaurarius, 56.
 Theunisz., M., vd. Briel, 103.
 Thibault, Th., can. b. Mar., 69.
 Thibout, Chr., 107.
 Thielmansz., G., sieckbesoeker, 92,
 342, 331.
 Thiu, Flor., 273.
 Tholen, ter-, 127.
 Thomas, St., eiland, 281.
 Tielerwerdt, 3.
 Tinnewerk, 48.
 Tobacksvercooper, 100.
 Toers, die-, 53.
 Toetsgoudt, 375.
 Tollen, 22.
 Tollesteech, 215.
 Tongerlo, Abra. v., inventeur, 120.
 Toontge boven die sacristie, 59.
 Toortsen, 44.
 Toutenborch, zie: Schenck.
 Toutenburch, het huis-, 35.
 Trajecto Superiori, Wilh. de, nts., 52.
 Trehout, capelmr. vd. Co. v. Denemarken, 108.
 Trello, Charles, 78.
 Tremouille, hert. v., 103.
 Trip, El., 24.
 Tullii rhetorica, 346.
 Tulman, Herm., 36, 63.
 Turf, 2.
 Tualder, capt., 191.
 Twisk, R. P., 111.
 Tyman, Ja., 44.

U.

Uchtenbroeck, colonel, 321.
 Udemann, pred., 102.
 Uerwerck, 59.
 — S. Nic., 73.
 Upen, 187.
 Ursinus, Jo., 84.
 — Za., 107.
 Usedom, 18.
 Utrechtsche petarden, 124.
 Uytenhove, zie: Vuytenhove.

V.

Vaendels, 97.
 Vaert, 77.
 Valck, tres., 112, 312.
 Valera, Cypr. de, 104, 107.
 Valerius, Jo., can. S. Petri, 68.
 Valerii physica, 346.
 Vanen, 59.
 — opten toorn, 54.

Vaquerie, La, 114.
 Varick, J. P. v., 318.
 Vasques, gr. v., 8.
 Vastenavont, 55.
 Vecht, de-, 2.
 — Jo. vd., 58.
 Veen, Adr. v., 107.
 Veenen, 32.
 Veere, gen., 311.
 — dochter v., 173.
 — stad, 123, 187.
 Vela pendentia in dominica: Invoc.,
 53.
 Velde, Joh. vd., schryfkonstenaer,
 121.
 Velsius, Jo., lyfarts, 120.
 Velt-coornmolen, 123 sqq.
 Veltgensgrave, 37.
 Velthuysen, 210 sqq.
 — L. Wernertsz. v., 229
 sqq. 352.
 Velttyckens, 97.
 Venetie, 1 sqq. 18.
 Veneetsche porcelaynen, 43.
 Venlo, 11.
 Vennekool, boekdr., 114, 118.
 Vennevelt, v., 191 sqq.
 Venroy, Alb., nuncijs civitatis, 63.
 — Gasp., 83, 87.
 Verdoes, Bruno, chirurg., 100.
 — raet, 23.
 Vereem, G. 240.
 — R., 79, 218.
 Verhaer, commis, 155.
 — Ev., schryver in S. Hiero.
 schoel, 94, 331, 334.
 — Ja., can. S. Petri, 68.
 Verhuel, Dirc, 43.
 — Joh., 54.
 — secr., 66.
 Verius, gec. ter gen., 141 sqq.
 Verreycken, audiencier, 281.
 — Pet., 69.
 Verriet, Paul. Claesz., 240.
 Versteegh, zie: Ter Steeghe.
 Vianen, adv., 3, 97.
 — Corn., adv., 142 sqq.
 — W., janitor curiae Traj., 66.
 — kerkgaeen te-, 370.
 Viller, Tho., capt., 290.
 Villerooy, 106, 122.
 Vina, 56, 62.
 Vincent, Br., engelsch pred., 105.
 Vincentii, Corn., 54.
 Vindemie vaeders, 26.
 Virgifer, 55, 56, 61.
 Visbeeck, Dan. v., 231.
 Visscher, 34.
 Visschery, 11 sqq.
 Vlaenderen, 5 sqq.
 — dienaers wt-, 74.

Vlammenburch t'Ost., 320.
 Vliet, D. v., fra. schoolmr., 366.
 Vlissingen, 128.
 Voel, Sigism., 34.
 Voerne, 289.
 Voet, Petr., boekvercooper, 261, 366.
 — schipper, 296.
 Voetbooch, 97.
 Vogel, indiaensche-, 117.
 Vogelaer, Claes Pietersz. vd., 240.
 Vogelaerscamp, 34.
 Volderbrouck, 33.
 Vollenhoe, Ger. de, presb. animarum
 S. Salv., 52.
 Vollenhove, capellaen v., 46.
 — drost v., 46.
 Voort, Gos. vd., 84.
 Voorst, Gisb. Antonisz. v., 79.
 Vorstius, Jo., dec. S. Mart., 51, 57.
 Vos, Bruno, 210 sqq. 231, 240.
 Vosbergen, hr. v., 14 sqq.
 Vossius, M., 41.
 Vranckryk, 1 sqq. 218 sqq.
 Vredenborch, 324.
 Vrieslant, 3 sqq. 281 sqq.
 Vroetvrouw, 100.
 Vrolo, Aug., lect. vii cl., 78.
 Vrouwe, O. L., 54.
 Vryhusen, Herm. v., 55.
 Vuerscheppen, 21.
 Vuerstraet t'Utr., 330.
 Vuesels, Jo., 67.
 Vulcanius, Bonav., 125.
 Vuurwerker, 187.
 Vuytenhove, colonel, 153, 187, 325.
 Vuystingh, Ger., 66.

W.

Wacke, gr. v., 12.
 Wachtendonck, 312.
 Wachthuisen, 223.
 Wachtmeesters, 187.
 Wael, de, 69.
 — dyck in 't-, 57.
 — E. de, pestmeester, 100.
 — Ja. de, lect. viii cl., 87.
 Waelwyck, 188 sqq.
 Waesbergen, Jo. v., boeckdr., 116.
 Wage, 99.
 Wagenae, Luc. Jansz., 126.
 Walcheren, clarissen v., 113.
 Walenborch, gec. ter gen., 132 sqq.
 Wallensteyn, 7 sqq.
 Walscaple, can. S. Mart., 68.
 Waningen v. Campen, Henr. v., 116.
 Wapen v. Schenck, 45.
 — der Vereen. Provincien, 103.
 Warmenhusen, hr. v., 22.
 Warmont, gec. ter gen., 129 sqq.

- Waterconst v. Drebhel, 120.
 Watermolen, zie Molen.
 Waterpot v. peerlemoeder, 34.
 Waterwerck, zie Molen.
 Wede, 13, 219, 240.
 — burgermr., 3.
 — Corn., 210, 232, 142 sqq.
 — Flor. v., 83.
 Weenen, 7 sqq.
 Weerdenborch, Will. de, 63.
 Wees, Ja. v., 289.
 Weeskinderen, 48, 81.
 Wellon, huis ter-, 326.
 Welton, lieut., 13 sqq.
 Werchoven, 334.
 — Joh. v., 142 sqq.
 Werckchester, gr. v., 9.
 Werckhuis te S. Nicolaes, 370.
 Wernertsz., zie: Velthuisen.
 — Herb., 231.
 Wesel, 11.
 — gereformeerden te-, 369.
 Wesbusch, Pasch., boeckverc., 112.
 Westerhovius, Ja., lect. vii cl., 69.
 Westfrisiae praepositus, 57.
 West-Ind. comp., 7 sqq.
 Weston, 9.
 Westphalen, 282.
 Weyerdt, P., capel. v. Schenck, 47.
 Weze, Marc., 60.
 Wight, eil., 12.
 Wildeman, inden-, 97.
 Wilders, Dan., 122.
 Wildt, H. de, 142 sqq.
 Wilhelmi, Nic., presb., 51.
 Willebrantsz., Claes, 126.
- Willebrordi, colleg., 344, 350, 355.
 — fratres S., 60.
 Willem v. Nassau, zie Nassau.
 Willemsz., Ja., 110.
 — Mar., capt., 298.
 — S., lect. iii cl., 90.
 — Sim., conrect., 333.
 — Vinc., goutsmit, 60.
 — Will., coster, 56, 77, 264.
 Willughby, adm., 22.
 Winwood, engelsch ambass., 174 sqq.
 Wirtsens, lect. ii cl., 92, 342, 349.
 Wit, Jo. de, 53.
 Witfelt, J., lect. iv cl., 342, 348.
 Withoof, H. M., 8.
 Witte Eder Veenen, 40.
 Wl, silvere-, 43.
 Woerden, 140 sqq. 259.
 Wolf, capt., 3.
 Woutersz., Corn., choracl., 63.
 — Ja., 144.
 — zie: Lieftinck.
 Wright, Benj., 106.
 Wtenbogaert, Jo., 75, 77, 91, 92,
 115, 276, 337 sqq. 343, 354, 355,
 358, 370.
 Wteneng, Aem., 66.
 — Bern., can. S. Jo., 68.
 Wtewacl, J. A., 240.
 Wurtemberch, hert. v., 8.
 Wyck, Gisb. v., 38.
 Wyckersloot, Ger., can. S. Mar., 69.
 — J. A., 231, 240.
 Wyl, J., 118.
 Wyn voor 't avontmael, 84.
 Wynantsz., Dav., 126.
- Wyncan, in den-, 217.
 Wynter, Jo., prov. 4 offic. Flandriae,
 52.
 — Jo., Lutheranus, 37.
 Wynverlaten, 48.
 Wyssart, capt., 312.
- Y.**
- Yzeren armen, 125.
- Z.**
- Zeekaertboek, 124.
 Zeelant, 4 sqq.
 Zegel zie: Sigillum.
 Zelandiae chronicon Boxhornii, 63.
 Zeylsteen, 107.
 Zeylwagen v. Prins Maurits, 110.
 Zibs, P., wil agent in Schotland wor-
 den, 122.
 Zoutvaetgens, 44.
 Zuylen, 193.
 — huis te-, 156.
 — v. Nyvelt, A., 2 sqq.
 — Egb., 37.
 — Jo. v., hr. vd. Haer, 212.
 — Nic. v., 47, 286.
 Zuytoort, Jo. Lubb. v., 44.
 Zwaerdecroon, Bern., rector, 77 sqq.
 343, 363.
 — Jo., conrector, 363.
 — W., 369.
 Zwarten Ram, in den-, 84.
 Zydewormen, 123.
 Zyl, zie: Sylus.